

3 1761 04769223 1

UNIVERSITY
TORONTO
LIBRARY

3079

(37)

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

VOLUME PREMIER

VERSION ARABE DU PENTATEUQUE

ANGERS, IMP. BURDIN ET Cie, 4, RUE GARNIER.

L Arab
S 111D

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLIÉES SOUS LA DIRECTION DE

^{Joseph}
J. DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT

VOLUME PREMIER

VERSION ARABE DU PENTATEUQUE

466 390
30.9.47

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES
28, RUE BONAPARTE, 28

1893

P. FELDHEIM
Hebrew Bookstore
45 ESSEX ST.
NEW YORK 2, N. Y.

VERSION ARABE
DU
PENTATEUQUE

DE
R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

REVUE, CORRIGÉE ET ACCOMPAGNÉE DE

NOTES HÉBRAÏQUES

AVEC QUELQUES FRAGMENTS DE

TRADUCTION FRANÇAISE D'APRÈS L'ARABE

PAR

J. DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES
28, RUE BONAPARTE, 28

—
1893

AVANT-PROPOS

Une édition complète des œuvres de Saadia m'a paru depuis longtemps un hommage mérité par le plus éminent docteur dont se glorifie le judaïsme. Saadia embrassait toutes les branches des sciences qui florissaient à son époque. Il était à la fois grammairien et exégète, philosophe et théologien, mathématicien et astronome, talmudiste et poète. Il avait sans doute, comme tous les savants de son temps, étudié la médecine, mais sur cette discipline il ne nous a laissé aucun travail. Le caractère de Saadia était à la hauteur de sa science. Il était ferme et indépendant et aucune intimidation de ses supérieurs ne le faisait dévier du chemin droit que sa conscience lui avait tracé. Né à Dalâs, en Égypte, en 892, Saadia vint de bonne heure s'établir à Fayyôûm et mourut à Soura, en Irak, dans l'année 942, à l'âge de cinquante ans. Si l'on considère les luttes continuelles qu'il eut à soutenir, soit dans l'intérêt de ses croyances contre les Karaïtes et contre les hérétiques qui menaçaient l'unité du judaïsme, soit pour la défense de

sa dignité personnelle contre le Chef de la captivité (*Rêsch-Galouta*) qui cherchait à abaisser les fonctions de Gaôn, on est surpris du nombre considérable d'ouvrages qu'il nous a laissés et dont une partie est restée inédite dans les bibliothèques de l'Europe.

Dès l'année 1885, je me suis adressé aux savants israélites, versés dans les études orientales et rabbiniques, afin qu'ils unissent leurs efforts aux miens pour la publication des œuvres du Gaôn et pour que s'élevât ainsi, surtout à l'occasion de son millénaire, un monument durable et digne du grand docteur dont il devait porter le nom. J'ai rencontré de l'empressement chez les uns, de la tiédeur chez les autres, mais néanmoins les encouragements ne m'ont pas manqué, et je me suis décidé à me mettre à l'œuvre avec les quelques collaborateurs qui m'avaient assuré de leur concours. Aujourd'hui je mets sous les yeux des lecteurs le premier volume qui contient la version arabe du Pentateuque, revue et corrigée d'après les meilleurs textes dont j'aie pu disposer. Un manuscrit appartenant à un Yéménite établi à Jérusalem, M. David Kohen, m'a servi pour rectifier un grand nombre d'erreurs qui s'était glissées dans l'édition de Constantinople et surtout dans la Polyglotte, où la transcription des caractères hébraïques en caractères arabes a été la cause d'une infinité de bévues et de contresens. Le texte arabe a été accompagné de notes hébraïques qui doivent expliquer aux lecteurs moins initiés à l'idiome arabe, l'exégèse originale et souvent ingénieuse du Gaôn. J'ai, dans la rédaction de ces notes, essayé d'être aussi concis que possible, et souvent il m'a suffi de renvoyer à d'autres com-

mentateurs anciens qui reproduisaient l'opinion de Saadia, tantôt en le nommant, tantôt en omettant la mention de la source où ils avaient puisé.

J'ai tenu à faire connaître également la méthode originale de Saadia dans sa version aux amateurs des études bibliques, qui auraient été hors d'état de comprendre mes notes. C'est pour eux que j'ai ajouté un certain nombre de fragments français à la fin du volume. J'ai traduit littéralement la version arabe de Saadia, en choisissant surtout les morceaux poétiques comme les bénédictions de Jacob et de Moïse, les cantiques du passage de la mer Rouge, etc., etc. Il paraît superflu d'insister ici davantage sur les procédés du Gaôn en cette matière, puisque, dans un volume de notre publication, un mémoire spécial sera consacré à l'exégèse de notre auteur.

Ce volume, pour coïncider avec le millénaire de Saadia, aurait dû paraître quelques mois plus tôt; en revanche nous espérons pouvoir terminer dans le courant de 1893 l'édition des *Proverbes*, celle d'*Isaïe*, ainsi que celle du *Traité des Héritages*.

Paris, avril 1893.

FRAGMENTS
DE LA
VERSION ARABE DU PENTATEUQUE
par SAADIA

TRADUITS EN FRANÇAIS

I. — *Genèse*, I, 1 — IV, 26.

1 — 1. Au commencement Dieu créa les cieux et la terre. —
2. Et la terre était plongée dans un abîme et couverte d'eaux¹,
des ténèbres étant sur la surface de l'abîme et les vents de Dieu
soufflant sur la surface de l'eau. — 3. Et Dieu voulut² que fût la
lumière, et la lumière fut. — 4. Puis, lorsque Dieu sut³ que la
lumière était bonne, il distingua entre la lumière et les ténèbres,
— 5. et Dieu nomma les époques de la lumière jour, et les époques
des ténèbres il les nomma nuit. Et lorsqu'une nuit et un jour
se furent passés pour faire une journée, — 6. Dieu voulut qu'il y
eût au milieu de l'eau une partie ferme, qui serait une séparation
entre deux eaux. — 7. Dieu fit donc la partie ferme et établit une
séparation entre l'eau qui était au-dessous et l'eau qui était au-
dessus; il en fut ainsi. — 8. Et Dieu nomma la partie ferme ciel.
Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la deuxième
journée, — 9. Dieu voulut que les eaux se réunissent au-dessous

1) En traduisant ainsi les mots *tôhou* et *bôhou*, S. établit un rapport entre le premier de ces mots et la phrase relative « aux ténèbres... », et entre le second et « les vents de Dieu... ».

2) Littéralement : Dieu dit. S. traduit ainsi partout jusqu'au verset 24. D'après une ancienne tradition, Dieu *parlait* aux anges lors de la création de l'homme. Toutefois S. lui-même (*Amanât*, p. 89) explique le pluriel *faisons* (v. 26) comme un pluriel de majesté.

3) Littéralement : vit.

du ciel en un seul endroit et que la partie sèche apparût : il en fut ainsi. — 10. Dieu nomma la partie sèche terre, et l'agglomération des eaux il la nomma mer. Dieu sut que cela était bon. — 11. Puis Dieu voulut que la terre se couvrit de verdure et de plantes portant des graines et d'arbres produisant des fruits, selon leurs différentes espèces, qui sont plantés sur la terre, et il en fut ainsi. — 12. La terre produisit de la verdure et des plantes portant des graines selon leurs différentes espèces et des arbres produisant des fruits, qui sont plantés selon leurs différentes espèces. Dieu sut que c'était bon. — 13. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la troisième journée, — 14. Dieu voulut qu'il y eût dans la partie ferme du ciel pour séparer le jour de la nuit des luminaires, dont deux seront des signes, des époques, des jours et des années. — 15. Les luminaires seront dans la partie ferme du ciel pour éclairer la terre ; et il en fut ainsi. — 16. Et Dieu fit les deux grands luminaires, le luminaire le plus grand pour éclairer pendant le jour et le luminaire le plus petit pour éclairer pendant la nuit, et les étoiles. — 17. Dieu les plaça dans la partie ferme du ciel pour éclairer sur la terre, — 18. pour briller pendant le jour et pendant la nuit et pour faire une distinction entre la lumière et les ténèbres. Dieu sut que c'était bon. — 19. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la quatrième journée, — 20. Dieu voulut que surgissent de l'eau des êtres remuants, doués d'un souffle de vie¹, et que des oiseaux prissent leur vol au-dessus de la terre dans la direction de la partie ferme du ciel. — 21. Dieu créa les grands poissons marins et tous les êtres vivants rampants qui surgirent de l'eau selon leurs espèces et tous les oiseaux doués d'ailes selon leurs espèces. Dieu sut que

1) Yepheth traduit : « que les eaux fassent mouvoir des êtres remuants ». Il ajoute dans son commentaire que ces êtres avaient été créés de l'eau comme les plantes de la terre. C'est la même pensée que S. veut exprimer. — Peut-être faut-il traduire la seconde partie du verset : ainsi que les oiseaux qui volent, etc. ; car, d'après la tradition, les oiseaux furent créés d'une espèce de marais, mélange d'eau et de terre.

c'était bon. — 22. Dieu les bénit et leur dit en ordonnant¹ : Croissez, multipliez-vous et remplissez l'eau dans les mers et que les oiseaux se multiplient sur la terre. — 23. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la cinquième journée, — 24. Dieu voulut que la terre produisît des êtres vivants selon leurs espèces, du bétail, des reptiles et les bêtes sauvages de la terre selon leurs espèces; il en fut ainsi. — 25. Dieu fit les bêtes sauvages de la terre selon leurs espèces, le bétail selon ses espèces et tout ce qui rampe sur la terre selon ses espèces. Dieu sut que c'était bon. — 26. Et Dieu dit : Faisons un homme à notre image, selon notre ressemblance, désigné pour la domination², qui règne sur les poissons de la mer, sur les oiseaux du ciel, sur les bêtes, sur toute la terre et sur tous les reptiles qui rampent sur elle. — 27. Alors Dieu créa Adam à son image, il le créa selon une image noble, désigné pour la domination; mâle et femelle, il les créa tous deux. — 28. Dieu les bénit tous deux et leur dit : Croissez, multipliez-vous et remplissez la terre, emparez-vous d'elle et régnez sur les poissons de la mer, sur les oiseaux du ciel, et sur tous les animaux qui rampent sur la terre. — 29. Dieu dit : Voici que je vous ai accordé toute herbe portant graine qui est sur la surface de la terre entière, et tout arbre fruitier portant graine vous servira de nourriture, — 30. ainsi qu'à toute bête sauvage et à tout oiseau du ciel et à tout ce qui rampe sur la terre ayant un souffle de vie, au point que toute herbe verte servira de nourriture jusqu'à une époque fixée³. Il en fut ainsi. — 31. Dieu sut que tout ce qu'il avait fait était très bon. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la sixième journée⁴,

1) Ainsi se distingue la bénédiction donnée aux animaux de celle que Dieu donne plus loin aux hommes qui agissent librement.

2) Saadia explique par cette addition, ici et plus loin, la ressemblance de l'homme avec Dieu, afin d'écarter l'anthropomorphisme.

3) Les animaux et les êtres vivants ne furent accordés comme nourriture qu'après le déluge.

4) Le premier verset du second chapitre est encore rattaché à l'histoire de la réation.

II — 1. le ciel et la terre et toutes leurs armées étaient terminés. — 2. Et Dieu termina au septième jour sa création qu'il avait faite, et il cessa en ce jour de créer une chose qui fût semblable à sa création qu'il avait faite¹. — 3. Il le bénit et le sanctifia, puisqu'il y avait cessé de créer une chose qui fût semblable à sa création qu'il avait faite.

— 4. Ce qui suit expose² ce que produisirent les cieux et la terre quand ils furent créés à l'époque où Dieu fit la terre et le ciel. — 5. C'était avant qu'aucun arbre des champs ne fût sur la terre et qu'aucune de ses plantes n'eût encore poussé, puisque Dieu n'avait pas fait pleuvoir sur elle et qu'il n'y avait pas d'homme pour la cultiver, — 6. et qu'aucune vapeur n'en était montée pour humecter toute sa surface. — 7. Alors Dieu créa Adam de la poussière de la terre et souffla dans ses narines la respiration de la vie, et Adam devint un être pensant. — 8. Dieu planta un jardin en Éden, vers l'orient, et y plaça Adam qu'il avait créé. — 9. Dieu fit pousser de la terre toute espèce d'arbres beaux à voir et bons à manger, et l'arbre de la vie au milieu du jardin, ainsi que l'arbre de la science du bien et du mal. — 10. Un fleuve sortait d'Éden qui arrosait le jardin; de là il se divisait et formait quatre bras. — 11. L'un d'eux s'appelait le Nil; il entourait tout le pays de Zawilah où se trouve l'or. — 12. L'or de ce pays est beau; là il y a les perles et le béryl. — 13. Le nom du second fleuve était Djihôn; il entourait tout le pays de l'Abyssinie. — 14. Le nom du troisième fleuve était le Tigre, qui coule à l'est de Mossoul. Le quatrième fleuve était l'Euphrate. — 15. Dieu prit Adam et l'établit dans le jardin d'Éden pour le cultiver et le garder. — 16. Dieu ordonna à Adam en disant: De tous les arbres du jardin il t'est permis de manger. — 17. Et de l'arbre de la science du bien et du mal tu ne mangeras pas, car le jour où tu en mangeras tu mériteras de

1) C'est-à-dire que dorénavant Dieu ne créa plus rien du néant.

2) Les versets qui suivent sont, d'après Saadia, l'exposition ou l'explication de certaines parties de la création qui avaient été seulement indiquées sommairement dans ce qui précède.

mourir¹. — 18. Dieu dit : Il n'est pas bien que l'homme reste seul ; je lui ferai une aide qui lui convienne. — 19. Dieu rassembla de la terre toutes les bêtes sauvages des champs et les oiseaux du ciel et les amena auprès d'Adam pour voir comment il les nommerait, et tout être vivant auquel Adam donna un nom porte ce nom jusqu'aujourd'hui. — 20. Aussi Adam donna-t-il des noms à tout le bétail, aux oiseaux du ciel et à toutes les bêtes sauvages des champs, mais Adam ne trouva pas d'aide qui lui convînt. — 21. Dieu fit alors tomber un sommeil profond sur Adam, pour qu'il ne sentît rien, et il s'endormit ; il retira une de ses côtes, et ferma la place avec de la chair. — 22. Il forma de la côte qu'il avait prise une femme, et l'amena auprès d'Adam. — 23. Puis Adam dit : Cette fois je reconnais un os de mes os et une chair de ma chair ; il convient qu'elle soit nommée *Imraat* (femme), puisqu'elle est prise de l'*Imrouou* (homme). — 24. C'est pourquoi l'homme quitte son père et sa mère et s'attache à sa femme, et ils deviennent un seul corps. — 25. Ils étaient tous les deux nus, Adam et sa femme, et n'en éprouvaient aucune honte.

III — 1. Le serpent était rusé entre tous les animaux des champs que Dieu avait créés, et il dit à la femme : Est-ce qu'en vérité Dieu a dit que vous ne devez manger d'aucun arbre du jardin? — 2. La femme dit au serpent : Nous pouvons manger de tous les fruits des arbres du jardin ; — 3. mais des fruits de l'arbre qui est au milieu Dieu a dit : N'en mangez pas et n'y touchez pas pour que vous ne mouriez pas. — 4. Il lui dit : Vous ne mourrez pas. — 5. Dieu sait qu'au jour où vous en mangerez, vos yeux seront désillés, et vous deviendrez semblables aux anges, connaissant le bien et le mal. — 6. Lorsque la femme vit que l'arbre était bon comme nourriture, qu'il était attrayant pour la vue et désirable pour l'intelligence, elle prit de ses fruits et mangea, puis elle en donna à son mari, qui mangea avec elle. — 7. Leurs yeux se désillèrent, et ils surent qu'ils étaient nus ; ils cousirent ensemble des feuilles de figuier, et s'en

1) En traduisant ainsi, Saadia veut écarter la contradiction entre la menace de Dieu et la conservation définitive d'Adam.

firent des vêtements. — 8. Et ils entendirent la voix de Dieu, traversant le jardin, douce comme le mouvement du jour, et Adam et sa femme se cachèrent de honte devant Dieu, entre les arbres du jardin. — 9. Dieu appela Adam, et lui dit afin de le faire avouer : Où es-tu? — 10. Il répondit : J'ai entendu ta voix dans le jardin; j'ai eu peur parce que je suis nu, et je me suis caché. — 11. Dieu dit : Qui t'a appris que tu es nu? Est-ce que tu aurais mangé de l'arbre dont je t'avais défendu de manger? — 12. Adam répondit : La femme que tu as placée avec moi, c'est elle qui m'a donné (du fruit) de l'arbre, et j'ai mangé. — 13. Dieu dit à la femme : Qu'as-tu fait? et elle répondit : Le serpent m'a séduite, et j'ai mangé. — 14. Dieu dit alors au serpent : Puisque tu as fait cela sciemment, sois maudit entre tout le bétail et toutes les bêtes sauvages des champs; tu marcheras sur ta poitrine, et tu mangeras de la poussière pendant toute ta vie. — 15. Je ferai régner la haine entre toi et la femme, entre tes descendants et les siens : ils t'écraseront la tête, et toi, tu leur mordras le talon. — 16. Puis il dit à la femme : J'augmenterai les souffrances de ta grossesse; tu mettras au monde des enfants avec douleur; tu seras soumise à ton mari, et lui, il sera rendu ton dominateur selon son libre arbitre. — 17. Et il dit à Adam : Puisque tu as écouté les paroles de ta femme et que tu as mangé de l'arbre dont je t'avais défendu de manger, que la terre soit maudite à cause de toi; tu t'en nourriras avec souffrance tant que tu vivras. — 18. Elle te fera pousser des ronces et de l'ivraie, et tu te nourriras des plantes (non cultivées) des champs. — 19. A la sueur de ton visage tu mangeras ton pain, jusqu'à ce que tu retournes à la terre de laquelle tu as été pris, car tu es poussière et à la poussière tu retourneras. — 20. Adam nomma sa femme *Ève* (la vivante), puisqu'elle est la mère de tout être vivant, intelligent et mortel. — 21. Et Dieu fit à Adam et à sa femme des vêtements pour leurs corps, et les en revêtit. — 22. Après cela Dieu dit : Voici qu'Adam est devenu semblable à l'un de nous pour la science du bien et du mal, et maintenant, pourvu qu'il n'étende pas la main et ne

prenne pas également de l'arbre de la vie, pour en manger et vivre éternellement. — 23. Dieu le chassa donc du jardin d'Éden pour qu'il labourât la terre de laquelle il avait été pris. — 24. Et après qu'Adam eut été chassé, Dieu établit à l'est du jardin d'Éden les anges et une lame d'épée flamboyante, pour garder le chemin de l'arbre de la vie.

IV — 1. Or Adam eut commerce avec Ève, sa femme. Elle devint enceinte, enfanta Caïn et dit : J'ai été gratifiée d'un fils de la part de Dieu. — 2. Puis elle enfanta encore Abel, son frère. Abel était pasteur de menu bétail et Caïn cultivait la terre. — 3. Ce fut après quelque temps que Caïn apporta du fruit de la terre comme offrande à Dieu. — 4. Abel apporta aussi des premiers-nés et des plus grasses de ses brebis. Dieu reçut Abel et son offrande ; — 5. mais Caïn et son offrande, il ne les reçut pas. Caïn en fut fortement chagriné et son visage fut abattu de honte. — 6. Dieu dit alors à Caïn : Pourquoi te chagrines-tu et pourquoi ton visage est-il abattu ? — 7. Certes, si tu t'améliores, tu seras agréé, et si tu ne t'améliores pas, partout où tu te dirigeras, ton péché sera accroupi, mais il te sera soumis, et tu seras rendu son dominateur selon ton libre arbitre. — 8. Caïn s'entretint avec son frère Abel, et, lorsqu'ils furent dans les champs, Caïn se leva contre son frère Abel et le tua. — 9. Puis Dieu dit à Caïn, pour lui faire avouer son crime : Où est ton frère Abel ? Il répondit : Je ne sais pas ; suis-je le gardien de mon frère ? — 10. Dieu reprit : Qu'as-tu fait ? la voix du sang de ton frère erie vers moi de la terre. — 11. Maintenant, sois maudit par cette terre qui a ouvert sa bouche et reçu le sang de ton frère de ta main. — 12. De sorte que tu cultiveras la terre, et elle ne t'accordera plus ses forces ; tu seras errant et vagabond sur la terre. — 13. Caïn dit à Dieu : Mon péché est trop grand pour être pardonné. — 14. Si tu m'as chassé aujourd'hui de la surface de la terre, pourrai-je me cacher devant toi ? et si je suis errant et vagabond sur la terre, quiconque me trouvera me tuera. — 15. Dieu dit : C'est pourquoi, quiconque tuera Caïn sera sévèrement châtié. Puis Dieu le marqua d'un signe pour que personne, en le rencontrant,

ne le tuât. — 16. Caïn se retira de devant l'Éternel et resta dans le pays de Nod, à l'est d'Éden. — 17. Caïn eut commerce avec sa femme, qui devint enceinte et enfanta Hénoch; puis il bâtit une ville, qu'il appela Hénoch d'après le nom de son fils. — 18. Il naquit à Hénoch Irad; Irad engendra Mechouyaël; Mechouyaël engendra Mehouschaël, et Mehouschaël engendra Léméech. — 19. Léméech se choisit deux femmes, dont l'une s'appelait Adah, et l'autre Tsillah. — 20. Adah enfanta Jabal; il fut le premier qui demeura dans les tentes et posséda du bétail. — 21. Son frère se nommait Joubal; il fut le premier qui mania le tambourin et la lyre. — 22. Tsillah également enfanta Toubalcaïn; il fut le premier qui forgea tous les ouvrages d'airain et de fer. Sa sœur était Naamah. — 23. Léméech dit à ses deux femmes avec assurance : O Adah et Tsillah, écoutez mes paroles ! O femmes de Léméech, prêtez l'oreille à mon discours ! Pensez-vous que j'aie tué un homme en le frappant ou un enfant en le blessant ? -- 24. Si Caïn doit être vengé sévèrement, Léméech le sera encore bien davantage. — 25. Adam eut de nouveau commerce avec sa femme, et elle enfanta un fils qu'elle appela Seth en disant : Dieu m'a gratifié d'une autre postérité à la place d'Abel, puisque Caïn l'a tué. — 26. A Seth, lui aussi, il naquit un fils qu'il appela Énosch. A cette époque, l'invocation du nom de Dieu fut profanée.

II. — *Genèse*, vi, 1-8.

vi — 1. Lorsque les hommes commencèrent à se multiplier sur la terre et que des filles leur naquirent, — 2. les fils des races nobles virent que les filles des races vulgaires étaient belles, ils se choisirent des femmes parmi celles qui leur plurent. — 3. Dieu dit : Mon essence ne restera pas éternellement enfermée dans ces hommes, puisqu'ils sont chair et que la durée de leur vie sera cent vingt ans. — 4. Les Forts étaient à cette époque sur la terre et encore après, les fils des races nobles se mêlaient, contre

l'ordre, aux filles des races vulgaires, qui leur donnaient des enfants; ce sont là les Forts d'autrefois, si renommés. — 5. Lorsque Dieu vit que la méchanceté des hommes augmentait sur la terre, et que toutes les pensées de leur cœur les portaient vers le mal toujours, — 6. Dieu les menaça au sujet de ce qu'il les avait créés sur la terre, et fit entrer la souffrance dans leur cœur — 7. en disant : J'effacerai l'homme que j'ai créé de la surface de la terre, aussi bien l'homme que le bétail, les reptiles et les oiseaux du ciel, puisque je les ai menacés au sujet de ce que je les avais créés¹. — 8. Mais Noé trouva grâce auprès de Dieu.

III. — *Genèse*, XLIX, 1-29.

XLIX — 1. Puis Jacob appela ses fils et dit : Rassemblez-vous, pour que je vous révèle ce qui vous arrivera à la fin des jours. — 2. Rassemblez-vous, et entendez cela, ô fils de Jacob! écoutez Israël, votre père! — 3. Ruben! tu es mon premier-né, ma force et la première faveur que j'aie obtenue, supérieur en noblesse, supérieur en puissance. — 4. Et maintenant tu n'auras pas même la supériorité d'une gorgée d'eau, puisque tu es monté sur la couche de ton père; mais, alors que tu t'es déshonoré, alors mon lit a été sauvé. — 5. Siméon et Lévi sont deux frères qui manient des instruments de violence. — 6. Que mon âme n'entre pas dans leur communauté et que mon être ne se réunisse pas à leur assemblée, car dans leur colère ils ont tué un peuple, et pour leur agrément ils ont démoli ses murailles. — 7. Que leur colère soit réprouvée, combien elle est forte! et leur courroux, combien il est opiniâtre! Je les diviserai dans la famille de Jacob, et je les disperserai dans la famille d'Israël. — 8. Toi, ô Juda! tes frères te reconnaîtront comme maître, ta main sera sur la nuque de tes ennemis et les fils de ta mère s'humilieront devant toi. — 9. Tu

¹ Peut-être : lorsque je les ai créés. Cela ferait allusion à la menace de Dieu lorsqu'il introduisit Adam dans le jardin d'Éden.

seras, ô Juda, comme un jeune lion en force, car tu as sauvé mon fils (Joseph) du meurtre; lorsqu'il est couché et accroupi, comme le lion et la lionne, qui le fera lever? — 10. Le sceptre n'échappera pas aux gens de Juda, ni le législateur à son commandement, jusqu'à ce que vienne celui à qui il appartient et à qui les tribus se réuniront, — 11. qui attachera son ânon à la vigne, et à la treille es fils de son ânesse, qui lavera son vêtement dans le vin et dans le sang des raisins son manteau, — 12. dont les yeux seront plus rouges que le vin et les dents plus blanches que le lait. — 13. Zabulon demeurera au bord de la mer; sur ses rivages, il y aura des vaisseaux, et l'extrémité de ses frontières ira jusqu'à Sidon. — 14. Issachar était comme un corps détaché qui couche entre les deux rangées. — 15. Puis il vit combien le repos était bon et combien la terre était agréable, il tendit le cou au joug et devint soumis comme un sujet payant des tributs. — 16. Dan gouvernera en faveur de son peuple, comme toutes les tribus d'Israël. — 17. Dan sera comme le serpent sur la route, comme une couleuvre dans un sentier, qui mord le talon du cheval de manière que le cavalier tombe en arrière, — 18. en disant : J'espère dans ton secours, ô Dieu ! — 19. Gad, quelle que soit l'armée qui l'attaque, lui coupera les talons. — 20. Pour Ascher, sa nourriture sera grasse et il fournira les délices des rois. — 21. Nephtali est comme une biche qui s'élance, qui répond par des paroles de bonté. — 22. Joseph est un fils qui porte des fruits, comme une branche fertile au-dessus d'une source d'eau; il a des rameaux qui sont étendus au-dessus d'un mur. — 23. Ils lui causèrent de l'amertume, lui imposèrent par leur nombre et le menacèrent, les porteurs de flèches. — 24. Mais son arc restait fortement tendu et ses bras étaient victorieux, parce qu'il obéissait au Glorieux de Jacob, et par là il entretenait le noyau d'Israël. — 25. Je demande au Tout-Puissant, au Dieu de ton père de te secourir et à l'Omnipotent de te bénir des bénédictions du ciel d'en haut, des bénédictions de l'abîme qui demeure en bas et des bénédictions des mamelles et des entrailles. — 26. Que les bénédictions de ton père s'ajoutent aux bénédictions de mes

ancêtres, à ce que désirent les collines du monde ; que tout cela se repose sur la tête de Joseph et sur le crâne de l'élu de ses frères ! — 27. Benjamin est comme le loup qui déchire ; le matin il dévore sa proie et le soir il distribue du butin. — 28. Ce sont là les douze tribus d'Israël ; c'est ce que leur père leur dit en les bénissant, et il bénit chacun d'eux selon son mérite.

IV. — *Exode*, XIV, 30 — XV, 21.

xiv — 30. Dieu secourut, à cette époque, les enfants d'Israël de la main des Égyptiens, et les enfants d'Israël virent les Égyptiens morts sur le rivage de la mer. — 31. Les enfants d'Israël virent la grande calamité que Dieu avait infligée aux Égyptiens ; alors le peuple craignit Dieu et crut en Dieu et en Moïse, son prophète.

xv — 1. Alors Moïse et les fils d'Israël chantèrent ce cantique en l'honneur de Dieu et ils dirent tous : Chantons en l'honneur de Dieu, car il a montré sa toute-puissance ; chevaux et cavaliers, il les a lancés dans la mer. — 2. Ma force et ma gloire sont l'Éternel, qui est devenu mon secours, il est mon Omnipotent, auprès duquel je cherche un abri, le Dieu de mon père que j'exalte. — 3. Dieu est le maître des batailles, Dieu est son nom. — 4. Les chars de Pharaon et son armée, il les lança dans la mer, et l'élite de ses généraux se noya dans la mer de Koulzoum. — 5. Les abîmes les ont couverts, ils sont descendus dans le gouffre comme des pierres. — 6. Ta droite, ô Seigneur, brille par sa force ; ta droite, ô Seigneur, terrifie l'ennemi. — 7. Par ta toute-puissance tu abats tes adversaires, tu déchaines ton courroux et il les consume comme du chaume. — 8. Au souffle de ta colère, les eaux se sont amoncelées, les ondes se sont dressées comme des rochers, les abîmes se sont figés au sein de la mer. — 9. Et lorsque l'ennemi dit : Je les poursuivrai, je les atteindrai, je partagerai leur butin, je m'assouvirai sur eux, je tirerai mon épée et ma main les exterminera, — 10. tu as fait souff-

fler ton vent, et la mer les a couverts, ils se sont abîmés comme le plomb au sein des eaux abondantes. — 11. Qui est comme toi, parmi les idoles, ô Seigneur, qui est comme toi, qui es majestueux, saint qu'on redoute de louer, qui fais des miracles? — 12. Tu as étendu ta droite et la terre les a engloutis. — 13. Tu guides par ta grâce le peuple que tu as affranchi, et tu le conduis par ta puissance vers l'endroit de ton sanctuaire. — 14. Les peuples l'entendent et tremblent, et une douleur comme celle de l'enfantement saisit les habitants de la Palestine. — 15. Alors les chefs d'Elam sont dans la stupeur, les grands de Moab sont pris de frayeur et tous les habitants de Canaan sont consternés. — 16. Sur eux pèsent l'anxiété et l'épouvante, par ta toute-puissance ils deviennent muets comme des pierres, jusqu'à ce qu'il ait passé, ton peuple, Seigneur ! jusqu'à ce qu'il ait passé, le peuple que tu as acquis comme propriété. — 17. Tu l'amènes et tu le plantes sur la montagne de ton domaine que tu as préparée pour ta résidence, ô Seigneur ! pour ce temple, ô Seigneur ! que tes mains ont établi. — 18. Dieu est roi à tout jamais. — 19. Lorsque les chevaux de Pharaon, chars et cavalerie, furent entrés dans la mer, alors Dieu ramena sur eux les eaux de la mer, et les enfants d'Israël marchèrent à pied sec au milieu de la mer. — 20. Miriam, la prophétesse, sœur d'Aaron, prit le tambourin à la main, et toutes les femmes la suivirent avec des tambourins et des guitares. — 21. Et Miriam leur répondit : Chantez un cantique à Dieu, car il a montré sa toute-puissance ; chevaux et cavaliers, il les a lancés dans la mer.

V. — *Exode*, xxxi, 18 — xxxiv, 27.

xxxI — 18. Puis (Dieu) remit à Moïse, lorsqu'il eut fini de s'entretenir avec lui sur le mont Sinaï, les deux tables du témoignage, les deux tables de pierre écrites par la puissance de Dieu.

xxxII — 1. Lorsque les gens virent que Moïse tardait de des-

cencre de la montagne, ils se rassemblèrent autour d'Aaron et lui dirent : Lève-toi et fais-nous une idole qui marche devant nous, car cet homme Moïse qui nous a fait monter du pays d'Égypte, nous ne savons pas ce qu'il est devenu. — 2. Aaron leur répondit : Détachez les pendants d'or qui sont aux oreilles de vos femmes, de vos fils et de vos filles et apportez-les-moi. — 3. Tous les gens détachèrent les pendants d'or qui étaient à leurs oreilles, et ils les apportèrent à Aaron. — 4. Il les accepta d'eux et donna des ordres à quelqu'un qui les transforma dans un moule, puis en fit un veau fondu ; et ils dirent : Voici ton Seigneur, ô peuple d'Israël, qui t'a fait monter du pays d'Égypte. — 5. Lorsqu'Aaron vit cela, il bâtit un autel devant lui, et il proclama et dit : Demain il y aura des victimes¹ en l'honneur de Dieu. — 6. Ensuite les gens se levèrent le matin et offrirent des holocaustes et sacrifièrent des sacrifices de reconnaissance, ils s'assirent pour manger et pour boire, puis se levèrent pour jouer. — 7. Dieu dit alors à Moïse : Va, descends ! car ton peuple que tu as fait monter du pays d'Égypte s'est perverti. — 8. Ils se sont écartés vite de la voie que je leur avais ordonné de suivre ; ils se sont fait un veau fondu, ils se sont prosternés devant lui, lui ont sacrifié en disant : Voici ton Seigneur, ô peuple d'Israël, qui t'a fait monter du pays d'Égypte. — 9. Ensuite il lui dit : Je savais déjà que ces gens-là sont rétifs, — 10. et maintenant si tu me laisses, ma colère s'allumera contre eux et je les anéantirai, tandis que je ferai de toi une grande nation. — 11. Moïse pria Dieu, son Seigneur, et dit : O Seigneur, que ta colère ne s'enflamme pas contre ton peuple que tu as fait sortir du pays d'Égypte avec une grande puissance et une main forte. — 12. Que les Égyptiens ne disent pas ainsi : Pour leur malheur il les a fait sortir, pour les tuer dans la montagne et pour les anéantir de la surface de la terre ! Reviens de ta colère ardente et arrête la calamité de ton peu-

1) Par cette équivoque, Aaron voulait parler des mutins qui seraient tués le lendemain, tandis que le peuple pensait aux sacrifices qu'on offrirait à l'idole.

ple. — 13. Souviens-toi d'Abraham, d'Isaac et d'Israël, tes serviteurs, auxquels tu as juré par ton nom et dit : Je multiplierai votre postérité comme les étoiles du ciel, et tout le pays dont j'ai parlé, je le donnerai à vos descendants et ils le posséderont à tout jamais. — 14. L'Éternel arrêta la calamité qu'il avait dit vouloir infliger à son peuple. — 15. Puis Moïse se détourna et descendit de la montagne, ayant en mains les deux tables du témoignage, les deux tables écrites des deux côtés, du dedans et du dehors. — 16. Les deux tables sont l'œuvre de Dieu et l'écriture est l'écriture de Dieu gravée sur elles. — 17. Josué entendit la voix du peuple qui poussait des clameurs, et il dit à Moïse : Il y a des vociférations de guerre dans le camp. — 18. Puis il dit : Ce n'est pas un son qui indique une victoire, ni un son qui indique une défaite, mais j'entends le son d'un tumulte. — 19. Lorsque Moïse approcha du camp, il vit le veau et les timbales, et sa colère s'enflamma et il jeta de ses mains les deux tables et les brisa au pied de la montagne. Ensuite il prit le veau qu'ils avaient fait, le calcina dans le feu et le lima jusqu'à ce qu'il devint menu ; il répandit (cette poussière) sur l'eau et en fit boire aux enfants d'Israël, comme cela était permis¹. — 21. Moïse dit à Aaron : Que t'a fait ce peuple pour que tu l'aies entraîné dans un si grand péché ? — 22. Il répondit : Que la colère de mon maître ne s'enflamme pas, tu connais ces gens comme méchants. — 23. Ils me dirent : Fais-nous une idole qui marche devant nous, car cet homme Moïse qui nous a fait monter du pays d'Égypte, nous ne savons pas ce qu'il est devenu. — 24. Je leur répondis : Voyez qui a de l'or, détachez-le et donnez-le moi ; je l'ai jeté au feu, et ce veau en sortit. — 25. Lorsque Moïse vit que le peuple était dévoilé, puisque Aaron avait dévoilé les fomenteurs du mal ; (en les séparant) de ceux qui s'y étaient opposés², — 26. il se plaça à la porte du camp en disant :

1) C'est-à-dire ainsi dispersé dans l'eau, car autrement la loi interdit toute jouissance provenant d'un idole.

2) Ce qu'il y avait des meneurs d'une part et d'autre part la masse du peuple qui avait été entraînée.

Que celui qui est pour Dieu avance vers moi. Tous les enfants de Lévi se réunirent à lui. — 27. Il leur dit : Ainsi a parlé Dieu, le Dieu d'Israël : Que chacun de vous ceigne son glaive sur sa hanche ! passez et repassez de porte à porte dans le camp ! Que tout homme tue même son frère, son ami et son proche. — 28. Les enfants de Lévi firent ce que Moïse leur avait ordonné ; et il tomba en ce jour environ trois mille hommes du peuple. — 29. Moïse dit : Remplissez aujourd'hui votre devoir envers Dieu, chacun même contre son fils et son frère, et la bénédiction descendra sur vous aujourd'hui. — 30. Le lendemain, Moïse dit au peuple : Vous avez commis un péché grave ! Et maintenant je vais monter vers Dieu, peut-être obtiendrai-je le pardon de votre péché. — 31. Et Moïse retourna vers Dieu et dit : Seigneur, ce peuple a commis un péché grave en se faisant une idole d'or ; — 32. et maintenant, si tu pardones ce péché, c'est bien ; sinon, efface-moi du livre que tu as écrit, et je serai tranquille. — 33. Dieu répondit à Moïse : Celui qui a péché contre moi, je l'effacerai de mon livre. — 34. Maintenant, va, conduis le peuple vers l'endroit que je t'ai indiqué ; et voici mon ange qui marchera devant eux¹, et, le jour où je demanderai des comptes, je leur en demanderai de leur péché. — 35. Puis Dieu frappa le peuple pour avoir commandé le veau qu'Aaron avait fabriqué.

xxxiii — 1. Ensuite Dieu dit à Moïse : Va. montez d'ici, toi et le peuple que tu as fait monter du pays d'Égypte vers le pays que j'ai promis par serment à Abraham, à Isaac et à Jacob en disant : Je le donnerai à votre postérité. — 2. J'enverrai devant toi un ange, par lequel j'expulserai le Cananéen, l'Amorrhéen, le Héthéen, le Phérézéen, le Hivvéen et le Jébuséen, — 3. vers le pays où coulent le lait et le miel, car moi je ne ferai pas monter là ma lumière parmi vous, parce que vous êtes un peuple récalcitrant, pour que je ne vous anéantisse pas en chemin. — 4. Le peuple,

1) Dans ce verset comme dans ce qui suit, Dieu menace le peuple de remettre le soin de le conduire à un ange, tandis que Moïse obtient par sa prière que Dieu lui promet de s'en charger lui-même.

ayant entendu cette mauvaise nouvelle, s'attrista, et nul ne mit ses ornements. — 5. Dieu dit à Moïse : Dis aux enfants d'Israël : Vous êtes un peuple récalcitrant et, si je faisais monter ma lumière parmi vous un seul instant, je vous anéantirais. Maintenant, continuez à vous dépouiller de vos ornements jusqu'à ce que je vous fasse connaître comment j'agirai envers vous. — 6. Les enfants d'Israël continuèrent à se dépouiller de leurs ornements à la montagne de Horeb. — 7. Moïse prenait habituellement la tente et la dressait hors du camp, à distance, la nommant la tente d'assignation ; quiconque avait à consulter Dieu sortait vers la tente d'assignation, hors du camp. — 8. Et, chaque fois que Moïse sortait vers la tente, tout le monde se levait, et chacun se tenait debout à la porte de sa tente, et suivait Moïse du regard jusqu'à ce qu'il fût entré dans la tente. — 9. Et dès que Moïse entrait dans la tente, la colonne de nuage descendait et s'arrêtait à la porte de la tente, pendant que Dieu parlait à Moïse. — 10. Et tout le peuple, voyant la colonne de nuage arrêtée à la porte de la tente, se levait ensemble, et chacun se prosternait à la porte de sa tente. — 11. Et Dieu parlait avec Moïse bouche à bouche, comme l'homme s'entretient avec son ami ; puis Moïse retournait au camp, et son serviteur, Josué, fils de Noun, était un jeune homme qui ne quittait pas la tente. — 12. Ensuite Moïse dit à Dieu : Tu sais que tu m'as dit : Fais monter ce peuple ; mais tu ne m'as pas fait connaître qui tu enverras avec moi ; cependant tu m'avais dit : J'ai illustré ton nom, et tu as trouvé faveur auprès de moi. — 13. Et maintenant, si j'ai trouvé faveur auprès de toi, fais-moi connaître tes voies afin que je puisse te faire connaître à mon tour pour trouver faveur auprès de toi, et considère cette nation comme ton peuple. — 14. Dieu répondit : Ma lumière marchera avec toi jusqu'au moment où je te ferai reposer. — 15. Moïse lui dit : Si ta lumière ne marche pas avec nous dès maintenant, ne nous fais pas monter d'ici. — 16. Comment reconnaîtra-t-on que nous avons trouvé faveur auprès de toi, moi et ton peuple ? N'est-ce pas lorsque ta lumière marchera avec nous

et que moi et ton peuple, nous serons plus illustrés que tous les peuples qui sont sur la face de la terre. — 17. Dieu répondit à Moïse : J'agirai encore selon la parole que tu as dite, puisque tu as trouvé faveur auprès de moi et que j'ai illustré ton nom. — 18. Moïse reprit : Fais-moi voir ta majesté. — 19. Dieu répondit : Je ferai passer toute ma lumière devant toi, et je proclamerai mon nom en ta présence ; je ferai grâce à qui je devrai faire grâce, et je serai miséricordieux pour qui je devrai l'être. — 20. Il lui dit encore : Tu ne pourras pas contempler le commencement de ma lumière ; car aucun homme ne pourra me voir et vivre. — 21. Dieu lui dit : Voici un endroit près de moi, place-toi sur le rocher. — 22. Et lorsque ma lumière passera devant toi, je te mettrai dans les cavités du rocher, je t'abriterai par mon nuage jusqu'à ce que le commencement de ma lumière ait passé. — 23. Puis je retirerai mon nuage de manière à ce que tu voies la fin de ma lumière, mais tu n'en verras pas le commencement.

xxxiv — 1. Ensuite Dieu dit à Moïse : Taille-toi deux tables d'une pierre précieuse, comme les deux premières, sur lesquelles j'écrirai les paroles qui étaient sur les deux premières tables que tu as brisées. — 2. Sois prêt pour le matin, monte le matin sur le mont Sinaï, et tu m'y attendras au sommet de la montagne. — 3. Que nul ne monte avec toi, que personne ne se fasse voir à aucune partie de la montagne, le menu et le gros bétail même ne paîtront pas dans son voisinage. — 4. Moïse tailla les deux tables d'une pierre précieuse comme les premières, et il se leva le matin, monta sur la montagne de Sinaï, comme Dieu lui avait ordonné, ayant pris avec lui les deux tables. — 5. Dieu parut dans les nuages, y arrêta sa lumière avec lui et proclama le nom de Dieu. — 6. La lumière de Dieu ayant passé devant lui, Dieu lui fit connaître le Dieu, le tout-puissant, le clément, le miséricordieux, le longanime, le très gracieux, le très bon, — 7. qui conserve sa grâce à mille générations, qui pardonne le méfait, le délit et le péché, qui absout (les repentants), qui n'absout pas

(ceux qui ne se repentent pas), qui demande compte des péchés des pères en même temps que de ceux des fils, des petits-fils et de la troisième et de la quatrième génération. — 8. Moïse se hâta, s'inclina à terre et se prosterna. — 9. Il dit : Si j'ai trouvé faveur auprès de toi, ô Seigneur, puisque ta lumière marchera parmi nous et que ce peuple est récalcitrant, pardonne nos méfaits et nos péchés et considère-nous comme des élus. — 10. Dieu répondit : Eh bien, je conclus une alliance ; à la face de tout ton peuple je ferai des prodiges tels qui n'ont pas été créés dans le monde entier, chez aucune nation, et tout le peuple au milieu duquel tu es verra l'œuvre imposante de Dieu que j'opère avec toi. — 11. Observe ce que je t'ordonne aujourd'hui. Voici que j'expulse devant toi l'Amorrhéen, le Cananéen, le Héthéen, le Phérézéen, le Hivvéen et le Jébuséen ; — 12. garde-toi de conclure une alliance avec les habitants du pays dans lequel tu entreras, pour qu'ils ne deviennent pas un piège au milieu de toi. — 13. Au contraire, vous renverserez leurs autels, vous briserez leurs stèles et vous couperez leurs bosquets. — 14. Ne te prosterne pas devant une autre divinité, car Dieu se nomme le vengeur et il a le pouvoir de punir. — 15. (Garde-toi) de conclure une alliance avec les habitants du pays ; ils t'égareraient à suivre leurs idoles et, en leur sacrifiant, ils t'inviteraient, et tu mangerais de leur sacrifice ; — 16. tu marierais tes fils à leurs filles, et ces filles, égarées par le culte de leurs idoles, égareraient également tes fils. — 17. Tu ne te feras point des idoles en fonte. — 18. Observe la fête des azymes : sept jours tu mangeras des azymes, comme je te l'ai ordonné, à l'époque du mois de la germination, car dans le mois de la germination tu es sorti du pays d'Égypte. — 19. Toutes prémices des entrailles sont à moi, les mâles qui te naîtront de ton bétail, les premiers-nés des taureaux et des brebis. — 20. Le premier-né de l'âne, tu le rachèteras par un agneau, et, si tu ne le rachètes pas, brise-lui la nuque ; tous les premiers-nés de tes fils, rachète-les. Ne vous présentez pas devant moi sans offrande. — 21. Travaille pendant six jours et chôme le septième : tu chôme-

ras même à l'époque du labourage et des moissons. — 22. Tu célébreras la fête des Semaines pour les prémices de la récolte du froment, et la fête de la Récolte à la fin de l'année. — 23. Trois fois l'année se présenteront tous vos hommes devant le Seigneur, l'Éternel, le Dieu d'Israël. — 24. Car moi j'exterminerai les peuples devant toi, j'élargirai tes frontières et personne ne convoitera ton pays lorsque tu monteras pour te présenter devant l'Éternel, ton maître, trois fois l'année. — 25. N'égorge pas mon sacrifice pascal sur du pain levé, et n'en conserve pas les graisses jusqu'au matin. — 26. Les premières prémices de ta terre, tu les apporteras dans la maison de l'Éternel, ton Dieu. Et ne mange pas de la viande avec du lait. — 27. Puis Dieu dit à Moïse : Écris-toi ces paroles, car à cause d'elles j'ai conclu avec toi une alliance ainsi qu'avec les enfants d'Israël. — 28. Et il resta là auprès de l'Éternel quarante jours et quarante nuits, ne mangeant pas d'aliment et ne buvant pas d'eau, et il écrivit pour lui sur les deux tables les paroles de l'alliance, les dix paroles. — 29. Lorsque Moïse descendit de la montagne, ayant en main les deux tables du témoignage quand il descendit de la montagne, et ne sachant pas que son visage était devenu rayonnant pendant que l'Éternel lui avait parlé; — 30. Aaron et tous les enfants d'Israël le virent et, son visage étant devenu rayonnant, ils craignirent de s'avancer auprès de lui. — 31. Ensuite Moïse les appela, et Aaron et tous les chefs de la communauté retournèrent auprès de lui, et il leur parla. — 32. Après cela, approchèrent tous les enfants d'Israël, et Moïse leur ordonna tout ce que Dieu lui avait dit sur la montagne de Sinaï. — 33. Moïse, ayant achevé de leur parler, mit un voile sur son visage. — 34. Quand Moïse entraît auprès de Dieu pour s'entretenir avec lui, il écartait le voile jusqu'à sa sortie; puis il sortait et disait tout ce qui lui avait été ordonné. — 35. Ainsi tous pouvaient voir que son visage était rayonnant jusqu'à ce qu'il eût remis le voile sur son visage, puis il remettait son voile sur son visage jusqu'au moment où il rentrait pour s'entretenir avec Dieu.

VI. — *Lévitique*, xxvi, 3-16.

xxvi — 3. Si vous suivez mes prescriptions, si vous observez mes commandements et les exécutez, — 4. je vous ferai descendre vos pluies en leur temps, la terre produira ce qu'elle doit et les arbres des champs donneront leurs fruits, — 5. au point que le battage du blé atteindra la vendange et que la vendange atteindra les semailles, et vous mangerez vos aliments en abondance et vous demeurerez dans votre pays en sécurité. — 6. Je ferai régner la paix dans le pays; vous serez couchés sans que personne vous trouble, je ferai disparaître le fléau des animaux nuisibles de la terre, et le glaive ne traversera pas votre pays. — 7. Lorsque vous poursuivrez vos ennemis, ils succomberont devant vous sous votre glaive, — 8. au point que cinq d'entre vous poursuivront cent et que cent poursuivront une myriade; et vos ennemis succomberont devant vous sous votre glaive. — 9. Je tournerai vers vous ma miséricorde, je vous ferai croître et multiplier, et je maintiendrai mon alliance avec vous; — 10. vous mangerez le vieux de ce qui a vieilli, et vous enlèverez le vieux en présence du nouveau. — 11. J'établirai ma demeure parmi vous, et je ne vous haïrai pas; — 12. je laisserai ma lumière se répandre parmi vous, je serai votre Dieu et vous, vous serez mon peuple. — 13. Je suis l'Éternel votre Dieu qui vous ai fait sortir du pays d'Égypte pour que vous n'y soyez plus des esclaves, j'ai brisé les barres de votre joug, et j'ai fait de vous des hommes libres. — 14. Si vous ne m'écoutez pas et que vous n'exécutez pas tous ces commandements, — 15. si vous dédaignez mes prescriptions et mes préceptes, si vous vous laissez d'exécuter mes commandements et que vous rompez mon alliance, — 16. moi, à mon tour, je vous infligerai ces punitions : je vous livrerai rapidement à la consommation et à la fièvre qui feront languir vos yeux et défaillir vos âmes; vous sèmerez en vain vos semences, ou bien vos ennemis

les mangeront. — 17. Je tournerai ma colère contre vous, et vous serez abattus devant vos ennemis; ceux qui vous haïssent vous domineront, et vous fuirez sans que personne vous poursuive. — 18. Si, malgré cela, vous ne m'écoutez pas, j'augmenterai jusqu'au septuple la correction pour vos péchés. — 19. Je briserai l'orgueil de votre puissance, et je ferai votre ciel comme le fer et votre terre comme l'airain. — 20. Vos forces s'épuiseront en vain, votre terre ne produira pas ce qu'elle doit et les arbres des champs ne donneront pas de fruits. — 21. Si vous marchez avec moi avec opiniâtreté sans vouloir m'écouter, j'augmenterai mes châtiments au septuple de vos péchés. — 22. Je lâcherai contre vous les bêtes des champs, qui vous priveront de vos enfants, qui extermineront une partie de votre bétail, qui diminueront votre nombre, et vos routes deviendront solitaires. — 23. Si vous n'êtes pas encore corrigés par ces châtiments, si vous marchez avec moi avec opiniâtreté, — 24. je marcherai également opiniâtrément avec vous et je vous frapperai au septuple de vos péchés. — 25. Je vous punirai par le glaive, qui vengera mon alliance, vous vous réunirez dans vos villes où j'enverrai parmi vous la peste, et vous serez livrés entre les mains de vos ennemis. — 26. Je vous couperai le secours de la nourriture, et beaucoup de femmes cuiront votre pain dans un four et vous le rapporteront au poids, et vous mangerez sans être rassasiés. — 27. Si vous ne m'écoutez pas, si par ces châtiments vous ne revenez pas à l'obéissance et si vous marchez avec moi opiniâtrément, — 28. je marcherai aussi, en vous châtiant avec opiniâtreté, et je vous punirai au septuple de vos péchés. — 29. Vous dévorerez la chair de vos fils et de vos filles. — 30. Je détruirai vos temples, je couperai vos stèles, et je jetterai vos corps sur les corps de vos idoles, et je vous haïrai. — 31. Je ferai de vos villes des ruines et de vos sanctuaires des solitudes, et je ne recevrai ni n'agréerai vos sacrifices. — 32. Le pays sera désolé parce que vous ne serez plus, et vos ennemis qui y demeureront en seront stupéfaits. — 33. Et vous, je vous disperserai parmi les nations, et je ferai tirer le glaive derrière vous; votre terre

sera changée en solitude et vos villes en ruines. — 34. Alors la terre acquittera la dette de ses chômages pendant les jours de sa solitude et tandis que vous serez dans les pays de vos ennemis ; alors la terre chômera et acquittera la dette de ses chômages. — 35. Et la cause de la durée des jours de sa solitude est qu'elle chômera aussi longtemps que vous ne lui avez pas fait observer le chômage dans les années sabbatiques, lorsque vous y demeuriez. — 36. Pour ceux qui survivront d'entre vous, je leur mettrai la défaiillance au cœur dans les pays de leurs ennemis, au point que, atteints par le bruit d'une feuille détachée, ils fuiront comme on fuit devant le glaive, et ils tomberont sans que personne les poursuive. — 37. Et ils trébucheront les uns sur les autres, comme cela arrive à cause du glaive, tandis que personne ne poursuit. Vous ne pourrez pas vous maintenir devant vos ennemis. — 38. Il y en aura parmi vous qui se perdront parmi les nations, et le pays de vos ennemis vous anéantira. — 39. Et les survivants d'entre vous s'humilieront à cause de leurs fautes, dans les pays de leurs ennemis ; ils s'humilieront aussi à cause des fautes de leurs pères qui sont avec eux. — 40. Et quand ils auront confessé leurs fautes et les fautes de leurs pères, la forfaiture qu'ils ont commise envers moi et aussi la conduite opiniâtre qu'ils ont suivie sans se repentir ¹, — 41. je me conduirai aussi avec eux opiniâtrément, et je les déporterai dans les pays d'autres ennemis jusqu'à ce que leur cœur faux soit dompté, ou bien jusqu'à ce qu'ils aient expié leurs fautes. — 42. Je me souviendrai de mon alliance avec Jacob, ainsi que de mon alliance avec Isaac, et aussi de mon alliance avec Abraham, je m'en souviendrai pour eux et pour leur pays, — 43. le pays qui a été abandonné d'eux, qui a acquitté la dette de ses chômages en devenant solitaire, tandis qu'eux, ils payaient pour leurs fautes leur dû, puisqu'ils avaient dédaigné mes préceptes et que leurs âmes avaient haï mes prescriptions. — 44. Et pourtant, malgré

1) C'est-à-dire ceux qui ont confessé leurs péchés sans se corriger.

tout cela, quand ils seront dans les pays de leurs ennemis, je ne les dédaignerai ni les repousserai et je ne les anéantirai ni ne romprai mon alliance avec eux, car je suis l'Éternel leur Dieu. — 45. Et je me rappellerai en leur faveur l'alliance avec les ancêtres que j'ai fait sortir du pays d'Égypte en présence des nations pour être leur Dieu, moi, l'Éternel, votre maître, qui tiens ma promesse.

VII. — *Nombres*, XXI, 13-20.

Ils repartirent de là et campèrent sur la rive de l'Arnon, situé dans le désert et partant du territoire des Amorrhéens, car l'Arnon est la frontière entre Moab et les Amorrhéens. — 14. C'est pourquoi on lit dans le livre des Conquêtes de Dieu : Parmi les flots impétueux la mer Rouge et parmi les fleuves l'Arnon¹ — 15. et l'embouchure des fleuves qui incline vers la terre cultivée d'Ar et s'appuie sur la frontière de Moab. — 16. Ils partirent de là vers le Puits, et c'est le Puits au sujet duquel Dieu dit à Moïse : Rassemble le peuple pour que je lui donne de l'eau. — 17. C'est alors qu'Israël composa ce cantique : Jaillis, ô Puits ! Et alors répondez ! — 18. Ce Puits, des princes l'ont creusé, et les nobles du peuple l'ont foré en le traçant avec leurs bâtons. Puis ils partirent de ce désert vers l'endroit du Don. — 19. Et de l'endroit du Don vers la Vallée et de cette vallée vers l'endroit des Temples².

1) D'après une ancienne tradition, Dieu fit pour Israël des prodiges non seulement sur la mer Rouge, mais aussi sur l'Arnon. Dans le livre des Conquêtes de Dieu, ces prodiges étaient énumérés.

2) A défaut du commentaire du Saadia, il est difficile de se rendre compte du sens de ces versets, bien qu'il y ait dans le Targoum des allusions à des traditions que nous ne connaissons pas.

VIII. — *Nombres*, xxiii, 1 — xxiv, 26.

Balaam dit à Balâq : Bâti-moi ici sept autels et prépare-moi sept taureaux et sept bœufs. — 2. Balâq le fit ; ils sacrifièrent tous les deux un taureau et un bœuf sur chaque autel. — 3. Puis Balaam dit à Balâq : Arrête-toi auprès de ton sacrifice ; moi, je m'en irai, peut-être l'ordre de Dieu viendra-t-il à ma rencontre, et la parole qu'il m'enseignera je t'en ferai part. Il s'en alla tranquillement, — 4. et lorsque l'ordre de Dieu vint à sa rencontre, il dit : J'ai dressé sept autels et sacrifié un taureau et un bœuf sur chacun d'eux. — 5. Dieu lui enseigna un discours et dit : Retourne auprès de Balâq et parle ainsi. — 6. Il retourna auprès de lui et le trouva debout auprès de son sacrifice, et tous les princes de Moab étaient avec lui. — 7. Il proféra son oracle et dit : D'Aram me fit venir Balâq, roi de Moab, des montagnes d'Orient, en disant : Lève-toi ! maudis-moi Jacob, livre-moi au mépris le peuple d'Israël. — 8. Comment blâmerai-je ceux que le Tout-Puissant n'a pas blâmés et comment livrerai-je au mépris ceux que Dieu ne méprise pas ? — 9. Et moi, je le vois des cimes des montagnes, je l'aperçois des collines, que c'est un peuple qui demeurera séparé et ne sera pas compté avec les autres nations. — 10. O toi, qui comptes la postérité de Jacob et énumères les descendants d'Israël, je te prie que mon âme meure de la mort des justes et que ma fin ressemble à la leur. — 11. Balâq lui dit : Que m'as-tu fait ? je t'ai appelé pour injurier mes ennemis et voici que tu les bénis. — 12. Il répondit et lui dit : Ne dois-je pas observer et dire ce que Dieu m'enseigne. — 13. Il reprit : Viens avec moi dans un autre endroit d'où tu le verras, seulement tu le verras en partie, mais pas tout entier ; peut-être pourras-tu l'injurier. — 14. Il le conduisit au champ élevé, sur la hauteur de la tour, et il y bâtit sept autels et sacrifia sur chaque autel un taureau et un bœuf. — 15. Balaam lui dit :

Reste ici auprès de ton sacrifice, et moi, je chercherai une rencontre dans cet endroit. — 16. L'ordre de Dieu rencontra Balaam et lui enseigna un discours et dit : Retourne auprès de Balâq et parle ainsi. — 17. Il revint auprès de lui, qui se tenait près de son sacrifice avec les princes de Moab. Balâq demanda : Qu'a dit Dieu ? — 18. Balaam proféra son oracle et dit : Lève-toi, Balâq, et écoute; cherche à bien entendre la parole, fils de Sippôr ! — 19. Le Tout-Puissant n'est pas comme les hommes pour qu'il mente, ni comme un fils d'Adam pour qu'il se repente. Penses-tu qu'il parle et n'agisse pas, qu'il affirme et n'exécute pas ? — 20. Eh bien, n'ai-je pas reçu des bénédictions ? Je les bénis donc et je ne me dédis pas, — 21 parce qu'il ne voit pas d'iniquité dans la famille de Jacob ni de vice parmi les hommes d'Israël ; Dieu, leur Maître, est avec eux, et l'amitié du Roi leur est acquise. — 22. Le Tout-Puissant qui les a fait sortir de l'Égypte les défend avec les cornes du *reém*. — 23. Les mauvais augures ne font pas impression sur la famille de Jacob, ni le sortilège n'influe sur les hommes d'Israël ; on leur dit seulement ce que le Tout-Puissant a fait. — 24. C'est un peuple qui se lève comme un lionceau, et comme un lion il se dresse, sans se coucher avant d'avoir dévoré sa proie et bu le sang de sa victime. — 25. Balâq lui dit : Puisque tu ne l'injures pas, ne lui donne pas de bénédictions. — 26. Balaam lui répondit et dit : Ne t'ai-je pas prévenu que je ferai ce que Dieu m'ordonnera ? — 27. Balâq reprit : Je te conduirai à un autre endroit ; peut-être plaira-t-il à Dieu que tu m'injures ce peuple de là. — 28. Il l'amena sur la cime de la colline qui dominait la surface du désert. — 29. Balaam dit : Bâti-moi sept autels et prépare-moi sept taureaux et sept béliers. — 30. Balâq fit comme il lui avait dit, et ils sacrifièrent un taureau et un bélier sur chaque autel.

xxiv — 1. Lorsque Balaam vit qu'il plaisait à Dieu de bénir la famille d'Israël, il n'alla pas, comme les deux premières fois, chercher les sortilèges, et il tourna sa face vers le désert. — 2. Ayant étendu ses regards et les voyant camper dans l'ordre de leurs

tribùs, la prophétie de Dieu descendit sur lui. — 3. Il proféra son oracle et dit : Parle, ô Balaam, fils de Beor ! Parle, ô homme à la vue perçante ! — 4. Parle, ô toi qui entends les paroles du Tout-Puissant et qui vois les visions de Celui qui suffit à tout et qui dors les yeux ouverts ! — 5. Combien sont belles tes tentes, ô famille de Jacob, et tes demeures, ô peuple d'Israël ! — 6. Elles sont comme des vallées étendues, comme des jardins aux bords d'un fleuve, comme des tentes dressées par Dieu, comme un cèdre près de l'eau. — 7. L'eau ruisselle de ses branches, c'est une plante abondamment arrosée ; son roi est plus grand qu'Agag et sa royauté est sublime. — 8. Le Tout-Puissant qui a fait sortir son peuple d'Égypte le défend avec les cornes du reêm : il dévore ses ennemis parmi les nations, il ronge leurs os et il les blesse avec des flèches. — 9. Lorsqu'il est couché et accroupi comme un lion ou un lionceau, qui le soulèvera ? Ceux qui te bénissent sont bénis et ceux qui te maudissent seront maudits. — 10. La colère de Balâq s'enflamma contre Balaam, et de colère il frappa des mains en disant : Je t'ai appelé seulement pour injurier mes ennemis, et voici que tu viens de les bénir pour la troisième fois. — 11. Maintenant, pars pour ton pays ; je pensais te faire des honneurs, mais Dieu y a mis obstacle. — 12. Balaam répondit : N'ai-je pas dit aux messagers que tu m'as envoyés : — 13. Quand même Balâq me donnerait de l'argent et de l'or plein son palais, je ne pourrais transgresser l'ordre de Dieu ni faire du bien ou du mal de mon chef ; je ne saurais dire que ce que Dieu me dit. — 14. Maintenant je retourne chez mon peuple. Eh bien, je veux te faire connaître ce que ce peuple fera au tien vers la fin des jours. — 15. Et il proféra son oracle et dit : Parle, ô Balaam, fils de Beor ! Parle, ô homme à la vue perçante ! Parle, ô toi qui entends les paroles du Tout-Puissant et qui connais la science du Très-Haut et qui vois les visions de Celui qui suffit à tout, qui dors les yeux ouverts. — 17. Un homme, je le vois, mais il n'est pas maintenant ; je l'aperçois, mais il n'est pas près : un astre s'élançera de la famille de Jacob et un sceptre se dressera des

hommes d'Israël ; il affaiblira les côtes de Moab et il fera trembler les enfants de Seth. — 18. Édom sera exterminé, et de même Séir et tous les ennemis d'Israël, qui augmentera en vigueur. — 19. Et celui de la famille de Jacob qui régnera fera périr le reste des villes. — 20. Puis il vit Amaléq, et il proféra son oracle en disant : Amaléq est la première des nations, et elle finira par périr. — 21. Puis il vit les Kénéens, et il proféra son oracle en disant : Ta demeure sera forte et tu mettras sur le rocher ton nid. — 22. Lorsque sera venu le temps d'exterminer les Kénéens, combien d'eux seront faits captifs par les hommes de Mossoul. — 23. Puis il proféra son oracle et dit : Malheur à celui qui vivra lorsque le Tout-Puissant l'aura fait, — 24. lorsque les galères, sorties du port de Chypre, châtieront les gens de Mossoul et d'Eber, et que les Chypriens à leur tour seront menés à la destruction. — 26. Puis Balaam se leva, s'en alla, retourna dans son pays ; et Balâq aussi se remit en route.

IX. — *Deutéronome*, XXXII, 1-43.

1. Que les habitants des cieux soient attentifs pour que je parle, et que les habitants de la terre écoutent les paroles de ma bouche ! — 2. Que mon éloquence coule comme la pluie et que ma parole ruisselle comme la rosée, comme l'ondée sur l'herbe et comme les gouttes d'eau qui se succèdent sur le gazon. — 3. Car je vous invoque au nom de Dieu ; rendez donc hommage à la grandeur de notre Maître, — 4. au Créateur dont l'œuvre est parfaite, dont toutes les voies sont (conformes) à la justice, au Tout-Puissant en qui est la vérité et en qui on ne trouve aucune iniquité, qui est équitable et droit. — 5. Elle s'est corrompue devant lui, non pas comme ses élus, mais comme des gens couverts de taches, cette race perverse et tortueuse. — 6. Est-ce par des actions pareilles que vous payez Dieu de retour, ô peuple sot et nullement sage ? N'est-ce pas lui qui t'a produit, créé, qui t'a fait

et organisé? — 7. Souviens-toi des jours d'autrefois et médite les années des générations passées; interroge ton père, il te l'apprendra, tes anciens et ils te le diront. — 8. Le Très-Haut, quand il donna aux nations leurs propriétés et dispersa les fils d'Adam, retint des territoires des nations le compte des enfants d'Israël. — 9. Car ce peuple appartient à Dieu, et Jacob est son élu et sa propriété. — 10. Il l'a pourvu dans le désert et quand ce peuple errait dans des terres incultes, il l'a protégé, a veillé sur lui et l'a gardé comme la prunelle de ses yeux. — 11. Comme l'aigle veille sur son nid et plane sur ses aiglons, il déploie ses ailes, prend ses aiglons et les emporte sur ses penne; — 12. ainsi Dieu l'a conduit à lui seul, sans le concours d'aucune autre divinité. — 13. Il l'a fait monter sur les hauteurs de la terre, au point de lui faire manger les produits des vergers; c'est comme s'il l'avait nourri du lait sortant de la pierre et du miel fourni par le dur rocher, — 14. de la crème de la vache, du lait des brebis, ainsi que de la graisse des agneaux, des béliers de Basan et des boucs et encore de la moelle exquise du froment; c'est comme si le sang du raisin l'abreuvait de vin. — 15. Lorsque le peuple élu se fut engraisé ainsi, il regimba quand on lui dit : Tu es devenu gros, gras et dur; alors il abandonna le Dieu qui l'avait créé et méprisa le soutien de son salut. — 16. Il l'irrita par des divinités étrangères, et par ses actes abominables il excita sa colère. — 17. Il sacrifia aux démons qui ne sont pas Dieu, aux idoles qu'il ne connaissait point, à de nouveaux venus que les meilleurs de tes ancêtres n'avaient pas aperçus, — 18. On l'avertit : Tu oublies le Créateur qui t'a produit et le Tout-Puissant à qui tu dois ton origine. — 19. En voyant cela, Dieu rejeta ce peuple parce que ses fils et ses filles avaient excité sa colère. — 20. Il dit : Je retirerai d'eux ma miséricorde, je leur montrerai quelle sera leur fin, car ils sont une race perverse, des enfants sans foi. — 21. De même qu'ils m'ont irrité par qui n'est pas Dieu et excité ma colère par leurs vanités, ainsi je les combattrai par qui n'est pas peuple et je les affligerai par une tribu sans intelli-

gence. — 22. Car le feu de ma colère s'enflammera, puis se propagera jusqu'au plus profond de l'abîme; il dévorera la terre et les plantes, embrasera jusqu'au fondement de la montagne. — 23. Ainsi j'augmenterai leurs malheurs et je répandrai mes flèches parmi eux; — 24. les ardeurs de la faim, la chaleur de la fièvre brûlante et la mort amère et la dent des carnassiers, je les enverrai contre eux en même temps que le venin de ceux qui rampent dans la poussière. — 25. L'épée fera des victimes au dehors et la terreur au dedans; jusqu'à l'adolescent avec la jeune vierge et jusqu'au nourrisson avec le vieillard la craindront. — 26. Déjà je disais : J'irais avec eux jusqu'au bout, et je ferais disparaître leur souvenir parmi les hommes, — 27. si je ne redoutais pas pour eux l'artifice de l'ennemi, que leurs adversaires méconnaissant cela ne disent : Notre main a triomphé et ce n'est pas Dieu qui a fait tout cela. — 28. Car (ces ennemis) sont une nation dépourvue de sagesse et privée d'intelligence. — 29. S'ils étaient devenus sages, ils réfléchiraient là-dessus et comprendraient par là quelle sera leur fin. — 30. Alors ils diraient : Comment un seul homme pourrait-il en poursuivre mille, deux mettre en fuite une myriade, si leur soutien ne les avait pas livrés et si Dieu ne les avait pas vaincus. — 31. Certes leur soutien n'est pas comme notre soutien, et nos ennemis ne savent pas juger; — 32. ils seront châtiés comme si leur vigne venait des vignes de Sodome et des treilles de Gomorrhe; aussi leurs raisins sont des raisins vénéneux et les grappes sont amères pour eux, — 33. et leur vin est comme le venin du serpent, comme le poison de l'espèce tachetée, qui est la plus violente. — 34. Tout cela n'est-il pas réservé chez moi, scellé dans mes trésors? — 35. A moi appartient le châtement et la rétribution à l'époque où leurs pieds glisseront. O combien est proche le jour de leur catastrophe! Et avec quelle promptitude arrive ce qui est préparé pour eux! — 36. Lorsque Dieu prendra parti pour son peuple et pardonnera à ses serviteurs, lorsqu'il aura vu que leurs forces sont à bout et que, par suite de la colère des ennemis, il n'y a plus ni prisonnier

ni homme libre, — 37. et que l'ennemi aura dit : Où est leur Dieu, le soutien sur lequel ils se sont reposés? — 38. Que ces dieux qui se nourrissaient de la graisse de leurs sacrifices et buvaient le vin de leurs libations se lèvent maintenant, viennent à votre aide et vous mettent sous leur protection! — 39. Voyez maintenant que je suis seul et qu'il n'y a pas de Dieu avec moi, que seul je fais mourir et vivre, de même que depuis longtemps je blessais et ne cessais pas de guérir et que personne ne sauve de ma main. — 40. Moi, je le jure par le ciel, et je dis : Par mon existence éternelle! — 41. J'aiguïserai l'éclat de mon glaive et ma main saisira la justice; je rendrai le châtimement à mes ennemis et la rétribution à ceux qui me haïssent; — 42. ce sera comme si j'enivrais mes flèches de leur sang, comme si mon glaive dévorait leurs chairs et s'abreuvait du sang des tués et des captifs, des têtes des Pharaons parmi les ennemis. — 43. Louez, ô nations, son peuple, car il vengera le sang de ses serviteurs, infligera son châtimement à ses ennemis et pardonnera à son pays et à son peuple.

X — *Deutéronome*, xxxiii, 1-13.

1. Voici les bénédictions dont Moïse, l'envoyé de Dieu, bénit les enfants d'Israël avant sa mort. — 2. Il dit : O Dieu qui t'es révélé à nous sur le mont de Sinaï, qui as fait briller ta lumière du mont Séir et nous es apparu au mont Paran, toi qui as apporté aux myriades des saints une loi de feu (écrite) par ta droite pour eux, — 3. et qui as aussi favorisé des nations! alors tous leurs hommes d'élite t'obéissent, ils suivent tes traces et transmettent tes paroles. — 4. O Dieu qui as ordonné à Moïse de nous donner la Loi et en as fait l'héritage pour la communauté de Jacob, — 5. et dont l'empire s'étendit sur l'élu lorsque ses chefs se réunirent à lui ainsi que toutes les tribus d'Israël! — 6. je te prie que Ruben vive et ne meure pas et qu'il ne soit pas réduit à une population qu'on pourrait compter. — 7. Voici ce qu'il dit à Juda : O

Dieu, entends la voix de Juda et ramène-le à son peuple de ses excursions, que ses mains lui fassent obtenir justice et sois son aide contre ses ennemis. — 8. Il dit à Lévi : O Dieu, qui as accordé tes *toumim* et tes *ourim* à l'homme dont tu as reconnu la piété, que tu as éprouvé à Massah et à qui tu as fait des reproches au sujet des eaux de Meribah, — 9. que tu as trouvé parlant de son père et de sa mère comme s'il ne les avait pas vus, qui ne reconnaissait pas ses frères et reniait ses fils parce qu'ils (les Lévités) observaient tes paroles et gardaient ton alliance. — 10. Ils rendent des jugements d'après tes prescriptions aux hommes de Jacob et d'après ta Loi à Israël; ils placent l'encens devant toi et l'holocauste sur ton autel. — 11. O Dieu, bénis ainsi sa troupe et agrée l'œuvre de ses mains, affaiblis les reins de ses adversaires et de ses ennemis pour qu'ils ne puissent plus l'attaquer. — 12. Il dit à Benjamin : Comme il est le favori de Dieu, il reposera confiant en lui; Dieu l'entoure toujours et demeure à ses côtés. — 13. Il dit à Joseph : O Dieu, bénis son pays par les douceurs de ton ciel et de sa rosée, par les abîmes aux couches souterraines, — 14. par les douceurs des récoltes mûries au soleil et les douceurs des grains mûris par la lune, — 15. par les racines des hautes montagnes et les branches des collines antiques, — 16. par les délices de la terre entière et par la faveur de Celui qui demeure dans le buisson. Puisse tout cela descendre sur la tête de Joseph, sur le sommet de l'Élu de ses frères! — 17. Qu'il resplendisse, lui qui est comparé au premier-né de son taureau, et que ses cornes soient comme les cornes du rhinocéros, au point de frapper avec elles les nations jusqu'aux extrémités de la terre, j'entends parler des myriades d'Éphraïm et des milliers de Manassé. — 18. Il dit à Zabulon : Réjouis-toi, Zabulon, dans tes voyages, et toi, Issachar, sous tes tentes, — 19. car les nations se présenteront à notre montagne et y sacrifieront des victimes équitables; elles puiseront ce qui est au fond de la mer et ramasseront ce qui est caché dans le sable. — 20. Il dit à Gad : Béni soit Celui qui élargit son territoire! Gad l'habitera comme

le lionceau qui broie le bras en même temps que le sommet de la tête. — 21. Et il vit au commencement de son pays qu'une réunion de législateurs y sera enterrée, il vint donc auprès des chefs de sa nation, devint leur disciple et agit selon la justice de Dieu et de ses décisions envers le reste du peuple d'Israël. — 22. Il dit à Dan : Sois, ô Dan, comme un jeune lion qui s'élançe du Basan. — 23. Il dit à Nephtali : Sois rassasié de la grâce, sois comblé des bénédictions de Dieu et occupe le couchant et le midi de la terre. — 24. Il dit à Ascher : Sois béni de la part des amis de Dieu, ô Ascher, toi qui seras bienvenu auprès de tes frères et baigneras tes pieds dans l'huile ; — 25. tes verrous seront de fer et d'airain ; que ton courage soit comme il est maintenant. — 26. Il n'y a d'autre Dieu que le Dieu d'Israël, qui n'a pas son pareil, qui, par sa toute-puissance, trône dans le ciel et sur les hauteurs pour te secourir. — 27. Il est le refuge, le Dieu éternel ; au-dessous de lui sont les rois du monde puisqu'il a chassé devant toi l'ennemi et qu'il t'a dit : Extermine-le ; — 28. jusqu'à ce qu'une partie d'Israël résidât en sécurité, solitaire selon la parole de Jacob, sur une terre de blé et de vin et où son ciel aussi fait couler de la rosée. — 29. Sois donc heureux, ô Israël ! Quel peuple, comme toi, est secouru par Dieu, qui est ton bouclier, ton aide, ton épée et ton orgueil ? Tes ennemis s'humilieront devant toi, et toi tu fouleras leurs hauteurs.

משאפהה¹): 11 ולסאיר² אלאיאת ואלבראהין אלתי בעת אללה בהא מוסי פצנעהא פי בלד מצר לפרעון ולגמיע קואדה ולסאיר אהל בלדה: 12 ולגמיע אלאידי אלשדידה וסאיר אלמכאנה אלעטימה אלתי צנעהא מוסי בחצרה גמיע אל אסראיל:

¹) ובכ"י י': אך תגלא אללה לה ונאנאה שאפהא = כי נגלה ה' אליו ודבר עמו בלחש פנים אל פנים. ובס': גיר ואסטה = בלי אמצעי במקום משאפהה. עיין במדבר י"ב ח'.
²) כן הוא בק' ובס' ולפי זה "לכל" הוא דבוק עם אשר ידעו פנים אל פנים. ובכ"י י': לסאיר = לכל ולפי זה הוא דבוק עם ולא קם נביא עוד. עיין רמב"ן.

יא אשר אלדי סיכון רצא אלותה וגאמסא פי אלדהן קדמת: 25 תבון
 מן אלהדיד ואלנחאם מגאלקך ולתבן כאיאמך הדה שגאעתך⁽¹⁾: 26 לים
 אללה אלא אלאה אסראיל אלדי לים כמתלה סאבן אלסמא ואלשוואהק
 בקדרתה. פי עינד⁽²⁾: 27 והו אלוטן אלאלאה אלזולי ומן דונה מלוך
 אלעאלם כמא טרד מן בין ידיך אלעדו וקאל לך אנפדה⁽³⁾: 28 התי סבן 5
 בעין אל אסראיל ואתקא מנפרדא נטיר קול יעקוב⁽⁴⁾ פי בלד די בר
 ועציר ואיצא סמאזה תדר טלא: 29 פטובאך יא נסל אסראיל מן מתלך
 שעב מגאת באללה והו תרסך ועינד וסיפך ואקתדארך⁽⁵⁾ פינצע אעדאוך
 לך ואנת תטא עלי קמאקמהם:

לד

10

- 1 תם צעד מוסי מן בידאת מואב אלי גבל נבו ראם אלקלעה אלתי
 בהצרה ירחו פאוראה אללה גמיע אלבלד מן גרש אלי באניאם⁽⁶⁾: 2 וגמיע
 בלד נפתלי ואפרים ומנשה וגמיע בלד יהודה אלי אלבהר אלגרבי⁽⁷⁾:
 3 ואלדארום ואלמרג בקיע ירחו קריה אלנבל אלי זגר: 4 וקאל
 לה הלא אלבלד אלדי אקסמת לאברהים ואסחק ויעקוב קאילא לנסלכם 15
 אעטיה אוריתך בעינדך ואלי תם לא תגזו: 5 פמאת תם מוסי רסול
 אללה פי בלד מואב כאמר אללה: 6 ודפנה⁽⁸⁾ פי אלואדי פי בלד מואב
 ממא ילי בית פעור ולם יעלם אחד בקברה אלי יומנא הלא: 7 ומוסי
 אבן מאיה ועשרין סנה אד מאת לם תדמס עינה ולם תזל רטובתה:
 8 פבכי בנו אסראיל עלי מוסי פי בידאת מואב תלאתין יומא אלי אן
 אנקצת⁽⁹⁾ אים חונה: 9 ויהושע בן נון מלי רוח אלהבמה ממא אסנד
 מוסי ידיה עליה פקבל מנה בנו אסראיל וצנעו כמא אמר אללה מוסי:
 10 ולא יקום בעד דלך⁽¹⁰⁾ נבי לאל אסראיל כמוסי לאן ערפה אללה

(1) „וכימים האלו תחיה גבורתך” עיין ת”א וראב”ע.

(2) „אין אלות באלהי ישראל אשר אין כמוהו שוכן השמים והשחקים בגבורתו בעוזך”

ובפי אלמסתו כסקום סאבן.

(3) „הוא הטעון האל הנצחי ותחתיו מלכו העולם כמו שגרש מפניך האויב ואמר לך השמר אותי” וזה לשון הראב”ע: והגאון אמר כי וכתחת פירוש וכתחת השם.

(4) „עד ששכן קצת מישראל לבטח נפרדים איש מאחיו (עיין רש”י) כמו שאמר יעקב ובר” ר”ל בכרכתו. עיין ת”א.

(5) „הוא מנגד ועוזך והרכך וגאותרך”.

(6) כן תרגם גלעד ודן בכל סקום.

(7) רש”י: עד ים המערב.

(8) רש”י: הקב”ה בכבודו.

(9) „עד אשר תס”.

(10) „לא יקום אחר וה”.

לבנימין אד' הו' ודיד' אללה סיסבן ואתקא בה והו' יטוף בה טול אלזמאן
 ובין טהראניה יסבן⁽¹⁾: 13 וקאל ליוסף אללהם פבארך פי בלדה מן
 מלאד' סמאואתך וטלהא מן אלגמור אלגאיצה אלספלי: 14 ומן מלאד'
 אלגלאת אלשמשיה ומלאד' אלחבוב אלקמרה: 15 ומן אצול אלגבאל
 5 אלאו'יה ומן פרוע אליפאע אלהרהיה: 16 ומן נעמה אלארין באסרהא
 ורצא סאבן אלסנא יחל גמיע דלך בראס יוסף ובהאמה נאסך אבותה:
 17 וליבן אלבהא ללממל' בכבר תורה פתציר קרונה כקרין אלברבדאן
 חתי ינטה בהא אלאמס אלי אקטאר אלארין ושרחהא אנהא רבואת
 אפרים ואלוף מנשה⁽²⁾: 18 וקאל לזבולן אפרה יא זבולן פי אספארך⁽³⁾
 10 ואנת יא יששבר פי מנאזלך: 19 פאן אלאמס אלי גבלכמא
 תחצר ותלבה פיה דבאיה עאדלה פהס גרק אלבחאר⁽⁴⁾ ירצעון
 ורפאין אלרמל יכנווהא: 20 ולגד קאל תבארך אלמוסע לה בלדה פהו
 כלבו יסכנהא אלדי ידך אלדראע מע אלהאמה: 21 ואנה ראי פי או'ל
 בלדה אן יבון גוקה אלראסמין הנאך מכנווה פאתי ריסא אלקום פתלמדהם
 15 וצנע בעדל אללה ואחבאמה מע סאיר אל אסראיל⁽⁵⁾: 22 ולחן קאל
 בן יא הן כשבל אלסד בקוה אדא יערין מן אלבתניה⁽⁶⁾: 23 ולנפתלי
 קאל יא נפתלי אסתכתר מן אלרצא וכן ממלא' מן ברכה אללה וחזו מן
 אלארין גרבה וגובא⁽⁷⁾: 24 ולאשר קאל בן מבארבא מן אלאו'יא⁽⁸⁾

(1) עיין ראב"ע. — (2) ואמר ליוסף אנה השם ברך ארצו ממתק שמין וממליו ומן תהום
 הנוולת מתחת וממתק התבואות הגדלות בשמש וממתק הגרגרים הצומחים בירה ומן מוסרי
 הררי קדם ומענפי גבעות עולם וממעדני הארץ כלה ורצון השכן כסנה יבוא כל זה לראש יוסף
 ולקרדק נזיר אחיו ויהי ההדר לנמשל לכבוד שורו ויהיו קרניו כקרני ראס עד שינגח בהם
 העינים עד אפסי ארץ וביאור זה שהם רכבות אפרים ואלפי מנשה.

(3) ר"ל שזבולון היה יוצא באניות למסחר ויששבר יושב אהל. עיין רש"י.

(4) «כופני שהאומות יראו בהרכס ויזכרו עליו זכחי צדק והם יינקו (העושר) הנטבע בים
 ויאספו מטמונות החול». נראה שההר הוא הר ציון ונקרא הר זבולן ויששבר ביחס אל אומות
 העולם הכאים מן הים אל חופם ועיין בפירוש השני שהזכיר רש"י. ונראה שלפי דעת הגאון כי
 שפע ימים וכו' מוסב על האומות מפני שכתב והם בלשון רבים ולא והמא בלשון שנים ובפ':
 וכנוהא במקום יכנוהא כלומר וטמונות החול ואוצרותיו.

(5) «ואמר לגד בדרך המרחיב לו ארצו והוא ישכון בה כלכיא אשר יטרף הזרוע עם
 הקרדק כי ראה בראשית ארצו כי שם קהילת מחוקקים טמונה ויבוא אל ראשי העם והיה תלמידם
 ויעש כדרכת ה' וכמשפניו עם כל ישראל» העתקנו את שני הפסוקים מלה במלה ולא ידענו
 הישב כונת הגאון. ואפשר שבזמן אל מה שנמצא ביהושע כ"ב ו'ד וכו' שבנו בני גר ובני ראובן
 מוזת על הירדן בתחלת גבול ארצם וכאשר באו אליהם פנחס ואליעזר ונשיאי העדה להוכיחם
 הלכו אליהם ושמעו לקולם ועשו את הקות ה' ומשפמינו עם כל אחיהם בני ישראל. אבל ככל
 זאת המחקקים מה הם. ומלת יסכנהא במקום יסכנה.

(6) «ולחן אמר היה דן בגבורה כגור אריה כאשר ידלג פתאום מן הבשן» עיין ראב"ע.

(7) «ולנפתלי אמר היה נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה' ורש מן הארץ המעריב והדרום».

(8) ר"ל מן האהבים והקרובים ואפשר שכונן לשירוש הרמב"ן שכל אחיו יברכוהו בשביל

המעדנים הכאים מארצו וגם יזתים רבים היה בתחומו.

הרון אנוך פי גבל הר ואנצם אלי קומה: 51 עלי מא נכתמא¹
אלאמה בי פי מא לצומה רקים פי ברדה סין ולם תקדסאני פי מא
בינחם: 52 לדלך תנשר אלארץ אלתי אעסיתהא לבני אסראיל מן
אלמקבלה ולא תדכל אליהא:

5

לג

1 והדה אלברכאת אלתי בארך בהא² מוסי רסול אללה בני
אסראיל קבל מותה: 2 וקאל אללהם אלדי תגלי לנא מן טור סיני
ואשרק בנורה מן גבל שעי ולוה בה מן גבל פארן ואתי רבואת אלקדם
בשריעה נור מן ימינה להם: 3 ואחתבא איצא שעבא פגמיע לואצהם
פי טאעתך והם יקפון אתארך ויתנאקלון כלמאתך: 4 אללהם אלדי
אמר לנא מוסי באלתוריה פגעלהא וראתה לגוקה יעקוב: 5 וכאן מלכא
פי אלמוצוף הין תגתמע אליה ריאסה וסאיר אסבאטה: 6 אסאלך
אן יחיא אל ראובן ולא ימות ולא יציר רהטה דא אחצא³: 7 והדא מא
קאל ליהודה אללהם אסמע צות יהודה ורדה אלי קומה מן גווה ואגעל
ידיה מנתצפתין לה וכן לה עונא עלי אעדאיה⁴: 8 וקאל ללוי אללהם
אלדי אנחלת צהאיחך ואנוארך ללרגל אלדי הו בארך וקד אמתהנתה
פי דאת אלמחנה ואלצמתה פי מא אלצומה: 9 פוגדתה אלקאיל ען
אביה ואמה כאנה לם ידאם ולם יתבת אלותה ולם יעתרף בבניה ממא
הרסו מקאלתך והם יחפטון עהרך: 10 והם יפתון פי אהכאמך לאל
יעקוב ופי תוראתך לאל אסראיל ויצירון אלכבור בין ידיך ואלכמאל
עלי מדבחקך: 11 אללהם כדאך פבארך פי גגדה וארץ מא תצנעה
ידאה ואוהן אחקא מקאומיה ושאניה מן אן יקאומה⁵: 12 וקאל

(1) „על אשר גרסתם שעמי מעל כ״ עיני רש״י.

(2) „ואלה הכרזות אשר ברך בהן״.

(3) „אנה השם אשר נגלה לנו מהר סיני וזרח באורו מהר שעיור והופיע מן הר פארן והביא לרבבות קדש דת אשר מביטו להם ואשר אהב ג׳ עס אשר כל קדושו שומעים לקולך והולכים בדרכיך ומסורים את דבריך. אנה השם אשר צוה את משה (לחת) לנו את התורה ושם אותה מורשה לקהלת יעקב ואשר היה מלך בישרון בעת אשר התאספו ראשי העם וכל שבטי ישראל אשאל ממך שחיו בני ראובן ולא ימותו ולא יהיה סתיו מספר״ עיין ראב״ע שזכר קצת בספרו הנאון ועיין אבאנאת דף 133 ושם אמר כי סיני שעיור ופארן הם שלשה שמות להר ארז אהר וכל חלק ממנו יקרא על שם הארץ הסמוכה לו.

(4) „אל עמו תביאנו מן המלחמה ותן לידיו שיספיקו לו לרוב את ריבו״.

(5) „ואמר ללוי אנה השם אשר הנחלת תמוך ואורך לאיש אשר הוא חסידך וכבר נסיתו כפסה (עיין למעלה ו׳ י״ו) ורבת עמו במי מריבה ואשר מצאת אותו מדבר על אביו ואמו כאלו לא דאם ולא הכיר את אהיו ולא ידע את כנו מפני ששמרו (הלויים) אמרתך והם ינצרו בריתך והם יורו מספטיך לבוה יעקב ותורתך לבני ישראל וישמרו הקטרת לפניך ועולה על מזבחתך (והם הכהנים) אנה השם ברך הוירו ורצה את מעשה ידיו ומחין מחני קמיו ומשנאו מלהתקומם עליו״.

כמרהם וסם אלקש מנהא¹ אלצאריה: 34 אלא אן גמיע דלך² מבנו
 ענדי ומלתום פי כזאיני: 35 ולי אלאנתקאם ואלתופיה פי וקת תזול
 אקדאמהם אנה מא אקרב³ יום תעסהם ואסרע אלמעדת להם:
 36 אד יחכם אללה לשעבה וען עבדה יעפה אדא ראי אן אלמקדרה
 5 קד דהבת וזלא אלמחבום ואלמתרוך גמיעא מן סלטהם⁴: 37 וקאל
 אלעדו⁵ אין אלאההם אלמעתמד אלדי אסתבנו אליה: 38 אלדין באנו
 יאבלון שחום דבאיחהם וישרבון למר מזאגהם יקומו אלן פיענובם
 ויכונו עליבם גנה⁶: 39 אנטרו אלן אנני הו וחדו וליס אלאה מעי אנא
 אמית ואחיי כמא טאלמא קד אוהנת ולם אזל אישפי⁷ וליס מן ידי
 10 מזלין: 40 ואנא אקסם באלסמא ואקול ובקאי אלדאים: 41 לאסן
 בריק סיפי ותמסך אלהים ידי וארד אלנתקאם לאעדאיו ואלמכאפה⁸
 עלי שאניי: 42 פכאני אסכר סהאמי מן דמאהם⁹ וסיפי יאכל לחומהם
 פירוני מן דם אלצרויע ואלסבי מן רום פראענה אלעדא: 43 אמדחו יאיהא
 אלאמם שעבה לאנה ינתקם דם עבדה פירד תלך אלנקמה עלי אעדאיה
 15 ויגפר לבלאדה ושעבה¹⁰: 44 ואתי מוסי ובלם אלקום בהדה אלתסביחה
 הו ווישע בן נון: 45 פלמא פרג מוסי ליבלם גמיע הדה אלבלמאת אלי
 גמיע אסראיל: 46 קאל להם רדו באלכם אלי גמיע אלבלאם אלדי
 אנא שאהדכם בה אליום לתאמרו בה בניכם פיהפטו ויעמלו גמיע
 אמור הדה אלתוריה: 47 לאנה לים בבלאם פארג הו ענכם בל הו
 20 היאתכם ובה תמול מרתכם פי אלבלד אלדי אנתם גאיזון אלארדן
 אליה לתחוזה: 48 תם כלם אללה מוסי פי דאת דלך אליום קאילא:
 49 אצעד אלי גבל אלעברין הדא גבל נבו אלדי פי בלד מואב אלדי
 בחצרה יריחו ואנטר אלבלד אלדי אנא מעטיה לבני אסראיל חווא:
 50 ומת פי אלגבל אלדי אנת צאעד אליה ואנצם אלי קומך כמא מאת

(1) ר"ל המזיקים מן הפתנים.

(2) "הלא כל זה".

(3) תרגם בלשון תבייה ר"ל מה קרוב וכו'.

(4) "כי רדין ה' את דין עמו ויסלח לעבדיו כאשר ראה כי כחם עינם ואין עוד לא עצור
 לא עיוב מפני חמתם" ר"ל שלא נשאר עוד איש מפני חמת האויבים.

(5) "ואכר האויב".

(6) ראב"ע: כרברו האויבים שחשבו כי העולות מאכל לשם וכן בלשון רבים כדבריהם.

(7) "כאשר זה כמה פעמים מחצתי ולא חרלתי מלרפאות".

(8) כן הוא בקי ובכ"י ו' וכפ' בטעות אלמכאפה וצ"ל אלמכאפה עיין למעלה ד' ו'.

(9) "באילו אשכיר חצי מן דמם והרכי תאכל בשרם וישבור צמאו מרם חלל ושכו

מראשי (המלכים ששעבדו את ישראל וכמו) פרעה האויבים" ומלת פראענה הוא לשון רבים
 מן פרעון = פרעה. עיין ספרי. ורוגש בתשובותיו סימן 76 מוכיח כשם הגאון: פורענות האויבים.

(10) "ארמת ועמו".

ממא אגצבוה מנהם אלבנון ואלבנאת⁽¹⁾: 20 פקאל אחגב רחמתי ענהם אוריהם⁽²⁾ מא עאקבתהם לאנהם גיל מתקלב בנון לא אמנה פיהם⁽³⁾: 21 כמא אנהם אכאדוני כנר אלאה ואגצבוני כנרוראתהם כדאך אני אכידהם בלא שעב ובקביל גאהל אניטהם: 22 לאן אלנאר תנקדה מן גצבי פתתוקד אלי אספל אלתי ותאבל אלארץ ונכאתהא חתי תסטע 5 אסאם אלגבל: 23 כדאך אוידהם שרורא וסהאמי אפרקהא⁽⁴⁾ פיהם: 24 סגאר אלגוע וחמי אלוהג וחתיף אלמר ואסנאן אלבהאים⁽⁵⁾ אטלקהא פיהם מע חמיה וואחל אלתיאב: 25 וסיף מתבל מן גארג ודיבה מן אלכדור חתי אלשאב חתי אלעאתק ואלרציע מע דוי אלשיבה גאפה⁽⁶⁾: 26 ולקד קלת אתקצאהם⁽⁷⁾ באסתחאקא וועטל מן בין אלנאם 10 דברהם: 27 לולא אנא אהדר להם כיד אלעד⁽⁸⁾ לילא ינבר דלך אעדאוהם בילא יקולו ידנא קד עלת ולים אללה פעל כהם כל הדה אלאמור: 28 לאנהם⁽⁹⁾ קביל מציע אלחכמה ולים פיהם פהם: 29 ולו תחכמו לעקלו בלה יפהמון בהא עאקבתהם: 30 וחו אנ יקולו⁽¹⁰⁾ כן יקלב אלואהד אלפא ואתנאן יתרכון רבוה לולא אנ מעתמדהם אסלמהם ואללה 15 אמכן מנהם: 31 אנה לים כמעמדנא מעתמדהם ולא אעדאונא יפקהון: 32 אנהם יעאקבון כאן מן גפן סדום גפנהם⁽¹¹⁾ ומן דואלי עמרה כדאך ענבהם ענאב אלסם וענאקידהם מרה להם: 33 וכחמיה אלתינאנין

(1) „ובאשר ראה זאת ה' נאץ אותם מפני שבניהם ובנותיהם הכעיסוהו“.

(2) „אראה להם“ מכנין הפעיל.

(3) וזה לשון תשובות דונש סימן 141: ואמר לא אמן כס אין אמנה כהם ואינו בלתי לא נאמן כהם.

(4) „אחלקם“ ר"ל עד שיכלו מאשפתי דונש סימן 74: מן אוסיף עליהם מרורות.

(5) „ולעפות רעב וחום רשפי אש ומות קשה ושינוי בהמות“ . . . ובשרשים לאבן גנאה דף 369 הערה 46: פסר פיה סגור והו אלוהג. ותרגם לחומי בענין חום ורשף מן רשפיה שה"ש ח' ודונש בתשובותיו 42 הביא ההעתקה הזאת והשיג עליה.

(6) „יראים ממנו“ ר"ל מן ההרב.

(7) בן הוא הנוסחה ב"ק וככ"י י' וענינו אישום כמצור וכמצוק ובפ': אהלך גהאתהם = אאכר פאותם ושתי ההיעקות האלו אינן מסכימות עם מה שהוזכר דונש בתשובותיו כשם הגאון סימן 174 וזה לשונו: ואמר בפירוש אפאיהם שהוא מלשון אף ואלו היה בן היה אומר אפאיהם אבל אומר שהוא מן פאה. ונראה שכן היתה דעת אונקלוס שתרגם: אהיל רגזו עליהון ואשצנון.

(8) עיין למעלה פסוק כ"א.

(9) ר"ל מפני שהאויבים וכן בפסוק שלאחריו לו חכמו וכ"י ר"ל לו חכמו אויבי ישראל ישיכלו על הדבר להבין סמנו מה תהיה אחריתם.

(10) „זה שיאמרו“.

(11) „ואויביו אינם יודעים שיענישו כאלו מנפן סדום גפנם“ וכן אמר דונש בתשובותיו סימן 77: והם לא ידעו כי נפרעין מהם.

5 אפסד אמאמה לא כאוליאה לכן אלמע'בין אלג'יל אלעסר אלמנפתל⁽¹⁾:
 6 אללה תכאפון בהדה אלאפעאל⁽²⁾ יא שעב ג'אהל ג'ור הכים אלים
 הו מנשך קאנך הו צנעך ואתקנד: 7 אדבר א'אם אלדהר פתפ'הם
 סנין ג'יל וג'יל סל אבאך ויזכרך אשיאך ויקולון לך: 8 אן אלעאלי מן
 5 ח'ת אנחל אלאמס ופרק בני אדם אוקף מן תלם אלאמס אחצא בני
 אסראיל⁽³⁾: 9 לאן צפוה אללה שעבה אל יעקוב פצלה וכאצ'תה⁽⁴⁾:
 10 כפאה⁽⁵⁾ פי אריץ אלבר'ה ופי תיה פלאה אלסמאואה אחאט בה ופהמה
 וחפטה כגנין עינה: 11 כאלנסר יתיר עלי וברה ועלי ג'ואולה ירפרף
 יכסט ג'נאחיה פיאזדהם ויחמלהם עלי רישה: 12 כדאך אללה ס'רה
 10 פראדא ולים מעה מעבודאת אכר: 13 וארכבה עלי קמאקס אלאר'ץ חתי
 אכל מן נמו אלריאץ וכאנה ארצעה אללבן מן אלחגר ואלעסל מן
 אלצואן אלצלדיו⁽⁶⁾: 14 סמן אלבקר ולבן אלגנס מע שחום אלכראף
 וכבאש בני אלבתני'ה ואלעתדאן מע לב דרמך אלחנטה⁽⁷⁾ וכאן דם
 אלענב ישרבה למרא⁽⁸⁾: 15 פלמא סמן אלמוצוף⁽⁹⁾ כדאך במר אל קיל
 15 לה⁽¹⁰⁾ קד סמנת וגלטת וגסות⁽¹¹⁾ פתרך אלאלאה אלדי צנעה ואמתהן⁽¹²⁾
 מעתמד גותה: 16 ואנארוה⁽¹³⁾ באג'נביין ובמכארה יג'צבונה: 17 ידבהון
 ללשיאטין וליסת באלהה ודי מעבודאת לם יערפדהא ג'דר ג'את מן קריב
 ולם יעב כהא אביאר אבאיכס⁽¹⁴⁾: 18 פקיל לה אלכאלק אלמנשך
 תנסי⁽¹⁵⁾ ואלטאיך אלמכתדיך: 19 פלמא ראי דלך אללה פרפצהם

(1) נראה שהפירוש הוא כן: הדור העקש והנפתל השחית דרכו לפניו לא באוהביו כי אם כבעלי מום אנשי רשע.

(2) "הלה" תגמלו באלה המעשים".

(3) ראב"ע: אמרו המפרשים על דור הפלגה שנפצה כל הארץ כי אז גזר השם להיות ארץ שבעה גוים לישראל והוא שתספיק למספרם על כן למספר בני ישראל.

(4) "בי נחלת ד' עמו ויעקב בחירו וסגולתו".

(5) וכן ת"א: ספק צרכיהון.

(6) "ויאבילהו מתנובת השדה ובאילו הניקחו חלב מסלע ורכש מחלמיש צור" העתיק לפי הענין עיין תהלים פ"א ו"ז.

(7) ענינו הקמת היותר שמן והיותר נקי מן החטים.

(8) "באילו דם הענב משהו ויין" ר"ל המוכחר שבענבים.

(9) "העם הנבחר והמשובח" וכן תרגם למטה ל"ג ה'.

(10) "וכאשר אמרו לו".

(11) "קשית".

(12) "וינסה" כן הוא בכ"י ו' ובק' ונראה שצ"ל אמתהן = ויכו. ועיין פירושו למשלי

כ"ב ו' ושם נמצא ג"כ אמתהן בנוף הכ"י ונרשם בגליונו אמתהן באותיות ערביות אבל בפ' ואקט ר"ל שחשבוהו כנפל מלשון נבל תבול שהוא כמו נפל תפל.

(13) בכ"י ו' ובפ' = ואכדו יבאידונה = והתחילו להכעיר אש חמתו עיין למטה פסוק כ"א.

(14) "לא שתו לכם אליהם הנבחרים שבאבותיכם" עיין תשובות דונש סימן 72.

(15) "ואמרו לו" תרגם תשי ותשבח במלה אחת מפני שענינם אחד.

ולקְנֵהָ לִבְנֵי אִסְרָאֵל חֲתִי תִצְדָּהָא פִי אַפּוּאָהֶם¹ לְבִי תִכּוֹן לִי הִדָּה
 אֶלְתַּסְבַּחָהּ שֶׁאֵהָרָא עֲלֵיהֶם: 20 אִד אֶדְכַּלְהֶם אֱלֹי אֶלְבַּלְד אֱלֹדִי
 קִסְמַת לֹאבֵאִיָּהֶם וְהוּ יִפְיֵן לִבְנָא וְעִסְלָא פִיאַכְל קוּמַהֶם² וְיִשְׁבַּע וְיִסְמֵן תָּם
 יוֹלִי אֱלֹי מַעְבּוּדָתָא אֲבָר פִּיעְבְּדָהָא וִירְפְּצֵנִי וְיַפְסֵךְ עֵהָדִי: 21 פִּיכּוֹן אֱדָא
 אַנְצַבְתָּהֶם שְׂרָאִיר כְּתִירָה וְשִׂדְאִיד חֲצֵרַת הִדָּה אֶלְתַּסְבַּחָהּ כִּשְׂאֵהָד עֲלֵיהָ 5
 אִד יִגְב אֵן לֹא תִנְסִי מִן אַפּוּאָה נִסְלָה לֹאֲנִי עֲאֵלִם כְּנֹאטְרָה³ מִן אֱלֹוִים קְבַל
 אֵן אֶדְכַּלְהָ אֱלֹי אֶלְבַּלְד אֱלֹדִי קִסְמַת לָהּ: 22 פְּכַתְב מוּסִי הִדָּה אֶלְתַּסְבַּחָהּ
 פִּי דִלְךְ אֱלוּקַת וּלְקָנְהָא בְנֵי אִסְרָאֵל: 23 תָּם אֶסְתַּלְחֵךְ מוּסִי⁴ יְהוֹשֻׁעַ
 אֲבָן נֹון וְקֹאֵל לָהּ תִשְׁדָּד וְתִאֲדִד לֹאֲנֵךְ תִּדְכַּל בְּנֵי אִסְרָאֵל אֶלְבַּלְד אֱלֹדִי
 קִסְמַת לָהֶם וְאִנָּא אֲבּוֹן מַעַךְ: 24 פְּלִמָּא פְּרַג מוּסִי מִן כְּתִב גְּמִיעַ כְּלֹאִם 10
 הִדָּה אֶלְתַּוְרִיָּהּ פִּי אֶלְסַפֵּר אֱלֹי אֵן כְּמַלְתָּ: 25 אִמֵּר מוּסִי אֶלְלוֹאֲנִיִּן
 חֲאֵמְלִי צְנֻדוֹק אֶלְשֶׁהָאֲדָהּ וְקֹאֵל לָהֶם: 26 גְּדוֹ הִדָּא אֶלְסַפֵּר אֶלְתַּוְרִיָּהּ
 וְצִירָהּ אֱלֹי גְּאֻנְב צְנֻדוֹק עֵהָד אֶלְלָה רִבְכֶם פִּיכּוֹן תָּם עֲלִיךְ⁵ שֶׁאֵהָרָא:
 27 לֹאֲנִי עֲאֵלִם כְּלֹאֲפֵךְ וְצַעֲבֹבָה רִקְבַתְךְ הוּדָא וְאִנָּא פִי אֶלְחֵיאָהּ מַעֲכֶם
 לָם תּוֹאֲלוּ מִגְּאֻלְפִין וְכִיף בַּעַד מוֹתִי: 28 גְּוֹקוּ אֱלֹי גְּמִיעַ שׁוּיָךְ אֶסְבַּאֲטִכֶם 15
 וְעַרְפֵּאֲכֶם חֲתִי אֶכְלַמְהֶם בְּהִדָּא אֶלְכְּלֹאִם וְאֶשְׁהָד עֲלֵיהֶם אֶלְסַמָּא
 וְאֶלְאֲרִיץ: 29 לֹאֲנִי עֲאֵלִם אֲנִכֶם בַּעַד מוֹתִי סַתְפַּסְדוֹן וְתוּוֹלוֹן מִן אֶלְטְרִיק
 אֱלֹדִי אִמְרַתְכֶם בַּהּ פִּיּוּאֲפִיכֶם אֶלְשֶׁר פִּי אֲבָר הִדָּה אֶלְאִיאִם אִד תִּצְנַעוּן
 אֶלְשֶׁר בֵּין יְדֵי אֶלְלָה לְתַגִּיטוּהָ בְּאֶעְמָאֵל יְרִיכֶם: 30 וּבְלַמְהֶם מוּסִי
 בְּגִמִּיעַ כְּלֹאִם הִדָּה אֶלְתַּסְבַּחָהּ אֱלֹי אֵן כְּמַלְתָּ: 20

לב

1 יִנְצַת אֵהָל אֶלְסַמָּאוֹת חֲתִי אֶתְכַלֵּם וְיִסְמַע אֵהָל אֶלְאֲרִיץ אֶקוּאֵל
 פִּיאִי⁶: 2 וְיִדְרַךְ כְּאֶלְמֵטֵר בְּתִי וְתַהַטֵּל כְּאֶלְטֵר מִקְאֶלְתִּי כְּאֶלְטִישׁ עֲלִי
 אֶלְכְּלֹא וְכְּאֶלְרֵדָדָה עֲלִי אֶלְעִשְׁב⁷: 3 לֹאֲנִי אֶדְעוּכֶם כְּאֶסֶם אֶלְלָה פִּיאַעְטו
 אֶלְכְּבֵרִיא לְרַבְנָא⁸: 4 אֶלְצֶאֱלֵק⁹ אֶלְצַחִיָּה פַעֲלָה אֱלֹדִי גְּמִיעַ סִירָה 25
 בְּאֶלְחֶכֶם אֶלְטֵאִיק דוֹ אֶלְאִמָּנָה לֹא גֹור עֵנְדָה הוּ אֶלְעֵדֵל אֶלְמַסְתְּקִים:

¹ בכ"י ו' ובס': חתי הפתמלהא מן אפואהתם = עד שתחתוק אותה מפיהם. ר"ל שתתיה שגורה מפיהם.

² נראה שענינו קום מנחה = איהה מהס.

³ הגאון לא העתיק המלות אשר הוא עושה. עיין אלמאנא דף 156.

⁴ המלה הזאת חסרה בכ"י ו' ובס': ובאמת נראה שהציווי מוסב על ה'. ועיין רש"י.

⁵ עיין ראב"ע.

⁶ הגאון תרגם: יאוינו וישיבו השמים וישמעו וישבו הארץ.

⁷ וכן תרגם ג"כ אבן גנאח בשרשים שעירים ורביבים.

⁸ "בספני שאקרא אתכם בשם ה' ולפיכך הבו גדל". ראב"ע: שב אל השמים והארץ.

⁹ תרגם צור כמו ויצר וכן לפטה פסוק י"ח.

אללה בהם כמה צנע בסחוק ועוג מלכי אלאמור' ובאהל בלדהמא
 אלדין אנפדהם: ⁵ ויסלמהם אללה בין ידיכם ותצנע בהם כגמיע
 אלוציה אלדי אוציתכם: ⁶ תשדו ותאידו לא תנאפהם אן אללה רכך
 נורה סאיר בין ידיך לא ידעך ולא יתרכך: ⁷ ודעי מוסי ביהושע וקאל
 לה בחצרה גמיע אסראיל תשדד ותאיד פאנך תדבל האולו אלקום ⁸
 אלי אלבלד אלדי קסם אללה לאבאיהם אן יעטיהם ואנת תנחלה להם:
⁸ ואללה אלדי נורה סאיר בין ידיך הו יכון מעך לא ידעך ולא יתרכך
 פלא תכף ולא תרעד: ⁹ תם כתב מוסי הדה אלתוריה ודפעהא אלי
 אלאימה בני לוי אלחאמלין צנדוק עהד אללה ואלי גמיע שוץ אסראיל:
¹⁰ פאמרדם מוסי קאילא בעד סבע סנין⁽¹⁾ פי וקת סנה אלתס'ב פי
 ה' אלמטל: ¹¹ אדא ה' גמיע אל אסראיל ליחצרו⁽²⁾ בין ידי אללה רכך
 פי אלמוצע אלדי יכתארה תקרא הדה אלתוריה הדה גמיע אסראיל
 בחית יסמעוהא⁽³⁾: ¹² ודאך כאן תגוק⁽⁴⁾ גמיע אלקום אלגאל ואלנסא
 ואלאטפאל ואלגריב אלדי פי מהאלך לבי יסמעו ויתעלמו ויכאפו אללה
¹⁵ רבכם ויחפטו ויעמלו בגמיע כלאם הדה אלתוריה: ¹³ ובנוהם אלדין
 לם יבלגו⁽⁵⁾ יסמעו ויתעלמו ליכאפו אללה רבכם טול אלזמאן אלדין
 אנתם אחיא עלי אלבלד אלדי אנתם עאכרון אלארדן לתחוונה:
¹⁴ וקאל אללה למוסי הודא דנא אנלך לתמות אדע ביהושע וקפא פי
 כבא אלחצר התי אסתלפה⁽⁶⁾ פמצי מוסי ויהושע ווקפא פי כבא
²⁰ אלמחצר: ¹⁵ פתגלא אללה פי אלכבא בעמוד גמאם ווקף עלי כאבה:
¹⁶ פקאל אללה למוסי אנך מנצגע מע אבאך וסיקום הדה אלשעב
 פ'טגו פי תבע מעבודאת אהל אלבלד אלדי הו סאיר אלי תם פי מא
 בינהם פיתרכני ויפסך עהדי אלדי עאהדתה מעה: ¹⁷ פ'שתד גצבי
 עליהם פי דלך אליוס פאתרכהם ואחגב רחמתי ענהם פ'צירון מאכלא
²⁵ ותציבהם שראיר כתורה ומצאיק פיקול פי דלך אלזמאן אלא אן ממא
 לים נור רבי מעי אנאבתני הדה אלשראיר: ¹⁸ ומע דלך אנא מקים⁽⁷⁾
 עלי הגב רחמתי פי דלך אלזמאן ענהם כסבב אלשר אלדי עמל אד
 ולי אלי מעבודאת אכר: ¹⁹ ואלאן אכתבו לכם הדה אלתסבחה

(1) «אחר שבע שנים» ר"ל בשנה השמינית, עיין ח"א ורש"י ובכ"י ו' ובפ': פי כל מרה סבע סנין כמו למעלה ט"ו א'.

(2) בכ"י ו' ובפ': פי מגו גמיע אל אסראיל ללחצור.

(3) ח"א: ותשמעונו.

(4) «וזה שתקחול».

(5) «אשר לא הגיעו לבר עונשין». כן הוא בכ"י ו'. אבל בפ' ובק': לא יעלמו.

(6) «כדי שאעמידהו תחתך».

(7) «ובכל זאת אסתיר עוד ממנו רחמים שלי». ראב"ע: שאם יקראו אלי לא אענם.

תחיא: 7 ויהל אללה רבך הדה אללענאת עלי אעדאיך ועלי שאניך
 אלדין בלבוך: 8 ואנת תתוב ותקבל אמר אללה ותצנע גמיע וצאיאה
 אלתי אנא אמרך אליום: 9 ויודך אללה כירא¹ פי גמיע עמל ידך
 ותמר גסמך ותמר כהאימך ותמר ריאצך אד ירגע אללה אן יקצר
 בך כירא כמא קצר באבאיך: 10 אד תקבל קול אללה רבך לתחפט⁵
 וצאיאה ורסומה אלמכתוכה פי ספר הדה אלתוריה אד תתוב אלי
 אללה רבך ככל קלבך ונפסך: 11 ואעלם אן² הדה אלוצאיא אלתי אנא
 אמרך כהא אליום לים הי כנפיה ענך ולא הי בעידה: 12 לויסת הי
 באלסמא פיקול קאיל מן דא יצעד לנא אלי אלסמא וינזלהא לנא
 ויסמעונהא ונעמל כהא: 13 ולויסת הי מן עבר אלבחר פיקול קאיל מן
 דא יעבר לנא אלי גאנב אלבחר ויאפדהא לנא ויסמעונהא ונעמל כהא:
 14 כל אלאמר קריב אליך גדא ימכנך כפיך ובקלבך לתעמל בה:
 15 אנטר קד געלת בין ידך אליום אלהיאה ואלכיר ואלמות ואלשר:
 16 אלדי אמרך אליום לתחב אללה רבך ותסיר פי טרקה ותחפט
 וצאיאה ורסומה ואחבאמה ותחיא ותכתר ויבארבך אללה רבך פי
 אלבלד אלדי אנת דאבל אליה לתחוזה: 17 ואן תולי קלבך ולם תחפט
 ותזול ותסגד למעבודאת אבר ותעבדהא: 18 פקד אנברתכם מן
 אליום באנכם תאכדון ולא תטול מדתכם פי אלבלד אלדי אנתם
 עאברון אלארדן לתסיר אליה לתחוזה: 19 קד אשהרת עליכם אליום
 אלסמא ואלארץ אלהיאה ואלמות באני געלת בין ידך אלברכאת
 ואללענאת וארי לך אן תפתאר אלהיאה³ לבי תחיא אנת ונסלך:
 20 ודלך לתחב⁴ אללה רבך ותקבל קולה ותלום טאעתה אד הי
 היאתך וטול אימך לתקים עלי אלארץ אלתי קסם אללה לאבאיך
 אברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיהם:

לא

25

1 תם מצי מוסי ובלם בני אסראיל בגמיע הדה אלכלמאת:
 2 וקאל להם אנא אליום אבן מאיה ועשרין סנה לא אטיק זאדה עלי
 אלדבול ואלברוג ואללה קד קאל לי אנך לא תעבר הדא אלארדן:
 3 אן אללה רבך אלדי נורה גאיז בין ידך הו ינפד האולי אלאמם מן
 בין ידך ותחוזהם יהויטע הו יעבר בין ידך כמא קאל אללה: 4 ויצנע³⁰

(1) עיין למעלה כ"ח י"א.

(2) "ודע".

(3) רש"י: אני נורה לכם שתכחרו.

(4) "וזה שתאחב".

ואלגריב אלדי יאתי מן בלד בעיד פינטרון צרכאת תלך אלארין ואמראצהא
 אלתי אמרצהא אללה: ²² חתי כאן גמיע ארצהא מהרקה בכברית
 ונאר לא תורע ולא תנכת ולא יטלעזפיהא שי מן אלעישב כמקלב סדום
 ועמורה אדמה וצבוים אלתי קלב אללה בגזבה וחמיתה: ²³ ויקול
 5 גמיע אלאמס למא דא צנע אללה בדלך לתלך אלארין ומא סבב שדה
 אלגזב אלעטים הדה: ²⁴ פיגאבון כאן דלך עלי מא תרכו אללה¹
 אלאה אכאיהם אלדי עהר מעהם חין אכרגהם מן בלד מצר: ²⁵ ומצו
 ועבדו מעבודאת אכר וסגדו להא מעבודאת לס יערפוהא ולס תנצב
 להם נציבא²: ²⁶ ואשתד גזב אללה עלי דלך אלבלד ליאתי עליהא
 10 גמיע אללענה אלמכתובה פי הדי אלספר: ²⁷ פקלעהם אללה מן
 בלדה בגזב וחמיה ובסלט עטים וטרחהם אלי בלד אכר כמא תרונחם³
 אליוס: ²⁸ פיעתברון פיקולון בדאך⁴ אלמסתוראת ללה רבנא
 ואלמכשופאת אלתי הי אלינא ולבנינא אלי אלהר פי אן נעמל גמיע
 הדה אלתוריה גמיעא:

ל

15

1 ויכון אדא חלת בך גמיע הדה אלאמור אלכרכאת ואללענאת
 אלתי תלותהא⁵ עליך פארגע פי נפסך פי מא בין גמיע אלאמס אלדי
 דחאך אללה רבך תם: ² ותב אלי אללה ואקבל קולה כגמיע מא
 אנא אמרך אליוס אנת ובנדך בכל קלכך ובכל נפסך: ³ פירד אללה
 20 רבך סביך וירחמך ויעוד ויגמעך מן בין גמיע אלאמס אלדי בדרך
 אללה רבך הנאך: ⁴ פלו אן דחאך פי טרף אלסמא⁶ לגמע שמלך
 אללה מן תם ולקדמך: ⁵ וידלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי
 חאוז אבאוך וחזתה ויחסן אליך ויתמרך ויתרך מן אכאך: ⁶ וישרה
 אללה רבך צדךך⁷ ויצדר נסלך לתחב אללה כגמיע קלכך ונפסך לבי

¹ המשך הכתובים כן הוא: הרור האחרון והנכרי כאשר יראו את מכות הארץ הזאת ואת החלואיה וזה שכל הארץ שרופה בגפרית ואש כסדום ועמורה וארמה וצבוים וישאלו כל הגוים למה עשה לה ה' בואת יענו ויאמרו יושבי הארץ מפני שעובו את ברית ה'. העתיק "מלח" במלת נאר = איש מפני שכן הוא כבראשית י"ט כ"ד.

² ר"ל אלהים אשר לא נתנו להם שום חלק ונחלה. עיון רש"י.

³ "כאשר תראה אותם היום" ובק: מתל הדי אליוס.

⁴ "ויהיה להם זה למשל ויאמרו כן הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו הן שנעשה וכו'".

⁵ "אשר קראתי לפניך".

⁶ העתיק בלשון צווי השב אל לבך ושוב אל ה' אלהיך ואז ישוב ה' את שבותך אפילו אם יהיה נדחך בקצה השמים.

⁷ "ירחיב ה' לבך" ר"ל ויהר לבך לאהוב אותו למען תחיה.

- וסאיד אהל בלדה: 2 אלאעלאם⁽¹⁾ אלעטאם אלתי ראתהא עינאך
 ותלך אלאיאת ואלבראהון אלעטימא: 3 ולם יעטבם אללה קלבא
 לתעלמו ועינא תנמרו ואדאנא תסמעו אלי הדיא אליום: 4 וסירתבם
 ארבעין סנה פי אלבר תיאבבם לם תבל עליבם ונעאלכם עלי
 ארגאלכם: 5 וטעאמכם אלדי אעתדתמה⁽²⁾ לם תאכלוה וכמרא 5
 ומסברא לם תשרבו לבי תעלמו אנא אללה רבבם: 6 תם גיתם אלי
 הדיא אלמוצע ורג סחון מלך השבון ועוג מלך אלבתניא תלקנא
 ללחרב פקתלנאהמא: 7 ואבדנא בלדהמא ורפענאהא נחלה
 ללראובניין וללגדיין ונקה סבט מנשה: 8 פאחפטו בלאם הדיא אלעהד
 ואעמלו בה לבי תנחו פי גמיע מא תנעעון: 9 אנתם וקוף אליום 10
 בלבם בין ידי אללה רבבם ריאסכם ואסבאטכם ושיזככם וערפאכם
 וגמיע אל אסראיל: 10 ואטפאלכם ונסאכם ואלגריב אלדי פי וסט
 עסברך מן מחתטב הטבך אלי מסתקי מאך: 11 לאדכלך פי עהד
 אללה רבך ופי הרגה אלדי אללה עאהד מעך אליום: 12 לבי יתבתך
 אליום לה לאמה והו יכון לך אלאהא כמא ועדך וכמא קסם לאבאך 15
 לאברהים ואסחק ויעקוב: 13 וליום מעבם וחדכם אנא עאהד הדיא
 אלעהד והדיא אלהרג: 14 אלא מע מן הו מוגוד האצר אליום בין ידי
 אללה רבך ומע מן לים מענא אליום⁽³⁾: 15 ואנתם עלמתם מא אקמנא
 פי בלד מצר ומא גזנא פי מא בין אלמם אלדין גותם בניכם:
 16 וראירם ארגאסדם וטואגיתדם מן לשב והגארה ופצה ודהב אלתי 20
 מעדם: 17 כילא יגד פיכם רגל או אמראה או עשירה או סבט מן
 קלבה מאיל אליום ען טאעה אללה רבנא לימצי ויעבד מעבדאת אלתי
 לאולאך אלמם כילא יגד פיכם אצל מתמר סם או עלקם: 18 פאדא
 סמע הדיא אלהרג קדר פי נפסה קאילא לא יכון לי אלא סלאם אד
 אנמא אסיר מע הוי קלבי לבי אמר באלדוא אלעטימ⁽⁴⁾: 19 פלא ישא 25
 אללה אן יגפר לה דלך כל הינד ושתה גצב אללה וחמיתה פי דלך
 אלהגל וילוק בה גמיע הדיא אלהרג אלמכתוב פי הדיא אלספר וימחו
 אללה אסמה מן תחת אלסמא: 20 ויפרדה אללה עלי שר מן גמיע
 אסבאט אסראיל כגמיע הרג הדיא אלעהד אלמכתוב פי ספר הדיא
 אלתוריה: 21 חתי יקול אלגיל אלאצר מן בניכם אלדין יקומון מן בעדכם 30

(1) "הנסים" עיין למעלה די ליד.

(2) "הלהם אשר הרגלתם בו לא אכלתם".

(3) ובני י ובני חוסיפו: אד נקל אליה = אשר נמסר לו (הכרית לדורות).

(4) "כדי שאאריך בשיתותי צמא". ידוע כי המתאווים לשמות אינם יכולים לרות את צמאונם וכרוכ שיתותם ירכה צמאונם כן נראה לי. עיין משלי כ"ג ל"ה.

ואלרלצה תשׁה עלי זוגהא חרמהא ואבנהא ובנתהא: 57 ובמישימתהא
 אלסאקטה מנהא ואגננהא אלתי תרמי כהא תנפרד כהא הי
 פתאכלהא מן עוו כל שי פי סתר¹ כהצאר וציק ממא יציק עליך
 עדיך פי מהאלך: 58 ואן לס תחפט² ותעמל גמיע בלאם הדה
 5 אלתוריה אלמכתובה פי הדה אלספר אן תלאף אסם אלגליל
 אלמכוף הוא אללה רבך: 59 פיגעל אללה צרבאתך עגיבה וצרבאת
 נסלך אלמדבורין³ צרבאת כברי דארׁה ואמראצא רדיׁה דארׁה:
 60 וירד עליך גמיע אדוא מצר אלתי הדרתהא מן קבלהם⁴ פתלומך:
 61 ואיצא כל צרבה ממא לים מכתובא פי ספר הדה אלתוריה יסלמהא
 10 אללה עליך אלי אנפאך: 62 ותבקו רהטא דא אחצא בדל מא בנתם
 ככואכב אלסמא כתרׁה אד לס תקבל קול אללה רבך: 63 ויבון כמא
 קצד אללה בכס אן יחסן אליכם ויתמרכם בדלך יקצד אללה רבכם⁵ אן
 יבידכם וינפדכם ותנדרסון ען אלכלד ותנגלון ען אלארין⁶ אלתי אנת
 דאכל אליהא לתחוזהא: 64 ויבדך אללה פי גמיע אלאמם מן טרף
 15 אלארין אלי טרפהא פתעבדו תם מעבודאת אכר מא לס תערפהא אנת
 ואבאוך כשבא וחגארה: 65 ופי תלך אלאמם לא תטמאן ולא יבון
 קראר לקדמך ויעטיך אללה תם קלבא רגוא ושגון אלעין ודבול
 אלנפוס: 66 פתכון היאתך מעלקה דראך ותפוע לילא ונהארא ולא
 תאמן בחיאתך: 67 תקול באלגדאה יא ליתני אמסית ובאלעשא יא
 20 ליתני אצבחת מן פוע קלבך אלדי תפוע ומן נטר עיניך אלדי תנטר:
 68 וירדך אללה אלי מצר פי אלספן פי אלטריק אלתי קלת לך לא
 תעוד אבדא אן תראה ותערצון תם ללביע לאעדאיכם עבידא ואמא
 ולים משתר: 69 הדה בלאם אלעהר אלדי אמר אללה מוסי אן יעאהר
 בני אסראיל פי בלד מואב סוי אלעהר אלדי עאהדהם פי חריב:

25

כט

1 תם דעי מוסי בגמיע בני אסראיל וקאל להם אנתם שאהרתם
 גמיע מא צנע אללה בחצרתכם פי בלד מצר בפרעון וגמיע קואדה

(1) „בשליחה הנפולת ממנה ועובריה אשר תשליכם היא בודדת עמהם לאבלם בחסר
 כל בסתר” כן הוא בכ”י י ובפ”י ובק”י הוסיף עוד תרגום ובניה אשר תלד.
 (2) „ואם לא תשמר” ר”ל ואם אהרי כל זאת לא תסור מן הדרך הרעה.
 (3) „וישים ה’ עליך מכות נפלאות ומכות זרעך הנזכרים” ר”ל בפסוק מ”ו. הנה זה
 הפסוק דבוק עם הפסוק שלפניו.
 (4) ר”ל מאת המצרים ובפ”י חסרו שתי המלות האלו.
 (5) „כאשר חשב וכו’ כן יחשוב וכו’”.
 (6) „וינערקתם מן הארץ ותגלו מן הארץ”. כפל התרגום במלות שונות.

לם תערפחם אנת ואבאוך פתלדם תם מעבודאת אדר מן לשב
והגארה: 37 פתציר וחישה ומתלה וחכאיח¹ פי גמיע אלאמס אלדי
יסוקך אללה אלי תם: 38 אדא זרגת בדארא פי אלצהרא בתירא
פקליל מא תגמע מנה כל יקצמה אלגראד: 39 ואדא תגרס כרומא
ותפלחהא פלא תשרב מנהא זמרא ולא תועיה כל יאכלה אלדוד: 5
40 ואדא יבון לך ויאתין פי גמיע תגמך פלא תדהן מנהא כדהן כל
תנתר נתרא: 41 ואדא תולד בנינא ובנאת פלא יבקון לך כל יגלון פי
אלסבי: 42 וגמיע שגרך ותמר ארצך יקרצה אלפראש²: 43 ואלגריב
אלדי פימא בינכם ירתפע עליך עליא כבירא ואנת תנחט ספלא הויא:
44 חתי אנה יקרצך ואנת לא תקרצה הו יציר ראסא ואנת תציר דנבא: 10
45 ותהל כך גמיע הדה אללענאת ותכלבך פתדרבך אלי אנפאדך אד
לם תקבל אמר רבך פתחפט וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא:
46 פתציר כך איח וכרהאנא ופי נסלך אלמשאבהך³ אלי אלהר:
47 ובדל מא לם תעבד אללה רבך בפרה וגודה קלב מן בתרה
אלאשיא⁴: 48 פתכדם עדוך אלדי יסלטה אללה עליך בגוע ועיש ועירי 15
ועזו כל שי ויצע אצרא מן חדיד עלי ענקך אלי אן ינפדך: 49 ויגוזך אללה
קבילא מן בעיד מן טרף אלארץ כמא יתחלק אלנסר קבילא לא תפעם
לגתה: 50 קבילא וקיה אלוגה מן לם יהאב וגה שיך ולא יראף עלי צבי:
51 פיאבל תמר כהאימך ותמר ארצך אלי אנפאדך ולא יבקי לך ברע
ולא עצירא ולא דהנא ולא נתאג כקרך וגפראת גמך אלי אן יבדך: 20
52 ויהאצרך פי גמיע מהאלך אלי אן יהד אסוארך אלשאמכח⁵ ואלחצינה
אלתי אנת ואתך בהא פי גמיע בלדך ויהאצרך פי גמיע מהאלך פי
בלדך אלדי אעטאך אללה רבך: 53 ותאכל תמר גסרך לחם בניך
ובנאתך אלדי אעטאך אללה רבך כחצאר וציק ממא יציק עליך עדוך:
54 חתי אן אלרגל אלרגין מנך ואלמדלל גרא ישה עלי אביה ואמרתה 25
חרמתה ובאקי בניה אלדין יבקהם: 55 מן אן יעטי לואחד מנהם מן
לחם בניה אלדי יאכל ממא לא יבקי לה שיא מן אלחצאר⁶ ואלציק
אלדי יציק עליך עדוך פי גמיע מהאלך: 56 חתי אלרצעה מנך
ואלמדללה אלתי לם תעוד קרמהא אן תצעה עלי אלארץ מן אלדללה

(1) ראביע: מנרת ושנתם.

(2) מן שרץ העוף שיש לה ארבע כנפים ובלעזי papillon.

(3) ובדורעך אם הוא דומה לך.

(4) רשיי: בעוד שחיה לך כל טוב.

(5) רשיי: יסתק לו לרעבוננו בשר בנינו ובנותינו עד כי תרע עינינו בבנינו הנותרים סתת

לאחד מהם מבשר בנינו אחותם אשר יאכל.

ורסומה אתי אמרך בהא אליום פהלת כך הדה אללענאת פאדרכתך:
 16 ובנת מלעונא פי אלהצר ומלעונא פי אלבר: 17 ומלעונא מא
 פי נביגתך ומעאגנך: 18 ומלעונא תמר בטנך וסאיר תמר ארצך ונתאג
 בקרך וגפראת גנמך: 19 וצרת מלעונא פי דכולך ומלעונא פי כרוגך:
 20 ויבעת אללה עליך אלמחק ואלאהאמה ואלזגרה פי גמיע ממדוד
 5 ידך אלדי תצנעה אלי אנפאדך ואבאדתך סריעא מן קבל רדאה
 שמאילך אד תרכתני: 21 וילומך אללה אלובא אלי אן יפניך מן
 אלארץ אתי אנת האכל אליהא לתהווהא: 22 ויצרכך אללה בחמי
 אלסל ואלהאדה ואלרבע ואלפאלג ובאלגפאף ואלשוב¹ ואלירקאן
 10 פיכלבון אלי אבאדתך: 23 ותבון סמאוך אתי פוק ראסך כאלנחאם
 ואלארץ אתי תחתך כאלחדיד: 24 ויגעל אללה מא ימטרה עלי
 ארצך נבארא ותראבא מן אלסמא יחדר עליך אלי אנפאדך: 25 ויגעלך
 אללה מצדומא פי מא בין ידי אעדאך חתי תכרג אליהם פי טריק
 ואחדה ותהרב בין ידיהם פי סבע טרק פתציר עברה²: 26 ויגעלך
 15 אלארץ: 26 ותציר גתך מאכלא לטאיר אלסמא ובהאים אלארץ וליס
 מזעג להא: 27 ויצרכך אללה בקרה מצר ואלבואסיר ואלגרב ואלחכה
 מא לא תסתטיע מדאואתה: 28 ויצרכך אללה באלגנון ואלעמי ובהתה
 אלקלב: 29 חתי תציר כמגסם פי אלטהירה כמא יגסם אלעמי וכאצה
 פי אלאפלה³ ולא תנגה טרקך ותציר מגשומא ומגצובא טול זמאנך
 20 וליס לך מגית: 30 כאן תתזוג מראה פואתיהא רגל אכר ותבני ביתא
 ולא תגלם פיה ותגרם כרמא פלא תכללה: 31 ויכון תורך מדבוחא
 חדא עיניך פלא תאכל מנה וחמארך מגצובא מן בין ידך פלא ירגע
 אליך וגנמך מסלמה אלי אעדאך וליס לך מגית: 32 בנוך ובנאתך
 מדפועין אלי קום אכרין ועינאך תרואהם שאצצתאן אליהם טול
 25 אלזמאן ולא פי ידך טאקה: 33 ותמר ארצך וסאיר כסבך יאכלה קום
 לם תערפהם ותציר כדאך מגשומא מעסופא טול אלזמאן: 34 חתי תציר
 מעתוהא מן נטר עיניך אלדי תראה: 35 ויצרכך אללה בקרח רדי
 עלי ארכאב ואלסאקין מא לא תטיק מדאואתה כמא יולמך מן קדמך
 אלי האמתך: 36 ויגליך⁴ אללה ומלכך אלדי תנעבה לך אלי קום

(1) כן הוא בהערה 9 לשרש שרף בשרשים לאבן גנאח. ובפי: אדך.

(2) "למשל" וכן הוא בהערה 12 בשרש זעה בשרשים לאבן גנאח.

(3) "ובפרט באפילה" ר"ל והיה ממשש כצהרים כאשר ימשש העור ואין צריך לומר באפילה.

(4) "במה יכאיבך מכף רגלך עד קדקדך" כן הוא בכ"י ו' ובפי. ובק: מן וטא קדמך

אלי האמתך.

(5) ת"א: יגלי יתך.

- אלקום אמין: 18 ומלעון מצל גאהלא פי אלטרויק¹ ויקול גמיע אלקום אמין: 19 ומלעון מן ימיל חכם גריב ויתים או ארמלה ויקול גמיע אלקום אמין: 20 ומלעון מן יצאגע זוגה אביה למא כשה כנפה ויקול גמיע אלקום אמין: 21 ומלעון מן יצאגע שויא מן אלבהאים ויקול גמיע אלקום אמין: 22 ומלעון מן יצאגע אלתה בנת אביה או בנת אמה 5 ויקול גמיע אלקום אמין: 23 ומלעון מן יצאגע חמאתה ויקול גמיע אלקום אמין: 24 ומלעון מן יצרב צאחבה סדא ויקול גמיע אלקום אמין: 25 ומלעון מן יאגד רשוה ליקתל נפסא זכ"ה ויקול גמיע אלקום אמין: 26 ומלעון מן לא יתבת בלאם הדה אלתוריה ליעמל בהא ויקול גמיע אלקום אמין:

10

כח

- 1 וועלס אנך אן סמעת ואטעת אמר אללה רבך לתחפט ותעמל גמיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אליום יגעלך אללה רבך עאליא עלי סאיר אמם אלארין: 2 והלת כך הדה אלברכאת ואדרכתך אדא סמעת אמר אללה רבך: 3 ובנת מבארבא פי אלחצר ומבארבא פי אלבר: 4 מבארבא תמר בטנד ותמר ריאצך ותמר בהאימך ונתאג בקרך וגפראת גנמך: 5 ומבארבא מא פי נכאיגך ומעאגך: 6 וצרת מבארבא פי דבולך ומבארבא פי כרוגך: 7 ויגעל אללה אעדאך אלמקאומין לך מצדומין בין יודך פיכרוגין אלך פי טרוך ואחדה ויהרבון מן בין יודך פי סבע טרק: 8 ויאמר אללה בכרכתה פי אהראיך ופי גמיע ממדוד ירך ויבארך לך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך: 9 וינעבך אללה לה שעבא מקדסא כמא וערך אד תחפט וצאיאה ותסיר פי טרקה: 10 פינטר גמיע אלמם אן אסם אללה קד סמי עליך פיכאפונך: 11 ויזידך אללה כירא² פי תמר גסמך ותמר ריאצך ותמר בהאימך פי אלבלד אלדי קסם לאבאיך אן יעטיך: 12 ויפתח אללה לך כזאין כירא³ מן אלסמא פינול מטר בלדך פי וקתה ויבארך פי גמיע עמל יודך חתי תקרין אממא כתורה ואנת פלא תקתרין: 13 ויגעלך אללה ראסא ולא דנבא ותבון עאליא מהצא ולא תבון מתספלא אד תקבל וצאיאה אלתי אנא אמרך בהא לתחפטתה ותעמל בהא: 14 ולא תזול מן גמיע אלאמור אלתי אמרך בהא אליום ימנה ולא יסרה פתתבע מעבודאת אכר פתעבדהא: 15 ואן לס תקבל קול אללה רבך לתחפט ותעמל וצאיאה

¹ «מתעה כסול» עיון רש"י.

² «יוסף ה' להטובך».

³ «את אוצרות טובו».

אלוים לתכון לה אמה לאצה כמה ועדך ואן תחפט גמיע וצאיאה⁽¹⁾:
 19 ואן יגעלך עליא עלי סאיר אלאמס אלדין ללקהם מדיהא ואסמא
 ופכרא ואן תכון שעבא מקדסא ללה רבך כמה ועדך:

כז

5 1 תם אמר מוסי ושיוך אל אסראיל. אלקום קאילין אחפטו גמיע
 אלוצה אלתי אמרכם בהא אלוים: 2 פיוכן פי יום תעברון אלארדן
 אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך אנצב לך הגארה עטימה וביצהא
 באספידאג: 3 ואכתב עליהא גמיע עיון הדה אלתוריה בעד עבורך⁽²⁾
 לבי תפתה אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך כלד יפיץ לבנא ועסלא
 10 כמה ועדך אללה אלאה אבאך: 4 פמן אויל מא תעברון אלארדן
 תנצבו הדה אלהגארה אלתי אמרכם בהא אלוים פי גבל עיבל ותביצהא
 באספידאג: 5 ואבן תם מדכחא ללה רבך מדכח הגארה לם תחרך
 עליהא הדידה: 6 ולתבן מע דלך הגארה צהוה⁽³⁾ וקרב עליהא
 צואעך ללה רבך: 7 ואדכח דבאיה סלאמה ובלהא תם ואפרח בין
 15 ידי אללה רבך: 8 ואכתב עלי אהגאר גמיע⁽⁴⁾ בלאם אלתוריה בינא
 נעמא: 9 תם כלם מוסי ואלאימה אללואנין לאל אסראיל קאילין
 ארכין⁽⁵⁾ ואסמע יא אל אסראיל פאנך יומך הדיא קד צרת שעבא ללה
 רבך: 10 ואקבל קולה ואעמל גמיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אלוים:
 11 תם אמר מוסי קומה פי דלך אלוים קאילא: 12 האולי יקומון
 20 ליבארבו אלאמה עלי גבל גרוזים בעד עבורכם אלארדן שמעון ולוי
 ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן: 13 והאולי יקומון עלי אללענה עלי גבל
 עיבל ראובן גד ואשר זבולון דן ונפתלי: 14 פובתדו אללואנין ויקולו
 לגמיע אל אסראיל בצות עאל: 15 מלעון ארגל אלדי יצנע פסלא או
 מסבוכא למא יכרהה אללה או יתכדה מן צנעה צאנע פיצורה לה פי
 25 סתר פיגיכהם גמיע אלקום אמין: 16 ומלעון מסתכף באביה ואמה
 ויקול גמיע אלקום אמין: 17 ומלעון מן יסוג תכם צאהבה ויקול גמיע

(1) „כמו שהמלכת עליך ה' אלהיך כי יהיה לך לאלהים וכי תלך בדרך ותשמור
 חקיו ומצותיו ומשפטיו ותשמעו מצותיו כן ה' אלהיך נתן לראש היום להיות לו וכי כאשר
 הביטוך וכי תשמור מצותיו". וזה לשון הונג בתשובותיו סימן 169: ואמר האמידן פחה כמו

בראש אמור וכי ובפי: פכדאך אהלך אללה לתכון = כן כבד ה' אותך להיות.

(2) „כל יסודי תורה הזאת אחר שעברת" עיון יהושע ד' ג'.

(3) ר"ל אע"פ שלא הונק עליהן ברזל תהינה שלמות כבריאתן.

(4) ובכ"ו י': גמיע עיון = כל יסודי כמו בפסוק ג'.

(5) „הטמא (אונק) ושטמי".

פי דלך אלזמאן וקל לה שכרת¹ אליום אללה רבך אד דכלת אלי אלבלד אלדי קסם אללה לאבאינא אן יעטינאה: 4 ויאכד אלמאם תלך אלבניגה מן ידך פי־עעהא בין ידי קדם אללה²: 5 תם אבתד וקל בין ידי אללה רבך אן לבן אלארמנִי כאד אן יביד אבי³ פנול מצר וסכן תם ברהט קליל פצאר תם אמֶה כבירה עִימֶה: 6 פאסא בנא 8 אלמצרוין ועֶלְבוּנא וגֶעְלו עלִינא כְדמֶה צעבֶה: 7 פצרחנא אלי אללה אלאה אבאינא פסמע צותנא ונטֶר לצעפנא ושקאינא וצגמנא: 8 פאברגנא מן מצר ביד שדידה ודראע ממדודה ותכוּיפ עִיִּים ואיאת ובראהין: 9 וגֶא בנא אלי הִדא אלמוצע ואעטאנא הִדא אלבלד ופיץ אללבן ואלעסל: 10 ואלאן הודא קד גִּית באואיל תמר אלארץ אלדי רזקתני יא רב תם צעה בין ידי קדם אללה רבך⁴ ואסגֶד בין ידי אללה רבך: 11 ואפרה בכל לִיר רזקך אללה רבך ואלך אנת ואללוי ואלגריב אלדי פי מהאלך: 12 ואדא פרגת מן תעשיר גִּמיע עשור גֶלְתך ודלך פי אלסנה אלתאלתֶה סנה כמאל אלעשור⁵ ודפעת דלך אלי אללוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה ואכלו מנה פי מהאלך ושבעו: 13 פקל 15 בין ידי אללה רבך קד נפית אללקדאם מן ביתי וקד דפעתהא ללוי וללגריב ולליתים וללארמלה כגִּמיע וצאיאך אלדי אוציתני לם אתגאוו שיא מנהא ולם אנסאה: 14 ואלעשר אלדי לִי לם אכל מנה פי חזני ולם אצרף מנה שיא אלי נגם ולא פי הואיג מִיֶּת⁶ בל קבלת אמר אללה רבי פיה וצנעת פיה כמא אמרתני: 15 פאטלע מן מוטן קדסך 20 מן אלסמא ובארך פי שעבך אל אסראיל ופי אלארץ אלתי אעטית לנא כמא קסמת לאבאינא אן תכון ארצֶא⁷ תפיץ לבנא ועסלא: 16 ואעלם באן אללה רבך יאמרך פי הִדא אליום אלוים בהדה אלרסום ואלאחבאם פאחפטהא ואעמל בהא בכל קלכך ובכל נפסך: 17 ואנך כמא אמרת אללה רבך אן יבון לך אלאהא ואן תסיר פי טרקה ותחפֶט 25 רסומה ווצאיאה ואחבאמה ותקבל אמרה: 18 פכדאך אללה רבך אמרך

(1) "הודיתי" עיין ראב"ע.

(2) "לפני מקדש ה' אלהיך" ובכ"י י: מרכח. אבל עיין למטה פסוק י' ואין ענין לסובח

כהבאת הבכורים.

(3) "לבן הארמי כמעט האביד את אבי" וכן תרגם אונקלוס.

(4) "ואחר זה הניח אותו לפני מקדש ה' אלהיך" ר"ל אחר שהניח הכהן את הסנא

נטלוהו הבעלים בעת הודויו.

(5) "וזה בשנה השלישית שנת מלאת המעשרות" ר"ל אחר שנגמר סדר המעשרות והן

מעשר ראשון ושני בשנה הראשונה והשנייה.

(6) "ומן המעשר אשר לי לא אכלתי באבלי ולא הוצאתי ממנו לשמא ולא לצרכי מתי".

(7) "שתיה ארץ".

5 ואדא אקאם אזואן גמיעא תם מאת אחדהמא ולים לה ולד פלא
 תכן זוגה אלמית לרגל גריב ען אלאכוה⁽¹⁾ כל סלפהא ידבל
 אליהא באן יתדדהא לה זוגה ויבתני בהא⁽²⁾: 6 וליכן אלבכר אלדי
 ירגו אן תלד מנה⁽³⁾ יקום עלי אסם אזיה אלמית לילא ינדרם אסמה
 5 מן אל אסראיל: 7 פאן לס ישא אלרגל אן יתווג סלפתה פלתצעד אלי
 באב אלהאבם אלי אלשוין ותקול קד אבא סלפי אן יקום לאזיה אסמא
 פי מא בין בני אסראיל ולם ישא אן יבני בי: 8 פידעו בה שיוך קריתה
 ויבלמוה פי דלך פאדא וקף עלי אלקול וקאל⁽⁴⁾ אנא לא אריד אלתזויג
 9 בהא: 9 תקדמת סלפתה אליה בחצרה אלשוין וכלעת נעלה מן רגלה
 ובצקת בחצרתה⁽⁵⁾ ואגאבתה וקאלת כדא יצנע ברגל לא יבני בית
 אזיה: 10 וליסמי אסמה פי אל אסראיל בית מכלוע אלנעל: 11 ואדא
 תכאצמא רגלאן גמיעא פגלב אחדהמא אזאה פתקדמת זוגה אחדהמא
 לתבלצה מן ידה פמדת ידהא פאמסכת פי היאה: 12 פאקטע כפהא
 ולא תשפק עליהא: 18 לא יכן פי כוסך צנגתאן כברי ועגרי: 14 לא
 15 יכן לך פי ביתך מביאלאן כביר ועגור: 15 כל צנגתא ואפיאת עאדלאת
 תכון לך ואכיאל ואפיה עאדלה תכון לך לכי תטול איאמך פי אלבלד
 אלדי אללה רבך מעטיך: 16 לאן אללה יברה כל פאעל האולי כל
 צאנע אלגור: 17 אדכר מא צנע כך עמלק פי אלטריק פי כרוגבם
 מן מצר: 18 אנה ואפאך פי אלטריק פתטרף מנך גמיע אלמוחפין
 20 וראך ואנת לאגב ותעב ולם יכף אללה⁽⁶⁾: 19 פאדא אראחך אללה
 רבך מן גמיע אעדאיך אתתי הואליך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך
 נחלה לתחוזה פאמח דכר עמלק מן תחת אלסמא ולא תנס דלך:

כו

1 ואדא דכלת אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך נחלה פחותה
 25 ואקמת פיה: 2 פכד מן אואיל תמר אלארין אלדי תדבלה מן ריאצך
 אלתי אללה מעטיך וצירה פי בניגה⁽⁷⁾ ואמין בה אלי אלמוצע אלדי
 יכתארה אללה רבך ליהל נורה פיה: 3 וסר בה אלי אלמאם אלדי ילי

(1) «לאיש אשר איננו מן האחים».

(2) «ויבנה ממנה».

(3) «אשר יקוה שתלד ממנו».

(4) «ואם עמד על דבורו ואמר».

(5) «לפניו ר"ל על גבי קרקע».

(6) «ר"ל עמלק. ועיין רש"י».

(7) בלשון פרסי שק לתבואה.

פאסטרקָהא או באעהא פליקתל דלך אלסארק ואנף אהל אלשר מן
 ביעך: 8 ואחתרם מן כלוי אלברין ואחפֿט רסמה גֿדא ואעמל פיה
 כמא יפתיכם אלאימֿה אלליואניון כמא אמרתהם: 9 ואדכר מא צנע
 אללה רבך כמרים פי אלטריק פי כרוגכם מן מצר: 10 ואדא אנסאת
 צאהבך נסיה פלא תדכל אלי ביתה פתאבד עויצהא⁽¹⁾: 11 כל תקף 5
 כארגא וארגל אלדי אנסאתה הו יברג אליך אלעויף אלי כארג:
 12 ואן באן רגלא צעיפא פלא תבת ועויצה ענדך: 13 כל רדה אליה
 רדא ענד מגיב אלשמס אד ינאם פיה פידעו לך ותכוון לך חסנה בין
 ידי אללה רבך: 14 ולא תגשם אנרא וכאצֿה צעיף או מסכין⁽²⁾ מן
 אבותך או מן ציפך אלדי פי בלדך פי מהאלך: 15 כל אדפע לה אגרתה 10
 פי יומה מן קבל מגיב אלשמס אד הו צעיף ועליהא קד כאטר
 כנפסה⁽³⁾ ולא ידעו עליך אלי אללה פתחל כך עקובה: 16 לא יקתל
 אלאבא ען אלבנין ולא אלבנין ען אלאבא כל יקתל כל אמר בכטיתה:
 17 לא תמל חסם גריב או יתים ולא תסתרהן טוב ארמלא: 18 ואדכר
 אנך כנת עבדא כמצר ופֿכך אללה רבך ולדלך אנא אמרך אן תצנע 15
 הדה אלאמור: 19 ואדא הצדת הצאדך פי ציעתך פנסית כפֿה⁽⁴⁾
 פי אליצהרא פלא תרגע פתאבדהא כל תבון ללגריב ואלייתים ואלארמלא
 לבי יבארבך אללה רבך פי גמיע עמל ידך: 20 ואדא נפצת זיתונך
 פלא תסתקין בעד דלך כל יבון ללגריב ואלייתים ואלארמלא: 21 ואדא
 קטפת כרמך פלא תמשה בעד דלך כל יבון ללגריב ולליתים ואלארמלא: 20
 22 ואדכר אנך כנת עבדא כמצר ולדלך אנא אמרך באן תצנע הדה
 אלאמור:

כה

1 ואדא וקעת בצומה בין אנאם פליתקדמו אלי דוי אלחבם⁽⁵⁾
 יחבמו בינהם וליזכו אלוכי וישלמו אלטאלם: 2 ואדא אסתחך אלטאלם 25
 צרבא פליבטחה אלחאכם ויצרבה כחצרתה כמקדאר לטיתה באחצא:
 3 יגלדה ארבעין לא יוד עליהא שיא פאן ואד עלי דלך צארת גלדה
 עטימה וליהן דלך אבאך כחצרתך⁽⁶⁾: 4 לא תלטם אלתור פי דוסה:

(1) עיין למעלה ט"ו ו'.

(2) כפי: ולא סיאמא = וכפרט אם הוא עני ואביון. ובכל הנוסחאות שלפנינו צעיף
 וכסכין בלא א' הפעול.

(3) ועליו (ר"ל על השכר הזה) הוא כוסכן את נפשו עיין רש"י.

(4) «אלומה».

(5) ר"ל השופטים.

(6) נראה שפורשו ואלה הארבעים יספיקו שיקלה אחיך בעיניך.

18 לא תבן מן כנאת אסראל ממתעה¹ ולא מן בני אסראל ממתע:
 19 לא תדבל שיא מן אגעאל אלזנא² ואתמאן אלכלאב אלי בית אללה
 רבך פי נדר לאן אללה רבך יכרההמא גמיעא: 20 ולא תעאין אכאך
 עינה פצה ולא טעם וכל אמר יעאין: 21 כל אלגריב תעאינה ואכוך
 5 לא תעאינה לכו יכארך לך אללה רבך פי גמיע ממדוד ידך פי אלכלד
 אלדי אנת דאכל אליה לתחוזה: 22 ואדא נדרת נדרא ללה רבך פלא
 תוכר אלופא בה לאן אללה רבך יטאלכך בה מטאלכה פתחל כך
 עקובה³: 23 ולו אנתהית אולא מן אלנדר לס תחל כך עקובה⁴:
 24 אלאן מא כרג מן שפתיך אחפטה ואעמל בה כמא נדרת ללה רבך
 10 מתכרעא מא קלתה כפיך: 25 אדא אסתוגרת⁵ פי כרם צאחבך
 פתאכל ענכא אלי אן תשבע ופי אניתך לא תגעל שיא: 26 ואדא
 אסתוגרת פי סנבל צאחבך פאקטף מא תפרכה בידך ומנגלא לא תחרך
 עלי סנבל צאחבך לנפסך:

כד

15 1 ואדא תזוג רגל מראה ומלכהא⁶ תם אנהא לס תגד חטאא ענדה
 או וגד עליהא אמרא קביהא פליכתב להא כתאב קטעה וידפעהא
 אליהא ויטלקהא מנה: 2 פאן כרגת מן מנולה ומצת ועארת לרגל
 אכר: 3 פשנאהא אלרגל אלאכר וכתב להא כתאב קטעה פדפעה
 אליהא ויטלקהא מנה או מאת אלרגל אלאכר אלדי אתכדהא לה זוגה:
 4 20 פלא יהל לבעלהא אלאול אלדי אטלקהא ליעוד ויתזוג בהא לתבון
 לה זוגה בעד מא מלכהא גורה⁷ פאנהא כריהה בין ידי אללה פלא
 תוקע בטאא עלי בלדך אלדי אללה רבך מעטיך נחלה: 5 ואדא תזוג
 רגל מראה גדידה פלא יכרג פי אלגיש ולא ימר עליה שי מן אלאמור
 כל יבון פארגא לביתה סנה ואחדה ויפרה זוגתה אלתי אתכדהא:
 6 25 לא יסתרהן אחד אלרחא אלספלא ואלעליא⁸ פאנה יסתרהן קות
 אלנפוס⁹: 7 ואן וגד אנסאן קד סרק נפסא מן אכותה מן בני אסראל

(1) ר"ל שאסור ליקח אשה על תנאי לזמן קבוע ומוגבל עיין בראשית ל"ז ט.

(2) "אתנני זנות".

(3) "והיה כך עונש".

(4) ואלו חדלת מלגדור לא היה כך עונש ועתה וכו'.

(5) "ואם הית פועל בכרם רעד" עיין רש"י.

(6) לשון קנין. ובספרי מלמד שהאשה נקנית בכעילה. וכן תרגם למטה פסוק ד' אחרי

אשר הטמאה שענינו אחרי שאיש אחר קנה אותה בכעילה.

(7) עיין למעלה הערה 6.

(8) רש"י: רחים היא התחתונה רכב היא העליונה.

(9) "מחית הנפשות".

כג

- 1 לא יתוֹנֵן רִגְלֵי זֶנֶבָה אִבִּיהָ וְלֹא יִכְשֵׁף כִּנְף אִבִּיהָ: 2 לֹא יִדְבֹּל מִפְדּוּג אֲלֻבְצִי' וּמִקְטוּעַ אֲלֵאֲחִיל' (2) פִּי גֹזֵק אֱלֹהִים: 3 לֹא יִדְבֹּל זִנִּים פִּי גֹזֵק אֱלֹהִים חֲתִי אֲלֵגִיל אֲלֵעֲאִשֶׁר מִנָּה לֹא יִדְבֹּל פִּי גֹזֵק אֱלֹהִים: 4 וְלֹא יִדְבֹּל עֲמָנִי וּמוֹאבִי פִּי גֹזֵק אֱלֹהִים חֲתִי אֲלֵגִיל אֲלֵעֲאִשֶׁר לֹא יִדְבֹּל 5 מִנֶּהם פִּי גֹזֵק אֱלֹהִים אֵלֵי אֲלֵאֲבָד: 6 בִּסְכָב מֵא לֵם יִלְתַּקֹּכֶם בְּאֲלֻבְזוֹ וְאֲלֵמָא פִּי אֲלֵטְרוֹיִק פִּי כְרוּגְכֶם מִן מִצֵּר וְאֲלֵדִי אֲסַתְגָּאָר' (3) עֲלִיךְ בִּלְעָם אֲבִן בַּעוּר מִן פְּתוּר אֲרָם נִהְרִים לִילְעַנְךָ: 6 וְלֵם יִשָּׂא אֱלֹהִים רִבְךָ אֵן יִקְבֹּל מִן בִּלְעָם בֶּל קִלְבֵּי אֱלֹהִים רִבְךָ לֵךְ אֲלֵלְעֵנָה בְּרִכְהָ לְמֵא אַחֲכָךְ אֱלֹהִים רִבְךָ:
- 7 פִּלֵּא תִלְתַּמֶּס סִלְאִמְהֶם וְכִירָהֶם טוּל זְמַאנְךָ אֲבָדָא: 8 לֹא תִכְרַה 10 אֲלֵאֲדוּמִי פִּאנָה אֲבוּךָ וְלֹא תִכְרַה אֲלֵמִצְרַיִ פִּאנְךָ כִּנְת גְּרִיבָא פִּי בִלְדָה:
- 9 וְאֲלֵגִיל אֲלֵתֵאלֵת מִן אֲלִבְנֵי אֲלֵדִי יוֹלְדוֹן לְהֵם יִדְבֹּלוֹן פִּי גֹזֵק אֱלֹהִים: (4) 10 וְאֵדָא בְּרַגְתָּ פִּי עֲסָכְרָא עֲלֵי אֲעִדָאִיךְ פִּאחְתַּרְסֵם מִן כֹּל אֲמַר קִבִּיחָ' (5): 11 וְאֵן כֵּאֵן פִּיכֶם רִגְלֵי לִים הוּ טֵאֵהֵר מִן עֲאֲרִיץ אֲלֵלִיל פְּלוּכְרַג אֵלֵי כְּאֲרַג אֲלֵעֲסָכְרָא מִן חֵית לֹא יִדְבֹּל אֵלֵי וּסְטָה: 12 פִּאֲדָא כֵּאֵן עֲנַד 15 אֲתִגָּאֵה אֲלֵלִיל יִרְחִיץ בְּאֲלֵמָא וְעֲנַד דְּכוּל אֲלֵשְׁמָם (6) יִדְבֹּל אֵלֵי אֲלֵעֲסָכְרָא:
- 13 וְלִיבִן לֵךְ מִכֵּאֵן (7) מִן כְּאֲרַג אֲלֵעֲסָכְרָא תִנּוּל הֵנֶאךְ כְּאֲרַגָּא מִנָּה: 14 וְלִיבִן לֵךְ וְתַד מֵע סִלְאֵחֶךָ (8) פִּאֲדָא תִבְרֹזֵת כְּאֲרַגָּא מִנָּה פִּאחְפֵּר בַּה וְעַד וּגַט דִּלְךָ אֲלֵרְגִיעִי: 15 לֹאֵן אֱלֹהִים רִבְךָ נִוְרָה סֵאלְךָ פִּי וּסְט עֲסָכְרָךְ לִיבְלִיבְךָ וְיִסְלֵם אֲעִדָאִיךָ בֵּין יִדְךָ פִּיבִין עֲסָכְרָךְ מִקְדָּסָא וְלֹא יִרִי פִּיךָ 20 אֲמַרָא קִבִּיחָא פִּינִעֲרַף עֲנֶךָ: 16 לֹא תִסְלֵם אֲלֵעֲבָד לְמִוְלָאֵה אֲלֵדִי יִתְבְּלִין מִן דִּינָה' (9) בֶּל תִּמְנָה מֵעַךְ (10): 17 וְלִיגֵלֶם עֲנַדְךָ פִּי מֵא בִינְךָ פִּי אֲלֵמִיזַע אֲלֵדִי יִתְאֲרָה פִּי אַחַד מִחֵאלְךָ פִּי אֲלֵאֲצִלַּח לֵה וְלֹא תִצְהַרְהָ (11):

(1) ספרא: ואפילו ביצה אחת. — (2) רש"י: שנכרת הגיד.

(3) נראה שלפי דעת הגאון אשר שכר מוכב על מואב לברו או על בלק מלכס.

(4) „והדור השלישי מן הבנים אשר יולדו להם וכו'” ואמרו בתוספתא קרושין פ"ה ה"ד: מצרי נשא מצרי ואדומי נשא אדומית דור ראשון ושני אסור שלישי מותר.

(5) „ערות דבר” ר"ל דבר מוגנה עיין למטה פסוק ט"ז.

(6) ר"ל האחד מן דברי ערות שיוהר מהם האדם כהיותו במחנה הוא שבעל קרי ירחיק גופו במים בעת הקרוב לביאת השמש ויהיה טבול יום ויבוא אל המחנה אחר הערב שמש.

(7) „מקום יהיה לך”.

(8) „עם כלי מלחמתך” עיין ת"א.

(9) ר"ל מאמנות אדוניו ולפיכך לא תחזירנו לו לעבוד ע"ג. עיין רמב"ן ובפ"י: מן דיתה כעבור עונש מכון שהיה עליו והאת אחת מן הנסחאות המשובשות אשר פוקרן כחלוקה האותיות העריכות.

(10) „אבל הישב לו עמך”.

(11) ר"ל לא תרדה אתו בפרך.

תתגטא בה: 18 ואן תזוג רגל במראה ודכל בהא תם שנאהא:
 14 פגעל להא עללא מן אלכלאם ואברג עליהא אסמא רדיא פקאל
 אני תזוגת בהדה אלמראה פדנית מנהא פלם אגד להא בראה⁽¹⁾:
 15 תם אגד אבוהא או אמהא אלבראה ואברגאהא אלי שיוף אלקריוה
 5 ואלי באב אלהאכס⁽²⁾: 16 פקאל אבוהא ללשוף אני זוגת בנתי להדא
 אלרגל פשנאהא: 17 והודא קד געל להא עללא מן אלכלאם פקאל
 לם אגד להא בראה והדה בראה בנתי וכסטו אלמנדיל או מקאמה⁽³⁾
 בין ידיהם: 18 פליאבדו שיוף אלקריוה אלרגל יודבוה: 19 ויגרמוה
 מיהא דרהם פצה וידפעוהא אלי אבי אלגארוה למא אברג אסמא רדיא
 10 עלי כבר אסראיל ותכון לה זוגה ולא יגזו לה טלאקהא טול עמרה⁽⁴⁾:
 20 ואן כאן אלאמר הקא ולא תוגד ללגארוה בראה: 21 פלתברג
 אלגארוה אלי באב בית אביהא וירגמוהא גמיע אהל קריתיהא באלהגארה
 אלי אן תמות למא צנעת הסיסה פי אל ארסאיל ופזרת מחצנהא פי
 15 בית אביהא⁽⁴⁾ פאנף אהל אלשר מן בינכס: 22 ואן וגד רגל מצאנע
 אמראה דאת אלבעל פליקתלא נמיעא אלרגל אלמצאנעהא והי ואנף
 אהל אלשר מן אל אסראיל: 23 ואדא כאנת גארוה כבר ממלכה לרגל
 פוגדהא רגל פי אלקריוה פצאנעהא: 24 פאכרגוהמא נמיעא אלי באב
 תלך אלקריוה וארגמוהמא באלהגארה חתי ימותא אמא אלגארוה
 פכסכב מא לם תערך והי פי אלקריוה ואמא אלרגל פכסכב מא אתי
 20 זוגה צאחבה ואנף אהל אלשר מן בינכס: 25 ואן וגד אלרגל אלגארוה
 אלממלכה פי אלצחרא פאמסכהא וצאנעהא פליקתל דלך אלרגל
 אלמצאנעהא וחרה: 26 ולא תצנע בהא שיה אד לים להא זטייה תוגב
 אלקתל ואנמא מתל אמרהא הדא כמן יקום עלי צאחבה פיצרבה
 פיפיתה רוחה⁽⁶⁾: 27 ואד וגדהא פי אלצחרא פימכן אן תכון קד
 25 צרכת⁽⁷⁾ פלם יבן לה מגית: 28 ואדא וגד רגל גארוה בכרא מא לם
 תמלך פצבטהא פצאנעהא פוגדא: 29 פליעט דלך אלרגל לאביהא
 למסין דרהמא ותכון לה זוגה בדל מא אתאהא ולא יגזו לה טלאמהא
 טול עמרה:

(1) „נקיח” וכן העתיק מלת בתולים בכל הפרשה בלשון נקיח.

(2) „אל שער השופט”.

(3) „השכלה או דבר הדומה לה”.

(4) המשך הפסוקים הוא כן אם נשא אשה והוציא עליה שם רע ואבי הנערה הוכיח שהבעל ענה שקר בבתו אז יקחו וקני העיר את האיש וכו’.

(5) „שמכרה לזנות צניעותה בבית אביה”.

(6) „כאיש אשר יקום על רעהו ויכהו עד שתצא נפשו”.

(7) „ואפשר שצעקה”.

זאיל מִכֹּאֲלֶפֶת לִים יִקְבַּל וְאָמַר אֲבִיהָ וְאָמַר אִמָּה וַיּוֹדְבָאנָה וְלִם יִקְבַּל
 מִנְהֵמָא: ¹⁹ פִּלְיִקְבִּין עֲלֵיהָ אֲבוּהָ וְאִמָּהּ וַיִּכְרְזָאָהּ אֵלַי שׁוּן־קְרִיתָהּ וְאֵלַי
 בָּאֵב הָאֲבָם מוֹצֵעָה: ²⁰ פִּיקוּלָא לְהֵם אֲבִנְנָא הִדָּא זֵאִיל מִכֹּאֲלֶפֶת לִים
 יִקְבַּל אֲמִרְנָא וְהוּ מִצְרָף וּמִפְרִט פִּי אֲלַחְרָאִים: ²¹ פִּירְגְּמוּהָ גְּמִיעַ אַהֲל
 קְרִיתָהּ בְּאֲלַחְגָּאֲרָהּ הִתִּי יָמוֹת וְאִנְפָּה אַהֲל אֲלִשְׂרָ מִן בִּינְכֵם וְגְמִיעַ ⁵
 אֶל אִסְרָאִיל יִסְמַעוֹן וַיִּכְאֲפוּן: ²² וְאִדָּא וְגַבְתָּ עֲלֵי אֲנַסְאֵן כְּטִיָּהּ חֲבֵמָהָ
 אֲלַקְתָּל פִּיקְתָּל פִּאֲצֻלְבָּה עֲלֵי נְשֻׁבָּה: ²³ וְלֹא תַבַּת גְּתָתָהּ עֲלֵיהָ בֵּל
 אֲדַפְנָה דַּפְנָא פִּי דְלֶךְ אֲלִיּוּם אִדָּ צֻלְבָּ לְמָא אֲפַתְרָא עֲלֵי אֲלֵלָהּ: ³ וְלֹא
 תִּנְגַּם בְּלֶדֶךְ אֲלִדֵּי אֲלֵלָהּ רִבְךָ מִעֲטִיךָ נַחֲלָה:

10

כב

¹ לֹא תֵר תֹּוֹר אֲכִיךָ אוֹ שֵׁאתָה צְאֲלִין פִּתְנָגְאֶפֶל עֵנְהֵמָא בֵּל
 רְדֵהֵמָא עֲלֵיהָ רְדָא: ² וְאֵן לִם יִכֵּן אֲכֹךְ קְרִיבָא אֲלִיךָ אוֹ לִם תַּעֲרַפְהָ
 פְּצֵם דְּלֶךְ אֲלֵי מִנּוּלְךָ וַיִּכּוֹן עֵנְדֶךָ אֲלֵי אֵן יִלְתַּמְסָה אֲכֹךְ פִּתְרֵדָהּ עֲלֵיהָ:
³ וְכִדָּא פִּאֲצֻנַּע בַּחֲמָאֲרָהּ וּבַתּוֹבָהּ וּבַסְאִיר צְאֲלֵ אֲכִיךָ אֲלִדֵּי תַצִּיעַ מִנָּה
 פִּתְגֵדְהָא וְלֹא יַחֲלֵ לֶךְ אֵן תִּתְנָאֶפֶל עֵנְהָא: ⁴ לֹא תֵר חֲמָר אֲכִיךָ אוֹ ¹⁵
 תּוֹרָה וְאִקְעִין פִּי אֲלַטְרִיק וְתִתְנָאֶפֶל עֵנְהֵמָא בֵּל אִקְמַהֲמָא מַעֲהָ: ¹ אִקְאֲמָהּ:
⁵ לֹא תִכֵּן אֲלֵאת אֲלִרְגָאֵל: ³ עֲלֵי אֲלִנְסָא וְלֹא יִלְבַּם אֲלִרְגָל זֵי אֲלִנְסָא: ³
 לֹאֵן אֲלֵלָהּ רִבְךָ יִכְרָה בֵּל מִן יַעֲנַע דְּלֶךְ: ⁶ וְאִדָּא וְאִפִּית וּכְרָא מִן
 אֲלַטְאִיר פִּי אֲלַטְרִיק אוֹ פִּי אֲלִשְׁגָר אוֹ עֲלֵי אֲלִאֲרִין פִּיהָ פִּרְאֵךְ אוֹ בִּינִין
 וְאֲלֵאֵם רֵאֲבַצְיָה עֲלֵיהֶם פִּלֵּא תֵאֲכֹד אֲלֵאֵם מַעַ אֲלִבְנִין: ⁷ בֵּל אֲטַלְקֵ אֲלֵאֵם ²⁰
 אֲטַלְאֵקָא וְכִדָּ אֲלִבְנִין לִנְפִסְךָ לְבִי יִכָּר לֶךְ וְתַטּוּל אִיֲאֲמֶךָ: ⁸ וְאִדָּא
 כְּנִית בִּיתָא גְּדִידָא פִּאֲצֻנַּע דְּרֵאֲבִיזִין עֲלֵי סַחְךָ וְלֹא תִגְעַל גִּרְרָא: ² פִּי
 מִנּוּלְךָ יִסְקַט מִנָּה מִן יִסְקַט: ⁹ לֹא תִזְרַע כְּרִמְךָ מִן נְעִינִין כִּילָא תַחֲרֵם
 עֲלִיךָ סִלְאִפָּה אֲלִזְרַע אֲלִדֵּי תִזְרַעָה מַעַ גְּלָהּ אֲלִכְרֵם: ¹⁰ לֹא תַצְמִד: ³
 אֲלֵתִּוֹר וְאֲלַחֲמָר גְּמִיעָא: ¹¹ לֹא תִלְכֵם תּוֹבָא מִכְּתַלְטָא מִן עֲזַף וְכַתָּאֵן ²⁵
 גְּמִיעָא: ¹² וְאֲצֻנַּע לֶךְ גְּדֵאִילָא פִּי אֲרַבְעָה אֲטַרְאֶף אֲזֹאֲרֶךְ: ¹⁰ אֲלִדֵּי

(1) „אל שער שופט מקומו“.

(2) „הוא פרוץ ושובב בדברים האסורים“.

(3) „כי הוא נתלה מפני שהרף את ה“ עיין ראב״ע.

(4) עיין שמות כ״ג ה׳.

(5) נזיר נ״ט ע״א: לא תצא אשה בכלי זיין.

(6) „תכשוטו נשים“.

(7) „סכנה“.

(8) „כדי שלא תאסר עליך המלאה מן הזרע אשר תזרע עם תכואת הכרם“.

(9) ר״ל לא תאכרם יחד.

(10) „לבוש העליון“.

וימסחו אלי אלקרי אלתי הואלי אלקתיל: ² פאיִה קריִה כאנת אקרב אליה פליאכד אהלהא¹ עגלה מן אלבקר מא לס תפלה ומא לס תמד אלניר: ⁴ ויחדרוהא אלי ואד צעב מא לס יפלה ולס יזרע ויקפוהא פיה: ⁵ תם יתקדם בעיץ אלאימִה בני לוי לאן אללה רבך אנתארהם ליכדמוה ויבארבו באסמה ועלי קולחם יפצל כל צומה וכל בלא: ⁶ פאדא גסלו גמיע שיוך תלך אלקריִה אלקריִבה מן אלקתיל אידיהם עלי אלעגלה אלמקפאה פי אלואדי: ⁷ ואכתרו וקאלו אידינא לס תספך הדא אלדס ועיוננא לס תר דלך: ⁸ תנוהם פקאלו אללהם אנפר לקומך אל אסראיל ולא תדע עליהם עקובה תואן פי דס ברי פינפר להם מא תואנו פי דלך אלדס:² ⁹ ואנת פאנף קאתלי דס אלברי מן בינכס פאנך תצנע אלמסתקים ענד אללה: ¹⁰ ואדא כרגת ללחרב עלי אעדאיך פאסלמה³ אללה רבך פי ידך פסבית סביה: ¹¹ וראית פי אלסביה אמראה חסני אלחליה פשגפת בהא פתכדתהא לך זוגה: ¹² באן תדכלהא אלי וסט מנולך ותחלק ראסהא ותרבי אטפארהא: ¹³ ותנוע תיאב סביהא ענהא ותקים ותבכי עלי מדהב אביהא ואמהא ¹⁵ שהרא⁴ תם בעד דלך תדכל אליהא פתבנתי בהא ותכון לך זוגה: ¹⁴ פאן לס תרדהא בעד דלך⁵ פאטלקהא חרה לנפסהא וביעא לא תביעהא בתמן ולא תסתרקהא⁶ בעד מא אתיתהא: ¹⁵ ואן כאנת זוגתאן לרגל ואחד אהדאהמא מחבובה ואלאכרי משניה פולדתא ²⁰ לה אולאדא וכאן אלאבן אלבכר ללמשניה מנהמא: ¹⁶ פפי יום ינחל בניה מא יכון לה פלא יגזו לה אן יפצל אבן אלמחבובה עלי אבן אלמשניה אלבכר: ¹⁷ כל יגב עליה אן יערף אלנאס באלבכר אבן אלמשניה⁷ ליעטי לה סהמין מן גמיע מא יוגד לה אד הו אול נילה ולה חכס אלבכוריה: ¹⁸ ואדא כאן לרגל אבן

(1) „וישביה“.

(2) כפי בתואהם ומחובר עם פסוק הקודם וזה טעות סופר אבל בנוסחת ק' ובכ"ו י' תנוהם וענינו היו שניים להם ר"ל יבואו אחריהם והמשך הפסוקים הוא כך: ואחר שרחצו הזקנים את ידיהם ותתחילו ואמרו ירינו לא שפכו את הרם הזה וכי הכהנים יעמדו אחריהם ויאמרו אנא ה' כפר לעמך ישראל ולא תענישם על מה שלא השגתו על דם נקי ויכופר להם על אשר לא שמו לב על זה יהרם. עיין רש"י.

(3) כן הוא בכל הנוסחאות כלשון יחיד כמו בעברי.

(4) ר"ל אם ראית בשביה אשה יפת תואר וחשקת בה תהיה לך לאשה כתנאי שבתביאה לביתך ושתגלה שער ראשה ושתגדל את צפרניה ושתסיר בגדי שביה מעליה ותבכה על אמונת אביה ואמה ירח ימים וכו' עיין רש"י ורמב"ן.

(5) ר"ל אחר שבאת אליה.

(6) ר"ל אל תשוב לעשותה שפחה.

(7) התייב הוא להודיע לכני אדם כי בן השנואה הוא הבכור עיין ראב"ע.

3 ויקול להם אסמעו יא אל אסראיל אתם אליום מתקדמן אלי אלהרב
עלי אעדאיתם פלא תרק קלובכם ולא תכאפו ולא תפועו ולא תרהבו
מנהם: 4 לאן אללה רבכם אלסאלך נורה מעבם יחארב לכם אעדאבם
ויגותכם: 5 תם יכלם אלערפא אלקום קאילין אי רגל בנא ביתא גדידא
ולם ידשנה פלימין וירגע אלי מנולה כילא יקתל פי אלהרב ורגל אבר 5
ידשנה: 6 ואי רגל גרם ברמא ולם יבדלה פלימין וירגע אלי מנולה
כילא יקתל פי אלהרב ורגל אבר יבדלה: 7 ואי רגל אמלך אמראה
ולם יופהא פלימין וירגע אלי מנולה כילא יקתל פי אלהרב ורגל אבר
יופהא: 8 תם יידו אלערפא פי מנאטבה אלקום ויקולון אי רגל כאף
רקיק אלקלב פלימין וירגע אלי מנולה ולא יהל קלב אבותה בקלבה: 10
9 פענד פראגהם מן מנאטבה אלקום כדלך ויכל בהם ריסא אלגיוש:
10 ואדא תקדמת אלי קריה לתחארבהא פנאדהא אילא כאלסלאם:
11 פאן אגאבתך כאלסלאם ופתחת לך פגמיע אלקום אלמוגורין פיהא
יבזו לך דמה ויבדמוך: 12 ואן לס תסאלמך כל הארבתך פחאצרתהא:
13 פיסלמהא אללה רבך פי ירך פאקתל רגאלהא כהד אלסיף: 14 ואמא 15
אלנסא ואלאטפאל ואלבהאים וגמיע מא פי אלקרירה מן סלכהא פאנגמה
לנפסך וכל סלב אעדאיך אלדי רוקך אללה רבך: 15 כדא אצנע
כאלקרי אלבעידה מנך גדא אלתי ליסת מן קרי האולי אלמאם:
16 ואמא מן קרי האולי אלמאם אלדין אללה רבך מעטיך נחלה פלא
תבן מנהם נסמה: 17 כל אתלפחם אתלאפא אלחתין ואלאמוריין 20
ואלכנעאניין ואלפרזיין ואלהויין ואליוסיין כמא אמרך אללה רבך: 18 לבי
לא יעלמוכם אן תצנעו כגמיע מכארהם אלתי צנעוהא למעבודתהם
פתלמו ללה רבכם: 19 ואדא האצרת קריה אימא כתירה לתחארבהא
לתפתחהא פלא תפסד שגרהא כאן תחרך עליה אלחריד אד מנה
תאכל פלא תקטעה טנא מנך אן שגר אלצהרא כאלאנסאן אלדי 52
אבתפי מנך פי אלהצאר¹: 20 לבן אי שגר עלמתה אנה לים כמטעם
פאפסדה ואקטעה ואבני אלת אלהצאר² עלי איה קריה הארבתך
אלי אן תחדרהא:

כא

1 ואן וגד קתיל פי אלבלד אלדי אללה מעטיך לתחווה מטרוח 30
פי אלצהרא לא יערף מן קתלה: 2 פליברג בעין³ שיוכך וחכאמך

¹ "כחשך כי עין השדה הוא כארם אשר יסתר מפניך במצור".

² "ובנית כלי המצור".

³ "מקצת".

פימות והו יהרב אלי ואחדה מן הדה אלקרי פיהיא: 6 כילא יכלב ולי
 אלדס אלקאתל ממא יהמי קלבה פילחקה לבתרה אלטריק פיקתלה
 ולים עליה חכס קתל אד לים שאניא לה מן אמס ומא קבלה: 7 פלדלך
 אמרך אליום באן תפרו לך תלאת קרי: 8 ואן אוסע אללה רבך
 5 תלמך כמא אקסם לאבאיך פאעטאך גמיע אלבלאד אלתי קסם באן
 יעטיהא לאבאיך: 9 ודלך¹ אדא תחפט גמיע הדה אלשריעה ותעמל
 בהא באן תחב אללה רבך ותסיר פי טרקה טול אלזמאן פוזר תלאת
 קרי אבר עלי הדה אללתלאת: 10 לילא יספך דס ברי פי בלדך אלדי
 אללה רבך מעטך נחלה פובון עליך דמא: 11 ואן באן אלרגל שאניא
 10 לצאחבה פכמן לה וקאם עליה חתי צרבה וקתלה פמאת תם הרב אלי
 ואחדה מן הדה אלקרי: 12 פליבעת שיוך קריתה ויאבדוה מן תם
 ויסלמוה אלי ולי אלדס חתי יקתל: 13 ולא תשפך עליה בל אנף
 קאתלי אלברי² מן בין בני אסראיל ויבאר לך: 14 לא תזיג תכס
 צאחבך אלדי תכמוה אלאולון בנחלתך אלתי תנחלהא פי אלבלד אלדי
 15 אללה רבך מעטיך לתחוזה: 15 לא יקס שאהד ואחד עלי אנסאן פי
 שי מן אלדנוב ואלכטאיא ואלגנאיאת אלתי יגיהא בל עלי קול שאהדין
 או תלאתה יהוד תקום אלאמור: 16 ואן קאם שאהד טלם עלי אנסאן
 לישחד עליה במחאל³: 17 פליקף אלרגלאן אללדאן אלחכומה⁴
 להמא בין ידי אללה ובין ידי אלאימה ואלחכאם אלדין ילו פי דלך
 20 אלזמאן: 18 פלילתמסו דלך אלחכאם גידא פאן באן אלשאהד ישאהד
 זור וקד שהד בכאטל עלי אביה: 19 פאצנעו בה מתל מא הם אן
 יצנעה באביה ואנף אהל אלישר מן וסטך: 20 ואלבאקיון יסמעון
 ויבאפון ולא יעודו אן יצנעו מתל הדא אלאמר אלרדי פי מא בניכס:
 21 ולא תישפך עינד פי אלקצאין⁵ נפס בניכס ודיה⁶ עין בעין וסן
 25 בסן ויד ביד ורגל ברגל:

כ

1 ואדא כרגת ללחרב עלי אעדאיך פראית כיולא ומראבב קומא
 אבתר מנך פלא תכאפהם פאן אללה רבך מעך אלמצעדך מן בלד
 מצר: 2 וענד תקדמכס אלי אלחרב פליתקדס אלאמאם ויבאטב אלקום:

(1) "וזה" ר"ל שירחיב ה' את גבולך אם תשמור — (2) "רוצחי הנקי".

(3) רש"י: דבר שאינו.

(4) ובכ"י ה': אלכצומה.

(5) "תשלום העונש שזה בשוה".

(6) עיין שמות כ"א כ"ד.

מן ישעל אבנה או בנתה באלנאר וקאסם קסאמאת¹) ומתפאל ומתטאייר וסאחר: 11 וראקי רקאא וסאיל משעוד או עראף ומלתמם מן אלמותי: 12 לאן אללה רבך יברה כל מן יצנע הדה אלצנאיע ובגרירתהא הו קארצהם מן בין ידיך: 13 כל בן סאדגא ללה רבך: 14 ואן האולי אלאמם אלדין אנת וארתהם מן אלמתפאלין ואלקאסמין²) הם יקבלון ואנת לס יטלק לך אללה רבך מתל דלך³): 15 לבן אי נבי מן בינכם מן בעיץ אבותך מתלי ינצבה לך אללה רבך מנה פאקבלו: 16 כגמיע מא סאלת אללה רבך פי גבל חריב פי יום אלגוק וקלת לא אעוד אן אסמע צות אללה רב ולא ארי הדה אלנאר אלעטימה לילא אמות: 17 פקאל אללה לי קד אחסנו פי מא סאלו: 18 ואי נבי אנצבה להם מן בעיץ אבותהם מתלך אלקנה כלאמי פיכאטבהם בגמיע מא אמרה בה: 19 ואי אנסאן לס יקבל כלאמי אלדי יודיה עני פאני אטאלבה: 20 ואי מתנבי⁴) תוקח פיקול קולא עני מטא לס אמרה אן יקולה ומן יתנבי במעבודאת אבר פליקתל דלך אלמתנבי: 21 פאן קלת פי נפסך כיף נערף אלקול אלדי לס יקלה אללה: 22 פאנה מא יקולה אלמתנבי ען אללה ולא יגוז דלך אלקול ולא יגב⁵) פהו אלקול אלדי לס יקלה אללה ואנמא קאלה אלמתנבי בקחה פלא תחדרה:

יט

1 ואדא קטע אללה רבך אלאמם אלדין מעטיך בלדהם פורתתהם וסכנת פי קראהם ומנאזלהם: 2 אפרו לך תלאת קרי פי וסט בלדך 20 אלדי אללה רבך מעטיך לתחוזה: 3 ואצלח טרקהא⁶) עלי תלית תכם ארצך אלדי ינחלך אללה רבך פתבון מעד׳ה ליהרב אליה כל קאתל: 4 והדא נבר אלקאתל אלדי יהרב אליה פיהיא מן יקתל צאחבה בלא מערפה והו גיר שאני לה מן אמם ומא קבלה: 5 ודלך כמן ידבל⁷) מע צאחבה אלי אלשערא לוקטע חטבא פתמיל ידה 25 באלמקטע לוקטע אלעוד או ינסל אלחדיד מן אלעוד פיעיב צאחבה⁸)

¹ פ: כננס תנגומאת = החוזה כנוכבוס.

² פ: מנגמין.

³ ואתה לא הרשה לך ה' דברים כאלה.

⁴ ר"ל המתנבא מלכו.

⁵ ר"ל ומה שאמר הנביא ואי אפשר שיהיה ואינו צריך להיות. עיין אלמנאת דף 133

ומלת יגב הנמצא בכל הנוסחאות אולי טעות כופר הוא במקום יגו = ולא יבוא.

⁶ ת"א: תחבין לך ארהא. ר"ל שהיו מתקנים את הדרבנים לעולי רגלים ולרוצחים בשגגה.

⁷ וזה כמו שיבוא.

⁸ ר"ל שיר החוטב מוצאה את רעהו בגרון שלו תחת האילן או שהכרוזל נשמט מן

העץ המתבקע והרג את רעהו.

ואקמת פיה פקלת אנצב לי מלכא כסאיר אלאמס אלדי הואלי: 15 פיגוז
 אן תנצב לך מלכא⁽¹⁾ מן יכתארה אללה רבך וליבן אלמלך אלדי
 תנצבה מן בעיץ אבותך ולא יגוז אן תנצב עליך רגלא גריבא מן לים הו
 אכאך: 16 לכן לא יסתבתר לה לילא לילא ירד אלקום אלי מצר
 לאסתבתאר אלכיל ואללה פקר קאל לכס לא תעודו אלרגוע פי דלך 5
 אלטרין אבדא: 7 ולא יסתבתר לה מן אלנסא לילא יזול קלבה ומן
 אלדהב ואלפצה לא יסתבתר לה גדא: 18 וכמא יגלס עלי כרסי מלכה
 פתכתב לה נסכה הדה אלתוריה פי ספר מן חצרה אלאימה
 אללואניין⁽²⁾: 19 ותבון מעה ויקרא פיהא טול היותה לכי יתעלם אן
 יכאף אללה רבה ויחפט גמיע כלאם הדה אלתוריה והדה אלרסום ויעמל
 בהא: 20 לילא ירתפע קלבה עלי אבותה ולילא יזול מן אלשריעה ימנה
 ולא יסרה ולכי תטול איאמה פי מלכה הו ובונה פי מא בין אל אסראיל:

יח

1 ואד לא יבון ללאימה ואללואניין אלדין הם סאיר סבט לוי⁽³⁾ קסם
 15 ונחלה מע אל אסראיל פמן קראבין אללה ונחלתה יאכלון: 2 ונחלה
 לא תבון לה פי מא בין אבותה אד פראיין אללה הו נחלתה כמא אמר
 לה בהא: 3 והדא יבון מעך⁽⁴⁾ רסם אלאימה מן אלקום מן דאבחי אי
 דבח כאן מן אלבקר ואלגנס אן יעטיהם אלדראע ואללחין ואלקבה:
 4 ואול ברך ועצירך ודהנך ואול גז גנמך תעטיה: 5 לאן אללה רבך
 20 אנתארה מן גמיע אסבאמך ליקום ויבדם באסם אללה הו ובונה טול
 אלזמאן: 6 ואדא ה' אי לוי מן בעיץ מהאלך אלתי לגמיע אל אסראיל
 אלתי הו מקום בהא פלידכל אי וקת שא אלי אלמוצע אלדי יכתארה
 אללה: 7 ויבדם באסם רבה כגמיע אללואניין אלמקומין חם בין ידי
 אללה⁽⁵⁾: 8 וליתקסמו אנצבה מתסאיה מא כלא מא אתבתה אלאבא מן
 25 אלנואיב⁽⁶⁾: 9 ואעלם אנך דאבל⁽⁷⁾ אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך
 פלא תתעלם אן תעמל כמבארה אולאיך אלאמס: 10 לא יוגד פיבם

(1) „ברשותך שתשים מלך” עיין ראב״ע.

(2) „תכתב לו נוסחת התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים” ר״ל שאין צריך

לכתוב בעצמו.

(3) „לכהנים וללוים אשר הם כל שבט לוי”.

(4) „עמך” כן הוא בקי ובפי. ובכ״י י זאת המלה איננה.

(5) „ואם יעלה אחר מן הלויים לרגל וכי יבוא באיזה זמן שירצה אל המקום וכי וישרת
 בשם אלהיו וכי” ר״ל כמו שנמצא בספרי: כהן בא ונושא את חלקו במשמר שאינו שלו עיי רש״י.

(6) „יחלקו לחלקים שוים חוץ ממה שהאבות קבעו מן המשמרות” ר״ל חוץ מהדברים
 שאינם באים מחמת הרגל כגון נדרים ונדבות שכבר נקבעו בימי דוד. עיין רש״י.

(7) „דוע כי אתה בא”.

אלשגֵר אלי גֵאנב מדבּח אללה רבך אלדי תצנעה: 22 ולא תנצב לך
דבֵה עלי מא' ישנאה אללה רבך:

יז

1 לא תדבּח ללה רבך תורא או שאה אלדי יכון פיה עיב שי מן
אלעיוב אלרדיה² לאן בריהה אללה רבך הו: 2 ואן וגד פי מא בינכם 5
פי בעיץ קראך אלתי אללה רבך מעטיך רגל או אמראה צנע אלשר
בין ידי אללה רבך פתגאזו עהדה: 3 ומצא ועבד מעבודאת אכר וסגד
להא או ללשמס או ללקמר או ללסאיר נגוס אלסמא ממא לס אטלקלה³:
4 פאדא אכברת כדלך⁴ פאסתמעה ואלתמסה גידא פאדא כאן דלך
אלאמר חקא תאבתא וקד צנעת הדה אלכריהה פי מא בינכם⁵: 10
5 פאכרג דלך אלרגל או תלך אלאמראה אללדין צנעא הדי אלאמר
אלרדי פי מא בינכם אלרגל וחדה⁶ או אלאמראה וחדהא וארגמהמא
כאלהגארה אלי אן ימותא: 6 בקול שאהדין או תלאתה שהוד יקתל מן
יקתל ולא יקתל בקול שאהד ואחד: 7 ואידי אלשאהדין תכטיש בה אולא
לקתלה ואידי סאיר אלנאס אכרא ואנף אהל אלשר⁷ מן וסטך: 8 ואדא 15
כפי ענך אמר מן אלאחכאס בין דס אלי דס ודין אלי דין וחכס בלא⁸
אלי בלא ואמור בצומאת פי מהאלך פקס ואצעד אלי אלמוצע אלדי
יבתארה אללה רבך: 9 וצר אלי אלאימה אלליואנין ואלי אלהאכס
אלדי יכון פי דלך אלזמאן פסל מנהם דלך⁹ אמר אלהכס יפתונך
בה: 10 פאעמל בחסכ אלאמר אלדי יפתוך בה מן דלך אלמוצע אלדי 20
יבתארה אללה ואחפט לתעמל בנמיע מא ידלונך: 11 ובחסכ אלדלאלה
אלתי ידלונך ואלהכס אלדי יקולון לך תצנע ולא תול מן אלאמר אלדי
יפתונך ימנה ולא ויסרה: 21 ואירגל יסתעמל אלקחה פלא יקבל מן אלאמאס
אלמקיס תס ליכרס אללה רבך או מן אלהאכס פליקתל דלך אלרגל ואנף
אהל אלשר מן אל אסראיל: 13 וסאיר אלנאס יסמעון ויכאפון ולא 25
יתוקהון איצא: 14 ואדא דכלת אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך פתחוזה

(1) עיין ראביע.

(2) „מן המומים הרעים” וככ”י י: עיב מן אלאמור אלפאחשה = מן הדברים הנתעבים.
וזה כולל כל מה שנדרש בזה בוכחים ל”ו ע”א.

(3) „אשר לא הרשיתו” — (4) „ואחר שהוגד לך הדבר תשמעוה ותחקרוה היטב”.

(5) „בקרבו” עיין למעלה יד י”ד.

(6) „האיש לברו או את האשה לברו” ואפשר שהוסף הגאון אלו המלות ללמד שהאשה
אינה יוצאת להריגה עם האיש מפני שהוא נסקל ערום. עיין סנהדרין פ’ ג’ מ”ח.

(7) „אנשי הרע”.

(8) „בין דין נגע” ר”ל למה שנוגע להלכות נגעים.

(9) „ותשאל מהם את דבר המשפט הזה”.

טעאם אלצעף לאנד כרגת מן מצר בהפו ואדבר יום כרוגך מן מצר
טול זמאנד: 4 ולא ירו לך כמיר פי גמיע תמך סבעה איאם ולא
יבית מן אללחם אלדי תדבחה פי אלעשא אלי גדאה אליום אלאל(1):
5 ולא יגוז לך אן תדבחה אלפסח פי בעיץ מהאלך אלדי אללה רבך
מעטיך: 6 אלא פי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך ליחל נורה תם
5 תם(2) תדבחה אלפסח ענד אלמסא קבל מגיב אלשמס(3) ודלך פי פצל
כרוגך מן מצר: 7 ואנצגה וכלה פי דלך אלמוצע אלדי יכתארה אללה
רבך פיה תם ול באגאדה ואמין אלי מנולך: 8 וכל בעדה(4) אלפטיר
סתה איאם ופי אליום אלסאבע מכת פי קדם אללה רבך ולא תצנע
10 פיה צנאעה: 9 ואחיץ סבעה אסאביע מן וקת אכתדא אלמנל פי סנבל
אבתדי בהא: 10 ואצנע חג אסאביע ללה רבך עלי מקדאר ניל ירך ומא
תתברע בה(5) כמא ירוקך אללה רבך: 11 ואפרח בין ידיה אנת ואבנדך
ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי אלדי פי מהאלך ואלגריב ואליתים
ואלארמלה אלדין פי מא בינכם פי אלמוצע אלדי יכתארה אללה ליחל
15 נורה פיה: 12 ואדבר אנך כנת עבדא במצר ואחפט הדה אלרסום
ואעמל בהא: 13 ואצנע חג אלמטל סבעה איאם ענד גמעך גלתך מן
בידרך ותגארך: 14 ואפרח פי חגך אנת ואבנדך ועבדך ואמתך
וואללוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה אלדין פי מהאלך: 15 כדאך תחג
סבעה איאם ללה רבך פי אלמוצע אלדי יכתארה ליבארך לך פי גמיע
20 גלתך וסאיר מא תמד אליה ירך פתבון פארחא מהצא: 16 תלאת מראר פי
אלסנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אללה רבך פי אלמוצע אלדי יכתארה
פי חג אלפטיר וחג אלסאביע וחג אלמטל ולא יחצרו בין ידיה פארגא:
17 כל יאת כל רגל כמא תנאל ידה(6) כרוק אללה רבך אלדי אעטאך:
18 ואגעל לך חכמא וערפא פי גמיע מהאלך אלדי יעטי אללה רבך
25 אסבאטך ויחכמו פי מא בין אלקום חכם עדל: 19 לא תמיל אלחכם ולא
תחאב אלוגזה ולא תאבד אלרשא לאן אלרשא תעמי עיון אלעלמא ען
אלחק(7) ותויף אלאקואל אלעאדלה: 20 ואטלב אלחק אלמחיץ לבי
תחיא ותחוו אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך: 21 לא תגרם סאריה מן

(1) «עד בקר יום הראשון».

(2) פי: פיה הנאך. ומלת שם רבוקה עם מה שלפניה ושל אחריה.

(3) «קודם ביאת השמש».

(4) ר"ל עוד ששה ימים אחר יום הראשון.

(5) ר"ל כפי יכולתך ונדבתך.

(6) «רק יביא כל איש כאשר תשיג ידו».

(7) ר"ל מראות האמת.

- אלבלד אנא אמרך אליוס באן תפתח ידך לאביך צעיפך ומסכינך פי בלדך: ¹² ואן אסתבאע¹ לך אבוך אלעבראני² או אכתך אלעבראני³ פליכדמך סת סנין ופי אלסנה אלסאבע⁴ אמלקה מן ענדך חר⁵: ¹³ ואזא אמלקתה הר⁶ מן ענדך פלא תמלקה פארגא: ¹⁴ כל צלה בצלה מן גנמך ובידך ותיגארך⁷ וחסב מא רוקך אללה רבך פאעטה: ⁵ ¹⁵ ואדבר אנך טאל מא כנת עבדא במצר פעלי דלך אפדך אללה רבך ואמרך במתל הדא אלאמר פי מתל הדא אליוס⁸: ¹⁶ פאן קאל לך לא אברג מן ענדך לאנה אחבך ואחב מנולך אד אלאצלה לה אלמקאם מעד: ¹⁷ פכד אלמיסאם וצעה פי אדנה ענד באבך פיוון לך עבד אלדהר ולאמתך איצא פאענע כדאך: ¹⁸ ולא יצעב עליך אמלאקך לה ¹⁰ הר⁹ מן ענדך פאנה יגוז אן יכון קד כדמך צעה מא יסאוי אגר אגיר¹ סת סנין פובארך לך אללה רבך פי גמיע מא תצנעה: ¹⁹ וכל בכור יולד לך פי גנמך ובקרך אלדבור פאלזמה אלתקדים ללה רבך² לא תפלה באלכבר מן בקרך ולא תגז אלכבר מן גנמך: ²⁰ כל תאכלה בין ידי אללה רבך סנה בסנה פי אלמוצע אלדי יכתארה אנת ואלך: ¹⁵ ²¹ ואן כאן פיה עיב מן אזמן או אעמי וסאיר אלעיוב אלפאסדה³ פלא תדבחה ללה רבך: ²² וגאזו אן תאכלה פי מחלך ואן יאכלה איצא אלטארהר ואלנגס כמא יאכלאן אלטבי ואלאיל⁴: ²³ מא כלא דמה פלא תאכלה כל צבה עלי אלארין כאלמא:

20

מז

- 1 ואחסט שהר אלפריך אן תצנע פיה פסחא ללה רבך כמא אמלקך פיה ללכרוג מן מצר לילא¹: ² ואדבת אלפסח ללה רבך מן אלגנס ומעה מן אלבקר² פי אלמוצע אלדי יכתארה ליחל נורה פיה: ³ ולא תאכל מעה כמירא כל כל בעדה³. סבעה איאם פטורא

¹ כן הוא בקי ובפי ולא מצאנו בערבי זה הבנין בענין כי יסכר בנפעל. וכפי י: אנבע.

² "בן הגרון וכן בית הבר שלך" ובפי: מן כדאך ועיצור = מן גרין ותרושך.

³ "על כן אנכי מצוך כמו זה הדבר כיום כזה" ופירושו שתתן לעבדך משלך כאשר תשלה אותו כמו שנתתי לך כלי כסף וכלי זהב כצאתך ממצרים. עיין ספרי.

⁴ "לפי שאפשר שכבר עבדך שש שנים הוא כפל מה ששנה שנה שכר שכור".

⁵ רש"י: מצוה לומר הרי אתה קדוש לבכורה.

⁶ "כל כומים הפסולים".

⁷ עיין למעלה י"ב כ"ב.

⁸ "כמו שנתן לך בו רשות לצאת ממצרים לולה" ר"ל הי ביד פרעה. עיין רש"י.

⁹ "ועשו כן הבקר" ר"ל להגיגה. עיין רש"י.

¹⁰ ר"ל אהר הקרבת קרבן פסח.

פי קראך¹ פלא תתרכה אד לים לה נציב ונחלה מעך: ²⁸ פי כל תלאת סנין תכרג עשור גלתך פי תלך אלסנה ותצעה פי מהלך: ²⁹ פיאתי אללוי אד לים לה נציב ונחלה מעך ואלגריב ואליתים ואלארמלה אלדין פי מהלך פיאללון וישבעון לכי יבארך לך אללה רבך פי גמיע מא תצעה ירך: ⁵

טו

1 פי כל סבע סנין אצנע תסויבא: ² והדא שרה אלתסויב אן יס״ב כל די נסי ידה ממא ינסי צאחבה² פלא יקתצי מן צאחבה ולא מן אזיה אד קד סמאה תסויבא ללה³: ³ ואמא אלגריב פגאיז אן תקתציה ואמא מא יכון לך עלי איך פס״ב ירך ענה: ⁴ ויקינא אנה לא יכון פיך מסכין ממא יבארך לך אללה פי אלבלד אלדי יעיטיבה נחלה תחוהא: ⁵ מא דאם תסמע ותקבל אמר אללה רבך ותחפט ותעמל בגמיע הדה אלשריעה אלתי אמרך בהא אליוס⁴: ⁶ כמא אן אללה רבך קד בארך לך כמא וערך פתעיץ אממא כתירה ¹⁵ ואנת פלא תתעיץ⁵ מנהם ותתסלט עלי כתיר מנהם ועליך לא יתסלטון: ⁷ פאן כאן פיך מסכין בדנב או מחנה⁶ מן בעיץ אזותך פי בעיץ מהלך מן בלדך אלדי אללה רבך מעטיך פלא תקס קלבך ולא תקביץ ירך ענה: ⁸ בל אפתחהא לה פתחא ועוצה תעויצא מקדר מא יעוזה: ⁹ ואחדר אן יכון פי קלבך קול גהל⁷ פתקול קד קרבת אלסנה אלסאבעה סנה אלתסויב פתשה עלי איך אלמסכין פלא תעטיה שוא פידעו עליך אלי אללה פתחל בך עקובתה⁸: ¹⁰ בל אעטה עטאא ולא תשה בה נפסך עליה פאן בגרירה הדא אלאמר יבארך לך אללה רבך פי אעמאלך וגמיע מא תמד אזיה ירך: ¹¹ פעלי מא קלת לך⁹ לים יעדס מסכין מן בין

(1) "בעריך".

(2) "שישמיט כל בעל משה את ידו מאשר ישה את רעהו". ר"ל שהמלוה לא יתבע מן הלוה את חובו.

(3) ר"ל מפני שנקראה השנה הזאת שנת שמיטה לכבוד ה'.

(4) "ובאמת לא יהיה כך אביון וכי כל זמן שתשמע וכי".

(5) ענין עיץ בערבי הוא החליף דבר בדבר ובחר בה הגאון מפני שהוא דומה למלת העביט בעברית וכן עשה למטה פסוק ח'.

(6) "בעין שעשה או לנסותו" הוסיף אלו המלות מפני שהעניות איננה באה על ישראל אלא בזמן שאינם עושים רצונו של מקום. ראה למעלה ד' ה' עיין ספרי.

(7) "דבר כסילות".

(8) והיה עליך ענשו עיין ויקרא ו"ט י"ז. ובכ"ו י: עקובה.

(9) "לפי מה שאמרתי לך" עיין למעלה הערה 6.

רבך ואבתאריך אין תכון לה אמה כאציה מן גמיע אלאמם אלתי עלי
 וגה אלארין: 3 לא תאכל כל מכרוה: 4 הדה מא תאכלו מן אלבהאים
 אלבקר ואלצאן ואלמאעזו: 5 ואלאיל ואלטבי ואליהמור ואלועל
 ואלאריו ואלתיתל ואלוראפה: 6 וכל בהימה מטלפה בטלף ומפרקה
 תפריקא אטלאפהא ומצעדה אגתראר מן אלבהאים פכלוהא: 7 כלא 5
 הדה אלאשכאין פלא תאכלוהא מן מצעדי אלאגתראר ואלמטלפה
 באטלאף מפרקה אלגמל ואלארנב ואלובר אנהא מצעדה אלאגתראר
 וגיר מטלפה בטלף והי מהרמה עליבם: 8 ואלכנדיר פאנה מטלף בטלף
 ולא יגתה והו מהרם עליבם לא תאכלו לחומהא ולא תדנו מן נבאילהא
 אלא תנגסו: 9 והוא מא תאכלו מן גמיע מא פי אלמא כל 10
 מא לה אגנהה ופלוס פכלוה: 10 וכל מא לים לה אגנהה ופלוס פלא
 תאכלוה והו נגס לבם: 11 כל טאיר טאהר פכלוה: 12 והדה אלאשכאין
 פלא תאכלוהא מן אלטאיר אלנסר ואלעקאב ואלענקא: 13 ואלגארהי
 ואלצדא ואלהדא באצנאפהא: 14 וגמיע אלגראביב לאצנאפהא:
 15 ואלנעאמה ואלבטאף ואלסאף ואלבאו באצנאפהא: 16 ואלבום
 ואלבאשק ואלשאהין: 17 ואלקוק ואלרם ואלזמג: 18 ואלצקר
 ואלבנגא באצנאפהא ואלההד ואלכפאש: 19 וגמיע דביב אלטאיר
 אלדי הו מהרם עליבם לא תאכלוה: 20 וכל מא הו טאיר טאהר מנה
 פכלוה: 21 ולא תאכלו שיא מן אלנבאיל כל אעטהא ללגריב אלדי פי
 מהלך פיאכלהא או תביעהא לאגנבי לאנדך שעב מקדס ללה רבך לא 20
 תטבך לחמא כלבן: 22 עשרא תעשר גמיע גלה זרעך מא תנכתה
 אלצהרא סנה סנה: 23 וכלה בין ידי אללה רבך פי אלמוצע אלדי
 יכתארה ליםכן נורה פיה עשור ברך ועצירך ודהנדך ובכור בקרך וגנמך
 לבי תתעלם ביה תעבדה: 24 טול אלומאן: 24 פאן טאל עליך אלטריק
 ולם תטק אן תחמלה ובעד ענד אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך אן 25
 יגעל נורה פיה ובארך לך מע דלך: 25 פבעה בתמן וערה וכדה
 פי ידך ואמין אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך פיה: 26 ואצרפה
 פי גמיע מא תשתהי נפסך מן בקר וגנם וכמר ונביד וגמיע מא תחבה
 וכלה תם בין ידי אללה רבך ואפרח אנת ואהל ביתך: 27 ואללוי אלדי

(1) הגאון לא העתיק מלת שה ועיין למעלה בראשית ל' ל"א.

(2) עיין בפרשום לאבן גנאח בפרש דיש.

(3) "שן תמנארי".

(4) "ועוף הדרוס". הוא שם כולל לכל מיני עופות טמאות. וכאמת כספר אלו המינים

בזאת הפרשה יעלה לעשרים במקום התשע עשר הנמצאים בויקרא י"א עיין ראב"ע שם.

(5) "למען תלמד איך תעבוד אותו".

(6) "ועם כל זאת ברכך" עיין ספרי.

אלנבֹוֹה ואלחאלם אלחלם פיקתל למא תקֹול אלמהאל עלי אללה רבכם
 אלמכרְגֶבם מן בלד מצר אלמפדיכם מן בית אלעבודיֶה לידחו בכ ען
 אלטריק אלדי אמרְך אללה רבך אן תסיר פיה פאנָה אהל אלשרֹי¹ מן
 וסטך: 7 ואן אנואך אֹוך אבן אמך או אבנך או אכנתך או אמרתך
 5 אלתי הי הרמתך² או צדיקך אלדי כנפסך פי אלסתר קאילא תעאל
 נעבד מעבודאת אכר מא לם תערפהא אנת ואבאוך: 8 מן מעבודאת
 אלאמם אלדין הואליכם אלאקרבין אליך או אלאבעדין מנך מן טרף
 אלארץ אלי טרפהא: 9 פלא תשא דלך ולא תקבל מנה ולא תשפק
 עליה ולא תרת לה³ ולא תסתר עליה: 10 בל אקתלה קתלא וידך
 10 תבטש פיה⁴ אֹולא פתקתלה ויד סאיר אלקום איורא: 11 וארגמה
 באלחגזארה חתי ימות למא קעד אדהאך ען אללה רבך אלמכרְגֶך מן
 בלד מצר מן בית אלעבודיֶה: 12 וסאיר אלקום יסמעון ויזאפון פלא
 יעאודון אן יצנעו מתל הדיא אלאמר אלרדיֶ פי וסטך: 13 ואן סמעת
 ען בעיץ קראך אלתי אללה רבך מעטיכהא אן תסכן פיהא קול קאיל:
 14 15 אן קד לרגֶ קום כפאר מנהא פאצלו אהל קריתם קאילין תעאלו
 נעבד מעבודאת אכר מא לם תערפוהא: 15 פאלתמם דלך ואסתברה
 וסל ענה נעמא באן באן אלאמר חקא תאבתא קד צנעת הדיא אלכריהֶ
 פי וסטך: 16 פאקתל קתלא אהל תלך אלקריהֶ בחד אלסיף ואתלפהא
 וגמיע מא פיהא חתי בהאימהא בחד אלסיף: 17 וגמיע סלבהא אגמעה
 20 אלי וסט רחבתהא ואחרק באלגאר תלך אלקריהֶ וגמיע סלבהא גמלה
 ללה רבך ותכונ תלא אלי אלדהר לא תבנא אבדא: 18 ולא ילזק בידך
 שי מן אלמתלוף לבי ירגע אללה לך מן שדֶה גצבה ויעטיך רחמתה
 פירחמך ויכתרך כמא קסם לאבאוך: 19 אד תקבל אמר אללה רבך
 ותחפטי ותעמל בגמיע וצאיאה ורסומה אלתי אמרְך בהא אליום באן
 26 תצנע אלמסתקים ענדה:

יד

1 ואד אנתם אוליא אללה רבכם כאלבנין¹ פלא תתכדשו² ולא
 תגְעלוֹן נתפא בין עיוונכם עלי אמואתכם³: 2 לאנך שעב מקדֶם ללה

(1) „אנשי הרע” ת”א: עבר דביש.

(2) „המקודשת לך” וכן ת”א: אתת קימך, ר”ל הכאה עמך בבית.

(3) „ולא תגור לך” (4) „תפגע בו בחוקה”.

(5) „מפני שאתם קרובים לרי אלהיכם כבנים”.

(6) ר”ל לא תעשו שרשם בכשרכם. ובכ”י י: תתואגו ובס’: תתואגו מן ואג והוא במקום

וגא = לא תחנו שרט בכשרכם.

(7) „על מתיכם”.

כדאך תאכלה אן יגזו ללנגם ואלטאהר אן יאכלא מנה: 23 לכן תשדד
 אלא תאכל אדם פאנה מסכן אדם אלנפס¹ פלא תאכל אלנפס
 מע אללהם: 24 ואד לא יגזו אן תאכלה² פצבה עלי אלארץ כאלמא:
 25 ואד לא תאכלה יכאר לך³ ולבניך מן בעדך אדא תצנע אלמסתקים
 ענד אללה: 26 עדא אקדאסך מא כאן לך מנהא⁴ ונדורך פאחמלהא 5
 ואת בהא אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה: 27 ואצנע צואעדך
 להומהא ודמאהא כמלא⁵ עלי מדבח אללה רבך ומן דם דבאיחך יעב
 עלי מדבחה וכל להומהא: 28 אחפט ואקבל גמיע הדה אלאמור אלתי
 אמרך בהא לבי יכאר לך ולבניך בעדך אלי אדהר אדא תצנע אלכיר
 ואלמסתקים ענד אללה רבך: 29 ואדא קמע אללה רבך אלאמס אלדין 10
 אנת דאכל אלי תם לתקרצהם מן בין ידיך פאדא קרצתהם וסכנת מא פי
 קראהם וביותהם⁶: 30 אחר לך אן תוהק פי תבעהם בעד אנפאדהם מן
 בין ידיך ובילא תלתמס למעבודאתהם קאילא כף כאן יעבדהא האולי
 אלאמס פאצנע אנא איצא כדאך: 31 לא תצנע כדאך ללה רבך פאן
 כתירא ממא יכרהה אללה וישנאה צנעוה למעבודאתהם חתי אן בניהם 15
 ובנאתהם קד יחרקונהא כאלנאר להא⁷:

יג

1 פגמיע מא אמרכם בה פאהפטוה ואעמלו בה לא תזידו עליה
 ולא תנקצו מנה: 2 ואן קאם פי מא בינכם מדעי נבוה או האלם⁸ חלם
 פאעטאכם איה או ברהאנא: 3 פלו אתת אלאיה ואלברהאן ממן קאל 20
 לך⁹ תעאל בנא אלי מעבודאת אבר מא לם תערפהא פנעבדהא: 4 פלא
 תקבל מן דלך אלמדעי אלנבוה או אלהאלם אלחלם פאן אללה רבכם
 ממתחנכם ליטהר¹⁰ הל אנתם מחכוה מזלצין בכל קלובכם ונפוסכם:
 5 כל פי תבע אללה רבכם תסירו ואיאה פארהבו ווצאיאה פאהפטוהא
 וקולה פאקבלו ואיאה פאעבדו וטאעתה פאלומוהא: 6 ודלך אלמדעי 25

(1) „בושב הרם הוא הנפש“.

(2) „ולפי שאינו מותר לך לאכלו וכיו“.

(3) „ואם לא תאכלנו יושב לך“ וככו י: אד לא תאכלו כדאך לבי יכאר לך.

(4) ר"ל אשר יהיו לך מן הקדשים ולא לכהנים. — (5) „כליל“.

(6) „וישבת בעריותם ובבתיהם“.

(7) „כי הרבה ממה שיתעב וישנא ה' עשו לאלהיהם עד כי לפעמים שורפים באש את בניהם ובבתיהם“.

(8) „האומר שדבר ה' עמו בהקין או בתלוס“ עיין ראב"ע. וכן תרגם לסטה פסוק ד'

ושכך ו'.

(9) „ואפילו באו האית והכופת מן האיש אמר לך“.

(10) „להראות“ וככו י' נוסף ללגאם = לבני אדם. עיין אלמאנא דף 133.

בקרבים וגנמכם: ⁷ פתאבלוהא תם בין ידי אללה רבכם ותפרחון
בגמיע מא אנבססט ידכם¹ אנתם ובויתכם במא רוקך אללה רבך:
⁸ לא תצנעו מן הדה אלאמור² כמה נחן צאנעון אליוס כל אנסאן מא
חסן ענדה: ⁹ פאנכם לם תצירו בעד אלי אלמסקר³ ואלנחלה אלתי
אללה רבך מעטיך: ¹⁰ פאדא עברתם אלארדן וגלסתם פי אלבלד אלדי
אללה רבכם מעטיכם³ ויסתקרבים⁴ מן גמיע אעדאיכם אלמחוטון בכם
וגלסתם ואתקון: ¹¹ פאי מוצע אכתארה אללה רבכם ליחל נורה פיה
אליה תאתו בגמיע מא אמרכם מן צואעדכם ודבאיכם ועישורכם
ורפאייעכם וליאר נדורכם אלתי תנדרוהא ללה⁵: ¹² פתפרהו בהא⁶
¹⁰ בין ידי אללה רבכם אנתם ובנוכם ובנאתכם ועידיכם ואמאכם ואללוי
אלדי פי מהאלכם אד לים לה נציב ונחלה מעכם: ¹³ ואהדר לך
אן תקרב קראבינך פי אי מוצע ראיתה: ¹⁴ אלא פי אלמוצע אלדי
אכתארה אללה מן אחד אסבאטך תם קרב קראבינך ואצנע גמיע מא
אמרך בה: ¹⁵ לכן מתי אשתהת נפסך לחמא פאדבך כרוק אללה
רבך אלדי אעמאך פי סאר קראך וגאיזו אן יאכל מנה אלטאהר ואלנגם
כמא יוכלאן לחם אלטבי ואלאיל⁷: ¹⁶ לכן אלדס לא תאכלה צבה
עלי אלארין כאלמא: ¹⁷ ולא יגזו לך אן תאכל פי מהאלך עשור רבך
ועצירך ודהנך ובכור בקרך וגנמך ונדורך אלתי נדרתהא ותברעך
ורפאייעך: ¹⁸ אלא בין ידי אללה רבך תאכלה פי אלמוצע אלדי
יכתארה אללה רבך אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי אלדי
פי מהאלך ותפרה בין ידי אללה רבך במא אנבססט בה ידך: ¹⁹ ואהדר
אן תתרך אללוי טול מקאמך פי בלאדך⁸: ²⁰ ואדא אוסע אללה רבך
תמך כמא ועדך פקלת אכל לחמא ען שהוה מן נפסך לה פכלה מתי
אשתהיתה: ²¹ ואן בעד ענך אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך ליחל נורה
²⁵ פיה פאדבך מן בקרך וגנמך אלדי רוקך אללה רבך כמא אמרתך וכלה
פי מהאלך מתי מא אשתהתה נפסך: ²² לכן כמא יוכל אלטבי ואלאיל

(¹) ר"ל בכל מה שיש לכם. עיין אבן גנאח בשרש שלה.

(²) עיין רש"י וראב"ע.

(³) בכ"י י: מנחלכם.

(⁴) בכ"י י' ובפ': אראחכם.

(⁵) שני הפסוקים האלה דבקים ור"ל כאשר עברתם את הירדן וכו' איזה מקום שבוחר
ד' וכו'. ובכ"י י' נוספה בתחילת הפסוק הראשון מלת "אלא" כלומר: לא באתם עד עתה אל
המנוחה כי אם כאשר עברתם את הירדן וכו'.

(⁶) ר"ל בכל אלו המתנות המפורשות בפסוק הקודם.

(⁷) לפי דעת הגאון הכתוב מדבר מבשר תאוה שהוא נותר לזבח ולאכול בכל מקום.
והוסיף שהטמא והטהור יכולים לאכול ממנו כמו שאוכלים יחד בשר הצבי והאיל שאינם ראויים לקרבן.

(⁸) רש"י: כל הימים אשר אתה חי על הארמה.

אללה רבכם ותסירו פי גמיע טרקה ותלומה: 23 יקרין אללה גמיע האולי אלמם מן בין ידיכם פורתם אממא אכבר ואעטם מנכם: 24 וכל מוצע יטאה קדמכם יכון לכם מן אלבר ואללבנאן ונהר אלפראת ואלבהר אלכביר יכון תזמכם: 25 ולא יקה אנסאן בין ידיכם כל פועכם וזופכם ילקיה אללה רבכם עלי גמיע אלבלד אלדי תסלבוה 5 כמא ועדכם: 26 אנטרו האנא תאל עליכם¹ אליום ברכאת ולענאת: 27 פאמא אלברכאת פאן קבלתם וצאיא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם אליום: 28 ואמא אללענאת פאן לם תקבלו וצאיא אללה רבכם וזלתם ען אלטריק אלדי אנא אמרתכם בה אליום ואתבעתם מעבודאת אבר מא לם תערפוהא: 29 פאדא אדבלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי 10 אנת צאיר אליה לתהווה פאתל² אלברכאת עלי גבל גרזים ואללענאת עלי גבל עיבל: 30 אלא אנהמא פי גאנב אלארדן ורא טריק מגיב אלשמם ען בלד אלכנעאני אלמקים פי אלגור ממא ילי אלגבל³ ענד מרוג מרה: 31 לאנכם גאיוון אלארדן לתדבלו ותחווו אלבלד אלדי אללה רבכם מעטיכם פאדא חותמוה וגלתם פיה: 32 פאהפטו⁴ 15 ואעמלו בגמיע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרכם בהא אליום:

יב

1 הדה אויל אלרסום ואלאחכאם⁵ אלתי תחפטוהא ותעמלו כהא פי אלבלד אלדי אעטאך אללה אלאה אכאך אן תחווה טול אלומאן אלדי אנתם אחיא עלי אלארין: 2 אן תבדו גמיע אלמוצע 20 אלדי עבד תם אלמם אלדין אנתם קארצוהם ומעבודאתהם עלי אלגבאל אלרפיעה ועלי אליפאע ותחת כל שגרה ריאן: 3 ואנקצו מדאכחהם וכסרו דכאכהם וסואריהם אחרקו כאלנאר ופסול מעבודאתהם תגדעוהא ואבדו אסמאהם מן דלך אלמוצע: 4 ולא תצנעו כדאך ללה רבכם: 5 כל אלמוצע אלדי יבתארה אללה רבכם מן גמיע אסכאטכם ליחל 25 פיה נודה אלתמסו מסכנה חתי תצירו אליה: 6 פתחמלו אליה צואעדכם ודכאיחכם ועשורכם ורפאיכם ונדורכם ותברעכם ובכור

(1) «אטכי קורא לכם ברכות וקללות» עיין למעלה ד' ח'.

(2) «קראתי».

(3) «סול תהר» בן הטסהא בקי ובפי ובכ"י י': סמא ילי אלגלגל. וזה לשון בער העישר: מול הגלגל כנגד שכם ולא הוא גלגל שאמר היום גלותי (יהושע ח' ד') כי זו גלגל רחוקה מהם וביניהם מהלך כ"י ימים אלא היא שאמר וירד (צ"ל וילך) אליהו ואלישע מן הגלגל (סלכים ב' ב' א').

(4) «לכן אם ירשתם אותה וישבתם בה תשטרו לעשות».

(5) «אלה הם ההקים והמשפטים הראשונים».

פ' וסט מצר בפרעון וגמיע קואדה¹ וסאיר אהל בלדה: 4 ומא צנע
 בגנד מצר וכילה ומראכבה אלדי אטאף מא בחר אלקלום עלו וגוההם
 למא כלבוכס פאהלכהם אלי יומנא הדא: 5 ומא צנע בכס פי אלבר
 אלי אן גיתם אלי הדא אלמוצע: 6 ומא צנע בדתן ואבירם בני אליאב
 5 אבן ראבן אד פתחת לארץ פאהא פאבתלעתהם ובויתיהם ואביתיהם
 וגמיע אלאנאם אלדין מעהם פי מא בין בני אסראיל: 7 כל עיונכס
 ראת גמיע צנע אללה אלעטים אלדי צנעה: 8 פאחפטו גמיע אלשריעה
 אלתי אמרכס בהא אליום לבי תשתדו ותדכלו ותחווו אלבלד אלדי
 צאירון אליה לתחווה: 9 ולבי תטול מדתכס פיה כמא קסס אן
 10 עמיה לאבאיכס ולנסלהם והו בלד יפיץ לבנא ועסלא: 10 פאן אלבלד
 אלדי אנת צאיר אליה לתחווה לים הו כבלד מצר אלדי כרגת מנה
 אלדי כנת תורע זרעך פיה ותסקיה כרגלך כגנאן אלבקול²: 11 לכן
 לארץ אלתי אנתם גאיוון אליהא לתחווהא ארץ גבאל ובקאע מן
 מטר אלסמא תשרב מאא: 12 ארץ אללה רבך מתעאהדהא ודאימא
 15 ענאיתיה בהא מן אול אלסנה אלי אכרהא³: 13 פאן סמעתם לוצאיא
 אלתי אמרתם בהא אליום לתחבו אללה רככס ותעבדוה מזלצין ככל
 קלבכס ובכל נפסכס: 14 נזלת מטר בלדכס פי וקתה וסמיא ולקיסא ותגמע
 ברך ועצירך ודהנד: 15 ואנבת עשבא פי צהראך לבהאימך פתאכל
 ותשבע: 16 ואחדרו אן ינדע קלובכס פתולון ותעבדון מעבדאת
 20 אכר ותסגדון להא: 17 פישתל גצב אללה עליכס ויהכס אלסמא פלא
 יכון מטר ואלארץ לא תנבת אדאהא פתכידון בסרעה ען לארץ
 אלגדה אלתי אללה מעטיכמוהא: 18 וצירו כלאמי⁴ הדא פי קלובכס
 ופי נפוסכס ואעקדוהא עלאמה עלי איריכס ותכון מנשורה בין עיונכס:
 19 ואעלמוהא בניכס ותדרסוהא⁵ פי האל גלוסך פי מנולך ומסירך פי
 25 טריקך וניאמך וקיאמך: 20 ואכתבהא עלי כדוד פתוח ביותך ואכוואבך:
 21 לבי תטול איאמכס ואיאם בניכס עלי לארץ אלתי קסס אללה
 לאבאיכס אן יעמיכס כאיאם אלסמא עלי לארץ: 22 פאנכס אן
 הפטתם גמיע הדה אלוצאיא אלתי אנא אמרכס ועמלתם בהא אן תחבו

¹ כן הוא הנוסחא בקי ובפי: לפרעה ולכל עבדיו ולכל עם ארצו ובכ"ו י: לפרעון
 מלך מצר ולסאיר אהל בלדה.

² "כגני הירקות.

³ "ארץ אשר ה' אלהיך משגיח עליה וכו' תמיד שקידתו עליה וכו'".

⁴ הגאון השתמש בשני הפסוקים פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה אע"פ כי הכל
 מוסב על מלת "כלאמי" שהוא לשון זכר.

⁵ "ותהגו בו".

מע אבותהם בל הבאת אללה הי נציבהם¹ כמא אמר בהא להם:
 10 ונא אקמת פי אלגבל מתל אלמרה אלואלי ארבעין יומא וארבעין
 לילה פסמע אללה פי דלך אלוקת איצא ושא אלֹא יהלכך²: 11 וקאל
 אללה לי קם פאמיץ בין ידי אלקום פרהלהם התי ימצון פירתון אלבלד
 אלדי קסמת לאבאיהם אן אעטיהם: 12 ואלאן יא אסראיל מא אללה 5
 רבך יטלב מנך אלא אן תלאפה ותסיר פי טרקה ותחבֵה ותעבדה
 מבלצא בכל קלכך וכל נפסך³: 13 ותחפֵט וציאיה ורסומה אלתי
 אמרך בהא אליום ליבאר לך: 14 והודא ללה רבך אלסמאואת כלהא⁴
 ואלארץ וכל מא פיהא: 15 לבנה אצטפא אבאך פאחבֵהם ואלתאר
 בניהם מן בעדהם ואנתם⁵ הם מן בין אלמם כמא תשאהדון: 10
 16 פאזילו גש קלובכם⁶ ורקאבכם לא תצעבוהא אבדא: 17 לאן
 אללה רבכם הו רב אלארבאב וסיד אלאיסאד אלטאיך אלכביר אלגבאר
 אלמניף אלדי לא יחאבי אלוגוה ולא יאבד רשוה: 18 צאנע חכם
 אליתים וארמלה ומהב אלגריב ירוק לה טעאמא וכסוה⁷: 19 ואחבו
 אלגריב פטאלמא כנתם גרבא פי בלד מצר: 20 וכף אללה רבך 15
 ואעבדה ואלזמה ואחלף באסמה בארא: 21 הו מדחתך והו אלאהך
 כמא צנע מעך תלך אלכבאיר ואלמהאיב אלתי ראתהא עינאך:
 22 פמנהא⁸ אן אבאך נולו מצר בסבעין נפסא ואלאן פקד צירך
 אללה רבך כבואב אלסמא כתררה:

20

יא

1 פאחבב אללה רבך ואחפֵט מא אסתחפֵטך⁹ ורסומה ווצאיהא
 ואחבאמה טול אלזמאן: 2 ואעלמו מן אליום אן לים אלעמל עלי
 בניכם¹⁰ אלדין לם יעלמו ולם ירו אראב אללה רבכם ועטמתה וידה
 אלשדירה ודראעה אלממדורה: 3 ואיאתה ואעמאלה אלתי צנעהא

(1) „במתנות הי הן נהלתם” וכן ת”א: מתנן דיהב לה הי אנון אחסנתה.

(2) „ואבה שלא ישחיתך.”

(3) עיין אלמאנאח דף 158 שהזכיר שם דברי חז”ל הכל כירי שמים הוץ מיראת שמים (ברכות ל”ג).

(4) „השסים כלם.”

(5) „ובחר בבניהם אחריהם והם אתם” ר”ל ואתם זרעם. וכן פירש ראב”ע.

(6) ת”א: ותעדון ית טפשות לבנון.

(7) ת”א: כזונא וכסו.

(8) ר”ל טן אלו הגדולות והנראות הוא כי בשבעים נפש וכיו”

(9) „ושמרת את אשר ישאל לשמור.”

(10) ר”ל שבנוכם אינם הייבום לעשות המצות כמזכר מפני שלא ראו מעשי הי אשר

אלגבל: ²² ופי דאת אלאשתעאל ודאת אלמחנה וקבור אלמשתהיין
 לם תזאלו מסכטין אללה: ²³ ולמא בעת אללה כבעצכם מן רקים ברנע
 קאילא אצעדו ואנטרו אלארין אלדי אעטיכם כאלפתמוה ולם תאמנו
 בה ולם תקבלו אמרה: ²⁴ באלגמלה¹ לם תזאלו מזאלפין אללה מן יום
 ערפתכם: ²⁵ פלמא שפעת בין ידי אללה תלך אלארבעין יומא
 ואלארבעין לילה או אראד אללה אן ינפדכם: ²⁶ פעלית² בין ידי אללה
 וקלת אללהם יא רב לא תהלך קומך וצפותך אלדין פככתהם בעטמתך
 ואכרגתהם מן מצר ביד שדידה: ²⁷ אדכר אוליאך אברהים ואסחק
 ויעקוב ולא תנטר אלי צעובה הדיא אלקום וטלאחה ופטייתה: ²⁸ כילא
 יקול אהל אלבלד אלדי אכרגתנא מנה ממא לם יטק רבהם אן ידללהם
 אלבלד אלדי ועדהם בה מן שנאתה להם אכרגהם ליקתלהם פי
 אלבר: ²⁹ והם קומך וצפותך אלדין אכרגתהם בקותך אלעטימה
 ודראעך אלממדודה:

י

15

1 פי דלך אלוקת קאל אללה לי אנחת לך לוחי אלגוהר כאלאולין
 ואצעד בהמא אלי אלגבל וקד צנעת³ צנדוקא מן נשב: ² חתי
 אכתב עליהמא אלכלמאת אלתי כאנת עלי אללוחין אלאולין אללדין
 כסרתהמא וצירמהמא פי אלצנדוק: ³ פצנעת צנדוקא מן נשב אלסנט
 ונחת לוחי אלגוהר כאלאולין וצעדת אלי אלגבל והמא פי ידי:
 4 פכתב עליהמא כאלכתאב אלאול אלעשר אלכלמאת אלתי כלמכם
 אללה בהא פי אלגבל מן וסט אלנאר פי יום אלגוק ודפעהמא אלי:
 5 תם ולית פנולת מן אלגבל וצירת אללוחין פי אלצנדוק אלדי צנעתה
 פבקיא תם כמא אמרני אללה: ⁶ ולמא שפעני פי הרון אקאם אלי אן רחל
 בנו אסראיל מן בארות בני יעקן אלי מוסרה תם מאת הרון ודפן תם⁴ ואם
 25 אלעזר אבנה מכאנה: ⁷ ורחלו מן תם אלי גהגר ומנהא אלי יטבת
 ארין דאת אודיה מא: ⁸ פי דלך אלוקת אפרו אללה סכט לוי ליחמלו
 צנדוק עהר אללה ויקימון בין ידיה פיכרמוה ויבארכו באסמה אלי
 יומנא הדיא למא אסעפוני⁵: ⁹ ולדלך לם יכן לליואניין נציב ונחלה

(1) „ובכלל” ר”ל בכל עת.

(2) המושך הפסוקים הוא כן: וכאשר התנפלותי וכי התפללתי.

(3) כן הנוסחא בכ”י א’ ובפ’ ועיטנו: וכבר נשית וארון היה נעשה קודם שנפסלו

הלחת כמו שנראה מפסוק ג’. ובק’: ואצנע = ועשה. וזה לפי דעת הראב”ע.

(4) „ואחר ששמע ד’ את תפילתי בעד אהרן חיה עד שנסעו בני ישראל מבארת בני

יעקן למוסרה וימת ויקבר שם”. עיין ראב”ע.

(5) „מפני שבאו לעזרתו” ר”ל במעשה העגל.

מא אסגטת אללה רכך פי אלכר ודלך מן אליום כרגת מן מצר ואלו אי
 גיתם אלי הדא אלבלד לם תזאלו מזאלפין אללה: ⁸ ופי הרב
 אסגטתם אללה פגצב עליכם וכאד אן ינפדכם: ⁹ חין צעדת אלי
 אלגבל לאכד לוחי אלגוהר לוחי אלשהאדה אלתי עהדהא אללה מעכם
 פאקמת פיה ארבעין יומא וארבעין לילה לם אכל טעאמא ולם אשרב ⁵
 מאא: ¹⁰ ודפע אללה לי לוחי אלגוהר אלמכתובין בקדרה אללה
 ועליהמא מתל גמיע אלכלמאת אלתי כלמכם אללה בהא פי אלגבל
 מן וסט אלנאר פי יום אלגוק: ¹¹ וכאן דלך בעד ארבעין יומא וארבעין
 לילה דפעמא אלי: ¹² וקאל לי קם אנחדר סריעא מן ההנא לאן קד
 אפסדו קומך אלדין אכרגתהם מן בלד מצר וזאלו סריעא מן אלטרויק ¹⁰
 אלדי אמרתהם: ¹³ וצנעו להם מסבוכא: ¹⁸ תם קאל אללה לי עלמת
 האולי אלקום אנהם צעאב אלרקאב: ¹⁴ ואן כפפת ען אלתשפע
 אפניחם: ¹⁵ פמחית אסמאהם מן תחת אלסמא וגעלת מנך אמא
 עאטמא ואתר מנהם: ¹⁶ פולית: ¹⁷ ונולת מן אלגבל והו משתעל באלנאר
 ולוחא אלשהאדה עלי ידי: ¹⁸ פנטרת פאדא בכם קד אנטאתם ללה ¹⁵
 רככם ואתלדתם עגלא מסבוכא וזלתם סריעא מן אלטרויק אלדי
 אמרתכם: ¹⁹ פצבטת באללוחין וטרחתהמא ען ידי וכסרתהמא
 בחצרתכם: ²⁰ ושפעת בין ידי אללה כאלמרה אלאלה ארבעין יומא
 וארבעין לילה לם אכל טעמא ולם אשרב מאא בסבב טייתכם אלתי
 אנטאתם וצנעתם אלשר בין ידי אללה ואסגטתמוה: ²¹ לאן חדרת מן ²⁰
 אלגצב ואלחמיה אלתי סגט אללה בהא עליכם לינפדכם פסמע אללה
 פי דלך אלוקת: ²² ועלי הרון וגר אללה גרא וכאד אן ינפדה:
 פאסתגפרת לה איצא פי דלך אלוקת: ²³ ואמא טייתכם והי אלעגל
 אלדי אתלדתמוה פאני אלתה פחרקתה באלנאר וברדתה באלמברד
 נעמא התי דך באלתראב פטרתה תראבה פי ואדי אלמא אלמנחדר מן ²⁵

אם בעבור צדקתך עם רשעת הגוים יחר ועוד להקים את בריתו עם האבות הנה ידע תרע
 באמת כי לא בצדקתך וכו'.

⁽¹⁾ „וכמעט השמידכם“.

⁽²⁾ „יהי זה מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן לי את שניהם“.

⁽³⁾ „בש' הוסיף „בסלובהא“ = ללכת בה וכן הוסיף בהרבה פסוקים.

⁽⁴⁾ „ר"ל אם תמנע מלהתפלל בעדם אשמירם. ותרגם כן להרחיק הרעת שה' אינו שומר
 את דברו. עיין ג"כ שמות ל"ב י'.

⁽⁵⁾ „ר"ל אחר שנתן לי ה' הלוחת מקץ ארבעים יום וארבעים לילה ואחר שצונו לירד
 מן ההר בפני העגל וכו' ואפן.

⁽⁶⁾ „לא העתיק הגאון מלה „גם“ מפני שקודם מעשה העגל ה' לא אמר להשמירם.
 אבל עיין מה שכתב בזה ראביע“.

⁽⁷⁾ „וכמעט השמידו“.

10 פאדא אכלת ושבעת פבארך אללה רבך עלי אלבלד אלג'ד אלדי
 אעטאך: 11 ואחדר אן תנסא אללה רבך פלא תחפט וצא'אה ואחכאמה
 ורסומה אלתי אמרך כהא אליום: 12 כילא תאכל ותשבע ותבני ביותא
 חסאנא פתסכנהא: 13 ובקרך וגנמך יכתרון ופצה ודהב יכתר לך
 5 וגמיע מא לך יכתר: 14 פירתפע קלבך פתנסא אללה רבך אלדי אכרנך
 מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 15 אלמסלכך פי אלבר אלכביר
 אלמכ'ף חית אלחיות אלמהרק'ה ואלעקארב ועמט חית לים מא⁽¹⁾
 אלמכרנך לך מאא מן אלצואן אלצלד: 16 אלמטעמך אלמן פי אלבר
 מא לם יערף אבאוך ליעדבך וימתחך ויעוצ'ך לירא פי אכרתך⁽²⁾:
 17 ולא תקל⁽³⁾ פי נפסך אן קוטי ועטס קדרתי אכתסבת לי הדיא
 אליסאר: 18 בל אדכר אללה רבך פאנה אלמעט'ך קו'ה תכתסב כהא
 אליסאר לכי יפי בעהדהא אלדי קסם לאבאך כיומנא הדיא: 19 פאן
 נסית אללה רבך ומצית פעבדת מעבודאת אכר וסגדת להא פקד
 ערפתבם מן אליום אנכם תכידון: 20 כאלאמם אלדין אללה מכידהם
 15 מן בין ידיכם כדלך תובדון אד לא תקבלו⁽⁴⁾ אמר אללה רבכם:

ט

1 ואעלם יא אסראיל אנך גאיו פי הדיא אלמד'ה⁽⁵⁾ אלארדן
 לתדבל ותחוו אממא אכתר ואעטס מנך פי קרי כביר'ה וחצינ'ה תדאני
 אלסמא: 2 קום כביר רפיע בנו אלגבאבר'ה כמא עלמת וסמעת מן דא יקום
 20 בין ידי אלגבאבר'ה: 3 פאעלם מן אליום אן אללה רבך נורה גאיו בין
 ירך כנאר אכל'ה הו ינפדהם והו יזומהם בין ירך פתקרצהם ותכידהם
 סריעא כמא וערך אללה: 4 ולא תקל פי נפסך אדא דפעהם אללה מן
 בין ירך אנה בעלאחי אדל'ני אללה אחוו הדיא אלבלד ובטלם תלך
 אלאמם אללה קארצהם מן בין ירך: 5 בל לים בעלאחך ובאסתקאמ'ה
 25 קלבך פקט אנת סאיר לתחוו בלדהם לכן מע טלם אואליך אלאמם
 אללה רבך קארצהם מן בין ירך ולכי יפי באלקול אלדי קאל לאברהים
 ואסחק ויעקוב: 6 פתיקן אנך לים בעלאחך אללה רבך מעט'ך הדיא
 אלבלד לתחווה אד אנת שעב צעב אלרקאב⁽⁶⁾: 7 פאדכר ולא תנסי

(1) „וצמאון מקום אשר אין בו מים“.

(2) „ולחטיבך תחת זה (ר"ל תחת הענוי והנסיין) באחריתך“ עיין אלמאנאת דף 200.

(3) „ולא תאכר“.

(4) „אם לא שמועתם“.

(5) „בזמן הזה“ וכן פירש הראב"ע.

(6) „ר"ל אל תחשוב שהי נתן לך את הארץ מפני צדקתך בלבד וכרשעת הגוים בלבד כי

אבתר מני פכיף אטיק אן אקרצהם: 18 לא תכפהם כל אדבר מא צנע
אללה רבך כפרעון וסאיר אלמצריין: 19 אלאלאם אלעטימה אלתי
ראתהא עינאך ואלאיאת ואלבראהין ואליד אלישדידה ואלדראע אלממדודה
כמא אכרגך אללה רבך כדאך יצנע בגמיע אלמם אלתי תכאפהם:
20 ויבעת כאלעאהה פיהם התי יכיד אלכאקיון ואלמנסתרון מן בין 5
ידך: 21 פלא תרהבהם לאן נור אללה רבך פי מא בינך אלמאיק אלעטיים
אלמזיף: 22 והו יטחטה אולאיך אלמם מן בין ידך קלילא קלילא
אד לא יגזו אן תפניהם סריעא כילא יבתר עלך וחיש אלצחרא:
23 פאדא אסלמהם אללה רבך בידך ואהאמהם אהאמה כבורה אלי
אנפאדהם: 24 ואסלם מלוכהם פי ידך פאבד אסמאהם מן תחת אלסמא 10
פאן אנסאנא לא יקף בין ידך אלי אן תנפדהם: 25 ואחרקו פסול
מעבודאתהם כאלנאר ולא תתמן שיא מן אלפצה ואלדהב אלתי
עליהם² פתאזדה לך כילא תוהק בה פאנה כריהה אללה: 26 ולא
תדגל מא יכרהה אללה אלי ביתך ותכון מתלופא מתלה כל רגסה
תרגסא ואכרהה כריהה אד הו מתלופ: 15

ח

1 וגמיע אלוציאוי אלתי אמרך בהא אליוס אחפטוהא ואעמלו
בהא לבי תהיו ותכתרו ותדגלו ותחווו אלבלד אלדי קסם אללה
לאבאיכם: 2 ואדכר גמיע אלמריק אלדי סוךך רבך פי אלכר הדה
ארבעין סנה ליתעבך וימתחך ויטהר ללנאם מא פי קלבך³ אתחפט⁴
וצאיאה אם לא: 3 ואתעבך ואגאעך פאטעמך אלמן אלדי לס תערפה
ולם יערפה אבאוך לבי יערפך אנה לים עלי אלכזו וחדה יהיא אלנאסאן
כל עלי גמיע קול אללה יעיש: 4 ותיאבך לס תבל ורגלך לס
תהף⁵ פי הדה אלארבעין אלסנה: 5 פאעלם פי נפסך אנה כמא יודב
אלמר ולדה אללה רבך מודבך: 6 פאחפט וצאיאה וסר פי טרקה 25
וכפה: 7 פאן אללה רבך מדגלך אלי בלד גיד בלד אודיה מא ועיון
וגמר תפגר פי כקאעה וגבאלה: 8 בלד הנטה ושעיר וגפן ותין ורמאן
בלד זיתון זית ועסל: 9 בלד לא תאבל פיה טעאמך בתקדיר⁶ ולא
יעווק פיה שיא בלד מן הגארתה אלחדיד ומן גבאלה תקטע אלנחאס:

(1) «ואם נתן וכו' והמם וכו' ואם נתן מלכיהם בורך אבד את שמם כי לא יתיצבו».

(2) «אשר עליהם ובכיו י: מעתה = עמם. — 3) «להראות את בני אדם מה בלבבך».

(4) «כי על כל דבר די יהיה» ובכיו י: כל עלי גמיע מא אכרגה קול אללה יעיש.

וזה תרגום הכתוב כלה כמלה: על כל מה שיוציא דבר הי יהיה עיון ראביע.

(5) וכן תרגם אבן ננאה בשרש בצק, והוסיף: כלומר לא נשארה מבלי נעל.

(6) «במדה ובמשקל» ר"ל שהכל יהיה ברוח ולא בצמצום.

אלומאן ונחיא כיומנא הדא: ²⁵ (חסנאת¹) תכון לנא אדא הפטנא ועמלנא גמיע הדה אלשריעה בין ידי אללה רבנא כמא אמרנא:

י

1 אדא אדכלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי אנת האבל אליה
 5 לתחוזה פוטחטח אממא כתירא מן בין יודך אלחתיין ואלגרנשיין
 ואלאמורייין ואלכנעאניין ואלפרזיין ואלחויין ואליוסויין סבעה אמם
 אכתר ואעטם מנך: ² פסלמהם אללה רבך בין יודך פאקתלהם
 ואתלפהם ולא תעאהד מעהם עהדא ולא תרף עליהם: ³ ולא
 תצאהרהם פתעטי אכנתך לאבנה ולא תאבד אכנתה לאבנך: ⁴ פאנהם
 10 יזילון אבנך מן עבאדתי פיעבדון אלהא אבר פישתד גצב אללה עליך
 וינפדך סריעא: ⁵ כל כדא פאצנעו בהם מדאכחהם פאנקצו ודכאבהם
 פכסרו וסואריהם תגדעו ופסולהם פאהדקוהא באלנאר: ⁶ לאנך שעב
 מקדס ללה רבך וכך אכתאר אללה אן תכון לה אמיה באצה מן גמיע
 אלאמם אלתי עלי וגה אלארין: ⁷ ולים מן כתרתיכם מן גמיע אלאמם
 15 אצטפאכם אללה ואכתארכם כל אנתם אקל מנהם מגמועין²: ⁸ לכן
 מן מחבה אללה לכם ומן הפטה אלימין אלתי קסם בהא לאבאיכם
 אכרגכם אללה ביד שדידה ופדאך מן בית אלעבודיה מן יד פרעון מלך
 מצר: ⁹ פאעלם אן אללה רבך הו אללה אלטאיך אלאמין האפט
 אלעהד ואלאהסאן למחביה והאפטו וצאיאה לאלף גיל: ¹⁰ ומכאפי
 20 שאניה בהצרתה לאנפאדה ולא יוצר לה שייא כל בהצרתה וכאפיה:
 11 ואחפט אלוצאיא ואלרסום ואלאהכאם אלתי אמרך בהא אליום
 ואעמל בהא: ¹² פיוון גזא מא תסמעון הדה אלאהכאם ותחפטוהא
 ותעמלו בהא אן יהפט אללה רבך לך אלעהד ואלפצל אללדין קסם
 בהמא לאבאיך: ¹³ פיהכבך ויבארך פיך ויכתרך ויבארך פי תמרך³
 25 ותמר ארץך ברך ועצירך ודהנך ונתאג בקרך וגפראת גנמך פי
 אלבלד אלדי קסם אללה לאבאיכם אן יעטיבה: ¹⁴ ותכון מכארכא
 מן גמיע אלאמם ולא יבקא פיך עאקר ולא עאקרה ולא פי בהאימך:
 15 ויזיל אללה מנך כל מרין וגמיע אדוא מצר אלרדיה אלתי תערפאה
 לא יחל כך שייא מנהא כל יהלחא בשאנך: ¹⁶ פתפני גמיע אלשעוב
 30 אלתי יעטיבהם אללה רבך ולא תשפק עינך עליהם ולא תעבד
 מעבודתהם פיוונו לך והקא: ¹⁷ פאן קלת פי נפסך הדה אלאמם

⁽¹⁾ ר"ל והיו לך מעשים טובים שיגינו עליך. וזה ענין ת"א: וזכוא. ע"י אלמאנא דף 261.

⁽²⁾ כי אתם המעט מהם כלם יחד.

⁽³⁾ בכ"י י: פי נסלך = זרעך.

לתחוזה: 2 לכי תכאף אללה רבך ותחפט גמיע רסומה ווצאיאה אלתי אנא
 אמרך בהא אנת ואבנד ואבן אבנד טול איאם היאתך ולכי תטול מדתך:
 3 פאסמע דלך יא אסראיל ואחפטה ואעמל בה לכי יכאר לך ולכי תבטר
 גדא כמא ועדך אללה אלאה אבאיך פי בלד יפיץ לבנא ועסלא:
 4 אעלם¹) אל אסראיל אן אללה רבנא אללה אלואהד: 5 ואחבב אללה
 רבך מבלצא²) בכל קלבך ונפסך וגדך³): 6 ולתבן הדה אלכלמאת
 אלתי אנא אמרך בהא אליוס פי נפסך: 7 ואחבהא לבניך ואדרסהא⁴)
 פי האל גלוסך פי מנולך ומסורך פי טריקך וענד ניאמד וקיאמד:
 8 ואעקדהא עלאמה עלי ידך ותבון מנשורה בין עיניך: 9 ואבתבהא
 עלי כרוד פתוח מנולך ואבואבך: 10 ויבון אדא אדכלך אללה רבך אלי
 אלבלד אלדי קסם לאבאיך לאברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיבה תלך
 קרי עטימה גיאר לס תבנהא: 11 וביות ממלוה כל כיר לס תמלאהא
 וצהארוג מנקודה לס תנקרהא וברום וויאתין לס תגרסהא פאבלת
 ושבעת: 12 פאהדר לך אן תנסא אללה רבך אלדי אברגך מן בלד
 מצד מן בית אלעבדיה: 13 כל כף אללה רבך ואעבדה ואחלף באסמה
 בארא⁵): 14 לא תתבע מעבודאת אבר מן מעבודאת אלאמס אלדין
 הואליבס: 15 לאן אללה רבך טאיק מעאקב⁶) פי מא בינכם לילא
 ישתד גצבה עליה פינפדך ען וזה אלארין: 16 ולא תגרבו אללה רבכם
 כמא גרבתמה פי דאת אלמהנה⁷): 17 כל אחפטו חפטא וצאיא אללה
 רבכם ושואהדה ורסומה אלתי אמרך בהא: 18 ואצנע אלמסתקים
 ואלציר בין ידיה לכי יכאר לך פתדבל ותחוז אלבלד אלגייד אלדי קסם
 אללה לאבאיך: 19 וידפע אללה גמיע אעדאיך בין ידך כמא ועדך:
 20 ואן סאלך אבנד גדא קאילא מא סבב אלישואהד ואלרסום ואלאחכאם
 אלתי אמדכם אללה רבנא בהא: 21 פקל לה אנא כנא עבידא לפרעון
 כמצר פאברגנא אללה מנהא ביד שדידה: 22 ואהל איאת ובראהין
 עטימה צארה במצר פי פרעון וגמיע אלה בהצרתנא: 23 ואברגנא מן
 תם לכי ידבלנא ויעטינא אלבלד אלדי קסם עליה לאבאינא: 24 פאמרנא
 אללה כאן נצנע הדה אלרסום ונכאף אללה רבנא לכי יכאר לנא טול

(1) "דע" כן הוא הנוסחא בכ"י י' ובפ' ובק': אסמע. וכן תרגם למטה ט' א.

(2) "בתמים".

(3) כן הנוסחא בק' ובפ'. ועיניו בכל כוחר. וזה דעת ראביע שאמר מטעם מאד מאד

ובכ"י י': ונגדך = ועשרך. וזה דעת ה"ל בפסחים כ"ה א.

(4) "והגידם לבניך ותהנה בס".

(5) "באמת".

(6) כ"ק הוסיפו כאן "נורה" וכן בח"א: שכנתה.

(7) ר"ל אם יוכל ה' לעשות איזה דבר אם לא. עיין אלמאנאט 212.

באן תקימ¹) פי יום אלסבת: 16 אכרם אבאך ואמך כמה אמרך אללה
 רבך לבי תטול איאמך ויכאר לך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך:
 17 לא תקתל אלנפם ולא תזון ולא תסרק ולא תשחד עלי צאחבך
 שהאדה זור: 18 ולא תתמך זוגה צאחבך ולא תשתה מנולה וציעתה
 ועבדה ואמתה ותורה וחמארה וסאיר מא לה: 19 הדה אלכלמאת
 כלם אללה בהא גמיע גוקבם פי אלגבל מן לדה אלנאר ואלגמאם
 ואלצבאב בצות עטים גיר מעאוד²) ובתבהא עלי לוחי אלגוהר ודפעהמא
 אלי: 20 פלמא סמעתם אלצות מן לדה טלאם אלגים³) ואלגבל משתעל
 באלנאר תקדם אלי ריסא אסכאטכם ומשאככם: 21 פקלתם הוודא קד
 אוראנא אללה רבנא כרמה ועטמתה וסמענא צותה מן דאכל אלנאר
 ועלמנא אליום אנה יגזו אן יכלם אללה⁴) אנסאנא פיחיא: 22 ואלאן
 פלא נהלך ולא תאכלנא⁵) הדה אלנאר אלעטימיה פאנא אן עאודנא
 אסתמאע כלאם אללה רבנא איצא מתנא: 23 לאנה אף בשרי סמע
 צות אללה אלחי מלאטבה מן אלנאר מתלנא פעאש: 24 תקדם אנת
 ואסמע גמיע מא יקולה אללא רבנא ואנת תכלמנא בגמיע מא יכלמך בה
 אללה רבנא ונסמע ונעמל בה: 25 פסמע אללה כלאמכם אד כלמתמוני
 וקאל לי קד סמעת כלאם האולי אלקום אד כלמך וקד אחסנו פי גמיע
 מא קאלו: 26 פליתמנו אן יבקא להם הדיא אלקלב⁶) אן יכאפוני
 ויחפטו וצאיאי טול אלזמאן לבי יכאר להם ולבניהם אלי אלדהר:
 27 אמין פקל להם ארגעו אלי אכביתכם: 28 ואנת פקם ההנא בין ידי
 חתי אכלמך בגמיע אלוצאיא ואלשראייע ואלאחכאם אלתי תעלמהם
 יצנעוניה פי אלבלד אלדי אנא מעטיהם יחוונה: 29 פאחפטו ואעמלו
 כמה אמרכם אללה רבכם ולא תזולו ימנה ולא יסרה: 30 כל פי גמיע
 אלטריק אלתי אמרכם אללה רבכם תסירון לבי תחיו ויכאר לכם ותטול
 מדתכם פי אלבלד אלדי תחוונה:

ו

1 והדה אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרני אללה רבכם
 אן אעלמכמוהא תצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם צאירון⁷) אליה

(1) „שתשמרו“ - רב"ע: כי זה היה פעם אחת.

(2) „מתוך חשך העין“.

(3) „כי אלהים יכול לדבר“.

(4) „ועתה לא נמות ולא תאכלנו“.

(5) „לכן כי יחן ויהאוו שישארו להם זה הלב“ הגאון הוסיף זאת המלה בתהלת הפסוק מפני

שה' לא יתאוה שום דבר והכל יעשה בגזירתו אבל רצונו שהארם יבחר במה שהוא טוב לו.

(7) „כפי י“: גאיוון.

אלבתניה מן בלד מנשה: 44 והלה אלשריעה אלתי תלאהא מוסי עלי בני אסראיל: 45 והלה אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמר כהא מוסי בני אסראיל אלכארנין מן מצר⁽¹⁾: 46 פי דאך גאנב אלארדן פי אלואדי ממא ילי בית פעור פי בלד סיחון מלך אלמורין אלמקים פי הישבון אלדי קתלה מוסי ובנו אסראיל פי ברוגהם מן מצר: 47 פהאזו 5 בלדה ובלד עוג מלך אלבתניה והמא מלכא אמורין אללדין פי גאנב אלארדן אלשרקי: 48 מן ערוער אלתי עלי שאטי ואדי ארטון ואלי גבל שיאון הו הרמון: 49 וגמיע אלגור גאנב אלארדן אלשרקי אלי בחורה טבריה⁽²⁾ תחת מצב אלקלעה:

10

ה

1 תם דעא מוסי בגמיע אל אסראיל פקאל להם אסמעו אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרבם אליום פתעלמהא ואחפטהא ואעמלו כהא: 2 אן אללה רבנא עהד מענא עהדא פי חרב: 3 וליום מע אבאינא פקט עהד אללה דלך אלעהד אלא מענא איצא ונהן ההנא אליום כלנא אחיא: 4 ודלך אן שאפהא⁽³⁾ כלמכם אללה פי חרב מן וסט אלנאר: 15 5 ואנא קאים בין נור אללה ובניכם פי דלך אלוקת אנברכם ככלאמה לאנכם כפתם אלנאר ולם תצעדו אלגבל פקאל לכס⁽⁴⁾: 6 אנא אללה רבך אלדי אברגתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 7 לא יכון לך אלאה אבר מן רוני: 8 ולא תצנע לך פסלא ולא כל שבה ממא פי אלסמא אלתי פוקך וממא פי אלארין אלתי תחתך וממא פי אלמא 20 אלדי תחת אלארין: 9 לא תסגד להא ולא תעבדהא לאני אללה רבך אלטיאיק אלמעאקב מטאלב כדנוב אלאבא מע אלבנין ואלתואלת ואלהכאזע מן שאניי: 10 מגאזי כאלאחסאן אלופא מן מהבוי והאפטוי וצאיאי: 11 לא תהלף כאסם אללה רבך זורא לאן אללה לא יברי מן יחלף כאסמה זורא: 12 ואחפט יום אלסבת וקדסה כמא אמרך אללה 25 רבך: 13 סתה איאם תעמל ותצנע גמיע צנאיעד: 14 ואליום אלסאבע סבת ללה רבך לא תעמל שיא מן אלצנאייע אנת ואבנך ואכנתך ועבדך ואמתך ותורך והמארך וסאיר כהאימך וציפך אלדי פי מהאלך לבי יסתריה עבדך ואמתך מתלך: 15 ואדכר אנך בנת עבדא פי בלד מצר פאברגך אללה רבך מן תם ביד שדידה ודראע ממרודה ולדלך אמרך 30

(1) הווצאום ממצרים.

(2) עיר ים טבריה והוא ים אשר קרא במקום אחר גניסר = ים כנרת.

(3) מה אל פה עיני כמדבר י"ב ח"י וכפי: בניור ואסטה = בלא אסמעו.

(4) ואכר לכס.

אלדין יסוקבם אללה אלי תם: 28 ותכדמון תם אלהה מן צנעה אידי אלנאם מן הגר וזשב מא לא תבער ולא תסמע ולא תאכל ולא תשתתם: 29 פאטלבו מן תם אללה רבכם תגדוה⁽¹⁾ ואלתמסה מזלצא⁽²⁾ ככל קלבך ונפסך: 30 ואדא צאק בך ונאלך גמיע הדה אל אמור פי אפר תלך אלאיאם תב אלי אללה רבך ואקבל אמורה: 31 לאן אללה רבך טאיך רחים לא ילדיך⁽³⁾ ולא יהלכך ולא ינסא עהר אבאיך אלדי קסם בה להם: 32 ואלאן פסל ען אלאיאם אלאויל אלתי סלפת מן קבלך מן יום בלך אללה אדם עלי אלארין ומן טרף אלסמא אלי טרפה הל כאן קט מתל הדה אל אמר אלעטים או סמע מתלה: 33 והל סמעת אמיה צות אללה מכלמהא⁽⁴⁾ מן דאכל אלנאר כמה סמעת אנת פעאשת: 34 או רפע אללה עלמא כאן טהר פתללין לה אמיה⁽⁵⁾ מן בין אכרי באעלאם ואיאת ובראהין ומלהמה ויד שדידה ודראע ממדודה ומזאוף כבירה כמה צנע לבם אללה רבכם במצר בהצרתכם: 35 פאנת יגב עליך אן תעלם⁽⁶⁾ אן אללה הו אללה לא גירה ולא סואה: 36 ומן אלסמא אסמעך צותה ליודכך ועלי אלארין אוראך נארה אלעטימה⁽⁷⁾ וסמעת כלאמה מן דאכל אלנאר: 37 ודלך בעד מא אהב⁽⁸⁾ אבאך ואכתאר נסלהם מן בעדהם ואכרנך ברצאיה⁽⁹⁾ בקולה אלעטימה מן מצר: 38 ליקרין אממא אכבר ואעטם מנך מן בין יודך וידלך ועטיך בלדהם נחלה כמה תרי אליום: 39 פאעלם דלך וארדה פי קלבך אן אללה הו אלאלאה פי אלסמאואת אלעליא ואלארין אלספלי לא סואה: 40 ואחפט רסומה ווצאיהה אלתי אמרך בהא אליום לכי יכאר לך ולבניך מן בערך ותטול מדתך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך טול אלזמאן: 41 חוינד אפרד מוסי תלאת קרי פי גאנב אלארדן אלשרקי: 42 ליהרב אליהא כל קאתל יקתל צאהבה בגיר קצד והו גיר שאני לה מן אמם ומא קבלה פיהרב אלי ואחדה מנהא פיהוא: 43 פכצר פי אלסהל מן אלבריה מן בלד ראבן וראמות פי אלגרש מן בלד גד וגולן

(1) ר"ל אם תבקשו את ה' תמצאוהו. — (2) "בתמים".

(3) ובן חרגם ירפה ישעיה ה' כ"ד.

(4) "קול אלהים מדבר אל העם".

(5) "או הרים ה' נס באשר נגלה לבחר לו גוי" וזה לשון בן כלעם בפירושו: תבע פיה

אלמפסר קול אלחרגום ואשתקה מן "נס" אלדי הוא אלעלם = הלך בעל הפתרון בזאת המלה אחר התרגם וגזר "הנסה" מן "נס". וזה פלא כי אין זה דעת אונקלוס שתרגם: או נסין רעבר ד' ועיין רש"י. ועיין דונש בתשובותיו סימן 140 שהשיג על הגאון ואמר כי מלת אלהים בזה הפסוק ענינה אלהים אחרים.

(6) "לכן חובת עליך לדעת כי ה' הוא אלהים לא אחר ולא זולתו".

(7) "וזה (היה) אחרי אשר אהב וכיו".

(8) "בחסרו".

באלנאר אלי כבד אלסמא יחיט כה סואד אלגמאם ואלצבאב⁽¹⁾:
 12 פבלמכם אללה מן לדן אלנאר פכנתם סאמעין אלבלאם ושבהא
 לא תרון סוי אלצות פקט: 13 ואזכרכם בעהדה אלדי אמרכם אן
 תעמלו בה והו אלעשר בלמאת ובתבהא עלי לוחי אלהארה: 14 ואמרני
 אללה פי דלך אלוקת באן אעלמכם רסומא ואחכאמא תעמלוא בהא 5
 פי אלבלד אלדי אנתם צאירון אליה לתחווזה: 15 פאחדרו גרא עלי
 נפוסכם פאנכם לם תרו שבהא פי יום לאטבכם אללה פי הרב מן וסט
 אלנאר: 16 לילא תפסדון פתצנעון לכם פסלא עלי שכל כל שגין
 מן דכר או אנת⁽²⁾: 17 או שכל מן בהאים אלארין או שכל מן אלטאיר
 די אלגנאה אלדי וסיר פי אלסמא: 18 או שכל ממא ידכ עלי אלארין 10
 או שכל מן אלסמך אלדי פי אלמא תחת אלארין: 19 כילא תרפע
 עיניך אלי אלסמא פתנטר אלשמס ואלקמר ואלכואבב וגמיע נגום
 אלסמא⁽³⁾ פתווול ותסגד להא ותעבדהא אלתי בת נורהא אללה רבך
 לגמיע אלשעוב⁽⁴⁾ אלדין תחת גמיע אלסמא: 20 ואנתם אצטפאכם
 אללה ואזרגכם מן שביה בכור אלהדיד מן מצר לתבונו לה שעב 15
 צפוא⁽⁵⁾ כהדא אליום: 21 ואד קד וגד אללה עלי בסבככם וקסם
 לילא⁽⁶⁾ אעבר אלארדן ולא אדכל אלבלד אלגיד אלדי מעטיך אללה
 רבך נחלה: 22 ואנא מאית פי הדא אלבלד לא אעבר אלארדן ואנתם
 עאברוה פתחווון דלך אלבלד אלגיד: 23 פאחדרו אן תנסו עהד אללה
 רבכם אלדי עהדה מעכם פתצנעו לכם פסלא שבה כל מא נהאך ענה 20
 אללה רבך: 24 לאן עקאב אללה רבך נאר אכלה הו אלטאיק
 אלמעאקב⁽⁷⁾: 25 ואדא אולדתם בנין ובני בנין ועתקתם פי אלבלד
 פאפסדתם באן עמלתם פסלא מן כל שבה ופעלתם אלשר בין אללה
 רבכם ואסלטתמוה: 26 קד אשהדת עליכם מן אליום אלסמא ואלארין
 אנכם סתבירוון סריעא מן אלבלד אלדי אנתם עאברון אלארדן אליה 25
 לתחווזה ולא תטול מדתכם פיה בל אנפאדא תנפדון: 27 ויבדרכם
 אללה פי מא בין אלמאם ותבקון רהט דו אחצא פימא בין אלמם

(1) «וכבו לו חשך העין והערסל».

(2) «על הבנית כל נפש אדם זכר או נקבה».

(3) «וכל מזלות השמים» עיין וישעיה י"ג ו' ומה שהערט שם.

(4) «אשר הפיץ ד' אלהיך את אורם לכל העמים».

(5) ר"ל העם אשר בחר בו. וכן תרגם מלת נחלה במדבר ט' כ"ו וישעיה י"ט כ"ה

ובכל מקום אשר ענינו על דרך העברה.

(6) פי: אן לא.

(7) אלו שלשה הפסוקים דבקים וזה ענינם: אחר שהתאנק בי ד' וכו' ואחר שאנני

סת וכו' השמרו לכם וכו'.

(8) «כי נקמת ה' אלהיך דומה לאש אכלה הוא האל הנוקם».

24 אללהם יא רב אנת אבתדית אן תרי עבדך עטמתך וקדרתך אלשדירה
 לאן אִי אלאה פי אלסמא ופי אלארין ינע כענאיעך וגבארותך:
 25 אסאלך אן אגוזי) ואנטר אלי דלך אלבלד אלדי פי דאך גאנב
 אלארדן ודלך אלגבל אלגִיד ואללכנאן: 26 פוגד אללה עלי כסבכסם
 5 ולם יסמע לי כל קאל לי חסבך ולא תוד פי מסאלתי² פי הדי
 אלבאב: 27 לבן אצעד אלי ראם אלקלעה וארפע עינך אלי אלגרוב
 ואלשמאל ואלגנוב ואלשרק ואנטרהא בעינך פאנך לא תגוז הדי
 אלארדן: 28 ומר יהושע ושדה ואידה פאנה יעבר בין ידי האולי
 אלקום וינחלהם אלבלד אלדי תראה: 29 תם גלסנא פי אלואדי
 10 ממא ילי בית פעור:

ד

1 ואלאן יא אסראיל אסמע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא
 מעלמכם לתעמלו בהא לבי תחיו ותדכלו ותחווזו אלבלד אלדי אללה
 אלאה אבאיכם מעטיכם: 2 לא תוידו שיא עלי מא אמרכם בה ולא
 15 תנקצו מנה ואחפטו וצאיא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם בהא:
 3 עיונכם ראת גמיע מא צנע אללה כפעור אלצנם אן כל רגל
 אתבעה אנפדה אללה רבכם מן בינכם: 4 ואנתם אללאזמון טאעה
 אללה³ רבכם כלכם אחיא אליום: 5 אנטרו קד עלמתכם רסומא
 ואחכאמא כמא אמרני אללה רבי לתצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם
 20 צאורן אליה לתחווזה: 6 פאחפטוהא ואעמלו בהא פאנהא חכמתכם
 ופהמכם בחצרה אלאמם אדיא הם סמעו הדי אלרסום יקולו יקינא⁴ אן
 הדי אלקביל אלכביר שעב הכים פהים: 7 לאן אית אמִה כבירה להא
 אלאה קריב אליהא כאלאלאה רבנא מנא מתי מא דעונאה: 8 ואית אמִה
 כבירה להא רסום ואחכאם עאדלה כגמיע הדי אלתוריה אלתי אנא
 25 תאליהא⁵ עליוכם אליום: 9 וכאצִה אחתדם ואחפט נפסך גדיא כילא
 תנסא אלבלאם אלדי ראתה עינאך ויוול מן קלבך טול אִיאם היאתך
 כל ערפה לאבנך ואבן אבנך: 10 פי יום וקפת בין ידי אללה רבך ענד
 הרב הין קאל אללה לי אגמע לי אלקום חתי אסמעהם כלאמי לבי
 יתעלמו אן יכאפוני טול אלִיאם אלתי הם מקימון עלי אלארין ועלמו
 30 בניהם: 11 פתקדמתם ווקפתם אספאל אלגבל ואלגבל משתעל

(1) «אשאל ממך כי אעבור».

(2) «לשאול ממני» ובק: מכתבתי.

(3) ת"א: בדהלחא דהי. — (4) «באמת».

(5) «קורא» וכן תרגם בכל מקום נתן או שם אם תושא משה והנשוי התורה.

עוג פי אלבתניה: 5 כל הדה [קרי חצינה:] בסור שאמך ומצארע
 ונגור סוי קרי אלרביץ פאנהא כתירה ג'דא: 6 וכמא צנענא בסוחון
 מלך השבון כדאך אתלפנא מן כל קריה אלהט ואלנסא ואלאטפאל:
 7 וכל בהימה וסלב אלקרי גנמנאהא: 8 פחצל לנא פי דלך אלוקת
 בלד מלכי אלמוריון אללדין פי חדא ג'אנב אלארדן מן ואדי ארנון אלי 5
 גבל חרמון: 9 אלדי יסמונה אלצידאניון שריון ואלמוריון שניר:
 10 וגמיע קרי אלסהל ואלגרש ואלבתניה אלי סלבה ואדרעאת הי איצא
 ממלכה²) עוג פי אלבתניה: 11 לאנה בקי מן באקיה אלגבאברה הודא
 לה סרוד מן הדיד פי אלראביה אלתי לבני עמאן טולה תסעה דרע
 וערצה ארבעה דרע בדרע אלמלך³): 12 והדא אלבלד אלדי חזנאה
 פי דלך אלוקת פמן ערער אלתי עלי ואדי ארנון ונצף גבל אלגרש
 וקראה דפעת דלך אלי אלראובנין ואלגדיין: 13 ובאקי גרש וגמיע
 אלבתניה ממלכה עוג דפעתה אלי נצף סבט אלמנשה וגמיע ט' אלמוגב
 ואלבתניה יסמיון בלד אלשגעא⁴): 14 ויאיר אבן מנשה אכד גמיע
 אלמוגב אלי חד אלגשוריון ואלמעכתיון פסמאהא באסמה סואד יאיר 15
 אלי יומנא הדא: 16 ולמכיר דפעת אלגרש: 16 ודפעת אלי אלראובנין
 ואלגדיין מן אלגרש אלי ואדי ארנון ווסט אלואדי וחדה אלי ואדי יבק
 תלם בני עמאן⁵): 17 ואלגור ואלארדן וחדה מן ג'נסר אלי בחר אלגור
 ואלבחירה אלמיתה ומצב אלקלעה שרקיא⁶): 18 פאמרת האולי
 מנכס⁷) פי דלך אלוקת קאילא אד אללה רבכם קד אעטאכם הדא 20
 אלבלד פחותמה פאעכרו מגדין בין ידי אלותכם בני אסראיל כל דוי
 היל: 19 עדא נסאכם ואתפאלכם ומאשיתכם פאני עאלם אן לכם
 מאשיה כתירה פלוקימו פי קראכם אלתי אעטיתכם: 20 אלי אן יקר
 אללה אלותכם מתלכם פחוזו הם איצא אלבלד אלדי אללה רבכם
 מעטיהם פי דאך ג'אנב אלארדן פתרגעו כל אמר אלי חוזה אלדי 25
 אעטיתכם: 21 ואמרת יהושע פי דלך אלוקת וקלת לה עינאך קד
 ראת גמיע מא צנע אללה בהדין אלמלכין כדאך יצנע אללה בגמיע
 אלממאלך אלתי אנת ג'איו אליהא: 22 פלא תכאפוהם אן אללה רבכם
 מהארב ענכם: 23 תם תחננת בין ידי אללה פי דלך אלוקת קאילא:

(1) בכ"י י' נוסף: מחוקה = מוסבות. — (2) הם ג'ב ממלכת.

(3) ת"א: באטת סלך. ה"י: באטתה דגרמה = באמת גופו.

(4) אחר שהזכיר טה שנתן מארץ עוג לראובני ולגדי ומה שהלך לחצי שכט המנשה

סיים כאן לאמר: כל חבל ארעב והבשן שתיהם יקראו ארץ רפאים.

(5) ותוך הנחל וגבולו עד נחל יבק גבול בני עמון.

(6) ואשרת הפסגה ולא תרגם מלת תחת.

(7) טאצו אלה (השכטים) מכס.

ואלדמיאטיון אלדין לרגו מן דמיאט קרצוהם ואקאמו מכאנהם: 24 פקומו
 ארחלו ואעברו ואדי ארנון אנטר קד אסלמת פי ידך סיחון מלך השבון
 אלאמורי ובלדה פאבדי בקרצה ותהרש במחארבתה: 25 ומן הדא
 אליוס אבתדי באיקאע פועך וזופך פי קלוב אלאמם אלדין תחת גמיע
 אלסמא פאדא הם סמעו בכלברך רגזו וארתעדו מן בין ירדך: 26 פבעתת
 5 ברסל מן בריוה קדמות אלי סיחון מלך השבון באלסלאם ואלכלאם:
 27 אעבר¹ פי בלדך פי אלטריק אלגאדה אסיר ולא אמיל ימנה ולא יסרה:
 28 טעאמא תמירני בתמן פאבלה ומאא תביעני בתמן פאשרבה ואעבר
 ברנלי פקט: 29 כמא צנע בי בעיץ דלך² בנו עשו אלמקמון בשעיר
 10 ואלמואביון אלמקמון בעאר אלי אן אעבר אלארדן אלי אלבלד אלדי אללה
 רבנא מעטינאה: 30 פלם ישא סיחון מלך השבון אגאזתנא פי בלדה לאן
 אללה רבך צעב רוחה ואיד קלבה לכי יסלמה פי ידך כמא תרי אליוס:
 31 פקאל אללה לי אנטר קד בדית אן אסלם סיחון ובלדה פי ידך פאבד
 בקרצה והו בלדה: 32 פכרג סיחון תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי
 15 יהין: 33 פאסלמה אללה רבנא פי אידינא פקתלנאה ובניה וסאיר קומה:
 34 פפתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ואתלפנא מן כל קריה אלהט
 ואלנסא ואלאטפאל לם נבק שרידא: 35 וגנמנא כל בהימה וסלב
 אלקרי אלתי פתחנא: 36 מן ערער אלדי עלי שאטי ואדי ארנון
 ואלקריה אלתי פי אלואדי ואלי גרש לם תבק קריה מנעת מנא כל אלבל
 20 אסלמה אללה רבנא בין ידינא: 37 עדא בלד בני עמון פאנדך לם תקרבה
 פגמיע שאטי ואדי יבק³ וקרי אלגבל וסאיר מא נהאנא ענה אללה רבנא:

ג

1 תם ולינא פצעדנא טריק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה
 תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי אדרעאת: 2 פקאל אללה לי לא
 25 תלפה פאני קד אסלמתה פי ידך וגמיע קומה ובלדה פאצנע בה כמא
 צנעת בסיחון מלך אלאמורי אלמקים בהשבון: 3 פאסלם אללה רבנא
 פי ידנא איצא עוג מלך אלבתניה וקומה פקתלנאהם חתי לם נבק
 מנהם שרידא: 4 ופתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ולם תבק קריה
 לם נאכדהא מנהם מן דלך סתין קריה⁴ עלי זט אלמוגב ממלכה

(1) בכ"י י': אריד אן אגזו = ארצה לעבור.

(2) "קצת מזה" ר"ל איזה דברים ששאלתי מהם. עיין ראב"ע.

(3) כן הוא בפ"י ובק"י: ארנון. ובכ"י י': אלארדן.

(4) "מהם ששים עור" על גבול אלמוגב ולמטה י"ג וי"ד העתיק כל חבל כמשמעו ולא

ירעתי למה תרגם ארגוב באלמוגב.

- 4 ומר לקומך וקל להם אנכם גאיוון פי תלם אלותכם בני עשו אלמקימין
 בשעיר פסיכאפונכם פאחדרו גרא: 5 לא¹ תתחרשו בהם פאני לים
 מעטיכם מן בלדהם ולא וטי קדם לאן וראתה לעשו אעמית גבל ישעיר:
 6 כל איתדרו מנהם טעאמא בתמן פכלוה ומאא פאישרבוה: 7 לאן
 אללה רבך קר בארך לך פי גמיע אעמאלך ואחסן עלך² ענד מסירך 5
 פי אלבר אלעטים פהדה ארכעון סנה אללה רבך מעך לס יעווד שיא³:
 8 פגזנא אלותנא בני עשו אלמקימין בשעיר מן טריק אלבידא ואילת
 ועציון נבר ולינא ורחלנא טריק בדיה מואב: 9 פקאל אללה לי לא
 תהאנר אלמואכיון ולא תתחרש בהם פאני לא אעטיכם מן בלדהם
 חווא אן לבני לוט געלת עאר וראתה: 10 וכאן אלמהובין⁴ אקאם
 בהם קבלהם קום ככיר ורפיע ובתיר כאלגבארין: 11 והם יחסכון
 אלטיגא כאלגבארין ואלמואכיון יסמונהם מהובין⁵: 12 ואמא פי שעיר
 פאקאם אלהוריון קבל בני עשו חתי אתו פקרצוהם ואנפדוהם מן
 בין אידיהם ואקאמו פי מכאנהם כמא צנע אל אסראיל בבעיץ חוזה
 אלדי אעטאהם אללה: 13 אלאן קומו אעברו ואדי זרד פעברנאה: 15
 14 וכאנת גמלה אלאיאם מנד סרנא מן רקים ברנע אלי אן עברנא
 ואדי זרד תמאניה ותלתין סנה אלי אן פני גמיע אלקום אלמהארבין מן
 אלעסבר כמא קסם אללה עליהם: 15 וואפה מן ענד אללה⁶ חלת
 בהם לאהאמתהם אלי אן פנו: 16 פלמא פני גמיעהם מן בין אלאמה:
 17 קאל אללה לי תכלימא: 18 אנת גאיו אליום תלם מואב אלדי הו
 עאר: 19 פתקרב מן בני עמון פלא תחאצרהם ולא תתחרש בהם פאני
 לא אעטיך מן בלדהם חווא אד געלתהא לבני לוט חווא: 20 והי תחסב
 איצא מן בלד אלגבארין לאן אלגבארה אקאמו בהא קבלהם ואלעמאניון
 יסמונהם דיי אלהים⁷: 21 קום ככיר ורפיע כאלגבארין אנפדהם אללה
 מן בין אידיהם פקרצוהם וגלסו מכאנהם: 22 כמא צנע לבני עשו 25
 אלמקימין בשעיר אד אנפד אלהוריון מן בין ידיהם פקרצוהם ואקאמו
 מכאנהם אלי הלא אליום: 23 ואלעיון אלמקימון ברפח⁸ אלי גזה

(1) פי: מן אן וענינו ונשמרתם מאד משתתגרה בס.

(2) «והטיב עמך» ומטעם הזה תרגם אונקלוס: ספק לך צרכך.

(3) לא תחסיר אותך דבר.

(4) עיין מה שהערנו בראשית י"ד ה'.

(5) האמיס לפניס ישב ביניהם עם גדול ורם ורב כענקים והם (ר"ל האמיס והעם היושב ביניהם) נחשבו לרפאים כמו הענקים והמואבים קראו להם אמיס.

(6) «וכנה מאת ד'» וכן תרגם אונקלוס: מהא.

(7) «אנשי מוזמות» ואונקלוס תרגם: השבני.

(8) וכן בת"א: רפח. וכן תרגם הער אדר במדבר ל"ד ד'.

הוא אלמוצע: 32 ופי הוא אלאמר אפלא תומנן כאללה רבכם¹:
 33 אלסאור נורה אמאמכם פי אלטריק ליצלה לכם מכאנא לנזולכם
 ובאלנאר לילה ליציכם² אלטריק אלדי תסלכונה ובאל גמאם נהארא:
 34 פסמע אללה כלאמכם פסנט וקסם קאילא: 35 אן ראי רגל מן
 5 האולי אלנאם הוא אלגיל אלרד³ אלבלד⁴ אלדי אקסמת באעטאיה
 לאבאיכם: 36 סוי כלב בן יפנה פאנה יראה ולה אעטי אלבלד אלדי
 סלכה ולבניה למא אתבע טאעה אללה: 37 איצא עלוי וגד אללה
 בסבב מא הדת אד תארתם⁵ קאילא איצא אנת לא תדכלה:
 38 יהושע אבן נון אלקאים בין ידיך הו ידכלה פשדדה פאנה יורתה
 10 לבני אסראיל: 39 ואטפאלכם אלדין קלתם אנהם יכונון גנימ⁶ ובנוכס
 אלדין הם אליוס לא יערפון לירא ושרא הם ידכלונה ולהם אעטיה
 פיוחוונה: 40 ואמא אנתם פולו וארחלו פי אלבר אלי טריק בחר
 אלקלוס: 41 פאגבתמוני וקלתם קד אכטאנא ללה ונחן נצעד פנחארב
 כמא אמרנא אללה רבנא פתקלד כל ואחד מנכם אלאת חרבה
 15 ובאדרתם⁷ לתצעדו אלי אלגבל: 42 פקאל אללה לי לא תצעדו ולא
 תחארבוהם פאני לים נורי מעכם לילא תנסדמו בין ידי אעדאיכם:
 43 פקלת לכם דלך ולא קבלתם כל נאלפתם אללה ותוקחתם עלי צעוד
 אלי אלגבל: 41 פכרג אלאמוריין אלמקימון פי דלך אלגבל תלקאכם
 פכלבוכם כמא ילסע אלנחל⁸ וחטמוכם⁹ פי שעיר אלי חרמה:
 45 20 פרזעתם כאכין בין ידי אללה פלם יסמע צותכם ולא אגאככם:
 46 פאקמתם פי רקים מדה טוילה שביהה כסאור מא אקמתם¹⁰:

ב

1 תם ולינא ורחלנא פי אלבר אלי טריק בחר אלקלוס כמא
 אמרני אללה ואסתדרנא גבל שעיר מדה טוילה: 2 תם כלמני אללה
 25 תכלימא: 3 הסבכם מן אלאחאטה בהוא אלגבל ולו ענה שמאלא:

(1) העתיק בלשון שאלה "האם אינכם מאמינים וכו'".

(2) "להאיר לכם" ובכ"ו י' ובפ': ליריכם = להראותכם.

(3) כן הוא בקי' ובפי' מבלי העתקת מלת טובה שאינה נמצאת בבמדבר י"ד כ"ג.
 ובכ"ו י': אלבלד אלגיר.

(4) כן הוא בכ"ו י' ובפי' "בגלל מה שקרה כאשר אחרתם" ונראה שענינו כאשר שבתם
 עוד מאחרי ד' וזה כמעשה הסלע. ועיין רמב"ן ובקי': בסבבכם = בגללכם. בלי הוספה.

(5) "ומהרתם" ועיין בשרשים לאבן גנאח בשרש הין בההקרה 58.

(6) "כאשר ינשכו הרבורים" ועיין ראב"ע.

(7) וכן תרגם וכתותי תהלים פ"ט כ"ד "ואחטם" מגורת כתת.

(8) ר"ל שישבו בקרש י"ט שנה. עיין רש"י. ראה תשובת רונש סימן 34 שהשיג על

הגאון ואמר כי הכף בנימים הוא כמו הימים.

14 פאגבתמוני וקלתם מא אעלה אן יעמל הוּא אלאמר אלדי קלתה:
 15 פאלדת מן אסכאטכם רגאלא חכמא מערופין פגעלתהם ריסא
 עליכם ריסא אלוף וריסא מיין וריסא למסין וריסא עשראת וערפא עלי
 אסכאטכם: 16 ואמרת חכאמכם פי דלך אלוקת קאלא אסמעו פי מא
 בין אבותכם ואחכמו באלעדל בין כל רגל ואכיה וציפה: 17 לא תחאבו
 אלוגוה פי אלחכם ואסמעו פי אלצגור כאלכביר ולא תחדרו אחדא
 פאן אלחכם הו ללה ואי אמר צעב עליכם אדפעוה אלף חתי אנטר
 פיה: 18 ואוציתכם פי דלך אלוקת בגמיע אלאמור אלתי יגב אן
 תנעעוהא: 19 תם רחלנא מן הרב וסרנא תלך² אלבריה אלעטימה
 אלמנזופה אלתי ראיתמוהא עלי טרוק גבל אלאמוריין כמא אמרנא
 אללה רבנא חתי גינא אלי רקים ברנע: 20 פקלת לכם קד גיתם
 אלי גבל אלאמורי אלדי אללה רבנא מעטינאה: 21 אנטר קד געל
 אללה רבך אלבלד בין דרך אצעד פחזה כמא ועדך אללה אבאך לא
 תבך ולא תרעד: 22 ותקום אלי כתיור מנכם פקלתם נבעת ברגאל
 בין דינא ידומו לנא אלבלד וירדון עלינא גואבא ען אלטרוק אלדי נצעד
 פיה ואלקרי אלתי נדכל אליהא: 23 פחסן דלך ענדי פאלדת מנכם אחני
 עיטר רגלא רגלא ואחדא מן כל סבט: 24 פולו וצעדו אלי אלגבל וגאו
 אלי ואדי אלענקוד וראמוה: 25 ואכלו מעהם מן תמר אלארין ואחדרוה
 עלינא ורדו עלינא גואבא וקאלו אן אלבלד אלדי אללה רבנא מעטינאה
 לגיד: 26 פלם תשאו אלצעוד אליה וכאלפתם אמר אללה רבכם: 20
 27 ותבלסתם³ פי אכביתכם וקלתם מן שנאה אללה לנא אכרגנא מן
 בלד מצר ליסלמנא פי יד אלאמוריין פינפדונא: 28 אלי אין נחן צאעדון
 ואלותנא אמאסו⁴ קלובנא בקולהם אן אלקום אכתר וארפע מנא ואן
 קראהם כבאר וחצינה תדאני אלסמא חתי בני אלגבאברה ראינאהם
 תם: 29 פקלת לכם לא תראהבוהם ולא תבאפוהם: 30 אללה רבכם
 אלסאיר נורה בין ידיכם⁵ הוא יהארב ענכם כגמיע מא צנע במצר
 כהצרתכם: 31 וכמא ראית פי אלבלד אן אללה רבך חמלך כמא יחמל
 אלמר ולדה אישפאקא⁶ פי כל טרוק סרתם פיהא אלי אן גיתם אלי

(1) „כרי שאעיון בו“.

(2) בן הוא כבי י וב"ק. וב"פ: אלי תלך.

(3) התעתקה הזאת נזכרת בפירוש בן בלעם ויאמר שענין המלה הזאת הוא: אלתלם

וקלה ארצא = התרעוטה ומיעוט ההסתפקות.

(4) כפ: אדאבו. הגאון השתמש במלה הרומה לעברית ולארמית כמו ששיעה ג"כ

ישעיה ג' ד.

(5) „אשר אורו הולך לפניכם“ וכן תרגם בפסוק ל"ג.

(6) „בחולתו“.

ספר דברים

1 הדה אלכלמאת אלתי כלם כהא מוסי בני אסראיל פי עבר
אלארדן פי בר'ה אלברדא מקאבל אלקלוס⁽¹⁾ בין פארן ובין תופל
5 ולבן וחצרת ודי אלדהב: ² עלי מסאפה אחד עשר יומא מן הרב⁽²⁾ עלי
טרוק גבל שעיר אלי רקים ברנע: ³ פלמא כאן פי אלסנה אלארבעין
פי אליום אלאל מן אלשהר אלחאדי עשר כלם מוסי בני אסראיל בגמיע
מא אמרה אללה אליהם: ⁴ בעד פתחה בלד סיוון⁽³⁾ מלך אלאמורין
אלמקים פי חשבון ועוג מלך אלבתניה אלמקים פי עשתרות פי אדרעאת:
10 ⁵ פי עבר אלארדן פי בלד מואב אמען מוסי פי ביאן הדה אלתוריה
קאילא: ⁶ אללה רבנא קאל לנא פי הרב חסבכם אלמקאם פי הדא
אלגבל: ⁷ ולו וארחלו וארכלו אלי גבל אלאמורי וגמיע גיראנה פי
אלגור ואלגבל ואלסהל ואלדארום וסאחל אלבהר בלד אלכנעאנין
ואללכנאן אלי נהר אלכביר נהר אלפראת: ⁸ ואנמרו קד געלת אלבלד
15 בין ידיכם אצערו⁽⁴⁾ וחווהא כמא קסם אללה לאבאיכם אברהים ואסחק
ויעקוב אן יעטיהם ולנסלהם בעדהם: ⁹ וקלת לבם פי דלך אלוקת
לא אסתטיע והדי אן אחתמלבם⁽⁵⁾: ¹⁰ אד אללה רבכם בתרכם
פהודאכם אליום כמאכב אלסמא בתרה: ¹¹ ואסל אללה אלאה
אבאיכם אן יויד פיכם מתלבם אלף מרה ויבארך פיכם כמא ועדכם⁽⁶⁾:
12 ¹² כין אחתמל והדי תקלכם וקצצכם⁽⁷⁾ וצצאמתכם: ¹³ האתו לבם
ברגאל חכמא פהמא מערופין לאסכאטכם איצרהם ריסא עליכם:

(1) בכ"ו י': בחר אלקלוס = ים סוף.

(2) "ברחוק י"א יום מן הרב".

(3) "אחר שכבש ארץ סיוון".

(4) "עליו".

(5) בקי נוסף אן אחרון ונראה כי זה טעות.

(6) "ואשאל מאת ד' אלהי אבותיכם להרכות אתכם".

(7) "קורותיכם" וכן תרגם הגאון מלת משא בכל מקום.

פִּיכּוֹן סָהֵם נִחְלַתְנָא נֶאֱקָצָא: 4 וְלוֹ הָתִי יוֹאֲפִי אֶלְטִלְאֵק לְבִנִי אִסְרָאֵיל¹
 לְבַקִּית חֲצַתְהוֹן מִזְאֲרָה עָלַי הֲצֵה אֶלְסַבֵּט אֶלְדֵּי יִתְזוּגֵן מְנָה וְנֶאֱקָצָה מִן
 חֲצַתְנָא: 5 פֶּאֶמֶר מוֹסֵי בְנֵי אִסְרָאֵיל עֵן קוּל אֱלֹהָ וְקֹאֵל לְהֵם נַעֲמָא
 קֹאֵל סַבֵּט וְלֹד יוֹסֵף: 6 וְהִדָּא מֵא אֶמֶר אֱלֹהָ בְּהָ פִי חֲבֵם בְּנֵאת
 צִלְפַּחֲדָה² אֵן יִתְזוּגֵן בְּמֵן חֶסֶן עֲנִדְהֵן לְבָן יִכּוֹן מִן עִשִׂירָה סַבֵּט אֲבִיהֵן³: 5
 7 הָתִי לֹא תִדּוֹר הֲצֵה אֶלְנַחֲלָה לְבִנִי אִסְרָאֵיל מִן סַבֵּט אֵלֵי סַבֵּט בַּל
 יִלּוּם בַּל סַבֵּט מְנָהֵם נַחֲלָה אֲבֵאִיהֵ: 8 וְבִדָּא חֲבֵם כַּל בְּנֵת⁴ תִּרְתֵּן נַחֲלָה
 מִן בַּעֲיָן אֶסְבַּאֵט בְּנֵי אִסְרָאֵיל פִּלְאֲחֵד מִן עִשִׂירָה סַבֵּט אֲבֵאִיהָ תִּבּוֹן
 זוּגָה לְבִי יִרְתֵּן כַּל סַבֵּט מְנָהֵם נַחֲלָה אֲבֵאִיהֵ⁵: 9 וְלֹא תִדּוֹר אִיָּהּ נַחֲלָה
 בֵּאת מִן סַבֵּט אֵלֵי סַבֵּט אֲבֵר כַּל יִלּוּם כַּל סַבֵּט מִן בְּנֵי אִסְרָאֵיל נַחֲלַתְהוּ: 10
 10 פִּצְנַעַן בְּנֵאת צִלְפַּחֲדָה בְּמֵא אֶמֶר אֱלֹהָ מוֹסֵי: 11 פִּצְאֲרַת מַחֲלָה
 וְתִרְצָה וְחַגְלָה וּמַלְכָּה וְנוֹעָה בְּנֵאת צִלְפַּחֲדָה נִסְאָא לְבִנֵי אַעֲמַאֲמַחֵן:
 12 אֶלְדֵּין מִן עִשִׂירָה בְּנֵי מְנִיטָה אֲבָן יוֹסֵף פִּכְקִית נַחֲלַתְהֵן פִּי עִשִׂירָה סַבֵּט
 אֲבִיהֵן: 13 הִדָּה אֶלּוֹצֵאִיא וְאֶלְאֲחַכְבָּאֵם אֶלְתִּי אֶמֶר אֱלֹהָ בְּהָא מוֹסֵי אֵלֵי
 15 בְּנֵי אִסְרָאֵיל פִּי בִידָּאת מוֹאֲב עָלַי אֶרְדֵּן יִרְהוּ:

(1) ואף כי יבוא היכול לבני ישראל תשאר נחלתן נוספת על חלק השבט אשר תהיינה להם לנשים ונגרעה מן נחלתנו.

(2) במשפט בנות צלפחד.

(3) אך יהיה ממשפחת מטה אביהן.

(4) וכן משפט כל בת.

(5) למען יירש כל שבט מהם נחלת אבותיו.

טרה עליה אניה כלא תעמֹד: ²³ או אוקע עליה אִי חָגַר כאן כלא עלם
 פמאת והו פי דלך לים בעדוֹ לה ולא טאלב שרֵה¹: ²⁴ פלתחבם
 אלגמאעיה בין אלקאתל ובין אלוליִי בהדה אלאחכאם: ²⁵ ותפלין הדא
 אלקאתל מן יד אלוליִי ותרדהִה אלי קרייהִ המאה אלתי הרב אליהא ויקים
 5 כהא אלי מות אלאמאם אלכביר אלדי מסח² בהדן אלקדם: ²⁶ ואן
 הו בארג ען הד קרייהִ המאה אלתי הרב אליהא: ²⁷ פאנאכבה ולי
 אלדם בארג ען הד קרייהִ המאה פקתלה פלא תאר לה³: ²⁸ בל
 יגלם פי קרייהִ המאה אלי מות אלאמאם אלכביר ובעד דלך רגע אלי
 ארין הווה: ²⁹ פלתבן הדה לבם רסום חבם עלי מר אגיאלבם פי גמיע
 10 מסאבנכם: ³⁰ כל מן קתל נפסא עאמדא⁴ פכקול ישאהדן אקתלוה
 ואמא שאהד ואהד פלא ישאהד עליה פיקתל: ³¹ ולא תאבלו דיה ען
 נפס קאתל יגב עליה אלקתל⁵ בל יקתל קתלא: ³² ולא תאבלו מנה
 אינא דיה פתהרבוה אלי בעין קרו אלחמי ליעוד פיסבן אלבלד בעד
 מות אלאמאם⁶: ³³ ולא תדנסו אלבלד אלדי אתם פיה לאן אלדם
 15 ידנסה ולא יגפר לה אלדם אלדי ספכה אלא כרם סאפכה: ³⁴ ולא
 תנגסו אלבלד אלדי אתם מקימון כה אלדי נורי סאבן פיה פאני אלה
 נורי סאבן פימא בין בני אסראיל:

לו

1 תם תקדֵם ריסא אבא עשיריה בני גלעד אבן מכור אבן מנשה
 20 מן עשאור בני יוסף פקאלו בין די מוסי ואלא ישראלף וריסא אבא בני
 אסראיל: ² אן אלהא אמר סֵדנא באן יעטי אלבלד נחלה באסחם לבני
 אסראיל ואמרה אגא באן ידפע⁷ נחלה עלפחד אזינא לבנאתה:
 3 פנכאף אן יערן נסאא לואחד מן אסכאט בני אסראיל⁸ פתנקין
 נחלתהן מן נחלה אבאינא ותויד עלי הצה אלסבט אלדי יתווגן מנה

(1) „או הפיל עליו איזה אבן שיהיה בלי דעת ומת ועם זה לא היה אויב לו וכו'.”

(2) „המושוח.”

(3) ר"ל און לדרש הרם ממנו.

(4) „בודוק.”

(5) תרגום אונקלוס: די הוא חייב למקטל.

(6) „ולא תקחו גם כן ממנו כופר כדי שיטום אל אחת מערי המקלט לשוב לשבת
 בארץ אחרי מות הבהן” עיין ספרי ומכלל יוצי ותתרגומים. ולפי זה הפסוק מדבר לתורג כמוזר.
 וכבי י: אלי מות וזה מסיים עם פירוש רש"י והכתוב מדבר בהורג כשגוג שלא לוקח כפר
 כדי שישוב אל אחוזו קודם מות הבהן.

(7) „וצוהו גם כן לתת.”

(8) „וגירא פן תהיינה נשום לאחד משבטי בני ישראל.”

ואפנייה להא הואליהא תעטוהם⁽¹⁾: 3 פתכון אלקרי סבני להם ואפניתהא
 תכון לכהאימהם וסרחם וסאר חוואנהם: 4 ואפנייה אלקרי אלתי
 תעטוהא אליואניין מן בארג האיש אלקרייה אלף דראע מסתדירא:
 5 תם אמסחו מן בארג אלקרייה אלי גהה אלמשרק אלפי דראע ואלי
 גהה אלגנוב אלפי דראע ואלי גהה אלמגרב אלפי דראע ואלי גהה⁵
 אלשמאל אלפי דראע ואלקרייה פי וסטהא פדלך יכון להם מקדאר
 אפנייה אלקרי: 6 ואלקרי אלתי תעטוהא אליואניין מנהא סת קרי
 אלהמי אלתי תעולונהא⁽²⁾ ליהרב אליהא אלקאתל ואציפו אליהא
 אתנתן וארבעין קריה: 7 פיציז גמיע אלקרי אלתי תעטוהם תמאן
 וארבעין קריה ואפניתהא: 8 פהדה אלקרי אלתי תעטוהם מן חווי בני
 אסראיל פממן אבד כתרוא כתרוא וממן אבד קלילא קלילו וליעט כל
 סבט עלי קדר נחלתה⁽³⁾: 9 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 10 מר
 בני אסראיל וקל להם אדא אתם גותם אלארדן אלי בלד בנעאן:
 11 תסמו⁽⁴⁾ לכם דלך קרי חמי יהרב אליהא אי קאתל קתל נפסא
 סהוא: 12 פתכון תלך אלקרי תחמייה מן אלולי ולא יקתל חתי יקום¹⁵
 בין ידי אלגמאעה פיהבמין עליה בלדך⁽⁵⁾: 13 ואלקרי אלתי תעולונהא
 סת קרי חמי תכון לכם: 14 ותלאת מנהא מן עבר אלארדן ותלאת
 מנהא פי בלד בנעאן תכון קרי חמי: 15 לבני אסראיל⁽⁶⁾ ואלגריוב
 ואלדביל פימא בינכם ליהרב אליהא כל מן קתל נפסא סהוא: 16 ואן
 כאן צרבה באנייה חדיד פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל⁽⁷⁾: 17 ואן
 צרבה כהגר מקבוין⁽⁸⁾ במקדאר מא ימות בה פקתלה פהו קאתל יסתחק
 אלקתל: 18 או צרבה באנייה לשוב מקבוין במקדאר מא ימות בה
 פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל: 19 וולי אלדס יקתלה אדא צארפה
 כהק⁽⁹⁾: 20 ואן הפעה בשגאה או טרה עליה שיא בתעמד⁽¹⁰⁾ פקתלה:
 21 או צרבה בודה בעדוה פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל וולי²⁵
 אלדס יקתלה אדא פאגאה בחק: 22 ואן הפעה בגתה בלא בגצה או

(1) פי: תעטוהם איאהא.

(2) „אשר תברילו מהן“.

(3) „ותן כל שבט לפי נחלתו“.

(4) הגאון העתיק והקרום כמו וקראתם.

(5) „ושפשו אותו בזה“ ר"ל למיתתו.

(6) הגאון לא העתיק טלת תהינה מפני שזה הפסוק דבק עם הפסוק שלפניו. ורוגש

בתשובותיו סימן 177 חזינוו והשיג עליו וזה דעת הראב"ע.

(7) „הוצה הוא שהיב מיתה“.

(8) „ואב הכהו באבן הנאהות ביד אשר יש בה שיעור להמית“ עיין ת"א ות"י.

(9) תרגום אונקלוס: מן דינא הוא וקטלנה וכן בפסוק כ א.

(10) „בודוק“.

אלגנוב אלי עקרבין¹ ויעבר עלי צן פיוון כרוגה אלי גנוב רקים
 ברנע ליברג אלי רפה ויעבר עלי מאול: ⁵ ויסתדיר מן מאול אלי
 ועדי אלעריש ויבון כרוגה אלי אלכחר: ⁶ ואלחד אלגרכי² יבון
 לבם אלכחר אלכביד ותלמה: ⁷ והדא יבון לבם אלחד אלישמאלי מן
⁵ אלכחר אלכביד תחדו³ אלי גבל הור: ⁸ ומנה אלי המאה פיוון
 כרוגה אלי צדד: ⁹ ויברג אלי זפרן וינתחי אלי חצר עינן: ¹⁰ והדו
 לבם אלחד אלישרקן מן חצר עינן אלי פאמיה⁴: ¹¹ וינהדר מן פאמיה
 אלי דפני מן שרקי אלעין וינהדר ויצרב אלי גאנב בחר גנסר⁵
 שרקא: ¹² וינול אלי אלחרון ויבון כרוגה אלי אלכחרה אלמיתה הדה
¹⁰ תבון לבם הדוד אלבלד מסתדירא: ¹³ פאמר מוסי בני אסראיל ען
 קול אללה⁶ הדא אלבלד אלמהדוד תזועיה⁷ באסהם כמא אמר
 אללה אן יעטי לתסעה אסבאט ונעף: ¹⁴ אד קד אלד סבט ראובן וסבט
 גד ונעף סבט מנשה נחלתהם לביות אבאיהם⁸: ¹⁵ הדאן אלסכטאן
 ואלנעף אכדו נחלתהם מן עבר ארדן ויהו אלישרקן: ¹⁶ תם כלם
¹⁵ אללה מוסי תכלימא: ¹⁷ הדה אסמא אלדגאל אלדין יקסמון לבם
 אלבלד אלעור אלמאמס ויהושע בן נון: ¹⁸ ושדפא מן כל סבט כדוה
 ליקסם אלבלד: ¹⁹ והדה אסמאיהם מן סבט יהודה כלב בן יפנה: ²⁰ ומן
 סבט שמעון שמואל בן עמיהוד: ²¹ ומן סבט בנימין אלידד בן בסלון:
²² ומן סבט דן בקי בן יגלי: ²³ ומן בני יוסף מן סבט מנשה חננאל בן
²⁰ אפר: ²⁴ ומן סבט אפרים קמיואל בן ישפטן: ²⁵ ומן סבט זבולן
 אליצפן בן פרנך: ²⁶ ומן סבט ישישבר פלטיאל בן עון: ²⁷ ומן סבט
 אשר אהיהוד בן ילמי: ²⁸ ומן סבט נפתלי פדהאל בן עמיהוד: ²⁹ האולי
 אלדין אמר אללה אן יקסמו לבני אסראיל בלד כנעאן:

לה

²⁵ ¹ תם כלם אללה מוסי פי בידאת מואב עלי ארדן ויהא קאילא:
² מר בני אסראיל באן יעטו לללזיאנין מן נחלה הוזהם קרי יסכנונהא

⁽¹⁾ ר"ל למקום העקרבוס. הגאון לא העתיק "למעלה" אלא במלת "אלי" וכן תרגם בפסוק ח' מלת "לבא".

⁽²⁾ והגבול המערבי יהיה הים הגדול וגבולו.

⁽³⁾ רשב"ם: התתינו לישון תחום וגבול.

⁽⁴⁾ תרגום ונתמן: לאפמיא וכן תרגם בפסוק י"א רבליה דפני.

⁽⁵⁾ ת"א: על כף ים גנסר.

⁽⁶⁾ "על פי ה'".

⁽⁷⁾ זאת הארץ לגבולותיה אשר תחלקו.

⁽⁸⁾ "כי כבר לקחו ראובן ושבת גד וחצי שבט מנשה נחלתם לבית אבותם".

- אֲרַבְעֵין לְכַרֵּז בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן בְּלַד מִצְרַיִם אֵלֶיךָ מִן אֶרֶץ מִצְרַיִם
 אֲלֹהֵיכֶם: 39 וְכַאֲשֶׁר לָהּ מֵאִיָּה וְתִלְגַּת וְעִשְׂרוֹן סִנֵּה לְמַא מֵאֵת הַנֶּאֱדָר:
 40 אִם כֹּהן כָּבֵד מֵאֵלֶיךָ מִן אֶרֶץ מִצְרַיִם מִלֶּךְ עֶרְדָּה וְהוּא סֹאבֵן אֶלְדָּאָרוֹם
 בְּבִלַד כְּנַעַן בְּמִנְיֵי בְנֵי אִסְרָאֵל: 41 וְרַחֲלוֹ מִן תָּם וְנִזְלוּ בְּעַלְמֵה:
 42 וְרַחֲלוֹ מִנְהָא וְנִזְלוּ בְּפִינֵן: 43 וְרַחֲלוֹ מִנְהָא וְנִזְלוּ בְּאֵבֶת: 44 וְרַחֲלוֹ 5
 מִנְהָא וְנִזְלוּ בְּעֵי אֶלְמִנְאָו² בְּבִלַד מִזְאֵב³: 46 וְרַחֲלוֹ מִנְהָא וְנִזְלוּ
 בְּפִי דִיבֵן גַּד: 46 וְרַחֲלוֹ מִנְהָא וְנִזְלוּ בְּעַלְמֵן דְּבִלְתִּימָה: 47 וְרַחֲלוֹ מִנְהָא
 וְנִזְלוּ בְּגִבְאֵל אֶלְעִבְרִים⁴ בֵּין יְדֵי נָבוֹ: 48 וְרַחֲלוֹ מִנְהָא וְנִזְלוּ בְּיִדְעָת
 מִזְאֵב עַלֵי אֶרְדָּן יַחַד: 49 פְּנִזְלוּ עַלֵי אֶלְאָרְדָּן מִן בֵּית יִשְׁמֵת אֵלֵי מִרְגָּ
 שְׁטִים וְדִלְךְ בִּידְעָת מִזְאֵב⁵: 50 פְּכֵלֵם אֶלְלָה מִזְסִי בְּיִדְעָת מִזְאֵב 10
 עַלֵי אֶרְדָּן יַחַד תְּבִלִּימָא: 51 מִרְ בְּנֵי אִסְרָאֵל וְקָל לָהֶם אֲנַתְסֵם גְּאִיזוֹן
 אֶלְאָרְדָּן אֵלֵי בְּלַד כְּנַעַן: 52 פִּאֶקְרִצְוּ אֶהֱל אֶלְבִּלַד מִן בֵּין יְדִיבֵם
 וְאִבִּירוּ גְּמִיעַ מִזְרַפְאָתְהֶם⁶ וְאִזְנָאֵם מִסְּבוּכָאֲתָהֶם וּבִיעָהֶם תִּנְפְּדוּהָ:
 53 וְאִדָּא קִרְצָתְמוּהֶם פִּאֶסְכְּנוּ אֶלְבִּלַד פִּאֲנִי קִד אַעְמִיתְכֶם אִיָּאָה⁷:
 54 וְתוֹעִוָה⁸ כִּאֲסָהֶם לַעֲשָׂאֲרִכֶם לְלִבְתִּיר כְּתִירוּ נַחֲלָתָה וְלִלְקָלִיל קִלְלוּהָ 15
 וּמִן מִרְגָּ לָהּ אֶלְסָהֶם בְּפִי אִי מוֹצֵעַ פְּלִיבֵן לָהּ וְעַלֵי אֶסְבָּאֵט אֶבְאִיבֵם
 תוֹעִוָה: 55 וְאֵן לֹם תִּקְרִצְוּ אֶהֱל אֶלְבִּלַד מִן בֵּין יְדִיבֵם פִּיזִיר מֵאֵת תְּבִקוּנָה
 מִנְהֶם כִּאֲבִיר בְּפִיזְנִיבֵם וּבְמִסָּאֵלֵי בְּגִנוּבְכֶם⁹ וְיִצְאִיקוּכֶם בְּפִי אֶלְבִּלַד אֶלְדֵי
 אֲנַתְסֵם מִקִּימוֹן פִּיחָ: 56 פִּאֶסְכְּנוּ כְּמִאֵי קִצְדָת אֵן אִזְנַע בְּהֶם אִזְנַעָה בְּכֶם:

20

לד

- 1 אִם כֹּהֵם אֶלְלָה מִזְסִי תְּבִלִּימָא: 2 מִרְ בְּנֵי אִסְרָאֵל וְקָל לָהֶם
 אֲנַתְסֵם דֶּאֶלְלִין אֵלֵי בְּלַד כְּנַעַן פִּהֲדָה הַדּוּד אֶלְבִּלַד אֶלְדֵי יַחְזַל לְכֶם
 נַחֲלָתָה¹⁰: 3 פִּיבְתִירֵי לְכֶם אֶלְחָד אֶלְגִּזְבוּי מִן בְּרִיָּה עֵן אֵלֵי גְּאִנֵב אֶדוּם
 פִּיבִין מִן מִרְגָּ אֶלְבְּחִירָה אֶלְמִיתָה אֶלְשִׁרְקִי¹¹: 4 אִם יִסְתְּדִיר לְכֶם

(1) וְאִתֵּר כִּךְ הִיָּה הַרְבֵּי (הַדּוּד) אִשְׁרֵי שְׁמֵעַ הַכְּנַעֲנִי רַל הַמְּלַחְמָה אִשְׁרֵי נִלְחָמוּ
 יִשְׂרָאֵל עִם מֶלֶךְ עֶרְדָּה עֵי רִאֲבִיזֵי וּבְכִי י: אִם סִמַּע מִבְּלֵי הַחוּסָת.
 (2) עֵינֵן לְמַעְלָה כִּי אִי וְהַתְּעִירָה שֵׁם.
 (3) בְּאֶרְדָּן מִזְאֵב.
 (4) ק: אֶלְעִבְרָאִינֵן וּבְכִי י וּבִס: אֶלְעִבְרִין.
 (5) עַד מוֹשֵׁר הַשְּׁטִים וְהוּוּ עֶרְבַת מִזְאֵב עֵינֵן רִשִׁי.
 (6) עֵינֵן וְיִקְרָא כִּי א.
 (7) וּכְאִשְׁרֵי הוֹרִשְׁתֶּם אוֹתְכֶם (ר ל אֵת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ) תִּשְׁבוּ בְּאֶרְדָּן כִּי כְּבֵר אֲנִי נִתְּמִיתָ לְכֶם.
 (8) וְהַחֲלִיקוּ.
 (9) כְּמִחַט כְּעִטוּבֵם וּכְמִחַט שֶׁל סְקָאוּם בְּעִדְיִכֶם.
 (10) «אֵלֶּה גְּבוּלוֹת הָאָרֶץ אִשְׁרֵי תִּפֵּל לְכֶם לְנַחֲלָה».
 (11) וְהַחֲלִיקוּ לְכֶם גְּבוּל הַגִּבְעָה מִמִּדְבָּר עֵן אֵל עַד אֶדוּם וְהִי (הַגְּבוּל) הַמְּזוּרָתִי טִקְצָה יִם הַמִּלְחָה».

סוֹאֲדָהָן וּסְמָאָה סוֹאֵד יֹאִיר: 42 וּמִצֵּי נֹבַח פִּתַח קִנֵּת וּרְסֻאֲתִיקָהָ
וּסְמָאָהָ נֹבַח עָלֶי אִסְמָה:

לג

- 1 והיה מראהל בני אסראיל אד כרגו מן בלד מצר עלי גיושהם
5 ביד מוסי והרון: 2 פכתב מוסי כרוגהם אלי מראחלהם⁽¹⁾ עלי קול
אללה והיה מראחלהם לכרוגהם: 3 אד רחלו מן עין שמס פי אלשהר
אלאול פי אליום אלכאמס עשר מנה ודלך מן גד אלפסה פכרג בנו
אסראיל ביד רפיעה בהצרה גמיע אלמצריין: 4 והם ידפנון אלדין
קתלהם אללה פיהם מן כל בכר וצנע אחכאמא במעבודאתהם:
10 5 פרחלו מן עין שמס ונולו פי סכת: 6 ורחלו מן תם ונולו פי איתם
פי טרף אלברוה: 7 ורחלו מן תם ונולו פי פוהה חירות⁽²⁾ אלתי פי
הצרה בעל צפון ונולו בין ידי מגדל: 8 ורחלו מן תם ועברו פי וסט
אלבחר אלי אלבריה תם סארו מסאפה תלאתה איתם פי בריה איתם
ונולו פי מרה: 9 ורחלו מנהא ונאו אלי אילם וכאן פיהא אתנתא
15 עשרה עין מא וסבעון נבלה פנולו הנאך: 10 ורחלו מנהא ונולו עלי
אלקלום: 11 ורחלו מן תם ונולו פי בריה סין: 12 ורחלו מן תם ונולו
פי דפקה: 13 ורחלו מנהא ונולו פי אלוש: 14 ורחלו מנהא ונולו פי
רפידים ולם יכן תם מא ללקום ישרבונה: 15 ורחלו מנהא ונולו פי
בריה סיני: ורחלו מנהא ונולו פי מקאבר אלמשתהיין: 17 ורחלו
20 מנהא ונולו פי הצרת: 18 ורחלו מנהא ונולו פי רתמה: 19 ורחלו
מנהא ונולו פי רמן פרץ: 20 ורחלו מנהא ונולו פי לבנה: 21 ורחלו
מנהא ונולו פי רסה: 22 ורחלו מנהא ונולו פי קהלתה: 23 ורחלו
מנהא ונולו פי גבל שפר: 24 ורחלו מן תם ונולו פי חרדה:
25 ורחלו מנהא ונולו פי מקהלת: 26 ורחלו מנהא ונולו פי תחת:
27 ורחלו מנהא ונולו פי תרה: 28 ורחלו מנהא ונולו פי מתקה:
29 ורחלו מנהא ונולו פי חשמנה: 30 ורחלו מנהא ונולו פי מסרות:
31 ורחלו מנהא ונולו פי בני יעקן: 32 ורחלו מנהא ונולו פי חר אלגדגד:
33 ורחלו מנהא ונולו פי יטבתה: 34 ורחלו מנהא ונולו פי עברנה:
35 ורחלו מנהא ונולו פי עצין גבר: 36 ורחלו מנהא ונולו פי בריה צן
30 הי רקים: 37 ורחלו מנהא ונולו פי גבל הור פי טרף בלד אדום:
38 פצעד הרון אלאמאם אלי גבל הור פמאת תם כאמר אללה פי סנה

(1) ר"ל אך יצאו ממקום למקום. עיין ראב"ע.

(2) "ויחננו בפי החירות" ואשר שחסר כאן ורגעו = וישונו. עיין שמות י"ד ב'.

סבט מן בני אִסְרָאֵל נחלתה: 19 לאן לא נחזו מעהם שׂוּא מִן עֵבֶר
 אֶל־אֶרְדֹן אֵלֶי הַנֶּאֱדָר אֲדָא קִבְצָנָא נחלתנא⁽¹⁾ מִן עֵבֶר אֶל־אֶרְדֹן שְׂרָקִיא:
 20 קֹאֵל לֹהֶם מוֹסִי אֵן זַנְעֹתָם הִדָּא אֶל־אֲמֵר וּתְגַדְּתֶם בֵּין יְדֵי אֱלֹהֵי פִי
 אֲלֵגִישׁ: 21 וְעֵבֶר לֹכֶם בַּל מְגֵרְד פִּיכֶם אֶל־אֶרְדֹן בֵּין יְדֵיהֶם אֵלֶי אֵן יִקְרִין
 אַעֲדָאָה מִן בֵּין יְדֵיהֶם: 22 פֹּאֲדָא פִּתְחָ אֶלְבֵּלֵד בֵּין יְדֵיהֶם פִּבְעֵד דְּלֶךְ 5
 תְּרַגְעוּן תְּכוּנו אֶבְרִיא עֵנֵד אֱלֹהֵי וְעֵנֵד אֶל אִסְרָאֵל וּיְכוּן הִדָּא אֶלְבֵּלֵד לֹכֶם
 הוּזָא בֵּין יְדֵיהֶם: 23 וְאֵן לֹם תַּזְנֵעוּ כְּדֹאךְ פִּקְד אֲזַטְאֲתֶם לֵלָה פֹּאֲעֲתֶרְפוּ
 כְּזַטְאִיאֲכֶם אֲדָא נֶאֱלַתְכֶם עֵקוּבְתָה⁽²⁾: 24 וְאֲכַנּוּ לֹכֶם קְרִי לֹאֲטַפְאֲלֹכֶם
 וְחֲטָאִיר לִגְנַמְכֶם וּמֵא דְרַג מִן פִּמְכֶם תַּזְנֵעוּהוּ: 25 קֹאֵלוּ לֹה עֵבִידְךָ
 יַעֲנֵעוּן כִּמְא יֹאמְרֵהֶם סִדְנָא: 26 אֲטַפְאֲלָנָא וְנִסְאֹנָא וּמוֹאֲשִׁינָא וְסֹאִיר 10
 כְּהֹאֲמִנָא יְקִימוּן פִּי בְלֵד אֲלֵגִישׁ: 27 וְעֵבִידְךָ יַעֲבֵר מִנְהֶם כַּל מְגֵרְד
 לֵלְגִישׁ בֵּין אֱלֹהֵי לִלְחָרֵב כִּמְא קֹאֵל סִדְנָא: 28 פֹּאֲמֵר לֹהֶם מוֹסִי וְאֶלְעוּזֵר
 אֶל־אֲמֵאֵם וְהוֹשִׁיעַ בֵּן נֹן וְרִיסָא אֲבָא גְמֵאֲעָה בְּנֵי אִסְרָאֵל⁽³⁾: 29 וְקֹאֵל
 אֵן עֵבְרוּ מֵעֵבֶם אֶל־אֶרְדֹן כַּל מְגֵרְד לִלְחָרֵב בֵּין יְדֵי אֱלֹהֵי חֲתִי יַפְתָּח
 אֶלְבֵּלֵד בֵּין יְדִיכֶם פֹּאֲעֲטוּהֶם בְּלֵד גְּרִישׁ הוּזָא: 30 וְאֵן לֹם יַעֲבְרוּ מְגֵרְדִין 15
 מֵעֵבֶם פְּלִיחוּזֵי פִימָא בִּינְכֶם פִּי בְלֵד כִּנְעָאן: 31 פֹּאֲגֵאֲכוּהוּ וְקֹאֵלוּ גְמִיעַ
 מֵא אֲמֵר אֱלֹהֵי כְּהָ עֵבִידְךָ אֲנָא צֹאנְעוּן: 32 פִּנְחֹן נַעֲבֵד מְגֵרְדִין בֵּין
 יְדֵי אֱלֹהֵי אֵלֶי בְּלֵד כִּנְאֲעֵן חֲתִי יַחְצֵל לֵנָא הוּזָא נחלתנא⁽⁴⁾ מִן עֵבֶר
 אֶל־אֶרְדֹן: 33 פֹּאֲעֲטִי מוֹסִי בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רֹאבוּן וְנַצֵּף סִבְט מְנִישָׁה אֲבָן יוֹסֵף
 בְּלֵד מְמַלְכָּה סִיחֹן מֶלֶךְ אֶל־אֲמוֹרִיִּין וּבְלֵד מְמַלְכָּה עֵיג מֶלֶךְ אֶלְכַתְנִיָּה 20
 כַּל אֶרֶץ מֵע קְרֵאָהָא אֶלְתִּי עֲלִי תִגְמָהָא מִסְתְּדִירָא⁽⁵⁾: 34 פִּכְנֵי בְּנֵי גֵד
 דִּיבִן וְעִטְרֵת וְעִרְעֵר: 35 וְעִטְרֵת יִשׁוּפֵן וְיַעֲזוּר וְיַגְבַּתָּה: 36 וּבֵית נִמְרָה
 וּבֵית הַרֵן קְרִי חֲצִינֵיהֶם וְחֲטָאִיר גִּנִּם: 37 וּבְנֵי רֹאבוּן בְּנֵי חֲשִׁבוּן וְאֶלְעֵלָא
 וְקִרְיָתִים: 38 וּבְנֵי וְכַעַל מֵעִין מְנַקְוֵלָה אֶסְמֵאֲהֶן וְיִשְׁבַּמָּה וְדִלְךְ אֲנֵהֶם
 סִמּוֹ אֶלְקֵרִי אֶלְתִּי כִּנְוָהָא כִּמְא יִשְׁאוּ⁽⁶⁾: 39 תִּם מְצִי בְּנֵי מִכִּיר אֲבָן מְנִישָׁה 25
 אֵלֶי גְרִישׁ פִּפְתַּחוּהָא וְטִרְדוּ אֶל־אֲמֹרִי אֵלְדִי פִּיחָא: 40 וְאֶעֱטִי מוֹסִי
 אֲלֵגִישׁ לְמִכִּיר אֲבָן מְנִישָׁה וְסִבְנָהָא: 41 וּמְצִי יֹאִיר אֲבָן מְנִישָׁה וּפְתָחָ

(1) "עד המקום הזה".

(2) "כי לקחנו נחלתנו עיני תי אנקלום".

(3) "ותתודו את המאמץ באשר ימצא אתכם עשו".

(4) "וראשו אבות עדת בני".

(5) "עד שיהיה לנו אהות נחלתנו".

(6) "ארץ ממלכת סיוון . . . וארץ ממלכת עיג . . . כל הארץ עם עריה אשר

בגבולה סביב".

(7) "אשר תסבטו ושבטתם וזה שקראו הערבים אשר בנו כבנו שרצו רל ששנו

שמות נבו וכעל מעין שחזו שמות אלוים ולא שם שבטתם".

לב

1 ומאשיה כתיבתי כאת לבני ראובן ולבני גד עטימיה גדא פראו
 בלד יעזר ובלד גלעד פאדא בהמא מוצע מאשיה: 2 גמאו בנו גד ובנו
 ראובן וקאלו למוסי ואלעזר אלמאם ואשראף אלגמאעה קאילין: 3 אן
 עטרות ודיבן ויעזר ונמרה והשבון ואלעלה ושכם ונבו ובען: 4 אלבלד
 5 אלדי פתחה אללה בין ידיגמאעה בני אסראל הו בלד יעלה ללמאשיה
 ולעבידך מאשיה: 5 פאן וגדנא חטאא ענדך ידפע אלינא הדא אלבלד
 נחלה ולא תגזנא אלארדן: 6 קאל להם מוסי הל אבותכם ימצון אלי
 אלהרב ואתם תגלסון ההנא: 7 ולם תגבנין⁽¹⁾ קלוב בני אסראל מן
 10 אלמציר אלי אלבלד אלדי אעטאהם אללה⁽²⁾: 8 כדא צנע אבאובם
 חין בעלת בהם מן רקים ברנע לירומו אלבלד⁽³⁾: 9 פבלגו אלי
 ואדי אלענקוד וראוה וגבנו קלוב בני אסראל מן אן ידכלו אלי אלבלד
 אלדי אעטאהם אללה: 10 פאשתד גצב אללה פי דלך אלוקת ואקסם
 קאילא: 11 אן ירא אלרגאל אלדין צעדו מן מצר מן אבן עשרין סנה
 15 פצאעדא אלבלד אלדי אקסמת אן אעטיה לאברהם⁽⁴⁾ ואסחק ויעקוב
 אד לם יתבעו טאעתי: 12 אלא כלב בן יפנה אלקנו ויהושע בן נון
 פאנהמא אתבעא טאעה אללה: 13 ולמא אשתד גצב אללה עליהם
 תוההם פי אלבריה ארבעין סנה אלי אן פני גמיע אלגיל אלדי פעל
 אלשר בין ידיה: 14 פהודאבם קד קמתם מכאן אבאובם עלי תעלים
 20 אלנאם אלנטאין⁽⁵⁾ לתזידו איצא פי שדה גצב אללה עלי בני אסראל:
 15 לאנכם אן רגעתם ען טאעתה זאד פי תרבהם פי אלבריה פתהלבו
 האולי אלקום אדא אמסכו ענכם⁽⁶⁾: 16 פתקדמו אליה וקאלו אנא נבני
 חטאור למואשינא ההנא וקרי לאטפאלנא: 17 ונתגלד מסרעין⁽⁷⁾ בין
 ידי בני אסראל אלי אן נועלהם אלי מכאנהם פתקים אטפאלנא פי קרי
 25 הצינה מן קבל אהל אלבלד: 18 לא נרגע אלי ביותנא אלי אן יחוז כל

(1) «למה תרכו ותמסו את לב בני ישראל».

(2) פ': אלדי אמר אללה כאלמציר אליה = אשר צוה ה' לבוא אליה.

(3) «לתור את הארץ».

(4) «אשר נשבעתי לתת אותה לאברהם».

(5) לפי מה שלמדו האנשים החמאים וענין ההעתקה הזאת כמו שתרגמו אונקלוס ויונתן: תלמודי גובריא הויבוא. עיין ראב"ע.

(6) «כי אם תשובו ולא תשמעו אליו הוא יעונם עוד במדבר ושהתם להעם הזה אם יחרישו

לכם» הגאון הוסף ארא אמסכו ענכם ר"ל אם ישמעו אליכם. עיין למעלה ל' ה' ואוב י"ג י"ג.

(7) «מהירים» עיין רש"י וראב"ע.

אלפי גמלה אלגנימה⁽¹⁾ אלתו נגמהא קום אלגזו ערד אלגנס סתמאיה
 אלף וכמסה⁽²⁾ וסבעון אלפא: 33 וערד אלבקר אתנאן וסבעון אלפא:
 34 וערד אלהמיר אחד וסתון אלפא: 35 ומן אלנאס מן אלנאס אלתו
 לס יערפן מצאנעה ארזגל אתנאן ותלאתון אלפא: 36 פכאן נעף דלך
 והו נציב ארזין ברזו ללגזו ערד אלגנס תלאתמאיה אלף וסבענה ותלאתון 5
 אלפא וכמס מאיה: 37 פכאן ערד אלמכס ללה מן אלגנס סתמאיה
 וכמסה וסבעין ראסא: 38 ואד אלבקר סתה ותלאתון אלפא פמכסהא
 ללה אתנאן וסבעון⁽²⁾: 39 ואד אלהמיר תלאתון אלפא וכמסמאיה
 פמכסהא ללה אחד וסתון: 40 ואד אלנאס סתה עשר אלפא פמכסהא
 ללה אתנאן ותלאתון ראסא: 41 פדפע מוסי אלמכס אלמרפוע ללה 10
 אלי אלעזר אלמאמס כמא אמרה אללה: 42 וערד קסס בני אסראיל
 אלדי קסמה מוסי מן קום אלגזאה: 43 פכאן דלך מן אלגנס תלאת
 מאיה אלף וסבענה ותלאתין אלפא וכמס מאיה: 44 ומן אלבקר סתה
 ותלאתין אלפא: 45 ומן אלהמיר תלאתין אלפא וכמס מאיה: 46 ומן
 אלנאס סתה עשר אלפא: 47 פאבד מוסי מן דלך ואחדא מן כל כמסין 15
 מן אלנאס ואלבהאים ודפעה אלי אלליואניין האפטי מהפטי מסכן אללה
 כמא אמרה: 48 תם תקדם אלי מוסי אלמוכלון באלוף אלגיש ריסא
 אלאלוף וריסא אלמיון: 48 פקאלו לה עבירך רפעו גמלה אהל אלהרב
 ארזין מענא⁽³⁾ פלם יפתקד מנא רגל: 50 וקד קרבנא קרבנא ללה
 אר רגל סנא וגד אניה דהב מן דמלג וסואר וחלקה ותרכי וחקאב⁽⁴⁾ 20
 לנסתגפר ען נפוסנא בין ידי אללה: 51 פקבין מוסי ואלעזר אלמאמס
 אלדהב מנהם כל אניה מצוגה⁽⁵⁾: 52 פכאן גמלה דהב אלרפיעה אלדי
 רפעה ללה סתה עשר אלפא וסבע מאיה וכמסין מתקאלא מן ריסא
 אלאלוף ואלמיון: 53 ואמא סאיר אהל אלהרב פמא נגמה כל ואחד
 כאן לה⁽⁶⁾: 54 ולמא אבד מוסי ואלעזר אלמאמס אלדהב מן ריסא 25
 אלאלוף ואלמיון אתו בה אלי כבא אלמהצר דכרא לבני אסראיל בין
 ידי אללה:

(1) כל הנוה" עיין ראב"ע. וזה לשון המבחר: יתר עושר כמו יתרם עשה ויתרם לעוללוהם.

(2) ובפני שהבקר הוו ששה ושלשים אלף.

(3) אשר עמנו.

(4) העתקת שמות אלו החלאים נמצאת ג"כ בשרשים לאבן גנאה חוץ מהעתקת מלת עגול המתורגם יש קרש והגאון תרגם תרכי וכלי ספק עינינו כמו תרך והוא הנזכר לאזנים.

(5) כל בלי עשוי ביד הצורף.

(6) ושאר אנשי המלחמה מה שבזו כל אחד לו היה.

אלעסכר אלי בידאת מואב אלתי עלי ארדן ירהו: 13 פֶּזַרַג מוסי ואלעזר
אלאמאם ואשראף אלגמאעֶה תלקאהם אלי פֶּזַרַג אלעסכר: 14 פֶּסֶט
מוסי עלי אלמוכֶלון באלגִיש ריסא אלאלוף וריסא אלמיין אלגִאיין מן
גזאֶה אלהרב⁽¹⁾: 15 וקאל להם מוסי הל אסתבקותם כל אנתי: 16 אליום
הִן⁽²⁾ לבני אסראיל בקול בלעם חתי אוקען נבתא באללה⁽³⁾ בסבב
5 פעור פחֶל אלובא בגמאעֶה אללה: 17 פאלאן אקתלו כל דבר מן
אלאטפאל וכל מראה ערפת מצאגֶעה אלרגֶל⁽⁴⁾: 18 וסאיר אטפאל
אלנסא אלתי לס יערפן מצאגֶעה אלרגֶאל אסתבקותהן לכם: 19 ואנתם
פאנזלו פֶּזַרַג אלעסכר סבעֶה איִאם כל מן קתל נפסא וכל מן הנא
10 בקתיל פתדֶכו פי אליום אלתאלת ופי אליום אלסאבע אנתם וסביכם:
20 וכל תוב ואניֶה מן גֶלוד ומעמול מן מרעו ואניֶה שֶבב תדֶכוה:
21 תם קאל אלעזר אלאמאם לרגֶאל אלגזאֶה אלגִאיין מן אלהרב⁽⁵⁾
הדא רסם אלשריעֶה אלתי אמר אללה בהא מוסי: 22 אמא אלדֶהב
ואלפֶצֶה ואלנחאם ואלחדיד ואלקלעי ואלאסרב: 23 פכל שי ימכן אן
15 ידבל אלנאר⁽⁶⁾ אמרוֹה פי אלנאר פיטהר ואיִצֶא ידכא במא אלנצח⁽⁷⁾
וכל מא לא ידבל אלנאר אמרוֹה פי אלמא: 24 ואנסלו תיאבכם פי
אליום אלסאבע ואטהרו ובעד דלך תדכֶלון אלי אלעסכר: 25 תם קאל
אללה למוסי קאילא: 26 ארפע גמלֶה⁽⁸⁾ מא פי אלסבי מן אלנאם
ואלבהאים אנת ואלעזר אלאמאם וריסא אבא אלגמאעֶה: 27 ואקסם
20 דלך בין אהל אלהרב אלבֶארגִין ללגזו ובין סאיר אלגמאעֶה: 28 וארפע
מכסא ללה מן אהל אלהרב אלבֶארגִין ללגזו ראסא ואחדא מן כל כֶּמס
מאיֶה מן אלנאם ואלבקר ואלחמיר ואלגֶנם: 29 וכדו דלך מן קסמהם
רפיעֶה ללה וארפע דלך אלי אלעזר אלאמאם⁽⁹⁾: 30 וכד מן קסם בני
אסראיל ואחדא מן כֶּמסין⁽¹⁰⁾ מן אלנאם ואלבקר ואלחמיר ואלגֶנם וסאיר
25 אלבהאים וארפע דלך אלי אלליואניין האפֶטי מחפֶט מסבן אללה:
31 פצנע מוסי ואלעזר אלאמאם במא אמר אללה מוסי: 32 פבאן

(1) ובכ"ו י: מן אלהרב.

(2) בפ' נוסף: בן מטגיאת = הסיתו.

(3) "עד שהפילו (ר"ל נשו מדין) מעלה".

(4) בכ"ו י: קד ערפת ר"ל אשה בעולה. וזה נגד דעת ספרין.

(5) "הבאים מהמלחמה" עיין אללמע דף 43 שורה 10.

(6) "אשר יוכל לבא באש".

(7) "וגם בני הזיה יתחמא" עיין למעלה י"ט י"ג.

(8) "שא את סבוס" עיין שמות ל' י"ב.

(9) "קחו זאת מחלקם תרומה לה' ותן אותה לאלעזר".

(10) "וקח מחלק של בני ישראל אחר מחמשים".

בעלהא פי יום סמע בדלך פקד פסך נזרהא אלדי עליהא ולפט שפתיהא
 אלדי עקרתה עלי נפסהא¹ ואללה יגפר להא: 10 ונדר אלארמלה
 ואלמטלקה פגמיע מא עקרתה עלי נפסהא פתאבת עליהא: 11 ואן
 כאנת קד נדרת פי בית בעלהא או עקרת עקדא עלי נפסהא בימין:
 12 פסמע דלך בעלהא ואמסך ענהא ולם ינתהרהא פקד תבתת נזורהא 5
 וכל עקד עקרתה עלי נפסהא: 13 ואן פסך דלך פי יום סמע בדלך פכל
 מא ברג מן שפתיהא מן נדור ועקוד עלי נפסהא פיגור תאבת ולמא
 פסכהא בעלהא פאללה יגפר להא: 14 ובדאך כל נדר וכל ימין בעקד
 לעדאב אלנפס פבעלהא יתבת דלך ובעלהא יבטלה: 15 ואן אמסך
 ענהא מן יום אלי יום פקד תבת גמיע נזורהא ועקודהא אלתי עליהא 10
 תבתהא למא אמסך ענהא פי יום סמע דלך: 16 פאן פסך דלך בעד
 מא סמע בה פקד חמל זורהא: 17 הדה אלדסום אלתי אמר אללה
 בהא מוסי פימא בין אלרגל ומארתה² ופימא בין אלאב ואבנתה פי
 האל זבאיהא והי פי בית אביהא:

לא

15

1 תם כלם אללה מוסי תבלימא: 2 אנתקם נקמה בני אסראיל
 מן אלמדוניין ובעד דלך תנצם אלי קומך: 3 פקאל מוסי לקומה גרדו
 מנכם רגאלא ללגיש יגזון אלמדון ליחלו נקמה אללה בהם: 4 אלפא
 מן כל סבט מן אסכאט בני אסראיל תבעתו בהם ללגזו: 5 פאנמאו³ מן
 אלקה אל אסראיל אלף מן כל סבט פצארו אתני עטר אלפא מגרדין ללגזו: 20
 6 פבעת בהם מוסי אלפא מן סבט ללגזו ובפנחם אבן אלעזר אלמאם
 ללגזו ואניה אלקדם ואבואק אלתגליב בידה: 7 פגזו אל מדין כמא אמר
 אללה מוסי וקתלו כל רגל: 8 וקתלו במסח מלוך מדין מע קתלאהם אוי
 ורקם וניזר והור ורבע ואיצא בלעם אבן בעזר קתלוה באלסוף: 9 פסבי בנו
 אסראיל נסא מדין ואטפאלהם וגמיע בהאימהם זמואשיהם ואתאתהם⁴ 25
 נגמו: 10 וגמיע קראהם מע⁵ מסאכנהם וקצורהם⁶ אהרקוהא באלנאר:
 11 ואבדו גמיע אלסלב ואלפי מן אלנאם ואלכהאים: 12 וגאו אלי מוסי
 ואלעזר אלמאם ואלי גמאעה בני אסראיל באלסבי ואלפי ואלנהב אלי

¹ ק': פגמיע נזורהא ועקודהא אלתי עקרתהא עלי נפסהא גיר תאבת = וכל נדריה ואסריה אשר אכרה על נפשה לא יקונו.

² פי הוסוף כאן מלת דאימא = תמיד ובין אב לבתו כנעוריה לבד.

³ ובן תרגם אונקלוס: ואתבחרו.

⁴ "גנבסיהם" עיין ת"א וראביע.

⁵ ק': מן ססאכנהם.

⁶ "ארסנותיהם" עיין רש"י וראבי"ע.

ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 28
 ועתודא ללדבוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 29 ופי אליום
 אלסאדם תמאניה רתות וכבשאן וארבעה עשר המלא בני סנה צחאחא:
 30 וברהם ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי
 אלסביל: 31 ועתודא ללדבוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 5
 32 ופי אליום אלסאבע סבעה רתות וכבשין וארבעה עשר המלא בני
 סנה צחאחא: 33 וברהם ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן
 באחצאיהם עלי סבילהם: 34 ועתודא ללדבוה סוי אלקרבאן אלדאים
 וברה ומזאגה: 35 ופי אליום אלתאמן מכת פי אלקדם¹ יכון לכם כל
 10 צנאעה מכסב לא תצנעו: 36 וקרבו צעידה קרבאנא מקבולא מרציא
 ללה רתא ואחדא וכבשא וסבעה המלאן בני סנה צחאחא: 37 וברהם
 ומזאגהם ללדת ולכבש ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 38 ועתודא
 ללדבוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 39 הוּא מא תקרבו
 ללה פי אעיאדכם מא כלא נדורכם ותברעכם מן צואעד והדאוי ומזאג
 15 ודבה סלאמה²:

ל

1 פקאל מוסי לבני אסראיל גמיע מא אמרה אללה בה: 2 תם
 כלם מוסי ריסא אלאסכאט אלדין לבני אסראיל³ קאילא הוּא אלאמר
 אלדי אמר אללה בה: 2 אי רגל נדר נדרא ללה או הלף ימינא ליעקד
 20 עקדא עלי נפסה פלא יבדל קולה ככל מא כרג מן פיה יעמל: 4 ואי
 מראה נדרת נדרא ללה או עקדת⁴ עקדא פי בית אביהא פי האל
 צבאיהא: 5 פסמע אבוהא נדרהא ועקדהא אלדי עקדת עלי נפסהא
 פאמסך ענהא⁵ פקד תבת גמיע נדורהא וכל עקד עקדתה עלי נפסהא:
 6 ואן אנתהרהא⁶ אבוהא פי יום סמע דלך פכל נדורהא ועקדהא אלדי
 25 עקדתה עלי נפסהא גיר תאבת ואללא יגפר להא אד אנתהרהא אבוהא:
 7 ואן צארת לרגל ונדורהא עליהא או לפט שפתיהא אלדי עקדתה
 עלי נפסהא: 8 פסמע בעלהא פי אי יום סמע⁷ פאמסך ענהא פקד
 תבתת נדורהא ועקודהא אלתי עקדתהא עלי נפסהא: 9 ואן אנתהרהא

(1) עיין וקרא כ"ג ל"ו וההערה שם.

(2) "מעולות ומנחות ונסכים וזבח שלמים".

(3) "אשר לבני ישראל" ולא כפירשי וראב"ע.

(4) "או אסרה" עיין ראב"ע.

(5) ענינו וחשך עצמו מלדבר אתה.

(6) לשון מניעה.

(7) "באיוה יום ישמע".

לכל המל מן אלסבעה: 30 ועתודא מן אלמאעז ליסתגפר ענכם: 31 מא
 זלא אלקרבאן אלדאים וברה תקרבו דלך וצחאחא תכון לכם ומזאגהא:

במי

- 1 ופי אליום אלאֹל מן אלשהר אלסאבע אסם מקדם יכון לכם כל
 צנאעה מכסב לא תצנעו ויום גלבה יכון לכם: 2 וקרבו צעידה מקבולה 5
 מרציה ללה רתא מן אלבקר ואחדא וכבשא וסבעה המלאן בני סנה
 צחאחא: 3 ומעהם מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור
 ללרת ועשרין ללכבש: 4 ועשרא לכל המל מן אלסבעה: 5 ועתודא מן
 אלמאעז דכזה ליסתגפר ענכם: 6 מא זלא קרבאן אלשהר וברה
 ואלקרבאן אלדאים וברה ומזאגהמא כאלסביל מקבולה מרציה קרבאן 10
 ללה: 7 ופי אלעאשר מנה אסם מקדם יכון לכם ואניעו אנפסכם וכל
 עמל לא תעמלו: 8 וקרבו צעידה ללה מקבולה מרציה רתא ואחדא
 וכבשא וסבעה המלאן בני סנה צחאחא: 9 ומעהם מן אלבר סמידא
 מלתותא בדהן תלאתה עשור ללרת ועשרין ללכבש: 10 ועשרא לכל
 המל מן אלסבעה: 11 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה מא זלא דכזה 15
 אלגפראן ואלקרבאן אלדאים וברהמא ומזאגהמא: 12 ופי אליום אלזאמס
 עשר מנה אסם מקדם יכון לכם וכל צנאעה מכסב לא תצנעו וחגו חגא
 ללה סבעה איאם: 13 וקרבו צעידה קרבאנא מקבולא מרציה ללה
 תלאתה עשר רתא מן אלבקר וכבשין וארבעה עשר המלא בני סנה
 צחאחא: 14 ומעהם מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל 20
 רת מן אללאתה עשר ועשרין לכל כבש מן אלכבשין: 15 ועשרא
 לכל המל מן אלארבעה עשר: 16 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה סוי
 אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 17 ופי אליום אלתאני אתנא עשר
 רתא מן אלבקר וכבשין וארבעה עשר המלא בני סנה צחאחא:
 18 וברהם ומזאגהם ללרתות וללכבשין ואלהמלאן באחצאיהם עלי 25
 אלסביל: 19 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה סוי אלקרבאן אלדאים וברה
 ומזאגה: 20 ופי אליום אללאתת אהר עשר רתא וכבשין וארבעה
 עשר המלא בני סנה צחאחא: 21 וברהם ומזאגהם ללרתות וללכבשין
 וללחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 22 ועתודא ללדכזה סוי אלקרבאן
 אלדאים וברה ומזאגה: 23 ופי אליום אלראבע עשרה רתות וכבשין
 וארבעה עשר המלא בני סנה צחאחא: 24 וברהם ומזאגהם ללרתות
 וללכבשין ואלהמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 25 ועתודא מן אלמאעז
 ללדכזה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 26 ופי אליום אלזאמס
 תסעה רתות וכבשין וארבעה עשר המלא בני סנה צחאחא: 27 וברהם

5 ועשר ויבה סמיד מן אלבר מלתות ברבע קסט מן דהן מטהון:
 6 צעידה דאימיה כמה צנעת פי בדיה סיני¹ מקבולה מרציה ללה:
 7 ומעה מן אלמואג רבע קסט לכל חמל ירש פי אלקדם רשא
 מן עתיקה² ללה: 8 ואדא צנעת אלחמל אלתאני בין אלגרובין
 5 פכצעידה אלגדאה ומזאגה אצנעה³ קרבאנא מקבולא מרציה ללה:
 9 ופי יום אלסבת המלאן אבנא סנה צחוחאן ומעהמא עשראן מן אלבר
 סמידא מלתותא בדהן ומזאגה: 10 דלך קרבאן סבת בסבת מע אלקרבאן
 אלדאים ומזאגה: 11 ופי רווס שהורכם קרבו צעידה ללה רתין מן
 אלברקר וכבשא וסבעה המלאן בני סנה צחאחא: 12 ותלאתה עשור
 10 מן אלבר סמידא מלתותא בדהן לכל רת ועשרין ללכבש: 13 ועשרא
 לכל חמל כדאך אלצעידה אלמקבולה אלמרציה ללה: 14 ומזאגהם
 נצה קסט לכל תור ותלת קסט ללכבש ורבע קסט לכל חמל מן אלשראב
 הדא קרבאן שהר בשחר לשחר אלסנה: 15 ועתודא מן אלמאעו דבוה
 ללה ומע אלקרבאן אלדאים יקרב דלך ומזאגה: 16 ופי אלשהר אלאול
 15 פי אליוס ארבע עשר מנה פסח ללה: 17 ופי אליוס אלכאמס עשר
 מנה הג סבעה איאם יוכל פטיר: 18 פי אליוס אלאול מנהא אסם מקדם
 כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 19 וקרבו קרבאנא צעידה ללה רתין
 מן אלברקר וכבשא וסבעה המלאן בני סנה צחאחא יכונו לכס: 20 ומעהם
 מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל תור ועשרא ללכבש:
 21 ועשרא לכל חמל מן אלסבעה: 22 ועתודא לדבוה ליסתגפר ענבם:
 23 מא תלא קרבאן אלגדאה וקרבאן אלדאים אלתאן⁴ תקרבו הדה:
 24 ומתלהא קרבו פי כל יום מן אלסבעה אלאיאם קרבאנא מקבולא
 מרציה ללה מע אלקרבאן אלדאים ומזאגה: 25 ופי אליוס אלסאבע
 אסם מקדם יכונ לכס כל צנאעה מכסב לא תעמלו: 26 ופי יום אלכבור
 25 פי תקריבכם ברא גדידא ללה בעד אסאביעכם⁵ אסם מקדם יכונ לכס
 כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 27 וקרבו צעידה מקבולה מרציה ללה
 רתין מן אלברקר וכבשא וסבעה המלאן בני סנה: 28 ומעהם מן אלבר
 סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל רת ועשרין ללכבש: 29 ועשרא

¹ כאשר נעשתה במדבר סיני ר"ל כאותה שניעשו בימי המלואים (שמות כ"ט א) הגאון העתיק במדבר סיני כי כהר סיני לא נקרב תמיד.

² ת"א: נסוך דחמר עתיק.

³ «וכאשר תעשה הכבש השני בין הערבים תעשהו וכו'.

⁴ «כלבד עולת הבקר ועולת התמיד השנית» ר"ל תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים. אולי העתקת הגאון כורה על מאמר ר' יהודה (בבלי יומא ע"ג) אחר (ר"ל מן שבעת ככשים) קרב עם תמיד של שחר וששה עם תמיד של בין הערבים.

⁵ «אחר שבויעותיכם» (שבעה). תרגום יונתן: כד יתמלון שבעתי שבויעא.

אעמאמהן ואנקל נחלה אביהן להן: 8 ומר בני אמראיל וקל להם אִי רגל מאת וליס לה אבן פאנקלו נחלתה לאבנתה: 9 פאן לס תבן לה אבנה פאעטו נחלתה לאבותה: 10 פאן לס יבן לה אבוה פאעטוהא לאעמאמה: 11 פאן לס יבן לה אעמאם פאעטוהא לנסיבה אלאקרב אליה מן עשירתה יחוזהא וליבן דלך לבני אסראיל רסם חכם כמא 5 אמר אללה מוסי: 12 ולמא קאל אללה למוסי אצעד אלי גבל אלעברים הדא ואנטר אלבלד⁽¹⁾ אלדי אנא מעטיה בני אסראיל: 13 פאדא אבצרתה פאנצם אלי קומך את איצא כמא אנצם הרון אנוך: 14 כמא כאלפתמא אמרי פי בריה צין ענד כצומה אלגמאעה פלם תקדסאני בדלך אלמא כהצרתהם ולדלך סמי מא כצומה רקים⁽²⁾ פי בריה צין: 10 15 קאל מוסי בין ידי אללה קאילא: 16 אן שית יא רב אלאה ארואה גמיע אלבישר פאסתכלך רגלא עלי אלגמאעה⁽³⁾: 17 יכרג בין ידיהם וידבל בין ידיהם ויכרגהם וידכלהם ולא יבקו כנגם לים להם ראע: 18 פקאל אללה למוסי כד יהושע אבן נון פאנה רגל פיה פצלי⁽⁴⁾ ואסנד ידך עליה: 19 ואוקפה בין ידי אלעזר אלאמאם וסאיר אלגמאעה ומרה 15 כהצרתהם: 20 ואגעל עליה מן בהאיך לבי תקבל מנה⁽⁵⁾ גמאעה בני אסראיל: 21 וליבן וקופה בין ידי אלעזר אלאמאם חתי יסאל פי הואיגה כהואה אלאנואר בין ידי אללה וען אמרה יכרגו וידכלו⁽⁶⁾ הו ובנו אסראיל וסאיר אלגמאעה: 22 פצענע מוסי כמא אמרה אללה אן אבד יהושע ואוקפה בין ידי אלעזר אלאמאם וסאיר אלגמאעה: 23 ואסנד 20 ידיה עליה ואוצאה כמא קאל לה אללה:

כח

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם קרבאני דאימי⁽⁷⁾ מרצי מקבולי אחפטוה אן תקרבוה לי פי וקתה: 3 ובין להם⁽⁸⁾ אן אלמרצי אלדי תקרבונה ללה חמלאן אבנא סנה צחיחאן פי 25 כל יום צעידה דאימא: 4 אהדהמא כאלגראה ואלאכר בין אלגרובין:

⁽¹⁾ פי וק: בלד כנעאן.

⁽²⁾ מלא קדשתם אותי כמים החם לעיניהם ולכן נקראו מי מריבת קדש.

⁽³⁾ הגאון מחבר פסוק י"ב וי"ג עם פסוק ט"ו וענינו ויהי כאשר אמר ה' אל משה יעלה ... ונאספת ... ויאמר משה לפני ה' אם תרצה מיתתי מנה תחתי אויש על העדה וגו'.

⁽⁴⁾ "תרוץ".

⁽⁵⁾ "ישמעוהו".

⁽⁶⁾ "עד שישראל ממנו על צרכיו בתכונת האורים לפני ה' ועל פיו יצאו ויבואו" ר"ל על

פי אלעזר הכהן. ובפי: ען אמר אללה = על פי ה' ר"ל על פי משפט האורים.

⁽⁷⁾ "קרבני תמיד".

⁽⁸⁾ ר"ל והודעת להם כי הקרבן אשר תקריבו להי לרצונו וכי.

אליחצאליון ועשאר אלגוניין: 49 ועשאר אליצרוין ועשאר אלשלמיון:
 50 פכאן עדר עשאר נפתלי הדה זמסה וארבעין אלפא וארבע מאיה:
 51 פדלך זמלה עדר בני אסראיל סת מאיה אלף ואלף ואחד וסבע
 מאיה ותלאתון: 52 תם כלם אללה מוסי קאילא: 53 להאולי יגב אן
 5 יקסם אלבלד נחלה באחצא אסמאיהם: 54 פללכתיר תכתר נחלתה
 וללקליל תקללהא כל סבט עלי קדר עדרה: 55 ועלי לכו
 באלסהם יקסם אלבלד באסמא אסכאט אבאיהם: 56 ועלי קדר אלסהם
 תקסם נחלתהם בין כתיר וקליל: 57 והדה אעדאד לוי לעשאיריהם
 עשאר אלגרשניין ועשאר אלקהתיין ועשאר אלמררוין: 58 וסאר
 10 עשאיריהם² עשאר אללבניין ועשאר אלחברניין ועשאר אלמחליין
 ועשאר אלקרחיין ואולד קהת עמרם: 29 וכאן אסם וזגה עמרם יוכבר
 אבנה לוי אלתי ולדת ללוי במצר פולדת הרון ומוסי ומרים אלתהמא:
 60 וולד להרון נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר: 61 ומאת נדב ואביהוא
 במא קרבא נארא גריבה בין ידי אללה: 62 פכאן עדרהם תלאתה
 15 ועשרין אלפא כל דבר מן אבן שיהר פצאעדא לס³ יעדו פי זמלה בני
 אסראיל אד לס יעמו נחלה פי וסטהם: 63 האולי מעדודו מוסי ואלעזר
 אלאמאם אללדאן עדא בני אסראיל פי בידאת מואב עלי ארדן ירהו:
 64 ולם יבן פיהם רגל מן מעדודי מוסי והרון אלאמאם אללדאן עדא
 בני אסראיל פי ברעה סיני: 65 לאן אללה חכם עליהם באן יתמאותרו⁴
 20 פי אלברעה ולם יבק מנהם רגל אלא כלב אבן יפנה ויהושע אבן נון:

בו

1 תם תקדם בנאת צלפחד אבן חפר אבן גלעד אבן מכיר אבן
 מנשה מן עשאר מנשה אבן יוסף אללאתי אסמאיהן מחלה ונעה והגלה
 ומלכה ותרצה: 2 פקמן בין ידי מוסי ואלעזר אלאמאם ואלאשראף
 25 וסאר אלזמאעה ענד באב זבא אלמחצר קאילאת: 3 אן אבאנא
 מאת פי אלברעה והו פלם יבן פי זמלה אלזמאעה אלדין תגמעו עלי
 אללה מע קרח לאנה מאת בזטיטה ולם יכלף בנין: 4 פלם יקקן אסם
 אבינא מן בין עשירתה אד לים לה אבן בל אעטנא נחלה פימא בין
 אעמאמנא: 5 פרפע מוסי חכמהן אלי אללה: 6 תם קאל אללה למוסי
 30 תכלימא: 7 נעמא קאל בנאת צלפחד אעטהן חוז נחלה פימא בין

(1) „כל שבט לפי מספרו“.

(2) „ושאר משפחותיהם“.

(3) ובכ"ו י: אד.

(4) „ה' גזר עליהם שימותו אחד אחד“.

אלאראליין: 18 פכאן ערד עשאיר גד הדה ארבעין אלפא זמס מאיה:
 19 ובנו יהודה אלא⁽¹⁾ ער ואונן ומאתא פי בלד כנעאן: 20 תם צאר
 בנו יהודה⁽²⁾ לעשאיריהם עשאיר אלטלניין ועשאיר אלפרצין ועשאיר
 אלורדיין: 21 ובנו פרץ עשאיר אלהצנניין ועשאיר אלהמולין: 22 פכאן
 ערד עשאיר יהודה הדה סתה וסבעין אלפא זמס מאיה: 23 ובנו 5
 יששבר לעשאיריהם עשאיר אלתולעיין ועשאיר אלפוניין: 24 ועשאיר
 אליישבין ועשאיר אלשמרניין: 25 פכאן ערד עשאיר יששבר הדה
 ארבעה וסתין אלפא ותלאת מאיה: 26 ובנו זבולן לעשאיריהם עשאיר
 אלסרדיין ועשאיר אלאלונין ועשאיר אליחאלין: 27 פכאן ערד
 עשאיר זבולן הדה סתין אלפא זמס מאיה: 28 ואבנא יוסף לעשאיריהם 10
 מנשה ואפרים: 29 פכאן מנשה עשאיר אלמכודיין ועשאיר
 אלגלעדדיין מן גלעד אבן מכוד⁽³⁾: 30 ובנו גלעד עשאיר אלאיעזריין
 ועשאיר אלהלקיין: 31 ועשאיר אלאשריאלין ועשאיר אלשבמין
 32 ועשאיר אלשמדיעיין ועשאיר אלהפריין: 33 וצלפחד אבן חפר לם
 יבן לה כנון אלא כנאת ואסמהן מחלה ונעה וחגלה ומלכה ותרצה: 15
 34 פכאן ערד עשאיר מנשה הדה אתנין זמסין אלפא וסבע מאיה:
 35 ובנו אפרים לעשאיריהם עשאיר אלשתלהיין ועשאיר אלכברדיין
 ועשאיר אלתהניין: 36 ועשאיר אלעריין מן ערן אבן שותלה⁽⁴⁾:
 37 פכאן ערד עשאיר בני אפרים הדה אתנין ותלאתין אלפא זמס
 מאיה האולי אולאד יוסף ועשאיריהם: 38 ובנו בנימן לעשאיריהם עשאיר 20
 אלבלעיין ועשאיר אלאשבליין ועשאיר אלאחרומיין: 39 ועשאיר
 אלשופמיין ועשאיר אלהופמיין: 40 ועשאיר אלארדיין ועשאיר אלנעמיין
 מן בני בלע⁽⁵⁾: 41 פכאן ערד עשאיר בנימן הדה כמסה וארבעין אלפא
 וסת מאיה: 42 ובנו דן לעשאיריהם עשאיר אלשוהמיין ומא תעשר
 מנה⁽⁶⁾: 43 פכאן ערד דלך ארבעה וסתין אלפא וארבע מאיה: 25
 44 ובנו אשר לעשאיריהם עשאיר אלימיין ועשאיר אלישוין ועשאיר
 אלבריעיין: 45 ועשאיר אלהכריין ועשאיר אלמלכיאליין מן בני בריעה⁽⁷⁾:
 46 וכאן אסם אבנה אשר ישרח: 47 פכאן ערד עשאיר אשר הדה
 תלאתה זמסין אלפא וארבע מאיה: 48 ובנו נפתלי לעשאיריהם עשאיר

(1) «בראשונה.

(2) «ואחרי כן היו בני יהודה».

(3) «ומשפחות הנלעדיים מגלעד בן מכור».

(4) «ומשפחות הערבים מערן בן שותלה».

(5) «ומשפחות הארדו ומשפחות הנעמי מכני בלע».

(6) «משפחות השוחטום ומה שהתחם להם עיין ראביע».

(7) «ומשפחות החכרי ומשפחות הכרוביאלי מכני ברועה».

בית אבאיה אלשמעוני¹): 15 ואסם אלמראה אלמדיניה אלמקתולה
 כזבי אבנה צור והו רייס אהל בית מן אמתה² במדין: 16 תם כלם
 אללה מוסי תכלימא: 17 האצר אלמדיניין חתי תקתלוהם: 18 לאנהם
 אעדא לכס³ באגתיאלהם אלדי אגתאלוכם בסבב פעור ובסבב כזבי
 5 אבנה שריף מדין אגתהם אלמקתולה פי יום אלובא בסבב פעור:

כו

1 ולמא כאן בעד אלובא קאל אללה למוסי ולאלעזר אבן הרון
 אלאמאם תכלימא: 2 ארפעא גמלה גמאעה בני אסראיל מן אבן עשרין
 סנה פעאעדא לביות אבאיהם כל מן יברג לגיושהם: 3 פאמר מוסי
 10 ואלעזר אלאמאם באחצאיהם⁴ פי בידאת מואב עלי ארדן ירחו: 4 מן
 אבן עשרין סנה פעעדא כמא כאן אמר אללה מוסי ובני אסראיל
 אלכארזין מן בלד מצר⁵: 5 פכאן בנו ראובן בכר אסראיל עשירה
 אלחנוכין ועשירה אלפלוין⁶: 6 ועשירה אלחצרוניין ועשירה אלכרמיין:
 7 פכאן עדר עשאר ראובן הדה תלאתה וארבעין אלפא וסבע מאיה
 15 ותלאתין: 8 ואבן פלוא אליאב: 9 ובנו אליאב נמואל ודתן ואבירם
 הו דתן ואבירם דעאה אלגמאעה אלדין תלפפו⁷ עלי מוסי והרון פי
 גמאעה קרה וכאן דלך בין ידי אללה⁸: 10 פפתחת אלארץ פאהא
 פאבתלתהמא מע קרה פי וקת מות תלך אלגמאעה ואכלת אלנאר⁹
 אלמאיתין וכמסין רגלא פעארו עלמא: 11 ובנו קרח כסף בהם¹⁰ ולם
 20 ימותו: 12 ובנו שמעון לעשאירהם עשאר אלנמואליין ועשאר אלימיניין
 ועשאר אליכיניין: 13 ועשאר אלזרחיין ועשאר אלשאולין: 14 פכאן
 עדר עשאר שמעון הדה אתנין ועשרין אלפא ומאיתין: 15 ובנו גד
 לעשאירהם עשאר אלצפוניין ועשאר אלחגיין ועשאר אלשוניין:
 16 ועשאר אלזוניין ועשאר אלעריין: 17 ועשאר אלארודיין ועשאר

(1) "נשיא בית אבותיו השמעוני" עיין ראב"ע.

(2) ר"ל ראש משפחה בעמו.

(3) "כי אויבים הם לכס".

(4) "ויצו משה ואלעזר הכהן לפקדם" וכן תרגם אונקלס.

(5) עיין רש"י.

(6) "ויהיו בני ראובן בכור ישראל משפחת החנוכיים" וכן העתיק בכל הפרשה.

(7) וכן תרגם אונקלס: דאחכנשו.

(8) "וזה היה לפני ה'" שהיה ריבם על משה לא על ה' כמו שררשו חז"ל (סנהדרין

ק"י ע"א).

(9) "ותבלע אותם עם קרח בעת מות העדה הזאת ואכול האש וגו'". הגאון העתיק כן
 לומר לך שקרח מהנבלעים היה ולא מהשרופים. וזה נגד דברי חז"ל (שם) ונגד דעת הראב"ע
 (למעלה ט"ז לד).

(10) "טבעו ולא מתו" ר"ל בלעה הארץ אותם אבל ניצולו אח"כ וחיו.

וקאל סיכון מסבנך⁽¹⁾ עלבא ותציר פי אלעבר וכרך: ²² ואדא יכון וקת לנפי אלקיניין פכס יסכי מנהם אלמוצליון⁽²⁾: ²³ תם צרב מתלה פקאל אלויל למן יהוא אדא צירה אלטאוק⁽³⁾: ²⁴ ואלדראמין⁽⁴⁾ מן פרצה קברם⁽⁵⁾ תערב אלמוצליון ואלעבריון והם איצא אלי אבארה: ²⁵ תם קאם בלעם פמצי ורגע אלי מוצעה ובלק איצא מצי אלי סבולה: ⁵

כה

1 תם אקאם אל אסראיל פי שטים וכדא אלקום אן יזאנו כנאת מואב: ² פרעון באלקום אלי דבאוח מעבודאתהם פאכלו מנהא וסגרו להא: ³ פלאום⁽⁶⁾ אל אסראיל פעור אלענם ואשתה גצב אללה עליהם: ⁴ פקאל אללה למוסי כד מעך⁽⁷⁾ ריסא אלקום ואצלבהם ללה הדא אלשמם תרגע ¹⁰ שדה גצבה ען אל אסראיל: ⁵ פקאל מוסי להכאמהם ליקתל כל רגל מן פי נאחיתה⁽⁸⁾ מן מלאומי פעור אלענם: ⁶ ואדא ברגל מן בני אסראיל קד אקבל וקדם אלי מא בינהם מראה מדיניה בהצרה מוסי וגמאעתהם והם יכבון ענד כאב זבא אלמחצר: ⁷ פלמא ראי פינהם אבן אלעזר אבן הרון אלאמם קאם מן וסט אלגמאעה ואבד רמחא בידה: ⁸ ודבל ¹⁵ וראה אלי אלקבה פטענהמא גמיעא אדרגל ואלמראה פי כטנהא⁽⁹⁾ פאנהבם אלזבא ען בני אסראיל: ⁹ פכאן עדד מן מ את באלזבא ארבעה ועשרין אלפא: ¹⁰ וכלם אללה מוסי קאילא: ¹¹ אן פנהם אבן אלעזר אבן הרון אלאמאם רד המיתי ען בני אסראיל במא גאר לי פי מא בינהם התי לם אפנהם בעקאבי⁽¹⁰⁾: ¹² פלדלך קל לה⁽¹¹⁾ אני ²⁰ מעטיה עהדי סלאמה: ¹³ יכון לה ולנסלה בעדה עהד אמאמה אלהר כדל מא גאר לרבה ובפר ען בני אסראיל: ¹⁴ וכאן אסם אדרגל אלאסראילי אלמקתול אלדי קתל מע אלמדיניה זמרי אבן סלוא שריף

(1) ובכ"ו י: מגלכך.

(2) מושבך איתן יהיה ותשים כסלע קנך אבל אם יהיה העת לבער הקינים וכמה מהם ישבו האשוריים הגאון תרגם אשור ככמה מקומות באלמוצל.

(3) ר"ל אוי לבני שיהיה בעת שיעשה ה' אלה הדברים. עיין ראב"ע.

(4) אלדראמין נראה מלת וזה נלקחה מלשון לעז הרומון הנזכר בפ"י רשב"ם וענינו ספינה גדולה.

(5) והספינות אשר בהן קפרום יענו האשורים ובני עבר והם ג"כ (ילכו) לאבדון.

(6) וכן תרגם אונקלוס ואתחבר.

(7) קח אתך.

(8) ר"ל שיהרג כל איש מן האנשים אשר סביבו.

(9) ככטנה" עיין רשב"ם וראב"ע.

(10) בקנאו לי את קנאתי בתוכם עד שלא כליתם בעונש.

(11) כן הוא בכ"ו י' אבל בפ"י להם ר"ל לבני ישראל.

אֲבִיתָךְ יִא אֵל יַעֲקֹב וּמִנְאֻלֶיךָ יִא אֵל אִסְרָאֵל: 6 פְּהֵי כְּאוּדֵיהּ מִמְדוּדֵיהּ
 וּבְגִנָּאן עֲלֵי נְהַר וּבְמִצְרָבִי (1) צִרְבְּהָא אֱלֹהֵהּ וּבְאֲרוּז עֲלֵי מֵא: 7 יִהְטֵל
 אֱלֵמָא מִן דּוּאֵלִיָּהּ וּגְרַסָּהּ פִּי מֵא גִזִּיר וִירְתַּפַּע מִן אַגְגִּי (2) מִלְכָּה וּתְתַסְאֵנִי
 מִמְלַכְתָּהּ: 8 וְאַלְטָאִיק אֱלִמְרַגָּהּ מִן מִצְרַיִם כְּאַרְק אֲלֵרִים מֵאַנַּע עֵנָה (3)
 5 פְּהֵו יֵאכַל אַעֲדָאָה מִן אֱלֵאמִם (4) וְעִטְאֵמָהִם יִנְהַשִּׁי (5) וְסַהֲאֵמָה תְּדַנְפָּהִם (6):
 9 וְאֵדָא גְּתָא וּרְבִיץ פְּהֵו כְּאַסְדָּא אִו לְבוֹי (7) מִן דָּא יִתִּירָה מִכְּאַרְכֵּךְ
 מִכְּאַרְךָ וְלֵאעֲנֵךְ מִלְעִין: 10 פֵּאִשְׁתְּד גִּצְבִּי בְּלֵק עֲלֵי בְלַעִם וְצַפְק כְּפִיָּה
 חֲרָדָא (8) וְקֵאל לָהּ אֲנִמָּא דְעוֹת בְּךָ לְתַסְבֵּי אַעֲדָאִי פֵּאֵדָא בְּךָ קֵד
 בְּאַרְכְּתָהִם הִלָּה אֱלִמְרָהּ אֱלֵתֵּלְתָּהּ (9): 11 פֵּאֵלָאן פֵּאֲנַצְרָף אֱלֵי
 10 מוֹצֵעֵךְ לְקֵד עוֹמֵת אִן אֲבִרְמֵךְ פִּמְנַעֵךְ אֱלֹהֵהּ מִן אֱלִבְרָאֵמָהּ: 12 קֵאל
 לָהּ אֱלִם אֱקֵל לְרַסְלֵךְ אֱלִדִּין בְּעֵתָת בְּהִם אֱלִי: 13 לוֹ אַעֲטָאֵנִי בְּלֵק
 מִלְכָּה בְּצֵהּ אִו דְּהַבָּא לֹא אִסְתַּטִּיעַ אִן אֲתַגְאֹזֵו אֲמַר אֱלֹהֵהּ פֵּאֵעֵמֵל
 גִּידָהּ אִו רִדֵּיהּ מִן רֵאִי אֱלִדֵי יִקוּלָּהּ אֱלֹהֵהּ אֱקוּלָּהּ פִּקְטִי: 14 וְאַלָּאן הֵא
 אֲנָא מִנְצַרְף אֱלֵי קוּמִי תַעֲאֵל חֲתִי אַעֲרַפְךָ (10) מֵא יַעֲנַע הָאוּלִי אֱלִקוּם
 15 בְּקוּמֵךְ פִּי אֲבִר אֱלֵאִיִּם: 15 פִּצְרֵב מִתְּלָהּ וְקֵאל קֵל יִא בְּלַעִם אֲבִן בַּעוּר
 וְקֵל יֵאִיָּהּ אֱלִרְגֵל אֱלֵהֲדִיד אֱלִבְצֵר: 16 קֵל יִא סֵאמַע אֱקוּאֵל אֱלִטָּאִיק
 וְעֵאַרְף מַעֲרַפָּה אֱלַעֲאֵלִי וְנֵאטֵר מִנֵּאטֵר אֱלִבְאִפִּי וְהֵו נֵאִים וְהֵו מִפְתוּחָה
 אֱלַעֲיִן: 17 אֲמַר אֲרֵאָה (11) וְלִים הֵו אֱלָאן וְאַלְמַחָה פְּהֵו גִיר קְרִיב אִן
 יִטְלַק (12) כּוֹכַב מִן אֵל יַעֲקֹב וְיִקוּם קְצִיב מִן אֵל אִסְרָאֵל פִּיּוּהֵן (13) גְּהֵאֵת
 20 מוֹאֵב וְיוֹזֵל סֵאִיר בְּנֵי שֵׁת: 18 וְסִיכּוֹן אֲדוּם מִנְקַרְצָא וּבְדַלְךְ שַׁעִיר
 וְסֵאִיר אַעֲדָאִיָּהּ וְאַסְרָאֵל יוֹדָאֵד תֵּאִידָא: 19 וְאַלְדֵי יִסְתוּלִי מִן אֵל יַעֲקֹב
 יִבִּיד אֱלִשְׁרִיד מִן אֱלִקְרִי (14): 20 תֵּם רֵאִי עֵמֶלְק וְצִרְבֵּי מִתְּלָהּ וְקֵאל אֱוִל
 אֱלֵאמִם עֵמֶלְק וְאַצְרָהָא אֱלֵי אֲבֵאֲדָהּ (15): 21 תֵּם רֵאִי אֱלִקְוֵיִן פִּצְרֵב מִתְּלָהּ

(1) «באהלים» מלשון אהל ומקנה. עיי' תשובות דונש על רס"ג סי' 2 ועוד עיי' מכלל יופי.

(2) ר"ל יותר מן אגג.

(3) עיין למעלה כ"ג כ"ב.

(4) «הוא יאכל צרוו מן הגוים».

(5) פ': יערק, ועיניו אחד.

(6) «וחציו זמחצום ויחלום».

(7) כן הוא בכ"י י'. פ': לבוה ועיין למעלה כ"ג כ"ד.

(8) «מאף» — (9) «זאת הפעם השלישית».

(10) «לכה ואודיעך».

(11) «איש אחד אראנו» עיין רשב"ם וראב"ע.

(12) ובכ"י י': יטלע = יעלה.

(13) «הליש» וכן תרגם דברים ל"ב ל"ט.

(14) «ואשר ימשול מכות יעקב ואיבד השריד מן הערים».

(15) «ראשון בגוים עמלק ואחריתו לאכדון, ובכ"י י': אול חרב אלמם = הגוי הנלחם

ההנא ענד קרבאנך ונאנא אתלִקִי מן ההנא: 16 פואפא אמר אללה אלי בלעם ולקִנה בלאמא פקאל ארגע אלי בלק וקל כדא: 17 פגא אליה והו קאים עלי קרבאנה וריסא מואב מעה קאל מא דא קאל אללה: 18 פצרב מתלה וקאל קס יא בלק ואסמע ואנצת לקולי יא אבן צפור: 19 לים אלטאיך באלנאס פיכדב ולא כבני אדם פינדס אתראה יקול 5 ולא יפעל או יתבלם ולא יקום בה: 20 אלא אן ברכאת קד קבלתהא פאבארך פיהם ולא ארדהא⁽¹⁾: 21 ממא לס יבצר גלא פי אל יעקוב ולא הגלא פי אל אסראיל פאללה רבהם מעהם וצהאבה אלמלך להם⁽²⁾: 22 אלטאיך אלמברגהם מן מצר בארק ארדים מאנע ענהם⁽³⁾: 23 ולא טִרדה תחיד פי אל יעקב ולא קסאמה תותר פי אל אסראיל 10 ואנמא יקאל להם מא צנע אלטאיך פקט⁽⁴⁾: 24 והו שעב כלבִו יקום⁽⁵⁾ וכאסד ירתפע לא ינצגע אלי אן יאכל אלפריסה וישרב דם אלצרעי: 25 קאל לה בלק אד לא תסבה סבא פלא תבארכה ברכה: 26 פאגאבה וקאל אלם אקל לך אן בלמא יקולה אללה אצנע: 27 קאל תעאל אכדך אלי מוצע אבר פלעל יסהל ענד אללה פתסבה לי מן הנאך: 15 28 פאכדה אלי ראם אלדאביה⁽⁶⁾ אלמטלעה עלי וגה אלסמאזה: 29 קאל אבן לי ההנא סבעה מדאבה ואעד לי סבעה רתות וסבעה כבאיש: 30 פצנע כמא קאל לה וקרבא תורא וכבשא עלי כל מדבח:

כד

1 פלמא ראי בלעם אן אלאצלה ענד אללה תבריך אל אסראיל 20 לס ימיך באלמרתין אלאולתין פי טלב אלפאלאת ואקבל בוגהה אלי ברהם⁽¹⁾: 2 פלמא מד בצרה וראהם נזלין עלי נטאם אסבאמהם חלת עליה נבִוה אללה: 3 פצרב מתלה וקאל קל יא בלעם אבן בעור וקל יאיהא אלרגל אלהדיד אלבער⁽²⁾: 4 וקל יא סאמע אקואל אלטאיך ונאטר מנאטר אלכאפי והו נאים והו מפתוח אלעיני⁽³⁾: 5 מא אגוד 25

(1) "הנה כרבות קבלתי ואבדך אוהם ולא אשיבנה" (ר"ל את הברכה) וכן תרגם אונקלוס.

(2) "וריעות המלך להם" ותרועת מלשון חכה וריעות עיני רש"י ורשב"ם.

(3) "אל המוציאם ממצרים בקרני ראם נלחם להם" ובפירושו לתהלים צ"ה ד' אמר הגאון: ארק אריום והו אלקרון ר"ל שקרני ראם נקראו בערבי ארק. ועיני אבן גנאח בשרשים צד 789.

(4) "ולא נחש ישריש כבית יעקב ולא קסם יפעל פעולה כבית ישראל ורק יאמר להם כה פעל אל".

(5) נראה מזה שהגאון השתמש כלביא בלשון יחיד וזכר.

(6) וכן תרגם אונקלוס: ריש רבתא.

(7) "כהשתי הפעמים הראשונות לבקש הקסמים וישן פניו אל מדברם".

(8) וכן תרגם אונקלוס: דשפיר חוי. עיני רש"י ורשב"ם.

(9) "והוא ישן ועיניו פתוחות" עיני ראביעי.

אתראני אסתטיע אן אקול שיא אלא מא ילקנניה¹ אללה פקט:
 39 ומציא גמיעא חתי גאא אלי קריה הצות: 40 ודבה בלק בקרא
 וגנמא ובעת בדרך אלי בלעם ואלי אלריסא אלדין מעה: 41 פלמא
 כאן באגדאה אבד בלק בלעם ואצעדה אלי בעץ ביע מעבודה²
 5 פנטר מן תם אלי בעץ אלקום:

כג

1 פקאל אבן לי ההנא סבעה מדאבה ואעד לי סבעה רתות
 וסבעה כבאש: 2 פצנע דלך וקרבא תורא וכבשא עלי כל מדבח³:
 3 תם קאל לה בלעם קף ענד קרבאנד ואמצי אנא פלעלי יואפיני אמר
 10 אללה ואי קול ילקנניה אכברתך בה ומצי פי הדי⁴: 4 פלמא ואפאה
 אמר אללה⁵ קאל יא רב אני קד נצדת סבעה מדאבה וקרבת תורא
 וכבשא עלי כל ואחד מנהא: 5 פלקנה אללה בלאמא פקאל ארגע
 אלי בלק וקל כדא: 6 פרגע אליה פאדא בה ואקפא ענד קרבאנה
 וגמיע ריסא מואב מעה: 7 פצרב מתלה וקאל מן ארס סירני בלק מלך
 15 מואב מן גבאל אלמשרק קאילא תאעל פאלען לי יעקוב ודם אל
 אסראיל: 8 מא אסב מא לם יסבה אלטאיקומא אדם מא לא ידמה אללה:
 9 ואנא אראה מן רוס אלגבאל ואלמחה מן אליפאע אנה שעב סיסבן
 פרידא ולא יחסב מע סאיר אלאמס⁶: 10 יא מן יעד נסל יעקוב
 ויחצי דריה אסראיל אסאלך אן תמות נפסי⁷ מות אלמסתקימין ותבון
 20 אצרותי מתלהם: 11 קאל לה בלק מא דא צנעת בי דעותך לתסב
 אעדאי פאדא בך תבארך פיהם: 12 פאגאבה וקאל לה אלא אן מא
 ילקנניה אללה אחפטה ואקולה: 13 קאל תעאל מעי אלי מוצע אבר
 תנטרה מנה לבנך תנטר בעצה לא כלה פלעלך תסתטיע אן תסבה⁸
 14 פאכדה אלי אלציעה אלמשרפה⁹ עלי ראם אלקלעה פבני הנאך
 25 סבעה מדאבה וקרב תורא וכבשא עלי כל מדבח: 15 וקאל לה קף

(1) "ועתה אף כי באתי האוכל דבר מאומה אם לא אשר ילמדני אלהים".

(2) "אל אחת מן כמות אלהיו" ת"א: לרמת דחלתה.

(3) "ויעש בן בלק) ויקריבו שניהם שור ואיל על כל מזבח".

(4) "כנחת" והמלה היא אחת מן השבעים שמות נפרדים אשר באר הגאון מלשון המשנה.

(5) "דבר ה' וכן ת"א".

(6) "עם כל הגוים".

(7) "אתה (האל) המונה זרע יעקוב וסופר יצאצי ישראל אשאל ממך שתמות נפשי

וגו". עיין ראב"ע ורש"י ורשב"ם.

(8) "אולי תוכל לקלל" הגאון לא העתיק מלת "משם" השנית ובכ"י י: פתסבה לי מן

הם כמשמעות הכתוב.

(9) "את שדה המצפה" ר"ל אשר הצופים עומדים ישם לראות אם יבוא חיל על העיר.

אלדי אקולה לך אצנעה פקטי: 21 פקאם באלגדאָ וואסרג אַתאנא וּמְצִי מֵע רִיסָא מוּאב: 22 תָּם אַשְׁתְּדֹ גִצְב אַלְלָה לְמִצִּיה טאַמעאַ⁽¹⁾ פּוּקָה מְלֹאךְ אַלְלָה פִּי אַלְטְרִיק לִיחִידָה עֵן דֹּלךְ וְהוּ רֵאכְב עֲלִי אַתאנא וּמַעָה גְלֵאמֵאָה: 23 פְּלֵמָא רֵאֵת אַלֵּאתָאן מְלֹאךְ אַלְלָה קֵאִימָא פִּי אַלְטְרִיק וּסִיפָה מְעֵלֵת בִּידָה מֵאֵלֵת עֵן אַלְטְרִיק וּסֵאֵרֵת פִּי אַלְצִיָּאע פִּצְרֵבֵהָא 5 בְּלַעַם לִירְדֵּהָא אֵלִי אַלְטְרִיק: 24 תָּם וּקָה מְלֹאךְ אַלְלָה פִּי זְקוּק אַלְכְרוּם וְהֵנֶאךְ גְּדֵאָר יִמְנֵה וּיִסְרֵהָ⁽²⁾: 25 פְּלֵמָא רֵאֵתָה אַלֵּאתָאן אִזְדַּחַמַּת מֵע אַלְהָאִיט פִּצְגֵּטֵת רְגֵל בְּלַעַם אֵלִי אַלְהָאִיט פּוּאָד פִּי צְרֵבֵהָא: 26 תָּם עֵאוּד מְלֹאךְ אַלְלָה פִּגְאָז וּוּקָה פִּי מוּצֵע מְצִיק מֵא לִים טְרִיק יִמָּאֵל עֵנָה יִמְנֵה אוּ יִסְרֵהָ: 27 פְּלֵמָא רֵאֵתָה רֵבִצֵּת תַּחַת בְּלַעַם פֵּאֵשְׁתְּדֹ גִצְבָה פִּצְרֵבֵהָא 10 בְּאַלְעִצָּא: 28 פִּפְתַּח אַלְלָה פֵּאֵהָא פִּקֵּאלֵת לְבַלְעַם מֵא דֵּא צִנְעַת בְּךְ אִד צְרֵבֵתְנִי הֵדָה אַלְמֵרָה אַלֵּתֵאלֵתָה⁽³⁾: 29 קֵאל לֵאנְךְ תִּמְרֵסֵת בִּי⁽⁴⁾ וְלוּ אֵן כֵּאֵן פִּי יְדִי סִיף לִכְנֵת קֵד קַתְלַתְךְ: 30 קֵאלֵת אַלְסַת אֵנָא אַתֵּאנְךְ אַלְתִּי רֵכְבֵתְנִי מִד כְּנֵת אֵלִי אֵלִיּוּם הֵל עֹדְתְךְ⁽⁵⁾ אֵן אִצְנַע בְּךְ כְּדֵא קֵאל לֵא: 31 תָּם כִּשְׁפָה אַלְלָה עֵן בְּצֵר בְּלַעַם פִּרְאִי אַלְמְלֹאךְ וּאִקְפֵּא פִּי 15 אַלְטְרִיק וּסִיפָה מְעֵלֵת בִּידָה פִּכְרֵ בֵּין יִדֵּה סֵאנְדֵּא: 32 פִּקֵּאל לֵה לֵם צְרֵבֵת אַתֵּאנְךְ הֵדָה אַלְמֵרָה אַלֵּתֵאלֵתָה וְאַנָּא כְּרִגַּת פִּי אֵן אַחִידְךְ אֵן תּוּרַטֵת אַלְטְרִיק הֵדֵא⁽⁶⁾: 33 חַתִּי רֵאֵתְנִי אַלֵּאתָאן פִּמֵּאלֵת עֵנִי הֵדָה אַלְמֵרָה אַלֵּתֵאלֵתָה וְלוּ לֵם תִּמְל עֵנִי לְקַתְלַתְךְ אַלֵּאן וּבִקִּוּתֵהָא⁽⁷⁾: 34 קֵאל לֵה קֵד אִצְטֵאֵת וְלֵם אַעֵלֵם אַנְךְ וּאִקְפֵּ תִלְקֵאִי פִּי אַלְטְרִיק וְאַלֵּאן 20 פֵּאֵן סֵאךְ מְצִי רֵגְעַת⁽⁸⁾: 35 קֵאל אִמִּץ מֵע אַלְקוּם וְאַלְקוּל אֵלְדִי אַקוּלָה לְךְ קֵלָה פִּקְטֵ פִּמְצִי מַעְהֵם: 36 פְּלֵמָא סִמַּע בְּלַק כְּמִזִּי בְּלַעַם כְּרִג תִּלְקֵאָה אֵלִי קֵרִיָּה מוּאב עֲלִי אַרְנוֹן⁽⁹⁾ אַלְתִּי פִּי טֵרְפָה: 37 פִּקֵּאל בְּלַק לְבַלְעַם אַלֵּם אַרְסֵל אֵלִיךְ מֵרָה קֵבֵל הֵדָה⁽¹⁰⁾ לֵאדַעוּךְ לֵם לֵם תִּגְ⁽¹⁰⁾ אֵלִי אַתֵּרֵאנִי לֵסֵת אַקְדָּר אֵן אַכְרֵמְךְ: 38 קֵאל וְאַלֵּאן אִד קֵד צֵרֵת אֵלִיךְ 25

(1) רש"י: ברצון מתאוה לקללם.

(2) "וישם גדר ומין ושמה לך".

(3) "פעם שלישית".

(4) "גלחמת" וכ"י: "תמרדת" = מרדת בך.

(5) "ההרגלתך" וכן ח"א. עיין ראב"ע ומכלל יוסי.

(6) "למה הבית אהונך זאת הפעם השלישית ואנכי יצאתי להטותך כי הדרך מלאה

התחתים לפני עד שראתני האתון והט לפני זאת הפעם השלישית ולולי נסתה מפני" וכו' ובק'

טלות זה שלש פעמים תרונסו: תלאת ערכאת וכפ': הדה אלתאלתה אדופעהא.

(7) "אם רע בעיניך לבתי אשובה".

(8) "על הכס ארנון".

(9) "פעם אחת לפני זאת".

(10) "למה לא באת" עיין ראב"ע.

3 וחדר אלמואביון מן קבל אלקום גֵּדָא אֵד הֵם כְּתִירוֹן וְזָגְרוּ מִנְהֵם:
 4 פִּקָּאל לְשׁוּיֹךְ מִדִּין אֵלֶאן סִילְחֵם הִדָּא אֶלְגֹּק כֵּל אֲנַאִים⁽¹⁾ הוואלינא
 כְּמֵא יִלְחֵם אֶלְתֹּור כְּצֵר אֶלְצִהֲרָא וּבִלְק אֲבִן צִפּוֹר מִלְכָּהּם פִּי דְלִךְ אֶלּוֹקֵת:
 5 פִּבְעֵת בְּרַסֵּל אֵלִי בִלְעֵם אֲבִן בַּעֲוֹר אֵלִי פִתּוֹרָא אֶלְתִּי עֲלִי אֶלְפִרְדָּאת⁽²⁾ בִּלְד
 5 קוּמָה לִידַעְוּ בַּה קֵאִילָה הוּדָא אֶלְקוּם אֵלְדִּי בְּרָג מִן מִצֵּר קֵד גִּטָּא
 טָאֲהֵר אֶלְאֲרִיץ וְהוּ גֵּאֵלֵם מִקֵּאֲבֵלִי: 6 וְאֵלֶאן פִּתְעָאֵל אֶלְעֵנָה לִי אֵד הוּ
 אַעֲטֵם מִנִּי פִלְעֲלִי אֶסְתִּטֵּעַ אֵן אַהֲרַבְהָ⁽³⁾ וְאַטְרַדָּה עֵן בִּלְדִי⁽⁴⁾ לֵאנִי
 אַעֲלֵם אֵן מִן תְּבֹאֲרַבְהָ מִכְּבֹּאֲרֵךְ וּמִן תִּלְעֵנָה יֵלְעֵן: 7 פִּמְצִי שׁוּיֹךְ מוּאֵב
 וְשׁוּיֹךְ מִדִּין בְּפִאֲלָאֵת מַעְהֵם חֲתִי וְאִפּוּ בִלְעֵם פִּאֲזַבְרֹוּהָ בְּכֵלֵאֵם בִּלְק:
 8 10 קָאֵל לְהֵם בֵּיתוֹ הֵהֲנָא אֶלְלִילָה אֲרֵד עֲלֵיבֵם גּוֹאֲבָא כְּמֵא יְקוּל אֶלְלָה
 לִי פִאֲקֵאֵם רִיסָא מוּאֵב עֵנַד בִּלְעֵם: 9 פּוּאֲפֵא אֲמַר אֶלְלָה⁽⁵⁾ בִּלְעֵם
 וְקָאֵל לָה מִפִּתְתַּחְהָ⁽⁶⁾ מִן הַאוּלִי אֶלְקוּם אֵלְדִּין עֵנַדְךָ: 10 קָאֵל אֵן בִּלְק
 אֲבִן צִפּוֹר מִלְךְ מוּאֵב כַּעַת בַּהֵם⁽⁷⁾ אֵלִי: 11 יְקוּל⁽⁸⁾ אֵן אֶלְקוּם אֵלְדִּין
 בְּרָגוֹ מִן מִצֵּר קֵד גִּטּוֹ טָאֲהֵר אֶלְאֲרִיץ פִּאֲלֵאן תַּעְאֵל סְבָהֵם לִי פִלְעֲלִי
 15 אֶסְתִּטֵּעַ אַהֲרַבְהֵם פִּאֲטְרַדְהֵם: 12 קָאֵל לָה לֹא תִמְצֵן מַעְהֵם וְלֹא תִלְעֵן
 אֶלְקוּם פִּאֲנָה מִכְּבֹּאֲרֵךְ: 13 פִּקֵּאֵם בִּלְעֵם בִּאֶלְגִּדָּאָה וְקָאֵל לְרִיסָא בִּלְק
 אֲמִצּוֹ אֵלִי בִלְדַכֵּם פִּאֵן אֶלְלָה נְהֵאנִי עֵן אֵן אֲמִצִּי מַעֲבֵם⁽⁹⁾: 14 פִּקֵּאֵם
 רִיסָא מוּאֵב וְגֵאֹו אֵלִי בִלְק וְקָאֵלוּ קֵד אֲבָא בִלְעֵם אֵן יִגִּי מַעֲנָא: 15 וְעֵאוּד
 בִּלְק אֵיִצָּא כַּעַת רִיסָא אֲגֵל וְאַעֲטֵם מִן דְּלִךְ: 16 פִּגֵּאֹו אֵלִי בִלְעֵם וְקָאֵלוּ
 20 לָה כִּדָּא קָאֵל בִּלְק אֲבִן צִפּוֹר לֹא⁽¹⁰⁾ תִּמְתַּנַּע מִן אֶלְמַסִּיר אֵלִי: 17 פִּאֲנִי
 סֹאֲבֵרְמֵךְ גֵּדָא וְכֵל מֵא תְקוּל לִי אֲצִנְעָה וְתַעְאֵל פִּאֲלֵעֵן לִי הַאוּלִי אֶלְקוּם:
 18 פִּאֲגֵאֵב בִּלְעֵם קוּאֵר בִּלְק וְקָאֵל לְהֵם לֹו אַעֲטֵאנִי בִּלְק מִל בֵּיתָה
 פְּצֵה וְדַהֲבֵא לֵם אֶסְתִּטֵּעַ אֵן אֶתְגֵּאֹוֹז אֲמַר אֶלְלָה רַבִּי פִּאֲעַמֵּל צִנִּירָה אוּ
 כְּבִירָה: 19 וְאֵלֶאן אֶקִּימוּ אַנְתֵּם אֵיִצָּא הֵהֲנָא אֶלְלִילָה חֲתִי אֲנִטֵּר מֵא
 25 יַעֲאוּד אֶלְלָה יִכְאֲטֵבנִי בַּה: 20 פּוּאֲפֵא אֲמַר אֶלְלָה בִּלְעֵם לִילָא וְקָאֵל
 לָה אֵן כֵּאֵן הַאוּלִי אֶלְקוּם גֵּאֹו לִידַעְוֹךְ פִּקֵּם אֲמִיץ מַעְהֵם לְבִן אֶלְאֲמַר

(1) "כל הבריות" ר"ל האדם והבהמה והעצמות.

(2) "אשר על פרת".

(3) "אכה" השתמש הפסוק בלשון רבים כפי מה שהעיר אלמאנאט צד 89.

(4) "מארצי".

(5) וכן תרגם אונקלוס "ואתא מימרא מן קדם ה" וכן בפסוק כ"ו.

(6) ראב"ע: פתחון ותחלת דבור.

(7) "שלהם אלי".

(8) "ויאמר".

(9) "מנע ממני שאלך עמכם".

(10) ס': לם = למה.

ומן דלך אלוואד אלי דאת אלכנאים⁽¹⁾: 20 ומן תם אלי אלוואד אלדי פי בלד מואב ענד ראם אלקלעה אלמטלעה⁽²⁾ עלי וגה אלסמאווה: 21 תם בעת אל אסראיל ברסל אלי סיהון מלך אלאמוריון קאילא: 22 אריד אן אגוז פי בלדך ולסנא נמיל אלי ציעה וברם ולא נשרב מא צהריג בל פי טרויק אלגארה נסיר אלי אן נגוז תלמך: 23 פלם ידע 5 סיהון אסראיל אן יגוז פי תלמה פגמע גמיע קומה וכרג תלקאהם אלי אלכריה התי ואפי יהץ פהארבהם: 24 פקתלה אסראיל בהד אלסוף והאז בלדה מן ארנון אלי יבק אלי בני עמון אד כאן תלמהם שדודא עליה⁽³⁾: 25 ואכדו גמיע הדה אלקרי פסכנו אסראיל פי גמיע קרי אלאמוריון פי השבון ורסאתיקהא⁽⁴⁾: 26 ודלך אן השבון הי מנבר סיהון⁽⁵⁾ 10 מלך אלאמוריון והו כאן הארב מלך מואב אלאל פאכד גמיע בלדה מן ידה אלי ארנון: 27 ולדלך יקול אלממתלון אדכלו אלי השבון התי תבנא ותהיא קריה סיהון: 28 לאן נארא כרגת מן השבון ולהיב מן קריה סיהון פאבלת ער מואב ואצחאב ביע ארנון: 29 פוילך יא מואב כיה בדת יא קום עבדת כמוש⁽⁶⁾ לקד געל בניה אסארי ובנאתה סביא לסיחון 15 מלך אלאמוריון: 30 וזאל סימאהם⁽⁷⁾ מן השבון אלי דיבון ותוהש אלי נפה אלתי ענד מדבא: 31 ולמא אקאם אסראיל פי בלד אלאמוריון: 32 בעת מוסי בקום ירומון יעור פפתחו רסאתיקהא וקרצו אלאמורי אלדי פיהא: 33 תם ולו פעעדו טרויק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה תלקאהם הו וגמיע קומה ללהרב אלי אדרעאת: 34 פקאל אללה למוסי 20 לא תלפה פאני מסלמה בידך וגמיע קומה ובלדה פאצנע בה כמא צנעת בסיהון מלך אלאמוריון אלמקים פי השבון: 35 פקתלוה ובניה וגמיע קומה התי לם יבק להם שריד והאזו בלדה:

כב

1 תם רחלו בנו אסראיל פנולו פי בודאת מואב אלתי עלי ארדן 25 יריחא: 2 ולמא ראי בלק אכן צפור גמיע מא צנע אסראיל באלאמוריון:

(1) „אל בעלת בתי כנסיות“.

(2) „ומוש אל הגוא אשר בארץ מואב אצל ראש המגדל הנשקף על ארץ שממה“ עיין ראב"ע, והגאון מתרגם כל אלו השמות לפי עינים.

(3) „כיו היה גבולם חוק עליו“ ר"ל לא יכלו בני ישראל לרשת את ארצו.

(4) „וכפריה עיני רש"י וראב"ע“.

(5) נראה שענינו עיר מלובה, ועיין פירוש בן כלעים למעלה י"ד.

(6) „העם אשר עבדת כמוש“ ק': יא קום, ובס': שעב כמוש.

(7) „ואכדו גדולתם מהשבון עד דיבון ושממה הארץ עד נפח“, העתיק וגירס מלשון ניר

(מלכים י"א ל"ח) ומלת ונשש מלשון שממה.

ונזלו פי אבת: 11 ורחלו מנהא ונזלו פי עיי אלמגאזי פי אלבריה
 אלתי עלי גהה מואב מן משרק אלשמם: 12 ורחלו מן תם ונזלו פי
 ואדי זרד: 18 ורחלו מן תם ונזלו פי גאנב אלארנון אלדי פי אלבריה
 אלכארג ען תכם אלמוריון לאן ארנון הו אלחד בין מואב ואלמוריון:
 14 ולדלך יקאל פי כתאב פתוח² אלה מן דרדור אלקלום ומן אלודיה
 5 פארנון³: 15 ומצב אלודיה אלדי מילה אלי עמארה ער ואסנאדה אלי
 תכם מואב: 16 ורחלו מן תם אלי אלביר והו אלביר אלתי קאל אלה
 למוסי ענהא אגמע אלקום חתי אעטיהם מאא: 17 חניד אנשא אסראיל
 הדה אלאנשא פקאלו אצעדי יא ביר תנאובו להא⁴: 18 ביר חפרהא
 10 אלריסא ובראהא נבל אלקום ראסמוהא בוכאיאתהם⁵ תם רחלו מן
 תלך אלבריה אלי דאת אלעטא⁶: 19 ומן דאת אלעטא אלי אלווד⁷

(¹) "ויחננו בעיני המעברות" ובכ"י י: בלאקע אלגאזאת פ: וחטוא פי בלאקע אלגיון =
 ויחננו בחורבות אשר בשתי גדות הנהר. עיני רשבי"ם.
 (²) פ: מלאהם.
 (³) על כן יאמר בספר גבורות ה' ממשברי ים) סוף ומהנחלים ארנון ושפך הנחלים

וגו' ר"ל כשם שיסופר מגבורות השם בים סוף כן דברו מגבורותיו אשר הראה בנחלים. נראה
 שהגאון העתיק מלות "את והב" בענין הבא מלשון תרגום יונתן בן עויאל בעלעולא דסגורותא.
 וזה לשון בן בלעם בפרושו על התורה: את והב בסופה דהב אלתרגום פיה עלי מא נקל
 אלאלון פי אן ואדי ארנון צנעת ללקום אעגובאת פיה ותבעה אלכספר פקאל פי שרתה אן
 אלרדארד פאלקלום ופי אלודיה ארנון והרא אללפט כתיב מא יורסה מן לס יערף מענאה
 וקד אוקפת פיה מדה חתי ראתי פי בעץ כלאם אלערב אן אלרדארד אלמיוה אלגורה פסה
 לי אנה עבר ען קול אלמדרש פי את והב בסופה געל סופה מתל ים סוף יעני אן מן אלמואצע
 אלתי צנע ללקום פיהא איאת ים סוף ופי אלודיה ארנון ואלי הוה אשאר אלתרגום פי עד
 יעבר עמך ה' ואלנץ אנמא דהב אלי דבר חרוד בלד אלמאורי אלמכתום להם בה ליכרג מן דלך
 חרוד בלד מואב אסתתני עליהם בה כקולה אל תצר את מואב פקאל פי חשבון עיר סיחון
 וסאיר תלך אלחרוד אלדי דבר לימנע בהרא ען אלעריך עלי שו מן בלד מואב אלא מא
 כרג קדימא מן אידיהם וצאר מלך אלמאורי כקולה ויקח את כל ארצו מירו עד ארנון.
 ובעברית: דעת התרגום היא לפי מה שמסרו הראשונים שבנחל ארנון נעשו נסים לעם והלך אחריו
 בעל הפתרון ואמר בתרגומו מן המים האדירים ים סוף ובנחלים ארנון ומלת אלרדארד (אשר
 תרגם בה והב) ויבש אותה זמן ארוך מי שאינו יודע ענינה וחפשי אחריה אינה זמן עד שראתה
 באחד מערב כי רדארד ענינה המים האדירים ונתברר לי שביאר לפי מה שנאמר במדרש את
 והב בסופה כמו בים סוף ר"ל שמן המקומות אשר נעשו בהם אותות לעם הם ים סוף ונחלי
 ארנון. ולזה רמו התרגם בפסוק עד יעבר עמך ה' (שמות מ"ז ו' והוסף שם ית ארנונא).
 והפסוק לא כיון כי אם ליכור גבול ארץ האמורי הנתן להם להוציא ממנו תחומי ארץ מואב
 הנמנעים מהם כמו שאמר אל תצר את מואב ואמר על חשבון עיר סיחון ושאר התחומים אשר
 זכר להזתירם שלא יקרו כלום מארץ מואב חוץ מה שיצא מקודם מירם ונאחזו בו האמורים
 כאמרו ויקח את כל ארצו מירו עד ארנון.

(⁴) וכן תרגם ותען שמות מ"ו כ"א ואגבתהם.

(⁵) "המחוקקים אותה כמשענותם".

(⁶) "ואחר זה נסעו ממדבר אל בעלת המתנה" עיין התרגומים.

(⁷) "אל הנחל".

וּבְרָג אָדוּם תִּלְקָאָה בִּשְׁעֵב עֵשִׂים יוּד שְׂדִידָהּ: 21 פִּלְמָא אַבָּא אָדוּם אָן יִתְרַךְ אֵל אִסְרָאֵל אָן יִגְזוּ פִי תַנְמָה מֵאֵל עֵנָה: 22 פִּרְחֵלוּ מִן רִקּוּם וְגֵאת זִמְאָעֵתְהֶם אֵלֵי גְבַל הוֹר: 23 פִּקְאֵל אֱלֹהָה לְמוֹסֵי וְהָרוּן פִי גְבַל הוֹר עַנְד תַּלְס בְּלַד אָדוּם קֵאִילָא: 24 יַנְצֵם הָרוּן אֵלֵי קוּמָה פִּאנָה לֹא יִדְבַל אֱלֵבֶלֶד אֱלֹדֵי אַעֲטִיתָה בְּנֵי אִסְרָאֵל כִּמָּא קֵלֶת חִין גְּאֵלְפֶתְמָא 5 אַמְרִי⁽¹⁾ פִי מֵא אֱלִנְצוּמָה: 25 זָד הָרוּן וְאַלְעוֹר אַבְנָה וְאַנְעֵדְהָמָא אֵלֵי גְבַל הוֹר: 26 וְאַסְלֶךְ הָרוּן תִּיאַבָּה וְאַלְבַּשְׁהָא אֱלְעוֹר אַבְנָה וְהָרוּן יַנְצֵם וַיְמוֹת הַנֶּאֱדָךְ: 27 פִּנְנַע מוֹסֵי כִּמָּא אַמְרָה אֱלֹהָה פִּנְעַדוֹ אֵלֵי גְבַל הוֹר בַּחֲצֵרָה אֱלִנְמָאֵהּ: 28 וְסִלֶךְ מוֹסֵי תִיאַב הָרוּן וְאַלְבַּשְׁהָא אֱלְעוֹר אַבְנָה וּמֵאת הָרוּן הַנֶּאֱדָךְ פִי רֵאֵס גְבַל הוֹר⁽²⁾ וְגוֹל מוֹסֵי וְאַלְעוֹר מִן אֱלִנְבַּל: 10 29 פִּלְמָא רֵאת אֱלִנְמָאֵהּ אָן הָרוּן קַד מֵאת כִּבָּא עֲלִיָּה תִלְאַתִּין יוּמָא זִמְיַע אֵל אִסְרָאֵל:

כא

1 תַּם סַמַע אֱלִנְנַעֲאֵי מִלֶךְ עֵרַד אֱלִמְקִים פִי אֱלִדְאָרוּם כִּאָן בְּנֵי אִסְרָאֵל קַד גָּאוּ טְרוּק אֲתֵרִים פִּהֲאָרְכָּהֶם וּסְבֵא מִנְהֶם סְבִיא: 2 פִּנְדֵר 15 אֵל אִסְרָאֵל נִדְרָא לֵלָה וְקֵאלוּ אָן אִסְלַמַת הָאוּלֵי אֱלִקוּם פִי יְדֵי גְעֵלַת קִרְאָהֶם צוּאִפִי: 3 פִּסְמַע אֱלֹהָה דַּעֲא אֵל אִסְרָאֵל וְאַסְלֵם פִי אִידִיָּהֶם אֱלִנְנַעֲאֵי פִּנְעֵלוּה וְקִרְאָה צוּאִפִי וּסְמֵי דִלֶךְ אֱלִמְוִנְעַה הַרְמָה: 4 תַּם רַחֲלוּ מִן גְבַל הוֹר טְרוּק כַּחַר אֱלִקְלוּם לִיסְתִּדִירוּ כִּבְלַד אָדוּם וְצִגְרַת נְפוּסָהֶם פִי אֱלִטְרוּקִי: 5 פִּתְכַלְמֵוּ פִי אֱלֹהָה וּפִי מוֹסֵי וְקֵאלוּ לֵם אַנְעֵדְתִּמָּאנָא⁽³⁾ 20 מִן מַצַּר נְמוֹת פִי אֱלִבְרָ מִמָּא לִים זָבוּ וְלֹא מֵא וְקַד צִגְרַת נְפוּסָנָא מִן אֱלִטְעָאִם אֱלִנְפִיקָה⁽⁴⁾: 6 פִּבְעַת אֱלֹהָה פִי אֱלִקוּם הִיאַת מַחְרָקָה⁽⁵⁾ לִסְעֵתְהֶם פִּמֵּאת מִנְהֶם קוּם כְּתִירוּן: 7 פִּגָּאוּ אֱלִקוּם אֵלֵי מוֹסֵי וְקֵאלוּ קַד אֱבִטָּאנָא אֵד תַּכְלִמָּנָא פִי אֱלֹהָה וּפִיךְ אַדַּע אֱלֹהָה אָן יוּל עֲנָא 25 אֱלֹהֵיאַת פִּדְעֵי לְהֵם מוֹסֵי: 8 פִּקְאֵל אֱלֹהָה לָה אַנְנַע מַחְרָקָא וְאַרְפַּעָה עֲלֵי עַלְם פַּכַּל מִלְסוּעַ יִלְתַּפֶּת לָה תִיאַבָּא פִּיכָא⁽⁶⁾: 9 פִּנְנַע מוֹסֵי תַעֲבָאנָא מִן נַחֲאֵם וְגַעֲלָה עֲלֵי עַלְם פִּכָּאן אִי אַנְסָאן לְדַגָּה תַעֲבָאן אֲלַתַּפֶּת תִּיאַבָּא אֵלֵי דִלֶךְ בְּקֵי הִיא: 10 תַּם רַחֲל בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן תַּם

(1) „כאשר דברתי כאשר סריתם פי“.

(2) „בראש הור ההר“.

(3) עיון רש"י.

(4) „בלהם הקל“ עיון ראב"ע.

(5) „השורפוס“.

(6) „ובל הנשך אשר יפנה אליו בתשובה וחי“ עיון רש"י. וכן תרגם הגאון בספוק טו.

יא ליתנא תופינא בופאה אבותנא בין ידי אללה: 4 ולם גיתמא בגוק
 אללה אלי הדא אלבר נמות פיה נחן ובהאימנא: 5 ולם אצעדתמאנא
 מן מער פגיתמא בנא אלי הדא אלמוצע אלרדי מוצע לא זרע פיה
 ולא תין וגפוןרמאן חתי מא לים ללשרב: 6 פאקבל מוסי והרון הארביין¹
 5 מן בין ידי אלגוק אלי באב כבא אלמחצר פוקעא עלי וגוהמא פטהר
 נור אללה להמא: 7 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 8 דד אלעצאה
 וגזק אלגמאעה אנת והרון אנוך וקולא עלי אלצבר² בחצרתהם אן
 יכרג מאה פתכרג להם אלמא מן אלצבר ותסקיהם ובהאימהם: 9 פאכד
 מוסי אלעצא מן בין ידי אללה כמא אמרה: 10 וגזק מוסי והרון אלקום
 10 אלי הצרה אלצבר פקאל להם אסמעו יא עסאה מן הדא אלחגר נכרג
 לכם מאא³: 11 פרפע ידה וצרב אלצבר בעצאה מרתין פכרג מא
 כתייר שרבת מנה אלגמאעה ובהאימהם: 12 פקאל אללה למוסי והרון
 כמא לא תומנאחם בי ותקדסאני בחצרה בני אסראיל כדאך לא תדכלא
 הדא אלגוק אלי אלבלד אלדי אקסמת בה להם⁴: 13 דלך מא אלבצומה
 15 אלדי גאעם בנו אסראיל רסולי רבהם כסבבה פתעטם פיהם⁵: 14 תם
 בעת מוסי ברסל מן רקים אלי מלך אדום קאילא כדא קאל אנוך
 אסראיל אנת אעלם בגמיע אלמצאיב אלתי נאלתנא: 15 ואן אבאינא
 נזלו מער פאקמנא במער מדה טווילה ואסי אלמצריון בנא ובאבאינא:
 16 פדעונא אללה פסמע צותנא ובעת ברסול⁶ אכרגנא מן מער והא
 20 נחן פי קריה רקים פי טרף תלמך: 17 נריד אן נגזו פי בלדך ולסנא
 נמיל אלי ציעה ולא כרם ולא נשרב מא צהרג לבנא נסיר פי טריק
 אלגאדה לא נמיל מינא ולא שמאלא אלי אן נגזו תלמך: 18 קאל לה
 אלחמרי⁷ לא תגזו פי תכמי כילא באלסיף אכרג תלקאך: 19 קאל
 לה בנו אסראיל נצעד פי אלמחגה ואן שרבנא לך מאא נחן ומאשיתנא
 25 פפענא תמנה וליס אמר אלא אן נגזו פקט⁸: 20 קאל לא תגזו כדאך

¹ ראב"ע: כדמות בורחוס.

² "ורברתם על הסלע" עיניו דברו אל העדה אודות הסלע שיתן מימנו. ובפ' ללצבר = אל הסלע כמשמעו.

³ "מחאבן הואת נוציא לכם מים" ולפי זה הה"א של המן אינה לשאלה ולתמה אלא לאמתת הדבר עיון רמב"ן ומכלל יוסף. ובכ"ו י': אמן = המן. ואפשר שלפי דעת הגאון משה הטא שה' לא עזה להכות את הסלע רק לרבר אליו.

⁴ "אשר נשבעתי להם" ובכ"ו י': אעטיתחם כמשמעת הכתוב.

⁵ "המה מי מריבה אשר בעבורם רבו בני ישראל את שני נביאו אליהם והראה להם גדולתו" ועיון וקרא י' ג.

⁶ "נביא" עיון רש"י.

⁷ "הארמוני" על שם עישו הוא ארום ועיון כראשית כ"ה ל'.

⁸ הגאון לא העתיק מלת "ברגלי".

טאהר רמאד אלבקררה ויצעה כארג אלעסכר פי מוצע טאהר ויכון
 לגמאעה בני אסראיל מחפוטא למא אלנצה⁽¹⁾ והו דכוה: 10 ויגסל אלגאמע
 רמאדהא תיאבה וינגם אלי אלליל ותכון לבני אסראיל וללגריב אלדאבל
 פימא בינהם רסס אלדהר: 11 ומן דני במיית מן גמיע אנפס אלנאם
 פלינגם סבעה אײם: 12 והו יתדכא מנה פי אליום אלתאלת ופי אליום 5
 אלסאבע פיטהר ואן לס יתדך מנה פיהמא פלא יטהר: 13 פכל מן דנא
 במיית מן נפוס אלנאם אלדי ימות ולא יתדכא פקד נגם מסכן אללה
 אן דכלה⁽²⁾ פינקטע דלך אלנאסאן מן בין אלגוק⁽³⁾ אד מא אלנצה לס
 ירש עליה פהו נגם לדלך ונגאסתה עליה אבדא⁽⁴⁾: 14 והדה אלשריעה
 אי אנסאן מאת פי כבא פכל מן דכל אליה וגמיע מא פיה ינגם סבעה 10
 אײם: 15 וכל אנא מפתוח מא לים עליה צמאם מקיך פהו נגם: 16 וכל
 מן דנא עלי וגה אלצהרא בקתיל סיף או מיית או עטם אנסאן או קבר
 ינגם סבעה אײם: 17 וליוכד לה מן רמאד⁽⁵⁾ הריק אלכוה ויצב עליה
 מאא מן נביע פי אנא: 18 ויאכד רגל טאהר שיא מן צעתר⁽⁶⁾ ויגמסה
 פי דלך אלמא וינצה מנה עלי אלכבא ועלי גמיע אלאניה ואלנפוס אלתי 15
 כאנת פיה ועלי אלדאני באלעטם או באלקתיל או אלמיית או אלקבר:
 19 כדאך ינצה אלטאהר עלי אלנגם פי אליום אלתאלת ואלסאבע פאדא
 דבאה פי אליום אלסאבע⁽⁷⁾ גסל תיאבה ורחץ באלמא וטהר באלעשי:
 20 ואי רגל תנגם ולם יתדך פינקטע דלך אלנאסאן מן בין אלגוק למא
 נגם מקדם אללה אד דכלה ולם ינצה עליה מא אלנצה פהו נגם 20
 21 ויבון להם הדא רסס אלדהר ונאצה מא אלנצה יגסל תיאבה ומן
 לאמס מא אלנצה ינגם אלי אלליל: 22 וכל מא לאמסה אלנגם ינגם
 פאן כאן אנסאן דנא בה פלינגם אלי אלליל:

ב

1 תם גאו בנו אסראיל אנמעין⁽⁸⁾ אלי ברײה צין פי אלשהר אלאל 25
 ואקאם אלקום פי רקים ומאתת הנאך מרים ודפנת תם: 2 ולם יכן מא
 ללגמאעה פתגוקו עלי מוסי והרון: 3 ולמא כאצם אלקום מוסי קאלו

(1) «למי הויה» עיין רש״י.

(2) «אם נכנס בו» עיין רש״י וכן תרגם למטה פסוק כ׳.

(3) «ונכרת האיש ההוא מתוך הקהל» כמו שאמר למטה פסוק כ׳.

(4) ראב״ע: תמיד. רש״י: אעפ״י שטבל.

(5) הגאון העתיק כאלו נכתב «מאפר» כאל״ף.

(6) «טעט אוזב».

(7) ספרי: והנאו כיום השבועי ואח״כ וכנס כגדיו וגו׳.

(8) «כלם יהד» עיין רש״י וראב״ע.

יחמלון וזרהם רסם אלהר עלי מר אגיאלהם ופימא בין אסראיל לא
 ינחלו נחלה: 24 פאן עשור בני אסראיל אלתי ירפעונהא ללה רפיעה
 געלתהא ללליואניין נחלה פלדלך קלת להם פי מא בין בני אסראיל לא
 ינחלו נחלה: 25 ובלם אללה מוסי קאילא: 26 ומר אלליואניין וקל להם
 5 אדא תאכדון מן בני אסראיל אלעשור אלתי געלתהא לבס מנהם
 בנחלתכם פארפעו מנהא רפיעה ללה עשרא מן אלעשור: 17 ודלך אן
 תחםב לבס רפאיעכם כאלבר לבני אסראיל מן אלבראר⁽¹⁾ וכאלסלאפה
 מן אלתגאר: 28 פכדאך תרפעו אנתם איצא רפיעה ללה מן גמיע
 אעשארכם אלתי תאכדונהא מן בני אסראיל ואעמו רפיעה אללה מנהא
 10 להרון אלאמאם: 29 וליבן מא תרפעונהא ללה מן גמיע עטאיאכם
 אגודהא ואצנהא מנהא⁽²⁾: 30 וקל להם⁽³⁾ אדא רפעתם אגודה מנה
 צאר אלבאקי לבס יא ליואניון בגלה בני אסראיל מן אלבראר ואלתגאר⁽⁴⁾:
 31 ונאיז אן תאכלה⁽⁵⁾ פי כל מוצע אנתם ואהלכם לאנה אגרתכם בדל
 כדמתכם פי זכא אלמחצר: 32 ולא תחמלו ענה וזרא ענד רפעכם אגודה
 15 מנה ואקדאם בני אסראיל לא תבדלוהא ולא תהלכו:

יט

1 תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: 2 הדא רסם אלשריעה
 אלתי אמר אללה בהא מר בני אסראיל באן יאתוך בבקרה צפרא
 צחיהה מא לים פיהא עיב ממא לם יקע⁽⁶⁾ עליהא ניר: 3 וארפעוהא
 20 אלי אלעזר אלאמאם יזנהא צאר: אלעסבר וידבחהא בחצרתה⁽⁷⁾:
 4 ויאכד מן דמהא באצבעה וינצה מקאבל ונה זכא אלמצר מנה סבע
 מראר: 5 ויאמר בחרקהא⁽⁸⁾ בחצרתה גלדהא מע לחמהא ודמהא
 ופרתהא: 6 תם יאכד אלאמאם עוד ארו וצעתרא וצבג קרמו וילקי
 דלך אלי וסט חריקהא: 7 ויגסל תיאבה הדא אלאמאם⁽⁹⁾ וירחיץ בדנה
 25 באלמא ובעד דלך ידכל אלי אלעסבר וינגם אלי אלמגיב: 8 ואלמחרקהא
 יגסל תיאבה וירחיץ בדנה באלמא וינגם אלי אלמגיב: 9 ויגמע רגל

(1) כדגן לבני ישראל מן הגורן עיין רש"י.

(2) ואשר תרימו לה מכל מתנותיכם יהיה הטוב והמובחר שבתן.

(3) ר"ל ללויים. עיין ספרי.

(4) יהיה הנשאר לבם הלויים, כתבואת בני ישראל מן הגורן והיקב ע"י למעלה פסוק ב"ו.

(5) ומותר לאכלו עיין ראב"ע.

(6) ובכ"ו י: ושלע.

(7) ר"ל יצוה להוציאה מתוך למחנה ושחשט לפניו. רש"י: זר שוחט ואלעזר רואה.

(8) ויצוה לשרפה. ספרי: אחר שורף ואלעזר רואה.

(9) הבהן הוח ר"ל המשליך את האזוב. עיין ספרי.

אמאמתכם לגמיע אמור אלמדבחה ודאכל אלסנף ותכדמונה פקד געלת
אמאמתכם כדמה מוהובה ואי אננכי תקדם אליהא פליקתל: 8 תם כלם
אללה הרון פקאל אני קד אעטיתך הפט רפאיעי מן גמיע אקדאם בני
אסראיל¹ אעטיתהא לך מסחא² ולבניך רסם אלדהר: 9 הדיא יבון
לך מן זואיץ אלאקדאם מן בעד אלמחרק³ מן גמיע קראביניהם וברהם⁵
ודכותהם וקרבאן אלאתם אלדי יאתוני בה פהו מן זואיץ אלאקדאם לך
ולבניך: 10 וכלאיץ אלטהר⁴ תאכלה כל דכר יאכל מנה כדאך יבון
לך קדסא: 11 והדה לך רפאיע עטאויאהם מן גמיע מהרכאת בני אסראיל
לך אעטיתהא ולבניך ולבנאתך מעך רסם אלדהר וכל טאהר פי מנולך
יאכלהא: 12 וגמיע אנוד אלדהן ואלעציר ואלבר⁶ אואילהא אלתי
יגעלוניהא ללה קד געלתהא לך: 13 ובכור כל מא פי ריאצהם אלתי
יאתון בהא ללה תבון לך וכל טאהר פי מנולך יאכלהא: 14 וגמיע צואף
פי אל אסראיל יבון לך: 15 וכל אוֹל בטן מן כל בשרי אלדי יקדמונה
ללה מן אנסאן ובהימה יבון לך לכן יגב אן תפדי בכור אלנאם ובכור
אלבהימה אלנגסה: 16 ופרא אלנאם⁶ מן אבן שהר בקימתה כמסה¹⁵
מתאקיל פצה במתקאל אלקדם והו עשרון דאנקא: 17 פאמא בכור
אלבקר ואלצאן ואלמאעזו פלא תפדהא פאנהא מקדסה רש דמהא עלי
אלמדבחה וקתר שהומהא קרבאנא מקבולא מרציה ללה: 18 ולחמהא
יבון לך כקיץ אלתחריך וסאק אלימני יבון לך: 19 וסאיר רפאיע אלאקדאם
אלתי ירפעונהא בנו אסראיל ללה געלתהא לך ולבניך ולבנאתך מעך²⁰
רסם אלדהר עהד תבת אלדהר הו¹ ללה לך ולנסלך מן בעדך: 20 תם
קאל אללה לה פי ריאצהם לא תנחל ולא יבן לך קסם פימא ביניהם
פאני קד געלת קסמך ונחלתך פימא בין בני אסראיל⁶: 21 ולבני לוי
קד געלת כל עשר מן אל אסראיל נחלה בדל כדמתהם אלדין יכדמון
כבא אלמחצר: 22 ולא יתקדם איצא בנו אסראיל אלי כבא אלמחצר²⁵
פיחמלון וזרא ויהלכון: 23 ויכדם אלליואניון והדהם⁶ כבא אלמחצר והם

¹ «את תרומתי מכל קדשי בני ישראל».

² נראה שר"ל מפני שנמשחת או מן היום שנמשחת ובוקרא ד' ל"ה העתיק מלת

משחה הצה = חלק.

³ לאחר הקטרת האישוס.

⁴ ובמקום היותר טהור" וזה בעזרת. ועיין רש"י.

⁵ «היותר טוב מן השמן והחירוש והדגן» עיין התרגומים וראב"ע.

⁶ תרגם ונתן: ופרקוניה דכר נש.

⁷ «ברית קיימת לעולם היא» עיין רש"י ורשב"ס.

⁸ «אני נתתי חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל» עיין ת"א וספריו. וכבי"ו: קד געלת

קראבון קסמך = אני נתתי קרבנותי חלקך.

⁹ «לברכ».

עלי עצה לוי לאנך אנמא תאכד עצה ואחדה לגמלה ביות אבאיהם⁽¹⁾:
 19 וצעהא פי זבא אלמחצר בין ידי אלשהאדה אלתי אהצרך הנאך:
 20 פאלרגל אלדי אכתארה תפרע עצה חתי אהדי עני תדמר בני
 אסראיל אלדין הם מתדמרון עליכם: 21 פבלם מוסי בני אסראיל פדפע
 אליה כל אשראפהם עצה מן כל שריף לביות אבאיהם אתנתא עשרה⁵
 עצה ועצה הרון פימא בינהם⁽²⁾: 22 פוצעהא מוסי בין ידי אללה פי
 זבא אלשהאדה: 23 פלמא כאן מן גד דכל מוסי אלי זבא אלשהאדה
 פאדא קד פרעת עצה הרון אלתי הי לבית לוי פאזגת פרועא ונורת
 נוזרא ועקדת לזוא: 24 תם אכרג מוסי גמיע אלעצה מן בין ידי אללה אלי
 10 גמיע בני אסראיל פנטר כל ואחד אלי עצה פאזדהא⁽³⁾: 25 תם קאל
 אללה למוסי רד עצה הרון בין ידי אלשהאדה תכון חפט עלאמה לדוי
 אלכלף פיפנא תדמרהם עלי ולא יהלכון: 26 פצנע מוסי כמא אמרה
 אללה מן דלך: 27 תם קאל בנו אסראיל למוסי הודא תופי מנא ובאד
 מנא פבלנא האלכון⁽⁴⁾: 28 ואדא כאן כל מן תקדם אלי מסכן אללה
 15 יהלך פהא נחן פאנן מתופין⁽⁵⁾:

יח

1 פקאל אללה להרון אנת ובנוך ואל אביך מעך תחמלון וזר
 אלמקדם ואנת ובנוך מעך תחמלון וזר אמאמתכם: 2 ואיצא אבותך
 סבט לוי סבט אביך קדמהם אליך פינצאפו אליך ויזדמוך ואנת ובנוך
 20 מעך פקט⁽⁶⁾ בין ידי זבא אלשהאדה: 3 ויהפטו מהפטך ומהפט גמיע
 אלזבא ואמא אלי אניה אלקדם ואלי אלמדבח לא יתקדמו⁽⁷⁾ בילא
 יהלבו איצא הם ואיצא אתם: 4 ואלמנצאפון אליך יהפטון⁽⁸⁾ חפט זבא
 אלמחצר וגמיע זדמתה ואזנבי לא יתקדם אליכם: 5 ותחפטון חפט
 אלקדם וחפט אלמדבח ולא יכון ויארדה סבט עלי בני אסראיל: 6 פאני
 25 קד אבדת אבותכם אלליואניין מן בין בני אסראיל וגעלתהא הבח
 לכם ללה ליזדמו זדמה זבא אלמחצר: 7 ואנת ובנוך מעך תחפטון

(1) כ"ו לא תקח רק מטה אחד לכל בני אבותם.

(2) נראה שצ"ל בינהא.

(3) וידא כל אחד מטהו ויקחהו.

(4) ר"ל הן גועו רבים ממנו ואבדו רבים ממנו ונירא פן נמות כלנו.

(5) הנה אנחנו תמנו וגוענו.

(6) ראב"ע: לברכם ולא הלויים.

(7) פ"י: ויהפטו מהפטך ומחפט כל אלמטרב לכן לא יתקדמו אלי אלה אלקדם

ואלמדבח לילא ימותוא הם ואנתם.

(8) והנלוים עליך ישמרו.

הרבו מן שרדו צותהם⁽¹⁾ לאנהם קאלו כולא תבתלענא אלארין:
 35 ונאר זרנת מן ענד אללה ואחרקת אלמאיתין וכמסין אלרגל מקרבי
 אלכבור:

יז

- 1 וכלם אללה מוסי קאילא: 2 מר אלעזר אבן הרון אלמאם
 באן ירפע אלמגאמר מן בין אלמחרקין⁽²⁾ וידרו אלנאר הנאך לאנהא
 קד תקדסת: 3 פאמא מגאמר אולאיך אלמלטיין עלי נפוסהם פינעוהא
 צפאיה רקאקא גשאא ללמדבה פאנהם למא קדמוהא בין ידי אללה קד
 תקדסת ותציר עלאמה לבני אסראיל: 4 פאכד אלעזר אלמאם
 אלמגאמר אלנהאם אלתי קדמוהא אלמחרקין פארקוהא צפאיה ללמדבה: 10
 5 דברא לבני אסראיל לבי לא יתקדם רגל אנכי מן לים הו מן נסל
 הרון ליכבר בזורא בין ידי אללה ולא יכון בקרה וגמועה כמא נול
 אללה עלי יד מוסי פיה⁽³⁾: 6 ותדמרת גמאעה בני אסראיל מן גד עלי
 מוסי והרון קאילין אנתמא קתלתמא מן אמה⁽⁴⁾ אללה: 7 פלמא תגוקו
 עליהמא אלתפתו אלי כבא אלמחצר פאדא בנור אללה קד טהר פי 15
 אלגמאם⁽⁵⁾: 8 פתקדם מוסי והרון בין ידי כבא אלמחצר: 9 וכלם
 אללה מוסי קאילא: 10 אן ארתפעתמא מן בין הדה אלגמאעה אפניתהם
 בטרפה⁽⁶⁾ פוקעא עלי וגוההמא: 11 וקאל מוסי לחרון זד אלמגמרה
 ואגעל עליהא נארא מן פוק אלמדבה ואלק בזורא ואדהב בה מסרעא
 אלי אלגמאעה ואסתגפר ענהם פאן אלסלט קד זרג מן בין ידי אללה 20
 וקד בדא בהם אלצדאם: 12 פאכד דלך הרון כמא קאל מוסי והאצר
 אלי וסט אלגוק פאדא כאלובא קד אכתדא בהם פכבר אלכבור ואסתגפר
 ענהם: 13 וזקף בין אלמותי ואלאחיא פאנהבם אלובא: 14 פכאן ערד
 מן מאת בדלך אלובא ארבעה עשר אלפא וסבע מאיה סוי מן מאת
 כסכב קרה: 15 ורגע הרון אלי מוסי אלי כאב כבא אלמחצר וקד 25
 אנהבם אלובא: 16 תם כלם אללה מוסי קאילא: 17 מר בני אסראיל וכד
 מנהם עצא עצא לבל בית מן אשראפהם לביות אכאיהם יכון דלך אנתתא
 עשרה עצא ואכתב אסם כל רגל עלי עצאה: 18 ואסם הרון פאכתבה

(1) „לצעקת קולם“ עיין רשכ"ם.

(2) „טבין הנשרפים“ וכן תרגם אונקלוס.

(3) ר"ל כאשר גלה ה' דעתו למשה על קרח. עי' ראב"ע שהביא הפירוש הוה כשם "א.

(4) „מעם ה'“ ובפ' נוסף: כלקא = אנשים.

(5) „הנה כבוד ה' נראה בעיני“.

(6) עיין למעלה ט"ז כ"א והחצירה י"ב.

תתראם עלינא איצא תרוסא: 14 ואיצא לס תדלנא אלי בלד יפיץ לבנא ועסלא ולא אעטיתנא נחלה מן ציעה וברם פלו תהדת האולאיך אלקום בקלע עיונהם לס נצר אליך⁽¹⁾: 15 פאשתד דלך עלי מוסי גדא פקאל אללהם לא תקבל בכורהם ודל בה עלי אני לס אסגר לאהדהם

5 חמארא פצלא ען אני אסי אלי אהדהם⁽²⁾: 16 תם קאל מוסי לקרה אנת וגמועך אחצרו בין ידי אללה מע הרון גדא: 17 וליאצד כל רגל מגמרה ואלקו עליהא בכורה וקדמוהא בין ידי אללה מאיתין וכמסין מגמרה ואת והרון כל ואחד מגמרתה: 18 פאצד כל ואחד מגמרתה וגעלו פיהא נארא ואלקו עליהא בכורא ווקפו עלי באב כבא אלמחצר

10 ומוסי והרון: 19 וגוק עליהם קרה גמיע אלגמאעה אלי באב כבא אלמחצר פטהר נור אללה לגמיעהם: 20 וכלם אללה מוסי והרון תבלימא: 21 אן אנפרזתמא מן בין הדה אלגמאעה אפניתהם כטרפה⁽³⁾: 22 פוקעא עלי וגוהמא וקאלא יא טאיך יא אלאה ארואח כל בשרי ארגל ואחד⁽⁴⁾ יכטי ועלי כל אלגמאעה תסכט: 23 וכלם אללה מוסי קאילא: 24 מר אלגמאעה וקל להם ארתפעו ען חואלי מסכן קרה דתן ואבירם: 25 פקאם מוסי ומצי אלי דתן ואבירם ומצו מעה שיוך בני אסראיל: 26 פכלם אלגמאעה וקאל להם אעתולו מן אזביה האולי אלקום אלטאלמין ולא תדנו בשי ממא הו להם בילא תנסאפו בגמיע כטיאיהם: 27 פארתפעו ען חואלי מסכן קרה דתן ואבירם והמא כרגא איצא פאנתצבא עלי באב כבאיהמא ונסאוהמא ובנוהמא וטפאלהמא⁽⁵⁾: 28 פקאל מוסי בהדה תעלמון אן אללה בעת בי אן אעמל גמיע הדה אלאעמאל וליס מן תלקא נפסי: 29 אן מאת האולי אלקום כמות כל אלנאם וטולבו במטאלבתהם פליס אללה בעת בי: 30 ואן כלק אללה כלקא אן תפתח אלארץ פאהא פתבתלעהם וגמיע מא להם פינולון אחיא אלי אלתרי עלמתם אן האולי אלקום קד עצו אללה: 31 פכאן

25 ענד פראגה מן קול הדיא אלבלאם אנשקת אלארץ אלתי תחתהם: 32 ופתחת אלארץ פאהא פאבתלעתהם וביותהם וכל אנסאן לקרה וגמיע אלסרה: 33 פנולו הם וגמיע מאלהם אחיא אלי אלתרי ותגטת עליהם אלארץ וכאדו מן בין אלגוק: 34 וגמיע בני אסראיל אלדין חואליהם

(1) „אף כי תפחידם לעקר עיני האנשים ההם“.

(2) „אל תקבל קמרתם ויודע בזה שאני לא העמסתי משה על חטור אחד מהם ואף כי הרעותי את אחד מהם“.

(3) „אם תכדלו מתוך העדה הזאת אכלה אותם“ וכמו זה תרגם למטה י"ז ויעי' תרגום הגאון שמות ל"ב י'.

(4) כן הוא בכ"י ו' ובפ' אבל בקי': אלרגל אלואחד.

(5) בכ"י ו' ובפ' נוסף: לירו מוא יבון = לראות מה יהיה.

זָאֵרָג אֱלֹעֶסְכֶר: 36 פִּזְרָגוּה זָאֵרָג אֱלֹעֶסְכֶר וּרְגָמוּה בְּאַלְחָגָאֵרָה חֲתִי
מֵאַת כְּמֵא אִמֵר אֱלֹלָה מוֹסִי: 37 וְקֹאֵל אֱלֹלָה לְמוֹסִי קֵאִילֵא: 38 מֵר
בְּנֵי אִסְרָאֵל וְקֹל לְהֵם אֵן יִצְנְעוּ לְהֵם דְּוֹאבְהָ עֲלֵי אֲכִנְאָף אֲזֹרְהֵם⁽¹⁾ עֲלֵי
מֵר אֲזִיאלֵהֶם וַיִּנְעֻלוּ עֲלֵי דְוֹאבְהָ אֲלִכְנַף סֹלֶךְ אִסְמַאֲנָגוֹן: 39 פִּיכּוֹן דְּלֶךְ
לְכֵם דְּוֹאבְהָ טֵאֲהֵרָה⁽²⁾ תְּרוּהָא פִּתְדִּכְרוּ גְמִיעַ וְצֵאִיא אֱלֹלָה וְתַעֲמֹלוּהָ 5
וְלֹא תִרְוּמוּ אֲתַבְּאֵעַ קְלוּבְכֵם וְעִיּוּנְכֵם אֲלֹתִי אַנְתֵּם טֵאֲגוֹן וְרֵאֵהָא:
40 לְכִי תִדְכְּרוּ דְלֶךְ דֵּאִימָא⁽³⁾ וְתַעֲמֹלוּ גְמִיעַ וְצֵאִיאֵי פִתְכוּנוּ מִקְדָּסִין
לְאַלְאֵהֶם: 41 אֲנֵא אֱלֹלָה רִבְכֵם אֲלֹדִי אֲכִרְגַתְכֵם מִן בְּלַד מִצְרַיִם
לְאַכּוֹן לְכֵם אֲלֵאֵהָא אֲנֵא אֱלֹלָה רִבְכֵם אֲלֹדֵאִים אֲלִבְקֵא⁽⁴⁾:

10

טז

1 וְתִקְדָּם⁽⁵⁾ קִרְחָ בֶן יִצְהָר בֶּן קֵהֵת בֶּן לֹוי וְדָתָן וְאַבִּירָם אֲבִנָא
אֲלֵיאֵב וְאוֹן בֶּן פֶּלֶת בְּנֵי רֵאוּבֵן: 2 פּוֹקְפוּ אִמָּאִם מוֹסִי וְאַנָּאִם מִן בְּנֵי
אִסְרָאֵל מֵאַיְתָאֵן וְכִמְסוֹן אִשְׂרָאֵף אֲלִגְמֵאעָה דְעֵאֵהּ מִהֲצֵר דְּוִי אִסְמָא:
3 פִּתְגָּזְקוּ עֲלֵי מוֹסִי וְהִרּוֹן וְקֹאֵלוּ לְהֵמָּא חֲסַבְכֵמָא רִיאַסְהָ⁽⁶⁾ אֵד אֲלִגְמֵאעָה
כִּלְהֵם מִקְדָּסוֹן וְפִימָא בִּינְהֵם נוֹר אֱלֹלָה פִּמָּא בְּאַלְכֵמָא תִּתְשַׁרְפְּאֵן עֲלֵי 15
גְזוֹק אֱלֹלָה: 4 פִּסְמַעַ דְּלֶךְ מוֹסִי וּוּקַע עֲלֵי וְגַהֵה⁽⁷⁾: 5 פְּכֵלְסֵם קִרְחָ וְכֹל
גְמוּעָה⁽⁸⁾ וְקֹאֵל לְהֵם גְּדֵא יַעֲרַף אֱלֹלָה מִן הוּי לֵה וּמִן אֲלִמְקָדָם פִּיקְרָבְהָ אֱלִיָּה
וּמִן יִתְאַרְהָ יִקְרָבְהָ אֱלִיָּה: 6 אֲצִנְעוּ כֹלָה כְּדוּ מִגְּאֵמֵר קִרְחָ וְכֹל גְמוּעָה:
7 וְאַגְעִלוּ עֲלֵיהָא נֵאֲרָא וְאַלְקוּ פִּיהָא בְּכוּרָא בֶּן יִדִי אֱלֹלָה גְדֵא פִּאִירָגֵל
אֲכֵתְאַרְהָ אֱלֹלָה פִּהוּ אֲלִמְקָדָם חֲסַבְכֵם דְּלֶךְ יֵא בְּנֵי לֹוי: 8 תָּם קֹאֵל 20
מוֹסִי לְהֵם⁽⁹⁾ אִסְמְעִי יֵא בְּנֵי לֹוי: 9 אֲקִלִּיל עֲנִדְכֵם אֵד אֲפִרוּכֵם אֲלֵאֵהָ
אִסְרָאֵל מִן גְּמֵאעָתְהֶם פְּקָרְבֵם אֱלִיָּה לְתַדְמוּ כְּדִמָּה מִסְכְּנָה וְתִקְפוּ
בֶּן יִדִי אֲלִגְמֵאעָה תְּכִדְמוּנְהֵם: 10 פְּכִדְאֵךְ קְרָבְךְ וְסֵאִיר אֲכּוּתְךְ בְּנֵי לֹוי
מַעֲךְ חֲתִי טִלְכֵתֵם אֲלֵאִמָּאמָהּ אִיצֵא: 11 לְדִלְךְ אַנְתְּ וְכֹל גְמוּעַךְ
25 אֲלִמְגַתְמַעֲוִן עֲלֵי אֱלֹלָה וְהִרּוֹן מִן הוּי חֲתִי תִתְדַמְרוּ עֲלֵיהָ: 12 תָּם בַּעַת
מוֹסִי יִדְעוּ כְּדָתָן וְאַבִּירָם אֲבִנֵי אֲלֵיאֵב פְּקֹאֵלֵא לֹא נִצְעַד: 13 אֲקִלִּיל מֵא
אֲצַעֲדַתְנָא מִן בְּלַד יִפְיִין אֲלִלְבָן וְאַלְעֶסֶל לְחִקְתִּלְנָא פִּי אֲלִבְרַח חֲתִי

(1) «הבגד העליון».

(2) רשכ"ם: הנוצית הזה יהיה לכם לראייה».

(3) «למען תזכרו זה תמיד».

(4) «חתי לער» — (5) «ויקרב».

(6) וכן תרגם יונתן: פני לבן רבנותא.

(7) בכ"י ו' ופס': ילחמס אלוהי = לבקש חזון.

(8) דע שכלל הפרשה הזאת הגאון השתמש במלת גמוע לעדת קרת ובמלת גמאעה

לעדת ישראל.

(9) «ויאמר משה להם ר"ל לקרת ולכל עדתו».

מעבם או סכן פימא בינכם עלי מרִ אגִיאלכם פעמל קרבאנא אראד אן
 יבון מקבולא מרצִיא ללה פכמא תצנעון כדאך יצנע: 15 יאִהא
 אלגִוק¹ רסס ואחר לכס וללגריב אלדגיל רסס אלדחר עלי מרִ
 אגִיאלכם כמא אן אלגריב מתלכם בין ידי אללה: 16 כדאך שרועִה
 5 (ואהדִה²) וחכס ואחר יבון לכס וללגריב אלדגיל פימא בינכם: 17 תס
 כלס אללה מוסי קאילא: 18 מר בני אסראיל וקל להס אדא דכלתס
 אלי אלבלד אלדי אנא מדגלכם אליה: 19 פמתי מא אכלתס מן
 טעאמה פארפעו רפיעִה ללה: 20 אִל עגינכם גרדקִה תרפעוהא רפיעִה
 כרפיעִה אלברִאר כדאך תרפעוהא: 21 וכדאך מן אִל עגינכם תגעלו
 10 ללה רפיעִה עלי מרִ אגִיאלכם: 22 ואן סהותס פלס תעמלו הדה
 אלוציאוי אלתי אמר אללה בהא מוסי: 23 מתל גמיע מא אמר אללה
 בה עלי יד מוסי מן יום אבתדי באלאמר³ והלס אלי אגִיאלכם: 24 פאן
 כאן אלסחו ען עיון אלגמאעִה⁴ פליצנעו רתא מן אלבקר צעידִה מקבולא
 מרצִיא ללה ומעה ברִ ומואגִ כמא יגב ועתוד מן אלמאעו ללדכוִה:
 15 25 ויסתגפר אלמאס ען גמאעִה בני אסראיל פיגפר להס אד דלך סהו
 והס פאתו בצעידתהס⁵ קרבאנא ללה ודכותהס בין ידי אללה עלי
 סהוהס: 26 פיגפר לגמאעִה בני אסראיל וללגריב אלדגיל פימא בינהס
 אד גמיע אלקוסי עלי סהו: 27 ואן אכטא אנסאן ואחר כדלך סהוא
 פלוקרבִ שאִה אבנִה סנתהא ללדכוִה: 28 פיסתגפר אלמאס ען דלך
 20 אלאנסאן אלסאהו עלי מא אכטא סהוא בין ידי אללה פיגפר לה ויצפה
 ענה: 29 אלצריה מן בני אסראיל ואלגריב אלדגיל פימא בינהס שרועִה
 ואהדִה תכון לכס למן יכטי סהוא: 30 ואִי אנסאן צנע דלך ביד רפיעִה
 מן אלצריה ואלדגיל פהו קדף רבה וינקטע דלך אלאנסאן מן בין
 קומה: 31 למא אזדרא בכלאס אללה ופסך עהדה⁶ פינקטע דלך
 25 אלאנסאן אנקטאעא וזרה עליה: 32 ולמא אקאס בנו אסראיל פי
 אלברִ וגדו רגלא יחתטב חטבא פי יום אלסבת: 33 פקדמוה אלדין
 וגדוה יחתטב חטבא אלי מוסי והרון וסאיר אלגמאעִה: 34 ווצעוה פי
 אלהס לאנה לס יפסר להס מא יצנע בה: 35 פקאל אללה למוסי
 יקתל אדרגל קתלא ודלך אן ירגמוה באלהגִארה גמיע אלגמאעִה

(1) «אתם תקהל» ה'יא הוא לקריאה. עיי ראב"ע שהשיג על העתקת הגאון בשם י"א.

(2) «כמו שהגר הוא ככס לפני ה' כן תהיה לכם תורה אחת».

(3) «ככל אשר צוה וכו' מיום אשר החל לצוות».

(4) נראה שכונן אל תקהל ששגה לפי שראשי הערה ושופטיה לא הורו כהוגן. עיי רש"י.

(5) «עולתם» וכן איתא בספרי קרבנס אשה לה' זו עולה.

(6) «בריהו' פ' וציהה = מצותו».

פראמו אלבלד: 39 ולמא כלם מוסי בהדא אלכלאם גמאעה בני אסראיל
 חון אלקום גרא: 40 ואדלגו באלגראה פצעדו אלי ראם אלגבל וקאלו
 הא נחן צאעדון אלי אלמוצע אלדי אמרנא אללה¹ פקד אבטאנא:
 41 קאל להם מוסי יא קום לא תתגאווזו אמר אללה פאנהא לא תנגח:
 42 לא תצעדו פאן אללה ליס הו מעכם ולא תנצדמו בין ידי אעדאיכם: 5
 43 לאן אלעמאלקיון ואלכנעאניון תם בין ידיכם פתקעון באלסיף לאנכם
 רגעתם ען טאעה אללה ולא יבון אללה מעכם: 44 פאעתדו וצעדו²
 אלי ראם אלגבל וצנדוק עהד אללה ומוסי לם יזולא מן וסט אלעסכר:
 45 פנול אלעמאלקיון ואלכנעאניון אלמקימון פי דלך אלגבל פצרבוהם
 10 וטרדוהם³ אלי חרמה:

טו

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
 אדא דלתם אלי בלד סכנאכם אלדי אנא מעטיכם הנאך: 3 פקרבתם
 קרבאנא ללה צעידה או דביחא תסויג נדר או תברעא או פי אעיידכם
 וארדתם אן יבון מקבולא מרציא ללה מן אלבקר או מן אלגנס: 15
 4 פליקרב צאחב דלך אלקרבאן מעה ללה⁴ מן אלבר עשר סמיד
 מלתות ברבע קסט דהן: 5 וכמרא ללמוזאג רבע קסט תצנעהא מע
 אלצעידה או מע אלדבה ללהמל אלואהד: 6 וללכבש⁵ פקדם מן אלבר
 עשרין מן סמיד מלתות בתלת קסט דהן: 7 וכמרא ללמוזאג תלת קסט
 20 תקרבה מקבולא מרציא ללה: 8 ואן צנעת מן אלבקר צעידה או דבחא
 תסויג נדר או סלאמה ללה: 9 פליקרב מעה מן אלבר תלאתה עישור מן
 סמיד מלתות בנצף קסט דהן: 10 וכמרא קרבה ללמוזאג נצף קסט
 קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 11 כדא יצנע מע כל תור ומע כל
 כביש ומע כל ראם מן אלהמל או מן אלמאעז: 12 בחסב אהצא מא
 25 תקרבון כדאך אצנעו מע כל ואחד מן אלמחציין: 13 כדא יצנע כל
 צריהי אדא קרב קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 14 ואי דכיל דכל

(1) פ' הוסיף: באלצעור אליה = לעלות בו.

(2) „ויסבנו עצמם ויעלו“ ואפשר שענינו כמו פתיעדו = ויעברו על דבר ה'. ובעל
 העישר פירש נתנאו וזרו וזה רומה לדברים א' מ"ג: והוודו לעלות ההרה. ואונקלס תרגם כאן
 וארשעו כמו שתרגם שם ותוודו.

(3) פ': והטטוהם עיני שבירה. עי' סביל יופי וכן תרגם הגאון וכתותי (תהלים פ"ט כ"ד).

(4) המשך הפסוקים הוא: כי תבאו וכו' וכי תעשו וכו' ותרצו שיהיה קרבנכם לריח ניחוח
 וקריב מקריב עם הקרבן סלת עשרון וכו'.

(5) „ולאיל". רש"י: ואם איל הוא.

ואיאתי אלתי צנעתהא פי מצר ופי אלבר ואמתחונני הדה אלמרה
 אלעאשרה⁽¹⁾ ולם יקבלו אמרו: ²³ אן ראו⁽²⁾ אלבלד אלדי אקסמת עליה
 לאבאיהם וכדלך כל מן יעזיני לא יראה⁽³⁾: ²⁴ ואמא עבדי כלב פגזא
 מא כאן לה ראי אבר אתבע בה טאעתי לאדללנה אלבלד אלדי צאר
 אליה ולנסלה יורתה: ²⁵ ואלאן פאלעמאלקין ואלבנעאניון מקימון פי
 אלמרג פולו פי גד וארחלו אלי אלבריה אלי טריק בחר אלקלום⁽⁴⁾:
²⁶ תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: ²⁷ אלי כם אבקי הדה אלגמאעה
 אלרדיה אלתי דמרת אלאמה עליה⁽⁵⁾ ולקר סמעת תדמר בני אסראיל
 אלדי תדמרו עלי: ²⁸ אלא קל להם ובקא אלדאים יקול אללה אן לס
 אצנע בכם כמא קלתם בהצרת: ²⁹ ופי הדא אלבר תקע אגסאדכם
 מן כל מעודוד ומחצי מנכם⁽⁶⁾ מן אבן עשרין סנה פצאעדא כמא
 תדמרתם עלי: ³⁰ ואן אתם דלתם אלבלד אלדי אקסמת באמרו⁽⁷⁾
 אסכנכם פיה אלא כלב בן יפנה ויהושע בן נון: ³¹ ואטפאלכם אלדין
 קלתם⁽⁸⁾ אנהם יצירון גנימה פאני אדללהם התי יערפו אלבלד אלדי
 זהרתם פיה: ³² ואמא אגסאדכם אתם פתקע פי הדא אלבר:
³³ ובנוכם יקימון תאיהין פי אלבר ארבעין סנה פירמון⁽⁹⁾ טגיאנכם אלי
 פנא אגסאדכם פיה: ³⁴ באחצא אלאיאם אלתי רמתם פי אלבלד ארבעין
 יומא לכל יום סנה תחמלון אווארכם אלי תמאם ארבעין סנה⁽¹⁰⁾ פתערפון
 מוצע אענאתי⁽¹¹⁾: ³⁵ אנא אללה קלת דלך ואצנעה⁽¹²⁾ בגמיע הדה
 אלגמאעה אלרדיה אלמגתמעה עלי פי הדא אלבר יפנון באלמות:
³⁶ ואלרגאל אלדין בעת בהם מוסי לירומו אלבלד פרגעו ודמרו עליה
 אלגמאעה ואברגו שנאעה עלי אלארין: ³⁷ פמאת אולאיך אלרגאל
 אלדין אכרגו שנאעה רדיה עלי אלבלד באלצדאם בין ידי אללה:
³⁸ ויהושע בן נון וכלב בן יפנה עאשא מן גמלה אלרגאל אלדין מצו

(1) „כפעם העשירית“ עיין ערכון ט׳ו א׳ ששם נמנו העשרה נסיונות.

(2) פ׳: לא ראו = לא יראו.

(3) „וכל אשר ינאצני“ ר״ל מבניהם עיין ראב״ע. פ׳: וכל מן עצאני לשעבר.

(4) „ועתה העמלקי וכו׳ לכן פנו“ וכו׳.

(5) „עד מתי אשאור את העדה הזאת (ר״ל את המרגלים) המלינים את העם עלי“

עיין רש״י.

(6) „מכל פקוד ונכונה מכס“.

(7) ת״א: די קיימות כמומרי.

(8) ובכ״ו י׳: תוחמתם = חשכתם.

(9) העושר: יגידו וישיחו את זנותכם.

(10) ר״ל עוד ל״ט שנה שכבר היו רועים במדבר שנה אחת עיין אלאמאנאת צד 213

ואנמא כננת ל״ט = ולא היו כו אם ל״ט.

(11) ר״ל וידעתם מי הוא הגורם שאני אשבור את שבועתי ואבטל דברי ע׳י ראב״ע ומכלל יוספ.

(12) „דברתי ואעשה זאת“.

אלבלד פנקע באלסיף ויציר נסאנא ואטפאלנא גנימא אלא אן אלאצלה
 לנא אלרגוע אלי מצר: 4 תם קאל בעצהם לבעץ נולוי ריסא ונרגע
 אלי מצר: 5 פוקע מוסי והרון עלי וגוההמא בחצרה גוק גמאעה בני
 אסראיל: 6 ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן ראמי אלבלד זרקא
 תיאבהמא: 7 וקאלא לגמאעה בני אסראיל קאילין אלבלד אלדי מרנא 8
 פיה לנרומה בלד גיד גדא גדא: 8 אן כאן ללה מראד פינא אדכלנאה
 ווהבה לנא בלד יפיץ אללבן ואלעסל: 9 אמא עלי אללה פלא תתדמרו
 ולא תכאפו אהל אלבלד פאנהם טעאמנא וסיוול טלהם ענהם⁽¹⁾ ואללה
 מענא פלא תכאפוהם: 10 פכאד גמיע אלשעב אן ירגמוהמא⁽²⁾
 באלהגארה תם טהר נור אללה פי זבא אלמחצר לגמיע בני אסראיל: 10
 11 פקאל אללה למוסי אלי כם יעצונני האולי אלקום ואלי כם לא
 יומנון בי מע גמיע אלאאת אלתי צנעתהא פימא בינהם: 12 יסתחקון
 אן אצרכהם⁽³⁾ כאלובא ואקרצהם ואגעלך אמא אעטם ואכתר מנהם:
 13 קאל מוסי ללה פיסמע דלך אלמצרוון אלדין אצעדת האולי אלקום
 מן בינהם בקדרתך: 14 פיקולון מע אהל הדא אלבלד אלדין סמעו אנך 15
 אללה נורך פימא בין האולי אלקום עינא בעין ירונה וגמאמך מקים
 עליהם⁽⁴⁾ ובעמוד גמאם תסיר בין ידיהם נהארא ובעמוד נאר לילא:
 15 פאדא קתלתהם אגמעין כרגל ואחד קאל גמיע אלאמם אלדין סמעו
 אזכארך הדה קאילין: 16 ממא לם יטק אלרב אן ידכל האולי אלקום
 אלבלד אלדי ועדהם בה⁽⁵⁾ קתלהם פי אלבה: 17 ואלאן יתבין עטם 20
 קדרתך יא רב כמא קלת לי⁽⁶⁾: 18 אנך אללה טויל אלאמהאל כתיר
 אלפצל גאפר אלדנב ואלגרם ויברי ולא יברי מטאלב בדנוב אלאבא
 מע אלבנין ואלתואלת ואלרואבע⁽⁷⁾: 19 אצפה דנב האולי אלקום בכתרה
 פצלך וכמא אחתמלת להם מן מצר ואלי אלאן: 20 קאל אללה קד
 צפחת ענהם אלמעאגלה כמא סאלת⁽⁸⁾: 21 ולכן ובקאי אלדאים ונורי 25
 אלדי ימלא גמיע אלארץ: 22 אן גמיע אלרגאל אלדין ראו כרמי

(1) „ויכור צלם מעליהם“.

(2) ר"ל וכמעט רגמו אותם.

(3) ר"ל הויכוח הם וראוים יאכה אותם.

(4) „ויאמרו עם יושבי הארץ הוואת אשר שמעו כי אתה ה' אשר הם רואים עין בעין אורך בקרב העם הזה וענגך וכו“.

(5) „אשר הכטיה להם ולא תרגם מלת נשבע בדרכו מפני שהמאמר הזה כפי הגויים יושבי הארץ“.

(6) „ועתה יראה גדול גבורתך ה' כאשר דברת לי“.

(7) עיין שמות ל"ד ד'.

(8) רשעים: עכשוו. ר"ל שאאריך אפי להם ולא אכס בדבר מיד.

ותיטדדו וכלו מן תמרהא והדא אלפעל איאם ככור אלענב: 21 פצעדו
 וראמו אלבלד מן ברִיָּה צין אלי רחוב אלי המאָה: 22 פצעדו אֹלֵא¹
 אלי אלדאָרום וגֵּאוּ² אלי חברי ותם אחימן וששי ותלמי בנו אלגבאברה
 וכאנת חברי קד בנית קבל צען מנבר³ מצר בסבע סנין: 23 וגֵּאוּ אלי
 5 ואדי אלענקוד וקטעו מן תם הבלה וענקוד ענב ואחדא והמלוה באלדהק
 פימא בין אתנין ומן אלדמאן ומן אלתיין: 24 פלדלך סמי אלמוצע ואדי
 אלענקוד בסבב אלענקוד אלדי קטעוה מן תם בנו אסראיל: 25 ורגעו
 מן ריאם אלבלד בעד ארבעין יומא: 26 וסארו חתי גֵּאוּ אלי מוסי והרון
 וסאיר גמאעָה בני אסראיל אלי ברִיָּה פארן אלי רקים פאגאבחהמא
 10 באלכבר וסאיר אלגמאעָה ואורוהם תמר אלארין: 27 וקצו עליה וקאלו
 צרנא אלי אלבלד אלדי בעתת בנא אליה והקא⁴ אנה יפיץ אללבן
 ואלעסל והדא תמרה: 28 כלא אן אלקום אלמקימין בה עזיוון
 ואלקרי חזינה עטימה גֵּדא ואיצא אולאד אלגבאברה ראינאָהם תם:
 29 ואלעמאלקה מקימון פי בלד אלדאָרום ואלהתיין ואליוסיון
 15 ואלאמוריון סבאן פי אלגבל ואלכנעאני סאבן עלי אלבחר ועלי שאטי
 אלארדן: 30 פאסבת כלב אלקום אלי קול מוסי⁵ וקאל כל נצעד
 צעודא ונחזוהם פאנא נטיקהם: 31 ואלקום אלדין מצו מעה קאלו לא
 נטיק אן נצעד אלי אלקום לאנהם אשד מנא: 32 ואכרגו שנאעָה⁶
 עלי אלבלד אלדי ראמוה אלי בני אסראיל וקאלו אלבלד אלדי מררנא
 20 בה פרמנאה הו בלד יהלך אהלה וגמיע אלקום אלדין ראינאָהם פיה דוּ
 מסאחה: 33 וראינא תם אלעלוג⁷ בני אלגבאברה מן עלוהם פצרנא
 פי עיוננא באלגראד וכדאך כנא פי עיונהם:

יד

1 פרפעת אלגמאעָה באצואתהם וככו פי תלך אללילה: 2 ותדמר
 25 עלי מוסי והרון גמאעָה בני אסראיל וקאלו להם יא ליתנא מתנא פי
 בלד מצר יא ליתנא מתנא פי הדא אלבר: 3 ולם ידכלנא אללה דלך

(1) „ויעלו בראשונה“.

(2) „ויבאו“ ולא כפי התלמוד (סוטה ל"ד) שכלב לבדו בא אל חברון.

(3) כן הוא בכ"י י'. ובפ' הסרה מלת צען ובק': פסמאט מצר והוא חלק מעיר אלקארהה.

(4) „ובאמת“.

(5) „השתיק את העם (לעמוע) אל דבר משה“.

(6) ובכ"י י' נוסף רדיה = רעה.

(7) הוראת זאת המלה היא אנשים גסים וכורים בלי כל אמונה. וכבראשית ו' ד' תרגם

אלגבאברה = הגבורים והענקים.

פי עבדי מוסי: 9 פאשתד גצב אללה עליהמא ואתפע נודה: 10 פכמא זאל אלגמאם ען אלכבא פאדא במרים ביצא כאלתלג: 11 פקאל למוסי יא סידי לא תגעל עלינא כטייה פימא גהלנא: 12 ולא תבק הדה כסקמ: 13 פדעי מוסי רבה קאילא אללהם 5 פאשפאה: 14 פקאל אללה לה ולו אן אכאהא בעק פי וגההא אלם יגב אן תסתחי מנה סבעה איאם פלתקה כדאך כארג אלעסכר ובעד דלך תנצם אליה: 15 פוקפת מרים כארג אלעסכר סבעה איאם ולם ירחל אלקום אלי אנצמאמהא: 16 ובעד דלך רחלו אלקום מן הצרות ונזלו פי ברייה פארן: 10

יג

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אבעת כרגאל ירומו בלד כנעאן אלדי אנא מעטיה לבני אסראיל רגלא ואחדא מן סבט אכאיה תבעתו בה כל שרף מנהם: 3 פבעת בהם מוסי מן ברייה פארן עלי קול אללה ובלהם רגאל רוסא בני אסראיל: 4 והדה אסמאיהם מן 15 סבט ראובן שמוע בן זכור: 5 ומן סבט שמעון שפט בן חורי: 6 ומן סבט יהודה כלב בן יפנה: 7 ומן סבט יששכר גאל בן יוסף: 8 ומן סבט אפרים הושע בן נון: 9 ומן סבט בנימן פלטי בן רפוא: 10 ומן סבט זבולן גדיאל בן סודי: 11 ומן סבט יוסף: 12 ומן סבט דן עמיאל בן גמלי: 13 ומן סבט אשר סתור בן 20 מיכאל: 14 ומן סבט נפתלי נחבי בן ופסי: 15 ומן סבט גד גאואל בן מבי: 16 הדה אסמא אלרגאל אלדין בעת בהם מוסי לירומו אלבלד וסמי מוסי הושע בן נון יהושע: 17 ולמא בעת בהם מוסי לירומו בלד כנעאן קאל להם אנעדרו אלא אלי אלדארום תם אנעדרו אלי אלגבל: 18 ואנסרו אלבלד מא הו ואלקום אלמקימין בה אשדיר הו אם מסתרך 25 אקליל הו אם כתיר: 19 ומא אלארין אלתי הו סאכנהא אגדה הו אם רדיה ומא אלקריו אלתי הו סאכנהא אפי ארכאיין אם פי הצון: 20 ומא הייה אלארין: 6 אהי סמינה אם הזלי והל פיהא שגר מגרום: 7 אם לא

(1) ת"א: הורא כתלגא.

(2) וכן הרגם נואלו ישעיה י"ט י"ג מלשון אולת וסכלות.

(3) "כנסל" ועיין ראב"ע.

(4) ואפשר שלא הזכיר יוסף עם אפרים לחלק בין הנשיא שהוציא דבת הארץ ובין הנשיא

שלא הוציא דבת הארץ.

(5) "עלו בראשונה בדרום ואחר כן עלו את ההר".

(6) "תכונת הארץ".

(7) "עץ נטוע" עיין ה"י.

אלדד ומידד מתנבואן פי אלעסכר: 28 פאגאבה יהושע בן נון כאדם מוסי מן תלאמידה⁽¹⁾ וקאל יא סידוי יא מוסי אהבסהמא: 29 קאל לה מוסי הל תגאר לי לית צאר⁽²⁾ אמה אללה אנביא באן יגעל אללה מן נורה ונבואתה עליהם⁽³⁾: 30 פלמא אנצם מוסי אלי אלעסכר הו ושיוך בני אסראיל: 31 הבת ריח מן ענד אללה פקטעת סלוי מן אלכחר ואלקתה עלי אלעסכר שביה במסיר יום⁽⁴⁾ ימנה ויום יסרה הואליה וארפתאעה⁽⁵⁾ מן אלארץ מתל דרעין: 32 פאקאם אלקום באקי יומהם ולילתהם וטול נהאר גדהם פגמעו אלסלוי אקלהם גמע עשרה אנאביר פסטחודא להם סטיהא הואלי אלעסכר: 33 אללהם בעד בין אסנאנהם קבל אן ימצגוה⁽⁶⁾ אד אשתד גצב אללה עליהם פצרכהם צרבה עטימיה גדא: 34 פסמי דלך אלמוצע קבור אלשהוה לאנהם דפנו פיה אלקום אלמשתהיין: 35 ורחלו מנה אלי הצרות פלמא אקאמו בהא:

יב

1 תכלמת מרים והרון פי מוסי בסבב אלמראה אלחסנא אלתי תווגהא לאנה כאן קד אעתולהא⁽⁷⁾: 2 וקאלא אן כאן מן אגל אלנבוה אפתדאה וחדה פקט כאטבה אללה⁽⁸⁾ אליים קד כאטבנא איצא פסמע אללה דלך: 3 ובאן מוסי כאשעא גדא אבתר מן גמיע אלנאם אלדין עלי וגה אלארץ: 4 פקאל אללה גפלה למוסי והרון ומרים אצרגו תלתאתכם אלי כבא אלמהצר פצרגו תלתאתהם: 5 פתגלי אללה בעמוד גמאם וקאם עלי כאב אלכבא ונאדא יא הרון ויא מרים פצרגא כלאהמא: 6 קאל אסמעא כלאמי אן יכון נביכמא אנא אללה תערפת בה פי רויא או כאטכתה פי חלם: 7 פלים כדאך עבדי מוסי כל פי גמיע אמתי מחקך הו⁽⁹⁾: 8 אן שפאהא אכאטבה ורויא ולא באחאדית ועזר אללה אלמלוקה לה⁽¹⁰⁾ יראהא פמא באלכמא לס תכאפא אן תתכלמא

(1) «מתלמידיו».

(2) כן נמצא בקי כלי העתקת מלת כל ובפי גמיע.

(3) «מאורו ונבואתו».

(4) «כמו דרך יום».

(5) «וגבהו» וכן תרגם אונקלוס: ורמא.

(6) ר"ל שהבשר היה בפייה ולא לעוסוה עוד.

(7) «וכאשר היו בחצרות דברו כרים ואהרן במשה על אודות האשה היפה אשר נשא

ושכבר פירש ממנה». עיי' תרגום אונקלוס וספרי.

(8) «אם הדבר תלוי בנבואה התראה כי רק עמו לברו דבר ה'».

(9) «אני ד' נודעתי לו במראה או דברתי אתו בחלום ולא כן עבדי משה בכל עמי

נאמן הוא».

(10) «וצורות ה' הנבראות לו יראה».

גְּמִיעָהּ אֵל וּבָכֹן עָלַי פִּקּוּלוֹן אֶעֱמָנָה לַחֲמָא נֹאבְלָהּ: 14 לֹא אֲטִיק
 אֲנִי וַחֲדָי אֲנִי אֶסְוֶסְהֶם בַּל הוּ תְּקִיל עָלַי: 15 וְאֵן בְּנַת אֲלוֹמַתְנִיה עֻקּוּבָה
 פִּאֲגַעְלָהּ אֲמַאֲתַתִּי⁽¹⁾ אֵן וְגַדַת הַטָּאָא עֲנֻךְ וְלֹא אֲרִי בְּלִיתִי: 16 פִּקְאֵל
 אֱלֹהֵה לְמוֹסֵי אֲגַמַע לִי סַבְעִין רְגָלָא מִן שִׁינְךָ אִסְרָאִיל אֲלֹדִין תַּעֲלֵם
 אֲנַהֶם שִׁינְכֶם וְעֲרַפְאָהֶם וְגַדְהֶם אֵלַי זָבֵא אֲלִמְחֶצֶר יִקְפוּ תָם מַעַךְ: 5
 17 חֲתִי אֲתַגְלִי פִּאֲבֹאֲטֶכֶךְ הַנֶּאֱךְ וַאֲפִידְהֶם מִן אֲלִנּוֹר אֲלֹדִי עָלַי וְגַחְךָ⁽²⁾
 וַאֲגַעְלָה עֲלֵיהֶם פִּיעֲאוֹנוֹךְ עָלַי סִיאֲסֵה אֲלִקּוֹם וְלֹא תִסְוֶסְהֶם אַנְתָּ וַחֲדָךְ:
 18 וְקַל אֵלַי אֲלִקּוֹם אֲסַתְעֲדֵוּ אֵלַי גַּד חֲתִי תֹאבְלוּ לַחֲמָא לֹאֲגַל מֵא
 בְּכִיתֶם בֵּין יְדֵי אֱלֹהֵה וְקַלְתֶּם מִן יַעֲמָנָה לַחֲמָא וּמֵא בֵּאֵן אֲצַלָּה לִנְא
 פִּי מַעַר וְיַעֲטִיבֶם אֱלֹהֵה לַחֲמָא תֹאבְלוֹנָה: 19 לֹא יוֹמֵא וַאֲחַדְא וְלֹא
 יוֹמִין תֹּאבְלוֹן וְלֹא זְמַסְה וְלֹא עֲשֵׂרָה וְלֹא עֲשֵׂרִין: 10 אֲלֵא אֵלַי אִיאֵם
 שְׁהֵר אֵלַי אֵן יִבְרָג מִן אֲנַאפְכֶם מִתְּלֵא⁽³⁾ וְיִצִיר לְכֶם הוֹאֲלָה⁽⁴⁾ לֹאֲגַל מֵא
 וְהַדְתֶם פִּי נוֹר אֱלֹהֵה אֲלֹדִי פִּי מֵא בִּינְכֶם וּבְכִיתֶם בֵּין יְדֵיה וְקַלְתֶּם לִם
 אֲבִרְגָנָא מִן מַעַר⁽⁵⁾: 21 קֵאל מוֹסֵי סַת מֵאִיה אֲלַךְ רְגָלָא אֲלִקּוֹם אֲלֹדִין אֲנִי
 פִּי מֵא בִּינְהֶם וְאַנְתָּ קַלְתָּ אֲנִי אֶעֱטִיהֶם לַחֲמָא יֹאבְלוֹנָה שְׁהֵרָא: 15
 22 פִּמֵן אֲנִי אֲנִי עֲנַהֶם⁽⁶⁾ אֲנִי וּבִקֵּר תִּדְבַח לְהֶם פִּתְכַפִּיהֶם אוֹ גְּמִיעַ
 סַמְךָ אֲלִבְחַר יְחֹאשׁ לְהֶם פִּיקְנַעְהֶם: 23 פִּקְאֵל אֱלֹהֵה לְמוֹסֵי הַל
 קִדְרָה אֱלֹהֵה תִקְצַר אֲלֵאן תִּנְטֵר אִיוֹאפִיבֶם בְּלֵאמִי אִם לֹא:
 24 פִּרְגֵי מוֹסֵי וְאֲזַבֵּר אֲלִקּוֹם בְּגִמִיעַ בְּלֵאֵם אֱלֹהֵה וְגַמַע סַבְעִין
 רְגָלָא מִן שִׁינְכֶם וְאוֹקְפַהֶם חוֹאֲלֵי אֲלִבְכֵא: 25 פִּתַּגְלִי אֱלֹהֵה פִּי
 אֲלִגְמָאֵם וְזֹאטְבָה וַאֲפֹאֵד מִן אֲלִנּוֹר אֲלֹדִי עֲלִיהָ וְגַעְלָה עָלַי אֲלִסְבַעִין
 אֲלִשִׁינְךָ פִּלְמָא אֲסַתְקֵךְ עֲלֵיהֶם דְּלַךְ אֲלִנּוֹר תִּנְבְּוּ וְלִם יַחֲתַאֲגוּ אֵלַי
 עוֹדָה⁽⁷⁾: 26 וּבְקִי רְגָלָאן פִּי אֲלַעֲסֵבֶר אִסֶּם אַחַדְהֵמָא אֲלִדָּד וְאֲלֵאֲבֵר
 מִיַּד פִּאֲסַתְקֶרְתָּ עֲלֵיהֵמָא אֲלִנְבֹוֹהָ וְהֵמָּא מִן אֲלִמְכַתּוּבִין לִם יִבְרָגָא
 אֵלַי אֲלִבְכֵא כֹל תִּנְבִּיאֵי פִּי אֲלַעֲסֵבֶר: 27 פִּחֵאֲצֵר גְּלֵאֵם⁽⁸⁾ פִּאֲזַבֵּר מוֹסֵי אֵן
 25

(1) „ואם תכריחני לזה להענישני עשה עונשי להרגני“.

(2) „ואהן להם מן האור אשר על פניך“ ואפשר שלפי דעת הגאון מלת רוח תורה על הזוהר אשר היה על פני משה כדברנו מהר סיני. ובכ"י י: „עליך“.

(3) הגאון הוסיף מלתא = על דרך משל.

(4) עיין אכן גמאח בהערה 58 לשורש זור; ותרגם הואל = רוזן או בשם = דבר נתעב.

(5) „לבה הוציאנו ממצרים“.

(6) „ובני יספיק להם“ כן הוא הנוסחא בפ. ובכ"י י' ובק"י: פמן אענאתהם = ומראנותיהם.

ולפי זה העם שהיה קצר אמונה שאל הצאן ובקר וכו'. וחלוקה הנוסחאות מקורו באותיות הדומות בכתיב ערבו.

(7) נראה שר"ל ולא היו צריכים עוד לאצילות משה פעם אחרת כלומר שהתנבאו

מאליהם. וכן תרגם אונקלוס: ולא פסקון. או מפני שלא נתנבאו עוד פעם שנית וזה כדעת ספרי.

(8) „בער אחד עיני רשעי“.

פא' ליר יחסן אללה בה אלינא נחסן אליך מנה: ³³ פרחלו מן גבל אללה מסאפה תלאתה א'אם וצנדוק עהרה יסיר בין ידיהם מסאפה תלך אלתלאתה אל'א'אם ליכתאר להם מסתקרא¹: ³⁴ וגמאמה עליהם נהרא אדא רחלו מן אלעסבר: ³⁵ ובאן אלסביל ענד החיל אלצנדוק 5 אן יקול מוסי קם יא רב כנצרנא² ותברד אעדאוך ויהרב שאניוך מן בין ידיך: ³⁶ וענד נוולה אן יקול רד יא רב נורד³ אלי רבואת אלוק אסראיל:

יא

1 ובאן אלקום כמעטני¹ אלישר בין ידי אללה פסמע אללה דלך 10 ואשתד גצבה ואשתעלת פיהם נארה פאהרקת פי טרף אלעסבר: 2 פצרך אלקום אלי מוסי פדעי רבה פגארת אלנאר²: ³ וסמא דלך אלמוצע אלמשתעלה למא אשתעלת פיהם נאר אללה: 4 ואללפף אלדין פימא בינהם תשהו שיהוה פרנע בנו אסראיל איצא מעהם ובכו וקאלו מן יטעמנא לחמא: 5 דברנא אלסמך אלדו כנא נאבלה במצר מגאנא ואלקתא 15 ואלבטיך ואלבראת ואלבצל ואלתום: 6 ואלאן אנפסנא יאבסה ממא לים לנא שי ואנמא עיוננא אלי אלמן ממדוד³: 7 ובאן אלמן כבור אלבוברה ולונה בלון אללולו: 8 יטוף אלקום פילקטונה ויטחנן מנה פי אלרחא או ידקון פי אלמדק ויטבכון מנה פי אלבראם ויצנעון מנה מיליא ויכון טעמה כהלואה בדס⁴: 9 וענד נוול אלטל עלי אלעסבר 20 לילא ינול אלמן עליה: 10 פלמא סמע מוסי אלקום יבכון לעשאיורהם כל אמר עלי באב כבאה פאשתד גצב אללה גדא וסא דלך ענד מוסי: 11 קאל מוסי ללה לם אבלית עבדך ולם לם אגד הטאא ענדך אד צידת כלפיה גמיע האולי אלקום עלי: 12 הל אנא חמלתהם אם ולדתהם אד קלת לי ססה⁵ באנך תחמלהם פי הגרך כמא יחמל אלהאצן 25 אלדציע אלי אלבלד אלדו אקסמת לאבאיהם: 13 מן אין לי להם אעטי

(1) „לכתור להם נזקים לחנות שם“ וכן תרגם אונקלוס.

(2) „ויהי הדרך בנסע הארון שאמר משה אם תקום ה' לעזרתנו ויפנו אויביך“ עיין אלאמאנאת צד 104.

(3) „השב אורך לרובות“ עיין אונקלוס.

(4) „ר'ל כחושבו און. עי' ראביע ובכ' י: כמתענדון אלשר = והיו כמודים לעשות הרע.

(5) „רשי: שקעה במקומה בארץ. — (6) „ועינונו רק אל המן בשואות“.

(7) „ר'ל כטעם מתקה האפווה בשמן. ודונש בתשובותיו סימן 43 טעה והחליף הב'

בכ' וכן הראביע בשפת יתר סימן 40. והראיה שהנוסחא הישרה היא בב' שתעתק הגאון שנות ט"ז ל"א כצפיותי בדבש כקטיאף בעסל = עגות בדבש. כלומר שהמן שאינו מבושל היה טעמו כרקוק הטבול בדבש.

(8) „היה להם למנהיג“.

נפלא להחילהם: 7 ופי תגויק אלגוק תנפלו נפלא ולא תגלבו: 8 ובנו
הרון אלימיה יצרבון כאלאבואק פיבון דלך לבס רסס אלההר עלי
מד אגאלבס: 9 ואדא צעדתם אלי הרב פי בלדבס מע אלעדו
אלמעאדובס פגלבו כאלאבואק פאדא בוקתם בין ידי אללה¹ רבבם
תגאתון מן אעדאובס: 10 ופי זום פרחבס ואעיאדבס ורום שהורבס
פאצרבו כאלאבואק עלי צואעדבס ולבאיה סלאמתבס פיבון לבס
דברא בין ידי רבבס אנא אללה רבבס אמרת בולך²: 11 פלמא
באן פי אלשהר אלתאני מן אלסנה אלתאניה פי עשרין מנה ארתפע
אלגמאס ען מסבן אלישהאדה: 12 פרחל בנו אסראיל אלי מראחילהם
מן בריתה סיני וסבן אלגמאס פי בריתה פארן: 13 פבאן אול רחילהם
עלי קול אללה ביד מוסי: 14 באן רחל מרבו עסבר בני יהודה עלי
מקדמה לגיושהם ועלי גישה נחשון אבן עמינדב: 15 ועלי גיש סבט
יששבר נתנאל בן צוער: 16 ועלי גיש סבט וכולן אליאב בן הלן:
17 תם פעל³ אלמסבן פרחל בנו גרשון ובנו מרדי האמלוה: 18 תם
רחל מרבו עסבר ראובן לגיושהם ועלי גישה אליצור בן שדאור:
19 ועלי גיש סבט שמעון שלמיאל בן צודישדי: 20 ועלי גיש סבט גד
אליסף בן דעואל: 21 תם רחל אלקהתיון האמלו אלמקדם וקד נצב
אלמסבן אלי מגיהם⁴: 22 תם רחל מרבו עסבר אפרים לגיושהם ועלי
גישה אלישמע בן עמיהוד: 23 ועלי גיש סבט מנשה גמליאל בן
פדהצור: 24 ועלי גיש סבט בנימן אכידן בן גדעוני: 25 תם רחל מרבו
עסבר בני דן עלי סאקה אלעסאבד לגיושהם ועלי גישה אחיעזר בן
עמישדי: 26 ועלי גיש סבט אשר פגיעאל בן עכרן: 27 ועלי גיש סבט
נפתלי אחרע בן עינן: 28 הדה מראחיל בני אסראיל לגיושהם פלמא
רחלו: 29 קאל מוסי⁵ להובב בן דעואל אלמדני חמוה אנא ראחלון
אלי אלמוצע אלדי קאל אללה איהא אעטיבס פתעאל מענא נחסן אליך
פאן אללה קד ועד אל אסראיל בכיר: 30 קאל לא אמצי אלא אלי
ארצי ומולדי: 31 קאל יא הדה לא תתרכנא כאנד תעלם אן פי
טול מקאמנא פי אלבר בנת לנא כאבצארנא⁶: 32 פאן סרת מענא

¹ וואס תקעתם כחצוצרות לפני ד' וכן תרגם בויקרא כ"ג כ"ד זכרון תרועה תכיד
גלכה = תקיעת תרועה.

² «צויתי זה».

³ תרגם אונקלוס: ומתפרק.

⁴ וכבר הוקם המשכן בבואם ר"ל על ידי הגרשונים והמרריוס. עיין ראבי"ע.

⁵ «באשר נסעו אמר משה» חבר הגאון את שני הפסוקים.

⁶ ואתה ידעת כי כל זמן הנותנת במדבר היית לנו כענינו" כלשון עינים הייתי לשר

(אוב ב"ט ט"ו) עיין רש"י"ם וכן פירש ראבי"ע באמרו: רמז על העצה שנתן למשה וגו'.

אל־שֹׁהַר אֶלְתָּאֵנִי פִי אֲלוֹיִם אֶלְרֵאֲבֵעַ עִשָּׂר מִנֵּה יִצְנַעוּהָ בֵּין אֶלְגְּרוֹבִין
 וּמַעַ פְּטִיר וּמְרָאָר יִאֲכַלְוּהָ: 12 וְלֹא יִבְקוּ מִנֵּה יִשׂא אֱלִי אֶלְגְּרֵאָהּ וְלֹא
 יִכְסְרוּ מִנֵּה עֲטָמָא וּבְסֵאִיר רְסוּם אֶלְפִסַּח יִצְנַעוּהָ: 13 וְאִי רִגְלֵי בָאָן
 טֵאֲהֵרָא וְלִם יִבְן עֲלֵי סַפֵּר וְאִמְתַּנַּע⁽¹⁾ אֵן יַעֲמַל אֶלְפִסַּח יִקְטַע דְּלֶךְ
 5 אֶלְאִנְסָאָן מִן בֵּין קוּמָה אִד לִם יִקְרָב קִרְבָּאָן אֶלְלָהּ פִּי וְקַתָּה פִּקְדֵי חֵמַל
 דְּלֶךְ אֶלְרִגְלֵי וּוְרָה: 14 וְאֵן דְּכָל פִּיכֵם דְּכִיל פְּלִיִצְנַע פִּסְחָא לֵלָה בְרַסִּם
 אֶלְפִסַּח וְחִכְמָה כְּדָאָךְ יִצְנַע אִד שְׂרִיעֵהָ וְאֶחְדָּהּ תְּכוּן לְכֵם לְלִדְכִיל
 וְצִרְיָה אֶלְאִמָּה⁽²⁾: 15 וְפִי יוֹם נִצַּב אֶלְמִסְכֵּן גִּטָּאָה אֶלְגִּמָּאָם עֲלֵי כְּבֵא
 אֶלְיִשְׁהָאֲדָהָ⁽³⁾ וּבִאֶלְלִיל יִבְנוּ עֲלֵיהָ כְּרוּיָא אֶלְנָאָר אֱלִי אֶלְגְּרֵאָהּ: 16 כְּדָאָךְ
 10 יִבְנוּ דֵּאִימָא אֶלְגִּמָּאָם יִגְטִיָּה נְהֵאֲרָא וְרוּיָא אֶלְנָאָר לֵלָלָא: 17 וְעֲלֵי קִדְר
 אֶרְתַּפָּאָע אֶלְגִּמָּאָם עֵן אֶלְכְּבֵא פְּכַעַר דְּלֶךְ יִרְחַל בְּנו אֶסְרָאִיל וְפִי מוּצַע
 יִסְכֵּן פִּיהָ אֶלְגִּמָּאָם תָּם יִנּוּל בְּנו אֶסְרָאִיל: 18 עֲלֵי קוּל אֶלְלָהּ יִרְחַל
 בְּנו אֶסְרָאִיל וְעֲלֵי קוּלָּהּ יִנּוּלֹן פִּהֵם טוּל מְדָהּ מֵא סְכֵּן אֶלְגִּמָּאָם עֲלֵי
 אֶלְמִסְכֵּן מְקִימוּן: 19 וְאֵן טָאֵל אֶלְגִּמָּאָם עֲלֵי אֶלְמִסְכֵּן אִימָאָם כְּתִרְדָּהּ
 15 פִּיחֶפֶט בְּנו אֶסְרָאִיל חֶפֶט אֶלְלָהּ פִּלָּא יִרְחִלוּן: 20 וְרַבְמָא בָאָן אֶלְגִּמָּאָם
 אִימָאָם מַחְצָאָה עֲלֵי אֶלְמִסְכֵּן פִּהֵם עֲלֵי קוּל אֶלְלָהּ יִנּוּלֹן וְעֲלֵי קוּלָּהּ
 יִרְחִלוּן: 21 וְרַבְמָא בָאָן אֶלְגִּמָּאָם מִן אֶלְמִסָּא אֱלִי אֶלְצִכָּאָה תָּם יִרְתַּפַּע
 כְּאֶלְגְּרֵאָהּ פִּירְחִלוּן אִו נְהֵאֲרָא וְלִילָא תָּם יִרְתַּפַּע פִּירְחִלוּן: 22 אִו יוּמִין
 אִו יִשְׁהֵרָא אִו חוּלָא אִדָּא טָאֵלַת מְדָהּ אֶלְגִּמָּאָם עֲלֵי אֶלְמִסְכֵּן פִּסְכֵּן עֲלֵיהָ
 20 פִּבְנו אֶסְרָאִיל מְקִימוּן גִּיר רֵאֲחִלִּין וְפִי אֶרְתַּפָּאָעָה יִרְחִלוּן: 23 כְּדָאָךְ עֲלֵי
 קוּל אֶלְלָהּ יִנּוּלֹן וְעֲלֵי קוּלָּהּ יִרְחִלוּן יִחֶפְטוּן מֵא אֶסְתַּחֲפִטָּהֶם מִן קוּלָּהּ
 בִּיד מוּסִי⁽⁴⁾:

תָּם כֻּלָּם אֶלְלָהּ מוּסִי תְּכִלִּימָא: 2 אֲנַנַּע בּוֹקִין מִן פְּצָה מִצְמַתִּין
 25 יִבּוֹנָאָן לֶךְ לְדַעוּהָ אֶלְגִּמָּאָעָה וְתִרְחִיל אֶלְעִסְאָבֵר: 3 וְאֵן צִרְבֵי בְּחֵמָא
 אֶגְתַּמַּע אֶלְיָךְ אֶלְגִּמָּאָעָה אֱלִי בָאָב כְּבֵא אֶלְמַחְצָר: 4 וְאֵן צִרְבֵי בְּאֶחְדַּחְמָא
 אֶגְתַּמַּע אֶלְיָךְ אֶלְאִשְׂרָאָף רוּסָא אֶלְוָף אֶסְרָאִיל: 5 וְאֶנְפְּצוּ נִפְצָה מְגִלְבָּהּ
 יִרְחַל בְּהָא אֶלְעִסְאָבֵר אֶלְנָאֻזְלָהּ פִּי אֶלְמִשְׂרָק: 6 וְאֶנְפְּצוּ נִפְצָה מְגִלְבָּהּ
 תָּאֲנִיָּה יִרְחַל בְּהָא אֶלְעִסְאָבֵר אֶלְנָאֻזְלָהּ פִּי אֶלְגִּטוּב כְּדָאָךְ יִנְפְּצוּן

(1) תרגם אונקלוס: ויתמנע. כפריו: אין וחדל אלא כל שיכול לעשות ולא עשה.

(2) "ולאזרח העם".

(3) "בסכה הענין על אהל העדות" ר"ל על המקום שהיו שם הלוחות.

(4) "שומרים את אשר צוה להם לשמור על פיו ביד משה".

- 19 וגעלתהם להרון ולבניה מן בין בני אסראיל ליכדמו כדמתהם פי
 כבא אלמהצר ויסתגפרו ענהם ולא יהל בהם וכא אדא הם תקדמו אלי
 אלקדם: 20 פצנע מוסי והרון וגמאעיה בני אסראיל ללליואניין כגמיע
 מא אמר אללה כה מוסי פי סככהם⁽¹⁾ כדלך צנעו בהם: 21 פתדכו
 5 וגסלו תיאבהם וופהם הרון זפא בין ידי אללה ואסתגפר ענהם וטהרהם:
 22 ובעד דלך דכלו אלליואניין ליכדמו כדמתהם פי כבא אלמהצר בין
 ידי הרון ובניה כגמיע מא אמר אללה מוסי כסככהם כדאך צנעו בהם:
 23 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 24 הדא רסם אלליואניין⁽²⁾ מן אבן
 למס ועישרין סנה פצאעדא ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמהצר: 25 ומן
 10 אבן למסין סנה ירגע ענה ולא יכדמה אבדא: 26 לכן יכדם מע אכותה
 פי הפט כבא אלמהצר ואמא כדמתה אללולי פלא יכדמהא⁽³⁾ כדא
 פאצנע בהם פי מהפטתהם:

ט

- 1 וקבל דלך כלם⁽¹⁾ אללה מוסי פי כדיה סיני פי אלסנה אלתאניה
 15 לברוגהם מן בלד מצר פי אלשהר אללול קאילא: 2 ליצנע⁽²⁾ בנו אסראיל
 אלפסה פי וקתה: 3 פי אליום אלראבע עשר מן הדא אלשהר בין
 אלגרוכין יצנעוה פי וקתה כגמיע רסומה ואחכאמה יצנעוה: 4 פכלם
 מוסי בני אסראיל פי עמל אלפסה⁽³⁾: 5 פעמלוה פי אלשהר אללול
 פי אליום אלראבע עשר מנה בין אלגרוכין פי כדיה סיני כגמיע מא
 20 אמר אללה מוסי כדאך צנעו בנו אסראיל: 6 פכאן פיהם אנאס תננסו
 במית מן אלנאס פלם ינו להם אן יצנעו אלפסה פי דלך אליום פתקדמו
 פיה בין ידי מוסי והרון: 7 וקאלו נהן אננאס במית מן אלנאס פלם
 נמנע אן נקרב מתל קרבאן אללה⁽⁴⁾ פי וקתה פימא בין בני אסראיל:
 8 קאל להם מוסי קפו חתי אסמע מא יאמר אללה פיכם: 9 פכלם
 25 אללה מוסי קאילא: 10 מר בני אסראיל וקל להם אי אנסאן כאן ננאס
 מן מית או פי ספר מנכם או מן אזיאלכם פליצנע פסחא ללה⁽⁵⁾: 11 פי

(1) «בעבורם».

(2) «זאת תקת הליום».

(3) «אכל ישראל עם אהיו כמשמרת אהל כוונד ועכדתו הראשונה לא יעבדו עין רשיו ורמב"ן».

(4) «וקדם לכן דבר» ספרי: ללמדך שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

(5) «יעשו אותו» בלשון צווי.

(6) «כענין עשית הפסח».

(7) ר"ל להקריב כמו שהקריבו בני ישראל את קרבן ה' כבודו.

(8) «שש מלות האלו דבוקות למה שלאחריו ר"ל יעשה פסח לה' כ"ד וכו'».

אלדרוֹג¹ מאִיָּה ועֶשְׂרוֹן מִתְּקָאלָא: 87 וְגַמְיַע בֶּקֶר אֲלֻעֵידָהּ אֲתַנְתָּא
 עִיֶּשְׂרָה וְאַלְבְּכַאִישׁ אֲתַנָּא עִיֶּשֶׁר וְאַלְחַמְלָאֵן בְּנֵי סִנְיָ אֲתַנָּא עִיֶּשֶׁר וְאַלְבֶּר
 מַעְהָם² וְאַלְעֵתְרָאֵן אֲתַנָּא עִיֶּשֶׁר לְלִדְבוֹהָ: 88 וְגַמְיַע בֶּקֶר דְּבִאִיָּה
 אֲלֻסְלָאמָה אַרְבַּע וְעֶשְׂרוֹן וְסַתּוֹן כְּבִישָׁא וְסַתּוֹן עֲתוּדָא וְסַתּוֹן חֲמֵלָא בְּנֵי
 5 סִנְיָ הִלָּא דִּישָׁן אֲלֻמְלִבְהָ בְּעַד מָא מִסְחָ: 89 וּבִאֵן מוֹסִי אֲדָא דְּזַל זְבָא
 אֲלֻמְחֶצֶר לִיכְלֵם יִסְמַע אֲלֻצוֹת מִזְטַאבָה מִן פּוֹק אֲלֻגְשָׁא אֲלֻדִי עֲלִי
 עֲנֻדוֹק אֲלֻשְׁהֶאֲרָה בִּין אֲלֻכְרוּבִין פִּיזְטַטְבָה:

ח

1 תָּם כְּלֵם אֲלֻלָּה מוֹסִי קֵאִילָא: 2 מִר הֲרוֹן וְקַל לָה אֲדָא אֲסַרְגָּת
 10 אֲלֻסְרָג פֹּאֲלִי מָא יִלִי וְגַה אֲלֻמְנֶאֲרָה תְּצִי סְבַעֲתֵהָא: 3 פְּצַנַע הֲרוֹן כְּדֹאֵךְ
 וְאַסְרָג סְרָג אֲלֻמְנֶאֲרָה אֲלִי מָא יִלִי וְגַהֲהָא כִמָּא אֲמַר אֲלֻלָּה מוֹסִי:
 4 וְהִדָּה עֲנֵאעָה אֲלֻמְנֶאֲרָה מִצְמַתָּה מִן דְּחֵב חֲתִי אֲרַגְלָהָא וְסוֹסֵאנְהָא
 מִצְמַתָּה כְּאַלְמִנְטֶר אֲלֻדִי אֲרָא אֲלֻלָּה מוֹסִי כְּדֹאֵךְ צִנְעָהָא: 5 תָּם כְּלֵם
 אֲלֻלָּה מוֹסִי קֵאִילָא: 6 קִדְּם אֲלֻלְיוֹאֲנִין מִן בִּין בְּנֵי אֲסַרְאִיל פְּטֵהֲרָהם:
 15 7 וּבְדָא אֲצַנַע כְּהֵם פִּי תִטְהוּרָהם אֲנִצָּה עֲלֵיהֶם מִן מָא אֲלֻדְבוֹהָ וַיִּמְרוּ
 אֲלֻמוֹם עֲלִי גַמְיַע בְּדַנְהֵם וַיִּגְסְלוּ תְיוֹאבָהֶם וַיִּטְהֲרוּ: 8 וַיֵּאֲדוּ תוֹרָא מִן
 אֲלֻבְקֶר וּמַעָה בְּרַ סְמִיד מִלְתוֹת בְּדִהֵן וְרַת אֲבֵר זָדָה מִן אֲלֻבְקֶר
 לְלִדְבוֹהָ: 9 וְקִדְּמָהם בִּין יְדֵי זְבָא אֲלֻמְחֶצֶר וְגִזֵּק זְמַאעָה בְּנֵי אֲסַרְאִיל:
 10 וְקִדְּמָהם בִּין יְדֵי אֲלֻלָּה וַיִּסְגְּדוּ בְּנֵי אֲסַרְאִיל אִידִיהֶם עֲלֵיהֶם: 11 וַיּוֹפְּהֶם
 20 הֲרוֹן זְפֵא³ בִּין יְדֵי אֲלֻלָּה מִן בִּין בְּנֵי אֲסַרְאִיל פִּיכּוּנו יִכְדְּמוֹן כְּדַמָּה
 אֲלֻלָּה: 12 וְאַלְלְיוֹאֲנִין יִסְנְדוּ אִידִיהֶם עֲלִי רֵאִם אֲלֻתוֹרִין וְאַעֲנַע אֲחַדְהֶמָּא
 דְּבוֹהָ וְאַלְאֲבֵר צַעִידָהּ לָלָה וְאַסְתַּגְּפֵר עֲנָהם: 13 וְאַוּקַפְהֶם בִּין יְדֵי הֲרוֹן
 וּבְנִיָּה וּפְהֶם זְפֵא לָלָה: 14 וְאַעֲזוּלָהם מִן בִּין בְּנֵי אֲסַרְאִיל וַיִּכּוּנו לִי:
 15 וּבְעַד דְּלֵךְ יִדְבְּלוּ לִיכְדְּמוֹן זְבָא אֲלֻמְחֶצֶר וְקִדְּתֵהֶם⁴ וּזְפֵּתָהם
 25 זְפֵא: 16 לֵאנְהֶם מְגַעוּלוֹן לִי מִן בִּין בְּנֵי אֲסַרְאִיל בְּדֵל כֵּל כְּכַר פֹּאֲתַח
 כְּטָן מִן בְּנֵי אֲסַרְאִיל אֲתִזְדַּתְהֶם לִי: 17 כִּמָּא⁵ בָּאֵן לִי כֵּל כְּכַר מִמָּא בִּין
 בְּנֵי אֲסַרְאִיל מִן אֲנִסְאֵן אֲלִי כְּהִימָה וְדֻלֵךְ אֲנִי פִי יוֹם אֲהַלְבַת כֵּל כְּכַר
 פִּי כֵּלֵד מִצֵּר אֲקֻדְסָתְהֶם לִי: 18 כְּדֻלֵךְ אֲתִזְדַּת אֲלֻלְיוֹאֲנִין כְּדֻלָּהם:

(1) „וזה כל זהב הכפות מאה ועשרים שקל“.

(2) „והמנחה ימהם“.

(3) תרגם הגאון בפרשה זו שרש תנופה בלשון הולכה ככבוד וכהדרור מפני שהתנופה הואת מוסבת על בני אדם.

(4) „וכבר הנפת ומהרת אותם“.

(5) „כמו שהיה לי כל כבוד בתוך בני ישראל... וזה כי ביום הבוטי... כן לקחתי את הלויים תחתם ואתן אותם לאהרן... לעבוד עבדתם“.

ללדבנה: 59 ולדבנה אלסלאמה בקרתין זמסה בבאש זמסה עתדאן זמסה
 המלאן בני סנה הוא קרבאן גמליאל בן פדהצור: 60 פי אליום אלתאסע
 קרב שרף בני בנימן אבידן בן גדעוני: 61 וכאן קרבאנה קצעה פצה
 וזנהא מאיה ותלתין מתקאלא וברטיב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא
 ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 62 ודרגא מן דהב וזנה עשרה 5
 מתאקיל ממלוא בזורא: 63 ותורא מן אלבקר ובבשא והמלא אבן סנתה
 ללצעידה: 64 ועתודא מן אלמאעו ללדבנה: 65 ולדבנה אלסלאמה
 בקרתין זמסה בבאש זמסה עתדאן זמסה המלאן בני סנה הוא קרבאן
 אבידן בן גדעוני: 66 פי אליום אלעאשר קרב שרף בני דן אחיעזר אבן
 עמישדי: 67 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא 10
 וברטיב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא
 בדהן ללהדיה: 68 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בזורא:
 69 ותורא מן אלבקר ובבשא והמלא אבן סנתה ללצעידה: 70 ועתודא מן
 אלמאעו ללדבנה: 71 ולדבנה אלסלאמה בקרתין זמסה עתדאן זמסה
 המלאן בני סנה הוא קרבאן אחיעזר בן עמי שדי: 72 פי אליום אלהאדי 15
 עשר קרב שרף בני אשר פנעיאל בן עברן: 73 וכאן קרבאנה קצעה פצה
 וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וברטיב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא
 ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 74 ודרגא מן דהב וזנה עשרה
 מתאקיל ממלוא בזורא: 75 ותורא מן אלבקר ובבשא והמלא אבן סנתה
 ללצעידה: 76 ועתודא מן אלמאעו ללדבנה: 77 ולדבנה אלסלאמה בקרתין 20
 זמסה בבאש זמסה עתדאן זמסה המלאן בני סנה הוא קרבאן פנעיאל בן
 עברן: 78 פי אליום אלתאני עשר קרב שרף בני נפתלי אחירע בן עיני:
 79 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וברטיב פצה
 וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 80 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בזורא: 81 ותורא מן 25
 אלבקר ובבשא והמלא אבן סנתה ללצעידה: 82 ועתודא מן אלמאעו
 ללדבנה: 83 ולדבנה אלסלאמה בקרתין זמסה בבאש זמסה עתדאן
 זמסה המלאן בני סנה הוא קרבאן אחירע בן עיני: 84 הדיה גמלה
 דשן אלמלכה פי זום מסחה מן אשראף בני אסראיל מן קנאע אלפצה
 אתנתא עשרה ומן כראטיב אלפצה אתנא עשר ומן דרוג אלדחב אתנא 30
 עשר: 85 כל קצעה מן מאיה ותלתין מתקאל פצה וכל ברטיב מן
 סבעין פולך גמיע פצה אלאניה אלפא מתקאל וארבע מאיה מתקאל
 במתקאל אלקדם: 86 ודרוג אלדחב אלאתנא עשר אלממלוה בזורא
 כל דרג מן עשרה מתאקיל במתקאל אלקדם פולך גמיע דהב

וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 28 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 29 ולדבח
 אלסלאמה בקרתין למסה בבאש למסה עתדאן למסה חמלאן בני סנה הדיא
 קרבאן אליאב בן חלון: 30 פי אליוס אלראבע קרב שרף ראובן אליצור
 בן שדיאור: 31 ובאן קרבאנה קצעה פצה ונהא מאיה ותלתון מתקאלא
 5 וברניב פצה ונה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא
 בדהן ללהדיה: 32 ודרגא מן דהב ונה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא:
 33 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 34 ועתודא
 מן אלמאעז ללדכוה: 35 ולדבח אלסלאמה בקרתין למסה בבאש
 למסה עתדאן למסה חמלאן בני סנה הדיא קרבאן אליצור בן שדיאור:
 36 פי אליוס אלכאמס קרב שרף שמעון שלמיאל בן צורי שדי: 37 ובאן
 10 קרבאנה קצעה פצה ונהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה ונה
 סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 38 ודרגא מן דהב ונה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא: 39 ותורא מן
 אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 40 ועתודא מן אלמאעז
 ללדכוה: 41 ולדבח אלסלאמה בקרתין למסה בבאש למסה עתדאן
 15 למסה חמלאן בני סנה הדיא קרבאן שלמיאל בן צורי שדי: 42 פי אליוס
 אלסאדס קרב שרף בני גד אליסף בן דעואל: 43 ובאן קרבאנה קצעה
 פצה ונהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה ונה סבעון מתקאלא
 בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 44 ודרגא מן דהב
 20 ונה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא: 45 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא
 אבן סנתה ללצעידה: 46 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 47 ולדבח
 אלסלאמה בקרתין למסה בבאש למסה עתודאן למסה חמלאן בני סנה
 הדיא קרבאן אליסף בן דעואל: 48 פי אליוס אלסאבע קרב שרף בני אפרים
 אלישמע בן עמיהור: 49 ובאן קרבאנה קצעה פצה ונהא מאיה ותלתון
 25 מתקאלא וברניב פצה ונה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא
 מלתותא בדהן ללהדיה: 50 ודרגא מן דהב ונה עשרה מתאקיל ממלוא
 בכורא: 51 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה:
 52 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 53 ולדבח אלסלאמה בקרתין למסה
 בבאש למסה עתדאן למסה חמלאן בני סנה הדיא קרבאן אלישמע בן
 30 עמיהוד: 54 פי אליוס אלכאמס קרב שרף בני מנשה גמליאל בן פדהצור:
 55 ובאן קרבאנה קצעה פצה ונהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה
 ונה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 56 ודרגא מן דהב ונה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא: 57 ותורא מן
 אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 58 ועתודא מן אלמאעז

- אֶסְרָאֵל רוּסָא בֵּית אֲבֵאִהֶם אֲלֵדִין הֵם רוּסָא אֲלֵאֶסְכַּאטְוּ וְהֵם אֲלֵחֲאֲצֵרוֹן
 עַלֵי עֲדֻדָהּ: 3 פֶּאֶתוּ בְקִרְבָּאֲנָהֶם לֵלֵה סַת עֵגֶל מִצְבָּבָה⁽¹⁾ וְאֵתְנִי
 עֶשֶׂר תֹּוֹרָא עֵגֶלָה לְכַל שְׂרִיפִין וְתוֹר לְכַל וְאֶחָד פִּקְדְמוּהָ בֵּין יָדֵי
 אֲלִמְסַכֵּן: 4 פִּקְאֵל אֲלֵלֵה לְמוֹסֵי קֵאִילָא: 5 בְּדָהָא מִנְהֶם תִּבְוֹן לְדַמְתָּהּ
 זָבָא אֲלִמְחֵזֵר וְאֲדַפְעָהָ אֵלֵי כֹל פְּרִיק מִן אֲלִלְיוֹאֲנִין חֶסֶב כְּדַמְתָּהֶם: 5
 6 פֶּאֶזְד מוֹסֵי אֲלֵעֶגֶל וְאֲלֵבֶקֶר פִּדְפַּעְהָ אֵלֵי אֲלִלְיוֹאֲנִין: 7 עֵגֶלְתִּין
 וְאַרְבַּע בְּקִרְאֵת לִבְנֵי גִרְשׁוֹן חֶסֶב כְּדַמְתָּהֶם: 8 וְאַרְבַּע עֵגֶל וְתִמְאָן
 בְּקִרְאֵת דַּפַּע לִבְנֵי מִרְיִי חֶסֶב כְּדַמְתָּהֶם וְאַלְגָּמִיעַ עַלֵי יָד אֵיתְמֵר⁽²⁾ אֲבָן
 הָרוֹן אֲלֵאֲמָאֶם: 9 וְלִבְנֵי קֶהֶת לֹם יִדְפַע שִׂיא לֹאֵן כְּדַמְתָּהּ אֲלֵקֶדֶם עֲלֵיהֶם
 וְאַנְמָא יֵחַמְלוּנָה עַלֵי אֲבֵתְאֲפָהֶם: 10 וְלִמָּא קֶרֶב אֲלֵאֲשֵׁרָאֵף דִּשְׁן אֲלֵמִדְבָּה
 10 פִּי יוֹם מִסְחָה וְקִדְמוּ קִרְבָּאֲנֵיהֶם בֵּין יָדֵי אֲלֵמִדְבָּה: 11 קֵאֵל אֲלֵלֵה לְמוֹסֵי
 שְׂרִיף וְאֶחָד פִּי כֹל יוֹם יִקְרֶב קִרְבָּאֲנָה דִּשְׁנָא לְלִמְדָבָה: 12 פִּכָּאֵן
 אֲלֵמִקְרֶב פִּי אֲלֵיוֹם אֲלֵאֲלוֹל קִרְבָּאֲנָה נַחְשׁוֹן בֶּן עֲמִינַדָּב מִן סַבְטֵי יְהוּדָה:
 13 וְכֹאֵן קִרְבָּאֲנָה קִצְעָהּ מִן פְּצָהּ וּזְנָהָ מֵאִיָּהּ וְתִלְתוֹן מִתְּקֵאלָא וְכִרְנִיב
 פְּצָהּ וּזְנָהּ סַבְעוֹן מִתְּקֵאלָא בְּמִתְקֵאלָא אֲלֵקֶדֶם⁽³⁾ כִּלְאֵהֲמָא מִמְלוֹאֵן סַמִּידָא
 15 מִלְתוֹתָא בְּדָהֵן לְלֵהֲדִיָּהּ: 14 וְדִרְגָּא מִן דְּהַב וּזְנָהּ עֶשְׂרֵה מִתְּאֵקִיל מִמְלוֹא
 בְּזוּרָא: 15 וְתוֹרָא מִן אֲלֵבֶקֶר וְכִבִּישָׁא וְחֵמְלָא אֲבָן סַנְתָהּ לְלִצְעִידָהּ:
 16 וְעֵתוֹדָא מִן אֲלֵמָעֵזֵי לְלִדְבוּהָ: 17 וְלִדְבָה אֲלֵסְלֵאֲמָהּ בְּקִרְתִּין וְכִמְסָהּ
 כִּבִּישָׁא וְכִמְסָהּ עֵתְדָאֵן וְכִמְסָהּ הַמְלָאֵן בְּנֵי סַנְתָהּ הִדָּא קִרְבָּאֵן נַחְשׁוֹן בֶּן
 עֲמִינַדָּב: 18 פִּי אֲלֵיוֹם אֲלֵתְאֵנִי קֶרֶב נִתְנָאֵל בֶּן צוּעֵר יִשְׂרָאֵל יִשְׁשַׁבֵּר: 20
 19 קֶרֶב קִרְבָּאֲנָה קִצְעָהּ מִן פְּצָהּ וּזְנָהָ תִלְתוֹן וְמֵאִיָּהּ מִתְּקֵאלָא וְכִרְנִיב
 פְּצָהּ וּזְנָהּ סַבְעוֹן מִתְּקֵאלָא כִּלְאֵהֲמָא מִמְלוֹאֵן סַמִּידָא מִלְתוֹתָא בְּדָהֵן
 לְלֵהֲדִיָּהּ: 20 וְדִרְגָּא מִן דְּהַב וּזְנָהּ עֶשְׂרֵה מִתְּאֵקִיל מִמְלוֹא בְּזוּרָא:
 21 וְתוֹרָא מִן אֲלֵבֶקֶר וְכִבִּישָׁא וְחֵמְלָא אֲבָן סַנְתָהּ לְלִצְעִידָהּ: 22 וְעֵתוֹדָא
 מִן אֲלֵמָעֵזֵי לְלִדְבוּהָ: 23 וְלִדְבָה אֲלֵסְלֵאֲמָהּ בְּקִרְתִּין כִּמְסָהּ כִּבִּישָׁא
 25 כִּמְסָהּ עֵתְדָאֵן כִּמְסָהּ הַמְלָאֵן בְּנֵי סַנְתָהּ הִדָּא קִרְבָּאֵן נִתְנָאֵל בֶּן צוּעֵר:
 24 פִּי אֲלֵיוֹם אֲלֵתְאֵלֵת קֶרֶב שְׂרִיף וְכּוֹלֵן אֲלֵיאֵב בֶּן חֲלוּן: 25 וְכֹאֵן קִרְבָּאֲנָה
 קִצְעָהּ פְּצָהּ וּזְנָהָ מֵאִיָּהּ וְתִלְתוֹן מִתְּקֵאלָא וְכִרְנִיב פְּצָהּ וּזְנָהּ סַבְעוֹן
 מִתְּאֵקִיל כִּלְאֵהֲמָא מִמְלוֹאֵן סַמִּידָא מִלְתוֹתָא בְּדָהֵן לְלֵהֲדִיָּהּ: 26 וְדִרְגָּא
 מִן דְּהַב וּזְנָהּ עֶשְׂרֵה מִתְּאֵקִיל מִמְלוֹא בְּזוּרָא: 27 וְתוֹרָא מִן אֲלֵבֶקֶר וְכִבִּישָׁא
 30

(1) «בעלות בריהו ברזל» ואולי בנות הגאון על מאמר הכמינו ז"ל בספרו: אין צב אלא
 משוקטין שלא היו מתוסרים כלום. לפי דרכו כהר הגאון כמלה ערבית הרומה לעברית. ועוד
 עיי' תרגום יונתן: טחפן ומטקטן.

(2) «הכל על יד איתמר».

(3) לא העתיק בשקל הקדש כי אם מיום הראשון.

אלאמאם אלי באב זבא אלמחצר: 11 ויעמל אלאמאם אהדהמא דכוה
 ואלאזר צעידה ויסתגפר ענה ממא אלטא פי אמר מית¹ ויקדם ראסה
 פי דלך אליוס: 12 ויתנסך ללה איאם נסכה ויאת בהמל אבן סנתה
 לקרבאן אלאתם ואלאזאם אלאואיל תסקט למא אנקטע נסכה: 13 והדה
 5 שריעה אלנאסך פי זום כמאל איאם נסכה יאתי בה² אלי באב זבא
 אלמחצר: 14 פיקרב קרבאנה ללה חמלא אבן סנתה צחוחא ללצעידה
 ורחלה אבנה סנתהא צחוחה ללכוה ובבשא צחוחא לדבה אלסלאמה:
 15 וסלה פטיר גראדק פטיר³ מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה
 בדהן ואלבר ואלמואג אלדי מעהא: 16 פיקדמהא אלאמאם בין ידי
 10 אללה ויצנע דכותה וצעידתה: 17 ואלכבש יצנעה דבה אלסלאמה
 ללה מע סלה אלפטיר תם יצנע אלבר ואלמואג אלדי מעהא: 18 ויחלק
 אלנאסך ענד באב זבא אלמחצר שער ראסה⁴ ויאדה וילקה עלי
 אלנאר אלתי תחת דבה אלסלאמה: 19 ויאזד אלאמאם אלדראע
 מטכוה⁵ מן דלך אלכבש וגרדקה ואהדה ורקאקה ואהדה מן סלה
 15 אלפטיר ויצע דלך עלי כפי אלנאסך בעד חלקה שעה⁶: 20 ויחרך
 אלגמיע תחריבא בין ידי אללה וליבן קדסא ללאמאם מע קין אלתהריך
 וסאק אלרפיעה ובעד דלך ישרב אנאסך זמרא: 21 הדה שריעה
 אלנאסך אלדי יזר וקרבאנה ללה ען נסכה סוי מא תנאלה ידה וליבן
 דלך במקדאר מדה נסכה יצמה אלי שריעה אלנסך⁷: 22 תם כלם
 20 אללה מוסי קאילא: 23 מר הרון ובניה וקל להם כדא פבארבו בני
 אסראיל מקולא להם⁸: 24 יבארבך אללה ויחפטך: 25 ויצי כנור וגהה
 עליך וירופך: 26 ויקבל בקעדה⁹ אליך ויציר לך אלסלאם: 27 פיתלו¹⁰
 אסמי עלי בני אסראיל ואנא אבארך פיהם:

ז

1 ולמא כאן פי זום פרג מוסי מן נצב אלמסכן מסחה וקדסה וגמיע
 25 אניתה ואלמדבה וגמיע אניתה מסחה וקדסהא: 2 וקרב אשראף בני

(1) «אשר חמא בדבר המת» עיי' רש"י.

(2) רש"י: את עיקר קרבנו. ובכ"י ו' ובכ"י כהא = אותן ר"ל כל מה שמפרש והולך.

(3) כן הוא בכל הנוסחאות שלפנינו והעתיק חלת מצות במקום סלת חלת.

(4) «וגלה הנזיר אצל פתח אהל מועד את שער ראשו».

(5) ראב"ע: והיא בשלה. — (6) «אחרי גלחו את שערו».

(7) «זאת תורת הנזיר וקרבנו לה' על נזרו. . . ויחיה זה לשי שיעור ימי נזרו אשר

יוסף על תורת הנזירות» עיי' רש"י.

(8) ר"ל ככרבה האמורה לבני ישראל ואפשר שר"ל האמורה לאהרן ולבניו.

(9) «ויקבל אותך ברצון» עיי' אלאמאנת דף 97 ועוד עיי' פי' ראב"ע לפסוק כ"ה.

(10) «ויקראו בשבוע» עיי' רש"י.

בימין אחרת ויקול להא יגעלך אללה מסכה וימינא¹ פי מא בין קומך במא יגעל ורכך סאקטא וכמנך וארמא: 22 ודלך אדא צאר הדא אלמא אללאען פי אמעאיך פירם אלבטן ויסקט אלורך ותקול אלמראה אמין אמין: 23 ויכתב אלמאם הדא אללענאט פי כתאב וימחזה באלמא אלמד: 24 ויסקהא אלמא אלמד אללאען פיסתחיל פיהא 5 מרא: 25 ויאכל מן ידהא קרבאן אלגורה ויהרבה בין ידי אללה ויקדמה אלי אלמדבה: 26 ויקבץ מנה פחה וקתרה עלי אלמדבה ובעד דלך יסקהא אלמא: 27 פאדא סקאהא פאן כאנת קד תנלסות וזגאת וזגהא זיאנה אסתהאל פיהא מרא פורם בטנהא וסקטת ורבהא וצארת מסכה פימא בין קומהא: 28 ואן כאנת לס תתלס בל הי טאהרה ברית 10 והמלת המלא: 29 הדא שרעה אלגורה פי אן תחיד אמראה ען זוגהא פתתנלס: 30 או רגל יטר בבאלה ראי גרה פיגאר עלי זוגתה פליוקפהא בין ידי אללה ויצנע כהא אלמאם גמיע מא פי הדא אלשריעה: 31 התי יברי אלרגל מן אלזור ותלך אלמראה תחמל וזרהא:

ו

1 וכלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם אי רגל 15 או מראה סג² נדר נסך לינסך לרבה: 3 פמן אלזמר ואלמסכר מנה יתנסך התי כל זמר וכל מסכר מנה לא ישרב וכל נקיע³ אלענב לא ישרבה וענבא רטבא ויאכסא לא יאכל: 4 וטול איאם נסכה מן כל מא יעמל מן זמן אלזמר מן אלפרצאן⁴ אלי אלזג לא יאכל: 5 וטול איאם נדר נסכה לא ימד האלק עלי ראסה אלי אן תתם אלאיאם אלתי 20 תנסכהא ללה יבון מקדסא וירבי פרע ישער ראסה: 6 וטול איאם נסכה ללה אלי הצרה מית⁵ לא ודבל: 7 התי אבוה ואמה ואמה ואנתה לא יתנלס בהם פי מותהם לאן נסך רבה עליה: 8 כדלך טול איאם נסכה מקדסא יבון ללה: 9 פאן מאת מעה מית בנתה או גלה⁶ פקד קטע איל⁷ נסכה פליחלק ראסה פי זום טהרה ודלך פי אליום אלסאבע 25 יחלקה: 10 ופי אליום אלתאמן יאת כשפנין או פרזי המאם אלי

(1) «לקון ולשבועה».

(2) עיי וקרא כ"ב כ"א.

(3) מלת משרת הוא מן השבעים מלות אשר פירש הגאון מלשון המשנה עיי תשובות דונש אות 59 וראבי"ע פירשו כהגאון.

(4) כן הוא כ"י י' ובפ' ובת"א: פרעוין. וזה מסכים למה שנמצא כנזיר ל"ט ע"א.

(5) ועיי אכן גמא שרש זג ולפי דעתו צ"ל פרצאר.

(6) ר"ל שלא יכנס גם באהל המת.

(7) רש"י: פתע זה אונס. פתאם זה שוגג.

(7) בכר נפקה החלה נזרו וכן תרגם למוטה י"ב.

תנפוחם אלי גֵּאֲרָג אֶלְעֶסְכֶּר וְלֹא יִגְסוּ עִסְבֵּרְהֶם אֱלֹדֵי אֲנֹה סֹאכֵן פִּימֹא
 כִּינֵהֶם: 4 פִּצְנֵעוּ בְדֹאךְ בְּנו אֶסְרָאִיל וּנְפוּחֶם אֱלֵי גֵּאֲרָג אֶלְעֶסְכֶּר כְּמֹא
 אִמֵּר אֱלֹלֶה מוֹסִי בְדֹאךְ צִנְעוּ בְּנו אֶסְרָאִיל: 5 תָּם בְּלֶם אֱלֹלֶה מוֹסִי קִאִילֹא:
 6 קָל לִבְנֵי אֶסְרָאִיל אִי רִגְלֹה אוּ מְרֹאֶה יִצְנֵעַ שִׂיֵּא מִן שְׂמֵאִיא אֱלֹנֵם
 5 פִּינְכַת נִכְתֵּא כֹּאֱלֹלֶהוּ) פִּיאֲתֶם: 7 תָּם יִקָּר בְּכִטִּיתָה אֱלֹתֵי צִנְעָהֹא
 פְּלִידֵד אֶלְמֵלֶאמֶה בְּרֹאסְהֹא וּבְמִסְהֹא יוֹד עֲלִיהֹא וּדְפַעְהֹא אֱלֵי מִן טְלֵמָה:
 8 וְאֵן לֶם יִכֵּן לְלִמְטָלוֹם וְלֵי לְתִרְדֵּי אֶלְטֵלֶאמֶה עֲלִיהֹא פִּלְתֵּכֵן אֶלְטֵלֶאמֶה
 אֶלְמִרְדוּרָה לֵלֶה וְהֵי לֵלֶאמֵאם²) סוֹי כְּבִישׁ אֶלְגִּפְרָאֵן וּיסְתַגַּפֵּר בַּה עֵנָה:
 9 וְכֹל רְפִיעָה מִן גְּמִיעַ אֶקְדָּאֵם בְּנו אֶסְרָאִיל פִּלְאִי אִמֵּאֵם דְּפַעוּהֹא פְּהֵי
 10 לֵה³): 10 וְכֹל אִמֵּר יִכּוֹן אִמֵּר אֶקְדָּאֵם אֱלִיהֹה לֹאִי אִמֵּאֵם דְּפַעְהֹא כֹּאנַת
 לֵה⁴): 11 תָּם בְּלֶם אֱלֹלֶה מוֹסִי קִאִילֹא: 12 מֵר בְּנו אֶסְרָאִיל וְקָל לֵהֶם
 אִי רִגְלֵי הֹאדֶרֶת וְהִגְתָּה פִּכֹּאנַת לִיאֲנֵה: 13 כֹּאֵן צֹאגְעָהֹא רִגְלֵ מִצְאָגְעָה
 אִנְסֹאֵל וּבְפִי דְלֶךְ עֵן וּוְגָהֹא וְאִנְסִתֶּרֶת וְהֵי נִגְסֵה וְשֹׁאחֵד לִיס עֲלִיהֹא וְהֵי
 לֶם תִּקְהֵר⁵): 14 וּבְטֵר בְּכֹאֱלֵה⁶) רֹאִי גִרָהּ פִּיגֹאֵר עֲלִיהֹא וְהֵי נִגְסֵה
 15 אוּ גִיר נִגְסֵה⁷): 15 פִּלְיאַת דְּלֶךְ אֶלְרִגְלֵ כּוּוְגְתָה אֱלֵי אֶלֶאמֵאֵם וּוְאֵת
 בְּקִרְבֵּאֲנֵהֹא מַעְהֹא⁸) עֵשֶׂר וּיְבֵהֹא מִן דְּקִיק אֶלְשַׁעִיר לֹא יִצְבֵּ עֲלִיהֹה דֶּהֲנֹא
 וְלֹא יִגְעַל פּוֹקֵה לִכֹּאנֵא לֹאנֵה קִרְבֵּאֵן אֶלְגִּירָהּ קִרְבֵּאֵן אֶלְדִּכֵּר וּדְכֵּר
 בֹּאֶלְדִּנּוּב: 16 פִּיקְדֵמָהֹא אֶלֶאמֵאֵם וּוּקְפָהֹא⁹) בֵּין יְדֵי אֱלֹלֶה: 17 וּוְאִבְדֵּ
 אֶלֶאמֵאֵם מִן אֶלְמֵא אֶלְמִקְדָּם פִּי אִנִּיהֹה בְּזֶךְ וּמִן אֶלְתֵּרֶאכֹּב אֱלֹדֵי יִכּוֹן פִּי
 20 עֲרִצָה אֶלְמִסְכֵּן יִאֲבֵד וּוּלְכֵי פִי אֶלְמֵא: 18 וּוּקְפָהֹא אֶלֶאמֵאֵם בֵּין יְדֵי
 אֱלֹלֶה וּיְכִשֶׁף רֹאסְהֹא וּוְגַעַל עֲלֵי יִדְהֹא קִרְבֵּאֵן אֶלְדִּכֵּר קִרְבֵּאֵן אֶלְגִּירָהּ
 פִּלְיִמְסֶךְ פִּי יִדְהֹה אֶלְמֵא אֶלְמִד¹⁰) אֶלְלֹאעֵן: 19 וּוְהִלְפָהֹא אֶלֶאמֵאֵם וּוּקוּל
 לֵהֹא אֵן כֹּאֵן לֶם יִצְאָגְעֵךְ רִגְלֹה וְלֶם תַּחֲדֵי אֱלֵי נִגְאֶסֶה גִיר וּוְגֶךְ פֹּאכְרֵי
 מִן הִדֵּא אֶלְמֵא אֶלְמִד אֶלְלֹאעֵן: 20 וְאֵן כִּנַּת קֵד חֲדַת אֱלֵי גִיר וּוְגֶךְ
 25 וְתִנְגַּסַּת בַּה וּוְגַעַל גִּירָה פִּיךְ מִצְאָגְעָתָה: 21 וּוְהִלְךְ אֶלֶאמֵם אֶלֶאמִרָהֹא

(1) פִּי: כַּעֲהֵר אֱלֹלֶה = כְּבֹרִית הֵי.
 (2) רִיל שְׂמֵה שֹׁאמֹר לֵה עֵינֵי לִכְהֵן.
 (3) וּוְהִיחֵה לֹאִוְהֵה כְּהֵן שִׁתְּנִוּהוּ לֹאִוְ.
 (4) «וְכֹל אִישׁ אִשֶׁר בִּירוֹ לִצוֹת עַל קִדְשׁוֹ לֹאִוְהֵה כְּהֵן שִׁתְּנֵם לֹאִוְהֵי».
 (5) «וְהוּא לֹא נִכְבְּהֵ עֵינֵי סְפִיר וְרִשִׁי» לְהוֹצִיא אֶת הַאֲנוּסָה אֲכֹל בְּפִי הַטּוֹסְחָא תַּצְבֵּן.
 (6) «וְעִלָּה בְּמַהֲשִׁיבְתוֹ כְּמוֹ שִׁפְי רֹאבִיעִי».
 (7) הַגֵּאוֹן לְפִי דְרַבּוּ קוֹעֵר הַעֵינִין.
 (8) רֹאבִיעִי: עֵנָה אוּ בַּעֲבֹרָה.
 (9) רִיל הַאֲשֵׁה עֵינֵי סְפִיר וְכּוּמַת דֶּךְ הֵי עִיֵּא וְלֹא כְּמוֹ שִׁפְי רֹאבִיעִי.
 (10) בְּקִי חֲסֵרָה מֵלֵת אֶלְמֵר.

וכל מא יצלה להא הם יכדמון: 27 עלי קול הרון ובניה יבון גמיע
 כדמה בני גרשון מן חמלהם וגמיע עמלהם ועדו עליהם כחפט גמיע
 חמלהם: 28 הדה כדמה עשאיר גרשון פי כבא אלמחצר וחפטהא
 עלי יד איתמר אבן הרון אלאמאם: 29 ובנו מררי לעשאיריהם וביות
 אבאיהם תעדהם: 30 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה 5
 כל מן ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר: 31 והדא חפט חמלהם וגמיע
 עמלהם פי כבא אלמחצר תכאתג אלמסכן ואמהאגה ועמדה וקואעדה:
 32 ועמד אלצרארק מסתדירא וקואעדהא ואותאדהא ואטנאכבהא וגמיע
 אניתהא וסאיר אעמאלהא ועדו באסמא גמיע אניה חפט חמלהם:
 33 הדה כדמה בני מררי פי כבא אלמחצר עלי יד איתמר אבן הרון 10
 אלאמאם: 34 פעד מוסי והרון ואשראף אלגמאעה בני קהת לעשאיריהם
 לביות אבאיהם: 35 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה
 כל מן ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר: 36 וכאן עדהם לעשאיריהם
 אלפין וסכע מאיה וכמסין: 37 האולי ערד עשאיר קהת כל מן יכדם
 פי כבא אלמחצר אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה ביד מוסי: 15
 38 וערד בני גרשון לעשאיריהם ולביות אבאיהם: 39 מן אבן
 תלאתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ללגיש
 ללכדמה פי כבא אלמחצר: 40 וכאן עדהם לעשאיריהם לביות אבאיהם
 אלפין וסת מאיה ותלאתין: 41 האולי מעדודו עשאיר בני גרשון כל מן
 כדם פי כבא אלמחצר אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה: 42 וערד 20
 עשאיר בני מררי לעשאיריהם לביות אבאיהם: 43 מן אבן תלאתין
 סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ללגיש ללכדמה פי כבא
 אלמחצר: 44 וכאן עדהם לעשאיריהם תלאתא אלאף ומאיתין: 45 האולי
 מעדודו עשאיר בני מררי אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה ביד
 מוסי: 46 וגמיע אלמעדודין אלדי עד מוסי והרון ואשראף אסראיל 25
 אלליואנין לעשאיריהם ולביות אבאיהם: 47 מן אבן תלאתין סנה
 פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ליכדם כדמה עמל וכדמה
 אלהמל פי כבא אלמחצר: 48 וכאן עדהם תמאניה אלאף וכמס מאיה
 ותמאנין: 49 עלי קול אללה עדהם מוסי כל פריק פי עמלה וחמלה
 ועדה כמא אמר אללה מוסי¹):

30

ה

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל באן ינפו מן
 אלעסבר כל אברין וכל דאיב וכל נגם למית: 3 מן דכר אלי אנתי

(1) «על פי ה' פקד אותם משה כל כח וכת על עוברתו ומשאו ומנינו כאשר צוה ה' את משה.

ומדאהן אלסתר⁽¹⁾ ואלכבו אלדאים יכון עליהא: 8 ויבסמו עליהא
 תוב צבג קרמו ויגטוהא בגשא גלוד דארש ויצלחו אקואבהא:
 9 וליאכדו תוב אסמאנגון פיגטו בה מנארה אלאצאה וסרגהא
 וכלאבאתהא ומאמרהא וגמיע אניה דהנהא אלתי ידמונהא בהא:
 5 10 ויגעלוהא וגמיע אניתהא פי גשא גלוד דארש ויצנעו⁽²⁾ דלך עלי
 אלדהק: 11 ועלי מדבח אלדהב פליבסמו תוב אסמאנגון ויגטוהא בגשא
 גלוד דארש ויצלחו אקואבהא: 12 ויאכדו גמיע אניה אלדמה אלתי
 יכדמן בהא פי אלקדם פיגעלוהא פי תוב אסמאנגון ויגטוהא בגשא
 גלוד דארש ויצנעוהא עלי אלדהק: 13 וירמדו אלמדבח ויבסמו עליה
 10 תוב ארגואן: 14 ויגעלו עליה גמיע אניתה אלתי יכדמן עליה בהא
 אלמגאמר ואלמגאשל ואלמגארף ואלכראנב וסאיר אניה אלמדבח
 ויבסמו עליה גשא גלוד דארש ויצלחו אקואבה⁽³⁾: 15 פאדא פרג
 הרון ובנוה מן תגטיה אלקדם וגמיע אניתה ענד רחיל אלעסכר פבעד
 דלך ידבל בנו קהת ויהמלוהא ולא ידנו מן אלקדם פיהלכון הדה צפה
 15 המל בני קהת⁽⁴⁾ בכבא אלמחצר: 16 וכבאלה אלעזר אבן הרון אלאמאם
 דהן אלאצאה וכבור אלצמוג ואלבר אלדאים ודהן אלמסה פדלך
 וכבאלה אלמסכן וגמיע מא פיה מן קדם ואניתה: 17 תם כלם אללה
 מוסי והרון תכלימא: 18 לא תקטעא עשאיר סבט קהת⁽⁵⁾ מן בין
 אלליואנין: 19 כל אצנעא להם הדה אלכלה חתי יחיו ולא יהלבו
 20 בדנוהם אלי באין אלאקדאם ידבל הרון ובנוה וילונהם כל פריק עלי
 כדמתה וחמלה: 20 ולא ידלו פינטרו ענד תגטיה⁽⁶⁾ אלקדם פיהלכון:
 21 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 22 ארפע גמלה בני גרשון הם איצא
 לכיות אבאיהם ועשאיריהם: 23 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן
 גמסין סנה תעדהם כל מן ידבל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר:
 24 26 והדה כדמה עשאיר גרשון לכדמה ולחמל: 25 ויחמלו שקאק
 אלמסכן וכבא אלמחצר וגשאה וגשא אלדארש אלדי עליה מן פוק
 וסתר באב כבא אלמחצר: 26 וקלוע אלצראדק וסתר באבה⁽⁸⁾ אלתי
 עלי אלמסכן ואלמדבח מסתדירא ואטנאבהא וסאיר אניה כדמתהא

(1) "המסך" וזהו דעת רש"י שהוא לשון כסוי. ובפ': אלרש' = תויה. וככ"י י': אלמזאג = הנסך בצוירי תחת הנון.

(2) בכ"י י': ויגעלו = ושמו.

(3) פ': דהוקהא והוא לשון מוט.

(4) "זה משפט משא בני קהת".

(5) "משפחות שבט קהת".

(6) ראב"ע: ככסות. — (7) "כל הבא לצבא לעבדת אהל מועד".

(7) "ואת מסך פתחו".

אלצראדק מסתרידא וקואעדא ואותאדהא ואטנאבהא: 38 ואלנאולון
 בין די אלמסכן בין די זבא אלמחצר פי אלמשרק¹ מוסי והרון ואבנא
 האפטו מהפט אלמקדם² ומחפט בני אסראיל ואי אנכי תקדם אלי
 דלך פליקתל: 39 פדלך גמיע עדר אלליואנין אלדין עדהם מוסי והרון
 עלי קול אללה לעשאזרהם כל דבר מן אבן שהר פצאעדא אתנאן 5
 ועשרון אלפא: 40 תם קאל אללה למוסי עדי כל כבר דבר מן בני
 אסראיל מן אבן שהר פצאעדא וארפע אהצא אסמאיהם: 41 וכל לי
 אלליואנין אנא אללה ירפתהם בדל כל כבר מן בני אסראיל ובהאים
 אלליואנין בדל כל כבר מן בהאים בני אסראיל: 42 פעדי מוסי במא
 אמרה אללה בה כל כבר פי בני אסראיל: 43 פכאן כל כבר דבר 10
 כאהצא אסמאיהם בדלך אתנין ועשרון אלפא ומאיתין ותלאתה וסבעין:
 44 תם כלם אללה מוסי קאילא: 45 זד אלליואנין בדל כל כבר מן
 בני אסראיל ובהאים אלליואנין בדל בהאימהם פיעירו לי אנא אללה
 ירפתהם: 46 ואמא פדא³ אלמאיתין ואלתלאתה ואלסבעין אלואדין
 עלי אלליואנין מן בכור בני אסראיל: 47 פזד זמסה מתאקיל לכל 15
 זממה מנהם במתקאל אלקדם כל מתקאל עשרון דאנקא: 48 וארפע
 אלפצה להרון ובניה פדא אלפאצלן עליהם: 49 פאזד מוסי פצה
 אלפדא מן אלואדין עלי פדא אלליואנין: 50 מן בכור בני אסראיל
 אבד תלך אלפצה והי אלף ותלאת מאיה וזמסה וסתין מתקאלא
 במתקאל אלקדם: 51 ודפעהא אלי הרון ובניה עלי קול אללה במא 20
 אמרה:

ד

1 תם כלם אללה מוסי והרון קאילא: 2 ארפעא זמלה בני קהת
 מן בין בני לוי לעשאזרהם וכיות אבאיהם: 3 מן אבן תלתין סנה פצאעדא
 אלי זמסין סנה כל מן ודכל ללגיש ליעמל זנאעה פי זבא אלמחצר: 25
 4 והדה זדמה בני קהת פי זבא אלמחצר זאיין אלאקדאם: 5 וידכל
 הרון ובניה ענד רחול אלעסבר פיהוי⁴ אלסגף אלמסתור ויגטון בה
 צנדוק אלשהאדה: 6 ויגעלו עליה גשא גלוד דארש ויכסו תובא
 זמלתה אסמאנגון פוקה ויצלחו אקואבה: 7 ועלי אלמאדה אלמוגה
 יכסו תוב אסמאנגון ויגעלו עליה אלקצאע ואלהרוג ואלמלאעק 30

(1) אף כאן לא העתיק הגאון מלת קדמה ע"י למעלה ב' ג'.

(2) ק וס: אלמסכן = המשכן.

(3) "והדין" וכן תרגם אונקלוס.

(4) "ויבטו".

גִּמְעֵ אִנִּיָּה זָבָא אֶלְמַחְצֵר וּמַחְפֵּט בְּנֵי אִסְרָאֵל וַיִּזְדַּמּוּ זָדְמָהּ אֶלְמַסְכֵּן:
 9 וְאִדְפַע אֶלְלוֹאֲנִיִּין אֵלֵי הַרְוֹן וּבְנִיָּה מַסְלִמֹן מַעְטוֹן לֵה הֵם מִן בְּנֵי
 אִסְרָאֵל: 10 וּוְכָל הַרְוֹן וּבְנִיָּה עָלַי אֵן יַחְפְּטוּ אִמְאֲמַתְהֶם וְאִי אֲגַנְבִי
 תְּקַדָּם אִלְיָהָא פְּלִיקְתַּל: 11 תָּם כְּלָם אֱלֹהֵה מוֹסֵי קֵאלֵא: 12 פִּאנִי
 5 קַד שְׂרַפְתָּ (1) אֶלְלוֹאֲנִיִּין מִן בְּנֵי אִסְרָאֵל בְּדֵל כָּל כְּבֵר אֹוֹל בְּטָן מִן בְּנֵי
 אִסְרָאֵל פִּיצִיר לִי אֶלְלוֹאֲנִיִּין: 13 כְּמֵא כֵאֵן לִי כָּל כְּבֵר פִּי יוֹם אֶהְלַכְתָּ
 כָּל כְּבֵר פִּי כְּלֵד מִצֵּר אֶקְדַּסְתָּ לִי כָּל כְּבֵר פִּימָא בֵּין בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן
 אִנְסָאֵן אֵלֵי בְּהִימָה כְּדֹאךְ יִצִּיר לִי הָאוּלִי אֲנָא אֱלֹהֵה שְׂרַפְתְּהֶם⁽²⁾:
 14 תָּם כְּלָם אֱלֹהֵה מוֹסֵי פִי בְּרִיָּה סִינֵי קֵאלֵא: 15 עֵד בְּנֵי לִוִּי לְבוּיֹת
 10 אֲבֵאִיהֶם וְעִשְׂאִירְהֶם כָּל דְּכֵר מִן אֲבֵן שְׁהַר פְּצֵאֶעְדָּא תַעְדָּהֶם: 16 פַּעְדָּהֶם
 מוֹסֵי עָלַי קוֹל אֱלֹהֵה כְּמֵא אִמְרֵ: 17 פְּהָאוּלִי כֵאֵנִי בְּנֵי לִוִּי כֵאֲסַמְאִיהֶם
 גְּרִשׁוֹן וְקַהַת וּמְרָרִי: 18 וְהִדָּה אֲסַמָּא בְּנֵי גְרִשׁוֹן לַעֲשְׂאִירְהֶם לְבִנֵי וּשְׁמַעִי:
 19 וּבְנֵי קַהַת לַעֲשְׂאִירְהֶם עִמְרֵם וַיִּצְהַר וַחֲבֵרוֹן וְעוֹיָאֵל: 20 וּבְנֵי מְרָרִי
 לַעֲשְׂאִירְהֶם מַחֲלֵי וּמוֹשֵׁי הִדָּה עִשְׂאִיר אֶלְלוֹאֲנִיִּין לְבוּיֹת אֲבֵאִיהֶם:
 15 21 לְגְרִשׁוֹן עִשְׂרִירָה לְבִנֵי וְעִשְׂרִירָה שְׁמַעִי הִדָּה עִשְׂאִירְהֶם: 22 עִדְדָּהֶם
 בִּאֲחֵצָא כָּל דְּכֵר מִן אֲבֵן שְׁהַר פְּצֵאֶעְדָּא סְבַעָה אֶלְאָף וְזִמְסֵ מֵאִיָּה:
 23 וְעִשְׂאִירְהֶם יִנְלוֹן וְרֵא אֶלְמַסְכֵּן פִּי אֶלְמַגְרֵב: 24 וּשְׂרִיפְהֶם אֶלִּיסָף בֶּן
 לֵאלֵל: 25 וְחַפְטָהֶם מִן זָבָא אֶלְמַחְצֵר אֶלְמַסְכֵּן וְאֶלְזָבָא וְגִישָׁאָה וְסִתֵּר
 בֵּאֵב זָבָא אֶלְמַחְצֵר: 26 וְקִלוּעֵ אֶלְצֵרָאֲדֵק וְסִתֵּר בֵּאֵבָה אֶלְדִּי עָלַי אֶלְמַסְכֵּן
 20 וְאֶלְמִדְכָּה מִסְתֵּדִירָא וְאֶטְנֵאֲבָהָא וְסֵאִיר זָדְמַתְהָא: 27 וְלִקְהַת עִשְׂרִירָה
 עִמְרֵם וְעִשְׂרִירָה יִצְהַר וְעִשְׂרִירָה חֲבֵרוֹן וְעִשְׂרִירָה עוֹיָאֵל הִדָּה עִשְׂאִיר קַהַת:
 28 בִּאֲחֵצָא כָּל דְּכֵר מִן אֲבֵן שְׁהַר פְּצֵאֶעְדָּא תְּמֵאִנִּיָּה אֶלְאָף וְסֵת מֵאִיָּה
 חֵאֲפְטוּ מַחְפֵּט אֶלְקַדָּם: 29 וְעִשְׂאִירְהֶם יִנְלוֹן אֵלֵי גֵאֲנֵב אֶלְמַסְכֵּן פִּי
 אֶלְגְּנוֹב: 30 וּשְׂרִיפְהֶם אֶלִּיצְפָן בֶּן עוֹיָאֵל: 31 וְחַפְטָהֶם אֶלְצֵנְדוֹק וְאֶלְמֵאִירָה
 25 וְאֶלְמֵנֵאֵרָה וְאֶלְמֵדֵאֲבָה וְאִנִּיָּה אֶלְקַדָּם אֶלְתִּי יִסְתְּכְּדִמֹן כְּהֵא וְאֶלְסִתֵּר
 וְגִמְעֵ זָדְמַתְהָ: 32 וּשְׂרִיף אֶשְׂרָאֵף אֶלְלוֹאֲנִיִּין אֶלְעוֹר אֲבֵן הַרְוֹן אֶלְאֲמָאֵם
 מוֹכֵל בְּחֵאֲפְטֵי מַחְפֵּט אֶלְקַדָּם⁽³⁾: 33 וְלְמְרָרִי עִשְׂרִירָה מַחֲלֵי וְעִשְׂרִירָה
 מוֹשֵׁי הִדָּה עִשְׂאִירְהָ⁽⁴⁾: 34 וְעִדְדָּהֶם בִּאֲחֵצָא כָּל דְּכֵר מִן אֲבֵן שְׁהַר
 פְּצֵאֶעְדָּא סֵתָהּ אֶלְאָף וּמֵאִיתָאֵן: 35 וּשְׂרִיפְהֶם צוֹרֵאֵל בֶּן אֲבִיחִיל וַיִּנְלוֹן
 30 אֵלֵי גֵאֲנֵב אֶלְמַסְכֵּן פִּי אֶלְשְׁמָאֵל: 36 וּוְכֵאלֵה חֵפְטֵ בְּנֵי מְרָרִי תְּלֵאֲתָג
 אֶלְמַסְכֵּן וְאֶמְהֵאֲגָה וְעִמְדָה וְקוֹאֶעְדָה וְכָל אִנְתָּה וְזָדְמַתְהָ: 37 וְעִמְד

(1) „בחרתי בלויים“ כמו שפי' ראב"ע: מעלה גדולה ללויים.

(2) „בן יהוי' לוי אלו (הלויים) אני ה' בחרתי בס'“.

(3) „כמונה על שוכרי משמרת הקדש“ וכן ת"א.

(4) בפי' האתאן עשירתאה = אלה הם שתי משפחתיו.

וארבע מאי'ה ולמסין לגיושהם ורחלון תאניהם⁽¹⁾: 17 ורחל כבא אלמחצר
 עסבר אלליואנין פיוסט אלעסאכר⁽²⁾ וכמא הם ינולון כדאך ורחלון כל
 פרוק⁽³⁾ פי מכאנה ומרבוה: 18 ומרבו עסבר אפרים לגיושהם פי
 אלמגרב ושריפהם אלוישמע בן עמיחוד: 19 ועדד גישה ארכעון אלפא
 ולמס מאי'ה: 20 ואלו גאנבה סבט מנישה ושריפהם גמליאל בן פדהצור: 5
 21 ועדד גישה תלאתון ואתנאן אלפא ומאותאן: 22 ואלו גאנבה סבט
 בנימן ושריפהם אכודן בן גדעני: 23 ועדד גישה תלאתון ולמסה אלפא
 וארבע מאי'ה: 24 כדלך גמיע עדד עסבר אפרים מאי'ה אלפא ותמאני'ה
 אלאף ומאי'ה לגיושהם ורחלון תאלתא: 25 ומרבו עסבר דן פי אלשמאל
 לגיושהם ושריפהם אחיעור בן עמישדי: 26 ועדד גישה אתנאן וסתון
 אלפא וסבע מאי'ה: 27 ואלו גאנבה סבט אשר ושריפהם פגעיאל בן
 עכרון: 28 ועדד גישה אחד וארכעון אלפא ולמס מאי'ה: 29 ואלו גאנבה
 סבט נפתלי ושריפהם אחידע בן עינין: 30 ועדד גישה תלאת'ה ולמסין
 אלפא וארבע מאי'ה: 31 כדלך גמיע עסבר דן מאי'ה וסבע'ה ולמסין
 אלפא וסת מאי'ה ורחלון אכירא לגיושהם: 32 האולי מעדודו בנו אסראיל
 לכיות אכאיהם גמלה עדד אלעסאכר לגיושהם סת מאי'ה אלפא ותלאת'ה
 אלאף ולמס מאי'ה ולמסין: 33 ואלליואנין לם יחצו פי גמלה בנו אסראיל
 כמא אמר אללה מוסי: 34 תם זנעו בנו אסראיל גמיע מא אמר אללה
 מוסי כדאך נולו פי מראבוהם וכדאך רחלו כל סבט לעשארה עלי
 ביות אכאיהם:

20

ג

1 והדה נסבה הרון ומוסי פי וקת לאטב אללה מוסי פי כר'ה
 סיני⁽¹⁾: 2 והדה אסמא בני הרון נדב אלכבר ואכיהוא אלעור ואיתמר:
 3 הדה אסמא בני הרון אלאימ'ה אלממסוחין אלוין כמל ואגבהם
 ללאמאמ'ה: 4 ומאת נדב ואכיהוא בין ידי אללה כמא קרבא נארא
 גריבה בין ידי אללה פי כר'ה סיני ולם יבן להמא בנון ואם אלעור
 ואיתמר כהצרה הרון אכיהמא: 6 פכלם אללה מוסי קאילא: 6 קדם
 סבט לוי ואוקפהם בין ידי הרון אלאמאם פיכדמה: 7 ויהפטו מהפט'ה
 וסחפט אלגמאע'ה בין ידי כבא אלמחצר ויכדמו כדמה אלמסכן: 8 ויהפטו

(1) ר"ל שנות ביחס אל הנוסעים ראשונה. העתיק כאלו כתוב שניים בקמץ תחת היות.

(2) ר"ל סתנת ישראל. עיין ראבי"ע.

(3) כל כת וכת על טקומו ורגלו. עיין ראבי"ע וסכלל יוסי.

(4) "במדבר סיני" כמו שכתוב (למטה י"ד) ועי' מה שכתב הראבי"ע וזה לשונו: הגה

היו תולדות אהרן וישיה במדבר סיני כאשר היו בהר סיני.

גיושהם: 46 פִּדְלֹךְ גְּמֵלָה עֲדָהֶם⁽¹⁾ סַת מֵאִיֶּה אֶלֶף וּתְלָאֵת אֶלֶף וְכַמֵּס
 מֵאִיֶּה וְכַמִּסּוֹן: 47 וְאִמָּא אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן לִסְבַּט אֲבֵאִיֶּהם פִּלְס יַעֲדוּ מַעֲהָם:
 48 תָּם כֻּלָּם אֶלְלָה מוֹסֵי קֵאִילָא: 49 אִמָּא סְבַט לֹוי לֹא תַעֲדָה וְלֹא
 תִרְפַּע גַּמְלַתְהֶם פִּי מֵא בֵּין בְּנֵי אִסְרָאֵיל: 50 וְאַנֶּת פּוֹכֵל אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן עֲלֵי
 5 מסְכַן אֲלִשְׁהֲאֲרָה וְעֲלֵי גְמִיעַ אֲנִיתָה וְגְמִיעַ מֵא לָהּ פַּהֵם יִהְיֶמְלוּן אֶלְמַסְכַּן
 וְגְמִיעַ אֲנִיתָה וְהֵם יִבְרַמּוּנָה וְהוֹאֲלִיָּה יִנְלוּן: 51 וְפִי רְחִילָה יִפְצֻלוּ
 אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן וְפִי נִזּוּלָה יִנְעֻבוּהָ אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן וְאִי אֲנִיבֵי תִקְדָּם אֵלַי דְּלֹךְ
 פִּלְקֵתֵל: 52 וַיִּנְזְלוּ בְּנֵי אִסְרָאֵיל כֹּל סְבַט פִּי עֵסְכְרָה⁽²⁾ פִּי מִרְכּוּהָ⁽³⁾ עֲלֵי
 גְיוֹשֶׁהֶם: 53 וְאֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן יִנְלוּן חוֹאֲלֵי מַסְכַּן אֲלִשְׁהֲאֲרָה לִילָא יִכּוֹן סְבַט
 10 עֲלֵי גַמְאֵהָ בְּנֵי אִסְרָאֵיל וַיִּהְפְּטוּן אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן מֵא אִסְתַּחֲפֻּטְתָּהֶם מִן דְּלֹךְ:
 54 פְּצַנַּע בְּנֵי אִסְרָאֵיל בְּגְמִיעַ מֵא אִמַר אֶלְלָה מוֹסֵי:

ב

1 תָּם כֻּלָּם אֶלְלָה מוֹסֵי וְהָרוֹן קֵאִילָא: 2 כֹּל סְבַט פִּי מִרְכּוּהָ
 בְּעֵלְאִמָּאֵת לְבִיּוֹת אֲבֵאִיֶּהם יִנְזַל בְּנֵי אִסְרָאֵיל חֲדָא כְּבֵא אֶלְמַחְצֵר וְהוֹאֲלִיָּה⁽¹⁾
 15 יִנְלוּן: 3 וְאֶלְנִאֲזֻלוֹן פִּי אֶלְמִשְׁרַק⁽²⁾ מִרְכּוּ עֵסְכְרָה בְּנֵי יְהוּדָה לְגְיוֹשֶׁהֶם
 וּשְׂרִיפָהֶם נְחִישׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב: 4 וְעַדְד גְּיִשָּׁה אַרְבַּעָה וְסַבְעוֹן אֶלְפָא וְסַת
 מִיָּיָה: 5 וְאֶלְנִאֲזֻלוֹן אֵלַי גְּאִנְבָה⁽³⁾ סְבַט יִשִּׁשְׁכָר וּשְׂרִיפָהֶם נְתַנְאֵל בֶּן
 צוּעֵר: 6 וְעַדְד גְּיִשָּׁה אַרְבַּעָה וְכַמִּסּוֹן אֶלְפָא וְאַרְבַּע מֵאִיָּה: 7 וְאֵלַי
 גְּאִנְבָה סְבַט זְכוּלָן וּשְׂרִיפָהֶם אֵלִיאָב בֶּן חֶלּוֹן: 8 וְעַדְד גְּיִשָּׁה סְבַעָה
 20 וְכַמִּסּוֹן אֶלְפָא וְאַרְבַּע מֵאִיָּה: 9 פִּדְלֹךְ גְּמִיעַ עַדְד עֵסְכְרָה יְהוּדָה מֵאִיָּה
 וְתַמְנִין אֶלְפָא וְסַת אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאִיָּה לְגְיוֹשֶׁהֶם וְהֵם אוֹלָא יִרְחֶלּוּן:
 10 מִרְכּוּ עֵסְכְרָה רֵאוּבֵן פִּי אֶלְגִּיב לְגְיוֹשֶׁהֶם וּשְׂרִיפָהֶם אֶלִיצוֹר בֶּן שְׂדִיאוֹר:
 11 וְעַדְד גְּיִשָּׁה סַת וְאַרְבַּעוֹן אֶלְפָא וְכַמֵּס מֵאִיָּה: 12 וְאֶלְנִאֲזֻלוֹן אֵלַי
 גְּאִנְבָה סְבַט שַׁמְעוֹן וּשְׂרִיפָהֶם שַׁלְמִיָּאל בֶּן צוּרִישְׂדִי: 13 וְעַדְד גְּיִשָּׁה
 25 תְּסַעָה וְכַמִּסּוֹן אֶלְפָא וְתְלָאֵת מֵאִיָּה: 14 וְאֵלַי גְּאִנְבָה סְבַט גַּד וּשְׂרִיפָהֶם
 אֶלִיסָף בֶּן רְעוּאֵל: 15 וְעַדְד גְּיִשָּׁה כְּמִסָּה וְאַרְבַּעוֹן אֶלְפָא וְסַת מֵאִיָּה
 וְכַמִּסּוֹן: 16 פִּדְלֹךְ גְּמִיעַ עַדְד עֵסְכְרָה רֵאוּבֵן מֵאִיָּה וְאַחַד וְכַמִּסּוֹן אֶלְפָא

(1) "וזה כל מספרם"

(2) "כל שבט על מתנתו" עיי' ראב"ע.

(3) מרכו בלשון ערבי הוא הנקודה האמצעית שבתוך העגול והגאון העתיק בו ככל מקום מלת דגל ור"ל מקום הדגל.

(4) "מנגד לאהל מועד וסביבו".

(5) הגאון לא העתיק מלת קדמת.

(6) "מצדו".

- שמעון תסעה וכמסון אלפא ותלאת מאיה: 24 ואלמעודון כדלך מן בני גד תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל פארג גישה: 25 ואלמעודון לסבט גד כמסה וארבעין אלפא וסת מאיה וכמסון: 26 ואלמעודון כדלך מן בני יהודה תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא 5 כל פארג גישה: 27 ואלמעודון לסבט יהודה ארבעה וסבעין אלפא וסת מאיה: 28 ואלמעודון כדלך מן בני יששכר תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל פארג גישה: 29 ואלמעודון לסבט יששכר ארבעה וכמסון אלפא וארבע מאיה: 30 ואלמעודון כדלך מן בני זבולון תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל פארג גישה: 31 ואלמעודון לסבט זבולון סבעה וכמסון אלפא וארבע מאיה: 32 ואלמעודון כדלך מן יוסף פמן אפרים תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל פארג גישה: 33 ואלמעודון לסבט אפרים ארבעין אלפא וכמס מאיה: 34 ואלמעודון 15 כדלך מן בני מנשה תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל פארג גישה: 35 ואלמעודון לסבט מנשה אתנאן ותלאתון אלפא ומיאתאן: 36 ואלמעודון כדלך מן בני בנימן תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל פארג גישה: 37 ואלמעודון לסבט בנימן 20 כמסה ותלאתון אלפא וארבע מאיה: 38 ואלמעודון כדלך מן בני דן תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל פארג גישה: 39 ואלמעודון לסבט דן אתנאן וסתון אלפא וסבע מאיה: 40 ואלמעודון כדלך מן בני אשר תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא 25 כל פארג גישה: 41 ואלמעודון לסבט אשר אחד וארבעין אלפא וכמס מאיה: 42 ואלמעודון כדלך מן בני נפתלי תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל פארג גישה: 43 ואלמעודון לסבט נפתלי תלאת וכמסון אלפא וארבע מאיה: 44 האולי אלמעודון אלדין עדהם מוסי והרון ואשראף אסראיל אלאתני 30 עשר רגלא כל ואחד מנהם ירדף בית אבאיהם: 45 ובאן מן עדה מנהם מנסובא אלי בית אביה מן אבן עשרין סנה פצאעדא¹ כל מן יורג פי

(1) ככל אחד מהם נשאו לבית אבותיהן.

(2) ויהיו מי שנקד מהם טווחם לבית אבותיו מכן עשרים שנה ומעלה ר"ל שלא נקד

לבית אבותם רק מי שהיו בו כ"ו ומעלה. ע"י ראביע.

ספר במדבר

1 ובלם אללה מוסי פי בר'יה סיני פי כבא אלמחצר פי אליום
אלאול מן אלישהר אלתאני מן אלסנה אלתאניה לפרגהם מן בלד מצר
קאילא: 2 ארפעו גמלה גמאעה בני אסראיל לעשאיריהם וביות אבאיהם
באחצא אסמא כל דכר לגמאגמהם: 3 מן אבן עשרין סנה פצאעדא
5 כל מן יכרג אלי גיש בני אסראיל תחציהם לג'ושהם⁽¹⁾ אנת והרון:
4 וליבן מעכס רגל מן כל סבט והדא אלרגל הו רייס בית אביה:
5 והדה אסמא אלרגאל אלד'ין יקומין מעכס מן ראוכן אליעור בן שדיאור:
6 ומן שמעון שלמיאל בן צורישידי: 7 ומן יהודה נחשון בן עמינדב:
8 ומן יששכר נתנאל בן צוער: 9 ומן זבולן אליאב בן חלן: 10 ומן
10 בני יוסף פמן אפרים אלישמע בן עמיהוד ומן מנשה גמליאל בן פדהצור:
11 ומן בנימן אבדין בן גדעני: 12 ומן דן אחיעור בן עמישדי: 13 ומן
אשר פגיעאל בן עכרן: 14 ומן גד אליסף בן דעואל: 15 ומן נפתלי
אחורע בן עינן: 16 האולי דעאה אלגמאעה אשראף אסכאט אבאיהם
והם רוסא אלוף בני אסראיל: 17 פאכד מוסי והרון האולי אלרגאל אלד'ין
15 שרהת אסמאיהם⁽²⁾: 18 וג'וקו גמיע אלגמאעה פי אליום אלאול פי אלישהר
אלתאני פתנסבו⁽³⁾ לעשאיריהם וביות אבאיהם באחצא אלאסמא מן אבן
עשרין סנה פצאעדא לגמאגמהם: 19 כמא אמר אללה מוסי עדהם פי
בר'יה סיני: 20 פכאן בנו ראוכן בכר אסראיל תאלידהם לעשאיריהם
לכיות אבאיהם באחצא אסמא לגמאגמהם כל דכר מן אבן עשרין סנה
20 פצאעדא כל מן יכרג פי ג'ושהם: 21 ואלמעדרודון כדלך מנהם סתה
וארכעון אלפא וכמס מאיה: 22 ואלמעדרודון כדלך מן בני שמעון
תאלידהם לעשאיריהם לכיות אבאיהם באחצא אסמא לגמאגמהם כל
דכר מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג ג'ישה: 23 ואלמעדרודון לסבט

(1) כפי וקי חסרה מלה לג'ושהם.

(2) ראביע: שהם מפורשים.

(3) מכלל יופי: כלומר תראו יחסם מאיזה יכבט הם.

פי סנה אלאטלאק קדסא ללה בצ'אע אלצואפי ותציר ללאמאם: 22 ואן
 אקדס ללה מן צ'יעה אשתראהא וליסת לה בחוז: 23 פליחסב לה
 אלאמאם תקסיט אלקימה⁽¹⁾ מן סנתה אלי סנה אלאטלאק פידפע
 אלקימה פי דלך אליוס קדסא ללה: 24 ותרגע אלצ'יעה פי סנה
 אלאטלאק ללכאיע אלדי אשתראהא מנה לאלדי לה חוז אלארין⁽²⁾: 5
 25 וגמיע קימתך תכון במתאקיל אלקדס כל מתקאל עשרון דאנקא:
 26 ואמא בכר יבכר ללה מן אלבהאים פלא יחתאג אן יקדסה אנסאן
 אן באן מן אלגנס ואלבקר פהו ללה⁽³⁾: 27 ואן אקדס שיא מן
 אלבהאים אלגנסה פליפדה בקימתה ויזד עליהא זמסהא ואן לס יפתכהא
 פליבע בקימתה: 28 ואמא כל צואף יגעלהא אלאנסאן ללה מן גמיע 10
 מאלה מן עביד⁽⁴⁾ ובהאים וצ'יעה חוזה פלא יבאע ולא יפתך כל יכון
 מן צואין אלאקדאס ללה: 29 וכל מתלוף יסתחק אלתלף⁽⁵⁾ מן אלנאס
 פלא יפדא כל יקתל קתלא: 30 וגמיע עשור אלארין מן חבהא ומן
 תמר אלשגז פהו ללה קדס: 31 ואן אפך רגל שיא מן עשורה פליזד
 עליה זמס תמנה: 32 וגמיע עשור אלבקר ואלגנס מא יגוז תחת אלעצא 15
 פאלעאשר יכון קדסא ללה: 33 לא יפחין ענה בין גיד או רדי ולא
 יזדה פאן גדה פקד צאר הו וכדילה קדסא ללה לא יפך: 34 הדה
 אלוציא אלתי אמר בהא מוסי לבני אסראיל פי גבל סיני:

(1) ר"ל הערך הקצוב שהוא חייב לשלם.

(2) בב"י ו' ובפ"י: רקבה אלארין.

(3) רמב"ן: אין צורך להקדיש אותו כי אם הוא שור או יש לר' הוא מעצמו.

(4) רש"י: מאדם כגון ישההרים עבדיו ושפחותיו הכנענים.

(5) כל מחובי מיתה אשר דינם ליהרג נראה שלפי דעת הגאון אין להם פדיון ולא

ערך אש"ם שלא נזכר דינם.

בז

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם אי
 אנסאן סוג נדרא מן אלנפוס ללה פליקום⁽¹⁾: 3 פיבון קימה אלדבר מן
 עשרין סנה אלי סתין סנה למסין מתקאל פצה במתקאל אלקדם: 4 ואן
 5 באנת אנתי פקימתהא תלאתון מתקאלא: 5 ואן באן מן אבן למס סנין
 אלי עשרין פקימה אלדבר עשרון מתקאלא ואלאנתי עשרה: 6 ואן
 באן מן אבן שהר אלי למס סנין פקימה אלדבר למסה מתאקיל פצה
 ואלאנתי תלאתה מתאקיל: 7 ואן באן מן סתין סנה פצאעדא פקימה
 אלדבר למסה עשר מתקאלא ואלאנתי עשרה מתאקיל: 8 ואן באן
 10 מהינא מן אלקימה פליוקף בין ידי אלמאם ויקומה חסב מא תנאל יד
 אלנאדר כדאך יקומה אלמאם: 9 ואן באנת בהימה תצלה אן יקרב
 מנהא קרבאנא ללה פכל מא יגעל מן דלך ללה יבון קדסא בעינה⁽²⁾:
 10 לא יבדלה ולא יגירה גידא ברדו ולא רדיא בגיד פאן גיר בהימה
 בבחימה פקד צאר הו ובדילה קדסא: 11 ואן באנת בהימה נסה או⁽³⁾
 15 מא לא יקרב מנהא קרבאנא ללה פלתוקף בין ידי אלמאם: 12 פיקומהא
 אלמאם עלי גודתהא או רדאתהא ויבון אלואגב כמא קום אלמאם:
 13 ואן שא פבאכהא פליוד עלי אלקימה למסהא: 14 ואי רגל אקדם
 ביתה קדסא ללה פליקומה אלמאם עלי גודתה או רדאתה וכמא
 יקומה כדאך יגב: 15 פאן שא אלמקדם פבאך מנולה פליוד עלי קימתה
 20 למסהא ויבון לה: 16 ואן אקדם רגל ללה שיו מן ציעה חוזה פלתבן
 אלקימה עלי קדר בדרה כל מבדר בר מן שעיר למסין מתקאלא מן
 פצה: 17 פאן אקדם ציעתה מן סנה אלמטלאק פאלקימה תאבתה
 כחאלהא⁽⁴⁾: 18 פאן אקדסהא בעד סנה אלמטלאק פליחסב לה אלמאם
 אלדראהים עלי קדר אלסנין אלבאקיאת אלי סנה אלמטלאק וינקין מן
 25 קימתה: 19 ואן שא אלרגל אלמקדם אלציעה אן יפתכהא פליוד עלי
 אלקימה למסהא פתגב לה: 20 ואן לס יפתכהא ובאעהא אלמאין⁽⁵⁾
 לרגל אבר פלא תפתך אבדא: 21 ותבון ענד כרוגהא מן יד אלמשתרי⁽⁶⁾

(1) «איש כי יפליא נדר נפשות לדי ונערך».

(2) «בעינה» ר"ל שלא יחליפנו.

(3) והגאון הוסיף מלת או להבדיל בין הטמאה והיא הבחמה שמתה או שנעשית
 טריפה ובין אשר לא יקריבו והיא בעלת טוס קבוע. ועיי' תמורה ל"ב א'. ובכ"י י' לא נמצאה
 מלת או.

(4) «הערך קיים כמו שהוא» ר"ל שישאר המושם כסף בלא שינוי.

(5) ר"ל הגזבר כן הוא בספרא.

(6) «בצאתו מיד הלוקח».

ואנתם פי בלד אעדאיכם היניד תתסב אל ארץ ותסתופי עטלהא:
 35 וסבב טול איאם וחשתהא אן תתעטל כמא לס תעטלהא פי
 עטלכם פי מקאמכם בהא⁽¹⁾: 36 ואלבאקון מנכס אדכל אלגבן פי
 קלובכם פי בלדאן אעדאיהם חתי אנה לו לחקדם צות ורקת מנדפעת
 להרבו כאלהרב מן אלסיף⁽²⁾ ווקעו וליס כאלב: 37 ועתר בעצהם 5
 בכעץ כמא יבון מן קבל אלסיף וליס כאלב ולא יבון לבס קיאם מן
 בין ידי אעדאיכם: 38 ויבד מנכס⁽³⁾ פי מא בין אלאמם ויפניכס בלד
 אעדאיכם: 39 ואלבאקון מנכס ישעון בדנוכס פי בלדאן אעדאיהם
 ואיצא בדנוב אבאיהם אלדין מעהם ישעון⁽⁴⁾: 40 פאן אקרן בדנוכסם
 ודנב אבאיהם נכסתהם אלדי נכתו בי ואיצא במא סלכו מעי לזגא 10
 ולם יתובו⁽⁵⁾: 41 אנא איצא אסיר מעהם עלי אללגאג ואדכלהם
 בלדאן אעדאיהם ארין⁽⁶⁾ או אלי אן יחזם קלכהם אלגאש או אלי
 אן יסתופי דנוכסם⁽⁷⁾: 42 ואדכר עהדי אלדי מע יעקוב⁽⁸⁾ ואיצא עהדי
 אלדי מע אסחק ואיצא עהדי אלדי מע אברהים אדכרה להם ולא רצהם⁽⁹⁾:
 43 אל ארץ אלתי תרכת מנהם ואסתופת עטלהא באסתיהאשהא 15
 מנהם והם אסתופו דנוכסם גזאהם אד זהדו פי אחכאמי ורסומי אקלתהא
 אנפסם⁽¹⁰⁾: 44 ואיצא מע הדה אלאמור פי כונחם פי בלד אעדאיהם
 לא אוהד פיהם ולא אקלאהם ולא אפניהם ולא אפסך עהדי מעהם לאני
 אללה רבהם: 45 ואדכר להם עהד אלולין אלדי אכרזתהם מן בלד
 מער בחצרה אלאמם לאבון להם אלאהא אנא אללה רבכם אלצאדק 20
 אלועד⁽¹¹⁾: 46 הדה אלהסם ואלאהכאם ואלדלאיל אלתי געלהא אללה
 בינה ובין בני אסראיל עלי טור סיני על יד מוסי:

(1) ובעם אורך ימי השמה שתשבות הארץ כמו שלא שבתה בשמיטותיה כאשר ישבתם בה.

(2) שאם ישיגם קול עליה נדף ויטו כנס מפני הרב.

(3) ויאכרו מקצת סבס בין הגוים וכפי: תכארון פי אלאמם.

(4) ר"ל ויבדו ויפלו. וכי יי ויבקי: יבסעון = יגרשו.

(5) ר"ל ככה וזאת אלף עינם בקרו אם התודו את עינם וכו ורא שבו מדרכיהם.

(6) ואביאם אל ארץ אויבים אחרים.

(7) ר"ל אם עד שיבנע לבם או עד שיתכפרו עונותיהם ביסורים.

(8) ראביע: ויאמר הגאון כי טעם להזכיר בתהילה יעקב כעבור היות שנותיו כלם

כברית

(9) אזכר להם ולא רצהם.

(10) הארץ אשר נעזבה מתם והרצתה את שמיטותיה כהיותה שמיטה מתם והם רצו את עינם לענינם על שמאסו במשפטו וכו' כל זה מוסב על והארץ אברה.

(11) המקים את הבטחתו.

רבכם אלדי אברגתכם מן בלד מצר מן אן תכונו להם עבידא וכסרת
 קראבים אסרכם וסירתכם אחרארא¹: 14 פאן לם תסמעו לי ולם
 תעמלו בגמיע הדה אלוצאיא: 15 ואן והרתם פי רסומי ואחכאמי
 ואקלאת אנפסכם לילא תעמלו וצאיאי ותפסכו עהדי: 16 אנא איצא
 5 אצנע בכס הדה אלעקובאת² פאוכל בכס עלי סרעה³ מן חמי
 אלסל ואלהארה מא תשגין עיונכם ותדבל נפוסכם ותזרעון זרעכם
 ללפראג או יאכלה אעראכס⁴: 17 ואהל גצבי בכס פתנעדמון בין
 ידי אעדאיכס ויסתולי עליכם שאניכס פתהרכון ולא כאלב לכס:
 18 ואן לם תקבלו מני מע הדה זרתכם פי אלתאדיב סבעא עלי
 לטאיאכס: 19 ואכסר אקתדאר עזכס וגעלת סמאכס באלחדיד וארצכס
 כאלנהאס: 20 פיפנא קואכס פראגא ולא תכרג ארצכס אדאהא וישגר
 אלצחרא לא יכרג תמרה: 21 ואן סלבתם מעי לגאגא⁵ ולם תשאו
 אן תסמעו לי זרתכם צרכה⁶ די סבע כלטאיאכס: 22 ואטלק פיכס
 חיואן אלצחרא פיתבל מנכס ויקטע מן בהאימכס ויקלל ערדכס ותתוחש
 15 טרקאתכס: 23 ואן לם תתאדבו לי בהדה אלעקובאת וסלבתם מעי
 לגאגא: 24 וסרת אנא איצא מעכס עלי לגאג זכרבתכם בסבע עלי
 לטאיאכס: 25 ואגזיכס סיפא מנתקמא נקמה אלעהד פתגתמעון אלי
 קראכס ואבעת אלובא פי מא בינכס ותסלמון ביד אל עדו: 26 ואכסר
 לכס מעונה אלמעאס⁷ ויכזבו בתורה מן אלנסא טעאמכס פי תנור ואחד
 20 וירדנה פי אלמיואן ותאכלון ולא תשבעון: 27 ואן לם תסמעו לי
 וחטיעו בהדה אלעקובאת וסלבתם מעי לגאגא: 28 סרת איצא
 בעקובה אללגאג ואדבתכס סבעא עלי לטאיאכס: 29 פתאכלון לחוס
 בניכס ובנאתכס: 30 ואנפל ביעכס ואקטע אנדאדכס ואלקי אנסאדכס
 עלי אנסאד טואגיתכס ואקלאכס: 31 ואגעל קראכס לראבא ואוחש
 25 מקאדסכס ולא אקבל ולא ארצא קראבינכס⁸: 32 ואוחש אלבלד
 מנכס ויסתוחש מנה⁹ אעדאכס אלמקימין בה: 33 ואדריכס פי מא
 בין אלאמס ואגרד וראכס אלסיף פתציר ארצכס וחשה וקראכס
 לראבא: 34 הינדל תסתופי אלארץ עטלהא⁹ מול איאם וחשתהא

(1) «בני חורין».

(2) «אלו העונשים».

(3) «במהרה» ותרגם בהלה כמו בבהלה. ועיין ראב"ע.

(4) «או יאכלו אויביכם» עיין רש"י.

(5) ת"א: בקשיו.

(6) «ואשבור רכס מסעד אכל».

(7) ת"א: ולא אקבל ברעוא.

(8) ראב"ע: וישומו עליה הפך משוש לכל הארץ.

(9) «ואז תשלם הארץ את שבתותיה» ר"ל את שבתותיה אשר לא שמרן.

עִמָּה יִפְתָּכָה אוּ מִן נְסִיב דַּאתָּה מִן עֲשִׂירְתָּה יִפְתָּכָה אוּ נֹאלַת יִדְהַ פִּפְךָ
 (נִפְסָה): 50 פְּלִיחָאֶסְבּ מִשְׁתַּרְיָה בִּסּ מִן סְנֵה אַנְבָּאֶע לַה אֱלִי סְנֵה
 אֲלֵאטְלֵאֶק פִּיֶּסְקֵט תְּמֵן בִּיעָה עֲלִי אַחְצֵא אֲלֶסְנִין¹ וְלִיבֵן מַעָה פִּיֵּהָ
 כַּאֲזֵאֵס אֲלֵאזִיר: 51 פֶּאן בְּקִי מִן אֲלֶסְנִין כְּתִיר פְּעִלִי קְדֻרְהָא יִרְדֵּ פְּכַאֲבָה
 מִנְסֻכָּא מִן תְּמֵן שִׂרְאָה: 52 וְאֵן בְּקִי מִנְהָא קְלִיל אֱלִי סְנֵה אֲלֵאטְלֵאֶק 5
 פְּלִיחָסְבָּה וְעִלִי קְדֻרְהָא יִרְדֵּ פְּכַאֲבָה: 53 וְכַאֲלֶגְמֵלָה² כַּאֲזִיר סְנֵה
 בְּסֵנֵה יִבֵּן מַעָה וְלֵא יִסְתּוּל עֲלֵיהּ בַּאֲקֵמָא בְּחֶצְרְתְּךָ: 54 וְאֵן לֶס יִנְפֵךְ
 בְּהִדָּה אֲלֵאמֹר פְּלִיזְרֵג פִּי סְנֵה אֲלֵאטְלֵאֶק הוּ וְכִנּוּה מַעָה: 55 לֵאן בְּנֵי
 אֶסְרָאִיל עִבְדֵּ לִי אֵד הֵם עִבְדֵּי אֱלֹדֵי אֲבֻרְגָתְהֶם מִן בְּלַד מִצְרַיִם אֵנָּה
 אֲלֵלָה רַבְכֶּם אַעֲבֹדוּני³):

10

בו

1 לֵא תִצְנַעוּ לֶכֶם אוֹתָאנָא וּמִנְחֹתָא וְנִצְבֵּא לֵא תְקִימוּ לֶכֶם וְחִגְרָא
 מוֹזְרֵפֵא⁴ לֵא תִצְעוּ פִי בְלַדְכֶם לְתַסְגְּרוּ לַה לֵאנִי אֲלֵלָה רַבְכֶם אֲלוֹאֲחֵד:
 2 סְבוֹתֵי פִּאחֶפְטֵי וּמְקֻדְסֵי פִּהֶאֲבוּה אֵנָּה אֲלֵלָה רַבְכֶם אֲגֵאֲזִיבֶם לִירָא:
 3 אֵלֵא אֵן סִרְתֶּם פִּי רְסוּמֵי וְחֶפְטָתֶם וְצִאֲצִי וְעִמְלָתֶם כְּהֵא: 4 אֲנוֹלַת 15
 אֲנִיאֲתֶכֶם פִּי וְקִתְהָא פִּאֲבֻרְגָתֵי אֲלֵאֲרִין אֲדֵאֶהָא⁵ וְשִׁגְרֵי אֲלֵצְהָרָא יִכְרֵג
 תְּמִרְהָ: 5 הֲתֵי יִדְרֵךְ לֶכֶם אֲלֵדִיאֵס אֲלֶקְטָאֶף וְאֲלֶקְטָאֶף יִדְרֵךְ לֶכֶם
 אֲלֵבְדָּאֵר וְתֵאֲבִלּוּן טַעֲמֵכֶם הֵנִיא וְתִקְיֹמוּן וְאֲתַקְּוּן פִּי בְלַדְכֶם: 6 וְאֲנַעֲלֵ
 לֶכֶם אֲלֵסְלֵאמָה פִּי אֲלֵאֲרִין פִּתְנַצְנַעוּן וְלִים מוֹעֵג וְאֲעִטֵל שֵׁרֵי אֲלֵהוּוֹאֵן
 אֲלֵמִפְסֵד⁶ מִן אֲלֵאֲרִין וְסִף לֵא יִמֵּר בְּכַלְדֶּכֶם: 7 וְאֵדֵא כְּלַבְתֶּם 20
 אַעֲדֵאֲכֶם וְקַעֲוֵי בִין יְדִיבֶם תַּחַת סִיפֵכֶם: 7 הֲתֵי יִכְלַב מִנְכֶם אֲלֵמִסְפֵּה
 מֵאִיֵּה וְאֵלְמֵאִיֵּה תְכַלַּב רְבוּזֵה וְיִקַּע אַעֲדֵאֲכֶם בִּין יְדִיבֶם תַּחַת אֲסִיאֲפֵכֶם:
 9 וְאִקְבֵּל בְּרַחֲמֵי⁷ אֲלִיבֶם וְאֲתִמְרֶכֶם וְאֲכַתְרֶכֶם וְאִפִּי בְּעַדְדֵי לֶכֶם:
 10 וְתֵאֲבִלּוּן עֵתִיק אֲלֵמַעְתֵּק וְתִבְרָגוּן אֲלַעְתִּיק מִן חֶצְרֵה אֲלֵחֲדִיֵּת:
 11 וְאֲנַעֲלֵ מִסְכְּנֵי פִי מֵא בִּנְכֶם וְלֵא אֲקֵלֵאֲכֶם: 12 וְאֲסִיר נֹרִי⁸ פִּי מֵא 25
 בִּנְכֶם וְאֲכֹן לֶכֶם אֲלֵאֶהָא וְאֵנְתֶם תְּכוּנוּ לִי שִׁעֲבָא: 43 אֵנָּה אֲלֵלָה

(1) וְגֵאל אֶת עַמּוּנִי.

(2) וְיִמְעַט מִחֵיר מִמֶּכֶר לִפִּי מִסְפַּר חֲשִׁנִים.

(3) וְכִלְלֵה.

(4) וְתַעֲבֹדוּנִי וְלֵא בְנֵי אֲדָם.

(5) אֲבֹן מִצִּוְיֹתַי וְעִי רֵאבִי ע.

(6) כִּן תִּרְגֵּם יְכוּל וְכוּל כִּל מְקוּם וְעִינֵי הוּב רֵל כִּה שְׁתוּצִיא הֶאֱרַמְתָּ לְשֵׁלֵם לְעִיבֻרֵת.

(7) אֵת הַרְעִיעַ הִכָּאָה מִן הַחִיָּה הַמִּפְסֵדֵת.

(8) הַרְמִים שֵׁלִי וְהַסִּירָה הַזֹּאת טוֹכַת וְאֵינְנָה בְּכִי וְלֵא בִּס.

(9) תֵּא: וְאֲשִׁירֵי שִׁבְעִירֵי.

סני ביעה וירד אלפאצל אלי אלרגל אלדי באעה וירגע אלי חוזה:
 28 ואן לם תגל ידה מקדאר מא ירד עליה פליבק ביעה פי יד אלמשתרי
 לה אלי סנה אלאטלאק ויברג פיהא וירגע אלי חוזה: 29 ואי רגל
 באע ביתא מסכנא פי קרייה להא סור פיבון באלזיאר¹ אלי אנקצא
 5 סנה מן זים ביעה פיבון פכאכה חולא: 30 פאן לם יפכה אלי אן
 כמלת סנה תאמיה פקר תבת אלבית אלדי פי אלקריוה אלתי להא סור
 בתאתא ללמשתרי ולאגיאלה ולא יברג פי סנה אלאטלאק: 31 וביות
 אלארבאין אלתי לים להא סור יחיש בהא² פמתל ציאע אלארין
 תחסב אן יבון להא ולאיה ותברג פי סנה אלאטלאק: 32 ואמא קרי
 10 אלזואנין וביות קרי חוזהם פלהם אן יפתכוחא אבדא: 33 פמן
 אשתרי דלך מנהם פליברג כל בית מבוע וקרייה חוזה³ פי סנה
 אלאטלאק לאן ביזתהם וקראהם הי חוזהם פי מא בן בני אסראיל:
 34 וציאע פנא קראהם לא תבאע לאנהא הוו אלחר להם: 35 ואדא
 תמאהן אבוק ומאלת ידה מעך פאשדרה כאן יבון לך סאכנא וציפא
 15 פי עיש מעך: 36 ולא תאבד מנה עינה ולא רבא ופי רבך חתי יעיש
 אבוק מעך: 37 ולא תדפע לה ורקך וטעאמך בעינה ולא ברבא⁴:
 38 לאני אללה רבכם אלמברגכם מן בלד מצר לאעטיכם בלד כנעאן
 לאכון לבם אלאהא: 39 ואדא תמאהן אבוק מעך פבאע נפסה לך פלא
 תסתדמה בדמה אלעביד: 40 כל כאגיר או ציף יבון מעך ואלי סנה
 20 אלאטלאק ידם מעך: 41 תם יברג מן ענדך הו ובנוה מעה וירגע אלי
 עשירתה והוו אבאיה: 42 לאנהם עבידי אלדי אברגתהם מן בלד מצר
 פלא יבאעו ביע אלעביד: 43 לא תסתול עליה באקמא וכף רבך: 44 ועבדך
 ואמתך אלדאן יבונאן לך פמן אלאמם אלדין הואליכם מנהם תשתרון
 אלעביד ואלאמא: 45 ואיצא מן בני אלסכאן מעכם אלמקימין מעכם
 25 תשתרון ומן עשירתהם אלדין מעכם אלמולודין פי בלדכם פיכונו לבם
 חווא: 46 ותורתונגהם לבניכם מן בעדכם ורת אלחוז אלחרר ותסתדמונהם
 אבדא ואמא אחד אבותכם בני אסראיל פכל ואחד לא יסתול עליה
 באקמא: 47 ואדא נאלת יד גריב או סאכן מעך ותמאהן אבוק מעה פבאע
 נפסה לגריב או סאכן⁵ מעך או לאצל עשירה אלגריב: 48 פבעד מא
 30 אנבאע פכאך יבון לה וואחד מן אבותה יפתכה: 49 או עמה או אבן

(1) ר"ל תהיה לו הבחירה.

(2) "הסוכבת אותם".

(3) רש"י: ואם יקנה בית או עיר מהם.

(4) "את כספך ואת אבדך לא תתן לו בנשך ובמרבית" עיין בבא מציעא דף ס"א א'.

(5) "לגר או לתושב".

ואלפראד מן ענבך¹ פלא תקטפה לאנהא סנה עטלה ללארץ:
 6 וליכן מא יגבת פי אלארץ אלמעטלה לבס מאבלא² לך ולעבדך
 ולאמתך ואגידך וציפך אלמקימין מעד: 7 ולבהאימך וללוהש אלדי פי
 ארצך תכון גמיע גלאתהא מאבלא: 8 תם אחיך לך סבע סנין עטלה
 ודלך סבע סנין סבע מראר פתציר גמלה דלך תסע וארבעין סנה: 5
 9 ואצרב בבוק מגלב³ פי אליום אלעאשר מן אלשהר אלסאבע והו יום
 אלגפראן אצרבו פיה באלכוכ פי גמיע בלדכס: 10 וקדסו הדה אלסנה
 אלכמסין ונאדו בעתק פי אלבלד לגמיע אהלה פיוכן לבס אטלאקא
 ירגע פיה כל אמר אלי עשירתה ואלי חוזה: 11 ומן שרוט הדה סנה
 אלאטלאק⁴ סנה אלכמסין אן לא תזרעו פיהא ולא תחצרו כלפיהא
 10 ולא תקטפו פראדהא: 12 לאנהא סנה אלאטלאק תכון לבס מקדסה
 ומן אלצחרא תאבלו גלתהא מבאה⁵: 13 ופי הדה סנה אלאטלאק
 ירגע כל אמר אלי חוזה: 14 ואדא בעת בייעא לצאחבך או אבתעת
 מנה פלא יגבן כל ואחד אצאה: 15 באחצא סנין מן בעד סנה אלאטלאק
 תשתרי מן צאחבך ובאחצא גלתהא יביעך הו: 16 פעלי קדר כתר⁶
 15 אלסנין יגב אן תכתר לה אלתמן ועלי קדר קלתהא יגזו אן תקללה
 לאנה אנמא יביעך גלאת מהצאת: 17 ולא יגבנו כל ואחד צאחבה
 וכף רבך פאני אללה רבכס אלמעאקב: 18 ואעמלו רסומי ואחכאמי
 ואחפטוהא ואסכנו אלבלד ואתקין: 19 ותכרז אלארץ תמדהא פתאבלוה
 הניא ותקימין ואתקין עליהא: 20 פאן קלתם מא נאכל פי אלסנה
 20 אלסאבעה אד לא נזרע ולא נגמע גלתהא: 21 פאני אמר בכרכתי
 לבס פי אלסנה אלסאדסה פתכפיכס⁶ גלתהא תלאת סנין: 22 ותזרעון
 פי אלסנה אלתאמנה ואנתם תאכלון מן גלתהא עתיקא ואלי אלסנה
 אלתאסעה אלי מגי גלתהא תאכלון עתיקא: 23 ואלארץ פלא תנבאע
 בתאתא לאנהא לי אלארץ ואנמא אנתם סכאן ואציאף ענדי: 24 ופי
 25 גמיע בלד הוזכס אגעלו ולאיה ללארץ: 25 ואדא תמאהן אכוכ פבאע
 שיא מן חוזה פליאת וליה אלאקרוב אליה פיתולי בייע אביה: 26 ואי
 רגל לם יכן לה ולי פנאלת ידה פאצאב במקדאר פכאבה: 27 פליחסב

(1) גזזירו ענבך ר"ל הענבים שהשאר בכרכו ושטרם לעצמו לאכול אותם בשנה

השביעית ועיין רש"י.

(2) הויה כל מה שתצטוח הארץ בשבתה לבס לאכלה וכו' ר"ל שהכל שיום בו ספני

שהוא הפקר.

(3) ותקעתם בשופר.

(4) וסתנאי שנת הרור הוא.

(5) הנעשית הפקר.

(6) תחסיק לבס.

אֶסְרָאֵל עֵהָד אֲלֹדְהָרָ: 9 תָּם יִדְפַע אֵלַי הָרוּן וּבְנִיָּה וַיֹּאכְלוּהָ פִי מוֹצֵעַ
 מִקֶּדֶם לֹאנָה לֶחֶם מִן כּוֹאֵץ אֲלֹאקִדָּאִם מִן קֶרְבָּאן אֲלֵלָה רִסִּם אֲלֹדְהָרָ:
 10 וְלִמָּא קֵאִם¹ אֲבָן מִרְאָה אֶסְרָאֵלִיָּהּ וְהוּ אֲבָן רִגְלִי מִצֵּרִי פִי מֵא בֵּין בְּנֵי
 אֶסְרָאֵל תִּנְאֲצִי פִי אֲלַעֲסֵכֶר הִדָּא אֲלֵאֲבָן אֲלֵאֶסְרָאֵלִיָּהּ וְאֲלֵרְגֵל
 5 אֲלֵאֶסְרָאֵלִיָּהּ: 11 וּסְבֵ אֲבָן אֲלֵאֶסְרָאֵלִיָּהּ אֲלֵאִסִּם וּשְׂתַמָּה פִּאתוּ בַּה אֵלַי
 מוֹסִי וּכְאֵן אִסִּם אִמָּה שְׁלוּמִית בְּנַת דְּבָרִי מִן סִבְטֵ דִין: 12 פּוֹצְעוּהָ פִי
 אֲלֵחֲבִס לִיכִיָּן לֶהֱם אִמְרָה עֵן קוּל אֲלֵלָה: 13 תָּם כְּלָם אֲלֵלָה מוֹסִי
 קֵאִילָא: 14 אֲכַרְגֵ אֲלִשְׂאֲתָם כְּאֲרַגֵ אֲלַעֲסֵכֶר וְלִיִּסְנֵד כֹּל מִן סַמְעָה אִידוּהִם
 עֲלֵי רֵאסָה וְלִירְגֵמָה גְּמִיעַ אֵהֵל אֲלִמְחֲצֵר רְגֵמָא²: 15 וּמֵר בְּנֵי אֶסְרָאֵל
 10 וְקֵל לֶהֱם אִי אֲנִסְאָן שְׂתִם רֵבָה פִּקְדֵ חִמֵּל וּזְרָא עֲטִימָא³: 16 וּמִן סֵב
 כְּדֹאֲךְ אִסִּם אֲלֵלָה פְּלִיקְתֵּל קֵתְלָא וְלִירְגֵמָה גְּמִיעַ אֵהֵל אֲלִמְחֲצֵר רְגֵמָא
 וְאֲלִדְכִיל כְּאֲלִצְרִיָּה סוּאָא אִיָּהֵמָא סֵב אֲלֵאִסִּם פְּלִיקְתֵּל: 17 וְאִי אֲנִסְאָן
 קֵתֵל אֵהָדָא מִן נְפּוּס אֲלֵנָאִם פְּלִיקְתֵּל קֵתְלָא: 18 וּמִן קֵתֵל בְּהִימָה
 יִגְרַמָּהָא רֵאסָא מִתְּלָהָא בְּדֵל רֵאִסִּם⁴: 19 וְאִי אֲנִסְאָן גְּעֵל עִיבָא פִי אֵהָד מִן
 15 אִמְתָּה פְּלִיזְנַע בַּה כְּמָא צִנַע: 20 לְלִכְסֵר בְּדֵל כִּסֵּר וְלִלְעִין בְּדֵלְהָא
 וְלִלְסֵן בְּדֵלְהָא כְּמָא יִגְעֵל עִיבָא פִי אֲנִסְאָן כְּדֹאֲךְ יִגְעֵל עֲלֵיהָ⁵: 21 וּמִן
 צֵרֵב בְּהִימָה פְּלִיגְרִם וּמִן צֵרֵב אֲנִסְאָנָא פִּמְאָתָה⁶ פְּלִיקְתֵּל: 22 וְלִיכִן
 לְכִם חֲבִס וְאֵהָד יִסְאוּי פִיָּה אֲלִדְכִיל וְאֲלִצְרִיָּה לֵאנִי אֲלֵלָה רִכְבִּס
 אֲלֹאֲהָד⁷: 23 פְּכֵלָם מוֹסִי כְּדִלְךְ בְּנֵי אֶסְרָאֵל וְאֲכַרְגֵוּ אֲלִשְׂאֲתָם כְּאֲרַגֵ
 20 אֲלַעֲסֵכֶר פְּרִגְמוּהָ בְּאֲלֵחֲגָאֲרָהּ וְצִנַעוּ בְּנֵי אֶסְרָאֵל פִי סֵאִיר מֵא נֹזֵל
 עֲלֵיהֶם⁸ כְּמָא אִמֵּר אֲלֵלָה מוֹסִי:

כה

1 תָּם כְּלָם אֲלֵלָה מוֹסִי פִי טוֹר סִינֵי תְכִלִּימָא: 2 מֵר בְּנֵי אֶסְרָאֵל
 וְקֵל לֶהֱם אִדָּא תְדַכְּלוּ אֵלַי אֲלִבְלָד אֲלִדִּי אֲנָא מַעֲטִיבִס פַּעֲטִלוּ אֲלֵאֲרִין
 25 עֲטִלָּה לֵלָה: 3 אֵן תְּכּוּן סַת סִנִּין תּוֹרַע צִיעֵתְךָ וְסַת סִנִּין תִּרְפַּק בְּרַמְךָ
 וְתִגְמַע גִּלְתָּהָא: 4 וּפִי אֲלִסְנָהּ אֲלִסְאֲבַעָה עֲטִלָּה לְלֵאֲרִין הִי סַבַּת לֵלָה
 פִּלא תּוֹרַע צִיעֵתְךָ וְלֹא תִרְפַּק בְּרַמְךָ: 5 וְכִלְהָ זִרְעֵךְ לֹא תִחַצְדָּה

¹ "ויקס".

² "האנשים הנמצאים שם" וכן תרגם למטה פסוק מ"ו.

³ "חטא גדול".

⁴ "ר"ל ישלם את הבהמה בהרומה לה שור תחת שור וכן כולם.

⁵ לפי דעת חז"ל בכא קמא פ"ג ב' העונש הוא עונש ממון ולפיכך חוסף הגאון

שמות ב"א כ"ד מלת דיה = עונש ממון: וחטה אני למה לא פירש כמו זה אלו השקוקים.

⁶ "ומת".

⁷ "אני די' אלהיכם אל אהד".

⁸ "בכל מה שנצטוו בו".

אלתאמן אסם מקדם יכון לכם וקרבו קרבאנא זאידיא ללה ואמכתו פי קדסה¹ וכל צנאעיה מכסב לא תעמלו: 37 הדה אעיאר אללה אלתי יגב אן תסמוהא כאסמא באציה לתקרבו פיהא קרבאנא ללה מן צאעידה ובר זדכה ומואג ואגב כל יום ביומה: 38 מא כלא סבות אללה ומא כלא עטאיאכס וגדורכס ותברעכס אלתי תגעלוהא ללה: 39 ואמא פי 5 אליוס אלכאמס עשר מן אלשהר אלסאבע פי אואן גמעכס גלה אלארין תחגו הגא ללה סבעה איאס ופי אליוס אלאול מנהא עטלה ופי אליוס אלתאמן עטלה: 40 וכדו לכם פי אליוס אלאול מן תמר שגר אלתארז ומן לב אלנבל ומן אנצאן עוד אלסם עלי צנעה אלצפר² ומן ערב אלואדי ואפרחו בין ידי אללה רבכס סבעה איאס: 10 41 וחגו דלך הגא ללה סבעה איאס פי אלסנה בדאך רסס אלהר עלי מר אגיאלבס פי אלשהר אלסאבע תחגוה: 42 ואגלסו פי אלמטאל סבעה איאס לאמרי³ וכל צריח מן אל אסראיל יגלסו פי אלמטאל: 43 לכי יעלם אגיאלבס אני אללה רבכס אגלסת בני אסראיל פי טלאל מן גמאמי⁴ חין אפרגתהס מן בלד מער: 44 פכאטב מוסי בני אסראיל 15 ואוצאהס באעיאר אללה⁵:

כד

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 אוין בני אסראיל אן יאתוך ברהן זיתון צאף מן אלמדקוק ללאצאה יסרג בה אלסרג דאימא: 3 בארג סגף אלשהאדה פי כבא אלמחצר יצדה⁶ הרון מן אלמסא אלי 20 אלצבה בין ידי אללה דאימא רסס אלהר עלי מר אגיאלבס: 4 עלי אלמנארה אלטאהרה יצדהא⁷ בין ידי אללה דאימא: 5 וכד סמידא פאכבוה אתנתי עשרה גרדקה לתבון כל גרדקה מן עשרון: 6 וצירהא צפין פי כל עף סת מנצרה עלי אלמאידה אלטאהרה בין ידי אללה: 7 ואגעל עלי אלמצפפה לכאנא דכיא וליבן ען אלכבו⁸ פוהא מקרבא 25 ללה: 8 ופי כל יום אלסבת יצפה בין ידי אללה דאימא מן ענר בני

(1) 'וישבתם במקדש' וכן תרגם ועצרה ושעיה א' י. ג.

(2) מספרי עין אהרן ומלכי התמרים ומן ענפי עין ההרס שהם כמעשה קריעה⁴ תרגם מלת כפת כמו כפת בחוריק ושעיה ט י. ג. ואויב טו י. ב. ב.

(3) המילה הזאת נוספת ואינני יודע טעמה. ואפשר שרצה בו שהמוצות הזאת היא רק לזכרים כפי שנישים אינן חייבות בסוכה.

(4) רש"י: ענני כבוד.

(5) 'וידבר משה אל בני יש אל ויצום (להוג) את מועדי ה'.

(6) ר"ל את השמן לכל גר וגר ועיני רש"י.

(7) ר"ל את הנרות — (8) במקום הלחם עיני רש"י.

המלאן צהאחא אבני סנה ותורא מן אלבקר ובכשין יכונא צעידה ללה
 וברחמא ומזאנהמא קרבאנא מקבולא מרצ'יא ללה: 19 וקרבו איצא
 עתודא מן אלמאעו ללדבוה והמלין אבני סנה לדבה אלסלאמה:
 20 פ'הר'ך מא יגב מנהא אלמאמס מע רגיפי אלבכור תהריכא בין ידי
 5 אללה עלי אלחמלין ולתכן קדסא ללה תדפע אלי אלמאמס:¹
 21 ואסמו דאת הדא אליוס אסמא מקדסא יכון לכס כל צנאע'ה
 מכסב לא תצנעו רסס אלהר בגמיע מסאבנכס לאגיאלכס: 22 ואדא
 הצדתם זרע בלדכס פלא תסתקין גה'ה צ'יעתך פי הצאדך ונתיר זרעך
 פלא תלקטה ללצ'עך ואלגריב אתרכהמא אנא אללה רבכס אגאזיכס
 10 לדיא: 23 תס כלס אללה מוסי קאילא: 24 מר בני אסראיל וקל להם
 פי אליוס אל'איל מן אלשהר אלסאבע יכון לכס עטלה ותמויק² גלבה
 ואסס מקדס: 25 כל צנאע'ה מכסב לא תצנעו וקרבו קרבאנא
 ללה:³ 26 תס כלס אללה מוסי קאילא: 27 אמא פי אלעאשר מן
 הדא אלשהר אלסאבע פהו יוס אלגפראן אסס מקדס יכון לכס ואגיעו
 15 אנפסכס וקרבו קרבאנא זאידא ללה: 28 וכל עמל לא תעמלו פי דאת
 הדא אליוס לאנה יוס גפראן לכי יסתגפר פיה עינכס בין ידי אללה:
 29 וכל אנסאן באלג' לס יצם פי דאת הדא אליוס פינקטע מן
 קומה: 30 וכל אנסאן יצנע שיא מן אלעמל פי דאת הדא אליוס אביד
 דלך אל'אנסאן מן בין קומה: 31 בדאך שיא מן אלצנאיע לא תעמלו
 20 רסס אלהר לאגיאלכס פי גמיע מסאבנכס: 32 הי עטלה סבת לכס⁴
 ותגיעו אנפסכס מן עשי'ה אל'תאסע פי אלשהר אלי עשא אל'תאלי
 תעטלו עטלתכס: 33 תס כלס אללה מוסי קאילא: 34 מר בני אסראיל
 וקל להם פי יוס אל'אמס עשר מן הדא אלשהר אלסאבע הג' אלמט'ל
 סבע'ה יאמס ללה: 35 פי אליוס אל'איל אסס מקדס כל צנאע'ה מכסב לא
 25 תצנעו: 36 ופי הדא אלסבע'ה יאמס תקרבו קרבאנא ללה ופי אליוס

(1) «והניף מה ישעון תנופה מהם הכהן עם שני הלחם של בכרים תנופה לפני ד'»
 על עינו הבכשים ויהיו קדש לד' וינתן לכהן» נראה שלפי דעת הגאון השני בכשים הם בכשי
 השלמים אשר מהם הכהן מרים החזה והשוק ומניף אותם עם לחם הבכרים. ובהערתו כאן
 ולמעלה י"ח מלת «על» בענין «עם» אין מקום למחלקת התנאים בספרא. וזה לשון המבחר:
 ותנופת הבכשים כתנופת הלולים אחר שהניפו הבכשים חיים שוחטין ומפשיטין ולוקח תוה ושוק
 מכל אחד מושניהן ומניחן בצד שתי הלחם ומניח שתי ידיו מלמטה ומניף הכל. . . והבשר ותלחם
 נאכל לכהנים לאותו היום. ועיין רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ח' י"א.

(2) «תקיעת תרועה בשופר».

(3) ובכ"י י': קרבאנא זאידא = קרבן מוכף המבואר בפרשת פנחס. וכן למטה בפסוק
 כ"ז ופסוק ל"ז גם בנוסחתנו.

(4) «כל אדם שהגיע לשלש עשרה שנה».

(5) «מנוחת שבת היא לכס».

כג

- 1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
 עאיאר אללה אלתי יגב אן תסמוהא באסמא כאצ'ה הדה הי אעיארדי:
 3 סת'ה א'אם תצנע אלצנאיע ופי אליום אלסאבע עטלה הי סבת ואסם
 מקד'ם כל צנעה לא תצנעו כדאך הי סבת ללה פי גמיע מסאכנכס: 5
 4 והדה אעיאר אללה אלתי אסמאהא כאצ'ה אלתי יגב אן תסמוהא
 כאצ'ה פי אוקאתהא¹): 5 פי אלשהר אלאל פי אליום אלדאבע עשר
 מנה בין אלגרובין פסחא²) ללה: 6 ופי אליום אלצאמס עשר מן
 הדי אלשהר הג אלפטיר ללה סבע'ה א'אם תאכלו פטירא: 7 ופי
 אליום אלאל מנהא אסם מקד'ם יבון לכס ובל צנאעה מכסב³) לא 10
 תצנעו: 8 וקרבו קראבין ללה פי הדה אלסבע'ה א'אם פי אליום
 אלסאבע אסם מקד'ם ובל צנאעה מכסב לא תצנעו: 9 תם כלם אללה
 מוסי קאילא: 10 מר בני אסראיל וקל להם אדא תדכלון אלי אלבלד
 אלדי אנא מעטיכס פאחצרו מן זרעהא ואתו⁴) כגמר אל הצאדכס
 אלי אלאמאס: 11 פיהרבה בין ידי אללה עלי מא ירתצו מנכס וליבין 15
 תהריבה לה פי גד אלעטלה⁵): 12 וקרבו פי יום תחריבכס לה חמלא
 צהיחא אבן סנתה צעידה ללה: 13 ומעה מן אלבר עשרין מן סמיד
 מלת'ת בדהן קרבאנא מקבולא מרצ'א ללה ומואגה מן אלגמר רבע
 קסט: 14 ולבוא וסויקא ופריכא לא תאכלו אלי דאת דאך אליום אלי
 אן תאתו בקרבאן רכבס רסס אלדהר עלי מר אגילכס פי גמיע 20
 מסאכנכס: 15 ואחצו מן גד אלעטלה מן יום ג'תם כגמר אלתהריך
 סבע'ה אסאביע תאמה תבון: 16 ואלי גד אלסבוע אלסאבע פיציר
 גמלה מא תהצונה למסין יומא וקרבו קרבאנא גדידא ללה⁶): 17 באן
 תאתו⁷) מן מסאכנכס כלבו ללתהריך רגיפין מן עשרין סמידא יבונאן
 ולטירא ילבואן המא בכור ללה: 18 וקרבו מע אלרגיפין⁸) סבע'ה 25

(1) אלה מועדי ד' אשר להם שמות מיוחדות אשר חוכה עליכם לקרותם בשמותם
 בזמניהם.

(2) כן הוא בקי ובכ"ו מלשון התרגום פסחא. ובפי' פסח.

(3) כל סיאבת קנין.

(4) קצרו טורעה והביאו עיני רמב"ן.

(5) סמחת השביתה ר"ל סמחת יוש' הראשון של פסח וכן העתיק בפסוק מ"ז
 ובפסוק מ"ז ובל זה נגד דעת הצדוקים והקראים האומרים שהשבח הוא שבת כראשית.

(6) רש"י: היא המנחה הראשונה שהובאה כן הדרש.

(7) ר"ל והקרבו הוא שתבואו.

(8) עם השני לחם.

בני אסראיל ומא ירפעונה ללה: 16 פיהמלון ענהא דנובא ואתאמא אדא
 אכלו כדאך אקדאסהם לאני אללה מקדסהם: 17 תם כלם אללה מוסי
 קאילא: 18 מר הרון ובניה וסאר אל אסראיל וקל להם אי רגל מן
 אל אסראיל או אלגרבא אלדאליון פי אל אסראיל שא אן יקרב קרבאנה
 5 עלי צרב נדורהם או תברעהם אלדי יקרבוהא ללה ללצעידה:
 19 פאלמרתצא מנכם⁽¹⁾ אן יכון דכרא מן אלבקר ואלצאן ואלמאעז:
 20 ומא פיה עיב פלא תקרבוה פאנה לא ירתצא מנכם: 21 וזדלך אי רגל
 שא אן יקרב דבה סלאמה ללה תסויג נדרא⁽²⁾ או תברעא מן אלבקר
 או מן אלצאן פאלצחיהו הו אלמרתצי מנה לא יכון פיה עיב: 22 מן עורא
 10 או מבסורה או מבתורה או דאת תאלול או גרב או הזאז פלא תקרבוהא
 ללה ולא תגעלו מנהא קרבאנא עלי אלמדבה ללה: 23 ואי תור או
 שאה גאמזה או מדמגה⁽³⁾ פאצנעה עלי גהה תברע ואמא עלי גהה
 אלנדר פלא ירתצי: 24 ואלממרום ואלמדקוק ואלמנצול ואלמקטוע⁽⁴⁾
 פלא תקרבוהא ללה ופי בלדכם לא תצנעוהא: 25 ומן יד אלממם
 15 לא תקבלו קרבאן רבכם אלדאים ופיה שי מן הדה אלעיוב⁽⁵⁾ לאן
 פסאדהא מעהא והו אלעיב אלדי פיהא פלא ירתצי מנכם: 26 תם כלם
 אללה מוסי קאילא: 27 אי עגל או המל או גדי⁽⁶⁾ ולד פליקס סבעה איאם
 מע אמא ומן אליום אלתאמן פצאעדא ירתצי אן יקרב קרבאנא ללה:
 28 ואלבקררה ואלנעגה הי וולדהא לא תדבחוהמא פי יום ואחד:
 29 ודא דבחתם דבה שבר ללה פעלי מא ירתצי מנכם⁽⁷⁾ אדבחוה:
 30 אן יכון יוכל פי דלך אליום פקט לא תבקו מנה אלי אלגדאה אני
 אללה אמרת בלדך⁽⁸⁾: 31 פאחפטו וצאיאי ואעמלו בהא לאני אללה
 אגאזיכם לירא: 32 ולא תבדלו אסם קדסי בל אתקדס פי מא בין
 בני אסראיל אני אללה מקדסכם: 33 אלמכרנכם מן בלד מצר לאבון
 25 לכם אלאהא אנה אללה צאדק אלדהר⁽⁹⁾:

(1) "המקובל מנכם לרצין".
 (2) הגאון תרגם כן מלת פלא בפעל ובהפעיל ככל מקום שיכוב אחריה נדר (למטה
 כ"ז ב' ובמדבר ו' ב' ט"ז ז'). ואפשר שבתר הגאון בואת המלה הערבית שענינה הבדלה
 והפרשה כמו שאמר הראב"ע במדבר ו' ב' יפריש או יעשה דבר פלא כי רוב העולם הולכים
 אחר האותם. עיין רש"י: להפריש בדבורו.
 (3) סלה ערבית נגזרת מן דמאג = מוח, וענינה שמוחו לת. ורש"י פירש שפרסותיו
 קלוטות וזה מסכים לדעת אכן גנאה בשרשים שרש קלט. ובפ': קילוט.
 (4) כל אלו מיני כירוס הם.
 (5) לפי העתקת הגאון הכתוב מדברי בקרבן תמיד הנקרא לחם כמו שפ"י ג"כ הספרא אבל תרג'
 בכל אלח וכו' אחר מכל אלה המומים מה שאינו כן בספרא שאמר: כי בכל אלה לרבות כל הקרבנות.
 (6) "עגל או שה או גדי" וזה מה שאמר הראב"ע שנקראים על שם סופם.
 (7) "באופן שיהיה מקובל מנכם וזה שיאכל וכו'".
 (8) "אני ד' צויתי זאת". — (9) "האמת לעולם" בכ"י ו' ובפ': אלמעאקב = המעניש.

אלאקדאם ועיאמֶהא¹ יאכל: ²³ ואמא אלי אלסגָה פלא ידָל ואלִי אלמֶדְבָה לא יתקֶדֶם אִד פִּיה עִיב ולא יבִדֵל מְקַדְסִי לֵאנִי אֱלֹהָ מְקַדְסֶהָ: ²⁴ פֶּאֶמֶר מוֹסִי בְדִלְךָ הָרוֹן וּבִנְיָה וּסְאוֹר בְּנֵי אִסְרָאֵל:

כב

- 1 תם כלם אללה מוסי קאילא: ² מר הרון ובניה כאן יגֶאנְבו ⁵ אקדאם בני אסראיל ולא יבִדְלוּ מֵא סְמִיתָה קְדֶסֶא² מֵמֵא הֵם מְקַדְסוּהָ לִי אֵנִי אֱלֹהָ יִשְׂרָאֵל³: ³ קֵל לְהֵם עֲלֵי מֵרֵ אֲנִיֹּאֲלֶכֶם אִי רְגֵל מִן נִסְלֶכֶם תִּקְדֶּם אֲלֵי אֱלֹאקְדָאִם אֲלֵתִי יִקְדְּסוּהָ בְּנֵי אִסְרָאֵל לֵלֵהּ וְהוּוּ פִי הֵד נִגְסִי (יִזְמָה⁴) פִּינְקִמְעֵ תִלְךָ אֲלִנְפִם מִן עֲאֲלֵמֵי לֵאנִי⁵ אֱלֹהָ אֲלִמְעֶאקֶב: ⁴ אִי רְגֵל מִן נִסֵּל הָרוֹן וְהוּוּ אֲבִרְץ אִו דְּאִיִּב פִּלֵּא יֹאֲבֵל מִן אֱלֹאקְדָאִם ¹⁰ אֲלֵי אִן יִשְׁחַר וּמִן דֵּנִי⁶ בְּמִיתֵ אִו חֶרְגַת מִנֵּה מִצְאָנְעָה אֲנִסְאֵל: ⁵ וְאִי רְגֵל דֵּנִי כִכֵּל דְּבִיב סְבִילָה אִן יִנְגַם מִנֵּה אִו בֶּאֱנִסְאֵן סְבִילָה אִן יִנְגַם מִנֵּה עֲלֵי סְבִיל נִגְאֶסְתָּה⁷): ⁶ פֶּאִי אֲנִסְאֵן דֵּנִי בִשִׁי מִן דִּלְךָ פִּלְיִנְגַם אֲלֵי אֲלִמְגִיב וְלֵא יֹאֲבֵל מִן אֱלֹאקְדָאִם אֲלֵי אִן יִגְסֵל דָּאֲתָה בֶּאֲלִמְא: ⁷ פֶּאֲדֵא גִאֲבַת אֲלִיטְמַם פְּקֵד טַהַר וּבְעֵד דִּלְךָ יֹאֲבֵל מִן אֱלֹאקְדָאִם לֵאנֵה טַעֲמָה: ¹⁵ ⁸ וְאֲלִמְיִתָּה וְאֲלִסְקִימָה לֵא יֹאֲבֵלְחֵמֵא פִיעִצוּנִי בְּהָא אֵנִי אֱלֹהָ אֲלִמְעֶאקֶב: ⁹ פִּלְיִחְפִטוּ מֵא אִסְתַּחֲפִטְתָּהֶם וְלֵא יִחְמְלוּ עֲלֵיהָ וּזְרֵא פִיחֶלְבוֹן בְּסִבְבָּה אֲדֵא הֵם תְּבִדְלוּהָ לֵאנִי אֱלֹהָ מְקַדֶּם דִּלְךָ⁸: ¹⁰ וְכֵל אֲגִנְבִי פִלֵּא יֹאֲבֵל קְדֶסֶא חֲתִי צִיף אֲלֵאמֵאִם וְאִגִּירָה לֵא יֹאֲבֵלֵא קְדֶסֶא: ¹¹ וְאִי אֲמֵאִם אִישְׁתְּרִי אֲנִסְאֵנֵא שְׂרֵאֵא בְּמֵאֵלָה פִּהוּ יֹאֲבֵל מִנֵּה וּבְדִלְךָ תִילֵאֵד ²⁰ בִּיתָה הֵם יֹאֲבֵלוֹן מִן טַעֲמָה: ¹² וְאִיֵּה אֲבִנְהָ אֲמֵאִם תּוֹזֶגַת רְגֵלֵא אֲגִנְבִיא פִּהִי לֵא תֹאֲבֵל מִן רִפְאִיעֵ אֱלֹאקְדָאִם: ¹³ וְאִיֵּה אֲבִנְהָ אֲמֵאִם צִאֲרַת אֲרִמְלָה אִו מִטְלַקָּה לֵא נִסֵּל לֵהָא פִּלְתֶּרְנֵעֵ אֲלֵי בֵית אֲבִיָּהָ כַּחֲבֵם צִבְאִיָּהָ וּמִן טַעֲמֵאִם אֲבִיָּהָ תֹאֲבֵל וּסְאוֹר אֲלֵאֲגִנְבִיִן לֵא יֹאֲבֵלוּ מִנֵּה: ¹⁴ וְאִי אֲנִסְאֵן אֲבֵל שִׁיֵּא מִן אֱלֹאקְדָאִם סְהוּא פִּלְיִזֵּד עֲלֵיהָ מִתֵּל ²⁵ בְּמִסָּה יוֹדְפֵעָה אֲלֵי אֲלֵאמֵאִם עֵן אֲלִקְדֶּם⁹: ¹⁵ וְלֵא יִבְדְּלוּ אֱקְדָאִם

¹ רִל מִן קְדֶשִׁים קְלוּם וְעִינֵן רִשִׁי. — ² „ולא יחללו מה יִשְׁקֶרְתִּי בִשֵׁם קְדֶשׁ“.

³ „בְּבִדְתִי אוֹתוֹ רִל אֵת הַקְּדֶשׁ“.

⁴ „והוא כְּגֵדֵר טוֹמֵאָה הַרְבּוּקָה כּוֹ רִל שְׁנֵף הַמְּקִרִיב טֵמֵא וְלֵא בִשֵׁר הַקְּדֶשִׁים. עִינֵן סְפֵרֵא“.

⁵ „מִן עֲלֵמֵי“ כֵּן הוּא בְּקִי וּבִפִּי. וּבְכִי יִ: מִן בֵּין יְדֵי = מִלְפָּנֵי.

⁶ „הַמִּשְׁךְ הַסְּבִקוּם הוּא זֶה: וְהַנּוֹגֵעַ וְכוּ אִו אִישׁ וְכוּ נִפְשׁ אִישׁ תִּנְעַ כּו וְכוּ“.

⁷ „וְאִישׁ אִישׁ יִנְעַ כֵּכֵל שְׂרִץ אִישׁ מְדַרְכּוֹ שׁוּטְמֵא טִמְנוֹ אִו בֶּאֲדָם אִישׁ מְדַרְכּוֹ שׁוּטְמֵא“.

טִמְנוֹ עַל דֶּרֶךְ טִמְאָתוֹ וּבְסִפְרָא: לְרִבּוֹת אֵת הַשְּׁעִירִים. וְעִינֵן רִשִׁי.

⁸ רִל וּשְׂמִירוֹ אֵת הַקְּדֶשׁ אִישׁ נִתְּרוֹ לֵהֵם לְשִׁמּוֹר וְלֵא יִשְׂאוּ כִּגְלָלוֹ חֲטָא וּמְתוֹ בְּעִכּוּרוֹ

אִם הֵם מְחַלְלִים אוֹתוֹ טִמְנוֹ שִׁאֲנֵי דִּ מְקַדֶּשׁ אֵת הַקְּדֶשׁ. וְכֵן בְּסִפְרָא: בְּקֶדֶשׁ הַכְּתוּב מְדַרְכּוֹ.

⁹ „תַּחַת הַקְּדֶשׁ“ שֹׂאֲבֵל בְּשִׁנְגָּה.

פאנה תבדלה¹: 5 לא ינתפו נתפא מן שעור דרוסהם וזואיא להאהם
 לא יחלקוהא ופי אבראנהם לא ידרשון כדשא: 6 ליכונז מקדסין
 לרבהם ולא יבדלו אסמה פאנהם למא הם מקרִבון קראבין אללה רבהם
 אלדאימה² יכונז מקדסין: 7 במראה פאגרה ומבדולה לא יתווגו
 5 ובמראה מטלקה מן בעלהא לא יתווגו פאן כל ואחד מנהם³ מקדס
 לרבה: 8 פקדסה באללואם⁴ לאנה יקרִב קרבאן רבך אלדאים⁵
 פליבן לך מקדסא כמא אני אללה אלקרום מקדסכם: 9 ואי אבנה רגל
 אמאם תבדלת⁶ פפגרת פקר פצחת אבאהא פלתהרק באלנאר:
 10 ואלאמאם אלכביר מן אלותה אלדי יצב עלי ראסה דהן אלמסה
 10 ויכמל ואגבה בלבס אלתיאב ראסה לא ישעת ותיאבה לא ימוקהא:
 11 ועלי אי אנסאן מית פלא ידלל התי באביה⁷ ואמה לא ינגם:
 12 ומן אלמקדס לא יזרג וראהמא⁸ ולא יבדל תקדוים רבה פאנה
 למא צאר תאג דהן מסה רבה עליה אנא אללה ישרפתה⁹: 13 פלא
 יתווגו אלא במראה בכר: 14 ואמא ארמלה ומטלקה ומבדולה ופאגרה
 15 פלא יתווגו באחדי האולי אלא במראה בכר מן קומה יתווגו: 15 ולא
 יבדל נסלה בסואהא מן קומה¹⁰ לאני אללה מקדסה: 16 תם בלם
 אללה מוסי קאילא: 17 מר הרון וקל לה אי רגל מן נסלך עלי מר
 אנאלכם יכון פיה עיב לא יתקדס ליקרִב קרבאן רבה: 18 אד רגל
 פיה עיב לא יתקדס פמן דלך רגל אעמי ואומן ואזרם וכאמע: 19 או
 20 רגל בה כסר רגל או כסר יד: 20 או אהרב או אנפש או כתיב¹¹ פי
 עינה או גרב או הזוא או אדר: 21 כדאך כל רגל פיה עיב מן נסל
 הרון אלאמאם לא יתקדס ליקרִב קראבין אללה ומהמא דלך אלעיב
 פיה¹² פקרבאן רבה לא יתקדס ליקרִבה: 22 לבן רוזן רבה מן זואין

(1) «ולא ישמא לכבד שבעמיו כי זהו חילולו» ר"ל כל מת חוץ מהקרובים המנויין כאן ואפילו גדול ונשיא מטמא את הכהן וכן ת"א ברבא.

(2) «התמידים».

(3) «כל אחד וימהם» הוסיף אלו המלות לפי שקדוש הוא לשון יחיד וכן הוסיף למעלה

פסוק א'.

(4) רש"י: על כרחו שאם לא רצה לגרש הלכה ויכרהו עד שיגרש.

(5) «כי הוא מקריב את קרבן תמיד לאלהיו» ותמיד נקרא להם במדבר כ"ח ב'.

(6) תחל כולשון חלול ועיין ראב"ע.

(7) «ואף לאביו».

(8) «אחרי (ממת) שניהם» עיין ספרא.

(9) «כברתי אותי» להיות כהן גדול.

(10) «באחרת מעמו».

(11) פ': נכת והוא לבן פוסק את הסירה ונכנס בשחור, ספרא.

(12) «כל זמן שהמום בו» ואם עבר מומו כשר.

בהימיה לתנווהא פאקתל אלמראה ואלכהימה למא צנעא דאדיה⁽¹⁾
 פקד חל דמאהמא בדלך: 17 ואי רגל אגד אנתה בנת אביה או בנת
 אמה פנטר אלי סואתהא ונטרת הי אלי סואתה פדלך עאר פלינקטעא
 מן הצרה קומהם למא כשף סואה אנתה פקד חמל וורה: 18 ואי רגל
 צאגע מראה האיציא פכשף סואתהא וערי נביעהא ודי בשפת נביע 5
 דמהא פלינקטעא גמיעא מן בין קומהם: 19 וסואה לאלתך ועמתך
 פלא תכשף לאן מן ערי נסיבתה פקד חמל וורה⁽²⁾: 20 ואי רגל
 צאגע זוגה עמה פקד כשף סואה עמה וממא חמלא וורהמא ימותאן
 עקימאן: 21 ואי רגל אתלד זוגה אביה אלתי הי מבעדה מנה⁽³⁾ פלמא
 כשף סואה אביה יכונאן עקימאן: 22 פאהפטו גמיע רסומי ואחכאמי 10
 ואעמלו כהא ולא ישתתכם אלבלד אלדי אנא מדלכלם תם לתחוונה:
 23 ולא תסירו פי רסום אלאמס אלדין אנא טארדהם מן בין ידיכם פאנהם
 למא צנעו גמיע הדה אקליתיהם⁽⁴⁾: 24 וקלת לכם האכמא⁽⁵⁾ אנתם תחוון
 בלדהם ואנא אעטיה לכם תחוונה בלדא יפיין אללבן ואלעסל אנא אללה
 רבכם אלדי אפרותכם מן גמיע אלאמס: 25 פמיזו אלכהימה אלטאהרה⁽⁶⁾ 15
 מן אלנגסה ואלטאיר אלנגס מן אלטאהר ולא תנגסו אנפסכם באלכהאים
 ואלטאיר וסאור מא ידב עלי אלארין אלדי אפרותה לכם ללתנגים:
 26 ובנו לי מקדסין לאני אללה אלקדום אפרותכם מן בין אלאמס
 לתבנו לי באצה⁽⁷⁾: 27 ואי רגל או מראה כאן ואחד מנהמא⁽⁸⁾ משעודא
 או עארפא פליקתלא קתלא ובאלהגרה ירגמוהמא פקד חל דמאהמא: 20

כא

1 תם קאל אללה למוסי מר לאימה בני הרון וקל להם לא ינגס
 ואחד מנכם במית מן קומה⁽⁹⁾: 2 אלא כנסיבה אלאקרב אליה⁽⁹⁾
 לאמה ואביה ואבנה ואבנתה ואליה: 3 ואנתה אלכבר אלאקרב אליה
 והי אלתי לס תצר לרגל פכהא ינגס: 4 ולא ינגס בכטיר מן קומד 25

(1) בן הוא ככל הטעמאות ועיל צנעתא דהיה = תכל עשו. ושתי מלות האלו אינן
 במקרא ועיין למעלה י"ח ב"ג.

(2) ת"א: ארו ית קרובה גיל.

(3) "שהוא רחוקה ממנו" ר"ל שהיא אסורה עליו אם יש לה כניס מאתו.

(4) "מאכתיים" עיין רש"י.

(5) בשפטי.

(6) להיות לו סגולה.

(7) כי יהיה אהר כהן.

(8) "במת טעמו".

(9) היותר קרוב.

35 לא תצנעו גורא פי אלחכם ולא פי אלמסאחה ואלוזן ואלמבאיל:
 36 בל מואזן עאדלה וצננאת עאדלה ואכילא עאדלה ואקסאט עאדלה
 תכוזן לכס אנא אללה רבכם אלעדל¹ אלמזרגבס מן ארין מצר:
 37 ואחפטו גטיע רסומי ואחבאמי ואעמלו בהא אנא אללה אנאזיכם לירא:

ב

5

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל איצא² וקל
 להם אי אנסאן מן בני אסראיל ומן אלגריב אלדביל פי מא בינהם יעטי
 מן נסלה ללצנם פליקתל קתלא והוא אן אהל אלבלד ירגמוה באל
 הגארה: 3 ואנא אהל גצבי בדלך אלאנסאן פאקטעה מן בין קומה
 10 אד אעטא מן נסלה ללצנם לבי יגם מקדסי ויבדל אסם קדסי: 4 ואן
 תגאפל אהל אלבלד תגאפלא ען דלך אלאנסאן מע אעטאיה מן נסלה
 ללצנם פלם יקתלוה: 5 אחללת גצבי בדלך אלאנסאן ובמגאנסיה
 פאקטעתה וגטיע אלטאגין פי תבעה מן בין קומהם: 6 ואי אנסאן ולי
 אלי אלמשעודין ואלעארפין ליטגי אלנאם פי תבעהם³ אחללת גצבי בדלך
 15 אלאנסאן פאקטעתה מן בין קומה: 7 פתקדסו וכונו מקדסין לאני אללה
 רבכם אלקדוס⁴: 8 ואחפטו רסומי ואעמלו בהא לאני אללה מקדסכם:
 9 ואי אנסאן לען אבאה ואמה פליקתל למא לען אבאה ואמה פקד הל
 דמה⁵: 10 ואי רגל זנא בזוגה רגל או זנא במראה צאחבה⁶
 פליקתל אלזאני ואלזאניה קתלא: 11 ואי רגל צאגע ווגה אביה פקד
 20 כשף סואה אביה פליקתלא גמיעא פקד הל דמאהמא: 12 ואי רגל
 צאגע בנתה פליקתלא גמיעא ולמא צנעא דאהיה פקד הל דמאהמא:
 13 ואי רגל צאגע דברא עלי פן מצאגעה אלנסא פקד צנעא גמיעא
 בריהה וליקתלא פקד הל דמאהמא: 14 ואי רגל אתבד מראה ואמהא
 פתלך פאחשה פליחרק באלנאר הו והן עלי אלבלד⁷ ולא תכוזן
 25 פאחשה פי מא בינכם: 15 ואי רגל געל מצאגעתה מע בהימה פליקתל
 קתלא ואלבהימה איצא פאקתלוהא: 16 ואיה מראה תקדמת אלי

(1) "הצדיק".

(2) "רבר אל בני ישראל ואמרת אליהם עוד" אפשר שכוון בזה למה שאמר הראב"ע בפירושו.

(3) כן הנוסחא בקי ובפ' וענינו שהוא מכית את בני אדם לפנות אחר האובת והידיעונים

(4) ולפי זה יש הפרש בין הפסוק הזה ובין הפסוק שלמעלה "ט ל"א. ובכ"ו חסרה מלת אלנאם = בני אדם.

(5) "הקדוש".

(6) ר"ל מותר לשפוק את דמו.

(7) הכדיל בין שני חלקי הפסוק במלת או לפי דעת הספרא שאמר איש פרט לקטן

ורעהו פרט לעבדים.

(8) ר"אב"ע: זאת או זאת אם היתה האם אשתו תשרף הבת וכן הפך הרבר.

18 לא תנגס ולא תחקר עלי קומך ואחבב לצאחקך מלל נפסך⁽¹⁾ אנא
אללה אגאודך לירא: 19 ורסומי פאחפטוהא בהאימך לא תנווהא מן
נועין וציעתך לא תזרעהא מן נועין ותוב מן נועין מלהמין⁽²⁾ לא יעלו
עליך: 20 ואי רגל צאגע אמראה מצאגעה אנסאל ודי אמה מטובה
לאי רגל כאן⁽³⁾ ופדא לם תפדא או עתקהא לם ידפע אליהא פלתבן⁵
מהדודה ולא יקתלא אד לם תעתק: 21 פליאת בקרבאנה אלי
אללה אלי באב לבא אלמחצר כבשא לקרבאן אלאתם: 22 ויסתגפר
אלאמאם ענה כה בין ידי אללה ען טייתה אלתי אטא פיגפר לה
דלך: 23 ואד תדללון אלי אלבלד פתגרסון כל שגר מטעם פהרמו
תמרה תהרימא⁽⁴⁾ תלאת סנין יבון עליבם מחרמא לא יוכל: 24 ופי 10
אלסנה אלראבעה יבון גמיע תמרה מקדסא מוהלא⁽⁵⁾ ללה: 25 ופי
אלסנה אלזאמסה תאבלו תמרה פאני אללה רבכם אויד לכס פי
גלהתה: 26 ולא תאכלו מע אלדס⁽⁶⁾ ולא תתטירו ולא תתפאלו:
27 לא תהרקו בוואיא ראסבם⁽⁷⁾ ולא תסתאצל זואיא לחיתך: 28 ופדשא
עלי מית⁽⁸⁾ לא תגעלו פי אבדאנכם ובתאבה ריש⁽⁹⁾ לא תגעלו פיבם 15
אנא אללה אלמעאקב: 29 ולא תבדל אבנתך ללפגור כילא יפגר אהל
אלבלד פתמתלי פואחש: 30 סבותי פאחפטוהא ומקדסי פתאוקה
אנא אללה שרפתהא⁽¹⁰⁾: 31 ולא תולו אלי אלמשעודין ואלעארפין
ולא תטלבו אן תעצוני כהא אנא אללה רבכם עאלם אלגיב⁽¹¹⁾: 32 מן
בין ידי די אלישיבה פקם ואתהג וגה אלשיך וכך רבך אנא אללה 20
אלמעאקב: 23 ואלא סבן מעכם גריב פי בלדכם פלא תגנוה: 34 וליבן
כאלצריה מנכם אלגריב אלדליל פי מא בינכם ואחבב לה כנפסך
לאנה טלמא כנתם גרבא פי בלד מצר אנא אללה רבכם אגמעין⁽¹³⁾:

(1) ראביע: שואהב הטוב לחבורו כמו לנפשו.

(2) עיין שרשים לאבן גנאה שרש שעטנו הערה 73.

(3) ואיש בו ישבב את אשה שכבת זרע והוא אמה מאורשה לאינה איש שיהיה והפדה
לא נפדתה או לא נתן לה גט שיהרוג היא לוקה ולא יומתו מפני שאינה משוחררת עי רש"י.

(4) ת"א: ותרהקון רהקא.

(5) ר"ל ראוי להקריבו ולפי דרכו תרגם הרולום בלשון נופל על לשון.

(6) עי רש"י.

(7) עינ הדסי ורבותינו ז"ל דרשו כסנהדרין ס"ג א' את הכתוב הזה על ענינים רבים.

(8) לא התנו צורה עגולה לפאת ראשכם וכספר המכחר: מלשון ותקופתו (תהלים

יש ז') שלא יגלה סביב סביב והמצוע יותר.

(9) וכן ת"א: על מות.

(10) ת"א: רושמן הרותין.

(11) אני די כבדתי אותם.

(12) לא תבקשו להכרות אותי אני די יודע נסתרותי.

(13) ובקש טוב לו כלנפשו כי זמן ארוך גרים היתם בארץ מצרים אני די אלהיכם כלכם.

29 ואעלמו¹ אן מן צנע שיא מן הדה אלמכארה תנקטע תלך אלנפום אלצאנעאט מן קומהא: 30 פאחפטו מא אסתחפסתכם לילא תצנעו מן רסום אלמכארה אלתי צנעת מן קבלכם ולא תעצונו כהא אנא אללה רבכם אגאזיכם זירא²:

י"ט

5

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר גמאעה בני אסראיל וקל להם בונו מקדסין לאני אללה רבכם אלקדום: 3 ליבף כל רגל אמה ואכאה וסכותי אהפטו אנא אללה רבכם אגאזיכם זירא: 4 לא תולו אלי אותאן ומעבודאט מסכוכה לא תצנעו לכם אנא אללה רבכם אלואחד³: 5 ואדא דבהתם דבה סלאמה ללה פעלי מא ורתצי מנכם⁴ אדכחיה: 6 אן יכון יוכל יום דבהכם ומן גדה ומא בקי אלי אליום אלתאלת פליחרק באלנאר: 7 ואן אבל מנה שי פי אליום אלתאלת פהו כאלאגם לא יקבל: 8 ואבלה פקד חמל וורה למא בדל אקדאם אללה⁵ וינקטע דלך אלאנסאן מן קומה: 9 ואדא חצרתם זרע בלדכם פלא תסתקין גהה מן ציעתך פתחצדהא⁶ ולקאט זרעך פלא תלקטה: 10 וברמך פלא תמשה⁷ ומפרוט ברמך פלא תלקטה כל אתרכהא ללצעף ואלגריב אנא אללה רבכם אגאזיכם זירא: 11 לא תסרקו ולא תגהו ולא ינבת כל אמר בצאחבה: 12 לא תחלפו באסמי באטלא פאנד אד בדלת אסם אללה רבך אנא אללה רבך אלמעאקב⁸: 13 לא תגשם צאחבך ילא תגצבה ולא תבת אגרה אללאגיר ענדך אלי אלגדאה: 14 לא תשתם אצם ובין די אלאעמי לא תצידי מעתרא וכה רבך אנא אללה אלמעאקב: 15 לא תצנעו גורא פי אלחכם לא תחאבו פקידא ולא תבתהגו גלילא כל אחכם פי מא בין קומך באלעדל: 16 לא תמיץ מאחלא בקומך ולא תקם עלי דם צאחבך אנא אללה אלמעאקב: 17 לא תשנא אבך פי קלכך כל עטה ועטא ולא תחמל ענה וורה⁹:

(1) „ודיעו“

(2) „ולא תמרונו אני ד' אלהיכם המשלם לכם שכר טוב“.

(3) „אני ד' אלהיכם אל אחד“.

(4) „כאופן שיהיה מקובל ברצון מכם“ וכן תרגם למעלה לרצונו א' ג'.

(5) „את קדשי ד'“.

(6) „לא תלך עד פאת שדך לקצור אותו“.

(7) ובוה הלשון תרגם עוללות ישעיה י"ז ו'.

(8) „כי אם חללת את שם אלהיך אני ד' אלהיכם הנפרע ממך“.

(9) כן הוא הנוסחה בקי ובפי וענינו אם לא תוכיחהו תשא בעבורו חטא ר"ל תענש בעבורו וזה דעת הראב"ע. ובכ"י י: ולא תחמל עליה ורא ענינו „אשר תוכיח את עמיתך אל תוכיחהו בחטא אשר לא חטא. ועיין פירוש הגאון למשלו ט' ו'.

8 ואמא סואה זוגה אביך פהי זוגה אביך פלא תבשפן סואתהא⁽¹⁾:
 9 וסואה אתך אבנת אביך או אבנת אמך אלמולודה דאללא או
 לארגא⁽²⁾ פלא תבשפן סואתהא: 10 סואה בנת אבנך או בנת אבנתך
 פלא תבשפהמא לאנהמא סואתך: 11 סואה בנת זוגה אביך אלמולודה
 מן אביך הי אלתי בנת⁽³⁾ אנהא אתך פלא תבשפן סואתהא: 12 סואה
 5 אלת אביך פלא תבשף לאנהא נסיבה אביך: 13 סואה אלת אמך פלא
 תבשף לאנהא נסיבה אמך: 14 סואה עמך לא תבשף ודלך אלא
 תתקדם אלי זוגתה אד הי עמתך: 15 סואה בנתך פלא תבשף והי
 זוגה אבנך פלא תבשף סותהא: 16 סואה זוגה אביך פלא תבשף לאנהא
 סואה אביך: 17 סואה מראה ואבנתהא פלא תבשפן וכדלך בנת
 אבנהא ובנת אבנתהא לא תתלד לתבשף סואתהמא אד הי נסאיב
 פהי פאהשה: 18 ומראה מע אלתהא פלא תתלד לתבון צרתהא
 לתבשף סואתהא מעהא פי היאתהא: 19 ואלי מראה פי היצה נגאסתהא
 לא תתקדם לתבשף סואתהא: 20 ומע זוגה צאהבך לא תגעל
 מצאגעתך לאנסאל לתתנגם בהא⁽⁴⁾: 21 ולא תעט מן נסלך ללתקריב
 15 ללעגם ולא תבדל אסם רבך אנא אללה אלמעאקב⁽⁵⁾: 22 ואלדבר
 פלא תצאגע עלי צרוב מצאגעאת אלנסא פאנהא בריה: 23 ומע שי
 מן אלבהאים לא תגעל מצאגעתך ללתתנגם בהא וכדלך אלמראה לא
 תקף בין ידי בהימה לתנווהא פאנהא אבדה⁽⁶⁾: 24 לא תעצוני בשי מן
 20 הדה פאן במתלהא עאצוני אלאמם⁽⁷⁾ אלדין אנא טארדהם מן בין
 ידיכם: 25 ולמא נגם אהל אלבלד טאלבתהם בדנובהם פשתת אלבלד
 אהל⁽⁸⁾: 26 פאהפטו אתם רסומי ואחכאמי ולא תענעו שיא מן הדה
 אלמבארה אלצאריה ואלגרים אלדגיל פי מא כינכם: 27 אד גמיע הדה
 אלמבארה צנעהא אהל אלבלד אלדין מן קבלכם חתי נגם: 28 לילא
 25 ישתתכם אלבלד אד נגסתמוה כמא שתת אלאמם אלדין מן קבלכם:

(1) אחר שאמר ערות אביך וערות אמך ביאר זה כאמרו שערות אמך היא האם עצמה וערות אביך היא אשת אביו ועי' רש"י.
 (2) ר"ל בין שגולה מאשה אהרת כמות אביו אהרו מות אמה או שגולה מאב אחר. וכן תרגם אונקלוס.
 (3) היא הנאמרה עליה שהיא אהותך ר"ל בפסוק ט' וכן בראש"י: ויש אומרים כי זה הפסוק יהווק.
 (4) "החוליד זרע לטמאה בת ראי"ע: והוסף לטמאה בת כי לא ינקת כל הטועה בה.
 (5) "הנפרע מוכך".
 (6) "השחחה עיני ראי"ע".
 (7) ולא תמרוני בכל אלה כי כדומיהם המרוני הגוים וכן תרגם בכל מקום טומאת הנפש. ועיני לטמאה י"א מ"ג.
 (8) וכאשר נטמאו יושבי הארץ פקדתי עליהם את עונותיהם והארץ הפיצה את יושביה."

פי מא בינהם יחרק צעודה⁽¹⁾ או דבחה⁽²⁾: 9 ואלי באב כבא אלמחצר
 לא יאתי בה ליקרבה כדאך ללה פינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה:
 10 ואי רגל מן אל אסראיל ומן אלגריב אלדכיל פי מא בינהם יאכל
 שיא מן אדם אהללת (צבי⁽²⁾) פיה וקטעתה מן בין קומה: 11 לאן נפס
 5 גמיע אלבשרין אדם מסכנהא⁽³⁾ ולדלך געלטה לבס עלי אלמדבחה
 ליסתגפר בה ען נפוסכם לאן אדם כדאך כפר ען אלנפס: 12 ולדלך
 קלת לבני אסראיל כל אנסאן מנכם לא יאכל דמא חתי אלגריב אלדכיל
 פי מא בינכם לא יאכל דמא: 13 ואי רגל מן אל אסראיל ומן אלגריב
 אלדכיל פי מא בינכם צאד צידא מן אלוחש ואלטאיר ארדין יוכלאן
 10 הלאלא⁽⁴⁾ פליעב דמה ויוארה באלתראב: 14 לאן נפוס אלבשרין
 כל ואחדה פי דמה⁽⁵⁾ ולאני קלת לבני אסראיל דם כל בשרי לא
 תאכלו אד נפוס כל אלבשרין אדם מסכנהא וכל מן אכלה ינקטע:
 15 ואי אנסאן אכל נבילה או פריסה מן אלצריח ואלגריב פיגסל תיאבה
 וירחיץ באלמא וינגס אלי אלמגיב ויטהר: 16 פאן הו לם יגסלהא או
 15 לם ירחיץ בדנה פקד זאד פי חמל וזרה⁽⁶⁾:

יח

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 כלם בני אסראיל וקל להם
 אנא אללה רבכם: 3 כענאיע אהל בלד מצר אלדי אקמתם פיה לא
 תענעו ובענאיע אהל בלד כנעאן אלדי אנא מדבלבם תם פלא תענעו
 20 וברסומהם לא תסירו: 4 אחכאמי פאענעו ורסומי פאחפטו וסירו כהא
 אנא אללה רבכם אמאזיכם לירא⁽⁷⁾: 5 ואחפטו רסומי ואחכאמי פאן
 גזא אי אנסאן עמל כהא אן יחיא אלחיאה אלדאימה אנא אללה אלדאים
 אלבקא⁽⁸⁾: 6 וכל רגל מנכם אלי נסיב דאתה⁽⁹⁾ לא יתקדם לכשף
 סואתהא אנא אללה נהיתכם ען דלך⁽¹⁰⁾: 7 סואה אביך וסואה אמך
 25 לא תכשף אמא סואה אמך פהי אמך נפסהא פלא תכשפן סואתהא:

(1) "השורף עולה או זבח" ר"ל המקטיר את האברים בחוץ. ועיין רש"י. ובכ"י י: וק"ב.

(2) ת"א: רוגז.

(3) "כי נפש כל אדם הרים משכנה" ר"ל הנפש שוכנת בהרים.

(4) "בהתר".

(5) פ': פי דם כל ואחד ננתם = כרם כל אחד מהם.

(6) ר"ל הוסף עון על עונו מפני שלא בלבד אכל נבלה או טרופה כי אם גם

נשאר בטומאתו.

(7) "אשלם לכם שכר טוב" ועיין רש"י.

(8) "כי שכר כל איש אשר יעשה אותם הוא שיח" חיי ער, אני ד' החי לעולם.

(9) "קרובי בשרו" ר"ל הקרובים ממשפחתו.

(10) "אני ד' הוהרתו אתכם מזה" ובכ"י י' נוסף וקלת = ואמרתו.

אללדן אדבל מן דמהמא ללאסתגפאר פי אלקדם פליזרגא אלי בארג
 אלעסכר פיהרקו⁽¹⁾ באלנאר גלודהמא ולחומהמא ופרותהמא:
 28 ואלמהרקמהמא יגסל תיאבה וירחץ בדנה באלמא ובעד דלך ידבל
 אלי אלעסכר: 29 פיוון דלך לבס רסם אלדהר פי אליוס אלעאשר מן
 אלישהר אלסאבע תגיעו אנפסכם ושיא מן אלעמל לא תעמלו אלצריח 5
 ואלגריב אלדביל פי מא בינכם: 30 ופי הדא אליוס יסתגפר ענכם
 ליטהרכם כמא בינת⁽²⁾ פמן גמיע טטאיאכם בין ידי אללה פתטהרון:
 31 וסבת הי עטלה לבס אד תגיעון אנפסכם רסם אלדהר: 32 וכדלך
 יסתגפר אלמאם אלדי ימסח ויכמל ואגבה ליאם מבאן אביה פילכס
 תיאב אלעשר תיאב אלקדם: 33 פיסתגפר פי לואין אלאקדאם ופי 10
 טבא אלמחצר וענד אלמלכה יסתגפר פיהא ען אליאימה וען סאר
 אלגוק: 34 פיוון הדא לבס רסם אלדהר אן יסתגפר בדאך ען בני
 אסראיל מן גמיע כטאיאהם מרה ואחרה פי אלסנה פנעע הרון כמא
 אמר אללה מוסי:

15

יז

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה וסאר בני
 אסראיל וקל להם הדא אלאמר אלדי אמר אללה בה: 3 אי רגל מן
 בני אסראיל ידבה תורא או כבשא או ענוא פי אלעסכר או בארגה:
 4 ולא יאתי בה אלי באב טבא אלמחצר פיקרבה אד הו קרבאן ללה⁽³⁾
 בין ידי מסבנה פהו יחסב עליה כמן קד ספך דם אנסאן⁽⁴⁾ פינקטע 20
 דלך אלגאסאן מן בין קומה: 5 לכי יאתו בני אסראיל בדבאיחהם אלתי
 לעלהם ידבחהווא⁽⁵⁾ עלי וגה אלצחרא פיגו כהא בין ידי אללה אלי
 באב טבא אלמחצר אלי אלמאם פידבחהווא דבאיח סלאמה ללה:
 6 וירש אלמאם דמהא עלי מדבה אללה אלדי ענד באב טבא אלמחצר
 ויקתר ישחמהא מקבולא מרציא ללה: 7 ולא ידבחון אבדא דבאיחהם 25
 ללשיאטין⁽⁶⁾ אלדי הם גטון פי תבעהם פיוון להם דלך רסם אלדהר
 לאיאלהם: 8 וקל להם אי רגל מן בני אסראיל ומן אלגריב אלדביל

(1) "הכהנים".

(2) וכיום הזה יפטר (הכהן) עליכם לטהר אתכם כמו שבארתי.

(3) בן הוא הנוסחא בן ובני י: י לקרבה קרבאנא ללה. והענין אחר וריל

שיקריבו בני ישראל את ההורין כאלו הם קרבנות הנוקדשים לה.

(4) ספרא: כאלו שפך דם האדם שמתחייב בנפשו.

(5) "שהיו יכולים לזכות".

(6) קבון מלת שיטאן = שטן.

אלצנדוק פאנה לא ימות⁽¹⁾: 14 תם יאבד מן דם אלת' פינצה
 באצבאעה קבאלה אלגשא שרקא מרה ואהרה⁽²⁾ תם ינצה בין ידיה
 מנה סבע מראת: 15 תם ידבה עתוד אלדכוה אלדי ללקום וידבל מן
 דמה אלי דאבל אלסגף פינצע בה כמה ינע בדם אלת' אן ינצה מנה
 קבאלה אלגשא ובין ידיה: 16 פיסתגפר פי אלקדם ען מעאצי בני אסראיל
 וגרומהם וגמיע דנובהם וכדלך ינע מן אלדמוין פי זבא אלמחצר
 אלדי הו סאכן מעהם פי מא בין מעאציהם⁽³⁾: 17 ולא יבון אהר מן אלנאם
 פי זבא אלמחצר חין ידבל ליסתגפר פי אלקדם אלי אן יזרג וקר
 אסתגפר⁽⁴⁾ ענה וען אלה וען גמיע גוק אל אסראיל: 18 תם יזרג אלי
 אלמדבה אלדי בין ידי אללה פיסתגפר עליה באן יאבד מן דם אלת'
 ודם אלעתוד מגמועין⁽⁵⁾ פינצע עלי ארכאן אלמדבה מסתדירא: 19 תם
 ינצה עליה מן אלדם באצבאעה סבע מראת פיסתהרה ויקדסה מן מעאצי
 בני אסראיל: 20 פאדא פרג מן אלאסתגפאר פי אלקדם ופי זבא
 אלמחצר וענד אלמדבה קדם אלעתוד אלה: 21 פאסנד ידיה עלי
 ראסה ואקר בלנוב בני אסראיל וגרומהם וגמיע זטאיאהם פאדא תלאהא
 ענד ראס אלעתוד⁽⁶⁾ בעת בה מע רגל מעד לה אלי אלבר: 22 פהו
 יהמל אלעתוד עלי ענקה ען גמיע דנובהם⁽⁷⁾ אלי ארין מנקטעה תם
 יטלקה פי אלבר: 23 תם ידבל הרון אלי זבא אלמחצר פיזרג
 אלמגמרה⁽⁸⁾ תם ינע אלתיאב אלעשר אלתי לבסהא פי דכולה אלי
 אלקדם וידעהא הנאך: 24 תם יגסל בדנה באלמא פי מוצע מקדם
 וילבם תיאבה אלמעלומה⁽⁹⁾ תם יזרג פיקרב צואעדה וצואעד אלקום
 ויסתגפר ענה וען אלקום: 25 וישחום אלדבואת⁽¹⁰⁾ יקתרהא עלי אלמדבה:
 26 ואלמטלק אלעתוד פי גבל עזאו יגסל תיאבה וירחין בדנה באלמא
 ובעד דלך ידבל אלי אלעסבר: 27 ואמא רת אלדכוה ועתוד אלדכוה

(1) רש"י: הא אם לא עשה כתקנה חייב מיתה.

(2) «פעם אהת» עיין רש"י.

(3) ויזכר בקדש על עונות בני ישראל ועל פשעיהם וכל הטאתם וכן יעשה בשני הדמים (ר"ל מן דם הפר וכן דם השעיר) באהל מועד השכן אהם בתוך הטאתם ר"ל שיעשה זה בבית המקדש וכן באהל מועד. ונראה שלפי דעת הגאון הטומאות הם העבירות החמורות והן ע"ז ג"ע ש"ד וזה נגד דעת ח"ל כספרא שהכתוב מדבר בטומאת מקדש וקדשיו.

(4) «עד צאתו וכבר כפר».

(5) ר"ל שהם מעורבין יחד.

(6) «אחר שפרט את העונות על ראש השעיר».

(7) «הוא ישא את השעיר על צוארו בעד כל פשעיהם» וקשה להולמו כי לא נשא השעיר על כתפיו אלא אם היה הולח. עיין יומא ס"ו ע"ב.

(8) «יוציא את המחתה» עם הכף אשר היתה בו הקטורת.

(9) «בגדיו הידועים» ר"ל שהוא עובד בהם כל השנה.

(10) רש"י: אימורי פר ושעיר.

נָגְסוּ מִסִּבְתּוֹ אֱלֹדִי הוּא בִּינְהֵם³²: הַדָּה שְׂרִיעָה אֱלֹדִיב וּמִן תִּלְרָג מִנְה
 נִטְפָה אֲנִסְאֵל לִלְתַנְגֵּם בְּהֵא: ³³ וְאֱלֹהֵיִן פִּי טַמְתָּהָא וְאֶלְפֵיִן דּוּבָה
 מִן דְּכַר וְאֲנִתִי וְרַגְלִי יִצְאָנָע נִגְסָה:

טז

- 1 אֵן אֱלֹהֵה בְּלָם מוֹסִי בַעַד מוֹת אֲבִנִי הַרְוִן אֵד תִּקְרָמָא בִּין יְדֵי
 אֱלֹהֵה עֲלֵי מָא בִּין² פִּמְאָתָא: ² וְקָאֵל אֱלֹהֵה לְמוֹסִי מִר הַרְוִן אֲבָךְ
 בָּאֵן לֹא יִדְבַל פִּי כְּתִיר מִן אֲלֹאקָאֵת אֱלִי אֲלִקְדָם מִן דֹּאֲבַל אֶלְסָגָף אֱלִי
 הַצֵּרָה אֲלִגְשָׁא אֱלֹדִי עֲלִי אֲלִצְנִדְרוֹק לִילֹא יָמוֹת פֹּאנִי מִתְגַּל בְּאֶלְגִּמָּאם
 פּוֹק אֲלִגְשָׁא: ³ בַּהֵדָה אֲלֹאמּוֹר יִדְבַל הַרְוִן אֱלִי אֲלִקְדָם בָּאֵן יַחְצֵר רְתָא
 מִן אֲלִבְקֵר לְלִדְבוּהָ וּבְכִשָׁא לְלִצְעִידָה: ⁴ וְאֵן יִלְבַּם תּוֹנִיָה מִן עֵשֶׁר
 מִקְדָּסָה בַעַד אֵן יִכּוֹן עֲלֵי בְדִנָּה סְרָאוּל מִן עֵשֶׁר⁵ וּיִתְקַלֵּד בּוֹנָאֵר מִן
 עֵשֶׁר מַחֲוִין⁶ וּיִתְעַמֵּם כַּעֲמָמָה מִתַּל דְּלֶךְ פַּהֵדָה הִי תִיאֵב אֲלִקְדָם וּיִגְסֵל
 בְּדִנָּה בְּאֶלְמָא וּיִלְבַּסְהָא: ⁵ וְלִיאֲבָד מִן עַנְד גִּמְאָעָה בְּנֵי אֶסְרָאֵל עֲתוּדִין
 לְלִדְבוּהָ וּבְכִשָׁא לְלִצְעִידָה: ⁶ פִּיבְתֵדוּ אִילֹא⁷ פִּיקְדָם רְתָא אֲלִדְבוּהָ
 אֱלֹדִי לֹה וּיִסְתַּגַּפֵּר עֵנָה וְעֵן אֱלֹהֵה: ⁷ תָּם יִאֲבָד אֲלֵעֲתוּדִין וּיִקְסַהֲמָא בִּין
 יְדֵי אֱלֹהֵה עַנְד כַּאֵב כַּאֵב אֲלִמְחֵצֵר: ⁸ וּיִלְקִי עֲלִיהֶמָּא סַהֲמִין אַחַדְהֶמָּא
 לְבֵית אֱלֹהֵה וְאֲלֹאֲבֵר לְגַבֵּל עוֹאוּ⁹: ⁹ פִּלִּיקְדָם אֲלֵעֲתוּדוֹ אֱלֹדִי וְקַע עֲלִיהֵה
 אֲלִסְהֵם לְבֵית אֱלֹהֵה וּיִצְנַעָה דְּכוּהָ: ¹⁰ וְאֲלֵעֲתוּדוֹ אֱלֹדִי וְקַע עֲלִיהֵה
 אֲלִסְהֵם לְגַבֵּל עוֹאוּ וּיִקַּף הִיא בִּין יְדֵי אֱלֹהֵה לִיסְתַּגַּפֵּר עֵנָה לִיבְעָתָה
 לְגַבֵּל עוֹאוּ לְלִבְרֵיהֵה: ¹¹ וּיִקְדָם הַרְוִן תֹּאנִיָה¹² רְתָא אֲלִדְבוּהָ אֱלֹדִי לֹה
 וּיִסְתַּגַּפֵּר עֵנָה וְעֵן אֱלֹהֵה תָּם יִדְבַחְהָ: ¹² תָּם יִאֲבָד מֵלֹא אֲלִמְגִמֵּר גִּמֵּר
 נָאֵר מִן פּוֹק אֲלִמְדַבְּחָה מִן בִּין יְדֵי אֱלֹהֵה וּמְלוֹ הַפְּנִיָה מִן כְּסוּד אֲלִצְמוּג
 אֲלִמְדַּקּוֹק וּיִדְבַל אֲלִגְמִיעַ אֱלִי דֹאֲבַל אֶלְסָגָף: ¹³ פִּילְקִי דְּלֶךְ אֲלִבְכוּר
 עֲלֵי אֲלִנָּאֵר בִּין יְדֵי אֱלֹהֵה הֲתִי יִגְסִי צְבֹאֵב אֲלִבְכוּר אֲלִגְשָׁא אֱלֹדִי עֲלֵי

(1) ר"ל מפני שהטמא מקדש חייב כרת ולפיכך חובה עליכם שתרחיקו את בני ישראל מטומאתם.

(2) «כמו שמבואר» בפ' ויהי ביום השמיני. וזהו לשון הרמב"ן: מיד כאשר טהרו בניו הזוהר את אהרן מן תיין ומן השכר שלא ימות ואמר עוד למשה שזהו אותו שלא ימות בקרבנו לפני ד'. ואפשר שהגאון הסמיך הפסוק עם הפסוק והזרתם וכו'.

(3) «אחר שהיה על גופו מנסי כוין» עיין סנהדרין מ"ט ע"ב.

(4) «שש נקי» ר"ל מבלי שנתערב בה שום דבר וזה שהאכזב אשר לכש הבקן הגדול לעבודת יום הכפורים לא היה כמו האכזב המתואר בשמות ל"ט כ"ב.

(5) ויתחיל בראשונה.

(6) גורל אחר לבית ד' והאחד להר עז ותקוף עיניו מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(7) «שנית» עי' למעלה פסוק ו"א ומה שכתב הראב"ע.

ואי אנה זשכ פליגסל באלמא: 18 ואלא טהר אלדאבי מן דוכה פליהין לה סבעה איאם לטהרה ויגסל תיאבה וירחיץ בדנה כמא מן נביע ויטהר: 14 ופי אליוס אלתאמן יג בשפנינון או פרבי חמאם אלי אלמאם אלי אלבאב כבא אלמחצר¹): 15 וינע אלמאם אחרהמא דכזה ואלאזר ללצעידה ויסתגפר ענה בין ידי אללה מן דוכה: 16 ואי רגל רגת מנה נטפה אנסאל פליגסל גמיע בדנה באלמא וינגם אלי אלמגיב: 17 ואי תוב או גלד צאר עליה מנהא שי פליגסל באלמא וינגם אלי אלמגיב: 18 ואיה מראה צאנעהא רגל כנטפה אנסאל² פלירעהא באלמא וינגם אלי אלמגיב: 19 ואיה מראה כאנת דאיבה והו אן יכון דם יחל מן פרעהא³ פלתקם סבעה איאם פי היצתהא ובל מן דנא כהא ינגם אלי אלמגיב: 20 וגמיע מא תנצע עליה פי היצתהא ינגם וגמיע מא תגלם עליה ינגם: 21 ובל מן דנא במצנעהא יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי אלמגיב: 22 ובל מן דנא כשי מן אלאניה אלתי תגלם עליה יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי אלמגיב: 23 ואן כאן עלי מצנעהא או עלי אלאנא אלדי הי גאלסה עליה ממאסא לה פלינגם אלי אלמגיב: 24 ואן צאנעהא רגל פקד צאר חבם היצתהא עליה⁴) וינגם סבעה איאם ובל מצנע ינצע עליה ינגם: 25 ואיה מראה פאיך דמהא איאמא כתררה מן גיר וקת היצתהא או בעקבה פגמיע איאם פיין נגאסתהא פלתכן פיהא כאאם היצתהא נסה: 26 וגמיע אלמצנע אלדי תנצע עליה טול איאם פיהא פליכן להא כמצנע היצתהא וגמיע אלאנא אלדי תגלם עליה פליכן נסא כנגאסתה פי היצתהא: 27 ובל מן דנא כשי מנהא פלינגם כאן יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי אלמגיב: 28 ואן הי טהרת מן פיצתהא⁵) פלתחיץ סבעה איאם ובעד דלך תטהר: 29 ופי אליוס אלתאמן תאבד ישפנינון או פרבי חמאם ותאת כהמא אלי אלמאם אלי באב כבא אלמחצר: 30 ויעמל אלמאם אחרהמא דכזה ואלאזר צעידה ויסתגפר ענהא בין ידי אללה מן פיין נגאסתהא: 31 פיגב אן תגאנכא בני אסראיל מן נגאסתהם ולא יחלכון כנגאסתהם אדא הם

(1) זאת ההעתיקה הקצרה נמצאת בקי (כפ), ובכ"י י נעתק הפסוק בשלמותו: ופי יום אלתאמן יאבד ישפנינון או פרבי חמאם וואת בין ידי אללה אלי באב כבא אלמחצר ויסלמחא אלי אלמאם.

(2) בכ"י י: מצנעהא אנסאל ועיין במדבר ה' כ"ג.

(3) "דם הוורד מערותה"

(4) "וכבר היה דין נדתה עליו" ר"ל שושמא שבעת ימים כנדה. עיין ספרא.

(5) וכן תרגם אונקלוס: מדוכה. בקי ובפי: היצתהא = נדתה.

אנצגע פיה פליגסל תיאבה וכדאך מן אכל פיה פליגסל תיאבה:
 48 פאן דכל אלמאם פנטר פאדא לם יתפש אלבלא פי אלבית בעד
 תטינה פליטהרה פאן אלבלא קד ברא: 49 ויאזד לתוכיתה עצפורין
 ועוד ארו והריר קרמו וצעתרא: 50 וידבה אלעצפור אלואהר עלי אנא
 מן זוף עלי מא מן נביע: 51 ויאזד אלעוד ארו ואלצעתר והריר קרמו 5
 ואלעצפור אלהי ויגמסהא פי דם אלעצפור אלמדבוח ואלמא אלדי מן
 נביע וינצחה עלי אלבית סבע מדאת: 52 וידלי אלבית בדם אלעצפור
 ואלמא אלנאבע ואלעצפור אלהי ואלעוד ארו ואלצעתר ואלהריר קרמו:
 53 ויטלק אלעצפור אלהי בארג אלקריה אלי וגה אלצהרא ויסתגפר ען
 אלבית ויטהר: 54 הדה אלשריעה לגמיע בלא אלברין וללבלף: 10
 55 ולברין אלתיאב ואלמנאול: 56 וללשאמה וללעארצה וללבקעה:
 57 ואלפתיא פי¹ וקת אלתנגים ואלתטהיר הדה שריעה אלברין:

טז

1 תם כלם אללה מוסי והרון קאילא: 2 כלמא לבני אסראיל
 וקולא להם אז רגל כאן דאיבא מן אהלילה² פדובה דאך הו נגם: 15
 3 והדה צפה דובה אלתי תכון בה נגאסתה אמא אן יגעל אהלילה
 אלדוב כאלרויאל או נעתם מנה פתלך נגאסתה³: 4 והבמה⁴ אן יבון
 כל מצגע ינצע עליה יגם וכל אנא יגם עליה יגם: 5 ואי אנסאן
 דנא מן מצגעה פליגסל תיאבה וירחיץ באלמא ויגם אלי אלמגיב:
 6 ואלדי יגם עלי אנא יגם עליה דאיב יגתסל באלמא ויגם אלי 20
 אלמגיב: 7 ומן דנא בגסד דאיב פליגסל תיאבה וירחיץ באלמא ויגם אלי
 אלמגיב: 8 ואן בזק אלדאיב עלי אלטאהר יגסל תיאבה וירחיץ באלמא
 ויגם אלי אלמגיב: 9 וכל מרכב ירכב עליה אלדאיב יגם: 10 וכל
 מן דנא בשי ממא יבון תחתה כדאך יגם אלי אלמגיב ומן חמל שיא
 מנהא⁵ יגסל תיאבה וירחיץ באלמא ויגם אלי אלמגיב: 11 וגמיע מא 25
 דנא בה אלדאיב ולם יגסל דאתה⁶ באלמא פליגסל תיאבה וירחיץ
 באלמא ויגם אלי אלמגיב: 12 ואי אנא זוף דנא בה אלדאיב פליכסר

(1) בכי יי: תרל עלוי.

(2) מכן אטהר.

(3) וזה תואר זובו אשר יהיה בו טמאתו אם ישחוריד האמה את הזוב כזיר או שסתם

הזוב את פי האמה זאת היא טמאתו.

(4) מדוכר.

(5) מנהא: ר"ל כל האמור כענין זובו ורוקו ונושכבו ומרכבו. עיין ספרא.

(6) ר"ל בעוד שלא טבל גוסו. ועי' רש"י.

אלי באב כבא אלמחצר בין ידי אללה: 24 ויאבד אלמאם כרוף קרבאן
אלאתם ולג אלהן ויהרכהא תהריכא בין ידי אללה: 25 תם ידבחה
ויאבד מן דמה ויצע עלי שהמה אדן אלמטתהר אלימני ועלי אבהאם
ידה אלימני ואבהאם רגלה אלימני: 26 ויצב מן אלהן פי כפה אליסרי:
27 וינצה באצבעה אלימני מן אלהן אלדי עלי כפה אליסרי סבע מראת בין
ידי אללה: 28 ויצע באקי אלהן אלדי פי כפה עלי שהמה אדן אלמטתהר
אלימני ועלי אבהאם ידה אלימני ואבהאם רגלה אלימני עלי מוצע דם
קרבאן אלאתם: 29 ובאקיה יצעה עלי ראם אלמטתהר ויסתגפר ענה
בין ידי אללה: 30 תם יעמל¹ מן אלשפאנינן או מן פרזי אלחמאם עלי
10 מא תנאל ידה: 31 תנאל ידה אהדהמא דכוה ואלאבר צעידה מע אלהדיה
ויסתגפר ענה בין ידי אללה: 32 הדה שריעה מן כאן כה בלא אלברין
ולם תנל ידה פי וקת טהרה: 33 תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא:
34 אדא דללתם אלי בלד כנעאן אלדי אנא מעט לכם אן תחווה
פאהלת בלא אלברין פי בעין בית ארין הוובם: 35 פליאת אלדי
15 לה אלבית ויכבר אלמאם קאילא קד טהר לי פי אלבית שביה
בלא²: 36 ויאמר אלמאם ליפרגו אלבית קבל אן ידכל לינטר אלבלא
ולא ינגם גמיע מא פיה ובעד דלך ידכל פינטר אלבית: 37 פאן ראי
אלבלא פאדא פי חיטאן אלבית לטוט³ מזערה או מהמרה ומנטרהא
מתספל מן אלהאיט: 38 פיברג מן אלבית אלי באכה וליוקפה סבעה
20 איאם: 39 תם ירגע פי אליום אלסאבע פאן כאן אלבלא קד תפשי פי
חיטאן אלבית: 40 פליאמר אלמאם ותכלע אלהגאר אלדי פיהן
אלבלא ותרמי אלי בארג אלקרירה אלי מוצע נגם: 41 ויקשר⁴ אלבית
מן דאבל מסתדירא וירמו כאלתראב אלדי קשרהא אלי בארג אלקרירה
אלי מוצע נגם: 42 ויאבדו הגארה אבר פידללוהא מוצע תלך אלהגארה
25 ותראב אבר יוכד ויטין אלבית: 43 פאן עאר אלבלא ואנתשר פי
אלבית בעד מא גלעת אלהגארה ובעד מא קשר אלבית ובעד מא
טיין: 44 פדבל אלמאם ונטר פאדא קד תפשי אלבלא פי אלבית פהו
ברין מאחק פי אלבית והו נגם: 45 פלינקצה מן הגארה וששבה וגמיע
תראבה וירמי דלך אלי בארג אלקרירה אלי מוצע נגם: 46 ומן דבל
30 אלי אלבית טול אלאיאם אלדי אוקפה⁵ פלינגם אלי אלמגיב: 47 ומן

¹ בקי ובפי לא נעתקה מלת אחד שהוא אך למותר. ובפי הסרה ג"כ העתקת את אשר תשיג ידו מפני שהם ג"כ יתרות. ובכ"י י' נמצא תרגום כל אלו המלות ואת מתורגם כלשון עס.

² עיין רש"י.

³ "שורות וקוים" ועיין בשרשום לאבן גנאת שהביא את פתרון הגאון והשיג עליו.

⁴ וכן תרגם אונקלוס: יקלשון.

⁵ בכ"י י' ובפי' אלדי אוקף פיהא = אשר הוכגר בהם.

טאהראן ועוד ארו והריר¹ קרמו וצעתר: 5 תם יאמר אלאמאם פידבה
 אהדהמא פי אנא בוך עלי מא מן נביע²: 6 וליאבד אלעצפור אלהי
 ועוד ארו והריר קרמו וצעתרא ויגמס דלך מע אלעצפור אלהי פי דם
 אלעצפור אלמדבוה עלי אלמא אלדו מן נביע: 7 וינצה עלי אלמתטהר
 מן אלברין סבע מראת ויטהרה ויטלק אלעצפור אלהי עלי וזה אלצהרא: 5
 8 תם יגסל אלמתטהר תיאבה ויחלק גמיע שעה וירחיץ באלמא ויטהר
 ובעד דלך ידבל אלי אלעסבר ויקים צארג מנולה סבעה איאם:
 9 פאדא כאן איצא פי אליום אלסאבע³ יחלק גמיע שער ראסה
 ולחותה והואגב עיניה מע סאר שעה ויגסל תיאבה וירחיץ בדנה
 באלמא ויטהר: 10 ופי אליום אלתאמן יקדם ברופן צהיחין ורבלה
 אבנת סנתהא צהיחה ותלאתה עשור מן סמיד הדיה מלתותה בדהן ולג
 דהן: 11 ויוקס אלאמס אלמטהר אלרגל אלמתטהר והי בין ידי אללה
 ענד כאב זבא אלמהצר: 12 ויאבד אלאמאם אחד אלברופן ליקרבה
 ען אלאתם ואללג אלדהן ויהרבהא תהריבא בין ידי אללה: 13 תם
 ידבהה פי אלמוצע אלדו ידבה אלדבוה ואלצעידה פי מוצע אלקרם
 לאן קרבאן אלאתם הו באלדבוה ללאמאם מן בואין אלאקדאם: 14 תם
 יאבד מן דמה ויגעל עלי שחמה אדן אלמטטהר אלימי ועלי אבהאם
 ידה אלימי ואבהאם רגלה אלימי: 15 ויאבד אלאמאם מן אללג
 אלדהן וינב עלי כפה אליסרי: 16 תם יגמס אצבעה אלימי מן אלדהן
 אלדו עלי כפה אליסרי וינצה באצבעה סבע מראר בין ידי אללה: 20
 17 תם ינע מן באקיה עלי שחמה אדן אלמתטהר אלימי ועלי
 אבהאם ידה אלימי ואבהאם רגלה אלימי עלי דם קרבאן אלאתם:
 18 ואלפאצל מנה ינעה עלי ראס אלמתטהר ויסתגפר ענה בין ידי
 אללה: 19 תם יעמל אלאמאם אלדבוה ויסתגפר ען אלמתטהר מן
 נגאסתה ובעד דלך ידבה אלצעידה: 20 תם ינעד אלצעידה ואלהדיה
 עלי אלמדבה ויסתגפר ענה אלאמאם ויטהר: 21 ואן כאן פקרא לא
 תנאל ידה דלך פליקרב ברופא ואהדא קרבאן אלאתם ללתחרוך
 לוסתגפר ענה ועשרא מן סמיד מלתות בדהן הדיה ולג דהן: 22 ושפנין
 או פרזי חמאם עלי מא תנאל ידה פיוון אהדהמא דבוה ואלאבד
 צעידה: 23 פליאת בהמא פי אליום אלתאמן מן איל טהרה אלי אלאמאם
 30

(1) כן הטוחא בכיו י ובפ רל ובגר משי הצמוע בתולעת. וזה נגד דעת קדמונינו
 שאמרו כלם ששני הוא בגר של צמר. ובקי: צבג קרמו. וזה מה שתרגום אונקלוס: וצבע והורין.
 ושניו הטוחאות הנה נמצא בכל הפרשה.

(2) "תמים הלקוחים מן טעין".

(3) "ובהיותו עוד ביום השבועי" ר"ל אחר שישב מהוין לאהלו.

גלד או פי מא צנע מנה: 49 ויבון אלבלא אבצר או אהמר פי אלתוב
 או פי אלגלד או אלסדא או אללחמה או פי שי מן אנא אלגלוד פדלך
 הו בלא אלברין פליורא אלי אלאמאם: 50 תם ינטרה אלאמאם ויוקפה
 סבעה איאם: 51 תם ינטרה אלאמאם פי אליום אלסאבע פאן תפשי
 5 פי אלתוב או פי אלסדא או אללחמה או פי אלגלד וגמיע מא יעמל
 אלגלד ללצנאעה פדאך אלבלא ברין מאחק והו נגם: 52 פליחרק
 אלתוב או אלסדא או אללחמה כאן מן צוף או כתאן או גמיע אנא
 אלגלד אלדי ויבון פיה אלבלא פאנה ברין מאחק לדלך יחרק באלנאר:
 53 ואן ראה אלאמאם לם יתפש פי אלתוב או אלסדא או אללחמה או
 10 גמיע אניה אלגלד: 54 פליאמר אלאמאם בגסלה באלמא ויוקפה סבעה
 איאם תאניה: 55 תם ינטרה אלאמאם בעד מא גסל פאן כאן לם ינקלב
 לונה ולם יתפש פהו נגם וליחרק באלנאר והי מהלכה כאנת פי סחקה
 או זבירתה⁽¹⁾: 56 פאן ראה אלאמאם קד כבי אלבלא בעד מא גסל
 פליזרקה מן אלתוב או מן אלגלד ויקטעה מן אלסדא או אללחמה⁽²⁾:
 15 57 ואן טהרת ויארד פי אלתוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אנא
 אלגלוד פהי אלמנתשרה⁽³⁾ פלתחרק באלנאר אלתוב אלדי פיה אלבלא:
 58 ואלתוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אנא אלגלוד אן גסלת
 פואל ענאה אלבלא פלתגסל תאניה ותטהר: 59 הדה שריעה בלא
 אלברין אלבאי⁽⁴⁾ פי תוב אלצוף או אלכתאן או אלסדא או אללחמה או
 20 שי מן אנא אלגלוד ליטהר או לינגם:

יד

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 הדה תבון שריעה אלברין
 פי וקת טהרה אן יותא בכברה אלי אלאמאם⁽⁵⁾: 3 פליזרג אלאמאם
 אלי כארג אלעסבר פאדא נטר אן אלברין קד אשפי מן בלא אלברין
 25 אמר פיה במא יגב⁽⁶⁾: 3 פיאמר אלאמם ויזלד ללמתטהר עצפוראן היא⁽⁷⁾

⁽¹⁾ העתקה הזאת הובא בספר המבחר וזה לשונו: ואינו קרוב שיהיה בקרחתו כבגד
 ישן שנפל שיערו ומתחיל וגכהת כבגד חדש שמגביה שיערו. וכן בתרגום אונקלוס: בשחוקותה
 או בחרותותיה. ותראב"ע תביא בשם תנאון פירוש אחר וזה לשונו: בקרחת הפאה האחרת כי
 כגבחת היא מפאת פני הבגד. ורש"י ערב את שני הפירושים.

⁽²⁾ "ויקדעהו מן הבגד או מן העור ויחתכנה מן השתי או מן הערב".

⁽³⁾ "מתפשטת".

⁽⁴⁾ "צרעת פרטית" מפני שלא דבר הכתוב בצרעת בכלל.

⁽⁵⁾ ר"ל הרואים את המצוער מחוץ למחנה יבואו ויגידו לכהן כי נרפא הוא ואז הכהן
 יצא אליו.

⁽⁶⁾ "יצוה בו מה חוכתו".

⁽⁷⁾ כן הוא בכ"י י. ובק' ובפ' הסרה זאת המלה.

מכאנחה ולם תתפש פי אלגלד והו כאביה פהו מן אתר אלכי פליטהרה
 אלאמאם פאנחה תשוט אלכי¹: 29 ואי רגל או מראה כאן בה בלא
 פי ראסה או פי להיתה: 30 פלינטרה אלאמאם פאן כאן מנטרה
 עמיקא מן אלגלד ופיה שער דקיק אצהב פלינגסה אלאמאם פאנה
 בלף והוא ברין אלדאם או אללחי: 31 ואן ראה אלאמאם ולים מנטרה⁵
 עמיקא מן אלגלד ולים פיה שער אסוד פליוקפה סבעה איאם: 32 תם
 ינטרה פי אליום אלסאבע פאן הו לם יתפש ולם יכן פיה שער אצהב
 ומנטרה לים עמיק מן אלגלד: 33 פליחלק גמיע ישערה מא בלא מוצע
 אלכלף פליוקפה סבעה איאם תאניה: 34 תם ינטרה אלאמאם פי אליום
 אלסאבע פאן הו לם יתפש פי אלגלד ומנטרה לים עמיקא מן אלגלד¹⁰
 פליטהרה ויגסל תיאבה ויטהר: 35 ואן תפשי אלכלף פי בדנה בעד
 טהרה: 36 פנטרה אלאמאם וקד תפשי פי אלגלד פלא יפחין ען
 אלישער אלאצהב בכרהאן² אנה נגם: 37 ואן וקף אלכלף פי
 עינה ונבת פיה שער אסוד פקד ברא אלכלף והו טאהר פליטהרה
 אלאמאם: 38 ואי רגל או מראה כאן פי גלד בדנהם בקע בקע בייץ:¹⁵
 39 פלינטר אלאמאם פאדא כאן פי גלד אבדאנהם בקע באביה בייץ³
 פהו בחק אנתשר פי אלגלד והו טאהר: 40 ואי אנסאן אנתתף שער
 ראסה פהו אצלע והו טאהר: 41 ואן אנתתף ממא ילי וגהה פהו אגלה
 והוא טאהר: 42 ואן כאן פי אלצלעה או אלגלחה בלא אביץ מהמר
 פימכן אן יכון ברצא⁴ קד אנתשר פי צלעתה או פי גלחתה:²⁰
 43 פלינטרה אלאמאם אן כאנת שאמה אלבלא ביצא מהמרה פי
 צלעתה או פי גלחתה עלי סביל מנאטר ברין סאיר גלד אלברן
 ואחכאמהא⁵: 44 הו רגל אברין והו נגם פלינגסה אלאמאם תנגיסא
 פאן בלאה פי ראסה: 45 ואלאברין אלדי בה אלבלא יגב אן תכון
 תיאבה ממוקה וראסה משעתא ועלי שארבה יתלתם וינאדי אלנגם²⁵
 אלנגם⁶: 46 טול מא אקאם בה אלבלא ינגם פאנה נגם פלינגלם
 פראדא בארג אלעסבר יכון מסבנה: 47 ואי תוב כאן פיה בלא אלברין
 מן תוב צוף או כתאן: 48 או סדא או לחמה מן כתאן או צוף או פי

¹ הגאון תרגם בזה הפסוק שאת כמו שתרגם למעלה בפסוק כ"ג צרכת כמלת אתר = רושם. והעתיק כאן צרכת כערכו שו"ט = חמום.

² ר"ל לא יבקש סימן מוסאה בשער תצהב.

³ בכ"י י ובס"י פי ביאצאה = כלובן שלהם וזה כמו שפירש רש"י: שאין לובן שלהן ע"י אלא כהה.

⁴ "אפשר ישכר פרהה צרעת".

⁵ "כדרך מראות צרעת שאם עור גופו ומשפטיה".

⁶ רש"י: משבוע שהוא כמא ר"ל כדי להרחוק בני אדם ממנו.

אלבלא ולם יתפש פי אלגלד פליטהרה פאנהא עארצה ויגסל תיאבה
 ויטהר: 7 ואן תפשת אלעארצה פי גלדה בעד מא אורי ללאמאם
 פטהרה פליורהא לה תאניה: 8 ואדא ראי אלאמאם קד תפשת פי גלדה
 פלינגסה פאנהא כרין: 9 ואדא כאן כאנסאן בלא כרין פליות בה
 5 אלי אלאמאם: 10 פנטר אלאמאם פאדא כשאמה ביצא פי גלדה וקד
 אנקלבת אלשער אביץ או גזו מן לחם נקי⁽¹⁾ פי אלשאמה: 11 כרין
 עתיק פי גלד בדנה פלינגסה אלאמאם ולא יוקפה אד הו נגס: 12 ואן
 אנתשר אלכרין פי אלכדן חתי גטא גמיע בדן אלמכתלי⁽²⁾ מן ראסה
 אלי רגליה גמיע מנטר עיני אלאמאם: 13 פנטר אלאמאם פאדא קד
 10 גטא אלכרין גמיע בדנה פליטהרה אד קד אנקלב בלה אביץ פהו
 טאהר: 14 ואי יום טהר פיה לחם נקי פלינגס פיה: 15 כאן ירי
 אלאמאם אללחם אלנקי פלינגסה לאן אלגזו מן אללחם אלנקי מע
 אלכרין נגס הו⁽³⁾: 16 ואן רגע אללחם אלנקי פאנקלב אביץ פליג
 אלי אלאמאם: 17 פאדא נטר אלאמאם אן אלבלא קד אנקלב אביץ
 15 פליטהרה אנה טאהר: 18 ואי אנסאן כאן פי גלד בדנה קרה פברא:
 19 פצאר פי מיצע אלקרה שאמה ביצא או בקעה ביצא מהמרה פליור
 ללאמאם: 20 פאדא ראי אלאמאם מנטרהא מתספלה מן אלגלד ושערהא
 קד אנקלב אביץ פלינגסה פאנהא בלא כרין אנתשר פי אלקרה:
 21 ואן הו נטרהא ולם יכן פיהא שער אביץ וליס הו מתספלה מן
 20 אלגלד כל הו כאביה פליוקפה אלאמאם סבעה איאם: 22 ואן הו
 תפשת פי אלגלד פלינגסה אלאמאם פאנהא בלא: 23 ואן וקפת
 אלבקעה מכאנהא לם תתפש פהו מן אתר⁽⁴⁾ אלקרה פליטהרה
 אלאמאם: 24 ואי אנסאן כאן פי גלד בדנה כי נאר תם צאר גז אלכי
 בקעה ביצא מהמרה או ביצא פקט⁽⁵⁾: 25 פלינטרהא אלאמאם פאן
 25 אנקלב אלשער אביץ וכאן מנטרהא עמיקא מן אלגלד פהו כרין
 אנתשר פי אלכי פלינגסה אלאמאם⁽⁶⁾: 26 פאן ראהא אלאמאם וליס
 פיהא שער אביץ וליסת הו מתספלה מן אלגלד כל הו כאביה פליוקפה
 אלאמאם סבעה איאם: 27 תם ינטרה פי אליוס אלסאבע פאן תפשת
 פי אלגלד פלינגסה אלאמאם פאנהא בלא כרין: 28 ואן וקפת אלבקעה

(1) "חלק מבשר נקי".

(2) "כל בשר הננוע".

(3) "כאשר יראה הכהן הבשר החי ויטמאהו מפני שחלק מבשר החי עם הצרעת טמא הוא".

(4) ת"א: רושם שחנא. ועיון רש"י.

(5) "או רק לכנה".

(6) לא העתיק הגאון המלות נגע צרעת היא כי למותר הן.

פי אלמא וסאיר אלנפוס אלדאב־ה⁽¹⁾ עלי אלארץ: 47 תפרו⁽²⁾ בין אלנגס ואלטאהר ובין אלהיוואן אלדי וכל ואלדי לא ויכל:

יב

- 1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל קאילא איה
 אמראה עלקת פולדת דכרא פתנגס סבעה איאם כאיאם בעד היצתהא⁽³⁾ 5
 תבון נגאסתהא: 3 ופי אליום אלתאמן תנתן קלפה אחלילה⁽⁴⁾:
 4 ותלאתה ותלתין יומא תקים פי דם אלטהר לא תלאמס שיא מן
 אלאקדאם ולא תדבל אלי אלקדס אלי כמאל איאם טהרהא: 5 פאן
 ולדת אנתי פלתנגס אסבועין כהכס היצתהא⁽⁵⁾ וסתה וסתין יומא תקים
 עלי דם אלטהר: 6 וענד כמאל איאם טהרהא לאבן או אבנה תאת 10
 כבכיש אבן סנתה ללצעידה ופרך המאם או שפנינא ללדכוה אלי כאב
 כבא אלמחצר אלי אלאמאם: 7 ויקרבה בין ידי אללה ויסתגפר ענהא
 ותטהר מן נביע דמהא הדה שריעה אלואלדה ללדכר או ללאנתי:
 8 פאן לם תנל ידהא מקדאר שאה פלתאמד שפנינן או פרזי המאם
 אהדהמא ללצעידה ואלאכר ללדכוה ויסתגפר ענהא אלאמאם פתטהר: 15

יג

- 1 תם כלם אללה מוסי והרון קאילא: 2 אי אנסאן כאן פי גלד
 בדנה שאמה או עארצה או בקעה או צאר⁽⁶⁾ פי בדנה בלא ברץ פליות
 כה אלי הרון אלאמאם או אלי אחד מן בניה אלאימה: 3 פינטר
 אלאמאם אלבלא פי גלד אלכדן פאן כאן פיה שער קד אנקלב אביין 20
 ומנטר אלבלא עמיק מן גלד בדנה פהו בלא ברץ פאדא ראה כדאך
 פלינגסה: 4 ואן כאנת בקעה ביצא לים מנטרהא עמיק מן אלגלד
 וישערהא לם ינקלב אביין פליוקפה⁽⁷⁾ סבעה איאם: 5 תם ינטרה פי
 אליום אלסאבע פאן וקה אלבלא בעינה לם יתפש פי אלגלד פליוקפה
 סבעה איאם תאניה: 6 תם ינטרה פי אליום אלסאבע תאניה פאן כבי 25

(1) פי: אלסאעיה. וכן מנחג הגאון לתרגם פעל שרץ.

(2) ר"ל זאת התורה תכדיל.

(3) וכן ת"א: כוונתי רחוק מוכחה וכן העתיק הגאון לכמה ט"ו ל"ג מלת דוה האיין והוא אשה שיש לה וסתה.

(4) ערלת אמתה.

(5) כדין דותה ר"ל כדין וסתה.

(6) או ת"א: ר"ל אשלו יהיה נגע אהר משנים ומשלשה מינים הנזכרים מצטרפין.

ועיין ספרא דף ס' א'.

(7) יעטרהו.

27 בהא ינגם: וכל סאלך עלי כפיה מן גמיע אלוהש אלסאלך עלי
 ארבע פהו נגם לבם כל מן דנא בנכאילהם ינגם אלי אלמגיב: 28 ומן
 המל מן נכאילהם יגסל תיאבה וינגם אלי אלמגיב כדאך הי אנגאם
 לבם: 29 והדא לבם אלנגם מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ אלכלדה
 5 ואלפאר ואלעב לאצנאפהא: 30 ואלורל ואלחרדון ואלעשאיה ואלחרבא
 ואלסאם אבריין: 31 הדה אלנגסה לבם מן גמיע אלדביב כל מן דנא
 בהא פי האל מותהא ינגם אלי אלמגיב: 32 וכל מא וקע עליה מנהא
 בעד מותהא ינגם מן גמיע אניה אלזשב או תוב או גלד או מסה וכל
 אניה יעמל בהא צנעה וידכל פי אלמא וינגם אלי אלמגיב ויטהר:
 10 33 וכל אנא לוק וקע מנהא שי אלי דאכלה כל מא דאכלה ינגם
 ואיאה פאכסרו: 34 מן גמיע אלטעאם אלדי ויכל ממא ידאכלה
 אלמא ינגם וגמיע אלשראב אלדי ישרב פי כל אנא ינגם: 35 וכל
 מא וקע מן נכאילהם עליה פינגם מן תנור ומסתוקד פאנקצוהמא
 לאנהא נגסה וכדאך נגם יבון לבם⁽¹⁾: 36 אמא עין ובור ומלאם אלמא
 15 פיבון טהרא⁽²⁾ ומן דנא בנכאילהא⁽³⁾ פינגם: 37 ואן וקע מן נכאילהא
 עלי שי מן אלנבאת ואלהב אלדי יזרע⁽⁴⁾ פהו טאהר: 38 פאן געל מא
 עליה ווקע מן נכאילהא עליה פהו נגם לבם: 39 ואדא מאת מן
 אלחיואן אלדי הו טלק לבם אן תאכלוה מן דנא בנבילתה פלינגם
 אלי אלמגיב: 40 ומן אכל מנהא יגסל תיאבה וינגם אלי אלמגיב ומן
 20 המל מנהא יגסל תיאבה וינגם אלי אלמגיב: 41 וגמיע אלדביב אלדאב
 עלי אלארץ פהו רגם לא יוכל: 42 מן סאלך עלי צדדה וסאלך עלי
 ארבע אלי כל מא כתרת ארגלה⁽⁵⁾ מן גמיע אלדביב אלדאב עלי
 אלארץ לא תאכלוהם פאנהם ארגאם: 43 לא תרגסו אנפסכם בשי
 מן אלדביב אלדאב ולא תתרגסו בהם פתעצוני בדלך⁽⁶⁾: 44 אנא
 25 אללה רבכם פתקדסו וכונו מקדסין פאני אלקדוס ולא תנגסו אנפסכם
 בשי מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ: 45 לאני אללה אלמצעדכם מן
 בלד מצר לאבון לבם אלאהא פכונו מקדסין לאני אללה אלקדוס:
 46 הדה שריעה אלכהאים ואלטאיר וגמיע אלנפוס אלחיה אלדאבה

(1) פי: וכלך חכם כל מא הו לבם נגם = וכן הרין בכל מה שהוא טמא לבם.

(2) רשיי: הטובל בהם.

(3) רשיי: אפילו הוא בתוך מעין ובור שבהם הנבילה.

(4) "מן הצמחים ומן הורע אשר יזרע".

(5) וכן ת"א: עד כל סגיאות רגלאין. ר"ל מן השרץ ההולך על גחון וכו' עד השרץ אשר

רבו רגליו.

(6) "ותמרוני כזה" עיין למטה י"ח כ"ד וספרא ג"ז ב': ואם משמאים אתם בהם סופכם

ליטמא בם.

וקולא להם הדא אלהוואן אלדי יגזו אן תאכלוה מן גמיע אלבהאים
 אלתי עלי אלארץ: 3 כל מטלפה בטלף ומפרק טלפהא תפריקא
 ומצעדה אלאגתראר מן אלבהאים פכלוהא: 4 ואמא הדה פלא
 תאכלוהא מן אלמצעדה אלאגתראר ומן אלמטלפה אלאטלאף אלגמל
 פאנה מצעד אגתראר גיר מטלף בטלה והו נגס לבס: 5 ואלובר 5
 פאנה מצעד אגתראר גיר מטלף בטלף מהרם הו לבס: 6 ואלארנבה
 פאנה מצעדה אגתראר וגיר מטלפה בטלף מהרמה הי לבס: 7 ואלגזזר
 פאנה מטלף בטלף וטלפה מפרק תפריקא והו אגתרארא לא יגתר
 מהרם הו לבס: 8 מן להומהא לא תאכלו ובנבאילהא לא תדנו כדאך
 הי נגסה לבס: 9 והדא מא יגזו אן תאכלו מן גמיע מא פי אלמא כל 10
 מא לה אגנהא ופלוס פי אלמא פי אלכחאר ואלאודיה פכלוה: 10 וכל
 מא לים לה אגנהא ופלוס פי אלכחאר ואלאודיה פי גמיע דביב אלמא
 וגמיע אלהוואן אלדי פיה פהו רגס לבס: 11 וסביל בונה רגסא הו אן
 מן להומהא לא תאכלו ובנבאילהא תרגסו: 12 כדאך כל מא לים לה
 אגנהא ופלוס פי אלמא רגס הו לבס: 13 והדא תרגסו מן אלטאיר 15
 ולא יוכלו לאגהא אגנאס אלנסר ואלעקאב ואלענקא: 14 ואלהדא 1
 ואלעדא לאצנאפהא: 15 וגמיע אלגראביב לאצנאפהא: 16 ואלנעאס
 ואלטאף ואלסאף ואלבאז לאצנאפהא: 17 ואלבוס ואלזמג ואלבאשק:
 18 ואלשאהן ואלקוק ואלרס: 19 ואלעקר ואלבנבנא לאצנאפהא
 ואלהדד ואלפאשי: 20 וגמיע דביב אלטאיר אלסאלך עלי ארבע ארגל
 הו רגס לבס: 21 אמא הדה פכלוה מן גמיע דביב אלטאיר אלסאלך
 עלי ארבע מא לה כראעאן פוק רגליה ליתב^ב בהמא עלי אלארץ:
 22 הדא מא תאכלוה מנהם אלגראד וצנופה ואלדבא וצנופה ואלהרגל
 וצנופה ואלגנדב וצנופה: 23 וסאיר דביב אלטאיר אלדי לה ארבע
 ארגל פהו רגס לבס: 24 ומן הדה פאנגסו^ב כל מן דנא בנבאילהם
 25 ונגס אלי אלמגיב: 25 ומן חמל מן נבאילהם יגסל תיאבה וינגס אלי
 אלמגיב: 26 מן גמיע אלבהאים אלתי הו מטלפה בטלף ותפריקא
 ליסהא^א מפרקה ואגתרארא ליסהא מצעדה פהי רגסה לבס מן דנא

(1) העתיק כאן טמא כמשמיעו ובפסקוים הכאים תרגם מחרם = אסור.

(2) "ובזה יהיה שקין שמבשרם לא תאכלו וכו' ועל דרך הזה כל אשר אין לו וכו'.

(3) עיין ראביע שהשיג על הגאון ואמר שזה העוף לא היה ולא נברא.

(4) עיין מה שהערנו בזה בדברים י"ד וי"ג.

(5) וכן ת"א: לקפצא.

(6) ר"ל וסבל אלה האמורים למטה כ"ו כ"ז תמאור והשתמש בהעתקתו פעם בלשון

זכר פעם בלשון נקבה.

(7) כ"א: ליסת.

ואכותכם גמיע בני אסראיל הם יבכון עלי אלהריק אלדי אחרקה אללה:
 7 ומן באב זבא אלמחצר לא תכרזו לילא תהלכו לאן דהן מסה אללה
 עליכם פנעו כמא קאל מוסי: 8 תם כלם אללה הרון קאילא: 9 זמרא
 ומסכרא לא תשרב אנת ובנוך מעך פי דכולכם אלי זבא אלמחצר ולא
 5 תהלכו רסם אלדהר עלי מר אזיאלכם: 10 ולתפצלו¹ בין אלקדם
 ואלבלדל ואלנגם ואלטאהר: 11 ולתפתו² בני אסראיל כגמיע אלרסום
 אלדי אמרתכם עלי ידי מוסי: 12 תם כלם מוסי להרון ולאעזור
 ולאיתמר אבניה אלבאקין כדו אלהדיה אלפאצלה מן קראבין אללה
 וכלוהא פטירא לוק אלמדבה לאנהא מן זואין אלאקדאם: 13 וגאזו
 10 אן תאכלהא איצא פי סאר אלמואצע אלמקדסה³ אד הי רוקך ורוקך בנוך
 מן קראבין אללה לאן כדא אמרת: 14 ואמא קין אלתתריך וסאק
 אלרפיעה פכלוהמא פי מוצע טאהר⁴ אנת ובנוך ובנאתך מעך פאנהא
 רוקך ורוקך בנוך קד אעטיתחמא מן דבאיה סלאמה בני אסראיל:
 15 כדאך סאק אלרפיעה וקין אלתתריך מע אלשחום אלמחרקה
 15 יאתו בהא לתתריך תחריבא בין ידי אללה פתכון לך ולבנוך מעך רסם
 אלדהר כמא אמר אללה: 16 ועתוד אלדבוה אלתמסה מוסי פהודא
 קד אחרק פסכט עלי אלעזור ואיתמר אבני הרון אלבאקין קאילא: 17 מא
 באלכם לס תאבלו אלדבוה פי מוצע מקדם לאנהא מן זואין אלאקדאם
 ואללה אעטאכם איאהא לתחמלו וזר אלגמע ותסתגפרו ענהם בין ידי
 20 אללה⁵: 18 ואיצא הודא לס ידכל מן דמהא אלי אלקדם אלגואני פקד
 כאן יגב אן תאכלוהא פי אלקדם⁶ כמא אמרת לכם: 19 פקאל הרון
 אלי מוסי הודא אליום אלדי קרבו דבותהם וצעידתהם בין ידי אללה
 וואפאני מתל הדה אלמצאוב פלו אכלת אלדבוה אליום הל כאן יחסן
 דלך ענר אללה⁷: 20 פלמא סמע מוסי דלך חסן ענדה:

יא

25

1 וכלם אללה מוסי והרון וקאל להמא: 2 כלמא בני אסראיל

(1) "כדו שתבדילו" עיי רש"י. — (2) "ותרו" מלשון אשר יורו אתכם הכהנים דברים כ"ד ח. (3) "ובותר לכם ג"כ לאכול אותה בשאר מקומות הנזקשים" וכן נמצא בספרא מ"ז א': לרבות השכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש.

(4) ר"ל בתוך ירושלים. עיין ספרא. — (5) ר"ל וכן יובאו השוק והחזה עם החלבים (6) השתמש הגאון כאן בלשון רבים מפני שהעגרה מוסבת על כל הכהנים שהיו עם שני בני אהרן.

(7) "ועוד הן לא הובא מדמה אל הקדש פנימה וכבר היה ראוי שתאכלו במקום קדש" ובספרא ע"ז ב': ואין חטאת פסולה עד שיכנס דמה לפניו.

(8) "תקראנה אותי כאלו הצרות ואלו אכלתי חיום את החטאת ההיה זה לרצון לפני ד'" והא הא השאלה עיין אבן גנאה בספרו אללמיע 357.

מסתדירא: 18 תם כלגו אליה אעצא אלצעידה מע אלראם וקתר דלך
 עלי אלמדבח: 14 וגסל אלגוף ואלאכארע וקתר דלך מע אלצעידה
 עלי אלמדבח: 15 תם קדם קרבאן אלקום פאכד עתוד אלדכוה אלדי
 ללקום פדבחה ודכא בה כאלאויל: 16 וקדם אלצעידה וצנעהא
 באלסירה: 17 תם קדם אלהריה ומלא כפה מנהא וקתר דלך עלי 5
 אלמדבח מא זלא צעידה אלגדאה: 18 ודבח אלתור ואלכבש דבאיה
 אלסלאמה אלתי ללקום וכלגו בנו הרון אליה אלדם ורשה עלי אלמדבח
 מסתדירא: 19 ואלשחום מן אלתור ומן אלכבש אלאליה ואלמגשי'
 ואלבלי וזואדה אלכבד: 20 פגעלו אלשחום מע אלקצוין² וקתר אלשחום
 עלי אלמדבח: 21 ואלקצוין ואלסאק אלאימאן הרבחה הרון תחריבא 10
 בין ידי אללה כמא אמר מוסי: 22 תם שאל הרון ידיה אלי אלקום
 וכארך עליהם בעד אן נול³ מן עמל אלדכוה ואלצעידה ודבח
 אלסלאמה: 23 תם דכל מוסי והרון אלי זבא אלמחצר וזרגא ובארכא
 אלקום ותגלי ללקום נור אללה: 24 באן⁴ ברנת נאר מן ענד אללה
 פאכלת עלי אלמדבח אלצעידה ואלשחום פנטר אלקום ורנו ווקעו עלי 15
 וגוההם:

י

1 תם אכד אבנא הרון נדב ואביהוא כל רגל מגמרתה וגעלא
 פיהמא נארא וצירא עליהמא בכורא וקרבא בין ידי אללה נארא גריבה
 מא לם יאמרדם⁵ בהא: 2 וברנת נאר מן ענד אללה פאכלתהמא 20
 ומאתא בין ידי אללה: 3 פקאל מוסי להרון הו מא קאל אללה אני
 כאלמקרבין אלי אתעטם⁶ ובהצרה גמיע אלקום אתכרם פסכת הרון:
 4 תם דעא מוסי במישאל ואלצפן אבני עזיאל עם הרון פקאל להמא
 תקדמא אחמלא אכותכס⁷ מן בין ידי אלקדם אלי זארג אלעסבר:
 5 פתקדמא והמלאהמא בתואניהמא אלי זארג אלעסבר כמא אמר 25
 מוסי: 6 קאל מוסי להרון ולא לעזור ולאיתמר אבניה רווסכם לא
 תשעתו ותיאככם לא תמוקו ולא תהלכו ועלי גמיע אלגמעה יכון סכט⁸

(1) כמ"י י: אלמגשי אלגוף = המכסה את הקרב.

(2) «עם ההנות» ועיין למעלה ז' ל.

(3) «אחר שירד (מן המזבח) וכן בראשית: וכבר ירד.

(4) ר"ל שכבוד ר' נראה בוציאת האש.

(5) ר"ל אשר לא צוה את הכהנים.

(6) «אתגדל בנקרבים אלי».

(7) ס': אכויבמא.

(8) «יהיה קצף» עיין ר' כה"י בלקושים.

וקָתְרָהָא עַלִי אֶלְמִדְבַח מַע אֶלְצִעִידָהּ¹ לְאַנְהָא קֶרְבָּאן כַּמְאֵל לֵלָהּ מִקְבֹּל
 מְרִצִי: 29 תָּם אֲבָד מוֹסֵי אֶלְקִי וְחָרְבָה תַּחֲרִיבָא בֵּין יְדֵי אֱלֹהֵי וּבִאֵן
 לְמוֹסֵי נְצִיבָא מִן כְּבִישׁ אֶלְכַמְאֵל כַּמָּא אִמְרַ אֱלֹהֵי מוֹסֵי: 30 תָּם אֲבָד
 מוֹסֵי מִן הָרֹן אֶלְמִסוּחִיָּהּ וּמִן אֶלְדָּם אֶלְדִּי עַלִי אֶלְמִדְבַח פְּנִצָּה עַלִי הָרֹן
 5 וְתִיבָבָה וּבְנִיָה וְתִיבָבָה בְנִיָה מַעַה וּקְדָשָׁהּ אֲגַמְעִין: 31 וּקְאֵל מוֹסֵי לְהָרֹן
 וּבְנִיָה אֶטְבְּלוּ אֶלְלָחַם עֵנַד בָּאֵב כָּבָא אֶלְמַחְצֵר וְתָם אִיֶּצָא פְּכֻלוּהּ מַע
 אֶלְלָבּוּ אֶלְדִּי פִי סַל אֶלְכַמְאֵל כַּמָּא אִמְרַת וּקְלַת הָרֹן וּבְנִיָה יֵאֲבֹלוּ:
 32 וּמָא פְּצַל מִן אֶלְלָחַם וְאֶלְלָבּוּ פִּאֲהַרְקוּהָ בְּאַלְנָאֵר: 33 וּמִן כָּאֵב כָּבָא
 אֶלְמַחְצֵר לֹא תִלְרָגּוּ סַבְעָה אִיָּאֵם אֶלִי יוֹם פְּרָאָג אִיָּאֵם כַּמְאֶלְכֶם פִּאֵן
 10 סַבְעָה אִיָּאֵם תַּכְמַל וְאַנְבַּבְכֶם²: 34 וּכְמָא עֵמַל בְּכֶם אֱלֹוִים כְּדָאֵךְ אִמְרַ
 אֱלֹהֵי אֵן יַעֲמַל³ וְיִסְתַּגַּפֵּר עֵנְכֶם: 35 וְעֵנַד כָּאֵב כָּבָא אֶלְמַחְצֵר תִּלְגְּלוּ
 לִילָא וְנִהָאֵרָא סַבְעָה אִיָּמִם וְתַחֲפִטּוּ תַּפְּשׁ אֱלֹהֵי וְלֹא תַהֲלִבוּ לֵאֵן
 כְּדָאֵךְ אִמְרַת: 36 וְצִנַּע הָרֹן וּבְנִיָה בְּגַמִּיעַ אֶלְאִמּוֹר אֶלְתִּי אִמְרַ אֱלֹהֵי מוֹסֵי:

ט

1 פִּלְמָא כֵּאֵן אֱלֹוִים אֶלְתָּאֵמֵן דַּעָא מוֹסֵי כַּהֲרֹן וּבְנִיָה וְאִשִּׁיאֵךְ
 15 אִסְרָאִיל: 2 פְּקַאֵל לְהָרֹן כְּדֵי עֵגְלָא מִן בִּקְר לְלִדְבוּהָ וּכְבִישָׁא לְלִצְעִידָהּ
 צַחֲוִיָּן וְקָרְבַּהֲמָא בֵּין יְדֵי אֱלֹהֵי: 3 וּמִר בְּנֵי אִסְרָאִיל קִיאֵלָא כְּדֵי עֲתוּדָא
 מִן אֶלְמַאֲעֵנוּ לְלִדְבוּהָ וְעֵגְלָא וּכְבִישָׁא אֲבַנֵי סַנֵּה צַחֲאָחָא לְלִצְעִידָהּ:
 4 וְתוּרָא וּכְבִישָׁא לְלִסְלָאֲמָהּ יִדְבַּחָאן בֵּין יְדֵי אֱלֹהֵי וְהִדִּיָּהּ מִלְתוּתָהּ בְּדָהן
 20 לֵאֵן הִדָּא אֱלֹוִים אֱלֹהֵי מִתְגַּלֵּל לְכֶם: 5 פְּקִדְמוּ מָא אִמְרַ כַּה מוֹסֵי אֶלִי
 כָּאֵב כָּבָא אֶלְמַחְצֵר וְתַקְדָּם גַּמִּיעַ אֶלְגַּמַּע וּוּקְפוּ בֵּין יְדֵי אֱלֹהֵי: 6 קַאֵל
 מוֹסֵי הִדָּא אֶלְאִמְרַ אֶלְדִּי אִמְרַ אֱלֹהֵי אַעֲמִלוּהָ וְיִתְגַּלֵּי לְכֶם נוֹר אֱלֹהֵי:
 7 פְּקַאֵל מוֹסֵי לְהָרֹן תַּקְדָּם אֶלִי אֶלְמִדְבַּח וְאַעֲמַל דְּבוּתְךָ וְצִעִידְתְךָ
 וְאַסְתַּגַּפֵּר עֵנְךָ וְעֵן קוּמְךָ וְאַעֲמַל קֶרְבָּאֵן אֶלְקוּם וְאַסְתַּגַּפֵּר עֵנְהֶם כַּמָּא
 25 אִמְרַ אֱלֹהֵי: 8 פְּתַקְדָּם הָרֹן אֶלִי אֶלְמִדְבַּח פְּדַבַּח עֵגְלָא אֶלְדְּבוּהָ אֶלְדִּי
 לַה: 9 פְּקִדָּם בְּנֵי הָרֹן אֶלְדָּם אֱלִיָּהּ פְּגַמְסֵם אַצְבַּעָה פִּיָּה וְגַעַל עַלִי אֶרְכָּאֵן
 אֶלְמִדְבַּח וּבִאֵקִי אֶלְדָּם צֵב עֵנַד אֶסְאֵם אֶלְמִדְבַּח: 10 וְאַלְתִּרְבֵּי וְאַלְכְּלִי
 וְיִיאֲדָהּ אֶלְכַבְּרֵי מִן אֶלְדְּבוּהָ קָתֵר דְּלֵךְ עַלִי אֶלְמִדְבַּח כַּמָּא אִמְרַ אֱלֹהֵי
 מוֹסֵי: 11 וְלַחֲמָה וְגִלְדָהּ אַהַרְקָהֲמָא כַּאֲלִנָּאֵר כָּאֶרְגֵּי אֶלְעַסְכֵּר: 12 תָּם
 30 דְּבַח אֶלְצִעִידָהּ וּכְלָגּוּ בְּנֵי הָרֹן אֶלְדָּם אֱלִיָּהּ וְרִשָּׁה עַלִי אֶלְמִדְבַּח

¹ «עם העלה».

² «כי שבעת ימים ימלאו חובתכם» ר"ל ששבעת ימים נצרכים למלאות ימי מלאכות.

³ «ר"ל כמו שנעשה בכך היום כן צוה ד' לעשות כל שבעת הימים».

אללה פתגוק אלגמע אלי באב זבא אלמחצר: 5 וקאל להם מוסי
הדא אלאמר אלדי אמר אללה אן יעמל: 6 פקדס הרון ובניה פגסלהם
באלמא: 7 וגעל עליה אלתוניה וקלדה באלזנאר ואלבסה אלממטר
וגעל עליה אלצדרה ושדרה בהמיאנהא וקלדה בה⁽¹⁾: 8 וציר עליה
אלכדנה וגעל פיהא אלאנאר ואלצחאיה: 9 וציר אלעמאמה עלי ראסה 5
וגעל דונהא⁽²⁾ ממא ילי וגהה עזאבה אלדהב תאג אלקדס כמא אמר
אללה מוסי: 10 ואבד מוסי דהן אלמסוחיה ומסה מנה אלמסכן וגמיע
מא פיה וקדסהם: 11 ונצה מנה עלי אלמדבה סבע מראר ומסה
אלמדבה וגמיע אניתה ואלחוץ ומקעדה וקדסהם: 12 וצב מן דהן
אלמסוחיה עלי ראס הרון ומסחה וקדסה: 13 וקדס מוסי בני הרון 10
ואלבסהם תואניא וקלדהם בזנאניר וצמדהם בקלאנס כמא אמר אללה
מוסי: 14 תם קדס רת אלדכוה ואסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה:
15 פדבחה מוסי ואבד מן דמה וגעל עלי ארכאן אלמדבה מסתדירא
באצבעה ולבאה ובאקי אלדס צבה ענד אסאסה וקדסה ואסתגפר ענה:
16 ואבד מוסי גמיע אלתרב אלדי עלי אלגוף וזיארדה אלכבד ואלכליתין 15
ושחמהמא וקתר עלי אלמדבח: 17 ואלרת מע גלדה ולחמה מע
פרתה אהרק באלנאר זארג אלעסבר כמא אמר אללה מוסי: 18 תם
קרב כביש אלצעידה פאסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 19 פדבחה
מוסי ונצה אלדס עלי אלמדבה מסתדירא: 20 ועצא מוסי אלכבש
אעצאא וקתר אלראס ואלאעצא ואלקעבה: 21 ואלגוף ואלאבארע 20
נסלהא באלמא וקתר מוסי גמיע אלכבש עלי אלמדבח הו צעידה
מקבול מרצי קרבאן ללה כמא אמר אללה מוסי: 22 תם קדס אלכבש
אלתאני כביש אלכמאל ואסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 23 פדבחה
מוסי ואבד מן דמה פגעל עלי שחמה אדן הרון אלימני ועלי כהאם
ידה אלימני ובהאם רגלה אלימני: 24 תם קדס בני הרון וגעל מן אלדס 25
עלי אשחאם אדאנהם אלאיאמן ואבאחם ארגלהם אלאיאמן ורש מוסי
באקי אלדס עלי אלמדבה מסתדירא: 25 ואבד אלתרב ואלאליה
וגמיע אלשחם אלדי עלי אלגוף וזיארדה אלכבד ואלכליתין ושחמהמא
ואלסאק אלאימן: 26 ומן אלסל אלפטיר אלדי בין ידי אללה אבד
גדרקה פטירה ואחרה וגדרקה זבו מדהונה ואחרה ורקאקה וצירהא 30
עלי אלשחום ואלסאק אלאימן: 27 וגעל אלכל עלי ידי הרון ועלי ידי
בניה וחרבהא⁽³⁾ תחרובא ללה: 28 תם אבדהא מוסי מן פוק אידיהם

(1) כבי י: ועדרה.

(2) ריל ישהצין תלוי כנצנפת. עיין שמות כ"ט ו'.

(3) פ: חרכה. והתנופה היתה למה שהיה על כפי אהרן ובניו.

20 ואִי אַנְסָאן אַבֵּל לַחֲמַא מִן דְּבַח אֶלְסְלַאמָהּ אֵלְדִי לֵלֵה וּנְגַאסְתָּה עֲלֵיהּ
 פִּינְקֻטַע דְּלֶךְ אֶלְאַנְסָאן מִן קוּמָה: 21 ואִי אַנְסָאן לַאמֶם שִׂיא מִן
 אֶלְנַגְאסָאֵת בְּנַגְאסָה אַנְסָאן אוּ בְכַהוּמָה נַגְסָה אוּ בְשִׂי מִן אֶלְדְּכִיב אֶלְנַגְסָם
 פִּאבֵּל מִן דְּבַח אֶלְסְלַאמָהּ אֵלְדִי לֵלֵה פִּינְקֻטַע אֵינְצָא דְּלֶךְ אֶלְאַנְסָאן מִן
 קוּמָה: 22 תָּם כֻּלָּם אֵלְלֵה מוּסִי קְאִילֵא: 23 מֵר לְבִנֵי אֶסְרָאִיל קְאִילֵא
 5 כֹּל שֶׁחַם בְּקֶר וּצְאֵן וּמַאֲעוּ לֹא תֹאכְלוּהָ: 24 וְשֶׁחַם אֶלְנְבִילָהּ וְאַלְסְקוּמָהּ (
 אֶסְתַּעֲמִלוּהָ פִּי כֹּל צַנְעָהּ וְאַכְלָא לֹא תֹאכְלוּהָ: 25 פֶּאן כֹּל מִן יֹאכֵל
 שֶׁחַמָּא מִן אֶלְבְּהוּמָה אֶלְתִּי יִקְרֵב מִנְהָא קֶרְבָּאן לֵלֵה יִנְקֻטַע דְּלֶךְ
 אֶלְאַנְסָאן אֶלְאַבְלָה מִן קוּמָה: 26 וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּהָ פִּי גְמִיעַ מִסַּבְבֵּיכֶם
 10 מִן אֶלְטָאִיר וְאַלְבְּהָאִים: 27 אִי אַנְסָאן אַבֵּל שִׂיא מִן אֶלְדָּם יִנְקֻטַע דְּלֶךְ
 אֶלְאַנְסָאן מִן קוּמָה: 28 תָּם כֻּלָּם אֵלְלֵה מוּסִי קְאִילֵא: 29 מֵר בְּנֵי
 אֶסְרָאִיל וְקָל לֶחֶם אֶלְמִקְרָב דְּבַח סְלַאמָהּ לֵלֵה הוּ אֵלְדִי יֹאֲתִי בְּקֶרְבָּאֵנָה
 לֵלֵה מִן דְּבַח אֶלְסְלַאמָהּ: 30 יִדָּאָה תַחֲמַל קְרָאבִין אֵלְלֵה אֶלְשַׁחַם מַעַ
 אֶלְקִיץ יֹאֲת בַּה מַעַה פִּיחֲרִיבָה תַחֲרִיבָא לֵלֵה²): 31 וְיִקְתֵּר אֶלְאַמָּאם
 15 אֶלְשַׁחַם עֲלֵי אֶלְמִדְבַּח תָּם יִצִּיר אֶלְקִיץ לְהַרְוֵן וּבְנֵיהָ: 32 וְאַלְסָאֵק
 אֶלְאַיִמִן אַעֲטוּהָ רַפְּיעָה לְלֵאמָאם מִן דְּבָאִיָּה סְלַאמְתְּכֶם: 33 וְאַלְמִקְרָב
 דָּם אֶלְסְלַאמָהּ וְאַלְשַׁחַם מִן בְּנֵי הַרְוֵן לֵה יִבּוֹן אֶלְסָאֵק אֶלְאַיִמִן נְצִיבָא:
 34 לֵאן קִיץ אֶלְתַּהֲרִיךְ וּסָאֵק אֶלְרַפְּיעָה אֶלְדַּתְהֵמָא מִן בְּנֵי אֶסְרָאִיל מִן
 דְּבָאִיָּה סְלַאמְתְּהֶם וְאַעֲטוּתְהֵמָא לְהַרְוֵן אֶלְאַמָּאם וּבְנֵיהָ רַסֶּם אֶלְדַּהֲרֵן מִן
 20 בְּנֵי אֶסְרָאִיל: 35 הִדָּה חֲצֵה הַרְוֵן וּבְנֵיהָ מִן קְרָאבִין אֵלְלֵה מִן יוֹם קְדָמוּ
 לֵיאֲמוּ לִי³): 36 אֶלְתִּי אִמֵּר אֵלְלֵה בְּהָא אֵן יַעֲטוּהָ מִן יוֹם מִסְחָהֶם מִן
 בְּנֵי אֶסְרָאִיל רַסֶּם אֶלְדַּהֲרֵן לֵאגִיָּאֵלְהֶם: 37 הִדָּה אֶלְשִׁרְיעָה לְלַצְעִידָהּ
 וְאַלְהִדִּיָּה וְאַלְדְּכִוָּה וְקֶרְבָּאן אֶלְאַתֶּם וּלְלַבְמָאֵל וּלְדַבְּחָה אֶלְסְלַאמָהּ:
 38 אֶלְתִּי אִמֵּר אֵלְלֵה בְּהָא מוּסִי פִּי גְבֵּל סִינֵי פִּי יוֹם אִמֵּר בְּנֵי אֶסְרָאִיל
 25 אֵן יִקְרְבוּ קְרָאבִינְהֶם לֵלֵה פִּי בְרִיָּה סִינֵי:

ח

1 תָּם כֻּלָּם אֵלְלֵה מוּסִי קְאִילֵא: 2 קָדָם הַרְוֵן וּבְנֵיהָ מַעַה
 וְאַלְתִּיאֵב וְדַהֲן אֶלְמִסוּחִיָּה וְרַת אֶלְדְּכִוָּה וְאַלְכַּבְשִׁין וְאַלְסֵל אֶלְפִּטִיר:
 3 וְגַמְיעַ אֶלְגַּמַּע גִּוְקָה אֵלִי בַאב כַּבֵּא אֶלְמַחְצֵר: 4 פְּצַנַע מוּסִי כַּמָּא אֶמְרָה

(1) "חולח" ר"ל בהנחה שיש בה אחד מ"ח טרופות. וכן העתיק למטה כ"ב ח.
 (2) המושך שני הפסוקים האלו זה הוא: המקריב את זבח שלמיו לך והוא המביא
 את קרבנו לך. מוזבח שלמיו ידיו תביאנה את קרבנות ד' את החלב עם החזה וביאנו (את החלב)
 עמו (ר"ל עם החזות) להניף וכו' ולפי זה אין צורך לשלשה בהנחם. עיין רש"י ומנחות ס"ב ע"א
 וכן תרגם מלת על בלשון עם למטה מ' כ' וי' ט"ז.
 (3) "זה חלק אהרן ובניו מן קרבנות ד' מן יום אשר נקרבו לכהן לך".

ז

- 1 והדה שריעה קרבאן אלאתם הו איצא מן כואיץ אלאקדאס:
 2 פי מוצע תדבח אלדכוה ידבח קרבאן אלאתם ודמה ירש עלי אלמדבח
 מסתדירא: 3 וגמיע שהמה ירפעה מנה⁽¹⁾ אלאליה ואלתרב אלמגמי
 אלגוף: 4 ואלכליתין ואלשהם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזיאדה
 5 אלכבד מע אלכליתין ינועהא: 6 ויקתרהא אלמאם עלי אלמדבח
 קרבאנא ללה כדאך מא יעיר קרבאן אלאתם: 6 כל דבר מן אלאימה
 יאכלה ופי מוצע מקדם יוכל לאנה מן כואיץ אלקדאס: 7 כאלדכוה
 קרבאן אלאתם שריעה ואחדה להמא אלמאם אלדי יגפר בה לה יכון:
 8 ואלמאם אדא קרב צעידה אנסאן פגלדהא בעד תקריבהא יכון לה:
 9 וכל הדיה ממא יכזו פי אלתנור או יעמל פי טנגיר או עלי טאבק אי
 אמאם קרבהא לה תכון: 10 וכל הדיה מלתותה בדהן או גאפה לגמיע
 בני הרון תכון לאלואחד כאלאזר: 11 והדה שריעה דבח אלסלאמה
 אלדי יקרבה ללה: 12 ואן קרבה עלי שבר פליקרב מעה גראדק
 15 פטיר מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן וסמיד רפך
 גראדק מלתותה בדהן: 13 מע גראדק כזו למיר יקרב קרבאנה מע
 דבח שבר סלאמתה: 14 פליקרב מן דלך ואחדא⁽²⁾ מן כל קרבאן רפיעה
 ללה ללאמאם אלדי ינעה דם⁽³⁾ אלסלאמה לה יכון: 15 ולחם דבח שבר
 אלסלאמה פי יום קרבאנה יוכל לא יבק מנה אלי אלגדאה: 16 ואן
 20 כאן דבח קרבאנה נדרא או תבדעא פליוכל פי יום תקריבה ומן אלגד
 פמא פצל מנה יוכל⁽⁴⁾: 17 ואלפאצל מן לחם אלדבחה אלי אליום
 אלתאלת⁽⁵⁾ פליהרק באלנאר: 18 פאן אבל מנה פי אליום אלתאלת פלא
 ירתצי אלמקרב לה לא יחסב לה כל יכון כאלאכס⁽⁶⁾ ואי אנסאן אבל
 מנה פקד חמל וזרה: 19 ולחם אלאקדאס אן דנא בשי מן אלנאסאת
 פלא יוכל כל יחרק באלנאר ואלטאהר מנה פלא יאכלה אלא טאהר⁽⁷⁾: 25

(1) תרגם כאלו כתוב ירום אותו.

(2) ובכ"ו י: רגיפא ואהרא = לחם אהר.

(3) פ: דם דבאית = דם זבחיו. ובכ"ו י: דם דבח = דם זבח.

(4) פ: ופי גדה יוכל מא פצל מנה = וטמותרו יאכל הנותר ממנו. והנוסחא הזאת יותר ברורה ומסבבת למה שאמרו חז"ל שמוצות לאכול לכל הפחות בקצת הזבח כיום הראשון.

(5) ער היום השלישי עין למטה יש ו. ובכ"ו י: פי אליום אלתאלת = כיום השלישי.

(6) זאת הנוסחא נמצאת בשרשים לאכן גנאה שרש פגל הערה 25 לפי כ"י אקספארד.

ובכ"ו י: כאלכאוס.

(7) ובשאר הקדשים אשר יגע בדבר מן הטמאות לא יאכל אבל ישרף כאש והטהור

מן הכשר לא יאכלהו כי אם טהור.

וישעל עליהא אלאמאם הטבא פי כל גדאָה וינצד עליהא אלצעידהּ
 ויקָתר עליהא שחום אלסלאמָה: 6 כדאָך¹ אלנאר דאימא תוקד עלי
 אלמדבּח ולא תטפא: 7 והדה שריעָה אלהדיָה אן יקדָמהא בנו הרון
 בין ידי אללה בין ידי אלמדבּח: 8 וירפּע מנהא בקבצתָה מן סמידהא
 5 ודהנהא וגמיע לבאנהא אלדי עליהא פיקָתר פוּחהא עלי אלמדבּח² מקבול
 מרצִי ללה: 9 ואלפאצֶל מנהא יאכלה הרון ובנוה פטירא תוכל פי
 מוצַע מקדָם פי צהן כבא אלמחצֶר יאכלוּהא: 10 לא תכבו כמירא
 געלתהא קסמהם מן קראבני מן כואיץֶן אלאקדאם הי כאלדבּוּה וקרבאן
 אלאַתָם: 11 כל דבר מן בני הרון יאכלהא רסם אלדהר לאגיאַלכֶם
 10 מן קראבין אללה כל מן לאמסהא תקדָם: 12 תָם כלָם אללה מוסי
 קאילא: 13 הוּא קרבאן הרון ובניה אלדי יקרָבה ללה מן יוֹם³ מסחה
 עשר אלוּיבָה סמידא הדיָה דאימא נצפהא כאלגדאָה ונצפהא באלעשי:
 14 עלי טאבֶק באלדהן תעמל סתותיָה⁴ תאת כהא רפָּזָה תרדאָ⁵
 תקרָבהא מקבול מרצִי ללה: 15 ובדלָךְ אלאמאם אלמסתלָף בעדה
 15 מן בניה יצנעהא רסם אלדהר ללה גמלָה תקתָר: 16 וסאיר הדאיא
 אלאמאם גמלָה תקתָר ולא תוכל: 17 וכלָם אללה מוסי תכלימא:
 18 מר להרון ולבניה קאילא הדה שריעָה אַלדבּוּה פי מוצַע תדבּח פיה
 אלצעידהּ תדבּח אַלדבּוּה בין ידי אללה אד הי מן כואיץֶן אלאקדאם:
 19 אלאמאם אלמדָכִי⁶ כהא יאכלהא פי מוצַע מקדָם תוכל פי צהן
 20 כבא אלמחצֶר: 20 כל מן דני בלחמהא תקדָם ואן אנתצָח מן דמהא
 אלדי ינצָח מנהא⁷ עלי תוב פִיגסל פי מוצַע מקדָם: 21 ואנא אלכּוֹף
 אלדי תטבֶךְ פיה יכסר פאן טבֶכָת פי אנא נחאם פלידלָךְ⁸ ויגסל
 באלמא: 22 כל דבר מן אלאימָה יאכלהא אד הי מן כואיץֶן אלאקדאם:
 23 וכל דבּוּה ידכל מן דמהא אלי כבא אלמחצֶר ליסתגפר כה פי
 25 אלקדָם פלא תוכל כל תחרק באלנאר:

(1) „בן” ר”ל על זה הדרך.

(2) „על המזבח”.

(3) „מן היום” ראב”ע: ורבים אמרו כי בית תחת מים והטעם כי מיום המשיח אותו
הנה זה חייב להקריב תמיד מנחתו. ככ”י י: פי יום = ביום.

(4) המלה הזאת נמצאת בכל הנוסחאות חוץ בפי’ והיא שהיתא המוכאה כמה פעמים
בתלמוד (עבודה זרה ל”ח ב’ ברכות ל”ח א’) ולמטה ז’ ו”ב העניק וסלת מרכבת סמיד רפך =
סלת רבה, ר”ל מרכבה בשמן ובזאת המלה הערבית תרגם כאן תופיני.

(5) ובפי’: מתוררה ועיין למעלה ב’ ו’.

(6) „המטהר” ר”ל המסיר חטא החוטא. עיין ראב”ע.

(7) תרגם באלו בתוב אשר יזה מכנה ר”ל מן החטאת.

(8) פ’: יגד.

בקימתה מתאקיל פצה במתקאל אלקדם¹ ללקראבין²: 16 ואלדי
 אנטא בה מן אלקדם יגרם מתלה וכמסה יוד עליה ויעטה ללאמאם
 ואלאמאם יסתגפר עליה בכבש אלקרבאן פיגפר לה: 17 ואי אנסאן
 אנטא פעמל ואחדה מן פראיין אללה אלתי לא תעמל ולם יעלם באנה
 קד אתם והמל וורה: 18 פליאת בכבש צחיה מן אלגנס בקימתה 5
 ללקרבאן אלי אלאמאם ויסתגפר ענה אלאמאם ען סהוה אלדי סהא
 והו לא יעלם פיגפר לה: 19 הו קרבאן אלאתם³ ען אתמה אלדי
 אתם ללה: 20 תם כלם אללה מוסי קאילא: 21 אי אנסאן אנטא ונכת
 נכתא באללה פגחד צאחכה ודיעה או מעאמלה⁴ או נצב או גשם
 צאחכה: 22 או וגד צאלה וגחהא וחלה עלי באטל עלי בלה⁵ מן 10
 גמיע מא יעמל אלאנסאן פינטא כהא: 23 פאדא הו אנטא ואתם
 פלירד אלגנב אלדי נצבה או אלגשם אלדי נשמה או אלודיעה אלתי
 אודעת ענדה או אלצאלה אלתי וגדהא: 24 או מא סוי דלך ממא חלה
 עליה כאטלא פלירדה בראסה ויוד עליה אצמאסה ויעטה לאלדי הו
 לה פי יום אעתראפה בדנכה⁶: 25 וליאת בקרבאנה ללה כבשא 15
 צחיהא מן אלגנס בקימתה ללקרבאן אלי אלאמאם: 26 ויסתגפר ענה
 אלאמאם בין ידי אללה ויגפר לה עלי איה בלה מן גמיע מא יעמל
 פיאתם כהא:

ו

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה קאילא הדה 20
 שריעה אלצעידה ה¹ אלצעידה תוצע עלי וקיד אלמדבה טול אלליל
 אלי אלגדאה ונאר אלמדבה תסתוקד עליה: 3 וילבם אלאמאם קמיצא²
 מן עישר וסראויל עישר ילבם עלי בדנה וירפע אלרמאד אלדי תאכל אלנאר
 אלצעידה עלי אלמדכה³ ויעירה לוק אלמדכה: 4 תם יסלך תיאכה
 וילבם תיאבא אבר ויברג אלרמאד אלי בארג אלעסבר אלי מוצע 25
 טאהר: 5 ואלנאר אלתי עלי אלמדכה תסתוקד פיה ולא תטפא

(1) אלו שתי המלות נמצאות בכ"י ו' ואינן לא בקי ולא בספ.

(2) "לקרבנותי" ר"ל בערך הכשבים והמותרים לקרבנות. ואפשר שיצ"ל ללקרבאן כנוו בסוק ויה וכו'.

(3) "קרבן איש הוא".

(4) "בשחטות" וכן הרגם אונקלוס ועי' ג' ב רשי.

(5) "על דבר אחד" ר"ל איהו דבר שיהיה. וכן למטה בסוק כ' ו'.

(6) "כיום אשר התורה על השאתו" עיין רשכ"ם.

(7) ר"ל שהתורה היא שתונח העולה על המוקד וכו'.

(8) "הלוק".

(9) העתיק מלה בטלה ועיניה הכא מן האש אשר תאכל וכו'.

ה

1 ואִי אֲנִסְאֵן אֲטָא בְּאֵן סְמַע צוֹת חֲרָג וְהוּ שְׂאֵהָד אוּ רְאִי דְלֶךְ
 אוּ עֵלִם בְּה וְלִם יִכְבֵּר פִּקְדֵּי הַמֶּלֶךְ וּזְרָה: 2 אוּ אֲנִסְאֵן דְּנִי בְּשִׁי מִן
 אֲלֵאמֹר אֲלִנְגְסֵהּ אוּ בְנִבְלֵהּ וְחֵשׁ נִגְסֵ אוּ בְנִבְלֵהּ בְּהוּמֵהּ נִגְסֵהּ אוּ
 5 בְנִבְלֵהּ שִׁי מִן אֲלִדְבִיבֵי אֲלִנְגְסֵ וְגֵאֵב דְּלֶךְ עֵנָה פְּהוּ נִגְסֵ וְאַתֶּם: 3 אוּ
 דְנִי בְנִגְסֵהּ אֲנִסְאֵן בְּשִׁי מִן נִגְאִסְתָּה מִמָּא סְכִילָה אֵן יִנְגְסֵ בְּהָא פְּגֵאֵב
 עֵנָה פְּאַתֶּם וְהוּא עֵאֲלִם בְּמָא פִּעֵל וְאַתֶּם⁽¹⁾: 4 אוּ אֲנִסְאֵן חֲלָף בְּלִפְטֵ
 שְׂפִתֵיהָ לֵאסְאֵהּ אוּ לֵאחְסֵאֵן עֵלִי גְמִיעַ מָא לִפְטֵ אֲלֵאנְסֵאֵן כִּימִין וְגֵאֵב
 דְּלֶךְ עֵנָה תֵּם עֵלִם בְּמָא פִּעֵל⁽²⁾ וְאַתֶּם בּוֹאחְדֵיהּ מִן הֵדָה: 5 פֵּאֲדָא אַתֶּם
 10 בּוֹאחְדֵיהּ מִנְהָא תֵּם אִקְרֵ בְּמָא אֲטָא: 6 פְּלִיאַת בְּקִרְבָּאנָה לֵלָה עֵלִי
 כְּטִיתָה אֲלֵדִי אֲטָא אַנְתִּי מִן אֲלִנְגְסֵ נִעְגָה אוּ שְׂאֵה לְלִדְבוּהּ וּיִסְתַּגְפֵר
 עֵנָה אֲלֵאמֵאִם מִן כְּטִיתָה: 7 פֵּאֵן לִם תְּנַל יֵדָה מִקְדָּרָה שְׂאֵה פְּלִיאַת
 בְּקִרְבָּאנָה עֵלִי מָא אֲטָא שְׂפִנִין אוּ פְרִזִּי הַמֵּאִם לֵלָה אַחְדֵּהמָא
 לְלִדְבוּהּ וְאַלְאֵר לְלִצְעִידֵהּ: 8 פֵּאֲדָא אַתִּי בְּהֵמָא אֲלִי אֲלֵאמֵאִם פְּלִיקְרֵב
 15 אֲלֵדִי לְלִדְבוּהּ אוּלָא וּפְצֵל רֵאסָה מִמָּא יִלִּי קִפְאָה⁽³⁾ וְלֵא יִפְרוּ: 9 וּיִנְצַח
 מִן דֵּם אֲלִדְבוּהּ עֵלִי הַאִיט אֲלִמְדָּבָה וְאַלְפֵאֲצֵל מִן אֲלֵדִם יִמְצֵל⁽⁴⁾ עֵלִי
 אַסֵּאִם אֲלִמְדָּבָה לֵאנְהָא דְבוּהּ: 10 וְאַלְתֵּאנִי יַעֲמֵלָה צִעִידָהּ כְּאַלְסִירָהּ
 וּיִסְתַּגְפֵר עֵנָה אֲלֵאמֵאִם עֵן כְּטִיתָה אֲלֵתִי אֲטָא וּיִגְפֵר לָהּ: 11 וְאֵן לִם
 תְּנַל יֵדָה תְּמֵן שְׂפִנִין אוּ פְרִזִּי הַמֵּאִם פְּלִיאַת בְּקִרְבָּאנָה עֵלִי מָא אֲטָא
 20 עֵשֶׂר אֲלוּבֵיהּ סְמִיד לְלִדְבוּהּ וְלֵא יִצֵּב עֲלִיהָא דְהֵנָא וְלֵא יִזְעֵל עֲלִיהָא
 לְבֵאנָא לֵאנְהָא דְבוּהּ: 12 פֵּאֲדָא אַתִּי בְּהָא אֲלִי אֲלֵאמֵאִם וְקִבִּין אֲלֵאמֵאִם
 מִנְהָא מְלוּ קְבִצְתָה פּוּחָהָא פִּקְתָּרָה עֵלִי אֲלִמְדָּבָה מֵעַ קְרֵאבִין אֲלֵלָה
 כְּדֵאֵךְ תְּצִיר דְבוּהּ: 13 וּיִסְתַּגְפֵר עֵנָה אֲלֵאמֵאִם עֵן כְּטִיתָה אֲלֵתִי אֲטָא
 בּוֹאחְדֵיהּ מִן הֵדָה וּיִגְפֵר לָהּ וְתִצִּיר לְלֵאמֵאִם כְּסֵאִיר אֲלֵהָאדוּא⁽⁵⁾: 14 תֵּם
 25 כְּלֵם אֲלֵלָה מוּסִי תְכִלִּימָא: 15 אִי אֲנִסְאֵן נִכְתָּ נִכְתָּא וְאַטָא כְּסֵהוּ
 בְּשִׁי מִן אִקְדָּאִם אֲלֵלָה פְּלִיאַת בְּקִרְבָּאנָה לֵלָה כְּבִשָּׂא צְחִיחָא מִן אֲלִנְגְסֵ

(1) „ונעלם ממנו ואשם (ר"ל שנעלמה ממנו הטומאה) והוא ידע מה שעשה ואשם"
 בכ"ו י' ובס': חסרה מלת ואשם השנית והיא אך לזוהר.
 (2) „ואחר זה ידע מה שעשה".
 (3) „מצד אהורי הצואר".
 (4) „ותנשאר מן הרם מכבשהו (מלשון כובש את בית השחיטה) ובכ"ו י': ימצו כמו
 למעלה א' ט"ו.
 (5) „ככל המנחות".

- 18 ומנה יצב עלי ארכאן אלמדבה אלדי בין ידי אללה אלדי פי כבא אלמדחזר ובאקיה יצבה ענד אסאם מדבה אלצעידה אלדי פי כבא כבא אלמדחזר: 19 וגמיע שחמה ירפעה מנה ויקתר עלי אלמדבה: 20 ויעמל בה זכמא עמל בתור דכוה אלמאם⁽¹⁾ כדאך יעמל בה ויסתגפר ענהם ויגפר להם: 21 ויכרז אלחור כארז אלעסכר פיהרקה כמא אחרק 5 אלחור אלאל הו דכוה אלגוק: 22 אן אכטא שרף פיעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל בסהו פאתם: 23 תם⁽²⁾ עלם כמטיתה אלתי אכטאהא פליאת בקרבאנה עתודא מן אלמאעז דכרא צחיהא: 24 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה פי מוצע ידבה אלצעידה בין ידי אללה כדלך מא יכון דכוה⁽³⁾: 25 ויאכד אלמאם מן דם אלדכוה באצבעה 10 ויעלה עלי ארכאן מדבה אלצעידה וסאיר דמה יצבה ענד אסאסה: 26 וגמיע שחמה יקתרה עלי אלמדבה בשחם דבה אלסלאמה ויסתגפר ענה אלמאם מן כטיתה פיגפר לה: 27 ואן אכטא אנסאן מן עואם אלבלד שהוא פעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל פאתם: 28 תם ערף כמטיתה אלתי אכטא פליאת בקרבאנה מן אלמאעז צחיהה 15 אנתו עלי כטיתה אלתי אכטא: 29 ויסנד ידה עלי ראסהא וידבחהא פי מוצע אלצעידה: 30 ויאכד אלמאם מן דמהא באצבעה ויעל עלי ארכאן מדבה אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד אסאם אלמדבה: 31 וגמיע שחמהא ינועה כמא ינוע שחם אלמאעז⁽⁴⁾ מן דבה אלסלאמה ויקתרה אלמאם עלי אלמדבה מקבול מרזי ללה⁽⁵⁾ ויסתגפר לה 20 אלמאם פיגפר לה: 32 ואן הו גא בקרבאנה מן אלצאן ללדכוה פליאת בהא אנתו צחיהה: 33 ויסנד ידה עלי ראסהא וידבחהא ללדכוה פי מוצע אלצעידה: 34 ויאכד אלמאם מן דמהא באצבעה ויעל ועלי ארכאן מדבה אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד אסאסה: 35 וגמיע שחמהא ינועה כמא ינוע שחם אלצאן מן דבה אלסלאמה 25 ויקתרה אלמאם עלי אלמדבה עלי קראבין אללה⁽⁶⁾ ויסתגפר ענה אלמאם ען כטיתה אלדי אכטא פיגפר לה:

(1) «כפר החטאת של הכהן (המשוח)» עין רש"י.

(2) «ואחר זה» ועין רש"י וכשרשים לאכן גנאה שרש או וכן בפסוק כ"ח.

(3) «בזה יהיה חטאת».

(4) «חלב העז» עין רש"י.

(5) בקי ובסוף: עליו קראבין אללה = על אשוי ד' כמו בפסוק ל"ה.

(6) «כפי קרבנות ד'».

14 ויקָרֵב מִנֶּה קִרְבָּנָהּ קִרְבָּאֲנָא לֵלֵה אֶלְתֵּרֵב אֶלְמַגְטֵי אֶלְגֹּף וּסְאִיר
 אֶלְשֵׁהֶם אֶלְדֵי עֵלֵי אֶלְגֹּף: 15 וְאֶלְבְּלִיתִין וְאֶלְשֵׁהֶם אֶלְדֵי עֵלֵיהֶמָּא אֶלְדֵי
 עֵלֵי אֶלְאֶחְשָׂא וְיִיאֲדָהּ אֶלְכְּבֵד מֵע אֶלְכְּלֵי יִנְעָהָ: 16 וְיִקְתְּרֵהָ קִרְבָּאֲנָא
 מִחֶרְקָא מִרְצִיא מִקְבֹּלָא כֹּל שֵׁהֶם כְּדָאךְ לֵלֵה: 17 רֶסֶס אֶלְדֵּהָ עֵלֵי
 מִרְ אֶגִּיֶּלְכֶם פִּי גְמִיעַ מִסְאֲכֻנְכֶם כֹּל שֵׁהֶם וְכֹל דֶּם לֹא תֹאכְלוּהֶמָּא: 5

ד

1 תָּם כֹּלֶם אֶלְלֵה מוֹסֵי תְבִלּוּמָּא: 2 מִר בְּנֵי אֶסְרָאֵל קֶאֱלֵא אֵי
 אֶנְסָן אֶזְטָא בְּסִהוּ פִי שִׁי מִן פְּרָאִיף אֶלְלֵה אֶלְתֵי לֹא תַעֲמַל פַּעֲמַל
 וְאַחֲדָהּ מִנְהֵן: 3 אֵן אֶזְטָא אֶלְאֶמָּאִם אֶלְמִמְסוּחַ עֵלֵי סְבִיל כְּטָא אֶלְנָאִם¹
 10 פְּלִיקָרֵב עֵלֵי כְּטִיתָה אֶלְתֵי אֶזְטָאֵהָ רִתָּא מִן אֶלְכְּקֵר צַחִיָּהָ לֵלֵה
 לְדַבּוּהָ: 4 וְיָאֵת בְּאַלְרֵת אֶלֵי כְּבָא אֶלְמַחְצֵר בִּין יְדֵי אֶלְלֵה וְיִסְנֵד
 יְדֵהָ עֵלֵי רֵאסָה וְיִדְבַּחַהּ בִּין יְדֵי אֶלְלֵה: 5 וְיִאֲדָהּ אֶלְאֶמָּאִם אֶלְמִמְסוּחַ
 מִן דְּמָה פִּדְלָלָה אֶלֵי כְּבָא אֶלְמַחְצֵר: 6 וְיִגְמֵס אֶזְבְּעָה פִּיהָ וְיִנְצַח מִנְהָ
 סְבַע מִרְאֵר בִּין יְדֵי אֶלְלֵה קְבָאֵלָה סִגְף אֶלְקֶדֶס: 7 תָּם יִצַּע מִן אֶלְדֶּם
 15 עֵלֵי אֶרְכָּאן מְדַבַּח כְּבוֹר אֶלְאֶזְמָאג אֶלְדֵי בִין יְדֵי אֶלְלֵה פִי כְּבָא אֶלְמַחְצֵר
 וְכֹאקִי אֶלְדֶּם יִצַּח עֵנֵד אֶסָאִם מְדַבַּח אֶלְצַעִידָהּ אֶלְדֵי עֵלֵי כְּבָא
 אֶלְמַחְצֵר: 8 וְגְמִיעַ שֵׁהֶם אֶלְרֵת אֶלְדַּבּוּהָ יִנְעָה מִנְהָ אֶלְתֵּרֵב אֶלְמַגְטֵי
 אֶלְגֹּף וּסְאִיר אֶלְשֵׁהֶם אֶלְדֵי עֵלֵי אֶלְגֹּף: 9 וְאֶלְבְּלִיתִין וְאֶלְשֵׁהֶם אֶלְדֵי
 עֵלֵיהֶמָּא אֶלְדֵי עֵלֵי אֶלְאֶחְשָׂא וְיִיאֲדָהּ אֶלְכְּבֵד מֵע אֶלְכְּלֵי יִנְעָהָ:
 10 כְּמָא יִרְפַּע מִן תּוֹר דְּבַח אֶלְסִלְאֵמָּה וְיִקְתְּרֵהָ אֶלְאֶמָּאִם עֵלֵי מְדַבַּח
 20 אֶלְצַעִידָהּ: 11 וְגִלְדֵּי אֶלְתוֹר וְגְמִיעַ לַחֲמָה מֵע רֵאסָה וְאֶכְאֶרְעָה וְכִטְנָה
 וּפְרִתָּהּ: 12 וְיִזְרַג גְּמִיעַ דְּלֶךְ כְּאֶרְגֵּי אֶלְעֶסְכֵר אֶלֵי מִינְעַע טָאֵהָר אֶלֵי
 מִטְרָה אֶלְרִמָּאֵד וְיִחֶרְקָה מֵע חֶטֶב בְּאֶלְנָאֵר עֵלֵי מִטְרָה אֶלְרִמָּאֵד יִחֶרְקֵי:
 13 פֶּאן אֶזְטָא גְּמִיעַ מִן גְּמִיעַ אֶסְרָאֵל² וְגֹאֵב אֶמֶר מִן עֵינִין אֶלְגֹּף
 25 פִּיעֲמַל וְאַחֲדָהּ מִן פְּרָאִיף אֶלְלֵה אֶלְתֵי לֹא תַעֲמַל פֶּאֲתָמוּ: 14 תָּם
 עֶרְפַּת אֶלְכְּטִיָּהּ אֶלְתֵי אֶזְטָאֵהָ פְּלִיקָרֵב אֶלְגֹּף רִתָּא מִן אֶלְכְּקֵר
 לְדַבּוּהָ וְיָאֵת בַּהּ בִּין יְדֵי כְּבָא אֶלְמַחְצֵר: 15 וְיִסְנֵד שִׁוּף אֶלְגְּמַע
 אִידִיָּהֶם עֵלֵי רֵאִס אֶלְרֵת בִּין יְדֵי אֶלְלֵה וְיִדְבַּחַהּ אֶלְרֵת בִּין יְדֵי אֶלְלֵה:
 16 וְיִדְבֹּל אֶלְאֶמָּאִם אֶלְמִמְסוּחַ מִן דְּמָה אֶלֵי כְּבָא אֶלְמַחְצֵר: 17 וְיִגְמֵס
 30 אֶזְבְּעָה פִּיהָ וְיִנְצַח מִנְהָ סְבַע מִרְאֵת בִּין יְדֵי אֶלְלֵה קְבָאֵלָה אֶלְסִגְף:

¹ נראה שכוונתו: ולפי זה כל החלב הוא לגבוה ואסור לאדם. ועיין ראב"ע.

² ר' בחיי: לפי כוונתו העם ורובם שהם אנשים. עיין ראב"ע.

³ "ואם חטא קהל אחד מכל ישראל" ובכ"ו י: ואן כהא גְּמִיעַ אֶל אֶסְרָאֵל = ואם ישגה כל עדת ישראל.

במלח ולא תעטל אלמלח פאנה עהד רבך מן הדיתך¹) ומע סאיר
קראבינד פקרב מלחא: 14 ואן קרבת הדיה בבזר ללה פפריכא מקלו
באלנאר גרישא מן אלהדף²) קרבהא: 15 ואגעל עליהא דהנא ועיר
עליהא לבאנא כדאך היא הדיה: 16 ויקתר אלמאם פוחהא מן גרישהא
ודהנהא מע גמיע לבאנהא קרבאנא ללה: 5

ג

1 ואן באן קרבאנה דבח סלאמה מן אלבקר דכרא או אנתי
פליקרבה צהיחא בין ידי אללה: 2 ויסנד ידה עלי ראם קרבאנה
וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירשו בנו הרון אלאימה אדם עלי
אלמדבה מסתדירא: 3 ויקרב מן דבח אלסלאמה קרבאנא ללה אלתרב
אלמגטי אלגוף וסאיר אלשחם³) אלדי עלי אלגוף: 4 ואלכליתין
ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאהשא וזיאדה אלכבד מע אלכלי
ינועהא: 5 ויקתר דלך אלמאם עלי אלמדבה⁴) קרבאן מקבול מרצי
ללה: 6 ואן באן קרבאנה מן אלגנס דבח סלאמה ללה דכרא או אנתי
פצחוחא יקרבה: 7 פאן באן קרבאנה מן אלצאן⁵) פליקרמה בין ידי
אללה: 8 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירש
בנו הרון דמה עלי אלמדבה מסתדירא: 9 ויקרב מנה קרבאנא ללה
שחמה ואלאליה⁶) צחוחה יקלעהא אמאם אלעצאין אלשחם אלמגטי
אלגוף וסאיר אלשחם אלדי עליה: 10 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא
אלדי עלי אלאהשא וזיאדה אלכבד מע אלכלי ינועהא: 11 פיקתר דלך
אלמאם עלי אלמדבה קרבאן מהרק⁷) ללה: 12 ואן באן קרבאנה
מן אלמאעו פליקרבה בין ידי אללה: 13 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה
בין ידי כבא אלמחצר וירשו בנו הרון דמה עלי אלמדבה מסתדירא:

(1) „לא תשבות המלח מן מנחתך מפני שהוא ברית אלהיך“.

(2) „לא מצאתי המלח הזאת באוצר השרשים. ונראה שענינה תבואה לחה ומלאה עם קליפתה.“

(3) הוא השומן המחובר לבשר ומלת תרב נופלת לפעמים על החלב הנסרר מן הבשר.

(4) וכן הנוסחא ג'כ בפ' ולפי' לא העתוק מלות על העלה אשר על העצים אשר על האש אבל בכ"י י: עלי אלצעודה אלדי עלי אלחטב אתי עלי אלנאר. ובאמת לפי פשוטו של מקרא המלות האלו מיותרות וצריכות להדרש. עיין רש"י.

(5) בכ"י י: מן אלחמל ושני הנוסחאות הנה נמצא הרבה פעמים.

(6) „חלבו והאליה“ עיין ראב"ע שהביא הדעת הזאת בשם הגאון והשיג עליו. ותרגם כאן יסורנה במלת יקלעהא = ועקרנו כחוקה ר"ל שיסורנו באופן שיוסר עם העצה חלב רב שהוא מחובר בה בעד הפנימי ועיין ר' בחיי קמ"ג ג'.

(7) „קרבן נשרף“.

אלשפאנין או מן פראך אלהמאם: 15 ויקרמה אלמאם אלי אלמדבה
 ויפצלה¹ ראסה תם יקתרה עלי אלמדבה וימצי² דמה עלי האיט
 אלמדבה: 16 וינוע חוצלתה מע קאנסתה³ ויטרהא לזק אלמדבה
 שרקיא מוצע אלרמאד: 17 ויפצלה מן אנגהתה ולא יפרזה תם יקתרה
 5 אלמאם עלי אלמדבה עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר הי צעידה קרבאן
 מרצי ללה:

ב

1 ואי אנסאן קרב קרבאן הדיה ללה ובאן קרבאנה סמידא¹
 פליצב עליה דהנא ויגעל עליה לבאנא: 2 וואת בהא אלי בעיץ בני
 10 הרון אלאימיה ויקביץ מנהא מלו קבצתה מן סמידהא ומן דהנהא מע
 גמיע לבאנהא ויקתר פוחהא דלך³ עלי אלמדבה קרבאן מקבול מרצי
 ללה: 3 ואלפאצל מנהא להרון ובניה מן זואיץ אלאקדאם מן קראבין
 אללה: 4 ואן קרבת הדיה מן לבו אלתנור פלתבן גראדק סמיד פטיר
 מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוהה בדהן: 5 ואן באן קרבאנך הדיה
 15 עלי אלמאבך פלתבן פטירא מן סמיד מלתות בדהן: 6 ואתרדהא
 תרדה ועב עליהא דהנא בולך תבון הדיה⁶: 7 ואן באן קרבאנך
 הדיה מן צנעה אלטנגר⁷ פלתעמל סמידא בדהן: 8 פלתאת באלהדיה
 אלתי קד עמלת מן אהדי הדיה⁸ ללה ויקדמהא אלי אלמאם יקדמהא
 אלי אלמדבה: 9 וירפע מנהא פוחהא ויקתרה עלי אלמדבה קרבאן
 20 מקבול מרצי ללה: 10 ואלפאצל מנהא להרון ובניה מן זואיץ
 אלאקדאם מן קראבין אללה: 11 גמיע אלהדאיא אלתי תקרבונהא
 ללה לא תעמל כמירא לאן כל כמיר ובל עסל לא תקרבו מנהמא
 קרבאנא מהרקא⁹ ללה: 12 לבן קרבאנא אולא תקרבונהמא ללה ואלי
 אלמדבה לא יצעדא לקבול מרצי: 13 וגמיע קרבאן הדאיאך אמלהא

(1) „יפריד“ ועיין אבן גנאת שרש מלך.

(2) העתיק וקמצה כמלה ערבית הדומה לו וענינו שובבש את בית המליקה כדי שורר
 הדם על קיר המזבח.

(3) „עם הקורבן“ וזה דעת אבא יוסי בן חנן בספרא. ועיין שרשים לאבן גנאת שרש נצה.

(4) „ואם היה קרבנו סלת“.

(5) ר"ל הריח הזה הנודף מן קמין הסלת והשמן עם כל הלבונה וכן נמצא בהושע ויד
 ח: וזכרו כיון לבנון ושם פי' מכלול יופי: ענינו ריח וקבול הדבר ברצון כמו אזכרתה לרי'.

(6) „ובזה תהיה מנחה“ וכן למטה פי' ט"ו.

(7) עיין אבן גנאת שרש רחש.

(8) „מאתח מאלה“ ר"ל משלשת מיני המנחה.

(9) „קרבן הנשרף באש“ והוסוף הנשרף באש להוציא את שתי הלחם של עצרת

הבאות מן השאור ואת הבכורים הבאים מן הרבש.

ספר ויקרא

א

- 1 תם דעא אללה במוסי פכאטבה אללה מן זבא אלמחצר קאילא: 2 כלם בני אסראיל קאילא אִי אנסאן קרב מנכס קרבאנא ללה מן אלכהאים פמן אלגנס ואלבקר תקרבוה: 3 אן באן קרבאנה צעידה מן אלבקר זכרא צהיחא יקרבה וליקרמה אלי באב זבא 5 אלמחצר עלי מא ירתצי ענה בין ידי אללה: 4 ויסנדידה עלי ראסה וירצי ענה וינפר לה: 5 וידבה אלת בין ידי אללה וליקרם בנו הרון אלאימֶה אלתם וירשה 6 ענד אלמדבה מסתדירא אלדי ענד באב זבא אלמחצר: 6 ויסלך אלצעידה ויעצהא אעצאא: 7 וישעל 8 בנו הרון אלמאם נארא עלי אלמדבה וינצדו עליהא חטבא: 8 וינצד בנו הרון אלמאם אלאעצא ואלראם ואלקעבה 9 עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר אלתו עלי אלמדבה: 9 וגופה ואכארעה יגסלהא באלמא ויקתר אלמאם אלכל עלי אלמדבה צעידה הי קרבאן מקבול מרצי ללה: 10 ואן באן קרבאנה מן אלגנס מן אלצאן או מן אלמאעו צעידה פליקרבה זכרא צהיחא: 11 וידבהא אלי גאנב אלמדבה שמאליא בין ידי אללה וירש בנו הרון אלאימֶה דמה עלי אלמדבה מסתדירא: 12 ויעצה אעצאא וראסה וקעבתה וינצדהא אלמאם עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר אלתו עלי אלמדבה: 13 ואלגוף ואלאכארע יגסלהא באלמא ויקרם אלמאם אלכל ויקתרה עלי אלמדבה צעידה קרבאן מרצי ללה: 14 ואן באן קרבאנה צעידה ללה מן אלטאור פליקרבה מן

(1) פ: מרצוא ענד אללה. ותענין אחד ר"ל באופן שיהיה הקרבן לרצון לפני ד'. וזה ג"כ דעת רשב"ם נגד דעת ספרא.

(2) השתמש בלשון יחיד ואפשר שעינינו אחד מן בני אהרון ועיין למטה ב' א' שחרגם בני אהרון אחד מבני אהרון.

(3) "ובערו" עיין מה שהביא רבינו בחיי קמ"א עמוד ג' בשם הגאון.

(4) עיין שרשי"ם לאבן גנאה שרש פדר: ירצה בו הראה הלב והכבד.

(5) "לעלה שהוא קרבן מקבל ומרוצה לפני ד'" ובמקומות אחרות הגאון תרגם ריח נוחה במלת מרוצה לכד.

אלמחצר ואגסלהם כאלמא: 13 ואלבם הרון תיאב אלקדם ואמסחה וקדם
 לואם לי: 14 וקדם בניה ואלבסהם תואניא: 15 ואמסחהם כמא מסחת
 אבאהם לואמו לי ויכון מסחהם דאך להם אמאמה אלהר לאגיאלהם:
 16 וצנע מוסי כגמיע מא אמרה אללה בה: 17 פלמא כאן פי אלשהר
 5 אלאול מן אלסנה אלתאניה פי אליוס אלאול מנה נצב אלמסכן:
 18 פאול מא נצבה מוסי וצע¹ קואעדה ורלב עליהא תצאתנה וצע
 פיה אמהאנה ואוקף עמדה: 19 תם כסט אלצבא עליה וציר אלגשא
 עליה מן פוק כמא אמרה אללה: 20 תם אכד אלשהאדה פוצעהא פי
 אלצנדוק וגעל עליה אלהוק וגעל עליה אלגשא מן פוק: 21 תם
 10 אדכלה אלי אלמסכן ועלק אלסגף אלמסתור פסתרה עליה כמא אמרה
 אללה: 22 תם געל אלמאידה פי כבא אלמחצר פי גאנב אלמסכן
 אלשמאלו כארג אלסגף: 23 וצפף עליהא צפי² כבו בין ידי אללה כמא
 אמרה אללה: 24 תם ציר אלמנארה פי כבא אלמחצר חדא אלמאידה
 פי גאנב אלמסכן אלגנובו: 25 ואסרג אלסרג בין ידי אללה כמא
 15 אמרה אללה: 26 תם ציר אלמדבה אלהב פי כבא אלמחצר בין ידי
 ידי אלסגף: 27 וכבר עליה מן כבור אלצמוג כמא אמרה אללה: 28 תם
 עלק סתר אלבאב עלי אלמסכן: 29 וציר מדבה אלקראבין עלי כאב
 כבא אלמחצר וקרב עליה אלצעידה ואלהדיה כמא אמרה אללה:
 30 תם ציר אלהויץ בין כבא אלמחצר ואלמדבה וגעל פיה מאא לגסל:
 31 פיגסל מנה מוסי והרון ובונה אידיהם וארגלהם: 32 פי דכולהם
 20 אלי כבא אלמחצר ופי תקדמהם אלי אלמדבה וגסלוהא כמא אמרה
 אללה: 33 תם צרב אלצראדק חואלי אלמסכן ואלמדבה ועלק סתר באבה
 פאכמל מוסי גמיע אלצענעה: 34 תם גטא אלגמאם כבא אלמחצר
 ונור אללה מלא אלמסכן: 35 ולם יטק מוסי אן ידכל אלי כבא
 25 אלמחצר ממא סכן עליה אלגמאם ונור אללה מלא אלמסכן: 36 וכאן
 אלגמאם אדא ארופע ען אלמסכן ירחל בנו אסראיל אלי גמיע
 מראחלהם: 37 ואן לם ירתפע לם ירחלו אלי יום אערתפאעה: 38 לאן
 גמאמא מן ענד אללה עלי אלמסכן נהארא ונאר תכון פיה לילא בחצרה
 בני אסראיל פי גמיע מראחלהם:

(1) והדבר הראשון אשר תקים משה.

(2) עיין למעלה הערתנו פסוק ד.

דהב כאלין וכתבו עליה כתאבה כנקיש אלכאתם קדסא ללה: 31 וגעלו
 עליה אלאסמאננון ליגעל עלי אלעמאמה מן פוקי¹ כמא קאל אללה
 למוסי: 32 ככמל גמיע עמל אלמסכן כבא אלמהצר ולמא צנע בנו
 אסראיל כגמיע מא אמר אללה מוסי: 33 אתו² באלמסכן אלי מוסי
 ואלכבא וגמיע אניתה שטטה ותלאתגה ואמהאגה ועמדה וקואעדה: 5
 34 ואלגטא אלגלוד אלכבאש אלאדים ואלגטא אלגלוד אלדארש ואלסגף
 אלמסתור³: 35 וענדוק אלשהאדה ודהוקה וגשאה: 36 ואלמאידה
 וגמיע אניתהא ואלכבו אלמוגה: 37 ואלמנארה אלבלצה וסרגהא
 סרג אלנצוד וגמיע אניתהא ודהן אלצאה: 38 ואלמדבה אלהב
 ודהן אלמסה ובלור אלצמוג וסתר כאב אלכבא: 39 ואלמדבה אלנהאם
 ואלסרד אלנהאם אלדי לה ודהוקה וגמיע אניתה ואלחויץ ומקעדה:
 40 וקלוע אלצראדק ועמדה וקואעדה וסתר כאבה ואטנאבה וואתאדה
 וסאיר אניה עמל אלמסכן לכבא אלמהצר: 41 ותיאב אלושי ללדמה פי
 אלקדם ותיאב אלקדם להרון אלמאם ותיאב כניה ללאמאמה: 42 כגמיע
 מא אמר אללה בה מוסי כדאך צנעו בנו אסראיל גמיע אלעמל: 15
 43 פלמא ראי מוסי גמיע אלצנעה פאדא בהם צנעוהא כמא אמר אללה
 בארך עליהם מוסי:

מ

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 פי אלשהר אלאלול פי אול
 יום מנה אנצב מסכן כבא אלמהצר: 3 וציר פיה צנדוק אלשהאדה²⁰
 ואסתר עליה אלסגף: 4 תם ארבל אלמאידה ונף צפיהא¹ תם ארבל
 אלמנארה ואסרג סרגהא: 5 תם אגעל מדבה אלהב ללכבור בין ידי
 צנדוק אלשהאדה וציר אלסתר לכאב אלמסכן: 6 ואגעל מדבה
 אלקרובין³ בין ידי כבא אלמהצר: 7 תם אגעל אלוין בין כבא אלמהצר
 ואלמדבה ואגעל פיה מאא: 8 תם אצרב אלצראדק מסתדירא ועלק²⁵
 סתר כאבה: 9 תם לד מן דהן אלמסה ואמסה אלמסכן וגמיע מא
 פיה וקדסה וגמיע אניתה פיציר קדסא: 10 ואמסה איצא מדבה אלצעידה
 וגמיע אניתה וקדסה פיציר מן לואיץ אלאקדאם: 11 ואמסה איצא
 אלוין ומקעדה וקדסהמא: 12 וקדם הרון וכניה אלי כאב כבא

(¹) כ"ו י': פוק אלגבהה = למעלה מן המצח.

(²) "וכאשר עשו בני ישראל וכו' הביאו".

(³) ק': אלסתר עיון למעלה ליה ו"ב.

(⁴) ר"ל שתי מערכות של להם השנים.

(⁵) "ונתת את מובח הקרבנות לפני אהל מועד" ולא העתיק סתח מושכן.

עליהם נקש אלצאתם אסמא בני אסראיל: 7 ועירוהמא פי גיבי
 אלצדרה הגרו דבר לבני אסראיל כמא אמר אללה מוסי: 8 וצנע
 אלבדנה צנעה האדק כצנעה אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן
 וצבג קרמו ועשר משזור: 9 ובאנת אל צנעוהא מרבעה מטייה⁽¹⁾ שבר
 5 מולהא ושבר ערצהא: 10 ונטמו פיהא ארבעה סטור הגארה גוהר
 אלסטור אלאל יאקות אחמר וזמרד ואצפר: 11 ואלסטור אלתאני כחלי
 ומהא וברהמאן: 12 ואלסטור אלתאלת גזע וסבג ופירווג: 13 ואלסטור
 אלראבע אלזורק ובלור ויסף ויחוט כהא עיון דהב פי נטאמהא: 14 ועלי
 אלגארה אסמא בני אסראיל לאנהא אתנתא עשר כזוא אסמאיהם
 10 נקש אלצאתם אסם כל ואחד כדאך עלי הגרה לאתני עשר סבטא⁽²⁾:
 15 וצנעו פי אלבדנה סלסלתין מעתדלתין צנעה אלצפר מן דהב כאלין:
 16 וצנעו עיון אלדהב פגעלו אלחלקתין פי טרפי אלבדנה: 17 ועלקו
 אלצפירתין אלדהב פי אלחלקתין פי טרפי אלבדנה: 18 וטרפי
 אלצפירתין אלאצרתין⁽³⁾ עלקוהמא פי אלעיון אלתי געלוהא עלי גיבי
 15 אלצדרה מן מקדמהא: 19 וצנעו איצא חלקתין מן דהב פצירוהמא פי
 חאשיתהא אלתי אלי גאנב אלצדרה מן דאבל: 20 וצנעו איצא חלקתין
 מן דהב פגעלוהמא כזוא גיבי אלצדרה מן אספל מן מקדמהא אמאם
 תאליפהא פוק שפשהא: 21 וחלבו אלבדנה מן חלקהא אלי חלק
 אלצדרה בסלך אסמאנגון לתכון פוק שפשהא ולא יזול ענהא כמא
 20 אמר אללה מוסי: 22 וצנע ממטר אלצדרה צנעה האך גמלתה מן
 אסמאנגון: 23 וראסה פי וסטה כפם אלדרע וחאשיה תחיט כפיה
 לילא יתברק: 24 וצנעו פי דילה רמאמין⁽⁴⁾ מן אסמאנגון וארגואן וצבג
 קרמו משזור: 25 וצנעו גלאגיל מן דהב כאלין וגעלו אלגלאגיל פי
 מא בין אלרמאמין פי דיל אלממטר מסתדירא: 26 גלאגיל ורמאנה גלאגיל
 25 ורמאנה פי דילה מסתדירא ליכדם כמא אמר אללה מוסי: 27 וצנעו
 אלתואניא מן עשר צנעה האך להרון ולבניה: 28 ואלעמאמה מן
 עשר ואלקלאנס אלפאצרה מן עשר ואלסראויל מן עשר משזור:
 29 ואלזנאר מן עשר משזור ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו צנעה
 ראקם כמא אמר אללה מוסי: 30 וצנעו עצאבה תאג אלקדם מן

(1) "והיה ארכו זרת ורחבו זרת מפני שעשוהו רבוע כפול". נ"א: מרבעה מצאעשה צנעו אלבדנה.

(2) "ועל האבנים שבות בני ישראל לפי שהן שתיים עשרה כנגד שמותם כפתוחי חותם שם כל אחד היה כן על אבן לשנים עשר שבט" ועיון למעלה כ"ח כ"א.

(3) "האחרות".

(4) נ"א: גנבאח.

עַד באמר מוסי' וחמל אליואנין עלי יד איתמר בן הרוין אלאמאם¹:
 22 אלדי צנעה בצלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה עלי גמיע מא
 אמר אללה בה מוסי': 23 ומעה אחליאב בן אחוסמך מן סבט דן אסתאד
 האדק וראקס פי אלסמאנגון ואלארגואן ועבג קרמו ואלעשר: 24 אמא
 כל אלדהב אלדי עמל פי אלצנאעה לגמיע צנאיע אלקדס פכאן גמלה 5
 דהב אלרפיעה תסע ועשרין בדרה וסבע מאיה ותלתין מתקאלא במתקאל
 אלקדס: 25 ואמא אלפצה פכאן מא הצל מן מעדודי² אלגמאעה מאיה
 בדרה ואלף וסבע מאיה וכמסה וסבעין מתקאלא במתקאל אלקדס:
 26 מן שקה לכל גממה וזנאה נצף מתקאל במתקאל אלקדס מן כל מן
 גאו עליה אלעדד מן אבן עשרין סנה פצאעדא לסת מאיה אלף ותלתה 10
 אלף וכמס מאיה וכמסין: 27 פכאן מן אלמאיה בדרה אלורק מא יצאג
 מנהא קואעד אלקדס וקואעד אלסנף ודלך מאיה קאעדה מן מאיה
 בדרה כל קאעדה מן בדרה: 28 ואלאלף ואלסכע מאיה ואלכמסה
 ואלסבעין מתקאלא צנע מנהא זראפין אלעמדה וגשא רווסהא 15
 וטלאהא: 29 ואמא נהאס אלעזל פבלג סבעין קנטארא ואלפין וארבע
 מאיה מתקאלא: 30 פצנע מנה קואעד באב לכא אלמחצר ומדבח
 אלנהאס וסרד אלנהאס אלדי לה וגמיע אניתה: 31 וקואעד אלצרארק
 מסתדירא וקואעד באכה וגמיע אותאד אלמסכן ואותאד אלצרארק
 מסתדירא:

20

למ

1 ומן אלסמנגון ואלארגואן ואלעבג קרמו צנעו תיאב ושי ללכדמה
 פי אלקדס וצנעו תיאב אלקדס אלדי להרון כמא אמר אללה מוסי':
 2 וצנע אלצהרה מן דהב ואסמנגון וארגואן ועבג קרמו ועשר משוור:
 3 ודלך³ כאן ארקן צפאיה אלדהב תם קצוהא סלובא וגזלוה מע 25
 אלסמנגון ואלארגואן ועבג אלקרמו ואלעשר צנעה האדק: 4 וצנעו
 לה גיבין מלטיין⁴ באטוחמא פי טרפיה: 5 ושפשיג⁵ אלדי עליה מתלה
 בצנעתה מן דהב ואסמנגון וארגואן ועבג קרמו ועשר משוור כמא
 אמר אללה מוסי': 6 וצנעו חזרי אלבלור יחוט בהמא עיון אלדהב מנקוש

(1) נ"א: כדמה וככ"ו אלדי יחמלה וכפי: וחמלה אלי. והענין אחר הוא ר"ל וזה כונן הכלים אשר באו אל המשכן ונמנו על פי משה ואשר ינשאו על ידי הלויים כפקודת איתמר.

(2) וסכוב הכסף הבא ממינין העדה.

(3) וזה ר"ל שמוו בן הזב עם התכלת וכו'.

(4) נ"א: מעדלון.

(5) נ"א: ושפשיג סראויל.

כִּשְׁבֵי אֶלְסַנְט וְגִשְׂאָהָא בְּדַהֲבִי: 29 וְצַנַע דְּהֵן אֶלְמַסְחָא מִקְדָּסָא וּבְכֹזֵר
אֶלְצִמּוֹג מִטְהָרָא צַנַעָה עֵטָאר:

לח

1 וְצַנַע מְדַבְּחָא אֶלְצַעִידָהּ מִן כִּשְׁבֵי אֶלְסַנְט טוּלָה כְּמַס אֶדְרַע
5 וְעַרְצָה כְּמַס אֶדְרַע מְרַבְּעָא וּסְמִכְתָּא תְּלַת אֶדְרַע: 2 וְצַנַע אֶרְכַּבְתָּא
פִּי אַרְבַּע זְוֵאִיָּה מִנָּה כְּאֵנֶת אֶרְכַּבְתָּא וְגִשְׂאָהָא בְּנַחֲאִס: 8 וְצַנַע גְּמִיעַ
אֵנִיתָה אֶלְצַנָּאן וְאֶלְמַגְאָרְף וְאֶלְבְּרָאֵנִיב וְאֶלְמַנְאָשֵׁל וְאֶלְמַגְאָמֵר גְּמִיעַ
דְּלֶךְ מִן נַחֲאִס: 4 וְצַנַע לְלַמְדִּיב סְרַדָּא עֲלֵי צַנַעָה יִשְׁבְּכָהּ מִן נַחֲאִס דְּוִן
שְׂרַגְבָּה מִן אֶסְפֵּל אֵלֵי נַצְפָּה: 5 וְצַנַע אַרְבַּע חֵלְקִי פִּי אֶלְאַרְבַּעָה אֶטְרָאָה
10 לְסְרַד אֶלְנַחֲאִס מְכַאֲנָא לְלַדְּהוֹק: 6 וְצַנַע אֶלְדְּהוֹק מִן כִּשְׁבֵי אֶלְסַנְט
וְגִשְׂאָהָא בְּנַחֲאִס: 7 וְאֶדְלָלְהָא פִּי אֶלְחֵלְקִי עֲלֵי גְאֵנִיב אֶלְמְדִּיב לִיחְמֵל
כְּהָא אֶלְוֹאֲחָא מְגוּפָה צַנַעָה: 8 וְצַנַע אֶלְחוּזִין וּמְקַעְדָּה מִן נַחֲאִס מִן
מְרֵאִיא אֶלְנִסָּא אֶלְמִתְגִּישְׂתָּא⁽¹⁾ אֵלֵי בַּבְבִּיב אֶלְמַחְצֵר: 9 וְצַנַע צְרַאֲדִק
אֶלְמַסְכֵּן מִן גְּהָהּ מַהֲב אֶלְגְּנוּב קְלוּעַ אֶלְצְרַאֲדִק מִן עֵשֶׁר מִשׁוֹזֵר מֵאִיָּה
15 דְּרֵאָעָא: 10 וְעַמְדָּהָא עֵשֶׁר וּקְוֹאֲעַדָּהָא עֵשֶׁר מִן נַחֲאִס וּרְפִין אֶלְעַמְד
וּטְלֵאָהָא פְּצָה: 11 וּמִן גְּהָהּ אֶלְיִשְׁמָאֵל מֵאִיָּה דְּרֵאָעָא וְעַמְדָּהָא עֵשֶׁר וּ
קְוֹאֲעַדָּהָא עֵשֶׁר מִן נַחֲאִס וּרְאִפִין אֶלְעַמְד וּטְלֵאָהָא פְּצָה: 12 וּמִן
גְּהָהּ אֶלְגֵּרְב קְלוּעַ טוּלָהָא כְּמַסוֹן דְּרֵאָעָא וְעַמְדָּהָא עֵשֶׁר וּקְוֹאֲעַדָּהָא
עֵשֶׁר וּרְאִפִין אֶלְעַמְד וּטְלֵאָהָא פְּצָה: 13 וּמִן גְּהָהּ אֶלְיִשְׂרָק כְּמַסוֹן
20 דְּרֵאָעָא: 14 מִנְהָא קְלוּעַ כְּמַס עֵשֶׁר דְּרֵאָעָא לְלִבְסָא וְעַמְדָּהָא תְּלָאֲתָהּ
וּקְוֹאֲעַדָּהָא תְּלָת: 15 וְלִבְסָא אֶלְתַּאֲנִי פִּצִיר⁽²⁾ יִמְנָה וְיִסְרָה לְבַאֲב
אֶלְצְרַאֲדִק קְלוּעַ טוּלָהָא כְּמַסָּה עֵשֶׁר דְּרֵאָעָא וְעַמְדָּהָא תְּלָתָהּ וּקְוֹאֲעַדָּהָא
תְּלָת: 16 וְגְמִיעַ קְלוּעַ אֶלְצְרַאֲדִק מִסְתְּדִירָא מִן עֵשֶׁר מִשׁוֹזֵר: 17 וְגְמִיעַ
קְוֹאֲעַד עַמְדָּהָא מִן נַחֲאִס וּרְאִפִין אֶלְעַמְד וּטְלֵאָהָא פְּצָה וְגִשְׂאָהָא רְוּסְהָא
אִיצָא פְּצָה כְּמֵא אֵן גְּמִיעָהָא מְטִלִיָּה פְּצָה: 18 וּסְתֵר בַּבְבִּיב אֶלְצְרַאֲדִק
25 צַנַעָה רֵאָקִס מִן אֶסְמַגְנוֹן וְאַרְגוֹאֵן וְצַבְגִּי קְרִמְזוּ וְעֵשֶׁר מִשׁוֹזֵר טוּלָה עֵשֶׁר וּ
דְּרֵאָעָא וּרְפַעָה אֶלְדֵי הוּ עַרְצָה⁽³⁾ כְּמַס אֶדְרַע בַּאֲזַא קְלוּעַ אֶלְצְרַאֲדִק:
19 וְעַמְדָּהָא אַרְבַּעָה וּקְוֹאֲעַדָּהָא אַרְבַּע מִן נַחֲאִס וּרְפִינְהָא פְּצָה וְגִשְׂאָהָא
רְוּסְהָא וּטְלֵאָהָא פְּצָה: 20 וְגְמִיעַ אוֹתָאֵד אֶלְמַסְכֵּן וְאֶלְצְרַאֲדִק מִסְתְּדִירָא
מִן נַחֲאִס: 21 וְהֵדָא עַדְדֵי מָא דְכָל פִּי אֶלְמַסְכֵּן מִסְכֵּן אֶלְיִשְׁהָאֲדָהּ אֶלְדֵי

(1) «מנראות הנשים הצוכאות» ראב"ע: ובי במראות תחת מ"ב.

(2) ג"א: חתי צאר.

(3) «וקינתו שהוא רחבו».

- האזל ומן הארז וזנע לה ויגא מן דהב מסתדירא: 3 וצאג לה ארבע חלק מן דהב וגעלהא פי ארבע גהאתה חלקתין פי גאנבה אלואחד וחלקתין פי גאנבה אלתאני: 4 וצנע דהוקא מן ששב אלסנט וגשאהא בדהב: 5 ואדגל אלהוק פי אלהלק עלי גאנבי אלצנדוק ליחמל כהא: 6 וצנע אלגשא מן דהב גאלין דראעאן וצנע טולה ודראע וצנע ערצה: 7 וצנע כרוכין מן דהב מצמתין צנעהמא מן טרפי אלגשא: 8 כרוכ ואחד מן דהא אלטרף וכרוכ ואחד מן דהא אלטרף מן אלגשא צנעהמא ענד טרפיה⁽¹⁾: 9 וכאן אלכרוכאן כאסמי אגנחתהמא אלי פוק מטללין כהא עלי אלגשא ויגוההמא אלואחד אלי אלכר ולי אלגשא כאנת ויגוההמא: 10 וצנע אלמאידה מן ששב אלסנט דראעאן טולהא ודראע ערצהא ודראע וצנע סמכהא: 11 וגשאהא בדהב גאלין וצנע להא ויגא מן דהב מסתדירא: 12 וצנע להא חאפה מקדאר קבצה מסתדירא וצנע ויגא מן דהב להאפתהא מסתדירא: 13 וצאג להא ארבע חלק פי אלארבע גהאת אלתו באזא ארבע ארגלהא: 14 אמאס אלהאפה כאנת אלהלק מכאנא ללהוק לתחמל כהא אלמאידה: 15 וצנע אלהוק מן ששב אלסנט וגשאהא בדהב לתחמל כהא אלמאידה: 16 וצנע אלאניה אלתו עליהא אלקצאע ואלדרוז ואלמלאעק ואלמדאקן אלתו תגשא⁽²⁾ כהא מן דהב גאלין: 17 וצנע אלמנארה מן דהב גאלין מצמתה צנעהא ארגלהא וקצבאתהא ויגאמאתהא ותפאפיהא וסואסנהא מנהא כאנת: 18 וסת קצבאת לארגאת מן גאנביהא תלת קצבאת מן גאנבהא אלאימן ותלת קצבאת מן גאנבהא אלאיסר: 19 תלת גאמאת מלוזאת פי כל קבצה ותפאפה וסוסנה כדאך צנע לסת אלקצבאת אללארגאת מנהא: 20 ופי נפס אלמנארה ארבע גאמאת מלוזאת ותפאפיהא וסואסנהא: 21 ותפאפה תחת כל קצבתין מנהא לסת אלקצבאת אללארגאת מנהא: 22 תפאפיהא וקצבאתהא מנהא כאנת וכלהא מצמתה ואחרה מן דהב גאלין: 23 וצנע להא סבעה סרג וכלבאתהא ומאמרהא מן דהב גאלין: 24 מן בדרה דהב גאלין צנעהא וימיע אניתהא: 25 וצנע מלכה אלכפור מן ששב אלסנט טולה דראע וערצה דראע מרבעא וסמכה דראעא וארכאנה מנה: 26 וגשאה בדהב גאלין סטהה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה וצנע לה ויגא מן דהב מסתדירא: 27 וחלקתאן מן דהב צנעהמא לה תחת ויגה פי גהתיה כדאך עלי גאנביה מכאנא ללהוק ליחמל כהא: 28 וצנע אלהוק מן

(1) פי צורתין וכן תרגם כרוכ בססוק שלאהריו. וכפי י: אחד מובין ואחד נושאל.

(2) טלשון סכך ועי רש"י. וכפי: תנע טלשון נכך. ולמעלה כיה כ ט תנע כהא וכפיא תיין.

וערצה ארבע אדרע מסאחה ואחרה לאחד עשר שקה: 16 ול'ט אלמס
 אשקאק עלי חד'ה ואלסת שקאק עלי חד'ה: 17 וצנע זמסין ערוה פי האש'ה
 אלשקה אלואחד'ה אלטרפיה אלמולפה ואיצא זמסין ערוה פי טרף אלשקה
 אלמולפה אללאניה: 18 וצנע זמסין שמה מן נהאס ליוסף אלזבא
 5 ויציר ואחדא: 19 וצנע גטאא ללזבא מן גלוד בבאש אדים וגטאא מן
 גלוד דארש מן פוקה: 20 וצנע אללזבא ללמסכן מן זשב אלסנט
 קאימה 21 עשר אדרע טול כל תלתגה ודראע ונצף ערצהא:
 22 ולהא ציראן מלסנאן אהדהמא באזא אלאר כדאך צנע בזמיע
 תבאתג אלמסכן: 23 פצנע אללזבא ללמסכן עשרין תלתגה מן גהה
 10 מהב אלגנוב: 24 וארבעין קאעדה מן פצה צנעהא תחת אלעשרין
 תלתגה קאעדתאן תחת כל תלתגה לציריהא וקאעדתאן תחת כל
 תלתגה לציריהא: 25 ולגאנב אלמסכן אללאני מן גהה מהב אלשמאל
 צנע עשרין תלתגה: 26 וארבעין קאעדה מן פצה קאעדתאן תחת כל
 תלתגה: 27 ולמוזר אלמסכן פי אלגרוב צנע סת תלתגה: 28 ותלתגתאן
 15 צנעהמא לרבי אלמסכן פי אלואויתין: 29 פצארת מעתדלה מן אספל
 וגמיעא צארת מעתדלה מן פוקה כחלקה ואחרה כדאך צנע ללואויתין
 כלתיהמא: 30 פצארת תמאן תבאתג וקאעדהא מן פצה סת עשרה
 קאעדה קאעדתאן תחת כל תלתגה: 31 וצנע אמחאגא מן זשב אלסנט
 זמסה לתבאתג גאנב אלמסכן אלואחד: 32 ולמסה אמחאג לתבאתג
 20 גאנב אלמסכן אללאני ולמסה אמחאג לתבאתג גאנב אלמסכן פי
 מוזרה גרבא: 33 וצנע אלמהג אלואסט מנהא נאפדא פי גוף אללזבא
 מן אלטרף אלי אלטרף: 34 וגטאא אללזבא כדהב וצנע חלקהא מן
 דהב מכאנא ללאמחאג וגטאא ללאמחאג איצא כדהב: 35 וצנע אלסגף
 מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משוור צנעה חאדק צורא
 25 צנעה!): 36 וצנע לה ארבעה עמד מן סנט וגטאאה כדהב וזראפינהא
 מן דהב וצאג להא ארבע קואעד מן פצה: 37 וצנע סתרא לכאב
 אלזבא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משוור צנעה ראקס:
 38 ועמדה זמסה וזראפינהא וגטאא רוסהא וטלאהא דהבא וקועדהא
 זמס מן נהאס:

לו

30

1 וצנע בעלאל אלצנדוק מן זשב אלסנט דרעאן ונצף טולה
 ודראע ונצף ערצה ודראע ונצף סמכה: 2 וגטאאה כדהב זאלין מן

(1) "עשה אותה צורות".

אן יצנעא כל צנעה אסתאד⁽¹⁾ וואדק וראקס פי אלאסמאנגון ואלארנאון
ואלצבג אלקרמו ואלעשר והאיך פהמא צאנעא כל צנעה וואדקאן
באלמהן⁽²⁾:

לו

- 1 פליצנעא בצלאל ואחליאב וכל רגל חכים קלב אלדי געל אללה 5
פיהם חכמה ופהמא אן יערפו ויעמלו גמיע צנעה עמל אלקדם כמא
אמר בה אללה: 2 תם נאדי בהמא ובסאור אלחכמא אלדין געל
אללה אלחכמה פי קלובתם כל מן ראי ראייה אן יתקדם אלי אלצנאעה
ליעמלחהא: 3 פקבצו מן בין ידי מוסי גמיע אלרפיעה אלתי גאו בהא בנו
אסראיל ליצנעה עמל אלקדם לתעמל מנהא ועאר אלקום יאתונה 10
בבראעה פי כל גראה: 4 חתי אתי גמיע אלחכמא אלצאנעין גמיע
צנעה אלקדם כל רגל מן פן צנעתה אלדין יצנעהוא: 5 פקאלו למוסי
הודא אלקום מכתרון אן יאתו באפצל מן כפאיה עמל ואלצנעה אלתי
אמר אללה אן תעמל: 6 פאמר מוסי פנודי בצות פי אלעסבר יקול
כל רגל ומראה לא יאת בשי⁽³⁾ בעד הדא מן רפיעה אלקדם פאנקטע 15
אלקום מן אלמגי בשי: 7 וכאן מא אתי בה כפאיה לגמיע אלצנעה⁽⁴⁾ אן
תעמל מנהא ופצלא: 8 פצנע כל חכים מן אלצנאע נפס אלמסכן
עשר אשקאק מן עשר משזור ואסמאנגון וארגאון וצבג קרמו צורא⁽⁵⁾
צנעה האדק צנעהא: 9 טול כל שקה תמאן ועשרון דראעא וערצהא
ארבע אדרע מסאהה ואחדה לגמיע אלישקאק: 10 וליט כמס אשקאק 20
ואחדה מע אצרי וכמס אשקאק ואחדה מע אצרי: 11 וצנע ערי מן
אסמנגון פי האשיה אלישקה אלואחדה פי אלטרף אלמולף וכדלך צנע
פי האשיה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלתאניה: 12 כמסון ערוה
צנעהא פי אלישקה אלואחדה וכמסון ערוה צנעהא פי טרף אלישקה
אלמולפה אלתאניה ואלערי מתקאבלה ואחדה באזא אלצנע: 25
13 וצנע כמסין יטעה מן דהב וולף אלאשקאק ואחדה אלי אצרי
כאלשטט פצאר אלמסכן ואחדה: 14 וצנע אשקאק מן מרעיו כבאא
עלי אלמסכן אחדי עשר שקה צנעהא: 15 טול כל שקה תלתון דראעא

(1) נ א: מאהר.

(2) ניא: וכמא תם צנעו כל צנעה כדאך תם כחדקן אלהראק = וכאשר תם (ר"ל החרש
והחשב והרקס והארג) עושים כל גולאכת כן היו מלמדים את חושבי מחשבות.

(3) לא יביאו עוד דבר.

(4) ומת שהביאו היה די לכל המלאכה ועי' רש"י. ניא: וכאנת אלחואיג אלתי חצרת

(5) עשה אותה צורות ועיון למעלה הערתנו כ"ו א'.

וסרָגָהּ ודהָן אלאצֵאָהּ: 15 ומדְבַח אַלְבָּטֹר ודהוֹקָה ודהָן אַלְמַסָּה
 וּבְכוֹר אַלְצִמּוֹג וּסְתֵר כַּאֲב אַלְמַסְכֵּן: 16 ומדְבַח אַלְצִעִידָהּ וְאֶלְסֹרֵד
 אַלְנַחַאֲס אֵלֶי לֵה ודהוֹקָה וְגַמִּיעַ אַנִּיתָהּ וְאֶלְחוּיָן וּמַקְעֵדָה: 17 וְקִלוּעַ
 אַלְצִרְאֵדֵק וְעַמְדָה וְקוֹאֵעֵדָה וּסְתֵר כַּאֲבָהּ: 18 וְאוֹתָאֵד אַלְמַסְכֵּן
 5 וְאֶלְצִרְאֵדֵק וְאִמְנַאֲבָהּ: 19 וְתִיַּאֲב אֶלְוִישִׁי לִלְבַדְמָהּ פִּי אֶלְקֵדֵס וְתִיַּאֲב
 אֶלְקֵדֵס לִהְרוֹן אֶלְאִמַּאֲס וְתִיַּאֲב בְּנִיָּה לִלְאִמַּאֲמָהּ: 20 תָּם בְּרָג גַּמְאֵהּ
 בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן בֵּין יָדֵי מוֹסִי: 21 וְאוֹתוֹ כֹּל רָגַל בְּמֵא רָאִי רָאִיָּה⁽¹⁾ וְכֹל מִן
 סִבְתַּת נַפְסָהּ אֶתּוֹ בְּרַפִּיעָה אֱלֹהִים לְצִנְעָהּ כִּבְאֵ אַלְמַחְצֵר וְגַמִּיעַ עֵמְלָהּ וְתִיַּאֲב
 אֶלְקֵדֵס: 22 אֶתִּי בְדֹלֶךְ אֶלְרִגְאֵל מֵעַ אֶלְנִסָּא וּמִן כַּאֲן סִבְתַּת נַפְסָהּ⁽²⁾
 10 מִנְהֵם אֶתִּי חֲתִי בְדַסְתִּינַאֲק וּשְׁנַף וְכַאֲתָם וְחַקָּאֲב⁽³⁾ וּסְאוֹר אַנִּיָּה אֶלְדֵּהֵב
 וְכֹל מִן עוֹל עוֹלָהּ מִן דֵּהֵב לִלְהָ⁽⁴⁾: 23 וְכֹל רָגַל אֵן וְגַד עֵנְדָה אִסְמַנְגֹּן
 וְאַרְגֹּאֲן וְצִבְגַּת קֶרְמֹז וְעֵשֶׂר וּמְרַעֲזָ וְגִלְוֵד כִּבְאִישׁ אֲדִים וְגִלְוֵד דַּאֲרֵשׁ אֶתִּי
 בְּהָא: 24 וְכֹל מִן רַפְעַת רַפִּיעָה פְּצָהּ וְנַחַאֲס אֶתִּי בְּרַפִּיעָה לֵּלָהּ וְכֹל מִן
 וְגַד עֵנְדָה כִּשְׁב אֶלְסַנְט לְגַמִּיעַ צִנְעָה אֶלְעַמְל אֶתִּי בְּהָ: 25 וְכֹל אִמְרָאָהּ
 15 בְּעִירָהּ כַּאֲן תַּגּוֹל בִּידֵהָ⁽⁵⁾ אֶתִּין מַגּוֹלָא כַּאֲלַאֲסִמַּאנְגֹּן וְאֶלְצִבְגַּת קֶרְמֹז
 וְאַלְעֵשֶׂר: 26 וְכֹל אִמְרָאָהּ בִּלְגַּת מִן בְּצִרְהָא גִזְלֵן אֶלְמְרַעֲזִי⁽⁶⁾:
 27 וְאַלְאִשְׂרָאֵף אֶתּוֹ בְּחֶגֶר אֶלְבְּלוֹר וְחַגְאֵרָהּ אֶלְנִטָּאֲס לִלְצִדְרָהּ וְאֶלְבְּרָנָהּ:
 28 וְאַלְאִטִּיַּאֲב וְאֶלְדֵּהֵן לִלְאִצֵּאָהּ וְדֵהָן אַלְמַסָּה וּבְכוֹר אַלְצִמּוֹג: 29 בְּדֹאֲךָ
 כֹּל רָגַל וּמְרָאָהּ סִבְתַּת אִנְפִּסָּהֶם אֵן יֵאֶתּוֹ כִּשִׁי לְגַמִּיעַ אַלְצִנְאֵעָה אֶלְתִּי
 20 אִמְרַת אֱלֹהִים אֵן תִּצְנַעַת בִּיד מוֹסִי אֶתּוֹ בְּהַ בְּנֵי אִסְרָאֵל⁽⁷⁾ תִּכְרַעָא לֵּלָהּ:
 30 תָּם קָאֵל מוֹסִי לְבְנֵי אִסְרָאֵל אִנְטֵרוֹ אֵן אֱלֹהִים קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל אִסַּם בְּצִלְאֵל
 בֶּן אֹוֹרִי בֶּן חוֹר מִן סַבְתַּת יְהוּדָה: 41 וְאַכְמַל פִּיהָ עֵלְמָא מִן עֵנְד אֱלֹהִים
 בְּחַכְמָהּ וּפְהֵם וּמְעַרְפָּהּ כְּגַמִּיעַ אַלְצִנְאֵיעַ: 32 וְחֹדְקָא כַּאֲלַמְהָן בְּצִנְאֵעָה
 אֶלְדֵּהֵב וְאַלְפִּצָּהּ וְאַלְנַחַאֲס: 33 וְזִרְטָהּ חַגְאֵרָהּ אֶלְגֹּוֹהֵר לִלְנִטָּאֲס וְנִגְרַת
 25 אֶלְזִשְׁב וְעַמְל סְאוֹר צִנְאֵיעַ אֶלְמַחֵן: 34 וְאַלְתַּעֲלִים⁽⁸⁾ גַּעַל פִּי קִלְכָּהּ
 הִוּוּ וְאַהֲלִיַּאֲב בֶּן אַחִיסְמֶךְ מִן סַבְתַּת דִּין: 35 אַכְמַל פִּי קִלְבְּחָמָא אֶלְחַכְמָהּ

(1) תִּיַּאֲב: אַתְרֵיעֵי לְבַת. נִיַּאֲב: כֹּל מִן תִּכְרַעַת.

(2) פִּי: וְכֹל מִן כַּאֲן סְכִיַּא.

(3) פִּי: תִּכְרַבִּיהָ.

(4) ״וְכֹל מִי שֶׁהִפְרִישׁ שׁוֹם דְּבַר מִזֶּהֱכ לְדִי״.

(5) ״לְטוֹת בִּידֵהָ״.

(6) הַכְדוּל בֵּין הַנְּשׂוּם הַמְתוּרוֹת בְּמִלְאֲכַת יוֹדֵהָן וּבֵין הַנְּשׂוּם שְׁחִיתָהּ לְהָן מַעֲלָה יִתִּירָה

לְעֵשׂוֹת עֵבֹדְתָן בְּדַעַת וּבַחֲכָמָה. וְנוֹסַחַת כִּי ״ מִסְכַּמַּת עֵם נִסְחַתִּינוּ וּבְנִיַּאֲב: וְכֹל אִמְרָאָהּ מְתוּרָה״

בִּידֵהָ תַּגּוֹל דִּלְךָ . . . וְסְאוֹר אֶלְנִסָּא אֶתִּי שְׁעָרָן מִן נְפוֹסְהָן בְּחֹדְקָהּ וְכוּ׳.

(7) כִּי ״ וּבְפִי לֹא נִעְתַּקוּ מִלּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם אֵךְ לְמֹתוֹר.״

(8) פִּי: וְאַלְעֵלֵם בְּאַלְתַּעֲלִים = וְלַדַּעַת לְהוֹרוֹת.

26 ואואיל בכור ארצך תאתי בהא אלי בית אללה רכך ולא תאכל¹
 לחמא מע לבן: 27 תם קאל למוסי אכתב לך הדה אלכלמאת לאני
 כסבבהא עהדת מעך עהדא ומע בני אסראיל: 28 פאקאם תם ענד
 אללה ארבעין יומא וארבעין לילה לם יאכל טעאמא ולם ישרב מאא
 5 וכתב לה² עלי אללוהין בלאם אלעהד אלעשרה בלמאת: 29 פלמא
 נזל מוסי מן אלגבל ולוהא אלשהאדה פי ידיה פי נוולה מן אלגבל
 ומוסי לם יעלם אן קד בל³ וגהה חין בלמה אללה: 30 פראה הרון
 וסאיר בני אסראיל פאדא קד בין וגהה פכאפו אן יתקדמו אליה:
 31 תם דעא בהם מוסי פרגע אליה הרון וגמיע אשראף אלגמאעה
 10 פכלמהם: 32 ובעד דלך תקדם סאיר בני אסראיל פאמרהם בגמיע מא
 קאל לה אללה פי גבל סיני: 33 פלמא פרג מן בלאמהם געל עלי
 וגהה ברקעא: 34 ובאן אדא דכל מוסי בין ידי אללה ליבאטבה ינוע
 אלברקע אלי כרוגה תם יכרג ויכלם בגמיע מא יומר בה: 35 חתי ניטר
 נמיעהם וגהה אנה קד בל חתי ירד אלברקע עלי וגהה אלי וקת דכולה
 ליבאטבה:

לה

15

1 תם ג'וק מוסי גמעה בני אסראיל וקאל להם הדה אלאמור
 אלתי אמר אללה אן תענעהא: 2 פי סתה איאם תענע אלענאיע ופי
 אליום אלסאבע יבון לבם קדסא עטלה הי סבת ללה מן עמל פיהא
 עמלא יקתל: 3 לא תשעלו אלנאר פי גמיע מסאכנכם פי יום אלסכת⁴:
 4 תם קאל מוסי לגמאעה בני אסראיל קאילא הדא אלאמר אלדי אמר
 20 אללה קאילא: 5 כדו מן ענדכם ברפיעה ללה כל מן סבת נפסה יאתי
 ברפיעה מן דהב ופצה ונהאם: 6 ואסמנגון וארגואן ועבג קרמו ועשר ומרעו:
 7 וגלוד ככאש אדים וגלוד דארש ובישב אלסנט: 8 ודהן ללאצאה ואטיאב
 לדהן אלמסה ולבכור אלעמוג: 9 והגארה אלבלור והגארה אלנטאם
 25 ללצהרה ואלבדנה: 10 וכל חכים קלב פים יגו ויענעו גמיע מא אמר אללה
 בה: 11 אלמסכן ובכאה וגטאה ושטטה ותכאתגה ואמהאגה ועמדה
 וקואעה: 12 ואלענדוק ודהוקה ואלגשא ואלסגף⁵: 13 ואלמאידה
 ודהוקהא וגמיע אניתהא ואלכבו אלמוגה: 14 ומנארה אלאצאה ואניתהא

¹ נא: לא תטכך ולפי דבר הכתוב כאן באיסור בישול ולמעלה כ"ג י"ט באיסור אכילה.

² ר' ל' השם כתב למשה ועיין פירושו בליקוטיו.

³ נא ובס': בל ססה וגהה = הזהיר שטח סניו.

⁴ ראביע: והגאון רב סעדיה חבר ספר נכבד תשובות על החולקים על קדמונו על נר שבת.

⁵ נא: ואלסגף אלמסטר: פי: ואלחגלה. רש"י: פרבת המהיצה שהיא לפני הארון.

ואלאחסאן: 7 האפט אלפעל לאלוף גאפר אלדנב ואלגרם ואלכטיה
 ויברי ולא יברי⁽¹⁾ ומטאלב בדנוב אלאבא מע⁽²⁾ אלבנין ובני אלבנין
 ואלתואלת ואלדואבע: 8 פאסרע מוסי וכד עלי אלארץ וסגד: 9 וקאל
 אן זגדת חטאא ענדך יא רב אד יסיר נורך פי מא ביננא והם קום צעאב
 אלרקאב פאגפר⁽³⁾ דנבנא וכטיתנא ואצטפנא⁽⁴⁾: 10 קאל האנא עאהד
 עהדא הדא גמיע קומך אצנע אעגובאת מא לם יזלך מתלהא פי גמיע
 אלעאלם פי מא בין אלאמם פינטר גמיע אלקום אלדי אנת פי מא
 בינחם צנע אללה אנה מסוף אלדי אנא צאנעה מעך: 11 פאחפט
 מא אנא אמרך בה אליום האנא טאהד מן בין ידיך אלאמוריין
 10 ואלכנעאניין ואלחתיין ואלפרויין ואלחויין ואליובוסיין: 12 ואחדר אן
 תעהד עהדא לאהל אלבלד אלדי אנת דאבל אליה כילא יכנוו והקא
 פי מא בינד: 13 כל מדאבחהם תנקצו דכבהם תכסרו וסואדיהם
 תגדעו: 14 ולא תסגד למעבוד אצר לאן אללה אסמה אלמעאקב והו
 יקרד עלי אן יעאקב⁽⁵⁾: 15 כילא תעהד עהדא מע אהל אלבלד פיטגן
 15 פי תבע מעבודאתהם וידבחון להא וידעו כך פתאבל מן דבחה:
 16 ותווג בניך מן כנאתה פתטנא כנאתה פי תבע מעבודאתהן ותמגי
 בניך איצא: 17 ומעבודא מסכוכא לא תצנע לך: 18 והג אלפטיר
 פאחפטא סבעה איאם כל פטירא כמא אמרתך פי וקת שהר אלפרך
 לאנד כרגת מן בלד מצר פי שהר אלפרך: 19 וכל אויל בטן פהו לי
 20 מא דכרתה מן גמיע מאשיתך⁽⁶⁾ מן אוייל אלכקר ואלגנס: 20 ובכר
 אלחמיר פאפדה כשאה ואן לם תפדה פאקפה וגמיע בכור בניך אפדהם
 ולא תחצרו בין ידי פארגא: 21 ופי סתה איאם אכדם ופי אלסאבע
 אסבת חתי פי וקת אלהרת ואלהצאר⁽⁷⁾ תסבת: 22 והג אלסכוע תצנעה
 לך בכור הצאר אלהנטה והג אלגמע פי נהאיח אלסנה: 23 תלת מראר
 25 פי אלסנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אלסיד אללה אלאה אסראייל:
 24 פאני אקרץ אלאמם מן בין ידיך ואוסע תכמך ולא יתמני⁽⁸⁾ אחד
 ארץך אדא צעדת לתחצר בין ידי אללה רבך תלת מראר פי אלסנה:
 25 לא תדבח פסחי עלי למיר ולא תבית שחומה אלי אלגדאה⁽⁹⁾:

(1) עיין רש"י.

(2) וכן העתיק מלת על למעלה כ" ה.

(3) „אם נא מצאתי חן בעיניך ד' כאשר ילך אורך בינינו והם עם קשה עורף תסלח וכו'".

(4) ראב"ע בפירושו הקצר: תשימנו נחלה לך כמו והם עמך ונחלתך (דברים ט" כ"ו)

ועיין שם העתקת הגאון.

(5) „כי ד' שמו הוא העונש וכוכלתו לעניש".

(6) „כל זכר אשר יולד לך מן בהמתך." — (7) „אף בעת החריש והקציר".

(8) בכ"י ו' ובס': יגצב = יגזל.

(9) רש"י: אמוריו. ועיין למעלה כ"ג י"ח. ובג"א: דבח הג אלפסת.

בך לבי אגד הטאא ענדך¹) ואנטר לשעבך הדה אלאמה²): 14 קאל
 לה נורי יסור מעך³) אלי אן אקרך⁴): 15 קאל לה אן לס יסר נורך
 מענא מן אלאן פלא תצעדנא מן ההנא: 16 במא דא יערף באני קד
 וגדת הטאא ענדך אנא וקומך אליס במצי נורך מענא פנכוו אנא וקומך
 מתשרפין אכתר⁵) מן גמיע אלקום אלדין עלי וגה אלארין: 17 קאל
 אללה למוסי הדי אלכלאם אלדי קלת אצנעה איצא לאנך וגדת הטאא
 ענדי ושרפת אסמך: 18 קאל ארני אלאן וקארך: 19 קאל לה אנא
 אמר בגמיע נורי⁶) בין ידיך ואנאדי באסמי⁷) בחצרתך וארוף עלי מן
 ארוף וארהם למן ארהם: 20 וקאל לה איצא לא תסתיע אן תנטר אול
 נורי⁸) לאנה לא יראה אנסאן פיהיו: 21 קאל לה אללה פהודא מוצע
 ענדי אנתעב עלי אלצואן: 22 פאדא מר בך נורי צירתך פי נקור
 אלצואן וטללת בסהאבי עליך התי יגוז אולה⁹): 23 תם אויל סהאבי
 התי תנטר אואבר נורי ואוילה לא תרא¹⁰):

לד

1 תם קאל אללה למוסי אנתח לך לוחי גוהר כאלאולין אכתב
 עליהמא אלכלמאת אלתי באנת עלי אללוחין אללודין בסרתהמא:
 2 ובן מהיא ללגראה ואצעד פי אלגראה אלי גבל סיני וקף לי תם עלי
 ראם אלגבל: 3 ורגל לא יצעד מעך ולא ירא אנסאן פי שי מן אלגבל
 התי אלגנס ואלבקר לא ירעון מקאבלה: 4 פנתח מוסי לוחי אלגוהר
 כאלאולין ואדלג באלגראה וצעד אלי גבל סיני במא אמרה אללה
 20 ואבד מעה אללוחין: 5 פתגלי אללה פי אלגמאם ואוקף נורה מעה
 תם ונאדא באסם אללה¹): 6 ולמא מר אללה בנורה בין ידיה נאדאה
 אללה¹²) אללה אלטאיק אלרחים אלרווף טויל אלמהל בתיר אלפצל

(1) ג'א: התי אערף אלקום בך ואודאר גוד הטא ענדך = ואורייעך אל העם ואוסף
 למצא הן בעונך.
 (2) "וחשתדל בעד עמך הגוי הזה" ואפשר שר"ל השגח על הגוי הזה שהוא עמך.
 (3) "אורי ילך עמך עד שאניהך" ר"ל עד שאתן לכם מנוחה בארצכם.
 (4) ג'א: אדא אקררתך = כאשר תנוחתך והשיב משה "אם אין אורך הולך עמנו
 מעתה" ומה שהביא הראב"ע בשם הגאון לא נמצא אתנו.
 (5) ג'א ובכ"ו י' ובס': ובכין וכן תרגם אונקלוס.
 (6) "כל אורי".
 (7) בכ"ו י' ובס': באסם אללה.
 (8) "תחלת אורי".
 (9) "והיה בעבור אורי וכו' ושכתי בענני עליך עד עבור תחלת אורי".
 (10) "תהסרתני את ענני עד שתראה אחרית אורי ולא תראה תחלתו".
 (11) "ויתוצב אורו עמו שם ויקרא בשם ד'" והשם הוא הקורא בשם ד'.
 (12) ראב"ע: אמר הגאון כי השם הראשון דבק עם ויקרא. ועיין בלקטום.

אלמוצע אלדי קלתה לך והודא מלאכי יציר בין ידיהם ופי יום מטאלבתי
אטאלבהם בנטיהם: ³⁵ פצדם אללה מן אלקום¹ עלי מא אצטנעו
אלעגל אלדי צנעה הרון:

לג

5 1 תם קאל אללה למוסי אמין אצעד מן ההונא אנת ואלקום
אלדין אצעדתהם מן בלד מצר אלי אלבלד אלדי אקסמת לאברהים
ואסהק ויעקוב קאילא לנסלכם אעטיה: ² ואבעת בין ירך מלאכא
אטרד כה אלכנעאנין ואלאמוריין ואלהתיין ואלפרזיין ואלהויין
ואליבוסיין: ³ אלי בלד ופיין אללכן ואלעסל פאני לא אצעד נורי פי
10 4 למא סמע אלקום הדא אלצבר אלסו פחזנו ולס יגעל כל רגל זיה
עליה: ⁵ קאל אללה למוסי קל לבני אסראיל אנכם קום צעאב
אלרקאב פלו אני אצעד נורי פי מא בינכם טרפה ואחדה לאפניתכם
ואלאן אדימו נוע זיכם² ענכם חתי אערפכם מא אצנע בכם: ⁶ פדאם
15 7 בנו אסראיל עלי נוע זיהם פי גבל חריוב: ⁷ ובאן מוסי יאזד אלצבא
פיצרבה כארג אלעסכר בעידא מנה ויסמיה זבא אלמחצר ובאן כל
מן טלב אללה³ יכרג אלי זבא אלמחצר אלדי כארג אלעסכר:
8 ובאן מוסי אדא כרג אלי אלצבא יקום גמיע אלנאם וינתצב כל רגל
עלי באב זבאה וילתפתון ורא מוסי אלי דזולה אלצבא: ⁹ ובאן מוסי
20 10 פאדא ראי גמיע אלקום עמוד אלגמאם ואקפא עלי
באב אלצבא קאמו אגמעין פסגד כל רגל עלי באב זבאה: ¹¹ ויתבלם
אללה מע מוסי שפאהא⁴ כמא יכלם אלמר צאהבה וירגע אלי אלעסכר
ובאן כאדמה יהושע בן נון שאבא לא יזול מן אלצבא: ¹² תם קאל
25 13 מוסי ללה אנת עאלם באנך קלת לי⁵ אצעד האולי אלקום ואנת פלם
תערפני במין תבעת מעי ואנת פקד קלת לי אני קד שרפת אסמך ווגדת
הטאא ענדי: ¹³ פאלאן אן וגדת הטאא ענדך ערפני סירך חתי אערף

(1) פי: גמאעה מן אלקום ונ"א: אלקום.

(2) "הורידו עידיכם תמיד" ר"ל לא תשובו עוד לשום את עידיכם וכן בפסוק שלאחריו
העתיק וחורידו בני ישראל את עידי תמיד ועיין ראב"ע.

(3) בב"י י: עלמא מן ענד אללה = דעת מאת ד'.
(4) פי: בגיר ואסטה = בלא אמצעי.

(5) "אתה יודע כי אמרת לי וכו כי הגדלתי את שמך" וכן תרגם למטה פסוק י"ז.

יהישע צות אלקום פי תגליבהם⁽¹⁾ פקאל למוסי צות הרב פי אלעסכר:
 18 תם קאל לים צות ידל עלי טפר ולא צות ידל עלי הזומה בל צות צוצא
 אנא סאמע: 19 פלמא קרב מן אלעסכר ראי אלעגל ואלטכול פאשתד גצב
 מוסי פטרה אללוחין מן יודיה ובסרדהמא תחת אלגבל: 20 תם אכד אלעגל
 אלדי צנעה פאחרקה באלנאר וברדה באלמברד אלי אן דק ודראה 5
 עלי וגה אלמא וסקא בני אסראיל אבאה⁽²⁾: 21 וקאל מוסי להרון
 מא צנע בך האולי אלמום אד גלבת עליהם לטיה עטימה: 22 קאל
 לא ישתד גצב סדי את עארף באלקום אנהם שרירון⁽³⁾: 23 פקאלו
 לי אצנע לנא מעבודא יסיר בין ידינא פאן דלך אלרגל מוסי אלדי
 אצעדנא מן בלד מצר לם נעלם מא באן מן אמרה: 24 פקלת להם 10
 אנטרו למן דהב פפכוה ואתוני בה פטרחתה פי אלנאר פברג הדא
 אלעגל: 25 פלמא ראי מוסי אלקום אנהם מכשופון אד בשף הרון דוי
 אלשין מן מקאומיהם⁽⁴⁾: 26 ווקף מוסי בבאב אלעסכר פקאל מן ללה
 יקבל אלי פאגתמע אליה גמיע בני לוי: 27 פקאל להם כדא קאל
 אללה אלאה אסראיל יתקלד כל רגל מנכס סיפה עלי ורבה ואמצו 15
 וארצעו מן באב אלי באב פי אלעסכר ויקתל כל רגל חתי אכאה⁽⁵⁾
 וצאחה וקארבה: 28 פצנע בנו לוי כמא אמרהם מוסי פוקע מן אלקום
 פי דלך אליום שביה בתלתה אלאף רגל: 29 וקאל מוסי אכמלו אליום
 ויאבכם ללה כל רגל חתי באבנה ואניה ותהל עליכם אליום ברכה:
 30 ולמא באן מן גד קאל מוסי ללקום אנתם אכטאתם לטיה עטימה⁽⁶⁾
 ואלאן אצעד אלי אללה לעל אסתגפרה ען לטייתכם: 31 ורגע מוסי
 אלי אללה וקאל יא רב קד אכטא האולי אלקום לטיה כבירה וצנעו
 להם מעבודא מן דהב: 32 ואלאן אן גפרת לטייתם ואלא פאמהני⁽⁷⁾
 מן דיואנד אלדי כתבתה פאסתרית⁽⁸⁾: 33 פקאל אללה למוסי אלדי
 אכטא לי אמהה מן דיואני⁽⁹⁾: 34 ואלאן אמיץ סיר אלקום אלי 25

(1) בהירועס.

(2) "בתורת" ר"ל שאף על פי שעגל היה אכור כהנאה שהוא עבודה זרה התיר להם לשתות מן המים אשר בהם עפר הזהב לפי שנתפור במים.

(3) נ"א: אן סיחם שרירון = שיש בהם אנשים רעים.

(4) ר"ל ספנו שאהרון גלה המגונים והכזוים מהם והכדיל ביניהם ובין הקמים נגדם.

(5) פי: מן עבר אלעגל ואן באן אכאה = מי שעבר את העגל אף על פי שהוא אחיו.

(6) נ"א: נוסף מעתם = עטתם.

(7) "ואניה".

(8) נ"א: קד אכתך אלא אן אמהו מן ספרי אלדי אכטא לי קט = כבר עניתך אבל אמתה בספרי רק מי שחטא לי ועיון ראביע בסירושו הקצר. ומה שהביא בשם הגאון בסירושו הארוך לא מצאתי בוואורו.

מוסי חין פרג מן מצאטבתה עלי גבל סיני לוחי אלשהאדה לוחין אלגוהר מכתובין בקדרה אללה⁽¹⁾:

לב.

1 ולמא ראי אלוקים אן מוסי קד אבטא אן ינול מן אלגבל תג'וקן
 5 עלי הרין וקאלו לה קם אצנע לנא מעבודא יסיר בין דינא פאן דלך
 אלהל מוסי אלדי אצעדנא מן בלד מצר לם נעלם מא כאן מן אמרה:
 2 פקאל להם הרין פכו אישנאף אלהב אלתי פי אדאן נסאיכם ובניכם
 ובנאתכם ואתוני: 3 ופ'ך⁽²⁾ גמיע אלוקים אישנאף אלהב אלתי באדאנהם
 ואתו בהא אלי הרין: 4 פאזדהא מנהם ואמר מן צ'רהא⁽³⁾ בקאלב
 10 פצנעהא עגלא מסבוכא וקאלו הדא רבך יא אל אסראיל אלדי
 אצעדך מן בלד מצר: 5 פלמא ראי דלך הרין ננא מדבחה בין ידיה
 ונאדי וקאל ללה הל גדא: 6 תם אדלגו מן גד פק'בו צואעד ודבחו
 סלאמה וגלסו אלוקים ליאכלו וישרבו וקאמו לילעבו: 7 פקאל אללה
 למוסי אמין אנול פאן קד אפסד קומך אלדי אצעדתהם מן בלד מצר:
 15 8 וואלו סרועא מן אלטרויק אלדי אמרתהם בה וצנעו להם עגלא
 מסבוכא פסגרו לה ודבחו וקאלו הדא רבך יא אל אסראיל אלדי אצעדך
 מן בלד מצר: 9 תם קאל לה קד עלמת אן האולי אלוקים הודא הם
 קום צעאב אלרקאב: 10 ואלאן פאן תרכתני⁽⁴⁾ אשתד נצבי עליהם
 פאפניתהם וצנעת מנך אמ'ה עטימה: 11 פאבתהל מוסי אלי אללה
 20 רבה וקאל יא רב לא ישתד⁽⁵⁾ נצבך עלי קומך אלדי אצרגתהם מן
 בלד מצר בקו'ה עטימה ויד שדידה: 12 ולא יקולו אלמצריון קאילין
 בשד' אצרגהם ליקתלהם פי מא בין אלגבל ויפניהם ען וגה אלארין
 ארנע מן שד'ה גצבך ואצפה ען אלבליה לקומך⁽⁶⁾: 13 ואדכר לאברהים
 ואסחק ואסראיל עבידך אלדין אקסמת להם כאסמך וקלת אבתר
 25 נסלכם ככואכב אלסמא וגמיע אלבלד אלדי קלת אעטיה לנסלכם
 ויחווה אלי אלהר: 14 פצפה אללה ען אלבליה אלתי קאל אן יחלהא
 בקומה: 15 תם ולי מוסי ונול מן אלגבל ולוחא אלשהאדה פי ידה
 לוחאן מכתובאן מן דאבל ומן בארג: 16 ואללוהאן המא
 צנעה אללה ואלכתאב הו כתאב אללה מהפור עליהמא: 17 פסמע

(1) "בגבורת אלוהים".

(2) ר"ל הסיתו את נשיהם שיפרקו.

(3) וצוה למו שיער את הזמנים בהרמ.

(4) וכן ראב"ע בפירושו הקצר: אם תניח ותעזוב ולא תחשלה בעדם.

(5) העתיק למה כאלו היה כתוב לא יחרה ולא יאמרו.

(6) ג"א: ען סרעה עקאבתהם ר"ל אל תמהר להענישם וכן למטה פסוק י"ד.

ולבאן דכי גזו יכון¹: 35 ותצנעהא בכור עמר צנעה עמאר מטריא²
 טאהרא מקדסא: 36 ותסחק מנהא דקיקא ותגעל מנהא חדא³
 אלשהארה פי זבא אלמהצר הית אחצרך תם לואין אלאקדאס יכון
 לכס: 37 ובכור אלדי תצנעה בהיאתה לא תצנעו לכס קדסא יכון
 ללה: 38 אי אנסאן צנע במתלהא ליתכבר⁴ בה פינקטע מן קומה: 5

לא

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אנטר קד שרפת אסם⁵
 בעלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה: 3 ואכמלת פיה עלמא מן
 ענר אללה בחכמה ופהם ובמערפה בגמיע אלצנאיע: 4 וחדקא באלמהן
 בצנעה⁶ אלהב ואלפצה ואלנחאס: 5 ובכרט אלגוהר ללנטאם ונגר
 אלזשב וינע סאר אלצנאיע: 6 ואנא פקד צממת מעה אהליאב בן
 אחיסמך מן סבט דן ופי קלוב סאר אלחכמא קד געלת אלחכמה
 פינענו גמיע מא אמרתך: 7 זבא אלמהצר ואלצנדוק ללשהארה ואלגשא
 אלדי עליה וסאר אנה אלזבא: 8 ואלמאידה וגמיע אניתהא ואלמנארה
 אלזאלצה וגמיע אניתהא ומדבה אלכבור: 9 ומדבה אלצעידה וגמיע
 אניתהא ואלחויץ ומקערה: 10 ותיאב אלויש ותיאב אלקדס להרין
 אלמאם ותיאב בניה ללאממה: 11 ודהן אלמסה ובכור אלצמוג
 ללקדס בגמיע מא אמרתך יענעוהא: 12 תם קאל אללה למוסי קאילא:
 13 ואת פמר בני אסראיל וקל להם אמא סבותי פאחפטוהא לאנהא
 עלאמה בני ובינכם לאגיאלכם לתעלמו אני אללה מקדסכם: 14 ואחפטו
 אלסבת פאנהא לכס מקדסה ובאדלהא יקתל קתלא וכל מן עמל פיהא
 עמלא ינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה: 15 ודאך אן תצנע אלצנאיע
 פי סתה איאם ופי אלזים אלסאבע עטלה הי סבת מקדסה ללה כל מן
 עמל עמלא פי זים אלסבת יקתל קתלא: 16 ובדאך יחפט בנו אסראיל
 אלסבת ויקימו בהא⁷ לאגיאלהם עהד אדדה: 17 פי מא ביני ובין בני
 אסראיל הי עלאמה לדהר לאן פי סתה איאם צנע אללה אלסמאואת
 ואלארין ופי אלזים אלסאבע עטלהא וראחאהא⁸: 18 תם דפע אלי

(1) בן הוא בן אבל בניא ובכ"י י' ובפ"י: אגוא מתסאוויה תכון = לחלקים שוים.
 (2) בניא בכ"י י' ובפ"י: מטרא וענינו מעורב היטב וכן תרגם אונקלוס.
 (3) בכ"י ובפ"י: בין ודי.
 (4) ר"ל כדי שיהיה לו ריה טוב וזהו ג"כ ענין מלת אשר ירקח כמות בפסוק ל"ג.
 (5) ת"א: רבותי בשם.
 (6) נ"א: ואלהראקה בסא יענעה פ"י: וחדק בצנאיעת.
 (7) בפ"י: ואגבתהא = מצותיה.
 (8) עיין הערתנו למעלה כי י"א.

נצפה רפיעה ללה: 14 כל מן גאו עלי אלעדר והו אבן עשרין סנה
 פצאעדא יעטי רפיעה ללה: 15 אלמוסר לא יכתר ואלפקיר לא יקלל
 מן נצף מתקאל פאעטו רפיעה ללה וכפרו ען אנפסכם: 16 וזד פצה
 אלגפראן מן בני אסראיל ואצרפה פי דדמה זבא אלמחצר ויבון לבני
 אסראיל דכרא בין די אללה ליסתגפר⁽¹⁾ ען אנפסכם: 17 וכלם אללה
 5 מוסי תכלימא: 18 אצנע הוצא מן נחאס ומקעדה מן נחאס ללגסל
 ואזעלה בין זבא אלמחצר ואלמדבה ואזעל פיה מאא: 19 ויגסל הרון
 ובנוה מנה אידיהם וארגלהם: 20 פי דכולהם אלי זבא אלמחצר
 ונתסלו באלמא ולא יהלבו ופי תקדמהם אלי אלמדבה ליזדמו ויקתרו
 10 קרבאנא ללה: 21 יגסלון⁽²⁾ איצא אידיהם וארגלהם ולא יהלבו ויבון
 להם רסם אלדהר לה ולבניה לאגזאלהם: 22 תם כלם אללה מוסי
 תכלימא: 23 ואנת פכד לך מן רוס אלטיב מן אלמסך אלכאלין זמס
 מאיה מתקאל ומן עוד אלטיב מתל נצפה מאיתין וכמסין מתקאלא ומן
 קצבה⁽³⁾ דרירה מאיתין וכמסין איצא: 24 ומן אלקסט זמס מאיה מתקאל
 15 במתקאל אלקדם ומן דהן אלזיתון מל⁽⁴⁾ קסט: 25 ואצנע דלך דהן
 מסח אלקדם עטרא מעטרא צנעה עטאר בדאך יבון דהן מסח אלקדם:
 26 ואמסח מנה זבא אלמחצר וענדוק אלישהאדה: 27 ואלמאידה וגמיע
 אניתהא ואלמנארה ואניתהא ומדבה אלבכור: 28 ומדבה אלצעידה
 וגמיע אניתה ואלחויץ ומקעדה: 29 וקדסם יבנו מן כואין ואלאקדאס
 20 כל מן דנא בהם⁽⁵⁾ תקדס: 30 והרון ובנוה תמסחהם וקדסם ליאמו
 לי: 31 ומר בני אסראיל קאילא יבון הדא דהן מסח אלקדם לי⁽⁶⁾
 לאגזאלכם: 32 עלי כדן אנסאן לא ידהן מנה ובהיאתה לא תצנעו
 מתלה וכמא הו קדם כדאך קדסא יבון לכם⁽⁷⁾: 33 אי אנסאן תעטר
 במתלה או געל מנה עלי אגנב⁽⁸⁾ ינקטע מן קומה: 34 וקאל אללה
 25 למוסי כד לך אצמאנא מנהא מצטבי⁽⁹⁾ ולאדן⁽⁹⁾ ולבנא⁽¹⁰⁾ אלצמוג

(1) ככ"ו י' ובפ': כפארה. מן השרש אשר השתמש בו בפסוק הקודם

(2) פסוק זה דבק עם מה שלפניו ר"ל וגם בגשתם אל המזבח ירחצו יריהם וגו'.

(3) ז"א: אלטיב.

(4) ת"א: מלא הינא ובנ"א: קסט.

(5) בנ"א: כלמא מסהא ועיין לקוטים.

(6) ז"א: באמרו = בצווי.

(7) ז"א: כמא הו מקדס עגרי. ותרגמו כאשר הוא קדש לי כן יהיה קדש לכם.

(8) ז"א: אסטראק ועיין שרשי אבן גנאה בשרש נטף.

(9) ז"א ובכ"ו י': ואטפאר עיין אבן גנאה.

(10) ז"א ובכ"ו י' ומיעה.

40 ועשר מן אלסמיד מלתות ברבע קסט מן דהן זיתון מדקוק ומזאגה רבע קסט גמר מע כל המל: 41 ואדא קרבת אלתאני בין אלגרובין פכהדיה אלגדאה ומזאגה תצנע כה פיציר מקבולא מרציא קרבאנא ללה: 42 צעידה דאימה לאגיאלכס ענד כאכ זבא אלמחצר בין ידי אללה אלדי אחצרך ואזאטבך תם: 43 ואחצר הנאך לבני אסראיל 5 ויתקדס² בוקארי: 44 ואקדס כה³ זבא אלמחצר ואלמלכח ואקדס הרון ובניה ליאמו לי: 45 ואסכן נורי פי מא בין בני אסראיל ואכון להם אלאהא: 46 ויעלמון אנני אללה רבהם אלדי אברגתהם מן ארץ מצר לאסכן נורי פי מא בינהם אנא אללה אפי בדלך⁴:

10

ל

1 ואצנע מדכחא לתכביר אלכבור מן זשב אלסנט תצנעה: 2 דראע טולה ודראע ערצה מרבעא יכון ודראעאן סמכה מנה ארכאנה: 3 וגשה בדהב זאלין סטחה וחוטאנה מסתדירא וארכאנה ואצנע לה זגא מן דהב מסתדירא: 4 וחלקתאן מן דהב תצנעהמא לה מן דון זיגה פי גהתיה כדאך עליו גאנביה תכון מכאנא ללדהוק⁵ ליחמל כהא: 5 ותצנע 15 אלדהוק מן זשב אלסנט וגשהא בדהב: 6 ואגעלה בין ידי אלסגף אלדי עלי צנדוק אלשהאדה בין ידי אלגשא אלדי אחצרך הנאך: 7 ויבצר עליה הרון מן כבור אלצמוג פי כל גדאה אדא אצלה אלסרג ככר כה: 8 כדלך אדא אסרג אלסרג בין אלגרובין ככר כה כבורא דאימא בין ידי אללה לאגיאלכס: 9 לא תכברו עליה 20 כבורא גריכא ולא צעידה ולא הדיה ומזאגא לא תרשו עליה: 10 ויסתגפר הרון ענד ארכאנה מרה ואחדה פי אלסנה מן דס דכונה יום אלגרפאן⁶ מרה פי אלסנה יסתגפר ענה לאגיאלכס מן כואין אלאקדאס ללה: 11 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 12 אדא הצרת גמלה בני אסראיל⁷ עלי ערדהם פליעט כל רגל פדא נפסה ללה אדא 25 אחציתתם ולא יהל כהם וכא ענד דלך: 13 והדא יעטי כל מן גאו עליה אלעדר נצף מתקאל כמתקאל אלקדס עשרון דאנקא אלמתקאל

(1) ואם תקריב הכבש השני בין הערכים כמנחת וכו'.

(2) בקי אתקדס כלשון התרגום: ואתקדש ביקרי ובכ"י י: פאדא חצרת תם לבני אסראיל תקדס אלבות בגורי = וכאשר אראה שם לבני ישראל ונקדש הבית כאורו ועיין ראב"ע.

(3) קי: (כו) ר"ל בכבורי.

(4) אקיום זה.

(5) ר"ל וכוה האופן השתי הטבעות אשר כשני צדיו יהיו לבתים לבדים.

(6) «כרם הטאת יום הכסורים» ועיין רש"י ורשב"ם.

(7) רש"י: כשתהפוך לקבל כסום מנינם לדעת כמה הם. ובכ"י י: אדא חצלת.

ואגעל עלי יטחמ⁽¹⁾ אדן הרון אלימי ועלי שחמאת אדאן בניה
 אלאיאמן ועלי אבהאם אידיהם אלאיאמן ואבהאם ארגלהם אלאיאמן ורש
 באקיה עלי אלמדבח מסתדרא: 21 תם כד מן אדם אלדי עלי
 אלמדבח ומן דהן אלמסה ואנצח עלי הרון ותיאבה ועלי בניה ותיאב
 5 בניה מעה פיתקדסם הו ותיאבה וכנוה ותיאב בניה מעה: 22 וכד מן
 אלכבש אלתרב ואלאליה וגמיע אלשהם אלמנטי אלגוף וויאדה אלכבד
 ואלכליתין ואלשהם אלדי עליהמא ואלסאק אלאימן לאנה כבש
 אלכמאל: 23 ורגיפא ואחדא מן כל נוע⁽²⁾ מן אלכבו ונרדקה ואחדה
 ממסוחה בדהן ורקאקה ואחדה מן סלה אלפטיר אלתי בין ידי אללה:
 10 24 וציר אלגמיע עלי כפי הרון ועלי כפי בניה וחרך דלך תחרובא בין ידי
 אללה: 25 תם כדה מן אידיהם וקתרה עלי אלמדבח פוק אלצעידה
 מקבול מרצי בין ידי אללה קרבאן הו ללה: 26 תם כד אלקין מן כבש
 אלכמאל אלדי להרון וחרבה תחרובא בין ידי אללה ויבון לך נציבא:
 27 וקדס קין אלתחרוך אלדי חרך וסאק אלרפיעה אלתי רפע מן
 15 כבש אלכמאל אלדי להרון ובניה: 28 פיצרא להרון ובניה רסם
 אדהר מן בני אסראיל כמא אנהמא רפיעה כדאך יבונא רפיעה⁽³⁾
 מן ענד בני אסראיל מן דבאיה סלאמתהם המא רפיעה ללה: 29 ותיאב
 אלקדס אלתי להרון תבון לבניה מן בעדה ימסחון פיהא ויכמלון בהא
 ואגבהם: 30 סבעה איאם ילכסהא אלמאם בעדה מן בניה פיעלח
 20 אן ידכל⁽⁴⁾ אלי כבא אלמחצר אן ידם פי אלקדס: 31 וכבש
 אלכמאל תאבד ותנצג לחמה פי מכאן מקדס: 32 ויאבל הרון ובניה לחם
 אלכבש מע אלכבו אלדי פי אלסל ענד באב כבא אלמחצר: 33 ויאכלון
 דלך אלדין אסתגפר ענהם לאכמאל ואגבהם ותקדיסהם ואי אגנבו
 לא יאכל מנה אד הו קדס: 34 ואן תכין מן לחם אלכמאל ומן
 25 אלכבו אלי אלגדאה פאחרק אלפאצל לא יוכל אד הו קדס: 35 ואענע
 להרון ובניה כדא כגמיע מא אמרתך סבעה איאם תכמל ואגבהם:
 36 ורת ללדכוה תצנעה כל יום ללגפראן פתלכי אלמדבח
 ותסתגפר ענה ותמסחה ותקדסה: 37 סבעה איאם תסתגפר עלי
 אלמדבח פתקדסה ויציר מן בואין אלאקדאם כל מן הנא בה תקדס:
 38 והדא מא תקרבה עלי אלמדבח חמלין אבני סנה פי כל יום דאימא:
 39 ואלחמל אלואחד תצנע באלגדאה ואלאכר בין אלגרובין:

(1) ראכיע: והגאון אמר הרך הדבק בעגול האוון. נ"א גצרוף = סחום.

(2) "מכל מין".

(3) "וכאשר המה (החזה והשוק) תרומה כן יהיו תרומה" וכו'.

(4) "ויהיה ראוי שיבוא".

מן עשר לתגטי מן אבדאנהם אלסואה⁽¹⁾ מן אלחקוין אלי אלרכבתין תבון: 48 ותבון עלי הרון ובניה פי דגולהם אלי זבא אלמחצר ופי תקדמהם אלי אלמדבה ליבדמו פי אלקדם ולא יחמלו וזרא פיהלכו רסם אלדהר לה ולנסלה מן בעדה:

5

כט

1 והוא אלומר אלדי תצנעה להם לתקדסהם ויאמו לי זד
 רתא מן אלבקר וכבשין צחוקין: 2 וזבו פטיר וגראדק פטיר מלתותה
 בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן מן סמיד אלחנטה תצנעהא:
 3 ואגעלהא פי סלה ואחדה וקדמהא פיהא מע אלרת ואלכבשין:
 10 4 וקדם הרון ובניה אלי כאב⁽²⁾ זבא אלמחצר ואנסלהם כאלמא:
 5 וזד אלתיאב ואלכס הרון אנאך אלתונה ואלממטר ואלצדרה
 ואלבנה וישדדה בשפשגהא: 6 וצד אלעממה עלי ראסה ואגעל
 תאג אלקדם הון אלעממה: 7 וזד מן דהן אלמסה ועבה עלי ראסה
 ואמסחה כה: 8 תם קדם בניה ואלכסהם תואניא: 9 ואשדדהם
 15 בזנאניד הרון ובניה ואלכסהם קאלנים פתציר להם אממה רסם
 אלדהר ואכמל ואגב הרון וואגב בניה: 10 תם קדם אלרת בין ידו זבא
 אלמחצר ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 11 ואדבה אלרת בין
 ידו אללה ענד כאב כאב זבא אלמחצר: 12 וזד מן דמה ואגעלה עלי
 ארכאן⁽³⁾ אלמדבה כאצבעך ועב כאן אלדם עלי אסאם אלמדבה:
 20 13 וזד גמיע אלשהם⁽⁴⁾ אלמגטי אלגוף וויאדה אלכבר ואלכליתין
 ואלשהם אלדי עליהמא וקתר דלך עלי אלמדבה: 14 ולחם אלרת וגלדה
 ופרתה תהרקה כאלנאר גאר⁽⁵⁾ אלעסבר לאנה דבוה: 15 תם קדם
 אחד אלכבשין ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 16 ואדבה וזד
 מן דמה ורשה עלי אלמדבה מסתדירא: 17 ועצה לאעצאיה ואנסל
 25 גופה ואכארעה ואצפהא אלי⁽⁶⁾ אעצאיה וראסה: 18 וקתרה עלי אלמדבה
 לאנה צעידה ללה מרצי מקבול קרבאן ללה: 19 תם קדם אלכביש
 אלתאני ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 20 ואדבה וזד מן דמה

(1) לכסות בגופתם את הערוה.

(2) ניא: עלי כאב.

(3) ג א: שרף פי: שרפאת.

(4) כבי י: אלטרב וגמיע אלשהם והו כלשון התלמוד "תרבא וכל שומן ואפשר

שהכבול בין הלב המותר ללב האסור.

(5) ג א: שפאה.

(6) "תוסף אותן אל נהתו וראשו עין רשו."

אסם כל ואחד עלי הגרה תכון לאתני עשר סבטא: 22 ואצנע ללבדנה
 סלאסל מעתדלה צנעה צפר מן דהב כאלין: 23 ואצנע להא חלקתין
 מן דהב ואגעלהמא פי טרפיהא: 24 ועלק אלצפירתין אלהב עלי
 אלהלקתין אתו פי טרפי אלבדנה: 25 וטרפא אלצפירתין אלאצרתין⁽¹⁾
 תעלקהמא עלי אלעזין פתציר עלי גיבי אלצדרה מן מקדמהא: 5
 26 ואצנע איצא חלקתין מן דהב ואגעלהמא פי טרפי אלבדנה פי
 האשיתהא אתו אלי גאנב אלצדרה מן דאכל: 27 ואיצא אצנע
 חלקתין מן דהב ואגעלהמא באוא גיבי אלצדרה מן אספל פי מקדמהא
 אמאס תאלופהא פוק שפישגהא: 28 ויחבבו אלבדנה מן חלקהא אלי
 חלק אלצדרה בסלך מן אסמאנגון חתי תציר פוק שפישגהא ולא תזול
 ענהא: 29 ויחמל הרון אסמא בני אסראיל פי אלבדנה אלמהיאה עלי
 קלבה ענד דבולה אלי אלקדם דברא בין ידי אללה דאימא: 30 ותגעל
 עלי אלבדנה אלמהיאה אלאנואר ואלצחאיה ותכוננו עלי צדר הרון פי
 דבולה בין ידי אללה ויחמל הרון היאה בני אסראיל עלי קלבה בין
 15 ידי אללה דאימא: 31 ואצנע ממטר אלצדרה צנעה חאיך⁽²⁾ גמלתה
 מן אסמאנגון: 32 ויבון פוה אלדי [הו] ראסה⁽³⁾ מן וסטה והאשיה תחיט
 כפיה מסתדירא צנעה חאיך כפס אלדרע⁽⁴⁾ תציר לה לילא ותכרך:
 33 ואצנע פי דילה רמאמין מן אסמאנגון וארגזאן ועבג קרמו פי דילה
 מסתדירא וגלאגל מן דהב פי מא בינהא מסתדירא: 34 גלגל מן דהב
 20 ורמאנה גלגל מן דהב ורמאנה פי דיל אלממטר מסתדירא: 35 ויבון
 עלי הרון אדא כדס ויסמע צותה פי דבולה אלי אלקדם בין ידי אללה
 ופי כרוגה ולא ימות: 36 ואצנע עצאבה מן דהב כאלין ואנקש עליהא
 בנקש אלכאתם קדסא ללה: 37 וישהא בסלך מן אסמאנגון ותבון
 דון אלעמאמה⁽⁵⁾ מן מקדמהא: 38 ותבון עלי גבהה הרון אדא אסתגפר
 25 ען דנוב אלאקדאס אתו יקדסהא בנו אסריל לגמיע עטאיאהם
 ואקדאסהם⁽⁶⁾ פתבון עלי גבהתה דאימא לירצא ענהם בין ידי אללה:
 39 ויש אתוניה אלעשר ואצנע אלעמאמה מן עשר ואלזנאר תצנעה
 צנעה ראקס: 40 ולבני הרון תצנע תואניא ואצנע להם זנאנר וקלאנס
 תצנעהא להם לבראמה ופטר: 41 ואלבסהא הרון אכאך ובניה מעה
 30 ואמסחהם ואכמל ואגבהם וקדסהם פיאמו לי: 42 ואצנע להם סראויל

(1) „אחרות“.

(2) „מעשה אורג“ אלו שתי המלות לקוחות מן ספסוק ל"ב.

(3) „ויחיה פיו שהוא ראשו“ ועיי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(4) ת"א: כפוס שרין.

(5) „תחת המצנפת וכן למטה כ"ט ו' עיין רש"י.

(6) „לכל מתותם וקרשיהם“.

כה

- 1 ואנת איצא פקרב אליך הרון אבאך ובניה מעה מן בין גמיע בני אסראיל ליאמו לי הרון ונדב ואכיהוא ואלעזר ואיתמר בניה:
- 2 ואצנע תיאב אלקדם להרון אבך לבראמה ופבר: 3 ואנת פכלם כל חבים קלב אכמלת פיה רוח אלחכמה אן יצנעו תיאב הרון לתקדיסה 5 ליאם לי: 4 והזה אלתיאב אלתי יצנעוהא ברנה וצדרה ומטרא ותונה מושאה ועמאה ונארא ויצנעו תיאב אלקדם להרון אבך ובניה ליאמו לי: 5 והם יאבדו אלדהב ואלאסמאנגון ואלארגואן ועבג אלקרמו ואלעשר: 6 פינעו אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן ועבג קרמו ועשר משוור צנעה האדק: 7 וגיבאן מליטאן תבון להא תליט עלי 10 טרפיהא: 8 וישפטג אלצדרה אלתי עליהא בצנעתהא יבון מתלהא מן דהב ואסמאנגון ועבג קרמו ועשר משוור: 9 ובד הגרי כלור ואנקש עליהא אסמא בני אסראיל: 10 סתה מן אסמאהם עלי אלחגר אלואחד ואלאסמא אלסתה אלבאקה עלי אלחגר אלתאני בתאלידהם:
- 11 צנעה בארט אלגוהר בנקש אלבאתם תנקש עלי אלחגרין אסמא בני אסראיל מחיטה מעינה מן דהב תצנעהא: 12 וציר אלחגרין פי גיביה אלצדרה הגארה דבר לבני אסראיל ויהמל הרון אסמאהם בין ידי אללה עלי כתפיה דכרא: 13 ואצנע עיונא מן דהב: 14 וסלסלתין מן דהב גאלין מעתדלתין תצנעהמא צנעה אלצפר ועלק אלסלסלתין אלמצפורתין עלי אלעיון: 15 ואצנע ברנה מהיאה צנעה האדק בצנעה 20 אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן ועבג קרמו ועשר משוור תצנעהא: 16 ותבון מרבעה מצאעפה טולחא ישר וערצהא ישר: 17 ואנטם פיהא נטאם גוהר ארבעה סטור מן אלגוהר אלסטר אלואל יאקות אחמד ומרד ואצפר: 18 ואלסטר אלתאני כחלי ומהא ובהרמאן: 19 ואלסטר אלתלת גזע וסבג ופירוז: 20 ואלסטר אלראבע אזרק 25 וכלור ויסף תבון מעינה בדהב פי נטאמהא: 21 ותבן עלי אלגארה אסמא בני אסראיל אד הו אלתי עשרה נטר אסמאהם בנקש אלבאתם

(1) לא העתיק מלת וחבר כי היא למותר.

(2) ר"ל עשה את השמות שיהיו סוכבים את שתי האבנים בתוך גומות קמטות של זהב הדומות לעינים ובניא: והוט בהא עינין אלדהב ובכי י: ואצנעהא תחיש בהא עיון.

(3) ג' א: כתפי.

(4) טובן ומתוקן ג' א: ופ: היתהא = נושפטו ר"ל תקונו.

(5) ואטר הראב ע כי אין לנו דרך ברור לדעת אבני המלואים כי הגאון תרגם כרצונו כי אין לו קבלה שיסמוך עליה ע"י שם.

(6) נראה שצריך לחוות אתהא עשרה ופירושו מופני שהאבנים הן שמים עשרה כמו שנותם פתחו הותם שם כל אהר על אבן אחת תחין לשני עשר שבת.

כז

1 ואצנע מלכה אלקראבין¹ מן זשב אלסנט זמס אדרע טולה
 זמס אדרע ערצה מרבעא יבון אלמלכה תלת אדרע סמכה: 2 ואצנע
 ארכאנה עלי ארבע וואיאה² מנה תבון ארכאנה וגשה בנחאס: 3 ואצנע
 5 צנאנה לרמאדה ומגארפה ובראניכה ומנאשלה ומגאמדה גמיע אניתה
 תצנעהא מן נחאס: 4 ואצנע לה סרדא עלי צנעה אלשכבה מן
 נחאס ואצנע פי אלשכבה ארבע חלק מן נחאס פי ארבעה אטראפאה:
 5 ואגעלהא תחת ירגב³ אלמלכה מן אספל פתכלג אלי נצפה:
 6 ואצנע דהוקא ללמלכה מן זשב אלסנט וגשהא בנחאס: 7 ואדלל
 10 אלהוק פי אלהלק ותבון עלי גאנבי אלמלכה אדא חמל: 8 אלוואהא
 מנפיה⁴ תצנעה כמא אורית פי אלגבל כדאך יצנעו: 9 ואצנע צראדק
 אלמסכן מן גהה מחב אלגנוב קלוע ללצראדק מן עשר משוור
 מאיה דראעא טולהא פי אלגהה אלוואדה: 10 ועמדהא עשרון וקואעדהא
 עשרון מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצה: 11 וכדאך פי גהה
 15 אלשמאל פי אלטול קלוע טולהא מאיה דראעא ועמדהא עשרון
 וקואעדהא עשרון מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצה: 12 וערין
 אלצראדק מן גהה אלגרב קלוע זמסון דראעא ועמדהא עשרה וקואעדהא
 עשר: 13 וערין אלצראדק מן גהה אלשרק זמסון דראעא: 14 מנהא
 זמס עשרה דראעא קלוע ללכס ועמדהא תלתה וקואעדהא תלת: 15 וללכס
 20 אלתאני זמס עשרה דראעא ועמדהא תלתה וקואעדהא תלת: 16 ולבאב
 אלצראדק סתר טולה עשרון דראעא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו
 ועישר משוור צנעה ראקס ולה עמד ארבעה וקואעדהא ארבע: 17 כל
 עמד אלצראדק מסתדרא תבון מטליה פצה וזראפנהא מן פצה
 וקואעדהא מן נחאס: 18 טול אלצראדק מאיה דראעא וערצה זמסון
 25 באלזמסין וסמכה זמס אדרע מן עישר משוור וקואעדהא מן נחאס:
 19 וסאיר אניה אלמסכן אלתי פי גמיע זדמתה וגמיע אותאדה ואותאד
 אלצראדק מן נחאס: 20 ואנת פמר בני אסראיל אן יאתוך בדהן ויתון
 צאף מדקוק ללאצאה לתסרג בה אלסרג דאיטא: 21 פי זבא אלמחצר
 צארג אלסגף אלדי עלי אלישהאדה יצדה⁵ הרון ובנוה מן אלעישי אלי
 30 אליצבה בין ידי אללה רסם אלהר לאגיאלכס מן בני אסראיל:

(1) «מוזב הקרבנות» — בנ"א: מלכה אלציערה = מוזב העולה.

(2) בנ"א: שרפה על ארבע ארכאנה. בפ: שרפאתה עלי ד' וואיאה.

(3) עי' אבן גנאח שרש כרכב.

(4) «לחת חלולות».

(5) תרגם בלשון יחיד לפי הכתוב אע"פ שהעתיק נר כמו נרות בלשון רבים.

אשקאק אלבא יכון מסבלא עלי גאנבי אלמסכן מן ימנא ויסרה
 לגיטיה: 14 ואצנע גטאא ללמסכן מן גלוד ככאש אדים וגטאא מן
 גלוד דארש מן פוק: 15 ואצנע אלתבאתג ללמסכן מן לישב אלסנט
 קאימה: 16 עשר אדרע טול כל תלתגה ודראע ונצף ערצהא: 17 ולהא
 ציראן מלסנאן אחדהמא באזא אלאר בר דאך תצנע בגמיע תבאתג 5
 אלמסכן: 18 ואצנע אלתבאתג ללמסכן עשרין תלתגה פי גהה מהב
 אלגנוב: 19 וארבעון קאעדה מן פצה תצנעהא תחת אלעשרין תלתגה
 קאעדתאן תחת כל תלתגה לציריהא: 20 ולגאנב אלמסכן אלתאני
 מן גהה מהב אלשמאל עשרין תלתגה: 21 ולהא ארבעון קאעדה מן
 פצה קאעדתאן תחת כל תלתגה: 22 ופי מוזר אלמסכן מן אלגרוב 10
 תצנע סת תבאתג: 23 ותלתגתאן תצנעהמא פי רכני אלמסכן פי
 אלזאותין: 24 ותבון מעתדלה מן אספל וגמיעא תבון מעתדלה¹ מן
 פוק בחלקה ואחדה כדאך יכון ללרבינן בליחמא: 25 פתציר תמאן
 תבאתג וקואעדהא מן פצה סת עשרה קאעדה קאעדתאן תחת כל
 תלתגה: 26 ואצנע אמהאג² מן לישב אלסנט למסה לתבאתג 15
 גאנב אלמסכן אלזאחד: 27 ולמסה אמהאג לתבאתג גאנב אלמסכן
 אלתאני ולמסה אמהאג לתבאתג גאנב אלמסכן ללזאותין פי אלגרוב:
 28 ואלמהג אלזאוסט פי גוף אלתבאתג נאפד מן אלטרף אלי אלטרף:
 29 וגש אלתבאתג בדהב ואצנע להא חלקהא מן דהב מכאנא ללאמהאג
 וגש אללאמהאג איצא בדהב: 30 ואנצב אלמסכן בהיאתה אלתו 20
 אוריתהא פי אלגבל: 31 ואצנע סגפא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו
 ועיטר משזור צנעה האדק תצנעהא צירא³: 32 ואגעלה עלי ארבעה
 עמד מן סנט מגשאה דהבא וזראפינהא דהבא על ארבע קואעד מן
 פצה: 33 ועלק אלסגף תחת אלשטט ואדבל הנאך מן דאבל אלסגף
 צנדוק אלישהאדה פיפעל לבס אלסגף בין אלקדם ובין זואיץ אלאמדאס: 25
 34 ואגעל אלגטא עלי צנדוק אלישהאדה פי זואיץ אלאקדם: 35 וציר
 אלמאודה בארג אלסגף ואלמנארה בהיאלהא אלי גאנב אלמסכן אלגנובי
 ואלמאודה אגעלהא אלי גאנב אלשמאל: 36 ואצנע סתרא לכאב
 אלבא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועיטר משזור צנעה ראקס:
 37 ואצנע ללסתר למסה עמד מן סנט וגשאה בדהב וזראפינהא
 בדהב וצג להא למס קואעד נחאס:

(1) וכן תרגם אונקלוס שתי פעמים מכונין וכן פירש רש"י: תמוז כמו תואמים.

(2) בס': עזארוין.

(3) כן הוא בגי' (רצוננו כזה הנוסחה הראשונה המחוברת עם הביאור) ובכ"י י' ובס' ועי' רש"י
 שאמר כרובין צוירין של ברות ובק' נוספה בטעות מלת כרובין ע"פ לשון הכתוב ע"י למעלה 112 הי' 1.

מנהא תבון: 32 וסת קצבאת בארגאת מן גאנביהא תלת קצבאת מן גאנבהא אלו אחד ותלת קצבאת מן גאנבהא אלתאני: 33 תלת גאמאת מלוזאת פי כל קצבה תפאחה וסוסנה כדאך ללסת אלקצבאת אלבארגאת מנהא: 34 ופי אלמנארה ארבע גאמאת מלוזאת ותפאפיההא וסואסנהא: 35 ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא¹ כדאך ללסת אלקצבאת אלבארגאת מן אלמנארה: 36 תפאפיההא וקצבאתהא מנהא תבון בלהא מצמתה ואחדה מן דהב באלין: 37 ואצנע להא סבעה סרג פאדא אסרג סרגהא תצי אלי גהה וגההא: 38 בלבאתהא ומגאמראתהא מן דהב באלין: 39 בדרה מן דהב באלין יצנעהא וגמיע הדה אלאניה: 40 ואנטר דלך ואעמל בשכלה אלדי אנת מראה פי אלגבל: 10

כו

1 ואצנע דאת אלמסכן עשר שקק מן עשר משזור ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו צורה ברובין² צנעה חאדק תצנעהא: 2 טול כל שקקה תמאן ועשרין דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחדה לגמיע אלאישקאק: 3 זמס שקק תבון מלטה ואחדה מע אברי וזמס אשקאק תבון מלטה ואחדה מע אברי: 4 ואצנע ערי מן אסמאנגון פי האישה אלשקה אלו אחדה אלטרפיה אלמולפה וכדאך תצנע פי האישה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלתאניה: 5 זמסין ערוה תצנעהא פי אלשקה אלו אחדה וזמסין ערוה תצנעהא פי טרף אלשקה אלמולפה אלתאניה תבון אלערי מתקאבלה אלו אחדה אלי אלאברי: 6 ואצנע זמסין שטטא מן דהב וולף אלשקק אלו אחדה מע אלאברי באלשטט פי ציר אלמסכן ואחדה: 7 ואצנע שקאקא מן מרעוי זבאא עלי אלמסכן אחדי עשר שקקה תצנעהא: 8 טול כל שקקה תלתין דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחדה לאחדי עשר שקקה: 9 וזמס אלזמס שקאק עלי חדה ואלסת שקאק עלי חדה ואתן אלשקה אלסאדסה אלי מא ילי וגה אלזבא: 10 ואצנע זמסין ערוה פי האישה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלו אחדה וזמסין ערוה פי האישה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלתאניה: 11 ואצנע זמסין שטטא מן נחאס ואדבל אלשטט פי אלערי וולף אלזבא פי ציר ואחדה: 12 ואסבל³ אלפאצל מן שקאק אלזבא וננף אלשקה אלפאצל תסבלהא עלי מוכר אלמסכן: 13 ודראע מן ההנא ודראע מן ההנא אלפאצל מן טול

¹ קצר כאן הגאון בתרגומו.

² «צורת כרובים» עיין רש"י ובכ"י ו' ובפ': צורא ר"ל צורות סתם ועיין למטה פסוק ל"א.

³ בלשון צווי ר"ל ותסרה הערף.

מן גמיע דלך⁽¹⁾ מקדסא אסכן נורי פי מא בינהם: ³ בגמיע מא אנא מרדך
 מן שבל אלמסכן ושבל גמיע אניתה בלאך תצנעו: ¹⁰ ויצנעו צנדוקא מן
 גשב אלסנט דראעאן ונצף טולה ודראע ונצף ערצה ונצף סמכה:
¹¹ וגשה בדהב באלין מן דאבל ומן ארגז ואצנע עליה ויגא מן דהב
 מסתדירא: ¹² וצג לה ארבע חלק מן דהב ואגזלהא עלי ארבע גהאתה ⁵
 חלקתין⁽²⁾ פי גאנבה אלואחד וחלקתין פי גאנבה אלתאני: ¹³ ואצנע
 דהוקא מן גשב אלסנט וגשהא בדהב: ¹⁴ ואדגל אלדהוק פי אלחלק
 עלי גאנבי אלצנדוק ליהמל בהא: ¹⁵ ותקיס אלדהוק פי חלק אלצנדוק
 לא תוול מנה: ¹⁶ ואגזל פי אלצנדוק אלשהאדה אלתו אעטיכהא:
¹⁷ ואצנע גשאא מן דהב באלין דראעאן ונצף טולה ודראע ונצף ערצה: ¹⁰
¹⁸ ואצנע כרובין מן דהב מצמתין תצנעהמא מן טרפי אלגשא:
¹⁹ ואצנע כרובא ואחדא מן הדא אלטרף וכרובא ואחדא מן הדא
 אלטרף מן נפס אלגשא⁽³⁾ תצנע אלכרובין מן טרפיה: ²⁰ ויכון
 אלכרובאן באסטין אגנחהמא אלי פוק ומשללין בהא עלי אלגשא
 וגוההמא אלואחד אלי אלאחד ואלי אלגשא תכון וגוההמא: ²¹ ואגזל ¹⁵
 אלגשא עלי אלצנדוק מן פוק בעד מא תגזל⁽⁴⁾ פי אלצנדוק אלשהאדה
 אלתו אעטיכהא: ²² פאחצרך תם ואזאטכך מן פוק אלגשא אלדי
 עלי סנדוק אלשהאדה מן בין אלכרובין בגמיע מא אמרך אלי בני
 אסראיל: ²³ ואצנע מאדה מן גשב אלסנט דראעאן טולה ודראע
 ערצה ודראע ונצף סמכהא: ²⁴ וגשהא בדהב באלין ואצנע להא ויגא ²⁰
 מן דהב מסתדירא: ²⁵ ואצנע להא חאפה מקדאר קבצה מסתדירא
 ואצנע ויגא מן דהב להאפתהא מסתדירא: ²⁶ ואצנע להא ארבע חלק
 מן דהב ואגזל אלחלק פי אלארבע זואיא אלתו באזא ארבע אדגלהא⁽⁵⁾:
²⁷ אמאם אלהאפה תכון אלחלק מבאנא ללדהוק לתחמל בהא:
²⁵ ואצנע אלדהוק מן גשב אלסנט וגשהא בדהב לתחמל בהא
 אלמאידה: ²⁹ ואצנע קעאעהא ודרווגהא ומדאהנהא ומלאעקהא אלתו
 תגטא בהא⁽⁶⁾ מן דהב באלין תצנעהא: ³⁰ ואגזל עלי אלמאידה כזוא
 מווגהא בין ידי דאימא: ³¹ ואצנע מנארה מן דהב באלין מצמתה
 תצנעהא וארגלהא וקעבתהא וגאמאתהא⁽⁷⁾ ותפאפחהא וסואסנהא

(1) "שבל אלה" ובכ"ו י' הסרה ואת ההוספה.

(2) "גנתת אתם על איכעה צדיו שתי טבעות ובכ"ו."

(3) "סהכפרת עצמה" עיין רש"י.

(4) "אחרי אשר תתן."

(5) "אשר מצד ארבע רגליו."

(6) רש"י: "אשר יוכה בהן."

(7) "נ"א: וכואסיהא."

נצנעהא: 4 פכתב מוסי גמיע בלאם אללה ואדלג באלגדאח ובנא מדכהא תחת אלגבל ונעב אתנתי עשרה דכה באזא אתני עשר אסכאט אסראיל: 5 ובעת בככור בני אסריל¹ פקרוו צואעד ודבחו דבאיה סלאמה ללה מן אלבקר: 6 פאכד מוסי בעין אלדס וגעלה פי אגאגין ובאקיה רשה עלי אלמדכה²: 7 תם אכד כתאב אלעהר פקראה עלי אלקום וקאלו גמיע מא אמר אללה בה נקבלה ונצנעה: 8 פאכד מוסי אלדס ורשה עלי אלקום וקאל הודא דס אלעהר אלדו עהר אללה מעכס עלי גמיע הדא אלכלמאת: 9 תם צעד מוסי והרון ונדב ואביהוא וסבעון מן שיוף אסראיל: 10 פנטרו נור אללה אסראיל ומן דונה כצנעה ביאין אלמהא ובדאת אלסמא פי אלנקא: 11 ועלי נקבא בני אסראיל לס יבעת באפה פנטרו נור אללה ועאשו פאכלו ושרבו³: 12 תם קאל אללה למוסי אצעד אלי אלי אלגבל וקם תם אעטיך לוחי אלגוהר⁴ ואלשראיע ואלוצאיא אתני כתכתהא לאדלהם כהא: 13 פקאם מוסי ויהושע כארמה וצעד מוסי אלי גבל אללה: 14 וקאל ללשיוף אלסלו לנא ההנא אלי אן נרגע אליכס והודא הרון והור מעכס מן לה אמר יתקדם אליהמא: 15 ולמא צעד מוסי אלי אלגבל גטא אלגמאם אלגבל: 16 וסבן נור אללה עלי אלגבל וגטאה אלגמאם סתה איאם תם דעא כמוסי פי אליום אלסאבע מן וסט אלגמאם: 17 ובאן ריא נור אללה כנאר אכלה פי ראס אלגבל בהצרה בני אסראיל: 18 20 פדבל מוסי פי וסט אלגמאם אד צעד אלי אלגבל ואקאם פיה ארבעין יומא וארבעין לילה:

כה

1 וכלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל אן יאכדו לי רפיעה⁵ מן ענד כל רגל תסלזה נפסה תאכדו רפיעתי: 3 והדה 25 אלרפיעה אתני תאכדוהא מנהם דהב ופצה ונחאס: 4 ואסמאנגין וארגואן ועכג קרמו ועשר⁶ ומרעין: 5 וגלוד ככאש אדים וגלוד דארש וזשב אלסנט: 6 דהן ללאצאה ואטיאב לדהן אלמסה ולככור אלצמוג: 7 והגארה אלבלור והגארה אלנטאם ללצדרה וללכדנה: 8 פינעו לי

⁽¹⁾ «בכורו בני ישראל» וכן תרגם אונקלוס.

⁽²⁾ הגאון לא פירש מלת חצי חצי ממש כי אם חלק מן הדם שם כאגנות והנשאר ורק על המזבח.

⁽³⁾ «ואת אצילי בני ישראל לא הכה ויראו את אור השמש ויחיו ויאכלו וישתו» ע' ראביע.

⁽⁴⁾ «שני לוחות מאבן טובה»

⁽⁵⁾ פ': בכל מקום פרייה.

⁽⁶⁾ ראביע: והגאון הרגמו כלשון ערבי עשר והוא ידוע ער היום.

מן אלצהרא: 17 תלת מראת פי כל סנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי
 אלסיד אללה: 18 ולא תדבח פסחי עלי גמיר¹ ולא תבית שחום הגי
 אלי אלגדהא: 19 ואואיל בכור ארצך תאתי בהא אלי בית אללה רבך
 ולא תאכל לחמא בלבך²: 20 האנא באעת במלאך בין ירך יהפטך פי
 אלטריק ויאתי כך אלי אלמוצע אלדי אצלחהתה לך: 21 פאחדרה 5
 ואקבל אמרה ולא תזאלפה פאנה לא יצפה גרמכס ועלי אן אסמי
 מעה³: 22 פאנך אן קבלת אמרה וצנעת גמיע מא אקולה עאדית
 אעדאך ואצרת מצאריך: 23 ואדא סאר מלאכי בין ירך אדלך אלי
 אלאמוריין ואלבנעאניין ואלחתיין ואלפרזיין ואלחויין ואלבוסיין
 ואגהדתהם⁴: 24 לא תסגד למעבודאתהם ולא תעבדהא ולא תעמל 19
 באעמאלהם כל אהדמהא הדמא וכסר מלאכהם⁵ תכסירא: 25 ואעבדו
 אללה רבכם יבארך פי טעאמך ופי שראבך ויזיל אלאמראיך ענך:
 26 לא תכון מתבל ועאקר פך ואחצא איאמך אכמלהא⁶: 27 ואבעת
 בהיבתי בין ירך ואהים גמיע אלקום אלדין תציר אליהם ואגעל גמיע
 אעדאך בין ירך מסתדברין: 28 ואבעת באלעאהה בין ירך פתטרד 15
 אלחויין ואלבנעאניין ואלחתיין מן בין ירך: 29 לא אטרדהם מן בין
 ירך פי סנה ואחדה בלא יציר אלבלד וחשא פיתר עליך חיואן
 אלצהרא: 30 לבן קלילא קלילא אטרדהם מן בין ירך אלי אן תנמו
 פתהו אלארין: 31 פאגעל תגמך מן בחר אלקלום אלי בחר אלפלסטין
 ומן אלכד אלי אלפראת כאן אסלם פי איריכם סכאן אלבלד ותטרדהם 20
 מן בין ירך: 32 לא תעהד מעהם ולא מע מעבודאתהם עהדא: 33 ולא
 יקימו פי בלדך בלא יכטיוך לי כאן תעבד מעבודאתהם פיוון לך והקא:

כד

1 תם קאל למוסי אצעד אלי אללה אנת והרון וגרב ואביהוא
 וסבעין מן שיוך בני אסראיל ואסגדו מן בעיד: 2 תם יתקדס מוסי 25
 והדה אלי אללה והם לא יתקדמו ואלקום לא יצעדו מעה: 3 תם גא
 מוסי וקיין עלי אלקום גמיע בלאם אללה וגמיע אלאהבאם פאגאבה
 גמיע אלקום בעות ואחד וקאלו גמיע אלאמור אלתי אמר אללה

(1) רש"י: לא תשחט את הסבה ביד בנין עד שתבער את החמין.

(2) "לא תאכל בשר בחלב".

(3) ומפני ששמו עמו ר"ל עם המלאך.

(4) עיין הערתנו למעלה ט' ב"ו.

(5) "מזבחותם" העתיק בן במקום מצבותם אע"פ שלפי דעתו התייחס תאמר למזבח

שהוא מאבנים רבות והשבויה למצבה שהוא טאבן אהת.

(6) בן הוא בן ובכ"ו י"ו ובס': אכמלה.

ולא תצִירו עליה עינֶה: 25 אן אסתרֶהנת תוב צאהבך פענד מגיב אלשמס רֶדה אליה: 25 אן כאנתה הי כסותה וחדהא או הי תוב בדנה⁽¹⁾ פכיר דא ינצגע פאן הו צרף אלי סמעת לה אני ראוף: 27 אלהאכס לא תשתם ושריף פי קומך לא תלענה: 28 וסלאפך ורישחך⁽²⁾ לא תִוֶרְהמא ובכור בניך תעטי לי: 29 ובדאך תצנע בבקרך וגמך סבעה⁵ איאם יכון מע אמה ופי אליום אלתאמן תעמיה לי: 30 ואנאסא מקדסין תכונו לי וחיואן מפתרם פי אלצהרא לא תאכלוה כל ללכלב אטרהוה:

כג

10 1 לא תקבל זברא זורא ולא תכלטן ירך מע אלטאלם פתכון לה ישאהד טלם: 2 ולא תבן פי תבע כתיר לשר ולא תגב פי צעומה לתמילהא כל ורא אלאכתר פמל⁽³⁾: 3 ולא תהאב אלפקיר פי צעומתה: 4 ואדא פאגית תור ערֶךך או המארה צאלא פארדדה עליה: 5 ואדא ראית המאר שאנך ראבצא תחת המלה פאנתה ען תרכה כל הטא¹⁵ תחטה מעה⁽⁴⁾: 6 לא תמל חכס מסכינך פי צעומתה: 7 ומן בלאם אלכאטל פאכעד ואלברי ואלזכי לא תקתלהמא פאני לא אזכי טאלמא: 8 ולא תאכד רשוה פאן אלרשוה תעמי אלכצרא⁽⁵⁾ ויוזף אלאמור אלעאדלה: 9 ולא תצנט אלגריב לאנכס עארפון כנפס אלגריב אד טאלמא כנתם גרבא פי בלד מצר: 10 סת סנין אזרע ארצך ואגמע גלתהא: 11 20 ופי אלסאבעה תסיבהא ותדרהא יאכל מנהא מסאכן קומך ופעלהא יאכלה חיואן אלצהרא כדאך תצנע בכרמך וזיתונך: 12 סתה איאם אעמל אעמאלך פיהא ופי אליום אלסאבע תסבת לכי יסתריה תורך והמארך ויקר אכן אמתך ואלגריב ענדך: 13 וכגמיע מא קלתה לכס אחפטו ואסם אלמעבוראת אלאכר לא תדכרוה ולא יסמע מן פיך: 14 תלת מראת תהג לי פי אלסנה: 15 חג אלפטיר פאהפטוה סבעה²⁵ איאם תאכל בטירא כמא אמרתך פי וקת ישחר אלפריד לאנד פיה כרגת מן מצר ולא תהצרו בין ידי פרגא: 16 וחג אלחצאד בכור עמלך אלדי תזרעה פי אלצהרא וחג אלגמע ענד כרוג אלסנה וגמעך אעמאלך⁽⁶⁾

(1) אם היא כסותה לבדה או כגד עורו ר"ל החלוק.

(2) ר"ל ראשית תירושך ויצהרך ועי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(3) לא תענה על ריב להסתווא אבל נטה אחר הרבים ועי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(4) ר"ל חדל מלעזוב אותו אבל פרק המושא מעל הבהמה בחברת שונאך ועיין ספרי

דברים סימן רכ"ה.

(5) בכ"ו י': אלעלמא ען אלתך = התכמים מראות האמת.

(6) נראה שהגאון העתיק בתחילה מעשרך בלשון יחיד מפני שאינו מדבר אלא במעשה

הזריעה ובסוף העתיק בלשון רבים מפני שענינו כל מעשי השנה.

ואהרקת בדיסא או סנבלא קאימא או סאיר מא פי אלצ'אע⁽¹⁾ פליג'רם
 מא יגב פיה אלמשעאל אלאשתעאל⁽²⁾: 6 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה
 ורקא או אניה ליחפטה לה פסרק דלך מן בית אלרגל פאן וגד אלסארק
 פליג'רם אלנין: 7 ואן לס יגד אלסארק תקדם צאחב אלמנולא אלי
 אלהאבם וחלף אנה לס ימד ידה אלי מלך צאחבה⁽³⁾: 8 ועלי כל אמר 5
 יגדה מן תור אלי המאר ואלי שאה ואלי טוב ואלי כל צאלה אן יקול
 הלא הו ל⁽⁴⁾ פאלי אלהאבם דפע אמרהמא פמן טלמה אלהאבם גרם
 אלנין לצאחבה: 9 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה המארא או תורא או
 שאה או סאיר אלבהאים ליחפטה פמאת או אנכסר או סבי בגיד
 בנה⁽⁵⁾: 10 פמיין אללה תפצל⁽⁶⁾ פי מא בינהמא אנה לס ימד ידה 10
 אלי מלך צאחבה פיקבלהא צאחבה ולא גרם⁽⁷⁾: 11 ואן סרק מן ענדה
 גרם לצאחבה: 12 פאן אפתרם פליאת בשאדה ולא גרם אלפריסה:
 13 ואלא אשתעאר אלנסאן שיא מן צאחבה פאנכסר או מאת וליס
 צאחבה מעה פליג'רמה: 14 ואן כאן צאחבה מעה פלא יגרמה ואן כאן
 אגרא פקד מצי באגרתה: 15 ואן דדע רגל גארה בכרא לס תמלך 15
 פצאגעהא פלימהרהא לה ונה: 16 פאן אבא אבוהאאן יוגהא מנה פליין
 לה מן אלורק במהר אלכבאר: 17 ואלסאהר⁽⁸⁾ פלא תסתבקה: 18 פכל
 מן צאגע שיא מן אלבהאים פליקתל קתלא: 19 ומן דבה ללמעבודאת
 פליתלף האשא ללה ודה: 20 ואלגריב לא תגבנה⁽⁹⁾ ולא תצגטה
 פטאלמא⁽¹⁰⁾ כנתם גרכא פי אריץ מער: 21 וכל ארמלה ויתים פלא 20
 תטלמה: 22 פאן כאן טלמתה ועדף אלי אגבתה ען צראבה: 23 כאן
 ישתד גצבי ואקתלבם כאלסיף פתציר נסאבם אראמל ובנבם יתאמא:
 24 ואן אקרצת בעין קומי ורקא לצעיק מעך פלא תכן לה כאלגרים

(1) או כל תה שהוא ששדה.

(2) המכעיר את הבערה ישלם כי מה שהוא הייב בו.

(3) ונשבע שלא שלה ירו באשר לרעהו.

(4) המלה הזאת נמצאת כפ' וחסרה בקי' וככ"ו ור"ל על כל דבר שהשוטר כחש ואמר
 זהו שלי יובא הדבר לפני הדיון וכ"ו. וזה לשון כעל העושר: אשר יאמר כעל הפקדון לבעל
 הכות כי הוא פקדוני עריך וכעל הכות אומר לא כי שלך נגנב ואני אשבע וזה אומר כי הוא
 לי ואני כמכור. עיין במכילתא.

(5) ר"ל ולא נתאמת הדין בעדים.

(6) "כרובי".

(7) "וקבל את השבועה ולא יהיה לו תשומין."

(8) מוכסף: בין זכר בין נקבה עיין רש"י. וכן לפי דעה אבן גנאח בספרו אללמע צד

71 כי ההא נוספת.

(9) כפ': לא תענינה.

(10) כי זמן אירך והגאון הוסיף זאת המלה תמיד כהזכירו מושב בני ישראל במצרים.

פליגרם אלצאדם כמה ילומה בעלהא ויעטיה באנצאף¹): 23 ואן
 כאנת מניו פאזעל נפסא בדל נפס: 24 ודיה² עין בדל עין וסן בדל
 סן ויד בדל יד ורגל בדל רגל: 25 וכי בדל כי ושגה בדל שגה וגראחה
 בדל גראחה: 26 ואן צרב אנסאן עין עבדה או עין אמתה פאדהכא
 5 פליטלקה חרא בדל עינה: 27 ואן טרה סן עבדה או סן אמתה
 פליטלקה חרא בדל סנה: 28 ואן נטה תור רגלא או מראה פקתלה
 פלירגס אלתור ולא יוכל מן להמה ורב אלתור ברי: 29 ואן כאן תורא
 נטאהא מן אמס ומא קבלה פנושד צאחבה ולם יחפטה וקתל רגלא או
 מראה פלירגס אלתור ואיצא צאחבה יקתל: 30 ואן אלום דיה פליעט
 10 פדא נפסה גמיע מא ילומה: 31 ואן נטה אכנא או אכנה פליענע בה
 מתל הדא אלחבס: 32 פאן נטה עבדא או אמה פליעט מולאה תלתין
 מתקאלא מן אלפצה וירגס אלתור: 33 ואן כישף אנסאן בירא או כרא
 בירא פלם ינטהא פוקע תם תור או חמאר: 34 פליגרם תמנה צאחב
 אלכיר וירדה אלי צאחבה ואלמית יכון לה: 35 ואן צאדם תור אנסאן
 15 תור צאחבה פמאת פליביעו³ אלתור אלהי ויקתסמא תמנה ובדלך
 אלמית ויקתסמאנה: 36 פאן ערף אנה תור נטאה מן אמס ומא קבלה
 ולם יחפטה צאחבה פליגרם תורא בדל אלתור ואלמית יכון לה: 37 ואן
 סרק אנסאן תורא או שאה פדכחה או כאעה פליגרם בדל תור זמסה
 ובדל אלשאה ארבעה:

כב

20

1 ואן וגד אלסארק פי אלנקב פצרב ומאת פלים לה דיה⁴:
 2 ואן אישרקת אלשמס עליה פלה דיה פליגרם מא סרק ואן לס יכן
 מעה פליבע עלי סרקה: 3 ואן וגדת פי ידה אלסרקה מן תור אלי
 חמאר אלי שאה אחיא פליגרם בדל אלואחד אתנין: 4 אדא ארעי
 25 אלאנסאן ציעה או כרמא לה פאטלק בהומתה או רעת⁵ פי ציעה
 אכרי אגור ציעתה או כרמה יגרם: 5 ואן ברנת נאר פוגדת שוכא

(1) בק' נוספה כאן בטעות מלת כפר והיא אך למותר ועיין במדבר כ"ה ו'. ועיין
 באנצאף = בצדק.

(2) עונש ממון ועי' בליקוטוס.

(3) אפשר שר"ל שהמכירה תהיה בבית דין.

(4) "אין לו עונש ממון" בכ"ו ו': פלא תבל לה = לא תקום ואלה שתי הנוסחאות
 נמצאות ג"כ בספוק ב'.

(5) "או בער" והביעור רק הם שני מיני נזקין כמו שמבואר בבבא קמא ב' ב' ובכ"ו
 ו' ובס': ורעת.

וזגתה מעה: 4 ואן זוגה מולאה במראה פולדת לה בנין או בנאת
 אלמראה ואולאדהא יכוננו למולאהא והו יכרג עאזבא: 5 ואן קאל
 אלעבד קד אחבבת מולאי וזגתי ובני לא אכרג חרא: 6 פליקדמה
 מולאה אלי אלהאכס יקדמה אלי מצראע אלבאב או כדה ויוסס מולאה
 אדנה במיסמיה⁽¹⁾ ויכדמה ללדהר: 7 ואן באע רגל בנתה לאמה פלא 5
 תכרג באלעביד⁽²⁾: 8 אן קבחת ענד מולאהא אן יתווג בהא⁽³⁾ פליפדהא
 ולבעין קום גריב⁽⁴⁾ לא יתסלט אן יביעהא אד גדר בהא: 9 ואן זוגהא
 לאבנה פכסירה אלבנאת יענע בהא: 10 ואן תווג באכרי פטעאמהא
 וכסותהא ואוקאתהא⁽⁵⁾ לא ינקצהא: 11 פאן לס יענע בהא ואחרה מן
 הדה אללה⁽⁶⁾ פלתכרג מגאנא בלא תמן: 12 ומן צרב אנסאנא ומאת 10
 פליקתל קתלא: 13 ואן לס יתעמדה⁽⁷⁾ ואללה סבב לה עלי ידה⁽⁸⁾
 פאייר לך מוצעא יהרב אלי תם: 14 ואן אתקה אנסאן עלי צאחבה
 וקתלה במכר פמן ענד מדבחי תאזדה ליקתלה⁽⁹⁾: 15 ומן צרב אבאה
 ואמה פליקתל קתלא: 16 ומן סרק אנסאנא פכאעה או וגד פי ידה
 פליקתל קתלא⁽¹⁰⁾: 17 ומן ישתם אבאה ואמה פליקתל קתלא: 18 וואדא 15
 תנאעס אנאס פצרב אהדהמא צאחבה בהגר או בשארך⁽¹¹⁾ פלם ימת
 בל וקע עלי פראשי: 19 פאן קאם ומשא פי אלסוק עלי וכאיה לנפסה⁽¹²⁾
 פקד ברא אלצארב עדא עמלתה⁽¹³⁾ יעטיה ועלאנא יעאללה: 20 ואן
 צרב אנסאן עבדה או אמתה בקצוב פמאת תחת ידה פליקד בה⁽¹⁴⁾:
 21 ואמא אן קאם יומא או יומין פלא יקד בה לאנה מולאה⁽¹⁵⁾: 22 ואן 20
 תנאנא אנאס פצדמו מראה האמלא פכרג אולאדהא ולם תבן מניה⁽¹⁶⁾

(1) ר"ל שיעשה לו אדוניו סימן ככלי מתכת.

(2) ק: לא תקום מקאם אלעביד.

(3) משישא אותה אישה, ועיין בלוקוטוס.

(4) ולאחד טעם נכרי עין ראביע.

(5) וענותיה, וזה מלשון חכמים.

(6) אהת משלש אלה עיין ראביע.

(7) ר"ל אם לא עשהו כמור, וכן תרגם בצדוה במדבר ל"ה כ"ה.

(8) בכ"י י: ואן אללה אוכל פי אמרה, והענין אהר הוא.

(9) נראה שהגאון הילק בין שלשה רוצחים, הראשון המכה איש בתכאה של מותה.

והשני שהמית שלא ברצונו שהשם סיכב עלילות שימות זה ושגלה זה, והשלישי שהרג כמור
 וכערמה.

10 או נמצא בדר, עיין אבן גנאח כפסרו אללמיע 26,52.

11 כמו זה תרגם מלת אגרופ ישעיה נ"ה ד', ועי' אבן גנאח בשורש גרף.

12 ס: מתכיה לנפסה, והענין אהר, ר"ל שהוא נשען על מקלו מבלי שישארו אחר.

13 ראביע: מגורת שבותה.

14 יענש כמותה, עי' רש"י.

15 מפני שהוא עבדו, ר"ל מקנת כספו וככ"י י: מאלה.

16 ת"א: מותה.

גמיע צנאיעך: 10 ואליום אלסאבע סבת תסבת פיה⁽¹⁾ ללה רבך לא תצנע שׂיא מן אלצנאיע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ובהאימך וציפך אלדי פי מחאלך: 11 לאן אללה כלק פי סתה איאם אלסמא ואלאריץ ואלבחר וגמיע מא פיהא ואראחהא⁽²⁾ פי אליום אלסאבע ולדלך בארך אללה פי אליום אלסאבע וקדסה: 12 אכרם אבאך ואמך לכו יטול עמרך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיה לך: 13 לא תקתל אלנפס⁽³⁾ לא תזן לא תסרק לא תשהד עלי אביך שהאדה באטלה⁽⁴⁾: 14 לא תתמן מנזל צאחבך לא תתמן זוגתה ועבדה ואמתה ותורה וחמארה וגמיע מא לה: 15 וגמיע אלקום ינטרון אלאצואת 10 ואלפלאל וצות אלבוך ואלגבל מתדבנא פלמא ראי אלקום דלך זעגו ווקפו מן בעיד: 16 וקאלו למוסי כלמנא אנת נסמע מנך ולא יכלמנא אללה כילא נהלך: 17 קאל מוסי ללקום לא תנאפו פאנה לכו ימתחנכם תגלי לבס אללה ולכו תכון תקותה פי קלובכם לילא תכטאו: 18 פוקף אלקום מן בעיד ותקדם מוסי אלי אלצבאב אלדי תם נור אללה: 19 15 פקאל אללה למוסי בדא קל לבני אסראיל אנתם שאהדתם אני מן אלסמא כאטבתכם: 20 פלא⁽⁵⁾ תצנעו מעי מעבודאת מן פצה ומעבודאת מן אלדהב לא תצנעו לבס: 21 מדבחה עלי אלאריץ⁽⁶⁾ אצנע לי ואדבח עליה צואעדך ודבאיח סלמאתך מן גנמך ובקרך ופי כל מוצע אדבר אסמי⁽⁷⁾ אתגלי לך ואברך פיך: 22 ואן צנעת לי מדבחה מן הגארה 20 פלא תבנהא מהנדמה פאנך אן חרכת הידיא עליהא בדלתהא⁽⁸⁾: 23 ולא תצעד בדרג עלי מדבחי לילא תנכסף סואתך עליה:

כא

1 והיה אלאחכאם אלתי תתלוהא בין ידיהם: 2 קל להם⁽⁹⁾ אדא אבתעת עבדא עבראניא פליכדמך סת סנין ופי אלסאבעה יכרג חרא⁽¹⁰⁾ 25 מגאנא: 3 אן דבל עאזבא פליכרג עאזבא⁽¹¹⁾ ואן כאן דו זוגה כרגת

(1) "שבת השכות כו".

(2) "ונתן להם מנוחה" ר"ל למה שברא.

(3) וכן תרגם אונקלוס: לא תקטל נפש.

(4) פ': שהאדה זור וכן ת"א: סהדותא דשקרא.

(5) לפיכך אל תעשו.

(6) "על הארמה" ר"ל שלא יהיה במקום גבוה.

(7) פ': באסמי. נראה שר"ל בכל מקום אשר אתן לכם רשות להזכיר את שמי שם. ועיין רש"י.

(8) "לפי שאם הנפת ברזל עליהן חללת אותן".

(9) "ואמרת אליהם".

(10) ת"א: לבר חורין.

(11) רש"י: שלא היה נשוי.

12 בתלם אלקום הואליה וקל להם אחריו מן אלצעוד אלי אלגבל
 ואלדנו מן טרפה וכל מן דנא בה פליקתל קתלא: 13 מן חית לא תמסה
 יד אלא ירגם רגמא או יעשב פיהא נשבא כהימיה כאן אם אנסאנא לא
 יהיא ואדא צרב באלבוק גאיז להם אן יצעדו אלגבל: 14 פנוז מוסי
 אלי אלקום פטהרהם וגסלו תיאבהם: 15 וקאל להם בוני מסתעדין 5
 לתלאתה איאם ולא תקארבו אמראה: 16 פלמא כאן אליום אלתאלת
 באלגדאה כאנת אצואת וכרוק וגמאם עמיים עלי אלגבל וצות בוק
 ישודד גדא חתי ועג גמיע אלקום אלדי פי אלעסבר: 17 פאברג מוסי
 אלקום ליתלקי אמר אללה מן אלעסבר פוקפו אספל אלגבל:
 18 וגבל סיני מתדקן בלה מן קבל מא תגלי אללה עליה באלגאר וצעוד
 דכאנה בדכאן אלאתון ותועזע אלגבל גדא: 19 וכאן צות אלבוק בלמא
 מר אשתד גדא ומוסי יתכלם ואללה יגיבה בצות: 20 אד תגלי אללה
 עלי גבל סיני פי ראם אלגבל ונאדי אללה מוסי מן ראסה פצעד:
 21 פקאל לה אנול נאשד אלקום כילא והגמו אלי נור אללה פינטרו
 פיקע מנהם בתרו: 22 ואיצא אלאימה אלמקרבון אלי אללה יתקדסון 15
 לילא יתלם אללה מנהם: 23 קאל לה מוסי לא יטיק אלקום אלצעוד
 אלי גבל סיני לאנד נאשהתנא וקלת לנא תלם אלגבל וקדסה: 24 קאל
 לה אללה אמין אנול תם אצעד אנת והרון מעק ואלאימה וסאיר אלקום
 לא יהגמו עלי אלצעוד אלי נור אללה לילא יתלם מנהם: 25 פנוז
 20 מוסי אלי אלקום וקאל להם דלך:

ב

1 תם כלמהם אללה בגמיע הדא אלכלאם קאילא: 2 אנא אללה
 רבך אלדי אברגתך מן בלד מצר מן בית אלעבוריה: 3 לא יבון לך
 מעבוד אבר מן הני: 4 לא תצנע לך פסלא ולא שבהא ממא פי
 אלסמא פי אלעלו וממא פי אלארין פי אלספלי וממא פי אלמא תחת 25
 אלארין: 5 לא תסגד להם ולא תעבדהם לאני אללה רבך אלטאיך
 אלגור אלסטאלב כדנוב אלאבא מע אלבנין² ואלתואלת ואלרואבע
 לישאני: 6 וצאנע אלאחסאן לאלוף למחבי והאפטי וצאיאי: 7 לא
 תחלף³ באם אללה רבך באטלא לאן אללה לא יברי מן יחלף באסמה
 באטלא: 8 אדבר יום אלסבת וקדסה: 9 סתה איאם תעמל ותצנע 30

(1) תיא: בר מני.

(2) עם הנשים. עין ראש ע וביאר הגאון למטה ליד ד בלקוטים.

(3) לא תשבעי.

אללה אנאסא דיו אלחק שאניי אלטמע וול עליהם רווסא אלוף ומאיין זמסין ועשראת: ²² פיהכמו אלקום פי כל וקת ויבון כל אמר עטים ירפעונה אליך וכל אמר צנור יחכמון פיה הם ולפף ען נפסך ויהתמלון מעך: ²³ פאן אנת צנעת הדא אלאמר ואמרך אללה בה) אסתטעת אלקיאם ואיצא גמיע הדא אלקום אלי מוצעה יסיר בסלאם: ⁵ 24 וקבל מוסי מן חמיה וענע גמיע מא קאל לה: ²⁵ פאאתאר מוסי אנאסא דיו חיל מן בני אסראיל פולאהם רווסא עליהם רווסא אלוף ומאיין זמסין ועשראת: ²⁶ פצאר יחכמון אלקום פי כל וקת אלאמר אלצעב ירפעונה אלי מוסי ואלאמר אלצנור יחכמון פיה הם: ²⁷ תם אטלק מוסי חמאה ומצי אלי בלדה: ¹⁰

יט

1 פי אליטהר אלתאלת מן צרוג בני אסראיל מן בלד מצר פי דלך אליום גאו אלי בריתה סיני: ² אד רחלו מן רפידים) פגאו אלי בריתה סיני וגולו פי אלבר וגול תם אל אסראיל הדא אלגבל: ³ ומוסי צעד אלי אללה פנאדאה אללה מן אלגבל קאילא בדא קל לאל יעקוב ¹⁵ ואזבר בני אסראיל: ⁴ אנתם שאהדתם מא צנעתה באלמצרין והמלתכם יטוהא³) עלי אגנהא אלנסור ואתית בכם אלי גבלי הדא: ⁵ ואלאן אן קבלתם אמרי וחפשתם עהדי בנתם לי באצפה מן גמיע אלשעוב עלי אן לי גמיע אלעאלם⁵): ⁶ ואנתם תכוונן לי מלך אמאמה⁶) ושעבא ²⁰ מקדסא הדא אלכלאם אלדי תקולה לבני אסראיל: ⁷ פגא מוסי פרעי באשיאך אלקום ותלא עליהם גמיע הדא אלכלאם אלדי אמרה אללה בה: ⁸ פאאזכזה אגמעין וקאלו גמיע מא קאל אללה נענעה פרד מוסי כלאמהם אלי אללה: ⁹ חן קאל אללה למוסי⁷) האנא מתגל לך פי גמאם אלסחאב לבי יסמע אלקום מכאטבתי לך וליומנו כך איצא אלי ²⁵ אלהר וקיץ מוסי בכלאם אלקום ללה: ¹⁰ פקאל אללה למוסי אמין אלי אלקום וטהרהם אליום וגדא ויגסלו תיאבהם: ¹¹ ויכונו מסתעדן אלי אליום אלתאלת פאן פיה יתגלי אללה בהצרתהם עלי גבל סיני:

(¹) «ואם יצוך אלהים וכן פירש הראב"ע.

(²) ר"ל וזה שנשענו כבר מרפידים. ועיין ראב"ע.

(³) «כמו» ובפ': שבות אלמחמול = כמו הנשיא.

(⁴) «אל תרו זה».

(⁵) «אך על פי שכל העולם שלוי עין ראב"ע שהזכיר זה בשם אבן גנאת.

(⁶) כהנוה" בכ"ו י': איס"ה = כהנים.

(⁷) «בעת שאמר האל למושה» ולפי דעת הגאון לא השיב משה את דבריו העם אל ה'

אלא אחר שאמר לו ה' הנה בא אליך בעב הענן. עיין בלקטיש.

אלגדבה: 4 ואסם אלאמר אליעזר לאנה קאל⁽¹⁾ אלאה אבי כאן פי עוני
 ובלעני מן סוף פרעון: 5 וגא יתרו חמו מוסי ואבנאה וווגתה אליה אלי
 אלכה אלדי הו נאזל תם אלי גבל אללה: 6 ובעת במן קאל למוסי
 ענה⁽²⁾ אנא חמוך יתרו גא אליך וווגתך ואבנאהא מעהא: 7 פכרג
 מוסי תלקא חמאה פסגד תם קבלה וסאל כל ואחד ען סלאמה צאחבה 5
 בעד מא דבלא אלי אלגבא⁽³⁾: 8 וקיץ מוסי עלי חמיה גמיע מא צנע
 אללה כפרעון ואלמצריין כסבב בני אסראיל וגמיע אלמצאויב אלתי
 נאלתהם פי אלטריק ובלעהם אללה: 9 פסר יתרו אלכיר אלדי
 צנעה אללה לבני אסראיל ובלעהם מן יד אלמצריין: 10 וקאל יתרו
 תבארך אללה אלדי בלעכם מן יד אלמצריין ומן יד פרעון אלדי בליץ 10
 אלקום מן תחת נקל אלמצריין⁽⁴⁾: 11 אלאן עלמת אן אללה אכבר
 מן גמיע אלמעבודאט אד עאקבהם באלאמר אלדי אתקחו בה עליהם⁽⁵⁾:
 12 תם קדם יתרו חמו מוסי צואעד ודבאיה ללה וגא הרון וגמיע שויך
 בני אסראיל ליאכלו טעאמא מע חמי מוסי בין ידי אללה: 13 פלמא
 כאן מן גד גלם מוסי ליהבם ללקום פוקף אלקום אמאם מוסי מן 15
 אלגדאה אלי אלעשי: 14 וראי חמו מוסי גמיע מא הו צאנע
 באלקום וקאל לה מא הדיא אלאמר אלדי אנת צאנע באלקום
 מא באלך אנת גאלם וחדך וגמיע אלקום ואקף אמאמך מן אלגדאה
 אלי אלעשי: 15 קאל מוסי לה אדא גאני אלקום יטלכון אמר אללה⁽⁶⁾:
 16 אן כאן להם בצומה⁽⁷⁾ פגאו אלי חכמת בין אלרגל וצאחבה
 וערפתהם רסום אללה ושראיעה: 17 קאל חמו מוסי לה לים
 יעלה הדיא אלאמר אלדי אנת צאנעה: 18 כלאלא תכל⁽⁸⁾ אנת
 ואלקום אלדין מעך איצא לאן הדיא אלאמר תקיל עליך ולא תטיק אן
 תצנעה וחדך: 19 אלאן אקבל מני מא אשיר עליך בראי ויבון אללה מעך
 בן אנת ללקום מן גהה אללה תרפע אמורהם אליה⁽⁹⁾: 20 ותגדרהם עלי 25
 אלרסום ואלשראיע ותערפהם אלטריק אלדי יטלכון פיה ואלעמל אלדי
 יעמלוגה: 21 ואנת פאנטר מן גמיע אלקום אנאסא דוי חיל אתקיא

(1) כי אסר.

(2) וישלה מי שאמר לטשה כשטור עני רשעי וראכיע.

(3) אחריו בואם אל האהל ובכיו ובס: ודכלא = ויבוא.

(4) פתחת סבלות מצרים.

(5) כי הענישם בדבר אשר זרו בו עליהם וכן תרגם אונקלוס ועני סוטה יא א.

(6) עיין ת א.

(7) ריב.

(8) ת א: מלאה תלאה.

(9) הוה אתה לעם מצר השם רל היה מליצם אצל השם כלומר אם תהיה בליץ

העם אצל השם תביא אליו את דבריהם.

תמתחנן אללה: ³ ולמא עמיש תם אלקום אלי אלמא תדמרו עלי מוסי וקאלו לה לם אצעדתנא מן מצר לתקתלנא ואטפאלנא ומואשינא באלעמיש: ⁴ פערך מוסי אלי אללה קאילא מא אצנע בהאולי אלקום ען קליל וירגומוני: ⁵ פקאל אללה למוסי סר בין ידי אלקום וכד מעך מן שיאבהם ועצאך אלתי צרבת בהא אלניל גדהא בידך ואמיץ: ⁶ האנא מוקף דלילא¹ בין ירך הנאך עלי אלצואן פי חריב פאצרב אלצואן יכרג מנה מא ישרבה אלקום פצנע מוסי כדאך בהצרה משאיך בני אסראיל: ⁷ פסמא אסם דלך אלמוצע דא אלמחנה ואלכצומה עלי מא כאצם בנו אסראיל ואמתחנן אללה קאילין הל מוגוד נור אללה פי מא ביננא אס לא: ⁸ תם גא עמלק פחארב בני אסראיל פי רפידים: ⁹ פקאל מוסי ליהושע אכתר לנא רגאלא ואכרג חארב עמלק גדא אנא ואקף עלי ראם אליפאע ואלעצא אלתי אמר אללה בהא² פי ידי: ¹⁰ פצנע יהושע כמא קאל לה מוסי אן יחארב אלעמאלקה ומוסי והרון וחור צעדו אלי ראם אליפאע: ¹¹ פכאן מוסי כמא ורפע ידה יגלב בנו אסראיל וכמא יחטהא יגלב אל עמלק: ¹² ולמא תקלת ידא מוסי אכדו חגרא וצירוה תחתה וגלם עליה והרון וחור אסנדא ידיה אחרהמא ימנה ואלאכר יסרה פכאנת ידאה מחצונתין³ אלי מגיב אלשמם: ¹³ חתי ברד יהושע עמלק וקומה בהד אלסיף: ¹⁴ וקאל אללה למוסי אכתב הדא דברא פי כתאב ואתלה⁴ עלי יהושע פאני סאמחו דבר עמלק מן תחת אלסמא: ¹⁵ ובנא מוסי מדבחה וסמאה אללה עלמי: ¹⁶ קאל אן אלאולי אקסם באלכרסי אן יכון ללה חרב פי אל עמלק גילא בעד גיל⁵:

יח

¹ תם סמע יתרו אמאם מדין חמו מוסי גמיע מא צנעה אללה במוסי ובאל אסראיל קומה אד אכרג אללה בני אסראיל מן מצר: ² פאכד יתרו חמו מוסי צפורה וזגתה בעד מא בעת בהא אליה⁶: ³ ואבניהא אללדין אסם אחרהמא גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי

(¹) «הנני מקים אות».

(²) כפ: כאתכאדה ר"ל אשר צוה אלהים לאהו בו.

(³) ענינו כמות שהזכיר הראב"ע בשם יש אומרים שהוא מוגרת ויהי אומן את הדסה כאלו הם אומנים שישאו ידיו.

(⁴) «וקרא אותי».

(⁵) «נשבע יה בכסאו שיהיה לאל מלחמה עם עמלק מדור דור». עיין ת"א וראב"ע.

(⁶) «אחר ששלח אותה אליו» ר"ל אל אביה.

- אחצא נפוסהם וכל רגל יאבד למן פי ביתה: 17 פצנע כדאך בנו
 אסראיל ולקטו מן כתר ומן קלל: 18 תם כאלוה באלמרובאן פלם
 יפצל מן כתר ומן קלל לם ינקצה כל רגל עלי קדר עיאלה לקטו:
 19 וקאל להם מוסי לא יבק אנסאן מנה ישיא אלי אלגראה: 20 פלם
 יקבל אנאם מן מוסי ובקי מנה אלי אלגראה ונגל דודא ונתן פסבט 5
 עליהם מוסי: 21 וכאנו ילקטונה פי כל גראה כל רגל עלי קדר עיאלה
 פאדא חמית אלשמם תמאסי: 22 ולמא כאן פי אליום אלסאדס לקטו
 מן אלטעאם צעמא מרובאנין לכל ואחד פגא גמיע איטראף אלגמאעה
 פאלברו מוסי: 23 פקאל להם מוסי הו מא קאל אללה הי סבת עטלה
 מקדם ללה גרא מא תרדון אן תלבוזה פאלבוזה ומא תרדון אן
 תטבלוזה פאטבלוזה ומא פצל דעוה לבם מחפוטא אלי אלגראה:
 24 פודעוה אלי אלגראה כמא אמרהם מוסי פלם ינתן ורמה לם תבן
 פיה: 25 פקאל מוסי כלוה אליום לאן אליום סבת ללה ואליום לא
 תגזונה פי אלצהרא: 26 וכדלך סתה איאם תלקטונה ואליום אלסאבע
 סבת לא יבון פיה: 27 ולמא כאן פי אליום אלסאבע ברג אנאם מן
 אלקום לילתקטו פלם יגרו ישיא: 28 פקאל אללה למוסי אלי כם קד
 אביתם אן תחפטו וצאיאי ויטראיעי: 29 אנטרו אן אללה קד אעטאכם
 שריעה אלסבת ולדלך הו מעטיכם פי אליום אלסאדס טעאם יומין
 פליגלם כל אמר מכאנה ולא יברג אחד מן מוצעה פי אליום אלסאבע:
 30 פאסבת אלקום פי אליום אלסאבע: 31 וסמי אסראיל אסמה מן
 והו כבור אלכוברה אביין וטעמה כקטאף בעסלי: 32 תם קאל
 מוסי הדא אלמאמר אלדי אמר אללה כה מל מרובאן מנה יבן מחפוטא
 לאגיאלכם לכי ינטרו אלטעאם אלדי אטעמתכם פי אלבר חין אברגתכם
 מן בלד מעד: 33 וקאל מוסי להרון גד ברניה ואחדה ואגל פיהא מל
 מרובאן מנה וצעה בין ידי אללה מחפוטא לאגיאלכם: 34 פכמא אמר 25
 אללה מוסי וצעה הרון בין ידי אלשהארה מחפוטא: 35 ובנו אסראיל
 אכלו אלמן ארבעין סנה אלי דבולהם אלי בלד עאמר אכלו אלמן אלי
 דבולהם אלי טרף בלד כנעאן: 36 וכאן אלמרובאן עשר אלויבה:

30

ין

1 תם רחלו בנו אסראיל מן בריה סין פי מראחלהם עלי אמר
 אללה ונולו פי רפידים ולם יבן מא ישרבה אלקום: 2 פגאצם אלקום
 מוסי וקאלו אעטנא מאא נשרבה פקאל להם מוסי מא תבאצמוני ומא

מז

1 תם רחלו מן אלים וגאת גמאעה בני אסראיל אלי בריה סין
 אלתי בין אלים וסיני פי אליום אלכאמס עשר מן אלשהר אלתאני
 לברוגהם מן בלד מצר: 2 שתדמר גמאעה בני אסראיל עלי מוסי והרון
 5 פי תלך אלבריה: 8 וקאלו להמא בנו אסראיל ליתנא מתנא כאמר
 אללה פי בלד מצר פי גלוסנא עלי קדור אללחם ואכלנא אלטעאם
 חתי שבענא אד אכרגתמאנא אלי הדה אלבריה לתקתלא גמיע הדיא
 אלגוק באלגוע: 4 וקאל אללה למוסי האנא מנול לבס טעאמא מן
 אלסמא יברג אלקום פילקטונה אמר יום ביום לקבל אן אמתחנהם הל
 10 יסרון פי שראיעי אם לא: 5 פאדא כאן אליום אלסאדס יצלחון
 מא יאתון בה פאנה יכון צעפא עלי מא ילקטונה פי כל יום: 6 פקאל
 מוסי והרון לגמיע בני אסראיל באלעשא תעלמון אן אללה אכרגבם
 מן בלד מצר: 7 ובאלגדאה תנטרון נור אללה אד סמע תדמרכם
 עליה ונחן מן חתי תתדמרו עלינא: 8 תם קאל מוסי דאך¹ באן יעטיכם
 15 אללה באלעשא לחמא תאכלונה וטעאמא באלגדאה תשבועון מנה אד
 סמע תדמרכם אלדי אתם מתדמרון עליה ונחן מן לים עלינא תדמרכם
 בל עלי אללה: 9 תם קאל מוסי להרון קל לגמאעה בני אסראיל
 תקדמו בין ידי אללה פאנה קד סמע תדמרכם: 10 פלמא בלם הרון
 בדלך אלי גמאעה בני אסראיל אלתפתו פי אלבריה פאדא בנור אללה
 20 קד טהר פי אלגמאם: 11 ובלם אללה מוסי קאילא: 12 קד סמעת תדמר
 בני אסראיל קל להם בין אלגרובין תאכלון לחמא ובאלגדאה תשבועון
 טעאמא ותעלמון אנני אללה רכבם: 13 פלמא כאן באלעשי צעד
 אלסלוי פגטא אלעסכר ובאלגדאה כאן סכב אלטל חואלי אלעסכר:
 14 ולמא צעד סכב אלטל פאדא בה עלי וגה אלבריה דק מדחרג⁴
 25 דק כאלדמק עלי אלארץ: 15 פנטרה בנו אסראיל וקאל בעצהם
 לבעץ הו מן לאנהם לס יעלמו מא הו פקאל מוסי להם הו אלטעאם
 אלדי אעטאה אללה לבס מאכלא: 16 הדיא אלאמר אלדי אמר אללה
 בה ילקט מנה כל רגל עלי קדר עיאלה⁵ מרובאן לכל גמגמה עלי

(1) תרגום אונקלוס: יתקיננו.

(2) ר"ל בזה תראו כי הוא הוציא אתכם.

(3) ר"ל מה שהזכיר בשני הפסוקים הקודמים.

(4) כן תרגם רבינו יונה בשרשיו וענינו עגול. עיי ראב"ע.

(5) ר"ל האוכל הצריך לאשתו ולבניו ולמי שהוא חייב במוזנו וכן בפסוק י"ח.

אקתדארך תהרם מקאומיך תבעת בסגטך פיאבלהם כאלקש: 8 ובריח
 גצבך תערמת אלאמא ווקפת כאלאטואד אלהואטל אנגמדת אלגמור
 פי קלב אלכחד: 9 ואד קאל אלעדו אכלבהם פאלחקהם ואקסם
 סלבהם ותשתפי מנהם נפסי ואזרד סיפי פתקרצהם ידי: 10 אהבבת
 ריחך פנטאהם אלכחד ורסכו כאלרצאין פי אלמא אלגור: 11 מן 5
 מתלך מן אלמעבודאת יא רב מן מתלך אלגליל אלמקדם מבוף
 אלמדאיה¹ צאנע אלאעגובאת: 12 מדרת ימינך פאבתלעתהם אלארין:
 13 וסירת כפצלך אלשעב אלדי פככתהם פסקתהם בעוך אלי מאוא
 קרסך: 14 פסמעת אלאמם פרגות ואזד אלטלק סכאן פלסטין:
 15 היניד דהש צנאדיד אדום ואגלא מואב אגדתהם אלרעדה ומאנו 10
 גמיע סכאן כנעאן: 16 תקע עליהם אלהיבה ואלפוע בעטים קדרתך
 יסכתון כאלהגארה אלי אן יגזו שעבך יא רב אלי אן יגזו אלשעב אלדי
 מלכתהם הווא: 17 תאתי בהם פתגרסהם פי גבל נחלתך מהיא לסבינתך
 צנעתה יא רב מקדסא יא רב אצלחתה ירך²: 18 אללה מלך אלהר
 ואלאבד: 19 אד דבל³ זיל פרעון ומראכבה ופרסאנה פי אלכחד פרך 15
 אללה עליהם מא אלכחד ובנו אסראיל סארו פי אליבס פיוסט אלכחד:
 20 תם אגדת מרים אלנביה אבת הרון אלדף פי ידהא ופרג גמיע
 אלנסא וראהא בדפוף וטנאביר: 21 פאגאבתהם⁴ מרים סכחו ללה
 אד אקתדר אקתדארא אלגליל ורכאבהא רמא בהם פי אלכחד:
 22 והלל מוסי בני אסראיל מן כחד אלקלוס וכרגו אלי בריה שור פסארו 20
 תלתה איאם פי אלבריה ולם יגדו מאא: 23 פגאו אלי אלמדורה ולם
 יסיקו אן ישרכו מנהא מאא לאנה מר ולדלך סמית אלמדורה:
 24 פתדמר אלקום עלי מוסי קאילין מא נשרכו: 25 פדעי אלי אללה
 פדלה עלי ישרה טרה מנהא פי אלמא פחלא אלמא תם ציד לה רסומא
 ואהכאמא ולם אמתהנה: 26 וקאל אן קבלת אמר אללה רבך וצנעת 25
 אלמסתקים ענדה ואנצת אלי וצאיאה והפטת גמיע רסומה פגמיע
 אלאמדאין אלתי אהללתהא כאלמצדיין לא אהללהא כך לאני אללה
 מעאפך: 27 תם גאו אלי אלים וכאן תם אתנתא עישר עין מא וסבעון
 נבלה ונולו תם:

¹ ראב ע כפירושו הקצר: שירא האדם לספר תהלותיו כי נשגבו מהכל. פ: דו אלמדאיה.

² מוכן לשביתך פעלת אותו (את החר) למקדש כוננוהו ירך.

³ עיין רמב"ן.

⁴ ככ"י: פגאובתהן ולפי זה להם תחת להן.

יתקדֹם אחדהמא אלי אלאזר טול אלליל: 21 פמֹד מוסי ידה עלי אלבחר וסאק אללה אלבחר בריה אלקבול צעבה טול אלליל חתי צִירה גפאפא בעד מא אנשֶׁק אלמא¹: 22 ודכל בנו אסראיל פי וסט אלבחר פי אליבס וצאר אלמא להם אסוארא ען ימינהם וען יסארהם: 23 וכלבהם אלמצריון ודכלו וראהם גמיע ליל פרעון ומראכבה ופרסאנה אלי וסט אלבחר: 24 ולמא כאן פי נובה אלגדאֶה אמלע אללה אלי עסכר אלמצריון בעמוד מן נאר וגמאם פאהאמה: 25 ואזאל לואלב מראכבהם וסאקהם בענף חין קאל אלמצריון² נהרב מן בן ידי בני אסראיל לאן אללה יחארב ענהם אלמצריון: 26 10 תם קאל אללה למוסי מֹד ידך עלי אלבחר ירגע אלמא עלי אלמצריון ועלי מראכבהם ופרסאנהם: 27 פמֹד מוסי ידה עלי אלבחר פרגע אלבחר ענד אתגאה אלגדאֶה אלי צעובתה ואלמצריון הארבון תלקאה פגתקהם אללה פי וסט אלבחר: 28 כאן רגע אלמא פגטא אלמראכב ואלפרסאן וסאיר גִיש פרעון אלדאזלִין וראהם פי אלבחר ולם יתבֶּק מנהם ולא ואתד: 29 ובנו אסראיל סארו פי אליבס פי וסט אלבחר ואלמא להם אסואר ען ימינהם וען יסארהם: 30 ואגאת אללה פי דלך אלוקת בני אסראיל מן יד אלמצריון וראי בנו אסראיל אלמצריון אמואתא עלי שאטי אלבחר: 31 וראי בנו אסראיל אלאפֶה אלעטימה³ אתתי צנעהא אללה באלמצריון פכאף אלקום אללה ואמנו 20 באללה ובמוסי רסולה:

זו

1 חיניד סבֶּח¹ מוסי ובנו אסראיל בהדא אלתסכיה ללה וקאלו אגמעין נסבֶּח ללה אד אקתדר אקתדארא אלכיל ורכאבהא רמא בהם פי אלבחר: 2 עוֹ ומגדו אלאולי אלדי צאר לי גיתא הדא טאיקי 25 אוי² אליה אלאה אבי ארפעה: 3 אללה דו אלמלאחם אללה אסמה: 4 מראכב פרעון וגדה רמי בהא פי אלבחר וכיאר קואדה גרקו פי בחר אלקלוס: 5 אלגמור גטתהם נולו פי אלקרער באלחנארה: 6 ימינד יא רב גִלוֹה⁶ פי אלקוה ימינד יא רב תרהב אלאעדא: 7 ובכתרה

(1) „אחר שנבקעו המים“.

(2) רוצה לומר שהשם הסיר אופני מרכבותיהם וינהג את המצרים כהנהגה שהיתה קשה להם כאשר אמרו המצרים. ובכ"ו י"י: חתי קאל = עד שאמרו ועיי מכולתא.

(3) „את המכה הגדולה“ ועי ראביע.

(4) ת"א: בכן שבת.

(5) כן הוא בכ"ו י"י ובס"י: ונגזר מלשון נוה, ועיין פירושו למשלי י"ה י"י ובק"י: אהוי.

(6) בס"י: גִלוֹה.

יך

- 1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל אן דיגעו וינולו בין ידי פם אלחודות¹ בין אלמגדל ואלבחר בין ידי צנם צפון חואלה תנולון עלי אלבחר: 3 חתי יקול פרעון ען בני אסראיל אנהם מתהורין פי אלבלד ואן אלבר קד אנגלק עליהם: 4 פאשרד קלבה 5 ויבלבהם ואתעטם בה וגמיע גנדה ויעלם אלמצריון אנני אללה פענעו כדלך: 5 ולמא אזבר מלך מצר אן אלקום קד הרבו אנקלב קלבה וקלוב קואדה אליהם וקאלו מא דא צנענא אד אטלקנא בני אסראיל מן דרמתנא: 6 פאסרג מרכבה ואזר קומה מעה: 7 ואזר סת מאיז מרכב מתאר וסאיר מראכב אלמצריון² וקואד עלי גמיעהם: 8 ושרד 10 אללה קלב פרעון מלך מצר וכלב בני אסראיל ובנו אסראיל בארגון ביד רפיעה: 9 ובלבהם אלמצריון ולחקוהם נאולין עלי אלבחר גמיע ליל פרעון ופרסאנה וגנדה אלי פם אלחודות בין ידי צנם צפון: 10 ולמא קרב פרעון שאל בנו אסראיל עיונהם פאדא באלמצריון ראחלון וראהם פלאפו גדא וצרנו אלי אללה: 11 וקאלו למוסי אמן עדם 15 אלקבור במצר אהרגתנא לנמות פי אלבר מא דא צנעת בנא אד אהרגתנא מן מצר: 12 אלום הדא אלקול אלדי קלנאה לך במצר דענא נדרם אלמצריון פאן דרמתנא להם אעלה לנא מן מותנא פי אלבר: 13 קאל מוסי ללקום לא תלאפו קפו ואנשרו מגותה אללה אלת יצנעהא לבם אלום פאנכם במא ראיתם אלמצריון אלום לים תעודון אן 20 תרוהם אבדא אלי אדהר: 14 אללה יהארב ענכם ואנתם פאמסכו: 15 תם קאל אללה למוסי מא תצרך אלי מר בני אסראיל אן ירחלו: 16 ואנת ארפע עצאך ומר ירך אלי אלבחר פישקה פידבל בנו אסראיל פי וסטה פי אליבם: 17 והאנא משרד קלב אלמצריון פידבלון וראהם ואתעטם כפרעון ובגמיע גנדה ומראכבה ופרסאנה: 18 ויעלם אלמצריון 25 אנני אללה אדא תעטמת בפרעון ומראכבה ופרסאנה: 19 פרהל מלאך אללה אלסאיר בין ידי עסבר בני אסראיל וצאר וראהם ורחל עמוד אלגמאם מן בין ידיהם ויקף וראהם: 20 פדבל בין עסבר אלמצריון ובין עסבר אלסאיריון ובאן אלגמאם ואלטלאם פגשיא³ אלליל ולם

(1) פ : אלבלאת ובן ססוק טו ועינוו פה הסלעים ועיון מבלתא בראש פרשת בשלה.

(2) כבי י : אלדין בראך = שהיו גם בן (בחורים).

(3) החשיכו ובן העתיק מלה אור תהלים קל ט א . והראב"ע הזכיר את השורש הוה

כסם ר יגה ונסצא כשרשים כשורש איר.

לאן ביד שדודה אכרזכם אללה מן הנא ולא יוכל זמיר: 4 אליוס אנתם
 בארגון פי שחר אלפרך: 5 ואדא¹ אדגלך אללה אלי בלד אלבנעאנין
 ואלחתין ואלאמורין ואלחויין ואליבוסיין אלדי קסם אללה לאבאך אן
 יעטי לך בלד יפיץ אללבן ואלעסל פאצנע הדה אלצנעא פי הדה
 אלשהר: 6 סבעא איאם תאכל פטורא ופי אליוס אלסאבע הג ללה:
 7 ואדא אכל פטיר פי הדה אלסבעא איאם לא ידא לך זמיר ולא מזמר
 פי זמיע תזמך: 8 ואזכר אבנך פי דלך אליוס קאילא הדה בסבב מא
 צנע² אללה לי פי זרוגי מן מצר: 9 ויבן איז לך עלי ידך ודברא בין
 עינדך לבי תכון שריעא אללה פי פיך לאן ביד שדודה אכרזך אללה
 מן מצר: 10 ואחפט הדה אלרסם פי וקתה מן חול אלי חול³:
 11 בדאך⁴ אדא אדגלך אללה אלי בלד אלבנעאנין כמא קסם לך
 ולאבאך ואעטאה לך: 12 פאעול⁵ כל פאתה בטן ללה וכל אול
 נתאג אלבהאים אלדי יבון לך מן אלדבור ללה: 13 ובבור אלהמיר
 אפדה בשאא ואן לס תפדה פאקפה וכל בכר דכר מן בעך פאפדה:
 14 ואדא סאלך אבנך גדא קאילא מא הדה פקל לה בשדה יד אכרזנא
 אללה מן מצר מן בית אלעבודי⁶: 15 ולמא תצעב פרעון ליטלקנא
 קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכור אלנאם אלי בכור אלבהאים
 ולדלך אנא דאבה ללה כל פאתה בטן מן בכור אלבהאים וכל בכור
 בני אפדיהם: 16 פתכון איז עלי ידך ומנשורא⁶ בין עינדך לאן ביד
 שדודה אכרזנא אללה מן מצר: 17 ובאן למא אטלק פרעון אלקום
 לס יס'ררם אללה טריק בלד אלפלסטינין לאנה קריב ולאן קאל אללה
 כילא ינדם אלקום אדא ראו אלהרב פירגעון אלי מצר: 18 פאדארהם
 אללה טריק אלבר אלי בחר אלקלזם ומתעביין⁷ צעדו בנו אסראיל
 מן בלד מצר: 19 ואבד מוסי עטאם יוסף מעה לאנה אחלף בני אסראיל
 וקאל להם אדא דברכם אללה פאצעדו עטאמי מן האהנא מעכם:
 20 תם רחלו מן סכות ונולו פי איתם פי טרף אלבר: 21 ואללה סאר
 בין ידיהם נהארא בעמוד מן גמאם לידלהם עלי אלטריק ופי אלליל
 בעמוד מן נאר ליצי להם פיסירו נהארא ולילא: 22 לא יזול עמוד
 אלגמאם נהארא ועמוד אלנאר לילא מן בין ידי אלקום:

(1) ק' ובכ"י י': כמא.

(2) "זה בכור נח שעשה" ועי' רמב"ע שהזכיר זה הפירוש בשם ר' יונה.

(3) "משנה לשנה".

(4) "וכמו זה" דבוק עם פסוק י"ב.

(5) רש"י: לשון הפרשה.

(6) "כתפשת" ואפשר שכיון אל מאמר ר' אבהו (שבת נ"ז ב') שנוקפת מאזן אל און.

(7) וכן תרגם אונקלוס: מזרוין.

עלי אענאקדם: 35 ובנו אסראיל צנעו חנינד כמה אמר מוסי פאסתוהבו
 מן אלמצרין אנה פצה ואניה דהב ותאיבא: 36 ואללה אעטא אלקום
 חטאא ענד אלמצרין פוהכוחא להם ואנתספו⁽¹⁾ אלמצרין: 37 תם רחל
 בנו אסראיל מן עין אלשמם אלי סכות⁽²⁾ שביה בסת מאיה אלף רגל
 אלהגאל זלא אלאטפאל: 38 ואיצא זלט כתיב צעד מעהם וגנס ובקר⁵
 מואשי עטימה גדא: 39 פאדתכוו אלעגין אלדי אהרגוה מן מצר מלילא
 פטירא אד לם יבתמר למא טרדו מן מצר ולם יטיקו אן יתלבתו וחתו
 ואדא לם יצנעו להם: 40 ובאן מקאם אהל אסראיל אלדי אקאמוה פי
 עמל⁽³⁾ מצר ארבע מאיה ותלתין סנה⁽⁴⁾: 41 פלמא כאן בעד ארבע
 מאיה ותלתין סנה⁽⁵⁾ פי דאת דלך אליוס כרג גמיע גיוש אללה מן בלד¹⁰
 מצר: 42 כמה כאן הדה אללילה מחפוט⁽⁶⁾ ללה ליכרגהם מן בלד מצר
 כדאך הדא אלליל ללה מחפוט לבני אסראיל לאגיאלהם⁽⁷⁾: 43 תם
 קאל אללה למוסי והרון הדא רסם אלפסח כל אנכי לא יאכל מנה:
 44 ובל עבד לאנסאן משתרי בתמן פאדתנה חנינד יאכל מנה:
 45 ואלציק ואלאגיר לא יאכלא מנה: 46 ופי בית ואחד זיבל לא יכרג¹⁵
 מן אלבית מן אללהם פארגא ועטמא לא תכסרו מנה: 47 כדאך
 גמאעה בני אסראיל יצנעוה: 48 ואדא דבל מעבם גריב ואראד אן
 יצנע פסחא ללה פליפתתן כל דבר פי נאחיותה⁽⁸⁾ פחנינד יתקדם
 פיצנעה אד יציר כצריח אלבלד ובל אקלף לא יאכל מנה: 49 שריעה
 ואהדה תכון ללצריח וללגריב אלהגיל פי מא בינכם: 50 פצנע בנו²⁰
 אסראיל כמה אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו: 51 ולמא⁽⁹⁾ כאן פי
 דאת הדא אליוס אלדי אהרג אללה בני אסראיל מן בלד מצר עלי
 גיושהם:

יג

1 תם כלם אללה מוסי תבלימא: 2 קדם לי כל בכר פאתה כל²⁵
 בטן מן בני אסראיל מן אלנאם ואלכהאים לי הם: 3 פקאל מוסי
 ללקום אדברו הדא אליוס אלדי כרגתם פיה מן מצר מן בית אלעבודיה

(1) המלה כתובה פה בשון (שמאלית) ועי למעלה ג' כ ב.

(2) ס: אלערוש וכן למטה יג כ.

(3) ככ"י י: אעמאל = מדינות.

(4) עי בראשית טז יג ומה שהעירו שם.

(5) בסו שהלילה הזה היתה שטורה להו הוציאם מארץ מצרים כן תהיה שמורה לה.

לבני ישראל לדורותי ועי ראביע.

(6) במשפחתו.

(7) הפסוק הזה דבק עם שלאחריו. ועי ראביע ואפטר ישצורך למחוק מלת תם.

רסם אלדהר: 18 ופי אלטהר אלאל פי אליום אלראבע עשר מנה
 באלעשי כלו פטורא אלי אליום אלאחד ועשרין מן אלטהר באלעשי:
 19 סבעה אים לא יוגד כמיר פי ביותכם וכל מן אבל מזמרא נקטע
 דלך אלאנסאן מן גמאעה בני אסראיל מן אלגריב אלי צריה אלבלד:
 20 5 שיא מן אלמזמר לא תאכלו ופי גמיע מסאכנכם כלו פטורא:
 21 פדעי מוסי בגמיע שיוך אסראיל וקאל להם אגדכו⁽¹⁾ וכדו לכם
 גנמא לעשארכם ואדבחו אלפסח: 22 וכדו באקה מן צעתר ואגמסוהא
 פי אדם אלדו פי אלטסת ואדנו אלי אלמטל וכדו אלבאב מן דלך
 אדם אלדו פי אלטסת ולא יכרג אנסאן מנכם מן באב מזולה אלי
 10 אלגדאה: 23 פיתגלי אללה⁽²⁾ ליצדם אלמצרין ונטר אדם עלי אלמטל
 ועלי כדו אלבאב פירתי למן דאבלה⁽³⁾ ולא ידע אלמהלך אן ידבל אלי
 ביותכם פיהלככם: 24 ואחפטו הדא אלאמר רסמא לכם ולבניכם אלי
 אלדהר: 25 ואדא דלתם אלי אלבלד אלדו יעטיכם אללה כמא קאל
 פאחפטו הדה אלצנעה⁽⁴⁾: 26 פאדא קאל לכם כנוכם מא הדה אלצנעה
 15 לכם: 27 קולו הו דבח רתא⁽⁵⁾ ללה כמא רתי לביות בני אסראיל אד
 צדם אלמצרין וכלין ביותנא פכד אלקום וסגדו: 28 ומצו בנו אסראיל
 וצנעו בגמיע מא אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו: 29 פלמא כאן
 נצף אלליל קתל אללה כל בכר פי גמיע בלד מצר מן בכר פרעון
 אלגאלם עלי כרסיה אלי בכר אלסבי אלדו פי אלחכם וגמיע בכור
 20 אלבהאים: 30 פקאם פרעון לילא הו וגמיע קואדה וסאיר אלמצרין
 פכאן צראך עטים כמצר אד לים בית אלא ופיה מית: 31 פדעי
 במוסי והרון לילא וקאל קומא אכרגא מן בין קומי אנתמא ובנו אסראיל
 ואמצו ואדבחו ללה כמא קלתם: 31 ואיצא גנמכם ובקרכם כדוהא כמא
 קלתם ואמצו ואגעלוני פי הל⁽⁶⁾: 33 ושרד אלמצרין עלי אלקום ליסרעו
 25 יטלקונהם מן אלבלד לאנהם קאלו כלנא מאיתון: 34 פחמל אלקום
 עגינהם קבל אן יכתמר פכאנת מעאגנהם⁽⁷⁾ משדודה⁽⁸⁾ פי תיאבהם

(1) וכן תרגם אונקלוס: גידו. ובס': אנהצו = קומו. ובכ"ו י': אמתו ר"ל שלחו יריכם.

(2) ס': ויגו מלאך אללה = ועבר מלאך ה'.

(3) «ויחמול על אשר בבית».

(4) ס': אלעבאדה.

(5) «זבח החמלה».

(6) נראה שפירוש המלות האלה: שימוני בתוך הברכה שתברכו בהקריבכם את צאנכם.

וזה לשון המבחר בשם יש אומרים: וכאשר תברכו למקריבי הקרבנות ברכו גם אותי, וכן כתב הרמב"ם בפירושו הקצר: שתתפללו עליו בעת זבחהם.

(7) עריבות שהבעק ינתן בהן, עי למעלה ז' כ"ח.

(8) בכ"ו י': מצרורה.

פריק ראסא לביות אבאיהם דאך ראם לכל בית¹: 4 פאן קל אהל
 בית מן אלהאגה אלי ראם² פליאנדו הו וגארה אלאקרב אלי מנולה
 במואסאה מן אלנפוס כל רגל עלי קדר טעאמה תתואסוה: 5 וליבן
 לבם ראסא צהיחא דברא מן סנתה³ מן אלצאן ואלמאעו תאלדוה:
 6 יבון ענדכם מהפוטא אלי אליום אלראבע עשר מן הדא אלשהר 5
 פידכחה גוק גמאעה בני אסראיל בין אלגרובין⁴: 7 ויאנדו מן דמה
 ויגעלו עלי גדי אלכאב ואלמטל⁵ עלי אלביות אלדי יאכלונה פיהא:
 8 ויאכלו לחמה פי תלך אללילה שוא נאר ופטיר מע מראר יאכלוה:
 9 לא תאכלו שוא מנה ניא ולא טביזא מנצנא במא אלא משוויא בנאר
 ראסה ואכארעה וגופה: 10 ולא תבקרן מנה אלי אלגראה פאן בקן 10
 מנה שי אלי אלגראה פאהרקוה באלנאר: 11 וכדא פכלוה תבון
 אהקאובם מישודדה ועאלכם פי ארגלכם ועצצכם פי אידוכם ותאכלוה
 פי חפו הו פסה ללה: 12 ואתגלי⁶ פי בלד מצר פי הדה אללילה
 ואקתל כל בכר פיה מן אנסאן אלי בהאים ובגמיע מעבודאת אלמצרוין
 אצנע אהכאמא אנא אללה⁷: 13 פיציר אלדס לבם עלאמה עלי אלביות 15
 אלתי אתם פיהא ואנטר אלדס וארתי⁸ עליכם ולא יבון בכם ובא
 מהלך אדא צרכת אהל בלד מצר: 14 פיציר הדא אליום לבם דברא
 ותהגון פיה הגא ללה לאגיאלכם רסם אלדהר תהגונה: 15 סבעה אים
 תאכלו פטירא לבן פי אליום אלאל תעטלו זמורא מן מנאזלכם וכל
 מן אכל זמורא יקטע דלך אלנאסאן מן בני אסראיל מן אליום אלאל 20
 אלי⁹ אליום אלסאבע: 16 ואליום אלאל אסם מקדס¹⁰ ואליום אלסאבע
 אסם מקדס יבונא לבם ולא יצנע פיהמא שי מן אלצנאיע אלא מא יוכל
 לכל נפס הו והדה יצנע לבם: 17 ואהפטו אלפטיר לאני פי דאת הדא
 אליום אכרגת גוושכם מן בלד מצר ואהפטו הדא אליום לאגיאלכם

¹ כל חבורה וחבורה ראש (ר"ל בהמת אחת) לבית אבותם. וזה הוא ראש לכל בית.
 ובס' הוסוף לכאן: מן אלגנס = מן הצאן. ועל למעלה הערתנו לבראשית ל' ל"ב.

² ואם ימעטו אנשי הבית מהיות צרכים לבהמת אחת.

³ ר"ל בשנה שנוולד בה.

⁴ עיין מה שהביא הראב"ע בשם הגאון בדבר זמן שהיית הפסת.

⁵ עיין בפרשים לאבן גנאה שרש שקף ופירושו מצנע וכן העתיק מלת והמצנע
 (בראשית ל"א ט"ז). ועי' ג"כ הרגונו דברים כ"ו ט"ז.

⁶ פ: ואלו מלאכי ר"ל ואשלח את מלאכי.

⁷ בכ"י ובס' הוספו אלוההר = האהר.

⁸ ואהמול. וכן הרגם אונקלוס ואיהוס. — ובס': פיראה מלאכי וירתי לבם = ויראהו
 מלאכי ויהוס עליכם.

⁹ פ: אלי אבר אליום אלסאבע = עד סוף חווס השביעי.

¹⁰ שם מקודש. ר"ל קרא אותו קדש עיי' רש"י.

אטלאקהם: 28 תם קאל פֿרעון אמין עניי אהדר אן תעאוד תרא וגהי פאנך יום תרא וגהי תסתחך אן תמות⁽¹⁾: 29 תם קאל לה מוסי נעמא קלת לסת אעאוד אן ארי וגהך:

י

5 1 פקאל אללה למוסי קד בקי בלא ואחד אתי בה עלי פֿרעון ועלי אלמצריין בעד דלך יטלקם מן ההנא פענד אטלאקה גמלה⁽²⁾ יטרדכם מן ההנא: 2 מר אלקום אן יסתוהב⁽³⁾ אדרגל מן צאחבה ואלמראה מן צאחבתהא אניה פצה ואניה דהב: 3 פאעטא אללה אלקום הטאא ענד אלמצריין ואמא מוסי אלרסול⁽⁴⁾ פעטים גרא פי גמיע 10 בלד מצר ענד קואד פֿרעון וענד אלקום: 4 פקאל מוסי כדא קאל אללה פי נעף אלליל⁽⁵⁾ אנא מתגלי⁽⁶⁾ פי בלד מצר: 5 פימות כל בכר פיה מן בכר פֿרעון אלגאלם עלי ברסיה אלי בכר אלאמה אלתי ורא אלרחא וסאיר בכור אלבהאים: 6 ויבון צראך עטים פי גמיע בלד מצר מא לס יבן מתלה ולא יעוד מתלה: 7 ולגמיע בני אסראיל לא ינבה בלב בפיה פמא פוקה מן אלדא מן נאסחם אלי כהאימה⁽⁷⁾ לבי תעלמו מא יבין אללה בין אלמצריין ובין אלאסראיליין: 8 פינחדר גמיע קואדך האולי אלי ויסגדון לי קאילין אדרג אנת וגמיע אלקום אלדי מעך ובעד דלך אדרג פדרג מן ענד פֿרעון בשדה גצב: 9 תם קאל אללה אלי מוסי לא יקבל מנכמא פֿרעון לבי תכתר כראחיני פי 20 בלד מצר: 10 ומוסי והרון צנעא גמיע הדה אלבראהין כהצרתה פשרד אללה קלבה ולם יטלק בני אסראיל מן בלדה:

יב

1 תם קאל אללה למוסי והרון פי בלד מצר קאילא: 2 הדיא אלישהר הו לכם אויל אלישהור יבון לכם אוילא לשהור אלסנה: 3 ובלמא 25 גמאעה בני אסראיל וקולא להם^(*) פי אלעאשר מנה אן יתגדו להם כל

⁽¹⁾ ראב"ע: אתה תהיה חייב מיתה.

⁽²⁾ ת"א: גמירא.

⁽³⁾ עיין למעלה ג' כ"ב.

⁽⁴⁾ "מושה הנביא" ובכ"ז י: אדרגל.

⁽⁵⁾ ובכ"ז י: פי שביה [נעף] מן אלליל = בכמו חצות הלילה. וזה ררוש רבותינו ז"ל

עיין רש"י.

⁽⁶⁾ ת"א: מתגלי, ובפ' מסיר מלאכי = שולח מלאכי.

⁽⁷⁾ ר"ל ולכל בני ישראל בין לאנשיהם בין לבהמותיהם לא ינבה כלב בפיו להפחידם

ולא יהיה להם רעה יותר גדולה מזה. עיין ראב"ע.

⁽⁸⁾ ר"ל דברו בעשור לחדש שיקחו וזה דעת בעל הטעמים.

פארד' מוסי והרון אלי פרעון וקאל להמא אמצו ואעבדו אללה רבכם
מן זמן אלמאצ'ין: 9 קאל מוסי בעביאננא ושיזכנא נמצי ובכנינא
ובנאתנא וגנמנא ובקרנא נמצי לאן חג' אללה לנא: 10 קאל להמא
בדאך יבון אללה מעכס כמא אטלקסם ואטפאלכס הודא ארי אלש'ר
הדי וגוהכס: 11 לים בדאך ימצי אלרגאל מנכס יעבדון אללה פאנכס 5
אנמא תטלבוהא וטרדהמא מן ענד פרעון: 12 תס קאל אללה למוסי
מד' ידך עלי בלד מצר בסכב אלגראד פייעד עלי בלד מצר ויאבל
גמיע עשב אלבלד גמיע מא בקאה אלברד: 13 פמד' מוסי עזאה עלי
בלד מצר וסאק אללה ריה אלקבול טול דלך אליום וטול אלליל פלמא
כאנת אלגראד' המלת ריה אלקבול אלגראד: 14 פצעד אלגראד עלי 10
גמיע בלד מצר ואסתק'ר פי גמיע תלמהא עטימא גדא מא לס יבן קבלה
גראד מתלה ובעדה לא יבון בדאך: 15 פגטא טהר גמיע אלבלד חתי
אטלם אלבלד ויבל גמיע עשבה וגמיע תמר אלשגר אלדי בקאה
אלברד ולס יבן שי מן אלצ'רה פי אלשגר ופי עשב אלעחרא פי גמיע
בלד מצר: 16 פאסרע פרעון פדעי במוסי והרון וקאל קד אטטאת ללה 15
רבכמא ולכמא: 17 ואלאן פאחתמלא דנבי הדה אלמרה' ואשפעא אלי
אללה רבכמא ליזיל עני הודא אלמות אלמחין⁽¹⁾: 18 פלמא ברג' מן ענדה
שפע אלי אללה: 19 פקלב אללה ריהא גרביה' שדידה' גדא פחמלת
אלגראד וצ'כת'⁽²⁾ בה בחר אלקלוס ולס תבן גראדה' ואהדה' פי בלד
מצר: 20 וישרד אללה קלב פרעון ולס יטלק בני אסראיל: 21 תס 20
קאל אללה למוסי מד' ידך נחו אלסמא ויבון טלאם עלי גמיע בלד מצר
בעד וואל טלאם אלליל⁽³⁾: 22 פמד' מוסי ידה נחו אלסמא פכאן
טלאם אפל פי גמיע בלד מצר תלתה' איאם: 23 לס יר אנסאן צאחבה
ולס יקס אנסאן מן מבאנה תלתה' איאם ולגמיע בני אסראיל כאן נור
פי מסאכנהם: 24 פדעי פדעין במוסי וקאל אמצו אעבדו אללה לבן 25
גנמכס ובקרעם דעוהא ואמא אטפאלכס פתמצי מעכס: 25 קאל לה
מוסי כל אנת תעטינא דבאיה וצואעד נק'רבהא ללה רבנא: 26 ומואשינא
איצא תמצי מענא לא יבא מנהא טלף לאנא מנהא נאבל מא נעבד
בה אללה רבנא ונחן לא נעלם כס מקדאר מא נעבד'⁽⁴⁾ אללה בה
מנהא אלי אן נצור אלי תס: 27 פשרד אללה קלבה ולס ישא

(1) המות המוחלט, ואפשר שענינו שאחר מכת הברד והארבה לא נשאר מאומה

למחות האדם ועיניו בחיו על התורה.

(2) ככ"ו י' ובפ' ובק' : סבתו ר"ל הכה את הים בחוזק וטבע בו את הארבה.

(3) אהר שמישה אפלת הלילה, וכן תרגם אונקלוס.

(4) כמה שיעור מה שנקריבו.

במוסי והרון וקאל להמא קד אבטאת הדה אלמרה אללה אלעאדל
 ואנא וקומי אלמאלמון: 28 אישפעא אלי אללה והסבנא¹ אן תבון
 אצואת אללה וברד עלינא חתי אמלקבם ולא תעאדו אן תקפו: 29 קאל
 לה מוסי אדא זרגת מן אלקררה אבסט ידי אלי אללה פתנתהו אלאצואת
 5 ואלברד לא יבון אבדא² לבי תעלם אן אלארין ללה: 30 ואנת
 וקואדך פאעלמו אנכם קבל אין³ תכאפו מן בין ידי אללה: 31 אן
 אלבתאן ואלשעיר קד עטבא לאן אלשעיר כאן פריכא ואלבתאן
 משלפא: 32 ואלהנטה ואלברסנה לם יעטבא לאנהמא אפלתאן:
 33 ולמא זרג מוסי מן ענד פרעון מן קריתה בסט זיזה בין ידי אללה
 10 פאנתהת אלאצואת ואלברד ולם ינחל מטר עלי אלארין: 34 ולמא
 ראי פרעון אן קד אנתחי אלמטר ואלברד ואלאצואת עאוד אלזטא
 פתקל קלבה הו ועיבדה: 35 ושרד אללה קלב פרעון⁴ ולם יטלקהם
 כמא קאל אללה למוסי:

¶

15 1 תם קאל אללה למוסי אדבל אלי פרעון פאני קד קוית קלבה
 וקלב קואדה לבי אהל אפאתי הדה כהם: 2 ולבי תקין עלי אבנד
 ואבן אבנד מא בטשת באלמצרין ואפאתי אלתי אחללתהא בהם
 ותעלמו אנני אללה: 3 פדבל מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה בדא
 קאל אללה אלאה אלעבראנין אלי כם אבית אן תדען מן בין ידי
 20 אמלק קומי יעבדוני: 4 פאנד אן אבית אן תמלק קומי הא אנא אתי
 באלגראד גדא פי תכמך: 5 פיגטי טהר אלארין ולא יטיק אחד⁵ אן
 ינטר אליהא ויאכל באקי אלפליטה אלתי תבקת לכם מן אלברד ויאכל
 גמוע אלשגר אלנאבת לכם מן אלצחרא: 6 ותמתלי מנה ביותך
 ובוית קואדך ובוית סאיר אלמצרין מא לם יד מתלה אבאוך ואבא
 25 אבאוך מד בונהם עלי אלארין אלי הדא אליום תם ולו זכרג מן ענד
 פרעון: 7 פקאל קואד פרעון לה אלי כם יבון הדא לנא והקא אמלק
 אלקום יעבדו אללה רבהם קבל אן תשאהד מצר קד באדת:

(1) ודי לנו¹.

(2) „לעולם” ובכ״י י׳: איצא.

(3) ואתה ועבדיך דעו כי קודם שתיראו מפני ה' כבר נכתה הפשטה והשעורה וגו' והחטה והכסמת לא נכו וגו' ועי' ראב״ע שהביא פירוש הגאון, וכן הביא בשמו רבנו בחיי בפירושו.

(4) ראב״ע: שהיו עוד חתת הארץ ולא נראו, ועי' אבן גנאת בשרש אפל.

(5) העתיק כאלו היה כתוב: ויחוק ה' את לב פרעה ובכ״י י׳: פאשתד קלב.

(6) ראב״ע: תחסר מלת איש והגאון הוסיף מלת אחר.

(7) „שלח את העם... כטרם תראה כי אבדה מצרים”, לא העתיק ה' השאלה ותרגם

פי אלנאם ואלכהאים: 11 ולם יטיקו אלעלמא אן יקפו בין ידי מוסי מן
 קבל אלקררה אלדי כאן פיהם ופי סאיר אלמצרין. 12 ושרד אללה
 קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה אלי מוסי: 13 תם קאל
 אללה למוסי אדלג באלגדאף וקף בין ידי פרעון וקל לה בדא קאל
 אללה אלאה אלעבדאנין אטלק קומי יעבדוני: 14 לאני פי הדה אלמרה⁵
 אנא באעת בכתיך מן אפאתי פי קלבך וקואדך וקומך לבי תעלם אן
 לים מתלי פי גמיע אלעאלם: 15 לאני אלאן לו אטלקת ידי לקתלתך
 וקומך באלובא ואמתהדת מן אלבלד⁶: 16 ולכן בסבב ללה אבקיתך
 לבי אורדך קותי לבי יקיץ באסמי פי גמיע אלעאלם: 17 ועאדך מתרביץ⁷
 בקומי לילא תטלקהם: 18 הא אנא ממטר פי מתל הדיא אלוקת מן
 גד ברדא עטימא גדא מא לם יבן מתלה פי מצר מן יום אססת אלי
 אלאן: 19 ואלאן אבעת פצם⁸ מאשיתך וגמיע מא לך פי אלצהרא
 פאנה אי אנסאן או בהימה וגד פי אלצהרא ולם יצם אלי אלמנאזל
 יזול עליהם אלברד פימותון: 20 פמן כאף בלאם אללה מן קואד פרעון
 אהרב עבידה ומאשיתה אלי אלבוית: 21 ומן לם ירד באלה אלי בלאם 15
 אללה תרך עבידה ומאשיתה פי אלצהרא: 22 תם קאל אללה למוסי
 מד ירך נהו אלסמא פיבון אלברד פי גמיע בלד מצר עלי אלנאם ועלי
 אלכהאים וגמיע עשב אלצהרא פי בלד מצר: 23 פמד מוסי עצאה
 נהו אלסמא פאעלן אללה אצואתא וברדא וסארת אלנאר עלי אלארין
 ואמטר אללה ברדא עלי בלד מצר: 24 פכאן אלברד ואלנאר 20
 אלמתלברדה⁹ פי וסטה עטימא גדא מא לם יבן מתלה פי בלד מצר
 מד צארת לאמה: 25 פצרב אלברד פי גמיע בלד מצר מא פי אלצהרא
 מן אנסאן אלי בהימה וצרב גמיע עשבהא ובסר גמיע שגרהא: 26 עדא
 פי בלד אלסדיד אלתי תם בנו אסראיל לם יבן ברד: 27 פבעת פרעון

(¹) „ככל העולם” ר"ל בשמים ובארץ, וע"י מה שכתב בפירושו לתהלים סוף מזמור ה'.

(²) „לו שלחתי את ידו הרגתי אותך ואת עמך בדבר ותבחר מן הארץ” השתמש כאן
 ולמטה בג' ג ב' ג במלה ערבות אגתהר להעתיק הכתוב בטעם הכריות מפני שהשתי מלות דומות
 זו לזו אע"פ שאין זה הוראת המלה בערבות, ובפ' ובק: אגתחית = נאכרת, ובתרגום ר' סעדיה
 איוב ד' ז' למלת נבחר יש ג"כ שתי גוסהאות אגתהר ואגתיהו ובתהלים מזמור פ"ג ה' העתיק
 ונכתובם ונכתרמהם.

(³) ההעתיקה הזאת נמצאת גם בשרשים לאבן גנאח בהערה 60 לשרש סלל, ועיטו
 ערך טבקש תהבולות.

(⁴) וכן תרגם אונקלוס כנוש, ובכ"י ובפ': צון = ושומר, וכן העתיק הגאון העיוו
 (ישעיה ו' ל"א).

(⁵) המלה הזאת נמצאת ג"כ בשרשים לאבן גנאח ש' לקח בהערה, ופירושה ישהאש
 והכבר הו' דבוקים זה בזה ועי' רש"י, ובפ': מתהרה = מתאחרת.

אללה מסלט¹) עלי אלארין: 19 ואציר פדאא לקומי ממא יחל בקומך²
 גדא תכון הדה אלאה: 20 פצנע אללה בדאך ודכל וחד בתיר אלי
 בית פרעון ובית קואדה וגמיע בלד מצר אנפסד מן קבל אלוחש:
 21 פדעי פרעון במוסי והרון וקאל אמצו אדכחו לרנכס פי אלבלד:
 22 קאל מוסי לא נטיק אן נצנע דלך לאן מא יכרהה אלמצריון נדכחה
 5 ללה רבנא פהל נדבה מא יכרהונה בחצרתהם ולא ירגמונא: 23 לכן
 מסאפה תלתה איאם נסיר פי אלבר וגדכה ללה רבנא כמא יאמרנא:
 24 קאל פרעון אטלקבם תדכחון ללה רנכס עדא פאכעאדא לא תבערו
 פי אלמסיר ואשפעא עני: 25 קאל מוסי הא אנא בארג מן ענדך ואשפע
 10 אלי אללה פיזול אלוחש ען פרעון וקואדה וקומה עדא לא יעאוד פרעון
 אלסצרויה³) לילא יטלק אלקום ידכחון ללה: 26 ולמא כרג מן ענדה
 שפע אלי אללה: 27 פצנע אללה כמא קאל מוסי פואל אלוחש ען
 פרעון וען קואדה וסאר קומה לס יבק ואחד: 28 ותקל פרעון קלבה
 הדה אלמרה איצא ולם יטלק אלקום:

ט

15

1 תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פרעון וקל לה כדא קאל
 אללה אלאה אלעבראנין אטלק קומי יעבדוני: 2 פאך אן אבית אן
 תטלקהם ועארך מתמסך בהם: 3 פאן אפה אללה כאינה פי מואשיך
 אלתי פי אלצחרא פי אלגיל ואלחמיר ואלגמאל ואלנגם ואלבקר ובא
 20 עטים גרא: 4 ויבין אללה בין מואשי בני אסראיל ומואשי אלמצריון
 ולא ימות שי מן גמיע מא הו לבני אסראיל: 5 וציר אללה וקתא
 קאילא גרא יצנע אללה הדי אלמר פי אלבלד: 6 פצנע אללה הדי
 אלמר מן אלגד ומאת גמיע¹) מואשי אלמצריון ומן מואשי בני אסראיל
 לס ימת ואחדה: 7 ובעת פרעון פאדא לס ימת מן מואשי בני אסראיל
 25 ואחדה פתקל קלבה ולם יטלקהם: 8 תם קאל אללה למוסי והרון כדא
 מלא חפניכמא מן פיה אלאתון ויהוי בה מוסי פי אלחוא²) בהצרה
 פרעון: 9 פיציר גבארא פי גמיע בלד מצר ויציר פי אלנאם ואלבהאים
 קרהא נאבתא מתנפטא פי גמיע בלד מצר: 10 פאבדא מן פיה אלאתון
 ווקפא בין די פרעון והוי בה מוסי פי אלחוא פצאר קרה מתנפט נאבת

(¹) "כי אני מושל על הארץ".

(²) ונתתי כפר עמי מה שיחול על עמך, ר"ל במכת הערוב, וקרוב לזה ת"א.

(³) וכן הרגם בראשית ל"א ז' מלת החל.

(⁴) ככ"ו י': אבחר = רוב

(⁵) "וישליכוהו משה באויר" וכן בפסוק י'. פ': וירשה מוסי אלו אלסמא, וכן בפסוק י'

וזה העתקת וורק כמושמו.

ח

- 1 תם קאל אללה למוסי קל להרון מד ידך בעצאך עלי אלאנהאר
 ואלבלגאן ואלאגאם ואצעד אלצפאדע עלי בלד מצר: 2 פמד הרון
 ידה עלי מיאה מצר פצעד אלצפאדע וגמא בלד מצר: 3 וצנע בלדך
 אלעלמא בנפיהם ואצעדו אלצפאדע עלי בלד מצר: 4 פדעא פרעון 5
 במוסי וחרון וקאל אישפעא אלי אללה וייל אלצפאדע עני וען קומי
 חתי אטלק אלקום ידכוו ללה: 5 קאל מוסי לפרעון אקתרה עלי:
 מתי תשא אן אישפע לך ולקוואדך וקומך פינקטע אלצפאדע ענך וען
 מנאוולך ותבקא פי אלניל פקט: 6 וקאל גרא קאל כמא קלת לבי
 תעלם אנה לים מתל אללה רבנא: 7 אד' תזול אלצפאדע ענך וען 10
 קומך וקוואדך ותבקא פי אלניל פקט: 8 ולמא כרג' מוסי וחרון מן ענד
 פרעון דעא מוסי אלי אללה כסכב אלצפאדע אלתי אהלהא בפרעון:
 9 פצנע אללה כמא קאל מוסי ותמאות¹ אלצפאדע מן אלבוית ומן
 אלדוד ומן אלציאע: 10 חתי גמעוהא אנבארא אנבארא ונתנת אלארץ
 מנהא: 11 ולמא ראי פרעון אן אלפרגה קד באנת תקל קלבה ולם
 יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 12 תם קאל אללה למוסי קל להרון
 מד עצאך ואצרב תראב אלארץ יציר קמלא פי גמיע בלד מצר:
 13 פצנעא בלדך ומד הרון ידה בעצאה פצרב תראב אלארץ פצאר
 קמלא פי אלאנסאן ואלבהימה גמיע תראב אלארץ צאר קמלא פי גמיע
 בלד מצר: 14 וצנע בלדך אלעלמא בנפיהם ליצרנו אלקמל פלם ימיון 20
 פתבת³ אלקמל פי אלנאם ואלבהאים: 15 פקאלו אלעלמא לפרעון
 הדה גראחה מן ענד אללה פאיטנד קלבה ולם יקבל מנהמא כמא
 קאל אללה: 16 תם קאל אללה למוסי אדלג באלגראד' וקד בין ידי
 פרעון הודא' הו גארג' אלי אלבא וקל לה בלא קאל אללה אטלק קומי
 ויעבדוני: 17 לאנך אן אבית אן תטלק קומי הא אנא כאעת עלך ועלי 25
 קוואדך וסאיד קומך ומנאוולך בלט אלחוש⁴ חתי תמתלי מנה ביות
 אלמצרין ואלארץ אלתי הם עליהא: 18 ואבין פי דלך אליום בלד
 אלסדוד אלדי קומי מקום בה לילא יבון תם וחס לבי תעלם אנני

(1) רש"ם: התנשא עלי לבקש הפעך ואעשה.

(2) עיי בראשית ל"ג, י"ג.

(3) "והעמור".

(4) "הבורה כאת אלוה" וכן ת"א נחא מן קדם ה' הוא. ועיי ראש"ע.

(5) ראש"ע: היות רעות טעורבות וכו'.

באלהכמא ואלסחרה פצנע כדאך איצא עלמא מצר בכפיהם⁽¹⁾: 12 פטרח
 כל רגל עצאה פצארת כתנאנין⁽²⁾ פאבתלעת עצא הרון עציהם:
 13 פאשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 14 תם
 קאל למוסי קד תקל קלב פרעון ואבא אן יטלק אלקום: 15 אמין אליה
 5 באלגדאה הודא הו בארג אלי אלמא פקף תלקאה עלי שאמי אלניל
 ואלעצא אלתי אנקלבת חיה זדהא בידך: 16 וקל לה אללה אלאה
 אלעבראניין בעתני אליך קאילא אטלק קומי יעבדני פי אלבר והודא
 אנת לם תקבל אלי אלאן: 17 בדא קאל אללה בהדה אלכלה תעלם
 אנני אללה⁽³⁾ הא אנא צארב באלעצא אלתי בדי אלמא אלדי פי אלניל
 10 פינקלב דמא: 18 ואלסמך אלדי פי אלניל ימות פינתן אלניל ויעגו
 אלמצרוין ען אן ישרבו מאא מן אלניל: 19 תם קאל אללה למוסי קל
 להרון כד עצאך ומד ידך עלי מיאה אלמצרוין ואנהארהם וכלגאנהם
 ואגאמהם וסאיר מלאם מיאההם פתצור דמא ויכוּן דם פי גמיע בלד מצר
 ופי אואני אלכשב ואלהגארה⁽⁴⁾: 20 פצנע כדאך מוסי והרון כמא
 15 אמר אללה ורפע אלעצא וצרב אלמא אלדי פי אלניל בחצרה פרעון
 ובחצרה קואדה פאנקלב גמיע אלמא אלדי פי אלניל דמא: 21 ואלסמך
 אלדי פי אלניל מאת ונתן אלניל פעגו אלמצרוין אן ישרבו מאא מן
 אלניל וצאר אלדם פי גמיע בלד מצר: 22 פצנע כדאך עלמא מצר
 בכפיהם ואשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
 20 23 תם ולי פרעון ודכל מנולה ולם ירד באלה אלי הדה איצא: 24 ואחתפר
 גמיע אלמצרוין חואלי אלניל אבארא ליישרבו מנהא מאא אד לם יטיקו
 אן ישרבו מן מא אלניל: 25 ולמא כמלת סבעה איאם בעד מא צרב
 אללה אלניל: 26 קאל אללה למוסי⁽⁵⁾ אדכל אלי פרעון וקל לה כדא
 קאל אללה אטלק קומי יעבדוני: 27 פאנך אן אבית אן תטלקהם הא
 25 אנא צאדם תלמך באלצפאדע: 28 פתסעי מן אלניל אלצפאדע פתצעד
 ותדכל פי ביתך ופי כדר מצגעך ועלי סרירך ופי ביות קואדך וסאור
 קומך ופי תנאנידך ומעאגך: 29 ופי⁽⁶⁾ גסמך וגסם קומך וקואדך
 תצעד אלצפאדע:

(1) נראה שענינו כמו שחרגם אונקלוס: בלחשיתון.

(2) "כמו תנינים" עיין בחיי על התורה שכתב: לא אמר והיו תנינים אלא לתנינים בא
 ללמד שלא היה כח בחרוטומים לעשותם תנינים ממש רק שנדמו לתנינים בחכמת הכשפים
 ואחיות עינים.

(3) בכ"ו ו' הוסיף "אלמואקב" = המעניש.

(4) "ככלי עץ ואבן" עיין ראב"ע.

(5) חבר את שני הפסוקים וחרגם: אחר שנמלאו שבעת ימים וכו' אמר ד' אל משה וכו'.

(6) "ובגופך ובגופך עמך ועבדיך" עיין רש"י.

ובנו היותה מיאה ותלת ותלתין סנה: 19 ובנו מררי מחלי ומושי האולי
 עישאר אלליואנין עלי תאלודיהם: 20 פתווג עמרם ביוכבד עפתה קבל
 אן תהטר¹ פולדת לה הרון ומוסי ובאן סנו היותה מיאה וסבע
 ותלתין סנה: 21 ובנו יצהר קרה ונפג וזברי: 22 ובנו עזאל מישאל
 ואלצפן וסתר: 23 פתווג הרון באלייטבע כנת עמינדב אלת נחשון 5
 פולדת לה נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר: 24 ובנו קרה אסיר ואלקנה
 ואביאסף הלה עישאר אלקרהיין: 25 ואלעזר אבן הרון תווג במראה
 מן כננת פוטיאל פולדת לה פינחס האולי רוסא אבא אלליואנין
 לעישאודיהם: 26 המא הרון ומוסי אללודאן קאל להמא אללה אברגא
 בני אסראיל מן בלד מער עלי גזישהם: 27 המא אלמלאטבאן פרעון 10
 מלך מער לזברגא בני אסראיל מן בלד מער המא מוסי והרון: 28 ולמא
 כאן זום לאטב אללה מוסי פי בלד מער: 29 וקאל אללה למוסי קאילא
 אנא אללה כלם פרעון מלך מער בגמיע מא אמרך בה: 30 וקאל מוסי
 בין ידי אללה הודא אנא אלתי אלפם וכיך יסמע מני פרעון:²

15

ז

1 קאל אללה למוסי אנטר קד געלתך אסתאדא פי אמר פרעון
 והרון אבך יבון תרגמאנק:³ 2 אנת כלם הרון אנאך⁴ בגמיע מא
 אמרך בה והו יכלם פרעון ליטלק בני אסראיל מן בלדה: 3 ואנא
 אעלעב קלב פרעון ואכתר איתני ובראהיני פי בלד מער: 4 ולא יקבל
 מנכמא פרעון חתי אהל אפאתי באלמצרין ואברג גזישי וקומי בני 20
 אסראיל מן בלד מער באהכאם עטימה: 5 ויעלמין אלמצרין אני אללה
 אדא מדדת ידי⁵ עלי אלמצרין ואברגת בני אסראיל מן כינחס:
 6 פצנע מוסי והרון כמא אמרהמא אללה כדאך צנעא: 7 ובאן מוסי
 אבן תמנין סנה והרון אבן תלת ותמנין סנה חין כלמא פרעון: 8 תם
 קאל אללה למוסי והרון קאילא: 9 אדא כלמכמא פרעון וקאל אעטוני
 כרהאנא פקל להרון כד עצאך פאטרחהא בין ידי פרעון ותציר תנינא: 25
 10 פדבל מוסי והרון אלי פרעון וצנעא כמא קאל אללה וטרח הרון
 עצאה בין ידי פרעון וקואדה פצארת תנינא: 11 תם דעא פרעון

(1) "הודתו מן האב קודם שנאסרה", עיין סנהדרין ט"ח ע"ב.

(2) "שליש הפסוקים מן כ"ה עד ל"ב הפסוקים יחד ומספרים מה ישכר נזכר למעלה בפסוק

י"ב, ובמקום הזה הוסף ישבוס אשר דבר משה בן לפטי ה' השיבוהו: ראה נתחך וגו'.

(3) עיין למעלה ד' ט"ז.

(4) "אל אהרן אחיך".

(5) כפי י: "אטלקתי אפאתי = שלחתי את מכותי."

יא רב לם אבלית הולאי אלקום ולם דא בעתת בני: 23 ומן חית
דבלת אלי פרעון פלאטבתה באסמך אסא אליהם ולם תפלצהם מן דלך:

ו

1 קאל אללה למוסי אלאן תנטר מא אננע לפרעון אנה סימלקהם
5 ביד שדידה ויטרדהם מן בלדה ביד שדידה: 2 תם כלם אללה מוסי
וקאל לה אנא אללה: 3 אלדי תגלית¹ לאברהים ואסחק ויעקוב
באלטאיך אלכאפי² ואסמי אללה פקטי³ לם אערפהם: 4 ואיצא
חבת עהדי מעהם לאעטיהם בלד בניעאן בלד סבנאהם אלדי סבנוה:
5 ואיצא אני קד סמעת שדיק בני אסראיל ממא אלמצריון יסתדרמונהם
10 פדכרת עהדי: 6 לדלך קל לבני אסראיל אנא אללה לאצרנבם מן נקל
אלמצריון ואפלצבם מן דדמתהם ואפלבם כדראע ממדודה ובאהבאם
עטימה: 7 ואתדרכם לי אמה ואבון לבם אלאהא ותעלמון אנני אללה
רבבם אלמצרנבם מן נקל אלמצריון: 8 ואדגלבם אלי אלבלד אלדי
אקסמת באמרי¹ אן אעטיה לאברהים ואסחק ויעקוב פאעטיה לבם
15 חווא אנא אללה אפי בדלך⁶: 9 פכלם מוסי בדלך בני אסראיל ולם
יקבלו מנה מן ציק ארואחהם ומן דדמתהם אלצעבא: 10 תם כלם
אללה מוסי תכלימא: 11 אדגל כלם פרעון מלך מצר פי אן יטלק בני
אסראיל מן בלדה: 12 וכלם מוסי בין ידי אללה⁶ קאילא הודא בנו
אסראיל לם יקבלו מני פכף יסמע מני פרעון ואנא אלתג אלפם:
13 20 פכלם אללה מוסי והרון ויצאהמא כסכב בני אסראיל ופרעון מלך
מצר⁷ אן ירגא בני אסראיל מן בלד מצר: 14 האולי רוסא ביות אבאיהם
בנו ראובן בכר אסראיל חנוך ופלוא הצרן וכרמי האולי עשאיר ראובן:
15 ובנו שמעון ימואל וימין ואהר ויבין וצחר ושואל אבן אלבנעאניה
האולי עשאיר ישמעון: 16 והדה אסמא בני לוי עלי תאלידהם גרשון
25 וקהת ומררי וסנו חיוה לוי מיאה וסבע ותלתון סנה: 17 ובנו גרשון
לבני ושמעני לעשאיריהם: 18 ובנו קהת עמרם ויצהר וחכרון ועזיאל

(1) « אשר נגליתו ».

(2) עיון מה שכתב כאן הראב"ע בשם הגאון בפתרון מלת שדי.

(3) ראב"ע: אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר באחרונה מלת לבדו כאלו אמר ובשמי
ה' לבדו לא נודעתי להם רק פעם באל שדי ופעם בשם ה' וכמוהו לפי דעתו לא יעקב לבדו
יאמר עוד ישמך כ"א ישראל משהתק עמו (עיון העתקת הגאון בראשית ל"ב כ"ט)

(4) וכן תרגם אונקלוס: די קיימית במומרי.

(5) ראב"ע: ומעם אני ה' שאקיים זה.

(6) « לפני ד' ». נראה שכוונת הגאון ששמה דבר בן בלבו לפני ה' מפני שכבר התאנה
ה' בו פעם ראשונה. עיון לנועלה ד' י"ד. וכבי' ו' ובפ': יארב אבל בפסוק ל' לא שינו נוסחתנו.

(7) « אדות בני ישראל ופרעה מלך מצרים ».

חתי אקבל מנה ואטלק בני אסראיל לא אערף אללה ולא אטלק בני
 אסראיל איצא: ⁸ קאלא אלאה אלעבראניין ואפאנא אמרה נמצי מסיר
 תלתה איאם פי אלבר ונקרב ללה רבנא כילא יפאניא כובא או בסין:
⁴ קאל להמא מלך מער לס יא מוסי והרון תגדבאן אלקום ען אעמאלהם
 אמצו אלי נקלכם: ⁵ תם קאל אמן כתרד אהל אלבלד חתי תעטלאהם ⁵
 מן נקלהם⁽¹⁾: ⁶ ואמר פרעון פי דלך אלזים גלאווה אלקום וערפאהם
 קאילא: ⁷ לא תעודו אן תעטו תבנא לילבנו אללבן מתל אמס ומא
 קבלה בל הם ימצון ויקמשון⁽²⁾ להם תבנא: ⁸ וצראוב אללבן אלתי
 באנו יצנעונהא אמסא ומא קבלה צירוהא עליהם ולא תנקצון מנהא
 לאנהם מרפהון ולדלך יצרפון ויקולון נמצי נקרב לרבנא: ⁹ יתקל ¹⁰
 אלעמל עלי אלקום פישתגלו בה ולא ישתגל⁽³⁾ באמור באטלה:
¹⁰ פגד גלאווה אלקום וערפאהם וקאלו להם כדא קאל פרעון לים
 אעטיכם תבנא: ¹¹ אתם אמצו וזדו לכם תבנא חית מא תגרון ואעלמו
 אן לא ינקין מן עמלכם שי: ¹² ותבדד אלקום פי גמיע בלד מער
 ליקמשו קשא ללתבן: ¹³ ואלגלאווה מלהון קאילון אבמלו עמלכם ¹⁵
 אמר יום כיום כמא כאן פי וקת אעטא אללתבן⁽⁴⁾: ¹⁴ פצרב ערפא בני
 אסראיל אלדין ולוהם עליהם גלאווה פרעון וקאלו להם מא באלכם
 לס תכמלו צראיכם אן תלבנו מתל אמס ומא קבלה איצא אמס
 ואלזים: ¹⁵ וזא ערפא בני אסראיל ואסתגאתו אלי פרעון קאילון לס
 תצנע כדא בעבידך: ¹⁶ תבן לס ידפע אלינא ויקולון לנא אצרבו לבנא ²⁰
 הודא עבידך מצרובון ממא יבטי עליהם קומך⁽⁵⁾: ¹⁷ קאל אתם מרפהון
 ולדלך תקולון נמצי נקרב לרבנא: ¹⁸ ואלאן אמצו אעמלו ותבן לא
 יעטי לכם וצראיכם תופין: ¹⁹ פנטר ערפא בני אסראיל אנהם⁽⁶⁾ בשר
 וקאלו לא תנקצו מן לבנכם אמר יום כיום: ²⁰ ופאגו מוסי והרון ואקפון
 תלקאהם ענד ברוגהם מן ענד פרעון⁽⁷⁾: ²¹ פקאלו להמא ינטר ²⁵
 אללה ויהכם עליכם כמא אפסדתמא האלנא ענד פרעון וענד קואדה
 חתי לו אן סיפא פי ידהם לקתלונא⁽⁸⁾: ²² פרגע מוסי אלי אללה וקאל

(1) אפשר שכוונתו: האם רבים הם עם הארץ, עד שתשכיתו אותם סבלתם? כלומר שכלם הם נצרכים לעבוד את עבודתם.

(2) פי: וקשון, וכן למטה פסוק י"ב.

(3) ראביעי: אמר הגאון כי אל ישעו כבנו אל ישענו והנוין חסר כחסרונו במלת תת פהך וכו', ולא נמצא זה בהטובתה שלפנינו המסכמת עם הרגום אונקלוס: ולא יתעסקון.

(4) "בעת אשר נתן התבין".

(5) "מפני שהמא עמד בנהם ומלת עם כאן בלשון נקבה כבנו שאמר הראב"ע.

(6) פי: נפוסהם וכצ"ל, וכן אמר הראב"ע: כי ראו נפשים בצרה.

(7) כפי הוסף: וענד עבודה = ועבדו.

(8) "כאשר שהתם את מצננו כעני פריה ושריו, עד שלא היה חרב בדם הרטנו".

פיה פאנא אבון מע קולך וקולה ואדלכמא עלי מא תצנעון: 16 פיבלם
 הו לך אלקום ויבון לך תרגמאנא¹ ואנת תבון לה אסתאדא²: 17 וכד
 הדה אלעצא בידך תצנע כהא אלמעגזאת: 18 פמצי מוסי ורגע אלי
 יתר חמיה וקאל לה אמצי וארגע אלי אבותי אלדין במצר ואנמה הל
 5 הם באקיון קאל לה אמין בסלאם: 19 תם קאל אללה למוסי במדין
 אמין ארגע אלי מצר פאן קד מאת גמיע אלקום אלטאלבין נפסך:
 20 פאלד מוסי ווגתה וולדיה וארבעהם עלי המצר ובעת כהם ורגע אלי
 בלד מצר ואבד אלעצא אלדי אמרה אללה כהא³ פי ידה: 21 תם
 קאל אללה לה פי מציד לתרגע אלי מצר אנפר גמיע אלבראהין אלתי
 10 צירתהא פי ידך ואצנעהא בין די פרעון ואנא אשדד קלבה ולא יטלק
 אלקום: 22 פקל לה כדא קאל אללה משרפא⁴ אבני כברי אסראיל:
 23 פקלת לך אטלך אבני יעברני פאן אבית אן תטלקה הא אנא קאתל
 אבנד בברך: 24 ולמא כאן פי אלמריק פי אלמכית פאגא ולדה מלאך
 אללה⁵ פטלב קטלה: 25 פאגדת צפורה צוואנא פקטעת קלבה אבנהא
 15 וקדמתה בין יריה וקאלת באר אלערום אן יבון מקטולא⁶: 26 פכף
 ענה הינד קאלת צאר אלערום אלמקטול מכתונא⁷: 27 תם קאל
 אללה להרון אמין תלקא מוסי פי אלבר כמציא פואפאה פי גבל אללה
 פקבלה: 28 פאלברה מוסי כגמיע כלאם אללה אלדי בעתה בה וגמיע
 אלאיאת אלתי אמרה אללה⁸: 29 פמציא מוסי והרון וגמעא גמיע
 20 שיוף בני אסראיל: 30 ובלמהם הרון כגמיע אלבלאם אלדי כלם אללה
 מוסי וצנע אלמעגזאת כהצרה אלקום: 31 פאמן אלקום אד סמעו אן
 אללה קד דבר בני אסראיל ונפר צעפיהם וכרו וסגרו:

ה

1 ובעד דלך דבל מוסי והרון וקאלא לפרעון כדא קאל אללה
 25 אלאה אסראיל אטלק קומי יהגון לי פי אלבר: 2 קאל פרעון מן אללה

(1) ת"א: למתרגמן.

(2) ת"א: לרב. ועיון למטה ד' א'.

(3) "אשר צוה אלהים לקחתו".

(4) "לכבוד (ישראל)" וכפ' הוסיף: עלי סביל אלמגאוי = על דרך ההעברה: וכל זה לפרש למה קרא את ישראל בני בכורי, והפירוש הזה הוכח מאת רבנו בחיי בשם רבנו הגנאל.

(5) "ויופגוש את בני מלאך האלהים, וזאת ג"כ דעת ר' שמואל בן חפני לפי מה שהביא הראב"ע בשמו.

(6) "והתקריבוהו (את בנה) לפניו (לפני משה) ותאמר כמעט היה נהרג החתן".

(7) "ההתן הנהרג (במעט) עתה הוא נמול".

(8) כפ' הוסיף: באקאמתהא = לעשותם.

אלמערין במיע אעגובאתי אלתי אצנעהא פי מא בינהם וכעד דלך
 יטלקבם: 21 ואעמי אלקום חטאא ענד אלמערין פאדא מציתם לא
 תמצו פרנא: 22 כל תסתובב¹⁾ אלמראה²⁾ מן מסאכנתהא וגארתהא
 אניה פצה ודהב ותיאבא תצירוניהא עלי בניכם ובנאתכם ותנתצפון
 מן אלמערין³⁾:

5

ד

- 1 פאגאב מוסי וקאל לעלהם לא יומנון בי ולא יקבלון מני כל
 יקולון לם יתגלי לך אללה: 2 פקאל אללה לה מנבהא³⁾ מא דא בידך
 קאל עצא: 3 קאל אטרההא עלי אלארין פטרההא פצארת תעבאנא
 פהרב מוסי מן בין ידיה: 4 קאל אללה לה מד ידך ואמסך דנכה פלמא
 10 מד ידה פאמסכה פצאר עצא פי ידה: 5 לבי יומנו אן קד תגלי לך
 אללה אלאה אבאיהם אברהים ואסחק ויעקוב: 6 וקאל לה איצא אדכל
 ידך אלי כמך⁴⁾ פאדכלהא תם אכרנהא פאדא בהא ביצא⁵⁾ כאלתלג:
 7 וקאל לה איצא אררד ידך אלי כמך ורדהא תם אכרנהא וקד עאדת
 כסאיר בדנה⁶⁾: 8 קאל פאן לם יומנו כך ולם יקבלו אלאיה אלאולי
 15 פיומנון כאלאיה אלתאניה: 9 קאל פאן לם יומנו בהאתין אלאיתין ולם
 יקבלו מנד כד מן מא אלניל ואצבכה עלי אליבם פאנה ינקלב ויציר
 דמא⁷⁾ פי אליבם: 10 קאל מוסי לרבה יא רב לים אנא דו נטק מן
 אמס ומא קבלה ולא מן חין גאטבת עבדך אני תקיל אלפם ואללסאן
 גמיעא⁸⁾: 11 קאל לה אללה מן כלק נטקא ללאנסאן או מן יכלק אלאכרם
 2) או אלאעם או אלכציר או אלאעמי אלים אנא אללה: 12 פאמיץ אלאן
 פאנא אכון מע קולך ואדלך עלי מא תתכלם בה: 13 קאל יא רבי
 אבעת מן אנת באעתה: 14 ואשתד גצב⁹⁾ אללה עלי מוסי וקאל
 אלים הרון אבוך אלליואני אנא אעלם אנה מתכלם והודא הו כארג
 תלקאך פינטר אליך ויסר פי נפסה: 15 פכלמה וציר הדא אלכלאם פי
 25

¹⁾ "תבקש להנתן לה כמתנה" ור' בחיי הכימי הפירוש הזה כשם ר' הננאל.

²⁾ "ותשיגו באת המצויים את המניע לכם בערק", ר"ל תחת העבודה שעבדתם אותם
 הנם. ובפ' והנתספון אלמערין = ותשרשו המצויים מן לשון ושרשך מארץ החיים ועיין למטה
 י"ב ל'.

³⁾ "לעוררו" ר"ל ישר' לא היה צריך לשאול אותו מה בידו.

⁴⁾ ראביע: הגאון אמר כי התיק הוא בית הורוע

⁵⁾ ת"א: תורא.

⁶⁾ כשאר גופו.

⁷⁾ "ויהסבו ויהיו לדם"

⁸⁾ נראה שר"ל שאינו רגיל לדבר לפני כולבים ועוד ישהיה טגמוגם בלשונו.

⁹⁾ ככ"י י: וגר ר"ל ויתאנק הו במשה מאר.

6 תם קאל אנא אללה אביך אברהים ואסחק ויעקוב פסתר מוסי וגהה
 אד כאף אן ניטר אלי נור אללה: 7 תם קאל אללה נטרת לצעף⁽¹⁾
 קומי אלדי במצר וסמעת צראבם מן קבל גלאזותהם ועלמת באוגאעם:
 8 פתגלית⁽²⁾ לאבלצהם מן יד אלמצרין ואצעדהם מן דלך אלבלד אלי
 5 בלד גיד ואסע בלד יפיץ אללבן ואלעסל אלי מוצע אלבנעין ואלחתין
 ואלאמורין ואלפרוין ואלחויין ווליבוסיין: 9 ואלאן הודא צראך בני
 אסראיל קד ועל אלי וראית אלצנט אלדי אלמצרין יצאנטוהם:
 10 פתעאל אלאן אבעת בך אלי פרעון ואברג קומי בני אסראיל מן בלד
 מצר: 11 קאל מוסי ללה מן אנא התי אמצי אלי פרעון ואברג בני
 10 אסראיל מן בלד מצר: 12 קאל אנא אבון מעך והדה איה לך אלנ בעלת
 בך⁽³⁾ וודא אברגת אלקום מן מצר תעבדון אללה עלי הודא אלגבל:
 13 וקאל מוסי ללה הא אנא סאר אלי בני אסראיל פאקול להם אללה
 אבאיכם בעתני אליכם פאן קאלו לי מא אסמה מא אקול להם: 14 קאל
 לה אלאולי אלדי לא יוול⁽⁴⁾ קאל בדא קל לבני אסראיל אלאולי בעתני
 15 אליכם: 15 וקאל לה איצא בדא קל לבני אסראיל אללה אללה
 אבאיכם אללה אברהים ואסחק ויעקוב בעתני אליכם הודא אסמי אלי
 אלדהר והדא דכרי אלי גיל ואגיאל: 16 אמין פאגמע שיוף בני אסראיל
 וקל להם אללה אללה אבאיכם תגלי אלי אללה אברהים ואסחק
 ויעקוב קאילא קד דברתכם ומא צנע בכם במצר: 17 פקלת אצעדכם
 20 מן עדאב אלמצרין אלי מוצע אלבנעאניין ואלחתין ואלאמורין ואלפרוין
 ואלחויין ווליבוסיין אלי בלד יפיץ אללבן ואלעסל: 18 פאדא קבלו
 מנך אדבל אנת וישוץ בני אסראיל אלי מלך מצר וקולו לה אללה
 אללה אלעבראניין ואפאנא אמרה⁽⁵⁾ פאלאן נסיר אלאן מסיר תלתה אוים
 פי אלבר ונקרב ללה רבנא: 19 ואנא אעלם אן מלך מצר לא ידעכם
 25 אן תמצו ולא ביד ואהדה שרדה⁽⁶⁾: 20 התי אבעת באפתי⁽⁷⁾ פאצרב

(1) "שמתי לב אל עיני".

(2) וכן ת"א: אהגלית.

(3) נראה שלפי דעת הגאון באור הכתוב הוא: אחרי שאמר משה מי אנכי וגו' וירא
 ללכת אל פרעה השיבוהו ה' אנכי אהיה עמך ואחוקך והאמת ע"ז הוא כי אנכי שלחתיך אל
 פרעה ואחרי ששלחתיך לא אעובך, ועי' אללמע לאבן גנאח צד 351, 352, ולכן תרגם "בהוציאך"
 כאלו היה כתוב וכאשר תוציא.

(4) "שהוא מעולם ושאוין לו אהרית".

(5) "צוויי הגיעני".

(6) ראבי"ע: והגאון אמר ולא ביד חזקה בפעם אחת, ורבנו בהוי הכיא הפירוש הזה

בשם ר' הננאל.

(7) פירוש הקצר: ידי, מכותי, כי המכה ביד היא, ובכ"י י: בגמיע ופאתי = בכל מכותי.

אלמאדי פפוע מוסי וקאל אדן¹) קד ערף אלאמר: 15 ולמא סמע
 פרעון כהלא אלכבר טלב אן יקתל מוסי פהרב מוסי מן בין ידיה וצאר
 אלי בלד מדין וגלם עלי בוד²) מא: 16 וכאן לאמאם מדין סבע כנאת
 פגאת ודלת ומלאת אלאהואין לתסקי גנם אביהן: 17 ולמא גאו
 אלדעאה פטרדוזן קאם מוסי פאגאתהן וסקי גנמהן: 18 ולמא גין אלי 5
 דעואל אביהן קאל מא באלכן אסרעתן כאלמני אליום: 19 קלן רגל
 מערי פלינגא מן יד אלדעאה ואיציא דלא לנא וסקי אלגנם: 20 קאל
 להן ואין הו לש תרכתן אלרגל ארעין בה יאכל טעאמא: 21 פלמא
 אמען מוסי פי אלמקאם ענד אלרגל ווגה כעפורה אכנתה: 22 פולדת
 אכנא וסמאה גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי בלד אלגרבה³): 10
 23 וכאן איציא פי תלך אלאיאם אלטוילה⁴) ואנברין⁵) מאת מלך מצר
 פתנהדו בני אסראיל מן גרמתהם וצרבו פעער שהיקהם⁶) אלי אללה
 מן אלדדמח: 24 פסמע אללה שהיקהם ודבר עהדה אלדי מע אברהים
 ואסחק ויעקוב: 25 ונטר אללה אלי בני אסראיל ורהמהם⁷):

15

ג

1 וכאן מוסי ידעא גנם יתרו חמיה אמאם מדין פסאקהא אלי
 טרף אלבריה¹) חתי גא אלי גבל אללה אלי הרוב: 2 פתגלי לה מלאך
 אללה בערים²) נאר מן אלסנא³) פראי אלסנא משתעל באלנאר והו
 לים יהתרק: 3 פקאל מוסי אמיל אלאן ואנטר הדא אלמנטר אלעגיב
 מא כאל אלסנא לא יהתרק: 4 פעלם אללה אנה קד מאל לינטר פנאדאה
 מן אלסנא וקאל יא מוסי יא מוסי קאל לכך: 5 קאל לא תתקדם אלי
 הנא אנוע נעלך ען רגלך פאן אלמוצע אלדי אנת ואקף עליה מקדם:

(1) בכ"י י: איקנא = מודאי.

(2) "באר מוסי" בכ"י: אלכיר.

(3) פ: פי ארץ גריבתה. כפ: נוסף תרגום פסוק אחד הנמצא למטה י"ח ד'.

(4) "הארובים", מפני שהיו ימים של צער נראו להם כארובים, וע' שבות רבה פ"א ס' ל"ד.

(5) "נצטרע", וכן במדרש רבה שם ולא היה לו להוסיף מלת "מאת" = ויסת, ונראה

שסלת "אנברין" היה כתוב בגוליו הספר לפרש מלת מאת הנמצאת לברה כפ' ובפ"ב ובכ"י י.

(6) בכ"י י' ובפ' תנאותהם = צעקתם לעזרה.

(7) "ויהרם עליהם".

(8) "אל קצה המדבר" ולא במדבר עצמו שהוא מקום הרב ויבש.

(9) כהברו שבעים שמות נפרדים אבר הגאון: כלבת אש, וכא אחר ולכה (ב"ק פ"ו

מ"ד), וע' תשובות דונש ס' קנ"ב וכפשת יתר ס' ק"ם.

(10) ראב"ע: אבר הגאון בו זה סין קוץ ורצון שובני סנה שמים והארץ בזה כפירושו

הקצר ואמר בשם הגאון, כי בנה תהלק לשיני הלקים האהר קוץ והשני שמים.

להן מלך מצר פאסתבקון אלבנין⁽¹⁾: 18 פדעי בהן מלך מצר וקאל להן
 מא באלכן צנעתן הווא אלמאר ואסתבקיתן אלבנין: 19 קלתא לה לים
 כאלנסא אלמצריואת אלעבראניואת כל הן בציראת⁽²⁾ וקבל אן תדכל
 אליהן אלקאבלה ילדן: 20 פאחסן אללה אלי אלקואבל פכתר אלקום
 5 ועטמו גדא: 21 ולמא באף אלקואבל אללה צנע להן ביווא הגבהן⁽³⁾:
 22 תם אמר פרעון גמיע קומה קאילא כל אבן יולד להן אטרהוה פי
 אלניל וכל אבנה אסתבקהא:

ב

1 תם מצי רגל מן אל לוי פתווג באבנה לוי: 2 פחמלת וולדת
 10 אבנא ולמא ראתה הסנא⁽⁴⁾ אצפתה תלתה שחור: 3 ולם תטק אן
 תכפיה ויארדה פאבלת לה תאבותא מן ברדיו וקפרתה כאלקפר ואלופת
 וצירת פיה אלצבי וצירתה באלדים עלי שאטי אלניל: 4 וקפת אנתה
 מן בעיד לתנטר מה יצנע בה: 5 פנולת אבנה פרעון לתגתסל פי
 אלניל ובאן גוארהא ימשין עלי שאטיה פראת אלתאבות פי וסט
 15 אלדים פמרת ידהא⁽⁵⁾ פאבלתה: 6 ופתחתה פראת בצבי יבני
 פשפכת עליה וקאלת הווא מן אולאד אלעבראנין: 7 קאלת להא אנתה
 אאמצי ונדעי לך במראה מריצע מן אלעבראניא תרצעה לך: 8 קאלת
 להא אבנת פרעון אמין פמצת אלגאריה ודעת באם אלצבי: 9 קאלת
 להא אבנה פרעון הא לך⁽⁶⁾ הווא אלצבי ארצעה לי ואנא אעטיך
 20 אגרתך פאבלת אלמראה אלצבי וארצעתה: 10 ולמא ככר אלצבי גאת
 בה אלי אבנה פרעון וצאר להא באבן וסמתה מוסי קאלת לאני נשלתה
 מן אלמא: 11 ובאן פי תלך אלאיאם אן מוסי ככר וברג אלי אבותה
 ונטר פי נמלהם פאדא כרגל מצרי יצרב רגלא עבראניא מן אבותה:
 12 פאלתפת ימנה ויסרה⁽⁷⁾ פראי אנה לים אנסאן פצרב אלמצרי
 25 פמאת⁽⁸⁾ ודפנה פי אלרמל: 13 תם כרג פי אליום אלתאני פאדא
 כרגלין עבראנין יתנאצאן פקאל ללטאלם לס תצרב צאחקך: 14 פקאל
 מן צירך רגלא רייסא והאבמא עלינא אתריד אן תקתלני במא קתלת

(1) „את הבנים“.

(2) „שקחות“ וכן תרגם אוגקלוס: הכיפון.

(3) הראביע בשירוש הקצר: ויאמר הגאון בני עשה להם בתים שהסתירם שם ולא נמצאו.

(4) ראביע בשירוש הקצר: יפה מראה.

(5) „ותשלח את ידה“, עי כזה שהשיב עיז דוגש בתשובותיו סי' א' ומה שהשיב לו

הראביע בשפת יתר סי"א.

(6) „הוא לך“ ראביע: אמר הגאון כי הילוכי הם שתי מלות.

(7) „יכין ושמאל“.

(8) „וימת“.

ספר ואלה שמות

1 הדה אסמא בני אסראיל אלאאלין אלי מצר מע יעקוב רגל
ואלה דכלי: 2 ראובן שמעון לוי ויהודה: 3 יששכר זבולן ובנימן:
4 דן ונפתלי גד ואשר: 5 וכאן גמלה אלנפוס אלזארגה מן צלב יעקוב
סבעין נפסא מע יוסף אלדי כאן במער⁽¹⁾: 6 תם מאת יוסף וגמיע אלותה⁵
וגמיע אהל דלך אלגיל: 7 ובנו אסראיל אתמרו וסעו ובתרו ועטמו
גדא גדא ואמתלי דלך אלבלד⁽²⁾ מנהם: 8 וקאם מלך גדיד עלי מצר מן
לם ישאהד יוסף⁽³⁾: 9 וקאל לקומה הודא קום בני אסראיל אכתר
ואעטם מנא: 10 תעאלו נחתאל להם כילא יכתרון פיוכין אדא ואפאנא⁽⁴⁾
הרב אנצאפו הם איצא אלי אעדאינא פחארבונא ואהרבונא⁽⁵⁾ מן אלבלד: 10
11 פצירו עליהם רוסא דמיה לקבל אן יעדבוהם בנקלהם פכנו קרי
מבאון לפרעון פי אלפיוס ופי עין אלשמם⁽⁶⁾: 12 וכלמא עדבוהם כדאך
יכתרון ויודאון⁽⁷⁾ חתי צגרו מן קבל בני אסראיל: 13 ואסתדרם
אלמצרון בכני אסראיל באקמא⁽⁸⁾: 14 ואמרו היאתהם בלדמיה צעבה
באלטין ואללבן וסאיר אעמאל אלצהרא וגמיע לדרמתהם אלתי¹⁵
אסתדרמוהם באקמא: 15 תם קאל מלך מצר ללקואבל אלעברניאת
אלתי אסם אהדהאמא שפרה ואלאברי פועה: 16 קאל אדא קבלתן
אלעבראניאת פאנטרין ענד אלמתבר אן כאן אבנא פאקתלנה ואן כאנת
אכנה פאסתבקינאהא: 17 פזאפת אלקואבל אללה ולם יצנען מא קאל

(1) "עם יוסף אשר היה במצרים".

(2) ראבי"ע: "הארץ הזאת" ארץ גשן.

(3) "אשר לא ראה את יוסף".

(4) הרגם כאלו היה כהוב תקראנו. וכן ת"א יעריענא.

(5) "ויניסונו" וקרוב לזה מה שהביא הראב"ע בשם ר' מריוס כי טעם ועלה כמו ועלינו.

(6) "ועין שמים".

(7) בכ"ו י ובס': ויודאון.

(8) וכן העתיק בפרך וקרא כ"ה, ט"ג.

נדבא כבירא עטימא גְדָא וצנע לאביה חזנא סכעָה איאם: 11 פֿרא
 סאבן אלבלד אלכנעאני אלחון פי אנדר אלעוםג פקאלו הִדָא חון עטים
 ללמצריון ולדלך סמי חון אלמצריון אלדי פי עבר אלארדן: 12 וצנע
 בה בננה בגמיע מא אוצאהם: 13 והמלוה אלי בלד כנעאן ודפנוה פי
 מגארה אלציעָה אלמצאעפָה אלתי אשתראהא אברהים אלציעָה לחון 5
 קבר מן עפרון אלחתי כחצרה ממרא: 14 תם רגע יוסף אלי מער הו
 ואלותה וסאיר מן כאן צעד מעה לידפן אבאה בעד מא דפנה: 15 פֿלמא
 ראו אלוֹה יוסף אן מאת אבוהם קאלו כילא יחקדנא⁽¹⁾ יוסף ויכאפינא
 בגמיע אלשר אלדי אולינאה: 16 פֿאמרו מן קאל ליוסף⁽²⁾ אן אבאך
 אוצאנא קבל מותה קאילא: 17 כדא קולו ליוסף יא יוסף אגפר דנב
 אלותך וכוֹטִיתָהם פקד אולוך שִׂרָא פאלאן נסאלך⁽³⁾ אן תצפה דנב
 עביד אלאה אביך פכבא יוסף חין כלמוה בדלך: 18 וְגֵאוּ אלוֹתָהּ אִיצָא
 ווקעו בין ידיה וקאלו הוּדָא נחן עביד לך: 19 וקאל להם יוסף לא
 תכאפו אנני אצאָה אללה⁽⁴⁾: 20 אנתם קדִרתִם עֵלַי שִׂרָא ואללה קדִר
 כִירָא לקבל אן יִצְנַע מא תרוהא אליוס⁽⁵⁾ ויחיי מנכם קומא כתירא: 15
 פאלאן לא תכאפו אנא אמונכם ואטפאלכם פעואהם ודאדאהם:
 21 תם אקאם במער הו ואל אביה ועאש יוסף מיאָה ועשר סנין:
 22 חתי ראי לאפרים בנין תואלתא ואיצא בנו מכיר אבן מנשה ולדו פי
 חִגְרָה: 24 תם קאל לאלותה אנא מאית ואללה סידברכם ויעִעֲרְכֶם מן
 הִדָא אלבלד אלי אלבלד אלדי אקסם לאברהים ואסחק ויעקוב: 20
 25 פֿאחלף יוסף בני אסראיל וקאל להם אדָא דברכם אללה פֿאנעִדו
 בעטאמי מעבם: 26 פֿמאת יוסף אבן מיאָה ועשר סנין וחנטוה וציִר פי
 צנדוק במצר:

(1) פ': לית יוסף לא יתהרדנא.

(2) רש"י: ויצונו אל ישלחם להיות שלוח אל יוסף לומר לו כן.

(3) "נבקש מך".

(4) בכ"י ו': אתקו וכן ת"א: ארי דתלא דה' אנא, והראב"ע הזכיר בשם הגאון פירוש אחר

(5) "מה שאתם רואים תיום".

(6) "אתכם", והמלה זאת נמצאת בשמות ו"ג, ו"ב.

תם רעא דאת אסראיל¹: ²⁵ אסאל² מן אלטאיק אלאה אבך אן
 יעניך ומן אלכאפי אן יבארך פיך ברכאת אלסמא מן אלעלו ברכאת
 אלגמר אלדאבצ'ה ספלא ברכאת אלדאיוא ואלבטון: ²⁶ וברכאת
 אבך תנצאף אלי ברכאת אסלאפי ואלי מא אשתהי יפאע אלדהר³
 ויכון גמיע דלך עלי ראם יוסף והאמה נאסך אלותה: ²⁷ בנימן כאלדיב ⁵
 יפתרם כאלגדאף ויבל נהבא ובאלעשי יקסם סלבא: ²⁸ האולי גמיע
 אסכאט אסראיל אתני עשר והוא מא קאל להם אבוהם ובארך פיהם
 כל רגל הסב אסתחאקה⁴ בארך עליהם: ²⁹ תם אוצאהם וקאל להם
 אנא מנצ'ם אלי קומי אדפנוני מע אבאי פי אלמגארה אלתי פי ציע'ה
 עפרון אלהתי: ³⁰ הי אלמגארה אלתי פי אלציע'ה אלמצאעפה בהצרה⁵
 ממרא פי בלד כנעאן אלתי אשתראהא אברהים מן עפרון אלחתי חוז
 קבר: ³¹ תם דפנו אברהים וסארה וזגתה ותם דפנו אסחק ורבקה וזגתה
 ותם דפנת לאה: ³² שרא אלציע'ה ואלמגארה אלתי פיהא מן בני חת:
³³ פלמא פרג יעקוב מן וציתה לבניה צ'ם רגליה אלי אלסריר ותופי
 וצאר אלי קומה:

15

נ

1 פאנכב יוסף עלי וג'ה אביה פכבא עליה וקבל'ה: ² ואמר יוסף
 עבודה אלטאט'א אן יהנטו אבאה פהנטת אלטאט'א אסראיל: ³ אלי
 אן כמל לה⁴ ארבעון יומא לאן כדאך כאנת תכמל איאם אלמחנטון
 וכבא עליה אלמצריון סבעין יומא: ⁴ ולמא ג'אות איאם בכאיה כל'ם
 יוסף אל פרעון וקאל להם אן וג'דת חטאא ענדכם כל'מו פרעון וקולו לה:
⁵ אן אבי כאן אסתחלפני וקאל לי הא אנא מאית אדפני פי קברי אלדי
 כריתה לי פי בלד כנעאן ואלאן אצעד אדפן אבי וארגע: ⁶ קאל אצעד
 אדפן אבאך כמא אחלפך: ⁷ פצעד יוסף לידפן אבאה פצעד מעה
 גמיע קואד פרעון ושינך אלה וגמיע שינך בלד מצר: ⁸ וגמיע אל יוסף ²⁵
 ואלותה ואל אביה עדא אן אטפאלהם וגנמהם ובקרהם תרכוהא פי בלד
 אלסדיר: ⁹ וצעד מעה איצ'א אלכיל ואלפרסאן פכאן אלעסכר עטימא
 ג'רא: ¹⁰ וג'או אלי אנדר אלעוס'ג אלדי פי עבר אלארדן פנדכוה תם

(1) ר"ל בעת אשר אחיו בחרו את חיו וישנאוהו, נשאר יוסף חזק ולא רפו ורעותיו מפני ששמיע לקול ה' והוא אביר יעקב ולכן היה יכול לכלכל את משפחתו.

(2) ראביע: והגאון פירש אשאל מאל אבך.

(3) וכן תרגם אונקלוס: ברכתא דאבך יתוספון על כרכתא דילי בריכו אבהתי דחמירו לחון רבכיו דמן עלמא.

(4) ובפי הראוי לוי.

(5) ועד אשר בלאו לוי.

יוול אלקציב מן אל יהודה ואלראסם מן תחת אמרה⁽¹⁾ אלי אין יגי אלדי
 הו להו⁽²⁾ ואליה תגתמע אלשעוב⁽³⁾: 11 ראבטא ללגפן גחאשה
 וללסרוק בני אתניה גאסלא באלזמר לבאסה וברם אלענב כסותה⁽⁴⁾:
 12 מוזר⁽⁵⁾ אלעינין אכתר מן אלזמר ואביין אלסנאן אכתר מן אללכין⁽⁶⁾:
 13 זבולון פי סאחל אלבהד יסכן ופי סאחלה ספן וטרף תלמה⁽⁷⁾ אלי
 14 יששכר בגסם מנפרד ראבין בין אלצפין⁽⁸⁾: 15 תם ראי
 אלראהה מא אגודהא ואלארין מא אנעמהא פימד ענקה ללנקל ויציר
 כאלדמיה כארמא⁽⁹⁾: 16 דן יחכם לקומה בגמלה סבט מן בני אסראיל:
 17 ויבון דן כאלתעבאן עלי אלטרוק וכאלמערוין⁽¹⁰⁾ עלי אלסכה אללאסע
 18 עקב אלפרס פוקע ראכבה אלי ורא: 18 יקול⁽¹¹⁾ רגות גותך יא רבי:
 19 גר אי כרדום תכרדם עליה פהו יגר אעקאבה⁽¹²⁾: 20 ואשר⁽¹³⁾ טעאמה
 סמין והו יעטי מלאך אלמלוך: 21 נפתלי כאליה מרסלה תרד אקואל
 אלחסני⁽¹⁴⁾: 22 ויוסף אבן מתמר כגצן מתמר עלי עין מא לה ערוק
 קד אמתדת עלי סור⁽¹⁵⁾: 23 אמרה פכרתו ותהדרה אצחאב אלסהאם⁽¹⁶⁾:
 24 פתבתת קוסה פי עלאבה ופאזא דראעאה מן טאעה גליל יעקוב ומן

(1) המוכר: מחוקק זה סופר, מבין הגלוי, מתוך ממשלתו.

(2) "אשר לו", כוננו כתרגום אונקלוס: "עד דיהו משיחא רדילה הוא מלכותא, ודונש הכיז ואת כס' ס"א וטען עליו כמה טענות.

(3) דונש בתשובותיו ס' קמ"ו בשם הגאון: יתקל עמיס.

(4) דונש בתשובותיו ס' קנ"ב: מנה סותה בין המלות החסרות לפי דעת הגאון והביא בשמו סותה כמו בסותו.

(5) אבן גנאה בשרשים שלו תרגם הכלילות (משלי כ"ג, כ"ט) בערבית "אזוראר" וע' בפרוש הגאון למשלי כ"ג, כ"ט.

(6) ראב"ע: ואבר הגאון ז"ל הכלילי עינים ותר מהיין וכן אמר מחלב.

(7) "וקצה גבולו".

(8) "יששכר כגוף נפרד הרובין בין עתו המערכות" ר"ל בין מהנה ישראל ובין מהנה האויב. העתקת מלת חמר כגוף נזכרת בשם הגאון בתשובות דונש ס' קנ"ה, ועיין זה לא ימצא כ"א בלשון הפילוסופים ומה שתרגם גרם בנפרד הוא מלשון ארמית.

(9) ר"ל שאהב יותר לסבול ולתן מס כעבד מלצאת למלחמה. ועיין ראב"ע.

(10) לא ידעתי לפרש המלה הזאת, ואונקלוס תרגם: כהויו חורמין.

(11) "ויאמר (הרוכב)" והראב"ע מזכיר הפירוש הזה בשם הנגיד.

(12) "כל מהנה אשר יתנה עליו הוא יכרות את עקביו" ובמבחר: וטעמו שישמר בדרכוס ובכל מקום שיראה משרידי חרב ממהנה האויב יחרגו.

(13) ראב"ע: יש אומרים כי המ"ס נוסף.

(14) "המכשר אמרו-נצחון", המשוב אמרים נעים זה רמו לנצחון ישראל על סיסרא או לשירת דבורה וברק (במלחמה).

(15) "ויוסף הוא בן פורה כענף הפורה על פלג מים, אשר לו נטישות העולות על התומה", ועי' ראב"ע והגאון העתיק בן הראשון כמישמעו.

(16) "ויבררו את היו ויריבו (אתו) ויקנאו בו בעלי הצים.

אסראיל קאילין בעיץ לבעיץ⁽¹⁾ יצרך אללה מתל אפרים ומנשה פקדם אפרים עלי מנשה: ²¹ תם קאל אסראיל ליוסף אנא מאית ויכון אללה מעכס וידרכם אלי בלד אבאכס: ²² ואנא קד אעטיתך הטאא זאידא עלי אבותך⁽²⁾ אלדי אגדתה מן ידי אלמוריין בסיפי וקוסי:

ממ

5

1 תם דעא יעקוב כבניה וקאל אגתמעו⁽³⁾ אגברכס כמא ינאלכס פי אבר אלאיאם⁽⁴⁾: ² אגתמעו ואסמעו דלך יא בנו יעקוב ואקבלו מן אסראיל אביכס: ³ ראובן אנת בכדי וקותי ואול נילי מפצל פי אלשרף מפצל פי אלעז: ⁴ ואלאן בנהלה מן אלמא לא תפצל אד צעדת אלי מצגע אביך היניד ממא תבדלת פראשי תבלץ⁽⁵⁾: ⁵ שמעון ולוי אזואן ¹⁰ פי אלה אלטלם פרצתהמא⁽⁶⁾: ⁶ ופי עצבתהמא לא תדבל נפסי ופי תלוקהמא לא תגתמע דאתי לאן כנצבתהמא קתלא אמח וברצאהמא קלעא סודהא⁽⁷⁾: ⁷ פמלמוס⁽⁸⁾ נצבהמא מא אעזח והמיתתהמא מא אנצבהא אקסמהמא פי אל יעקב ואברדהמא פי אל אסראיל: ⁸ ואנת יא יהודה יסודנק⁽⁹⁾ אבותך וידך פי אקפא אעדאיך וינצע לך בנו אביך: ¹⁵ ⁹ תכון יא יהודה כשביל אלאסד פי אלקוד⁽¹⁰⁾ לאנך בלצת אבני מן אלקתל⁽¹¹⁾ אלדי אדא גתא ורביץ באסד ולבוז מן דא יתירה⁽¹²⁾: ¹⁰ ולא

(1) „ויאמרו איש לרעהו“.

(2) „החלק אחד ביותר על אחיך“ וכן ח"א.

(3) כפי נוסף: אבאך פכס = ואברך אתכם, וזאת דעת האומרים שהביא הראב"ע ואמר עליוס שנתעו.

(4) כפי ובפ"ב הנוסחה: הלה אלאיאם, כלומר באחרית הימים האלה, וז"ל המבחר והמפרש שאמר הימים כעבור ימי השעבוד שהם ימים נודעים אין טעם לדבריו וכו'.

(5) „ענתה (אף) כנמיאת מים לא יהיה לך יתרון יען כי עלית על משכב אביך, אז משחללה (כבודך) יצועי נסתלק“: וז"ל הראב"ע: והגאון אמר אפילו דבר רק כמים לא יהיה לך יתרון ושהו מגזרת אנשים רקים ופזוים. אז הללת מיום שחללת נסתלק יצועיו כאלו אמר עלה מעלי וכו', וכן כתב בעל המבחר: אבל ריקות המים לא יהיה לך יתרון ורוממות מפני שעלית משכב אביך נסתלק יצועי מטי, וזה הפתרון נזכר ג"כ כפי העושר ליעקב בן ראובן, ורי אכרחם בן הרמב"ם בפירושו אמר: ר"ס ז"ל פי שרחה מא מנעאת אל תותר על אחיך ולו בפחו מים יעני גרעה מא אלתי הי אקל אלמקאדור, ר"ל גמיאת מים שהוא הפחותה שבמדות, ועיי פירושו הרמב"ן למעלה ל"ה, כ"ב.

(6) ובפ': פרצתהם ר"ל שגורלם והלקם בכלי המס.

(7) דונש בתשובותיו ס' קניד: ואמר... שור הנומה, כמו אדלג שור, וכן דעת הראב"ע בשפת יתר (ס' קמ"ו) ובפירושו והפסוק מוסב על אנשי שבט.

(8) „דבר מגונה“.

(9) ר"ל יתנו לך הוד מלכות, עיי רשבים, ובפ': ונשרך = ישבחקך, ואת הפירושו הזה השב הרשבים לשמות.

(10) „בגבורה“.

(11) „הצלת את בני (יוסף) שלא יהרגו“, ועיי תשובות דונש ס' קניד, ובפ' הראב"ע.

(12) „היהודנו ממקומנו“, ובפ': יקומה.

הָיָא אַלְבֵּלֶד לְנִסְלְךָ בְעֶדְךָ חֹזֵן אֶלְדֶּה־רִי: ⁵ פֶּאֱלֹאֲנִי אֲבִנְאָךְ אֶלְלֹדִין
 וְלֹדָא לָךְ פִּי בְלֶד מְצַר אֱלִי אֵן אֲתִיתְךָ אֱלִי מְצַר הֵמָּא יִנְסַבָּן אֱלִי
 אִפְרִים וּמְנַשָּׁה מְתֵל רֵאוּבֵן וּשְׁמַעוֹן יִכּוּנָא לִי: ⁶ וְתֵאלֵיךְ אֶלְדִּי תֵלֵד
 בְּעֶדְהֵמָּא אֲלִיךְ יִנְסַבּוּן וְאֱלִי אִסְמָא אֲזֵוּיָהֶם יִצְאֻן פִּי נְחֻלְתָּהֶם: ⁷ וְאִמָּא
⁵ אֵנָּה פִּפְי מְגִי מִן פֶּדָן מֵאֲתַת עֵינֵי רַחֵל פִּי בְלֶד בְּנֵעָן פִּי אֶלְטְרִיק וְקֵד
 בְּקִי מִיל² מִן אֶלְמַסְאִפָּה אֱלִי דְכוּל אֱלִי אִפְרַת פִּדְפַנְתָּהָּ תָּם פִּי טְרִיק
 אִפְרַת הִי בֵּית לַחַם פִּלְם יוֹלֵד לִי בְעֶד דְלָךְ: ⁸ וְלִמָּא רָא אִסְרָאֵל אֲבִנִי
 יוֹסֵף קָאֵל מִן הָאוּלִי: ⁹ קָאֵל יוֹסֵף אֱלִי אֲבִיָּה אֲבִנְאִי אֶלְלֹדִין רוֹקְנֵיהֵמָּא
 אֶלְלָה הֵהֱנֵא קָאֵל קִדְמַהֱמָא אֱלִי וְאֲבֹאֲרֵךְ פִּיהֵמָּא: ¹⁰ וְעִינָא אִסְרָאֵל קֵד
¹⁰ תִּקְלָתָא מִן אֲלִישִׁיבּוּכָה לָם יִשָּׁק אֵן יִנְטֵר פִּקְדֵמַהֱמָא אֱלִיָּה פִּקְבֵלְהֵמָּא
 וְעֵאֲנַקְהֵמָּא: ¹¹ וְקָאֵל אִסְרָאֵל לְיוֹסֵף אֲלֵנְטֵר אֱלִי וְגַהֵךְ לָם אֲמַן³ בַּה
 וְהוּדָא קֵד אֲרָאֵנִי אֶלְלָה אִיִּצָּא נִסְלְךָ: ¹² תָּם אֲבִרְגָהֵמָּא מִן עֵנֵד הִגְרָה
 וּסְגֵד יוֹסֵף עֲלֵי וְגַהֵךְ עֲלֵי אֲלֹאֲרֵךְ: ¹³ תָּם אֲבִד יוֹסֵף בְּלִיְהֵמָּא אִפְרִים
 מִן יִמִּינָה מִן יִסָּר אִסְרָאֵל וּמְנַשָּׁה בִּיסָאֲרָה מִן יִמִּין אִסְרָאֵל וְקִדְמַהֱמָא
¹⁵ אֱלִיָּה: ¹⁴ פִּמֵּד אִסְרָאֵל יִמִּינָה פִּגְעֵלְהָא עֲלֵי רֵאִס אִפְרִים וְהוּ אֲלֹאֲצַנֵּר
 וּיִסָּרָה עֲלֵי רֵאִס מְנַשָּׁה אַחְבָּס יִדִּיה בְּדֹאֵךְ עֲלֵי אֵן מְנַשָּׁה אֲלֵבְבֵר⁴:
¹⁵ וּבֹאֲרֵךְ פִּי יוֹסֵף וְקָאֵל לָהּ אֶלְלָה אֶלְדִּי סִלְבוּ אֲבֹאִי פִי טֹאעַתָּה אֲבִרְהִים
 וְאַסְחָק הוּ אֶלְלָה אֶלְדִּי רֵעָאֵנִי מִדְּכַנַּת אֱלִי הָדָא אֲלִיּוֹם: ¹⁶ בְּאַלְמֵלְאֵךְ⁵
 אֶלְדִּי פִּכְנֵי מִן בַּל שֵׁר הוּ יִבְאֲרֵךְ פִּי הָדִין אֲלֵגְלָאֲמִין וּיִסְמִיאֵן בְּאַסְמִי
²⁰ וְאַסְס אֲבֹאִי אֲבִרְהִים וְאַסְחָק וּיִנְמִיאֵן כְּתִרָה פִּי אֲלֹאֲרֵךְ: ¹⁷ פִּלְמָא רָאִי
 יוֹסֵף אֵן אֲבֹאָה קֵד גַּעַל יִדֵּה אֲלִימִנֵי עֲלֵי רֵאִס אִפְרִים סָאֵה דְלָךְ עֵנְדָה
 פֹּאסְנִדְהָא לְיִזְרֵלְהָא עֵן רֵאִס אִפְרִים אֱלִי רֵאִס מְנַשָּׁה: ¹⁸ וְקָאֵל יוֹסֵף
 לְאֲבִיָּה לִים כְּדָא⁶ יָא אֲבִי בַל הָדָא אֲלֵבְבֵר אֲנֵעַל יִמִּינְךָ עֲלֵי רֵאִסָּה:
¹⁹ פֹּאבָא אֲבֹוָה וְקָאֵל קֵד עֲלִמַת יָא בְּנִי אֵן הָדָא יִכְתֵּר אִיִּצָּא וְתִכּוּן מְנָה
²⁵ אִמָּה וְלִכְנֵי אֵעֵלִם אֵן אֲבֹאָה אֲלֹאֲצַנֵּר יִכְתֵּר מְנָה וּיְכּוּן נִסְלָה מִל אֲלֵאֲמִם
 שְׁבַהֲא⁷: ²⁰ פִּלְמָא בְּרֵךְ פִּיהֵמָּא פִּי דְלָךְ אֲלִיּוֹם קָאֵל כֵּךְ יִתְבֹּאֲרֵךְ בְּנֵי

⁽¹⁾ "לכֵּן עֵתָּה" וּכְסוּף פִּסְקוֹן י' חוּסוּף וְלִם יוֹלֵד לִי בְעֶד דְלָךְ = וְלֹא נוֹלֵד לִי בֵּן אַחֵר
 זֶה וְזֶה מְנוּבָר לְפִי מַת שִׁכְתֵּב הַרְאֵבִי: עַל דַּעַת הַגִּיאוֹן יִשְׁאֵמֵר לִי הַשֵּׁם הַנִּנְי מִסְפָּר וְכֵן לֹא
 נוֹלֵד לִי רַק מִתַּת רַחֵל וְעֵתָּה יִדְעִיתִי כִּי בְעֵמּוֹר בְּיַד הַנְּלוּדִים לָךְ אִמֵּר הַנִּנְי מִסְפָּר.

⁽²⁾ עֵי הִעֲרִיתֵנוּ לְמַעַלָּה לִ"ה ט"ז.

⁽³⁾ כֵּן צ"ל כְּמִקּוּם אֲדוּן אִשֶׁר בְּקִי. כְּכ"י י' וּבפ"ב: אִמֵּל וְכֵן נִמְנָא בְּשֵׁרִשִׁים לֹאכֵן גִּנְאָח
 ש"י פִּלְל בְּהִעֲרָה.

⁽⁴⁾ "גִּתֵּן שִׁכְל לִירֵוֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן אִף כִּי מְנַשָּׁה הִיָּה הַכְּבוֹר".

⁽⁵⁾ "הוּא הַאֲלֹהִים הַרוּעֵת אוֹתִי מוֹעִדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה עֵי הַמֵּלְאֲכִי".

⁽⁶⁾ פ': לִים הָדָא צוֹאכָא = אֵין זֶה יִשְׂרָאֵל.

⁽⁷⁾ "וּזְרָעִי יִהְיֶה דוֹמֵה לְמֵלֵךְ הַגּוֹיִם".

חתי נציר עבדא וריאצנא מלכא לפרעון¹ ואעטנא חבא נחיא בה ולא
 נמות ואלארין לא תבל: ²⁰ פאשתרי יוסף גמיע ריאין אלמצרין לפרעון
 לאנהם כאעיו כל רגל ציעתה ממא אשתד עליהם אלזוע פצארת אלציאע
 לפרעון: ²¹ ונקל אלקום מן קראהם² מן טרף תלם מצר אלי טרפה:
²² עדא ריאין אימתהם פאנה לם ישתרהא לאן אלרוק כאן להם
 מן פרעון פכאנו יאכלון רוק פרעון ולדלך לם וחתאגו אנ יביעו³ ריאצתם:
²³ תם קאל יוסף ללקום הודא קד אשתרות אליוס אנתם⁴ וריאצתם
 לפרעון הא לכם חבא תזרעה פי אלארין: ²⁴ פאדא דלת אלגלאת
 פאעטו אלכמס לפרעון ואלארבע אגזא תכון לכם לבדר אלציאע
 ומאבלכם ומן פי מנאזלכם ואטפאלכם: ²⁵ קאלו קד אחייתנא נגד
 חטאא ענד סידנא ונכון⁵ עבדא לפרעון: ²⁶ פצירה יוסף רסמא אלי
 הודא אליוס עלי בלד מצר אנ יעטו אלכמס לפרעון עדא ריאין אימתה
 וחדהם לם תצר לפרעון: ²⁷ ולמא אקאם אסראיל פי בלד מצר פי
 בלד אלסריר האוזהא ואתמרו ובתרו גדא: ²⁸ ועאש יעקוב פי בלד
 מצר סבע עשרה סנה פצאר גמיע עמרה סני חיותה מאיזה וסכעא
 וארבעין סנה: ²⁹ ולמא קרב אגל אסראיל ללמות דעא באבנה יוסף
 וקאל לה אנ וגדת חטאא ענדך אום אלן בידך אלי עהדי⁶ ואצנע
 מעי פצלא ואחסאנא כאן לא תדפנני במצר: ³⁰ כל אדא צרת אלי
 אבאי אהמלני מן מצר ואדפני פי מקברתהם קאל אנא אצנע כמא
 קלת: ³¹ קאל לה אהלף לי פחלף לה וסגד אסראיל שברא⁷ עלי
 טרף אלסריר:

מח

1 וכאן בעד הדה אלאמור קיל ליוסף אן אכאך מריין פאגד
 אבניה מעה מנישה ואפרים: ² תם אצבר יעקוב וקיל לה הודא אכנך
 יוסף דאבל אליך פתקוי אסראיל וילם עלי אלסריר: ³ פקאל יעקוב
 ליוסף אעלם אן אלטאיק אלכאפי תגלא לי פי לוז פי בלד כנעאן וכארך
 פי: ⁴ וקאל לי האנא מתמרך ומכתרך ואנעל מנך גוק אמם ואעטי

(1) ינחיה אנתו עבדו ואדמתו אחזה .

(2) «ביעיתם» ת א: מקרי לקרי .

(3) «לא הוצרכו לטבור» .

(4) «אתם» כמקום איאם = «אתכם» .

(5) כפ: הוסף כדאך = כן .

(6) ראה הערתנו למעלה כד, ב .

(7) «לתודה» אם להודות ליוסף על טובו או לתת שבה לה .

3 וקאל פרעון לאזוה יוסף מא צנעתכם קאלו לפרעון רעא גנם עבודך נחן ואבאונא: 4 תם קאלו לפרעון גינא נסכון בלדך אד לים מרעי לגנם עבודך ממא אשתד אלגוע פי בלד אלשאם ואלאן פלוקס עבודך פי בלד אלסדיר: 5 פקאל פרעון ליוסף אד אתאך אבוך ואזותך: 6 5 הודא בלד מצר בין ירך פי אגוד אלבלד סכן אבאך ואזותך ודלך אן יקימו פי בלד אלסדיר ואן בנת תעלם אן פיהם דוו חיל פעידהם רוסא וכלא עלי מאשיתי: 7 ואדבל יוסף יעקוב אבאה פאוקפה בין ידי פרעון פסלם עליה: 8 וקאל פרעון ליעקוב כם איאם סני היותך: 9 וקאל יעקוב לפרעון איאם סני עמרי מאיה ותלתון סנה ובאנת קלילה 10 ורדיה ולם תלחק בסני היות אבאי הסב איאם סכנאהם: 10 תם סלם) יעקוב עלי פרעון וברג מן בין ידיה: 11 ואסכן יוסף אבאה ואזותה ואעטאהם חווא פי בלד מצר פי אגודה והו בלד עין שמס כמא אמר פרעון: 12 ומאן יוסף אבאה ואזותה וסאיר אלה טעאמא עלי קדר אטפאלהם: 13 וטעאם לים פי גמיע אלבלד ממא אשתד אלגוע גדא 15 חתי בל⁶) אהל בלד מצר ובלד כנעאן מן קבל אלגוע: 14 וגמיע יוסף גמיע אלורק אלדי כאן מוגודא פי בלד מצר ובלד כנעאן כאלמירה אלתי כאנו ימתארונהא ואדבלה יוסף אלי בית מאל⁶) פרעון: 15 חתי פני אלורק מן בלד מצר ובלד כנעאן תם גאו גמיע אלמצרין אלי יוסף קאילין אעטנא טעאמא ולא נמות הדאך אד פני אלורק: 16 קאל להם 20 האתו מאשיתכם אביעכם כהא אד פני אלורק: 17 פאתוה במאשיתכם פאעטאהם טעאמא כאלליל ומאשיה אלגנם ואלבקר ואלחמיר וגזאהם כאלטעאם תלך אלסנה: 18 פלמא פנית תלך אלסנה גאוה פי אלסנה אלתאניה וקאלו לה לא נבתם מן סידנא אן אלורק קד פני ואלמואשי מן אלבהאים ענד סידנא ולם יבק בין ידי סידנא אלא אבדאננא וריאצנא: 19 25 פלם נמות כהצרתך נחן וריאצנא אשתרנא וריאצנא כאלטעאם

¹ „ראשי שרי כנעה“.

² „שאל בשלובנו“ כבואו וכן בפסוק 1) כצאתו.

³ „ביחם אל חיוס אשר ישבו (שקטים)“.

⁴ פי: דעא לה.

⁵ „בלאו“ וההעקתה הזאת הובאה בתשובות דונש סי' צ"ח וז"ל: ותלה ארץ מצרים פירשו (הגאון) ותלא, ואמר בספר צחות לשון הקדוש שהביר בשער החילופים כי ותלה ותלא הוא במות תבוא אלק ותלא (איוב ד' ה) שעקרו — למד אלק והוציא ההא בדיבור. ודונש השיג עליו אבל תראביע בשפת יתר סי' פ"א מסכים לדעת הגאון ואמר שיתכן שפי' הגאון אינו בחלוק (ה' בא' רק בשעס כאדם בלאה לא ידע מה יעשה וכן כתב בפירושו עיי' תיא ושרשים לאבן גנאה ש' לתה.

⁶ „בית אוצר“.

ויב ושמרון: 14 ובנו זבולן סרד ואלון ויחלאל: 15 האולי בנו לאה
 אלדין ולדתהם ליעקוב פי פדאן ארם ודינה בנתהם גמיעהם תלאת
 ותלאתין נפסא: 16 ובנו גד צפיון וחגי ושוני ואזבון ערי וארודי ואראלי:
 17 ובנו אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה וסרה אלתהם ובנו בריעה חבר
 ומלכיאל: 18 האולי בנו זלפה אלתי אעטאהא לבן ללאה אבנתה גמיע 5
 מא ולדת ליעקוב סת עשרה נפסא: 19 בנו רחל זוגה יעקוב יוסף ובנימן:
 20 פולד ליוסף פי בלד מצר מא ולדת לה אסנת אבנת פוטיפרע אמאם
 און מנשה ואפרים: ובנו בנימן בלע ובכר ואשבל וגרא ונעמן ואחי
 וראש ומפים וחפים וארד: 22 האולי בנו רחל אלדין ולדו ליעקוב
 גמיעהם ארבע עשרה נפסא: 23 ובנו דן הושים: 24 ובנו נפתלי יחצאל 10
 וגוני ויצר ושלם: 25 האולי בנו בלהה אלתי אעטאהא לבן לרחל
 אבנתה וגמיע מא ולדתה ליעקוב סבע נפוס: 26 גמיע אלנפוס אלגאיה
 מן אל יעקוב אלי מצר מא כרג מן צלבה ודלך סוי נסוה בני יעקוב סת
 וסתון נפסא: 27 ויוסף ואבנאה¹ אלדאן ולדא לה במצר נפסאן גמלה
 אלנפוס אלדין דלת מן אל יעקוב אלי מצר סבעון: 28 תם בעת יעקוב 15
 ביהודה בין ידיה אלי יוסף לידלה עלי בלד אלסדיר תם גאו אליה:
 29 ואסרג יוסף דאבתה² וצעד יתלקא אסראיל אבאה אלי אלסדיר פלמא
 פהר לה אנכב עלי ענקה ובכא עליה הויא³): 30 וקאל לה אמות
 אלאן בעד מא ראית וגהך אן עאדך באק: 31 תם קאל יוסף לאנותה
 וסאיר אל אביה אצעד אלי פרעון פאכברה ואקול לה אכותי ואל אבי 20
 אלדין פי בלד כנעאן קד גאו אלי: 32 ואלקום רעא גנס לאנהם כאנו
 דוי מאשיה וגנמחם ובקרהם וגמיע מא להם אתו בה: 33 פאדא דעא
 בכס פרעון וקאל להם מא צנעתכס: 34 קולו באן עבירך דוי מאשיה
 מן צנרנא אלי אלאן ובדלך אבאונא לקבל אן תקימו פי בלד אלסדיר
 לאן אלמצרדין וברהון כל ראעי גנס:

25

מז

1 תם דבל יוסף אלי פרעון פאכברה וקאל אבי ואכותי וגנמחם
 ובקרהם וגמיע מא להם קד גאו מן בלד כנעאן והודא הם פי בלד
 אלסדיר: 2 ואבל למסה אנאם מן אנותה ואוקפהם בין ידי פרעון:

(1) "יוסף ושני בניו". מנה בתהלה יעקב עם בני לאה והיו שלשים ושלוש נפשות ואח"כ
 יצא מחשבון יוצאי ירך יעקב וכן יצאו יוסף ושני בניו שהיו כמצרים והיו כלם יחד עם יעקב
 שלשים ושבעה, ובפסוק הזה חשב ג' ב יוסף ושני בניו והיו שבעים.

(2) רש"י: הוא כנעמו אשר את הסוסים למרכבה.

(3) "מאהבה".

וסקו דואבכם ואמצו ורדוהא¹ אלי בלד בנעאן: 18 ואחמלו² אבאכם
ואלכם וצירו אלי אעטיכם ליר בלד מצר ותאכלו אגוד מא פיהא:
19 ואנת מאמור אן תקול להם אצנעו ללה לכו מן בלד מצר
עגלא לאטפאלכם ונסאיכם ואחמלו אבאכם ותעאלו: 20 ועיונכם לא
5 תשפקו עלי אניתכם אן ליר גמיע בלד מצר הו לכם: 21 פצנעו בראך
בנו אסראיל ואעטאהם יוסף עגלא כאמר פרעון וזאדא ללטריוק:
22 ואעטי לכל רגל מנהם שלעה³ ואעטי בנימין תלאת מאיה דרהם
וזכס שלעאת: 23 ובעת לאביה בעשרה חמיר מחמלה מן ליר מצר
ובעשר אתאן מהמלה ברא וטעאמא וגדאא לאביה ללטריוק: 24 תם
10 בעת באכותה וקאל להם לא תרגזו פי אלטריוק: 25 וצערו מן מצר
וגאו אלי בלד בנעאן אלי יעקוב אביהם: 26 פאזכרוה וקאלו עאד יוסף
באק ואיצא הו סלטאן עלי גמיע בלד מצר פשבך קלבה ולם יתק
בהם: 27 תם כלמיה בגמיע בלאם יוסף אלדי כלמהם וראי אלעגלאת
אלתי בעת בהא לתחמלה פעאשת רוח יעקוב אביהם: 28 וקאל אסראיל
15 חסבי אן עאד יוסף אבני באק אמיצי ואראה קבל אן אמות:

מז

1 פרחל אסראיל וגמיע מא לה חתי גא אלי ליר סבע פדכח
דבאיה לאלה אביה אסחק: 2 פקאל אללה לה פי רויה אלליל יא יעקוב
יא יעקוב קאל לבך: 3 קאל אנא אללה אלאה אבך לא תקף מן
20 אלהדור אלי מצר פאני אציר מנך תם אמיה עטימה: 4 אנא אנול מעך
אלי מצר ואנא אצעדך ויוסף וגמץד¹: 5 פקאם יעקוב מן ליר סבע
וחמלו בנו אסראיל יעקוב אבאם ואטפאלהם ונסאהם עלי אלעגל אלתי
בעת בהא פרעון לתחמלה: 6 ואצדו מאשיתהם וסרחהם אלדי מלכוה
פי בלד בנעאן וגאו אלי מצר וגמיע נסלה מעה: 7 בנוה ובנו בניה
25 ובנאתה ובנאת בניה וסאיר נסלה גא בהם מעה אלי מצר: 8 והדה
אסמא בני אסראיל אלדאבלין אלי מצר יעקוב ובנוה בכרה ראובן:
9 ובנו ראובן חנוך ופלוא חצרן וכרמי: 10 ובנו שמעון ימואל וימין
ואהר ויבין וצחר ושאול אבן אלבנעאניה: 11 ובנו לוי גרשון וקהת
ומררי: 12 ובנו יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח ומאת ער ואונן פי
35 בלד בנעאן ובאן בנו פרץ חצרן והמול: 13 ובנו יששכר תולע ופוח

(1) ו'הביאו את בעורכם" (עם השכר אשר עליהם).

(2) "שאו".

(3) ר"ל בגדי יקר לכבוד ולתפארת.

(4) "וסתום את עיניך". ראב"ע: כמותך.

אביה קאילא אן לם את בה אליך פאכונ זטיא לך טול אלומאן:
 33 ואלאן יגלם עבדך מכאן אלגלאם עבדא לסידי ויצעד אלגלאם מע
 אלותה: 34 פאני אפכר¹) כף אצעד אלי אבי ואלגלאם לים הו מעי
 כילא אשאד אלבלא אלדי ינאלה:

5

מה

1 פלם יטק יוסף אן יתרפֿק²) לדלך מן כתרֿה אלוקוף בין ידיה
 פנאדא אזרנו כל רגל מן בין ידי ולם יקף אנסאן מעה חין תערֿף
 יוסף באלותה: 2 פרפע צותה בכבא חתי סמעוה אלמצריון וסמעוה
 אל פרעון: 3 תם קאל יוסף לאלותה אנא יוסף הל עאד אבי באק פלם
 יטיקו אן יגיבוה ממא דהשו בין ידיה: 4 קאל להם תקדמו אלי פתקדמו 10
 פקאל אנא יוסף אזוכם אלדי בעתמוני אלי מצר: 5 ואלאן לא תגתמו
 ולא ישתד עליכם אד בעתמוני האהנא פאן אללה בעתני בין ידיכם
 ללמעשה: 6 ודלך אן הדה סנתא גוע⁴) קד מצתא פי אלבלד ובקי
 זמס סנין לים פיהא זרע⁵) ולא הצאר: 7 פבעתני אללה בין ידיכם
 ליציד לבס בקאא פי אלבלד ויחיי לבס פליטה עטימה⁶): 8 פאלאן לים 15
 אנתם בעתתמוני האהנא אלא אללה פצירני אסתאדא לפרעון וסידא
 לגמיע אלה וסלטאנא עלי גמיע בלד מצר: 9 אסרעו ואצעדו אלי אבי
 וקולו לה כדא קאל אבנך יוסף צירני אללה סידא לגמיע אלמצריון
 אנהרד אלי לא תקף: 10 פקם⁷) פי בלד אלסדיר ותבון קריבא מני
 אנת ובנוך ובני בנוך וגנמך ובקרך וגמיע מא לך: 11 ואמונך תם לאן 20
 קד בקי זמס סני גוע כילא תפתקר אנת ואלך וגמיע מא לך: 12 והודא
 עיונכם נאטרֿה ועינא אבי בנימין אן פאי יבאטבכם: 13 פאזכרו אבי
 בזמיע כראמתי במצר וגמיע מא ראיתמוה ואסרעו ואחדרוה אלי ההנא:
 14 תם אנכב עלי ענק בנימן אביה פכבא ובנימן איצא בכא עלי ענקה:
 15 וקבל סאיר אלותה ובכא עליהם ובעד דלך כלמיה: 16 וארתפע 25
 אלצות אלי בית פרעון וקיל לה קד גאו אבוה יוסף פחסן דלך ענדה
 וענד גמיע עבדה: 17 תם קאל פרעון ליוסף קל לאכותך אצנעו בלה

(1) "אני הושב".

(2) כמי ויבסי: ותהרֿך וריל ולא יכול יוסף להראות את חמלתו על אחיו.

(3) כפי נוסף: ללמנהדין = לנורוים.

(4) פי: האתינ סנתא גוע.

(5) פי: הרת = חרוש.

(6) "כדי שיעשה לבס (האל) שארית בארץ ויחיה לבס פליטה גדולה".

(7) פי: פתקים.

נכון לסודי עבדא: 10 קאל אלאן כמא קלתם כדאך הו¹ מן וגד מעה
 כאן לי עבדא ואנתם תכוונן אבריא: 11 פאסרעו והט כל רגל ועאה
 עלי אלארץ ופתח כל רגל ועאה: 12 פפתש בדא כאלאכבר ואנתהו
 אלי אלאצגור פוגד אלגאם פי ועא בנימן: 13 פברקו תיאבהם ושאל
 כל רגל עלי המארה ורגעו אלי אלקרית: 14 פדבל יהודה ואבותה אלי 5
 בית יוסף ועאדה תם פוקעו בין ידה עלי אלארץ: 15 קאל יוסף מא
 הוּא אלצנע אלדי צנעתם אמא עלמתם אנה ימתחן רגל מתלי:
 16 קאל יהודה מא נקול לסודי ומא נתבלם וכמא נחתג אללה אוקע²
 עבידך בדנבתם הא נחן עביד לסודי נחן ומן וגד אלגאם פי ידה:
 17 10 קאל אנא מעאד מן אן אצנע הוּא אלרגל אלדי וגד אלגאם פי ידה
 הו יבון לי עבדא ואנתם אצערו כסלאם אלי אביכם: 18 פתקדם אליה
 יהודה וקאל יא סודי יתבלם עבדך כהצרה מולאי ולא ישתד גצבך עלי
 עבדך פאנך מתל פרעון: 19 כאן סידנא סאל עבידה קאילא הל מוגוד
 לבם אב או אף: 20 פקלנא לה מוגוד לנא אב שיך ואבן שיזובה צגור
 15 ואבוה קד מאת פכקי הו וחדה לאמה ואבוה יחבה: 21 פקלת לעבידך
 אחרוהו אלי אעל ענאיתו כה³): 22 פקלנא לסידנא לא ישיק אלגלאם
 אן יתרך אבאה פאן הו תרבה מאת: 23 וקלת לעבידך אן לם יחדר
 אבובם אלאצגור מעכם פלא תעאודו אן תרו וגהי: 24 פלמא צעדנא
 אלי עבדך אבינא אצברנאה בכלאם סידנא: 25 ולמא קאל אבונא
 ארגעו אשתרו לנא קלילא מן אלטעאם: 26 קלנא לא נטיק אן ננחדר
 20 אן כאן אבונא אלצגור מענא אנהדרנא לאנא לא נטיק נרא וגה אלרגל
 ואבונא אלצגור לים הו מענא: 27 פקאל עבדך אבונא לנא אנתם
 תעלמון אן אתנין ולדת לי זוגתי: 28 פברג אהדהמא מן ענדי וקלת
 לעלה קד אפתרם ולם ארה אלי אלאן: 29 פאן אבדתם הוּא איצא מן
 ענדי וואפתה אלמניה אנולתם שיבתי כהסרה אלי אלתרא: 30 ואלאן
 25 אן צרת אלי עבדך אבי ואלגלאם לים הו מענא ונפסה מעקודה כנפסה:
 31 פכמא ירי אנה לים מענא ימות ויבנו עבידך קד אנולו שיבה עבדך
 אבינא כהסרה אלי אלתרא: 32 ואעלם⁴ אן עבדך צמן אלגלאם מן

(1) אבן שעיוס בדרשותיו: והנכון פירש ר' סעדיה וז'ל גם עתה חוזר לאמונתם שאמרו
 הן הכסף גוי ואמר להם גם עתה כדרככם כן הוא שאתם נאמנים ועל זה אעשה עמוס חסד
 אשר ימוצא אתו וכו'.

(2) "העניש", עיי כפורנו.

(3) פ' איתכלם בלי שאלה.

(4) "ואשמרהו", מכתר: לא היה המאמר ראית עינים כי אם לשמרו כמובן קחנו ושום

עינך עליו (ירמיה ל"ט ו"א).

(5) "ורעי".

- 24 ולמא אדגל אדרגל אלקום אלי בית יוסף אעטאהם מאא פגסלו
 ארגלהם וטרה קתא לחמיריהם: 25 והיו אלהיה אלי אן גא יוסף פי
 אלטהיריה לאנהם סמעו אן תם יאכלון טעאמא: 26 ולמא גא יוסף אלי
 מנולה אדגלו אלהיה אתי מעהם אלי מנולה וסגרו לה עלי אלארץ:
 27 פסאלהם ען סלאמתהם וקאל הל עאד אבוכם אלשיך אלדי קלתם 5
 באך והל הו סאלם: 28 קאלו עאד עבדך אבונא באך והו סאלם וברו
 וסגרו: 29 תם רפע עיניה ונטר בנימין אכאה אבן אמה פקאל אהדא
 אבוכם אלאצגור אלדי קלתם⁽¹⁾ לי פקאל אללה ירוף עליך יא בני:
 30 פאסרע יוסף ממא האגת רחמתה עלי אגיה פטלב אן יבכי פדבל
 אלי אלכדר ובכא תם: 31 תם גסל וגהה וברג ותרפך⁽²⁾ וקאל קדמו 10
 אלטעאם: 32 פגעלו לה וחדה ולהם וחדהם וללמעריין אלדין יאכלון
 מעה וחדהם ממא אלמצריון לא יסתגיוון אן יאכלו מע אלעבראנין
 טעאמא פאנה⁽³⁾ מכרזה ענדהם: 33 ואגלסהם בין ידיה אלכבר ככבורתה
 ואלצגור פי מרתכתה ואכהת אלקום בעצהם לבעין: 34 פארסל בזלאת⁽⁴⁾
 מן ענדה אליהם פכאנת ולה בנימין אכתר מן ולאתהם גמסה אצעאף 15
 ושרבו מעה התי סכרו:

מד

- 1 תם אמר יוסף וכילה וקאל לה אמלא אועיה אלקום טעאמא
 כמא יטיקון חמלה וציר פצה כל רגל פי ועאיה: 2 וגאמי גאם אלפצה
 ציר פי פם ועא אלאצגור מע פצה מירתה פצנע כמא קאל לה יוסף:
 3 פלמא אצא אלצבה אטלק אלקום הם וחמיריהם: 4 פהם קד ברגו 20
 מן אלקרניה ולם יבעדו אד קאל יוסף לובילה קם פאכלבהם פאדא
 להקתהם קל להם לם באפיתם שרא ברל ציר: 5 אליום הודא אלדי
 ישרב פיה מולאי והו אנמא אמתהנכם כה⁽⁵⁾ אסיתם פימא צנעתם:
 6 פלהקהם ובלמהם בולך: 7 פקאלו לה לא יקל סידי הודא אלכלאם
 עבידך מעאדיון מן אן יצנעו מתל הודא אלאמר: 8 הודא פצה וגדנאהא 25
 פי פואה אועיתא רדדנאהא עליך מן בלד בנעאן פכף נסרק מן בית
 מולאך פצה⁽⁶⁾ או דהבא: 9 ומן מוגד מעה מן עבידך פליקתל ונהן איצא

(1) כס' נוסף: קאלו נעם קאל = ויאמרו הן ויאמר.

(2) ויעורר החמור וכן תרגם למטה מזה אי וישעיה מ"ב ט"ו.

(3) ככוי ו' וספ' לאן טעאמאם ר' ל מפני שמאכל העכרים הועכה היא למצרים וכן

שירוש הכתוב לפי הרגום אנקלוס שהעכרים אוכלים הכתמות אשר המצרים עובדים אותן.

(4) ראבי ע' דורן

(5) ויהוא רק נסה אתכם כו', לרעת אם אתם נגכוסו עיי ת"א וראביע.

(6) ככוי י' אגיה פצה = כלי כסף.

אֵלָא וּאֲכוּבִים מַעֲבִים: 4 פֶּאן כַּעֲתָת אֲכֹאנָא מַעֲנָא אֲנַחְדְּרֵנָא וְאֲמַתְרֵנָא
 לְךָ טַעֲמָא: 5 וְאִן לִם תְּבַעֲתָה לֹא נִנְהַדֵּר לֹאן אֲלִרְגֵל קֹאֵל לֵנָא לֹא
 תְּרוּ וְגַהִי אֵלָא וּאֲכוּבִים מַעֲבִים: 6 קֹאֵל אִסְרָאֵל וְלִם אִסַּתֵּם אֵלִי
 פֶּאֲכַבְרַתִּים אֲלִרְגֵל אִן קֹד בְּקִי לִבִּים אִךְ: 7 קֹאֵלוּ אֵנָה סֵאלְנָא אֲלִרְגֵל
 עֲנָא וְעִן תֵּאֲלִידְנָא וְקֹאֵל הֵל עֲאֵד אֲבוּבִים בֹּאֵק וְהֵל בְּקִי לִבִּים אִךְ
 5 פֶּאֲכַבְרֵנָאָה עֵלִי סְבִיל הֵדֵא אֲלִבְלֵאִם הֵל עֲלִמְנָא אֵנָה סִיקוּל אֲחֵדְרוּ
 אֲכֹאֲבִים: 8 תִּם קֹאֵל יְהוּדָה לִאִסְרָאֵל אֲבִיָּה אֲבַעֲתָ בֵּאלְגֵלָאִם מַעֲנָא
 וְנִמְצִי וְנַחִיָּא וְלֹא נִמּוּת נַחֵן וְאֵנְתָ וְאֲטַפְאֵלְנָא: 9 אֲנָא אֲעֲמֵנָה וּמִן
 יְדִי תִטְלַבָּה פֶּאן לִם אֲגֵבָה אֲלִיךְ וְאֲעֲזֵה בִין יְדִיךְ פֶּאנָא מְצִי לְךָ טוּל
 10 אֲלוּמָאן: 10 לִוְלֵא אֲנָא תִלְבַּתְנָא לִבְנָא קֹד רְגַעֲנָא מִרְתִּין: 11 קֹאֵל לֵהִם
 אִסְרָאֵל אֲבוּהִם אִן כֹּאן כְּדֹאךְ פֶּאֲעֲנֵוּ כְּלֵה כְּדוּ מִן פֶּאֲכַהֵהּ אֲלִבְלֵד פִּי
 אוֹעִיתִכֶם וְאֲחֵדְרוּהָ לִלְרְגֵל הֵדִיָּה קִלִּיל תִּרְיָאֵק וְקִלִּיל עֶסֶל וְכִרְנוּב
 וְשֵׂאָה כְּלוּט וְכֵטִם וְלוּז: 12 וְעֲפֵא מִן אֲלִפְצֵה כְּדוּ מַעֲבִים וְאֲלִפְצֵה
 אֲלִמְרֹדֵדָה פִּי פּוֹאָה אוֹעִיתִכֶם רְדוּהָ מַעֲבִים לַעֲל כֹּאן סְהוּא: 13 וְכְדוּ
 15 אֲכֹאֲבִים וְקוּמוּ וְאֲרַגְעוּ אֵלִי אֲלִרְגֵל: 14 וְאֲלִטְאִיק אֲלִכֹאֲפִי יַעֲטִיכֶם רַחֲמֵי
 בִין יְדִיָּה וְיִטְלַק לִבִּים אֲכֹאֲבִים אֲלֵאֲכֵר וּבְנִימִין וְאֵנָא אֲכֹאֲפִי אִן אֲתִכְל כִּמָּא
 תְּבַלְתִּי: 15 פֶּאֲכֵד אֲלִקוּם אֲלֵהֵדִיָּה וְעֲפֵא מִן אֲלִפְצֵה אֲכֹדוּהָ מַעֲהִם
 וּבְנִימִין פֶּקֶאֵמוּ וְאֲנַחְדְּרוּ אֵלִי מַצֵּד וּוּקְפּוּ בִין יְדִי יוֹסֵף: 16 פֶּלְמָא רֵאִי יוֹסֵף
 אִן בְּנִימִין מַעֲהִם קֹאֵל לְחֵאֲגֵבָה אֲדַכֵּל אֲלִקוּם אֵלִי אֲלִמְנוּל וְאֲדַכֵּה דִּכְהָא
 וְאֲעֲלַחָה פֶּאן מַעִי יֵאֲכַלוּן אֲלִקוּם פִּי אֲלִטְהֵרֵדָה: 17 פֶּעֲנַע אֲלִרְגֵל כִּמָּא קֹאֵל
 20 לֵה יוֹסֵף פֶּאֲדַכֵּלֵהִם אֵלִי מְנוּלָה: 18 וְלִמָּא רֵאִי² אֲלִקוּם אֵנָהִם אֲדַכֵּלוּ אֵלִי
 מְנוּל יוֹסֵף וְקֹאֵלוּ כִּסְבִּב אֲלִפְצֵה אֲלִמְרֹדֵדָה פִּי אוֹעִיתֵנָא פִּי אֲלֵאֲכַתְדָּא
 נַחֵן מְדְבוּלוּן לִיתִסְכִּב³ עֵלִינָא וְיִתְגֵּנָא עֵלִינָא וְיִכְדְּנָא עֵבִידָא וְחֵמִירֵנָא
 מִלְבָּא⁴: 19 פֶּתְקֵדְמוּ אֵלִי חֵאֲגֵב יוֹסֵף וְכִלְמוּהָ עֵנְד בֹּאֵב אֲלִבִּית:
 20 וְקֹאֵלוּ יֵא סִדְיָי אֲנָא אֲנַחְדְּרֵנָא פִּי אֲלֵאֲכַתְדָּא נִמְתָּאֵר טַעֲמָא:
 21 פֶּלְמָא צֵרְנָא אֵלִי אֲלִמְבִּית פֶּתְחֵנָא אוֹעִיתֵנָא פֶּאֲדָא כִּפְצֵה כֵּל רְגֵל
 פִּי וְעֵאִיָּה פֶּצְתֵנָא בּוּזְנָהָ פֶּרְדֵּנָאָה מַעֲנָא: 22 וְפִצֵּה אֲכֵרִי אֲחֵדְרֵנָאָהָ
 מַעֲנָא לְנִמְתָּאֵר טַעֲמָא וְלִם נַעֲלִם מִן צִיד פֶּצְתֵנָא פִּי אוֹעִיתֵנָא: 23 קֹאֵל
 לֵהִם סֵלָאִם לִבִּים לֹא תִכֹּאֲפוּ אֲלֵאֲהִכֶם וְאֵלֵאָה אֲבִיכֶם רּוֹקְבִים כְּנֹזָא פִּי
 30 אוֹעִיתִכֶם וְאֵמָא פֶּצְתִכֶם פֶּקֶד צֵאֲרַת אֵלִי תִם אֲכֵרָג אֵלֵיָּהִם שְׁמַעוּן:

(1) "ואני ירא פן אשכל (בנימין) כאשר ישכלתי (יוסף ושמעון)" עיון רש"י.

(2) העתיק מלשון ראייה כאלו היה כתוב "וירא" כיו"ד אחת, בכ"י י' ובס': פכאפו מלשון יראה.

(3) ר"ל לבקש סבה ועילות דברים עליו מלשון בגלל.

(4) "לאחוזו".

- 21 תם קאלו בעצתם לבעיץ באלחקיקה אתמון נחן פי אבינא אד ראינא נפסה פי שדה וצרעה אלינא ולם נקבלה לדלך נאלתנא הדה אלשרה:
- 22 פאגאבהם ראובן קאילא אלם אקל לכס לא תזטו עליה פלם תקבלו ואלאן פהודאנא¹ מטאלבון בדמה: 23 וחס לם ועלמו אן יוסף יפהם דלך לאנה אוקף תרגמאנא בינה וביניהם: 24 פאסתדאר ענהם ובכא 5 תם רגע אליהם פזאטבהם ואבד מן בינהם שמעון פחבסה בחצרתהם:
- 25 תם אמר יוסף פמלית אועיתהם ברא ורדת פצצהם כל רגל אלי גולקה ואעטי להם זאדא ללטרדיק פלמא צנע בהם כדאך: 26 חמלו² מודתהם עלי חמידהם וסארו מן תם: 27 ופתה אלואחד גולקה ליעטי עלפא להמארה פי אלמכות פראי פצתה פאדא בהא פי ועאיה: 28 פקאל 10 לאבותה קד רדת פצתי והודא הי פי ועאי פנפרת קלובהם וועג כל ואחד מע אביה קאילין מא דא צנע אללה בנא: 29 תם גאו אלי יעקוב אביהם אלי בלד כנעאן פקצו עליה גמיע מא נאלהם קאילין: 30 זאטבנא אלרגל סיד אלבלד בצעובה ואתהמנא בגסאסה אלבלד: 31 פקלנא לה נחן תקאת לם נבן קט גואסים: 32 ונחן אתנא עשר אבא בנו אבינא 15 אלואחד מפקוד ואלאבד ענד אבינא אליום פי בלד כנעאן: 33 פקאל לנא אלרגל סיד אלבלד בכלה אעלם אנכס תקאת אבאכס אלואחד דעו ענדי וקות מנאזלכס ברו ואמצו: 34 ואתוני באיבסם אלאצנר חתי אעלם אנכס לסתם בגואסים ואנתם תקאת ואבאכס אעטי לכס ותתגרון פי אלבלד: 35 פבינאם יפרגון אועיתהם פאדא בצרה פצה כל רגל 20 פי ועאיה פלמא ראו צרה פצצהם הם ואכזהם פפועו: 36 תם קאל להם יעקוב אבוהם מד אתכלתמוני יוסף מפקוד ושמעון מחבוס ובנימן מטלוב עלי אנתמעת הדה כלהא: 37 קאל לה ראובן אתבל³ אבני אן לם אבבה אליך אעטניה ואנא אדהה אליך: 38 קאל לא ינחדר אבני מעבס לאן אבאה קד מאת והו ודהה קד בקי פאן ואפתה אלמניה פי 25 אלטרדיק אלדי תמצון פיה אנולתם שיכתי בחסרה אלי אלתרי:

מג

- 1 ואלגוע שדיד פי אלבלד: 2 פלמא פרג מן אכל אלמירה אלתי אתו בהא מן מצר קאל להם אבוהם ארגעו אמתארו לנא קלילא מן טעאם: 3 קאל לה יהודה אן אלרגל נאישינא וקאל לנא לא תרו וגהי 80

(1) פהודא נחון

(2) זכאשר עשה להם בן נשאו וביו

(3) אשבל שני בניו

אלבלדאין¹) גאו אלי מצר אן ימתארו מן יוסף אד אשתד אלגוע פי
בלדאנהם:

מב

1 פסמע²) יעקוב אן אלמירה מוגודה במצר פקאל יעקוב לבניה
5 לא תתואנו³): 2 קאל הודא קד סמעת אן מירה מוגודה במצר אנחדרו
אליהא ואמתארו לנא מנהא ונחיא ולא נמות: 8 פאנחדרו עשרה אכונה
יוסף לימתארו ברא מן מצר: 4 ובנימין אבו יוסף לם יבעתה יעקוב מע
אכותה קאל כילא תלחקה אלמניה⁴): 5 פלמא דללו בנו אסראיל
לימתארו פי וסט אלדאכלין אד כאן אלגוע פי בלד כנעאן: 6 ויוסף
10 הו סלטאן אלבלד והו ממיר לגמיע קומה פגאו אכותה וסגדו לה עלי
וגוההם עלי אלארץ: 7 פראי יוסף אכותה פאתבתהם ותנכר אליהם
וכלמהם בצעובה פקאל להם מן אין גיתם קאלו מן בלד כנעאן נמתאר
טעאמא: 8 פאתבת יוסף אכותה מחקקא⁵) והם לם יתבתוה: 9 ולמא
דכר אלאחלאם אלתי ראהא להם קאל להם גואסים אנתם אנמא גיתם
15 לתנטרו כבר אלבלד⁶): 10 קאלו לה לא יא סידי אנמא גאו עבידך
ימתארו טעאמא: 11 ונחן כלנא בנו רגל ואחד ונחן תקאת מא כאן
קט עבידך גואסים: 12 קאל להם לא בל אנמא גיתם לתנטרו כבר
אלבלד: 13 קאלו נחן עבידך אתנא עשר אכא בנו רגל ואחד פי בלד
כנעאן ואלאצגר אליום ענד אבינא ואלואחד מפקוד: 14 קאל להם
20 יוסף הו מא קלת לכם אנכם גואסים: 15 בהדה אלכלה תמתחנן וחיוה
פרעון לא כרתם מן ההנא אלא במגי אביכם אלאצגר ההנא: 16 אבעתו
בוואחד מנכם ויאד אכאכם⁷) ואנתם תחבסון חתי ימתחן בלאמכם הל
אלחק מעכם ואם לא וחיוה פרעון אנכם גואסים: 17 פצמהם אלי
אלחפט תלתה איאם: 18 תם קאל להם פי אליום אלתאלת אצנעו בלה
25 תחיו בהא פאני אתקי אללה: 19 אן כנתם תקאת פואחד מנכם יחבם
פי בית הפטכם ואנתם אמצו ואדו מירה קות מנאזלכם: 20 ואתו
באביכם אלאצגר אלי ויתחקק בלאמכם ולא תחלבו פצנעו כדא:

(1) "ורבים מיושבי הארצות".

(2) "וישמע".

(3) "אל תאחרו".

(4) "הרעה אשר נגורה עליו", וירא יעקב פן יקראנו האסון בדרך מפני שכל הרכיבים

בחוקת סכנה, וערשי.

(5) ראביע: הסתכל בכל אחר והכירו.

(6) ר"ל לראות עיני הארץ ומצבה.

(7) פ: ישכצה = ביאנו.

הדה אלאמור לא פהם חכים מתלך: 40 אנת תבון עלי ביתי וואלי
 אמרך יקאד גמיע קומי לא אשרף עליך אלא כאלברסי פקט: 41 תם
 קאל פרעון ליוסף אנטר קד וליתך גמיע בלד מצר: 42 תם נוע פרעון
 באתמה מן ידה וגעלה פי יד יוסף ואלבסה תיאב עשר וציר טוקא מן
 דהב פי ענקת: 43 וארכבה פי גניבתה⁽¹⁾ ונודי בין ידה אלטריקי⁽²⁾ 5
 וולאה עלי בלד מצר: 44 תם קאל לה ועלי אני פרעון פמן גיר ראך
 לא ימד רגל ידה אלי ענן ולא רגלה אלי רכאב עלי גמיע מצר⁽³⁾: 45 וסמי
 פרעון אסם יוסף מוצה אלפאיא⁽⁴⁾ וווגה באסנת בנת פוטיפרע אמאם
 אלאסבנדרה⁽⁵⁾ וברג יוסף ואליא⁽⁶⁾ עלי גמיע בלד מצר: 46 ובאן יוסף
 אבן תלאתין סנה חין וקף בין ידי פרעון מלך מצר ולמא ברג מן בין 10
 ידה טאף פי גמיע בלד מצר: 47 תם אנכתת אלארץ פי סבע סני
 אלשבע מלו אלזואין⁽⁷⁾: 48 פגמע באקי טעאם אלסבע סנין אלתי
 כאנת פי בלד מצר וגעל טעאמהא פי קראהא וגעל טעאם כל ציעה פי
 אלקרני אלתי הואליהא: 49 פגמע יוסף מן אלבר שביהא ברמל אלבחר
 בתרה גרא התי אנתהי ען אהצאיה ממא לא אהצא לה: 50 וולד ליוסף 15
 אבנאן קבל אן תדבל סנה אלגוע ולדתהמא לה אסנת בנת פוטיפרע
 אמאם אין: 51 פסמי אלבכר מנשה קאל אן אללה קד נסאני גמיע
 שקאי ומא כאן מנה פי בית אבי⁽⁸⁾: 52 וסמי אלתאני אפרים קאל
 אן אללה אנמאני פי בלד צעפי: 53 תם פנית סבע סני אלשבע
 אלדי כאן פי בלד מצר: 54 ובדאת סבע סני אלגוע אן תאתי במא 20
 קאל יוסף פכאן גוע פי גמיע אלבלדאן⁽⁹⁾ ופי גמיע בלד מצר כאן
 טעאם: 55 פלמא גאע אהל מצר צרך אלקום אלי פרעון בסבב
 אלטעאם וקאל להם אמצו אלי יוסף מא יקול לכם אנצעה: 56 ולמא
 אנבסט אלגוע עלי וגה אלבלד פתה יוסף גמיע מא פיה אלטעאם⁽⁹⁾
 פאמאר אלמצריין ואשתר אלגוע פי בלד מצר: 57 ובתור מן אהל 25

⁽¹⁾ נראה כי הוראת הטלה הזאת אחר טוספי הטלך אשר רכס ללכת אחריו רכבו.

⁽²⁾ "פנו דרך" ולא ידענו טאן באה לו ההעתקה הזאת, וכלי ספק תרגם לפי הענין.

⁽³⁾ "אף בו אני פרעה כלי דעתך לא ירום איש את ידו (לאחוז) ברכן ואת רגלו לרכוב על הסוס ככל ארץ מצרים". הטלות אלעין ואלרבאב נוספות בקי (ושם גרסם אלעיןן אלראבכ).

ובכ"ו י: ויה פי קלם = ידו בקולמס. ועי' ת"א.

⁽⁴⁾ "מגלה צפונות", עי' ת"א.

⁽⁵⁾ ת"א: שליט.

⁽⁶⁾ "מלא האוצרות" ת"א: לאוצרין.

⁽⁷⁾ "גאת (העמל) אשר היה בבית אבי".

⁽⁸⁾ בקי: פכאן גאע גמיע אהל אלבלדאן, והנוסחא הזאת איננה נכונה.

⁽⁹⁾ ת"א: דו בתון עיבורא.

אלגיל סבע בקראת צממאת אללהם הסנאת אלחלי פרעת פי אלקרט:
 19 ובאן סבע בקראת אבר קד צערדת וראחן עגאף קביהאת אלחלי
 גרא ודקיקאת אללהם לס אד מתלהא פי גמיע בלד מצר פי אלקבח:
 20 פאכלת אלבקראת אלדקאק אלקביהה אלסבע אלבקראת אלאואיל
 5 אלצממאת: 21 פדגלת אלי אגואפהא ולם יתבין אנהא קד דגלת
 ומנטרהא קביה כמא באן אולא תם אסתקמטת: 22 תם ראית באן
 סבע סנבלאת נכתת פי קצבה ואחרה מלא גיאר: 23 ובאן סבע
 סנבלאת צאוית רקאק משובה בריה אלקבול קד נכתן וראחן:
 24 פבלעת אלסנבלאת אלדקאק אלסבע סנבלאת אלגיאד וקלת דלך
 10 ללעלמא ולם יזברוני בשיי: 25 אגאבה יוסף וקאל רויא פרעון ואחד אלדי
 סינעעה אללה אבר פרעון: 26 אלסבע אלבקראת אלגיאד ואלסבע
 סנבלאת אלגיאד הי סבע סנין זיר הדא חלם ואחר: 27 ואלסבע בקראת
 אלדקאק אלקביהה אלצאעדה וראחן ואלסבע סנבלאת אלפארה
 אלמשובה בריה אלקבול תבון סבע סנין גועי: 28 הו אלקול אלדי
 15 קלתה לפרעון אלדי סינעעה אללה אראה לפרעון: 29 סתאתיכם סבע סנין
 יבון שבע כתיר פי גמיע בלד מצר: 30 תם תואפיכם סבע סנין גוע מן
 בעדהא פינסא גמיע אלשבע אלדי באן פי בלד מצר חתי יכאר אן
 אלגוע יפני אהל אלבלד: 31 ולא יתבין אתר דלך אלשבע פי אלבלד
 מן קבל אלגוע אלאתי⁽³⁾ בעדה לאנה עטיס גרא: 32 ואמא תכריר אלרויא
 20 עלי פרעון מרתין פלאן אלאמר תאבת ענד אללה והו מסרע אן ינעעה:
 33 ואלאן ינער פרעון רגלא פהימא הכימא יוליה עלי בלד מצר:
 34 יטלק לה אן יוכל⁽⁴⁾ ובלא עלי אלבלד חתי יעבו⁽⁵⁾ גלה בלד מצר פי
 סבע סנין אלשבע: 35 ויגמעון טעאם הדא סני אלגיד אלאתיאת
 25 ויכנוון⁽⁶⁾ בדהא תחת יד וכלא פרעון ויחפטון טעאמהא פי קראהא:
 36 יבון אלטעאם ודיעה פיהא לסבע סני אלגוע אלתו תבון פי בלד
 מצר ולא ינקטע אהל אלבלד באלגוע: 37 פחסן בלאמה ענד פרעון
 וגמיע קואדה: 38 תם קאל פרעון לקואדה הל נגד מתל הדא רגלא
 פיה רוח אללה עלמא⁽⁷⁾: 39 תם קאל לה בעד מא ערפך אללה גמיע

(1) עיי' מה שכתב הגאון על שלשת הפסוקים האלה כבאורו למשלו אי' על מלת מליצה.

(2) "וכלה הרעב כמעט את יושבי הארץ".

(3) "אשר יבוא".

(4) "ותן לו רשות להפקיר".

(5) וכן ת"א: ויורון נגור מלשון וחמושים (שמות י"ג, י"ח) שתרוממו מזרזין.

(6) פ': ויכנוון.

(7) "בכמה".

פיה מַלְסָא לְגַמִּיעַ קוֹאֲרָה פִּדְבֵר רִיִּים אֶלְסַקְאָה רִיִּים אֶלְכַבְּאוּן פִּי מֵא בִּינְהִים: 21 פֵּאמֵר בְּרַדְ רִיִּים אֶלְסַקְאָה עֲלֵי סְקִיָּה וְנֵאוּלָה כֵּאמֶר: 22 וְעֵלֵב רִיִּים אֶלְכַבְּאוּן כִּמָּא פִּסֵּר לְהֵמָּא יוֹסֵף: 23 תָּם נְסִי רִיִּים אֶלְסַקְאָה יוֹסֵף וְלֵם יִדְבַרְהָ: 1

5

מא

- 1 פֵּלְמָא מִצַּת סִנְתָאן הָאוּלְתָאן⁽¹⁾ רֵאִי פִּרְעוֹן כֵּאנָה וְאֶקֶף עֲלֵי שְׂאִמִּי אֲלֵנִיל: 2 וּבֹאן קִד צַעַד מִנָּה סַבַּע בְּקִרְאֵת חִסְנָת אֶלְמִנְטֵר וְצִמְמָת אֱלֹהִים וְרַעַת פִּי אֶלְקֵרֵט⁽²⁾: 3 וּבֹאן סַבַּע בְּקִרְאֵת אֶבֶר קִד צַעַדן וְרֵאֵהן מִן אֲלֵנִיל קִבְיֹהָת אֶלְמִנְטֵר וְרִקִּיקָת אֱלֹהִים וּוְקִפַּת אֲלֵי גֵאנְבָהן עֲלֵי שְׂאִמִּי אֲלֵנִיל: 4 תָּם אֶבְלַת אֶלְבְּקִרְאֵת אֶלְקִבְיֹהָת אֶלְמִנְטֵר אֶלְרִקִּיקָת 10 אֱלֹהִים אֶלְסַבַּע אֶלְבְּקִרְאֵת אֱלֹהִים סִנְבֵּלָת תָּם אֶסְתִּיקֵט פִּרְעוֹן: 5 תָּם נֵאֵם פִּרְאִי תֵאֲנִיָּה בֹאן סַבַּעָה סִנְבֵּלָת קִד נִבְתָן פִּי קִצְבָה וְאֶחְדָּה מֵלֵא גֵאֲדָ: 6 וּבֹאן סַבַּע סִנְבֵּלָת אֶבֶר דְּקֵאֵק מִשׁוֹבָה בְּרִיחַ אֶלְקִבּוּל קִד נִבְתָן וְרֵאֵהן: 7 תָּם בִּלְעַת אֶלְסִנְבֵּלָת אֶלְדְּקֵאֵק אֶלְסַבַּע סִנְבֵּלָת אֶלְסִמְאָן אֶלְמֵלֵא תָּם אֶסְתִּיקֵט פִּרְעוֹן פֵּאֲדָא בַּה חֵלְס: 8 פֵּלְמָא כֵּאֲנַת 15 אֶלְגֵּדָאָה בְּרַבַּת רוּחָה פִּבְעַת פִּדְעָא בְּגַמִּיעַ עֵלְמָא מִצֵּר וְחִכְמָאָהּ פִּקִּין עֲלֵיהֶם רוּיָאָה פֵּלֵם יִבֵּן מִן פִּסְרָהּ לַח: 9 פִּתְכֵלֵם רִיִּים אֶלְסַקְאָה אֲלֵי פִּרְעוֹן וְקֵאל אֲנִי אֶדְבֵר אֲלֵיִם כְּטֵאִי: 10 וְדִלְךְ אֵן פִּרְעוֹן בֹּאן קִד סִכְט עֲלֵי עִבְדֵיהִ פּוֹצְעָהּמָא פִּי חִפְטֵ כִּית רִיִּים אֶלְסִיִּאֲפִין אֲנֵא וְרִיִּים אֶלְכַבְּאוּן: 11 פִּרְאִינָא חֵלְמָא פִּי לִילָהּ וְאֶחְדָּה אֲנֵא וְהוּ וּכֵאֲנַת רוּיָא בֵּל וְאֶחְדָּה חִסְב 20 תִּפְסִידָה: 12 וּבֹאן תָּם מִעֵנָא גֵּלָאֵם עִבְרָאִי עִבְדָּא לְרִיִּים אֶלְסִיִּאֲפִין פִּקְצִנְאָהּ עֲלֵיהִ וּפִסְרָהּ לֵנָא פִּסֵּר לְכֵל וְאֶחְדָּה חִסְב רוּיָאָה: 13 כִּמָּא פִּסֵּר לֵנָא כִּדְאֵךְ בֹּאן רֵדְנִי אֶלְמִלְךְ⁽⁴⁾ עֲלֵי מִרְתַּבְתִּי וְעֵלֵב דְּאֵךְ: 14 פִּבְעַת פִּרְעוֹן פִּדְעִי כִּיֹּסֵף פִּהֲאֲצֵרוּ כַּה מִן אֱלֹהִים וְתִקְצִין⁽⁵⁾ שַׁעֲרָה וְאֶבְדֵּל תִּיֵאכְה וְדֵבֵל אֲלֵי פִּרְעוֹן: 15 וְקֵאל פִּרְעוֹן לְיוֹסֵף קִד רֵאִית רוּיָא וְלִים לֵהָא 25 מִפִּסֵּר וְקִד סִמְעַת עֵנְךְ אֲנֵךְ אֲדָא סִמְעַת אֶלְרוּיָא פִּסְרָתָהּ⁽⁶⁾: 16 אֲגֵאבָה יוֹסֵף וְקֵאל מִן גִּיר עֲלִמִי⁽⁷⁾ אֱלֹהִה יִגִּיב פִּרְעוֹן כֵּאֶלְסֵלָאֵם: 17 תָּם כֵּלְמָה וְקֵאל לַה רֵאִית כֵּאֲנִי וְאֶקֶף עֲלֵי שְׂאִמִּי אֲלֵנִיל: 18 וּבֹאן קִד צַעַדַת מִן

(1) נֵאֲחֵר זֶה יִשְׁבֵּה וְכוּ וְלֵא זִכְרָתוֹ.

(2) שְׂתֵי שְׁנִים תְּמִימֹת, עֵי רִשְׁבִּים.

(3) מִן עֵשֶׂב.

(4) תְּחִלְךְ.

(5) בָּקִי: וְאֶתְקִצִין כְּבִי י' וְכִפִּי: וְחֵלְק וְכוּ נִמְצָא גַם בָּקִי בִשְׂאֵר הַמִּקְוֹת.

(6) כֵּאֲשֶׁר תִּשְׁמַע הַלֵּב תִּפְתַּרְהוּ וְזֹאת דִּעַת ר' יְהוּדָה בְּבִר' פ' ס"ט.

(7) וְכוּ תִרְגֵּם אֲנִיקְרוֹס בֵּר מִן חִסְתִּי.

מ

1 ובאן בער הדה אל אמור אדנבא סאקי מלך מער ואלבאז
 לסידהמא מלך מער: 2 פסגט פרעון עלי כאדמיה ריים אלסקאה וריים
 אלבאזין: 3 וגעלהמא פי אלהפט פי מנזל ריים אלסיאפין פי אלסגן
 5 אלדי באן יוסף מהבוסא פיה: 4 פוכל ריים אלסיאפין יוסף עליהמא
 ליבדמהמא ואקאמא מדה פי אלהפט: 5 אלי אן ראיא גמיעא רויא כל
 רגל עלי הדתה פי לילה ואחרה ובאן חלם כל ואחד הסב תפסורה
 אלסאקי ואלבאז אלדאן למלך מער אלמאסוראן פי אלסגן: 6 פדבל
 אליהמא יוסף באלגדאה וראי וגוההמא באלחין: 7 פסאל כאדמי פרעון
 10 אלדאן מעה פי חפט בית מולאה וקאל להמא מא באל וגוהמא מתגדה
 אליום: 8 קאלא לה ראינא רויא וליס להא מפסר קאל להמא יוסף אן
 ללה אלתפאסיד קצוהא עלי: 9 פקיץ ריים אלסקאה רוואה עלי יוסף וקאל
 ראית באן גפנא בין ידי: 10 ופי אלגפן תלאתה קצבאן והי כמא פרעת⁽¹⁾
 צעד⁽²⁾ נוארהא ונצגת ענאקידהא וצארת ענבא: 11 ובאן כאס פרעון
 15 פי ידי פאבדת אלענב ועצרתה פיה ונאולתה כאסה: 12 קאל לה יוסף
 הודא תפסורה אלתלאתה קצבאן תלאתה איאם: 13 אלי תלאתה איאם
 ידברך⁽³⁾ פרעון וירחך אלי מרתבתך ותנאולה כאסה באלסורה אלואלי
 אלתי בנת סאקיה: 14 אלאן אדברני⁽⁴⁾ מעך אדא גאד אמך ואענע אלי
 פצלא ואדברני אלי פרעון ואדברני מן הודא אלבית: 15 לאני סרקת מן
 20 בלד אלעבראנין וההנא איצא לס אענע שיא אסתחקת בסכבה⁽⁵⁾ אן
 יגעלוני פי אלהבם: 16 ולמא ראי ריים אלבאזין אנה קד פסרהא לה
 ללכיר קאל לה ראית אנא איצא באן תלת סלאל הוארי⁽⁶⁾ עלי ראסי:
 17 ופי אלסלה אלעליא מן גמיע טעאם פרעון ממא יענעה אלבאז
 ובאן אלטאור יאכל מנהא פי אלסל פוק ראסי: 18 פאגאבה יוסף וקאל
 25 הודא תפסורה אלתלת סלאל תלתה איאם: 19 אלי תלתה איאם ינזע
 פרעון ראסך ען גסדך ויעלכך עלי בשבה פיאכל אלטאור מן להמך:
 20 פלמא באן פי אליום אלתאלת והו מתל יום ולד פיה פרעון⁽⁷⁾ צנע

(1) "אהר ישפרתו".

(2) ק': צאר.

(3) "יזכרך", וכן העתיק למטה בפסוק ב' וקרוב לזה ה"א.

(4) בכ"י י': אלא אן תדברני.

(5) "דבר אשר בעבורו הייתי ראוי".

(6) ראב"ע: אמר הגאון שהוא לחם לבן כמו תורי יהודה.

(7) "כיום שנולד בו פרעה".

- גַּעְלָהּ פִּי יִדְהָ: 5 וּלְמֵא בָּאן מִן הַיָּן וּבְלָהּ עָלַי מְנוּלָה וְגַמְיַע מֵא לַהּ
 בְּאֶרֶךְ אֱלֹהִים פִּי בֵּית אֱלִמְעָרִי בְּחִרְדָּה יוֹסֵף וּבִאֲנַת בְּרַכָּה אֱלֹהִים פִּי גַמְיַע
 מֵא לַהּ פִּי אֱלִמְנַאֲוִיל וְאַלְצִיָּאֵעִ: 6 תֵּרֶךְ גַּמְיַע מֵא לַהּ בִּיד יוֹסֵף וְלִם
 יִמְעֵי¹ מִמָּא מַעָּה שִׂיא אֱלֵא אֱלִטְעָאִם אֱלֹדִי יֵאֲבֵלָהּ וּבָאָן יוֹסֵף חֶסֶן
 אֱלֵחֵלִיָּהּ וְאַלְמַנְמַר גַּמְיַע: 7 וּלְמֵא בָּאן בְּעַד הָדָה אֱלֵאמֹר מֵדַת מֵרֵאָה² 5
 מוּלָאָה עֵינֵיהָ אֱלִי יוֹסֵף וְקֹאֶלֶת צֹאגְעֵנִי: 8 פֹּאבֵא וְקֹאֶל לַהּ הוּדֵא
 מוּלָאִי לִם יִמְנַע מִנִּי³ כִּמָּא פִּי אֱלִמְנוּל וְגַמְיַע מֵא לַהּ קֶד גַּעְלָהּ פִּי יָדִי:
 9 וְלִים הוּ פִּי הָדָא אֲלִבִּית בֵּאֲבֵר מִנִּי וְלִם יַעֲדֵ עֵנִי שִׂיא אֱלֵא אַנְתָּ
 לֵאנֶךְ וְזִגְתָּה פְּכִיף אַנְנַע הָדָה אֲלִבְלִיָּהּ⁴ אֱלַעֲטִימָהּ וְאַנְטָא לַהּ⁵:
 10 פִּלְמָא בְּלִמְתָּה יוֹמָא בְּעַד יוֹם וְלִם יִקְבַּל מְנַהָא אָן יֵנָאִם לְעִקְהָ⁶ 10
 אָן יִכּוֹן מַעְהָא: 11 בָּאָן פִּי בְּעִין אֱלֵאִיאִם דְּבַל יוֹסֵף אֱלִי אֲלִבִּית לִיִּצְנַע
 צִנְאֵעָה לַהּ וְלִם יִכּוֹן רִגְלִי מִן אַהֲל אֲלִבִּית פִּיהָ: 12 פִּתְעֻלְקַת בְּקִמְיַעָּה
 קֹאֲלֵהּ צֹאגְעֵנִי פִּתְרֶךְ קִמְיַעָּה פִּי יִדְהָא וְהָרַב וּבְרַג־אֱלִי אֱלִסוּק: 13 פִּלְמָא
 דֵּאֲתָ אַנְהָ קֶד תֵּרֶךְ קִמְיַעָּה פִּי יִדְהָא וּבְרַג־אֱלִי אֱלִסוּק: 14 דַּעַת בֵּאֲהֵל
 בִּיתְהָא וְקֹאֶלֶת לַהִם אַנְטֵרוּ כִּיף גֵּאנָא בְּרִגְלִי עֵבְרָאֲנִי לִיתְלַעֲבִי בִּנָא
 אַתָּא אֱלִי לִיִּצְאָגְעֵנִי פִּנְאֻדִית בְּצוֹת עֵאֶל: 15 פִּלְמָא סִמְעֵנִי קֶד רַפְעַת
 צוֹתִי פִּנְאֻדִית תֵּרֶךְ קִמְיַעָּה בִּידִי וְהָרַב וּבְרַג־אֱלִי אֱלִסוּק: 16 וּודַעַת
 קִמְיַעָּה עֵנְדֵהָא אֱלִי אָן דְּבַל מוּלָאָה אֱלִי מְנוּלָה: 17 פִּקֹּאֶלֶת לַהּ מִתֵּל
 הָדָא אֲלִקוּל אַתָּאֲנִי אֱלַעֲבַד אֱלַעֲבֵרָאֲנִי אֱלֹדִי גִיתָנָא בַּהּ לִיתְלַעֲבִי בִּי:
 18 פִּלְמָא רַפְעַת צוֹתִי פִּנְאֻדִית תֵּרֶךְ קִמְיַעָּה פִּי יָדִי וְהָרַב אֱלִי אֱלִסוּק: 20
 19 פִּלְמָא סִמַּע בְּלֵאמְהָא אֲלִתִּי קֹאֶלֶת לַהּ כְּדָא צִנַּע בִּי עֵבְדֶךָ אִישְׁתֵּךְ
 גִּצְבָּה עֲלֵיהָ: 20 פִּאֲבֵדָה וּודַעָּה פִּי אֱלִסְגֵּן מוּצַע⁶ אֱסֵאֲרִי אֱלִמְלֶךְ מַחְבוּסִין
 פִּאֲקָאִם תָּם פִּי אֱלִסְגֵּן: 21 וּבָאָן אֱלֹהִים מַעָּה אִיִּצְאָ⁷ וּמוּלִי אֱלִיָּהּ פִּצְלָהּ
 וְרוּקָה הִטָּאָא עֵנְדֵי רִיִּים בֵּית אֱלִסְגֵּן: 22 חֲתִי גַעְלֵרִיִים בֵּית אֱלִסְגֵּן בִּידֵהּ
 גַּמְיַע אֱלֵאֱסֵאֲרִי אֱלֹדִין פִּי אֱלִסְגֵּן וְגַמְיַע מֵא כֵּאֲנִי יִצְנַעוֹן תָּם הוּ בָּאָן
 יִדְבֵּרָהּ⁸: 23 וְלִים רִיִּים בֵּית אֱלִסְגֵּן יִדְאָ שִׂיא מְנִכּוּרָא⁹ מִמָּא אֱלֹהִים
 מַעָּה וּמָא יַעֲמֵלָהּ אֱלֹהִים מְנַגְחָה:

(1) כִּיִּי י' וְכִפְי' יפתקד = שֵׁם לְכוּ.

(2) כִּיִּי י' וְכִפְי' יערק מַעֲנִי.

(3) כִּיִּי י' וְכִפְי' אֱלִסוּהּ.

(4) פִּי: וְאֵעֵזִי אֱלֹהִים.

(5) פִּי: כִּנְאֻנְבָהָא.

(6) פִּי: אֱלֹדִי פִּיהּ = אִשְׁרֵי כוּ.

(7) רִיִּל גַּם בְּמִקּוֹם הַזֶּה.

(8) תִּיא: בְּמִסְתָּרָה הוּא מְתַעֲבֵר. וְדִאֲבִיעִי: הוּא הִיָּה פִּקֵּד עֲלֵיהֶם.

(9) מַעֲשֵׂה עֵיֶל וְכוּן תִּיא.

תבעתה: 18 קאל מא אלרהן אלדי אעטיך קאלת באתמך ומפתולך ועצאך אלתי פי ירך ואעטאהא דלך ודכל אליהא וחמלת מנה: 19 תם קאמת ומצת פנועת למארהא ענהא ולבסת תיאב חזנהא: 20 ובעת יהודה באלגדי מע צאחבה אלעדלמי ליפתך⁽¹⁾ אלרהן מן יד אלמראה 5 פלם יגדהא: 21 פסאל אהל מוצעהא וקאל להם אין אלממתעה⁽²⁾ אהי⁽³⁾ פי אלמנטרה עלי אלטריק קאלו מא כאנת קט ההנא ממתעה: 22 פרגע אלי יהודה וקאל לה מגדהא ואיצא אהל אלמוצע קאלו מא כאנת ההנא קט ממתעה: 23 וקאל יהודה תאבד דלך⁽³⁾ כילא נכון אזרא קד ארסלת גדיא מן אלמאעו ואת לה מגדהא: 24 פלמא מצת תלתה אישהר אבבר 10 יהודה וקיל לה זנת תמר בנתך והא הי האמל מן אלונא קאל יהודה אברגוהא פתחרק: 25 בינאהא תברג פבעתת להמיהא וקאלת מן אלרגל אלדי לה הדה אלאלאק⁽⁴⁾ מנה אנא המאל תם קאלת אתבת למן הדא אלכאתם ואלמפתולה ואלעצא: 26 פאתבת יהודה וקאל קד צדקת דלך מני⁽⁵⁾ ולדלך⁽⁶⁾ לה אוגהא בשלה אבני ולם יעד איצא 15 אן יואקעהא: 27 ולמא כאן פי וקת ולארהא פאדא בתומין פי בטנהא: 28 פלמא ולדת אברג אהדהמא ידה⁽⁷⁾ פאצדת אלקאבלה קרמוא פעקרתה עלי ידה וקאלת הדא ברג אולא: 29 פלמארד ידה ברג אזהו פקאלת מא אחסן נמוך יא נאמי⁽⁸⁾ ואסמתה⁽⁹⁾ פריין: 30 ובעד דלך ברג אזהו אלדי עלי ידה אלקרמו ואסמתה זרה:

לט

20

1 ויוסף הבט בה מצר פאשתראה פוטיפר לאדם פרעון רי"ם אלסאפין רגל מצרי מן יד אלאלעראב אלדין אהדרוהו אלי תם: 2 פכאן אללה מע יוסף וכאן רגלא מנגהא ואקאם פי בית מולאה אלמצרי: 3 פלמא דאי מולאה אן אללה מעה וגמיע מא יעמלה אללה מנגחה פי ידה: 4 וגד יוסף חטאא ענדה פכדמה וכללה עלי מנולה וגמיע מא לה 25

(1) מלשון פדיון.

(2) "האם היא", בלשון שאלה.

(3) ככ"ו י' חוספו כולת מעואדא ואפשר שצ"ל מעואצא ר"ל יהיה לה מה שבורה תחת הגדי

(4) "המחמרים האלה".

(5) "האמת עמה וזה מוכני" ר"ל המהמדים האלה או ההריון.

(6) "ובשכול זה" ר"ל כי לא נתתיה.

(7) "הוציא אחד מהם את ידו".

(8) תרגם כזה פרצת עליך פריץ מלשון יפרוץ לרוב (ל' ל') ושעם הכתוב: מה יפית

לפרוץ, אתה הפרוץ. ואפשר שרמזו אל דוד שיצא מפרץ עי' ביר פ' פ"ה. ולפי מה שהביא

הראב"ע בשם הגאון תרגם כזה פרצת מלשון פריץ גדר ועליך פריץ מלשון יפרוץ לרוב.

(9) "ותקרא" וכן בפסוק שאח"ז, כלומר המילדת, ולפי צורך לפרש "ויקרא" כמו ויקרא הקורא.

ליעוזה פאבא אן יתעויו וקאל בל אנזל אלי אלטרט ואנא חוין עלי
 אבני¹ תם כבא עליה גדא: ³⁶ ואלמדינון באעוזה פי מעד לפוטיפר
 לאדם פרעון דייס אלסיאפין:

6

לח

- 1 ובאן פי דלך אלוקת איצא הבט יהודה ען אלותה פמאל אלי
 רגל עדלמי אסמה חרה: ² תם ראי יהודה בנת רגל תאגרא² אסמה
 שוע פתוזהא ודבל אליהא: ³ פחמלת וולדת אבנא ואסמתה ער:
⁴ וחמלת איצא וולדת אבנא ואסמתה אונן: ⁵ ועאודת וולדת אבנא
 ואסמתה שלה ובאן יהודה פי כזיב חין ולדתה: ⁶ תם אתלד יהודה
 זוגה לער כברה אסמהא תמר: ⁷ ובאן ער בכר יהודה רדיא ענד אללה
 פאהלבה: ⁸ פקאל יהודה לאונן אדבל אלי זוגה אביך ואבתן בהא³
 ואקס נסלא לאביך: ⁹ פעלם אונן אנה לים אליה ינסב אלנסל פכאן
 אדא דבל אלי זוגה אביה אפסד סבילה עלי אלארין⁴ לילא יגעל נסלא
 לאביה: ¹⁰ פסא ענד אללה מא פעל ואהלבה איצא: ¹¹ פקאל יהודה
 לתמר כנתה אגלסי אדמלה פי בית אביך אלי אן יכבר שלה אבני
 לאנה קאל כילא ימות הו איצא באלותה פמצת וגלסת פי בית אביהא:
¹² תם טאלת אלמדוה ומאתת אבנה שוע זוגה יהודה ותעויו בעדהא
 יהודה וצעד אלי גאוי גנמה הו וחירה צאחבה אלעדלמי אלי תמנת:
¹³ פאכברת תמר וקיל להא הודא חמוך צאעד אלי תמנת ליגז גנמה: ²⁰
¹⁴ פנועת תיאב חונהא ענהא ותגטת באלזמאר ותנקבת בה וגלסת פי
 מנשה⁵ עלי טריק תמנת למא ראת אן קד כבר שלה והי לם תעט
 לה לתבון לה זוגה: ¹⁵ פראהא יהודה והסבהא ממתעה⁶ לאנהא
 כאנת תגטי וגההא: ¹⁶ פמאל אליהא ען אלטריק וקאל אן יסית⁷
 אדבל אליך לאנה לם יעלם אנהא כנתה קאלת מא תעטיני חתי תדבל
 אלי: ¹⁷ קאל אנא אבעת בגדי מן אלגנס קאלת אעטיני רהנא אלי אן

(1) „ארד שאולה ואני אבל על בני“.

(2) תיא: תגרא ובכיו י ובסוי כעאני ושני הפורשים האלה הביא הראבני.

(3) „בעול אותה“.

(4) „השהות רכבו על הארץ“ וכן תיא: ומחבל ארחה על איצא. בכיו ובפי: אפסד דלך עלי

אלארין = השהות זה (תורע) על הארץ.

(5) מבחר: במקום שכל עובר יביט אלוה.

(6) וכן התיק הגאון סלח קדשה למטה וכן בדברים כ”ג י”ט, ורצה לאנור כי לא

חשבה יהודה לזונה ממש כי אם לקדשה.

(7) „אם תרצין“.

קאל לה נעם: 14 קאל אמין אעלם סלאמה אבותך וסלאמה אלגם ורד עלי אלגואב פבעת בה מן עמק חכרא פאתי נאבלם: 15 פוגדה רגל צאלא פי אלצהרא פסאלה מא תטלב: 16 קאל אנא אבותי אטלב אזכרני אלאן אין הם ירעון: 17 קאל אלרגל קד רחלו מן הנא וסמעתהם יקולון נמצי אלי דתן פמצי יוסף ורא אבותה פוגדהם בדתן: 18 פראוה מן בעיד וקבל אן יקרב אליהם אנתאלוה ליקתלוה: 19 פקאלו בעצהם לבעין הודא צאתב תלך אלאחלאם⁽¹⁾ קד גא: 20 אלאן פתעאלו נקתלה ונטרחה פי אחד אלאבאר ונקול וחש רדי אכלה חתי נריה⁽²⁾ מא יבון מן אחלאמה: 21 פסמעהם ראובן וטלב אן ילצה⁽³⁾ מן אדיהם וקאל לא נקתל נפסא: 22 תם קאל להם ראובן לא תספכו דמא אטרחה פי הלא אלכיר אלדי פי אלכר ולא תמדו ידכם אליה לקבל אן ילצה מן ידיהם לירדה אלי אביה: 23 פלמא גא יוסף אלי אבותה סלבוה תונייה תונייה אלדיבאג אלתי עליה: 24 פאבלוה וטרחה פי אלגב וכאן אלגב פארנא לים פיה מא: 25 תם גלסו ואכלו טעאמא פרפעו עיונהם פנטרו פאדא בקאפלה אעראב גאיה מן אלגרש וגמאלהם מחמלה ברטובא ותריאקא⁽⁴⁾ ושאהבלומי⁽⁵⁾ מארין ליחדרו דלך אלי מצר: 26 פקאל יהודה לאבותה מא אלנפע⁽⁶⁾ אן נקתל אבנא ונגטי דמה: 27 תעאלו נביעה ללאעראב וידנא לא תבטש פיה לאנה אבנא כלחמנא פקבלו מנה אבותה: 28 פלמא גאו אלרגאל אלמדינון אלתגאר גדבו יוסף ואצעדוה מן אלגב ובאעוה להם בעשרין דרהמא ואתי בה אלי מצר: 29 תם רגע ראובן אלי אלגב ואדא לים פיה יוסף פזרק תיאבה: 30 ורגע אלי אבותה וקאל אלגלאם לים הו פאנא אלי אין אמעי: 31 תם אבדו תונייה יוסף פזכרו עתודא מן אלמאעו וגמסוהא פי דמה: 32 ובעתו בהא מע מן אתא בהא אלי אביהם⁽⁷⁾ וקאלו הדה וגדנא אתבתהא אלאן הל הי תונייה אבנך אם לא: 33 פאתבתהא וקאל הי תונייה אבני וחש רדי אכלה פריסה אפתרם יוסף: 34 פזרק יעקוב תיאבה ויטד מסחא פי חקויה וחון עלי אבנה איאמא בתיריה: 35 וקאם גמיע בניה ובנאתה

(1) «בעל החלומות האלה»

(2) «נראהו» מכנין הפעיל.

(3) «ויבקש להצילו».

(4) רבניעי: הגאון פי אורו כי הוא הנעשה משבעים וחמשה עקרים

(5) רבניעי: אמר הגאון שהוא הפרי הנקרא כן בלשון ישמעל בתוספת כ"ח ועין

בשרשים לאבן גנאח ש' לזם.

(6) «תועלת» ובכ"י י' ובס': אלטמע = רוח. ועי' רבניעי.

(7) «וישלחה עם איש אשר הביא אותה אל אביהם» עי' רבניעי.

אלמאביין ואסם קריתה עוית: 36 תם מאת הדרד ומלך בעדה שמלה
 מן משרקה: 37 תם מאת שמלה ומלך בעדה שאול מן רחבת אלואדי: 1
 38 תם מאת שאול ומלך בעדה בעל חנן בן עכבור: 39 תם מאת בעל
 חנן בן עכבור ומלך בעדה הדרד ואסם קריתה פעו ואסם זוגתה מהויטבאל
 אבנה ממרד אבנה סאבך אלדהב⁽²⁾: 40 האולי אסמא צנאדיד עשו 5
 לעשארדהם פי מואצעהם באסמאיהם תמנע צנדיד ועלה צנדיד ויתת
 צנדיד: 41 ואהליבמה צנדיד ואלה צנדיד ופינן צנדיד: 42 קנו צנדיד
 ותימן צנדיד ומבער צנדיד: 43 ומגדאל צנדיד ועירם צנדיד האולי
 צנאדיד אלאחריון פי מסאבנהם פי בלד הוזהם הו עשו אבו אלאחריון:

לו

10

1 וסבן יעקוב פי בלד סבנא אביה פי בלד כנעאן: 2 והלא ירח
 תאלוד יעקוב למא כאן יוסף אבן סבע עשרה סנה וכאן ירעי מע
 אבותה אלגנם וכאן נאשיא מע בני בלהה⁽³⁾ ומע בני זלפה נסוה אביה
 אתי יוסף כשנאעה רדיה⁽⁴⁾ ענהם אלי אביהם: 3 וכאן אסראיל יחב
 ווסף אכתר מן גמיע בניה לאנה אבן שיזובה לה פאנע לה תוניה⁽⁵⁾ 15
 דיבאנ: 4 ולמא דאו אבותה אן אבאהם יחבה אכתר מן גמיעהם
 שנה ולם יטוקו אן יסלמו עליה⁽⁶⁾: 5 תם אן יוסף ראי רויא פאבבר
 אבותה כהא פאודאדו איצא שנאה לה: 6 או קאל להם⁽⁷⁾ אסמעו אלאן
 הדה אלרויא אלתי ראיתהא: 7 כאנא נגרו גרוזא פי אלצהרא וכאן
 גרזתי וקפת תם אנתצבת וכאן גרוזם תחיט כהא ותסגד להא: 20
 8 וקאלו לה אבותה אמלכא תמלך עלינא או סלטאנא תתסלט עלינא
 ואודאדו איצא שנאה לה עלי אהלאמה ועלי בלאמה: 9 וראי איצא
 רויא אברי פקעהא עלי אבותה פקאל הודא ראית רויא וכאן אלישמם
 ואלקמר ואחד עשר כוכב תסגד לי: 10 פקינ עלי אביה ועלי אבותה
 פוגר בה אביה וקאל לה מא הדה אלרויא אלתי ראיתהא הל נני אנא 25
 ואמך ואזותך פנסגד לך עלי אלארין: 11 והסדה אבותה ואבוה הפט
 בלאמה: 12 תם מצו אבותה לירעו גנם אביהם פי נאבלם: 13 פקאל
 אסראיל ליוסף הודא אבותך ירעון פי נאבלם תעאל אבעת כך אליהם

(1) פ: אלפראת.

(2) ראביע: והגאון אטר צורף זהב. וכי יי כמשמעו: מא אלדהב.

(3) "הוא גדל עם בני בלהה".

(4) ר"ל בעשיהם הרעוב.

(5) כפי: ככל הפרשה גבה.

(6) לשאול בשלומי.

(7) "מפני שאמר להם".

מלכה אלדי מלך פי בלד כנעאן פמצי אלי בלד גזרה¹ מן קבל יעקוב
 אליה: 7 לאן סרחהם כאן אבתד מן אן יקומא גמיעא ולם ימק בלד
 סכנאהמא אן יחמלחמא מן קבל מואשיהמא: 8 פסכן עשו אלדי הו
 אלאחמרין פי גבל שעיר: 9 והלא שרה תאלד עשו אבו אלאחמרין
 5 פי גבל שעיר: 10 הדה אסמא בני עשו אליפו אבן עדה וזגתה רעואל
 אבן בשמת וזגתה: 11 וכאן בני אליפו תמן אומר צפו וגעתם וקנו:
 12 וכאן תמנע אמה לאליפו בן עשו פולדת לה עמלק האולי בני עדה
 וזגה עשו: 13 והאולי בני רעואל נחת וזרה שמה ומוה האולי כאנו
 בני בשמת וזגה עשו: 14 והאולי כאנו בני אהליבמה אבנה ענה
 10 אבנה צבעון וזגה עשו וולדת לה יעיש ויעלם וקרח: 15 והאולי צנאדיד
 בני עשו בני אליפו בכרה תימן צנדיד ואומר צנדיד וצפו צנדיד וקנו
 צנדיד: 16 וקרח צנדיד וגעתם צנדיד ועמלק צנדיד האולי צנאדיד
 אליפו פי בלד אדום האולי בני עדה: 17 והאולי צנאדיד רעואל בן
 עשו נחת צנדיד וזרה צנדיד ושמה צנדיד ומוה צנדיד האולי צנאדיד
 15 רעואל פי בלד אדום והם בני בשמת וזגה עשו: 18 והאולי בני אהליבמה
 וזגה עשו יעיש צנדיד ויעלם צנדיד וקרח צנדיד האולא צנאדיד
 אהליבמה אבנה ענה וזגה עשו: 19 האולי אלפמסח בני עשו והאולי
 אלאבר צנאדידהם² והם אלאחמרין: 20 והאולי בני שעיר אלהורין
 סכאן אלבלד לומן ושובל וצבעון וענה: 21 ודישון ועצה ודישן האולי
 20 צנאדיד אלהורין בני שעיר פי בלד אדום: 22 וכאנו בני לומן הדי
 והימם ואצתה תמנע: 23 והאולי בני שובל אלון ומנחת ועיבל שפו
 ואונם: 24 והאולי בני צבעון ואיה ואנה הו ענה אלדי רכב אלבגאל³
 פי אלבר חין כאן דעא חמר צבעון אביה: 25 האולי בני ענה דישן
 ואהליבמה אבנה ענה: 26 האולי בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וברן:
 25 27 האולי בני אצב בלהן וועון ועקן: 28 האולי בני דישן עוין וארן:
 29 והאולי צנאדיד אלהורין לומן צנדיד שובל צנדיד צבעון צנדיד ענה
 צנדיד: 30 ודישון צנדיד ואצר צנדיד ודישן צנדיד האולי צנאדיד
 אלהורין פי בלד שעיר: 31 והאולי אלמלק אלדין מלכו פי בלד אדום
 קבל אן ימלך מלך לבני אסראיל: 32 ומלך באדום בלע בן בעור
 30 ואסם קריתה דנהבה: 33 תם מאת בלע ומלך בדלה יובב אבן זרה מן
 בערה: 34 תם מאת יובב ומלך בעדה חוישם מן ארץ אלימן: 35 תם
 מאת חוישם ומלך בעדה הדר בן כרד אלצארב אלמדינין פי ציעה

(1) «אל ארץ אחרת» וכן ת"א.

(2) «אלה חמשת בני עשו ואלה האחרים אלופיהם».

(3) ראביע: ויאמר הגאון שהם פרדים ופי' מצא הרמב"ם.

יעקוב לא יסמי אבדא יעקוב פקט¹ אלא אסראיל פסמאה איצא אסראיל: 11 תם קאל אללה לה אנא אלמאיק אלכאפי אנם ואכתר אמא מן בעד גוק אלמס תכון מנד² ומלוך מן צלבך יפרגון: 12 ואלבלד אלדי אעטיתה לאברהים ואסחק לך אעמיה ולנסלך מן בעדך: 13 תם ארתפע ענה נור אללה פי אלמוצע אלדי כאטבה: 14 פנצב יעקוב 5 נצבה פי אלמוצע אלדי כאטבה אללה נצבה הגארה ורש עליה מואגא ועב עליהא דהנא: 15 וסמא יעקוב דלך אלמוצע אלדי כאטבה אללה תם בית אל: 16 תם רחלו מן בית אל ובקי להם מיל³ מן אלמריק לידכלו אלי אפרת פולדת רחל ועעב ולאדהא: 17 פלמא צעב ולאדהא קאלת להא אלקאבלה לא תכאפי פאן הדא לך אבן: 18 פענד כרוג 10 נפסהא ודי מיתה אסמתה אבן תרחי ואבוה אסמאה בנימין: 19 תם מאתת רחל ודפנת פי טריק אפרת הי בית להם: 20 ונצב יעקוב דכה עלי קברהא הי תסמי נצבה קבר רחל אלי אליום: 21 תם רחל אסראיל ומד כבאה מן הנאך מן מגדל עדר: 22 פלמא סכן דלך אלבלד מצי ראובן פצאגע בלהא אמא אביה פסמע אסראיל פצארו בנו יעקוב 15 בבנימין⁴ אתני עשר: 23 בנו לאה בכר יעקוב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבלון: 24 בנו רחל יוסף ובנימין: 25 ובנו בלהא אמא רחל דן ונפתלי: 26 ובנו זלפה אמא לאה גד ואשר האולי בנו יעקוב אלדין ולדו לה פי פדן ארם: 27 תם גא יעקוב אלי אסחק אביה ממרא קדיה ארבע הי חברא אלתי סכן פיהא אברהים ואסחק: 20 28 פכאן עמר אסחק מאיה סנה ותמאנין סנה: 29 תם תופי אסחק ומאת ואנצם אלי קומה שיך קד שבע מן אלעמר ודפנה עישו ויעקוב אבנאה:

לו

1 והדא ישרה תאליד עישו הו אדום: 2 עישו קד תווג כנסא מן כנאת כנעאן עדה אכנה אלון אלחת¹ ואהליבמה בנת ענה אכנה 25 צבעון אלהי: 3 וכשמת אכנה אסמאעיל אבת נביות: 4 פולדת עדה לעשו אלום וכשמת ולדת רעואל: 5 ואהליבמה ולדת יעיש ויעלם וקרה האולי בנו עשו אלדין ולדו פי בלד כנעאן: 6 תם אכד עשו נסאה ובנהא וכל נפם מן אלה ומאשיתה וסאיר בהאימה וסאיר

(1) עיין למעלה ער 61 הערה 8.

(2) «גוי יצא סכך אחרי קתל הגוים», מוסב על כנעמין שגולד אחרי יתר השבטים.

(3) עיין ב"ר פ' ט"ב.

(4) עיי תשובות דוגש סימן 93 ושפת יתר סימן 79 שכתבו בשם הגאון כי כ"ף מלת

«כברת» הוא כי הדמיון ולפי זה צ"ל «כסיל» במקום «מיל» ועיין ראביע

(4) «עיי בנימין».

אלקום עלי אן יקימו מענא ונציר אמר ואחדה באן נכתתן כל רגל
כמא הם מכתנן: ²³ ומואשיהם¹ ובהאימהם וסאיר מלכהם אנמא הי
לנא עדא אן נטאבקהם עלי הדא ויקימון מענא: ²⁴ פקבל מן המור
ומן שכס אבנה כל מן כרג מן באב קריתה פאכתתן כל רגל מנהם:
²⁵ פלמא כאן פי אליוס אלתאלת והם ואגעון אבד־שמעון ולוי אכוא
דינה כל רגל סיפה פדכלא עליהם והם מטמאנון פקתלא כל דבר:
²⁶ והמור ושכס אבנה קתלהמא כחד אלסיף ואכדא דינה מן בית שכס
וכרגא: ²⁷ ובנו יעקוב דכלו עלי אלצרעי וגנמו מא פי אלקרית כמא
נגסו אתהם: ²⁸ גנמהם ובקרהם וחמיריהם ומא פי אלקרית ומא פי
¹⁰ אלצואע אכדוה: ²⁹ וגמיע אתאתהא ואטפאלהם ונסאיהם סבוהא
וגנמוהא וסאיר מא פי אלמנאזל: ³⁰ פקאל יעקוב לשמעון ולוי קד
פצחתמאני ואפסדתמא חאלי מע אהל אלבלד ואלכנעאניין ואלפריוזין
ואנא פי רהט די אחצא פיגתמעון עלי ויקתלוני פאנפד אנא ואלוי:
³¹ קאלא אכואניה יצנע אתנא:

לה

15

1 תם קאל אללה ליעקוב קם פאצעד אלי בית אל וקם תם ואצנע
תם מדבחה ללטיאיק אלמתגלי לך פי הרבך מן ידי עישו אכיד: ² פקאל
יעקוב לאלה ולמן מעה אנועו מעבודאת אלגרבא אלתי פי מא בינכם
ותטהרו ואבדלו תיאבכם: ³ ונקום ונצעד אלי בית אל ונצנע תם
²⁰ מדבחה ללטיאיק אלמגיבני פי יום שדתי וכאן מעי פי אלטריק אלדי
סלכתה: ⁴ פאעשו יעקוב גמיע מעבודאת אלגרבא אלתי כאנת מעהם
ואלאשנפה אלתי פי אדאנהם פדפנהא יעקוב תחת אלכטמה אלתי
ענד² נאבלם: ⁵ תם רחלו פכאן רעד אללה עלי אהל אלקרית אלתי
חואליהם ולם יכלבו ורא בני יעקוב: ⁶ חתי גאי¹ יעקוב אלי לוז אלתי
²⁵ פי בלד כנעאן הי בית אל הו ואלקום אלדי מעה: ⁷ ובנא תם מדבחה
ודעי פי אלמוצע בית אל אלי אלטיאיק² לאן תם תגלא לה אללה פי
הרבה מן בין ידי אניה: ⁸ תם מאתת דבורה דאיה רבקה פדפנת
אספל מן בית אל תחת אלמרג פסמאה מרג אלבכא: ⁹ תם תגלי
אללה ליעקוב איצא פי מגייה מן פדן ארם פבארבה: ¹⁰ וקאל לה אסמך

(¹) בכיו י: סרחהם מואשיהם = רכושם ומקניהם.

(²) בכיו י ובפ': בחצרת.

(³) "ושבו הערים".

(⁴) "עד אשר בא".

(⁵) "וקרא במקום (והוא) בית אל אל האל".

סאלמא אלי קריה נאבלס אלתי פי בלד בנעאן פי מגיה מן פדן ארם
פגול קבאלה אלקריה: 19 פאבתאע הדיקה אלציעה אלתי צרב תם
זבאה מן ידי בני חמור אבי שכם במאיה נעגה: 20 ונצב תם מדבחה
ודעא אמאמה באסם אלטאיך אלאה אסראיל²:

לד

5

- 1 תם זרגת דינה אבנה לאה אלתי ולדתהא ליעקוב לתנטר אלי
בנאת אהל אלבלאד: 2 פראהא שכם בן חמור אלחוי שרוף אלבלד
פאלדהא וצאנעהא ואתאהא: 3 ותעלקת נפסה בדינה בנת יעקוב
ואחבהא ודראהא: 4 וקאל שכם לחמור אביה זדהא לי זוגה:
5 וסמע יעקוב אנה קד נגס דינה בנתה וכן בנה מע מאשיתה פי 10
אלצהרא פאמסך יעקוב אלי מגיהם: 6 תם זרג חמור אבו שכם אלי
יעקוב ליבלמה פי דלך: 7 ובנו יעקוב גאו מן אלצהרא כמא סמעו
פאנתם אלקום ואשתד עליהם גרא לאנה קד צנע זסאסה באסראיל
אד צאנע בנת יעקוב ובלדך לא יצנע: 8 פבלמהם חמור קאילא שכם
אבני קד שגפת נפסה באבנתכם פאעטוהא לה זוגה: 9 וצאהרונא 15
אעטונא בנאתכם ולדו בנאתנא: 10 ואקימו מענא הודא אלבלד בין
ידיכם אגלסו ואתגרו פיה וחווזה: 11 וקאל שכם איצא לאביהא
ולאבותהא אגד הטא ענדכם ומא תקולון לי אעטיכם: 12 בלרו עלי
גרא מן אלמהר ואלאעטא אעטיכם כמא תקולון לי ואעטוני אלגאריה
זוגה: 13 פאגאבוהמא בנו יעקוב במכר קאילין כמא נגס דינה אבתהם: 20
14 וקאלו להמא לא נטיק אן נצנע הדיא אלאמר אן נעטי אבתנא לרגל
לה קלפה לאנה עאר עלינא: 15 לבנא בלה נטאבקם³ אן צרתם
מתלנא ואתתן מנכם כל רגל: 16 נעטיכם בנאתנא ותזוגנא בנאתכם
ואקמנא ענדכם וצרנא אמיה ואחדה: 17 ואן לם תקבלו מנא אן
תבתנו אדנא אבתנא ומצינא: 18 והסן כלאמהם ענד חמור ושכם 25
אבנה: 19 ולם יזכר אלגלאם אן יצנע דלך אלאמר לאנה מריד אבנה
יעקוב והו אכרם מן גמיע בית אביה: 20 פלמא דבל חמור ושכם אבנה
אלי קריתהמא זאטבא אהלהא קאילין: 21 האולי אלקום מסאלמון
לנא אן יגלסו פי אלבלד ויתגרין פיה והודא הו ואסע אלאמאבן⁴ בין
ידיהם ואן נתווג אבנאתהם ונזוגהם בנאתנא: 22 לכן בלה יטאבקונא 30

(1) «כמא טלאים» וכן ת"א.

(2) «ויקרא לפני המוכח בשם אל אלהי ישראל», הביא הראב"ע בשם הגאון שקרא אל השם.

(3) פי: טאריכס.

(4) ר"ל והארץ יש לו הרבה מקומות, עיין ראב"ע.

פניאל קאילא אני ראית מלאך אללה מואגהה ותללצת נפסי: 32 פלמא
עבר פניאל אשרקת לה אלשמס וכאן¹ יטלע מן ורכבה: 33 ולדלך
לא יאכלו בנו אסראיל ערק אלנסא אלדי מע חק אלוך אלי הדא
אליום למא דנא מן חק ורך יעקוב בערק אלנסא:

לג

5

1 תם רפע יעקוב עיניה פנטר פאדא בעשו מקבל ומעה ארבע
מאיה רגל פפרק:אלאולאד עלי לאה ועלי רחל ועלי אלאמתין: 2 וציר
אלאמתין ואולאדהמא אולא תם לאה ואולאדהא בעדהם תם רחל ויוסף
בעדהם: 3 והו תקדמהם פסגד עלי אלארץ סבע מראת אלי אן דנא
10 מן אניה: 4 פהאצר עשו תלקאה פעאנקה ואנכב עלי ענקה פקבלה
ובכיא: 5 פרפע עיניה פנטר אלנסא ואלאולאד פקאל מן הולא
מנך קאל אולאדי אלדין רזקהם אללה לעבדך: 6 פתקדמתא אלאמתאן
ואולאדהמא וסגדו: 7 תם תקדם לאה ואולאדהא פסגדו וכעד דלך
תקדם יוסף ורחל פסגדא: 8 תם קאל למא² לך גמיע אלעסכר אלדי
15 פאניתה קאל לאגד הטא ענד סידי: 9 קאל עשו מוגוד לי אכתר מן
דלך³ יא אבי יבן לך מא לך: 10 קאל יעקוב לא יא סידי אן וגדת
חטא ענדך אקבל הדיתי מן ידי פאני קד ראית וגהך כנטר וגה
אלאשראף⁴ פארץ עלי: 11 ואקבל ברכתי אלתי גבת לך פאן אללה
קד ראפני ומוגוד לי אכתר מן דלך⁵ פאלה עליה חתי קבלהא:
20 12 תם קאל נרחל ונמיץ ואסיר מעך: 13 קאל לה סידי יעלם אן
אלאולאד רצעה ואלגנס ואלבקר מרצעאת ענדי פאן כדדתהא יומא
ואחדא תמאות כתיר מנהא⁶: 14 יתקדם סידי בין ידי עבדה ואנא
אסוקהם ריודא לאגל אלמלך⁷ אלדי מעי ומן אגל אלאולאד אלי אן
אני אלי סידי אלי אלשראה: 15 קאל עשו אכלף מעך מן אלקום אלדי
25 מעי קאל למא דא וגדת הטא ענד סידי: 16 פרגע עשו פי דלך אליום
אלי טרויקה אלי אלשראה: 17 ורחל יעקוב אלי סכות פכנא לה ביתא
ולמאשיתה צנע ערשא ולדלך אסמי אלמוצע סכות: 18 תם דכל יעקוב

(1) בכי י' ובפי' נוסף פה: אלי וקתה דאך = עד היום ההוא.

(2) תרגם מי כמו למה.

(3) "רב מזה".

(4) ת"א: אפי רברביא.

(5) תרגם פה מלת כל כמו מלת רב בפסוק ט'.

(6) "אם אכבוד עליהם יום אחד רובם יהיו כמתים".

(7) "בגלל המקנה".

צאר לי עסכראן⁽¹⁾: 12 פל'צני מן יד אזי מן יד עשו פאנני אזאפה
 כילא יאתי פיקתלני⁽²⁾ אלאם מע אלבנין קסאוה⁽³⁾: 13 ואנת קלת אני
 אחסן אליך ואציר נסלך ברמל אלבחר אלדי לא יחצא מן כתרה:
 14 תם באת תם תלך אללילה ועול ממא גא בה מעה הדיה לעשו
 אזיה: 15 מאיתי ענו עשרין תיסא ומאיתי רכלה עשרין כבשא: 5
 16 תלתין נאקה מרצעה מע אולאדהא ארבעין בקרה עשרה תיראן
 עשרין אתאנא עשרה גחאיש: 17 ואעטי דלך ביד עבודה קטיעא
 קטיעא עלי הדה וקאל להם תקדמוני ועירו פרגה בין קטיע וקטיע:
 18 ואמר אלאול קאילא אן פאגאך עשו אזי וסאלך קאילא למן אנת
 ואלי אין תמצי ולמן הדא אלדי בין ידיך: 19 פקל לעבדך לעקוב הי 10
 הדיה מבעותה לסדי עשו והודא הו איצא וראנא: 20 ואמר אלתאני
 ואיצא אלתאלת ואיצא אסיר אלמאצין מע אלקטוע קאילא מתל הדא
 אלקול תקולון לעשו אדא ואפיתמוה: 21 וקולו איצא הודא עבדך יעקוב
 וראנא לאנה קאל אתרצאה אולא באלהדיה אלמתקדמה בין ידי ובעד
 דלך אנטר אלי וגהה לעלה ישפעני: 22 פתקדמת אלהדיה בין ידיה 15
 ובאת הו תלך אללילה פי אלעסבר: 23 וקאם תלך אללילה פאכד
 זוגתיה ואמתיה ואחד עישר אבנא לה פעבר מעבר⁽⁴⁾ יבק: 24 תם
 אנדהם פעבר בהם אלוואדי ועבר בגמיע מא לה: 25 ובקי יעקוב פי דלך
 אלגאנב⁽⁵⁾ וחדה פצארעה אלמלאך⁽⁶⁾ אלי מטלע אלפג⁽⁷⁾: 26 פלמא ראי
 אנה לם יטקה דנא מן חק ורבה פואל חק ורך יעקוב פי מצארעתה 20
 מעה: 27 ולמא טלע אלפג⁽⁷⁾ קאל לה אטלקני קאל לא אטלקך דון
 אן תבארכני: 28 קאל לה מה אסמך קאל יעקוב: 29 קאל לא יסמי
 אסמך אבדא יעקוב פקט⁽⁸⁾ אלא אסראיל לאנך תראסת⁽⁹⁾ ענד אללה
 וענד אלנאם וטקת דלך: 30 תם סאלה יעקוב פקאל לה אזכרני אסמך
 קאל וסא סואלך ען אסמי ולמא בארכה תם: 31 סמי⁽¹⁰⁾ יעקוב אלמוצע 25

(1) בקי: צארתי לי אסכרון ר"ל המקל נהית לי לשתי מחנות.

(2) פי: פיקתל בן טעו מן אלמסחאה = ויכה את אישר עמי מן האמות.

(3) "באכוריות".

(4) פי: גויה.

(5) "בעבר הזה".

(6) כבי י: רגל עיני בלקוטים.

(7) "וכאשר עלה השחר".

(8) "בלבד" ר"ל שיקרא יעקב וישראל ועיני לטטה שמות וי גי. ורכנו בחיי מביא

הפירוש הזה בשם רבינו הננאל.

(9) עיני הרגום אונקלוס.

(10) "ואהרי אשר ברך אותו יש קרא" וגו'.

אֲזַמְעוּ הַגְּאָרָהּ פִּזְמְעוּ הַגְּאָרָהּ וְנַעֲבֹהָא רְגִמָּא וְאִכְלוּ תַּם טַעַמָּא פּוֹקְהָא:
 47 וּסְמָאָה לְבָן רְגִם אֲלִשְׁהֶאֱדָהּ וַיַּעֲקֹב סְמָאָה בְּאֲלַעֲבְרָאנִיהּ גִּלְעָד:
 48 וְקָאֵל לָהּ לְבָן הָדָא אֲלִרְגִם שְׂאֵהָד בִּינִי וּבִינְךָ אֲלִיּוֹם וּלְדִלְךָ סְמָאָה
 אֲלִרְגִם אֲלִשְׂאֵהָד: 49 וּסְמָאָה אֲלִהֲגָרִי אֲלִמְטַלַּע אֲדָ קָאֵל יִטְלַע אֲלֵלָהּ בִּינִי
 5 וּבִינְךָ פִּאנָא נְנִסְתֵּר כָּל אִמֵּר מִן צִאחְבַּהּ⁽²⁾: 50 אֲלֵא תַעֲדֹב בְּנִאֲתִי⁽³⁾
 וְלֹא תִתְכַד עֲלִיהֶן נִסְאָא לִים מַעֲנָא אֲנִסְאָן גְּרִיבִי⁽⁴⁾ אֲנִטֵּר אֲלֵלָהּ שְׂאֵהָד
 בִּינִי וּבִינְךָ: 51 וְקָאֵל לְבָן לַיַּעֲקֹב הָדָא אֲלִרְגִם וְהָדָא אֲלִנְצַבָּה אֲלִתִּי
 סְדוּתִי⁽⁵⁾ בְּהָא בִּינִי וּבִינְךָ: 52 הָדָא אֲלִרְגִם שְׂאֵהָד וְאֲלִנְצַבָּה שְׂאֵהָדָהּ עֲלִי
 אֲלֵא אֲגִזוּחְמָא אֲלִיךָ וְעֲלִיךָ אֲלֵא תִגְזוּחְמָא אֲלִי לִשְׂרִי: 53 אֲלֵאָה אֲבֵרְהִים
 10 וְאֲלֵאָה נַחֲוֹר יַחֲכֵם פִּי מָא בִּינְנָא הוּא אֲלֵאָה אֲבִיהֶמָּא⁽⁶⁾ וְחִלְף יַעֲקֹב בַּפּוּעַ
 אֲבִיהָ אֲסַחֲקִי: 54 תַּם דְּבַחַת יַעֲקֹב דְּבַחַת פִּי אֲלִגְבַּל וְדַעֲי בַּאֲצַחְאָבָה אֵן
 יֵאֲכְלוּ טַעַמָּא פִּאֲכְלוּ טַעַמָּא וּבִאֲתוּ פִּי אֲלִגְבַּל:

לב

1 פִּאֲדִלְגַּ לְבָן בְּאֲלִגְדָּאָהּ פִּקְבֵּל בְּנִיה וּבְנִאֲתָה וְדַעֲי לַהֵם תַּם מִצָּא
 15 לְבָן וְרַגַּע אֲלִי מוֹצְעָה: 2 וַיַּעֲקֹב מִצָּא אֲלִי טְרִיקָה וּפִאֲגִאֲתָה מְלֵאִיבָהּ
 אֲלֵלָהּ: 3 פִּקְאֵל יַעֲקֹב לְמָא רֵאָהֵם הָדָא עֲסַכְר אֲלֵלָהּ וּסְמָא דִּלְךָ
 אֲלִמוֹצַע דָּא אֲלַעֲסִכְרִין: 4 תַּם בַּעַת יַעֲקֹב בְּרַסְל בִּין יִדִּיהָ אֲלִי עִשׂו
 אֲזִיָּה אֲלִי בְּלַד אֲלִשְׂרָאָהּ בְּלַד אֲדוּם: 5 וְאוּצִאֲהֶם קָאִילָא כְּדָא קוּלוּ
 לְסִידִי לַעֲשׂו כְּדָא קָאֵל עֲבַדְךָ יַעֲקֹב מַעַ לְבָן סַכְנַת פִּתְאֲבֵרַת אֲלִי
 20 אֲלֵאָן: 6 וְצִאֵר לִי בִקֵּר וְחִמִּיר וּגְנִם וְעֵבִיד וְאִמָּא וּבַעֲתַת אֲכַכְר סִידִי לֵאגֵד
 חִטָּא עֲנִדְךָ: 7 פִּרְגַּע אֲלִרְסֵל אֲלִי יַעֲקֹב קָאִילִין צִרְנָא אֲלִי אֲבִיךָ עִשׂו
 פִּאֲדָא בַּה מְאִיץ תִּלְקָאָךְ וּמַעָּה אֲרַבַּע מְאִיָּה רַגְלִי: 8 פִּצְאָךְ יַעֲקֹב גְּדָא
 וְצִאָךְ בַּה אֲלֵאֲמֵר פִּקְסִם אֲלִקוּם אֲלִדִּין מַעָּה וְאֲלִגְנִם וְאֲלִבְקֵר וְאֲלִגְמָאֵל
 עֲלִי עֲסַכְרִין: 9 קָאֵל אֵן גָּא עִשׂו אֲלִי אֲלַעֲסַכְר אֲלִוְאָחַד פִּאֲהִלְכָה כֹּאֵן
 25 אֲלַעֲסַכְר אֲלִבְאָקִי פִּלִּיתָא: 10 תַּם קָאֵל יַעֲקֹב יֵאָ אֲלֵאָה גְּדִי אֲבֵרְהִים
 וְאֲלֵאָה אֲבִי אֲסַחֲקִי אֲלֵלָהּ אֲלִדִּי קָאֵל לִי אֲרַגַּע אֲלִי בְּלַדְךָ וְאֲלִי מוּלְדְךָ
 וְאֲחַסֵּן אֲלִיךָ: 11 אֲנָא אֲקָל מִן אֲסַתְחַקָּאָךְ גְּמִיעַ אֲלִפְצֵל וְאֲלֵאֲחַסֵּאָן
 אֲלִדִּי צִנְעַתָּה מַעַ עֲבַדְךָ לֵאנִי בַּעֲצָאִי עֵבֵרַת הָדָא אֲלֵאֲרִדֵּן וְאֲלֵאָן סְקֵד

(1) „ויקרא את האבן” ובכ”י י’ חסרות אלו המלות.

(2) עיין ראב”ע.

(3) ר”ל אחר שנסתר איש מרעהו יצף ה’ שלא תענה. ראב”ע: אמר הגאון פירושו אם

לא תשכב עם נשיך וכדאי ראה זאת בכאור הגאון. ועי’ יומא ע”ז ע”א.

(4) „איש נכרי”.

(5) בכ”י י’: זדות.

(6) „הוא אלהי אבי שניהם”, כלומר אלהי תרח.

בנאתי כאלסביאת באלסיף: 27 ולם אתפית פאנצרפת ובתמתני ולם תלברני פכנת אשיעך בפרה וגנא ודפוף וטנאבור: 28 ולם תדעני⁽¹⁾ אן אקבל בני ובנאתי אלאן קד גהלת פי מא צנעת: 29 ומוגוד טאקה פי ידי אן אצנע בכס ירדא לולא אן אלאה אביכס אלבארחה קאל לי אהדר לך אן תכלם ליעקוב מן ביר אלי שר: 30 ואלאן מצית מציא 5 אד אשתקת אלי בית איכך פלם סרקת מעבודי: 31 פאגאב יעקוב וקאל ללבן לאני תלופת וקלת בילא תנצבני עלי בנאתך: 32 וענר מן יוגד מעבודך לא יחוי חדא אצחאכנא אתבת מא לך ענרו וזדה ולם יעלם יעקוב אן החל אנפתה: 33 פדבל לבן זבא יעקוב זבא לאה זבא אלאמתין ולם יגד שיא תם זרז מן זבא לאה פדבל אלי זבא החל: 10 34 והחל קד אנדת אלתמתאל וצידתה פי קתב אלגמל וגלסת פוקה פלם לבן גמיע אלזבא ולם יגד שיא: 35 פקאלת לה לא ישתד עלי סידי פאני לא אטיק אן אקום מן בין ידיך אד סביל אלנאס קד ערץ לי פפתיש ולם יגד אלתמתאל: 36 פאשתד דלך עלי יעקוב וזאצם לבן ואגאבה וקאל לה מא גרמי ומא זטאי אד רהקתני: 37 וקר גססת גמיע 15 אניתו מא וגדת מן גמיע אניה ביתך צידה ההנא חדא אצחאבי ואצחאבך וויבונא בה עלי אלבדל⁽²⁾: 38 חדא לי עשרון סנה מעך רזאלך וענווך⁽³⁾ לם תתכל ומן כבאש גנמך לם אבל: 39 ופריסה לם אדפע אליך ומא אסתהלבתהא מן ידי תטלבהא⁽⁴⁾ כדדת נהארא ולילא⁽⁵⁾: 40 ובנת פי אלנהאר תחרקני אלסמום ואלגלוד פי אלליל ונפר נומי ען עיני: 20 41 חדא לי עשרון סנה פי מנולך זדמתך מנהא ארבע עשרה סנה בבנתך וסת סנין פי גנמך פבדלת אגרתו עשרה אעדאד: 42 לולא אלאה אבי אברהים ופוע אסחק כאן לי עונא⁽⁶⁾ לקד כנת אטלקתני פארגא לצעפי ולתעב כפי נטר אללה ווכך אלבארחה: 43 פאגאבה לבן וקאל אלאולאד אולאדי ואלבנאת בנאתי ואלגנם גממי וגמיע מה תראה 25 פהו לי פמא עסי אן אצנע אליום בבנאתי או באולאדהן אלדין ולדין: 44 ואלאן תעאל נעהד עהדא אנא ואנת יכון שאהדא ביני ובינך: 45 פאגד יעקוב הגרא ורפעה נצבה: 46 תם קאל יעקוב לאצחאבה

(1) פי: הרני.

(2) ר"ל וביחו כזה אותי או אותך.

(3) פי: ומואעוך.

(4) "מה שאבדתי מן הצאן הקשטו מירי" וקרום לזה הרגום אונקלוס: רחוק שיני

למיננא בני את בני לה.

(5) "עמלתי כיום ובלילה", וקרום לזה הרגום אונקלוס: נטרות כיטמא ונטרות כלילא.

והנש בתשבותיו כי 13 השיג על הגאון.

(6) "לעורה".

אני כדמתה בזמיע קֹותי: 7 ואבוכן סבר בי וכדל אגרתו עשרה אעדאד
 ולם ידעה אללה אן יסי בי: 8 אן קאל כדא יבון אגרך מנקטֵה ולד
 גמיע אלגנס כדאך ואן קאל מהגלה ולד גמיע אלגנס כדאך:
 9 פאפאד¹) אללה מן גנס אביבן ואעטאני: 10 ולמא באן וקת והאם
 5 אלגנס רפעת עיני פראית פי אלמנאם פבאן אלתיוס אלצאעדה
 עלי אלגנס מהגלה ומנקטֵה ובלנגיֵה²): 11 תם קאל לי מלאך
 אללה פי אלחלם יא יעקוב פקלת לבוך: 12 קאל ארפע עיניך
 ואנטר גמיע אלתיוס אלצאעדה עלי אלגנס מהגלה ומנקטֵה ובלנגיֵה
 פאני קד ראת גמיע מא לבן צאנע לך: 13 אנא אלטאיאק אלמבשרך³)
 10 פי בית אל אלדי מסחת תם אלנעבה ונדרת לי תם אלנדר ואלאן קם
 פאברג מן הדא אלבלד וארגע אלי בלד מולדך: 14 פאצבתא רחל ולאה
 וקאלתא לה הל בקי לנא נעיב או נהלה פי בית אבינא: 15 אלא אן
 כאלגרבא חסבנא ענדה ובאנה באענא ואכל תמננא⁴): 16 אמא גמיע
 אלגנא אלדי אפאדה אללה⁵) מן קבל אבינא הו לנא ולכנינא ואלאן
 15 גמיע מא קאל אללה לך אצנעה: 17 פקאם יעקוב וחמל בניה ונסאה
 עלי אלגמל: 18 וסאק גמיע מאשיתה וגמיע סרהה אלדי מלכה ומע
 מאשיתה סאיר מלכה אלדי מלכה⁶) פי פדן ארם ליגי אלי אסחק אביה
 אלי בלד כנעאן: 19 ובאן לבן קד מצא ליגיֵה גנמה פאצפת⁷) רחל
 אלתמתאל⁸) אלדי לאביהא: 20 ובתם יעקוב סדה ען לבן אלארמני אד
 20 לם יזברה באנה מנערף⁹): 21 פאנערף הו וגמיע מאלה וקאם ועבר
 אלפראת וגעל קצדה גבל גרש: 22 פאצבר לבן פי אליוס אלתאלת
 אן אנערף יעקוב: 23 פאבד אצהאבה מעה ובלכה מסיר סבעהֵה איאם
 ולחקה פי גבל גרש: 24 פגא מלאד אללה אלי לבן אלארמני פי חלם
 אלליל וקאל לה אהדר לך אן תבלם יעקוב מן ציר אלי ישר: 25 תם
 לחק לבן יעקוב ובאן יעקוב קד צרב לבאה פי אלגבל ולבן אנול אלותה
 25 פי גבל גרש: 26 פקאל לבן ליעקוב מא דא צנעת אד בתמתני וסקת

(1) פ': פאפרדי וכן ח"א: ואפרש.

(2) עיין שרשים לאבן גנאה ש' ברד.

(3) וכן תרגם אונקלוס: דאתגלי לך.

(4) "כאלו מכרנו ואכל מחירנו", כלומר דמוי שכר פעולתך כפרש"י.

(5) פ': אפאדך אללה אֵיאה, = "אשר נתן לך ה'".

(6) "ועם מקנהו כל קנינו אשר קנה".

(7) "החביאה".

(8) "הצלם", "כן הוא בכל הנוסחאות כל"י ובס' השרשים לאבן גנאה ש' תרף

אלתמתל = הצלמים

(9) ויסתר יעקב את סודו מלבן הארמי שהוא הולך לו".

איצא פהו מסרוק ענדי: 34 קאל לבן נעם לית יכון במא קלת:
 35 פעול פי דלך אליוס אלתיוס אלמהגלה⁽¹⁾ ואלבלק וגמיע אלענוו
 אלמנקטה⁽²⁾ ואלבלק⁽³⁾ כל מא פיה ביאיץ וכל המא מן אלצאן איצא ודפע דלך
 ביד בניה: 36 וציר מסיר תלתה איאס בינה ובין יעקוב ורעא יעקוב גנם
 לבן אלבאקיה: 37 תם אבד יעקוב עצי לבנא רטב וחור⁽⁴⁾ ודלב 5
 וקשרהא אלקשר אלאביץ התי קשט אלביאיץ אלדי עליהא⁽⁴⁾: 38 ווצע
 אלעצי אלתי קשרהא פי אלאחואיץ מסאקי אלמא התי תגי אלגנם
 לתשרב היאלהא⁽⁵⁾ פתתיחם פיהא ענד דלך: 39 פאדא תוחמת⁽⁶⁾
 באלעצי ולדת מהגלה ומנקטה ובלקא: 40 ולמא אפרד יעקוב אלצאן
 געל פי אול אלגנם כל מהגל⁽⁷⁾ וחמא פי צאן לבן וגעל לה קטועא וחדהא 10
 ולם יצפהא אלי גנם לבן: 41 ובאן יעקוב פי כל וקת וחאם אלגנם
 אלרביעי⁽⁸⁾ יציר אלעצי הדאהא פי אלאחואיץ לתתוחם עליהא:
 42 ואדא ברפת לא יציר דלך פתציר אלרביעי⁽⁹⁾ ללבן ואלרביעי⁽⁹⁾
 ליעקוב: 43 פאנמי⁽¹⁰⁾ אלרגל גדא גדא וצאר לה גנם כתיר ואמא
 15 ועבד וגמאל והמיר:

לא

1 וסמע כלאם בני לבן יקולון קד אבד יעקוב מא לאבינא ומן
 מאלה איצנע גמיע הדא אליסאר: 2 וראי יעקוב איצא⁽¹⁾ וגה לבן
 פאדא לים הו מעה מתל אמס ומא קבלה: 3 וקאל אללה לה ארנע
 אלי ארין אבאיך ומולדך אבן מעד: 4 פבעת יעקוב ורעא ברחל ולאה 20
 אלי אלצהדא אלי גנמה: 5 פקאל להן הודא ארא וגה אביבן לים הו
 מעי מתל אמס ומא קבלה ואלאה אבי לם יול מעי⁽¹²⁾: 6 ואנתן תערפן

(1) עיון ספר השרשים לאבן גנאה שרש עקד.

(2) ר"ל מלכד הנקוד והמלוא בכשבים.

(3) ראביעי: והגאון אמר כי לזו שקדים כעבור שנקרא כן בלשון ושמעאל כי הו' לשונות והארמית מסשפחה אחת הויו. ונראה שבזון פה אל רבנו האי. כי ר"ס לא העתיק כן כ"א העתקתו מכנסת עם דעת אבן גנאה בשרשים שלו.

(4) "לגלות הלבן אשר עליהן" ועיון העתקתו לישעיה נ"ב י"י

(5) פ': ותכון היאלהא ר"ל שיתיו המקלות לנוכח הצאן.

(6) כבי' פתוהמת.

(7) "ויתן בראש הצאן כל עקוד".

(8) ראביעי: כימי טוכן.

(9) ראביעי: כימי תשרי.

(10) כבי' ו' ובפ': ואוסר.

(11) "גם" כעבור לא לבד שמע את דברו בני לבן כ"א ראה גם את פני לבן וגו'.

(12) "לא הרל להיות עמדי".

זלפה אמה לאה אבנא תאניא: 13 פקאלת לאה בוצפי אני יצפני אלנסא⁽¹⁾
 פאסמתה אשר: 14 תם מצא ראובן פי איאם הצאד אלחנטה פוגד לפאחא
 פי אלצחרא פאתי בהא אלי לאה אמה פקאלת להא רחל אעטיני מנהא:
 15 קאלת להא אמא כפאך אן אגדת זוגי חתי תאגדי לפאחא אבני איצא
 5 קאלת רחל לכנה ינאם ענדך אללילה בדל דלך: 16 פלמא גא יעקוב מן
 אלצחרא פי אלעשא כרגת לאה תלקאה פקאלת אדבל אלי לאני
 אסתחקקתך⁽²⁾ בלפאח אבני פנאם ענדהא תלך אללילה: 17 פסמע
 אללה לאה פחמלת וולדת לה אבנא כאמסא: 18 וקאלת לאה קד
 אעטאני אללה אנרי כמה זוגת אמתי לרגלי פאסמתה יששכר: 19 פחמלת
 10 וולדת לה אבנא סאדסא: 20 קאלת קד פוצני⁽³⁾ אללה תפויץ ביר
 והדה אלמרה יסאכנני רגלי אד וולדת לה סתה בנין פאסמתה זבולון:
 21 ובעד דלך וולדת אבנה פאסמתהא דינה: 22 תם דבר אללה רחל
 וסמע להא פרזקהא וולדא⁽⁴⁾: 23 פחמלת וולדת אבנא וקאלת קד צם
 אללה עני אלעאר: 24 ואסמתה יוסף קאילה יודני אללה אבנא אגר:
 25 פלמא וולדת רחל יוסף קאל יעקוב ללבן אטלקני אמיץ אלי מוצעי
 15 ובלדי: 26 ואעטני נסאי ואולאדי אלדין כדמתך בהם חתי אמצני פאנך
 תעלם כדמתי אלתי כדמתך: 27 קאל לה לבן אן וגדת חטא ענדך
 קד גרבתך⁽⁵⁾ פבארבני אללה בגרירתך: 28 וקאל בין לי אגרתך חתי
 אעטיך: 29 קאל לה אנת תעלם כף כדמתך וכף כאנת מאשיתך
 ענדי: 30 פאנהא כאנת קלילה ונמת כהרה ובארך אללה לך כסבכי
 20 ואלאן מתי אצנע אנא איצא לביתי: 31 קאל מא דא אעטיך קאל יעקוב
 לא תעטיני שיא לבן אצנע בי הלא אלאמר בה ארגע ארעא גנמך
 ואחפטהא: 32 אן אמר אליום פי גנמך ואעזל מנהא כל שא מנקט
 ואבלק וכל שא חמא פי אלצאן⁽⁶⁾ ואבלק ומנקט פי אלמאעז ויבון דלך
 אגרתתי: 33 פישדה לי עדלי גדא אדא חצרת אן אטלב אגרתתי בין
 25 ידיך⁽⁷⁾ באן כל מא לים הו מנקט ואבלק מן אלמאעז והמא מן אלצאן

(1) ת"א, תושבחה . . . ושבחונני וכן תרגם הגאון מושלי ל"א כ"ח.

(2) „וכיתי בך“.

(3) רונש בתשובתו ס' כ"א, והראב"ע בשפת יתר ס' כ"ו, הכיאו בשם הגאון שפירוש
 זכר מגורת זכת חלב ורובש וכן בעל המבחר בתכ: ויש מי שהוציאו מלשון זכת, ונראה שמצאו

בנוסחת הגאון פיצני תפיין, אבל בנוסחתנו נמצא פוין שהוראתו הפקוד.

(4) „ויתן לה בן“.

(5) „נסיתך“, וכן תרגום אונקלוס.

(6) בכ"ו י' מלת שא חסרה שתי פעמים ונראה שלפי דעת הגאון נקוד ושלוא וחום
 כולם מוסבים על הכשבים ועיני שמות י"ב ג' ד' ה' ודברים י"ד ר' ששם גם כן לא תרגם מלת שה.

(7) אפטר שבונתו, אם תבא לראות את העדרים תעיר עלי צדקתי כשאבקש ממך את
 שכרי, שכל שאיננו נקוד ושלוא בעיזם הוא גנוב.

אעטני וזגתי אד קד כמלת איאמי אדבל אליהא: ²² פאגמע לבן גמיע
 אהל אלמויע וצנע להם מגלסא: ²³ פלמא כאן באלעשי אבד לאה אבנתה
 פופהא אליה ורבל אליהא: ²⁴ ואעטאהא לבן זלפה אמתה לתבון להא
 אמא: ²⁵ פלמא כאן באלגדאד פאדא בהא לאה פקאל ללבן מה דא
 צנעת בי אלים ברחל כדמתך ולם וארבתי: ²⁶ קאל לא יצנע כדא פי ⁵
 בלדנא אן תווג אלצגרי קבל אלכברי: ²⁷ לבן אכמל אסבוע הדה
 אעטיך הדה איצא כדדמא תלדמי סבע סנין אבר: ²⁸ פצנע יעקוב
 כדאך ואכמל אסבוע לאה תם אעטאה רחל אבנתה וזגה: ²⁹ ואעטאהא
 לבן בלהה אמתה לתבון להא אמא: ³⁰ פלמא דבל אלי רחל אחכהא
 אבתד מן לאה תם כדמה סבע סנין אבר: ³¹ ועלם אללה אן לאה ¹⁰
 משניה פרזקהא ולדא ורחל עאקר: ³² פחמלת לאה וולדת אבנא
 ואסמתה ראובן לאנהא קאלת קד נטר אללה לצעפי ואלאן יחבני רגלי:
³³ וחמלת איצא וולדת אבנא וקאלת קד סמע אללה אני משניה ורוקני
 איצא הלא ואסמתה שמעון: ³⁴ וחמלת וולדת אבנא וקאלת הדה
 אלמרה יעטק אלי רגלי לאני קד וולדת לה תלתא אולאד ועלי דלך ¹⁵
 סמי אסמה לוי: ³⁵ וחמלת איצא וולדת אבנא וקאלת הדה אלמרה
 אישבר אללה ולדלד אסמתה יהודה תם וקפת ען אלולאדה:

ל

1 ולמא ראת רחל אנהא לם תלד ליעקוב חסדת אבתהא וקאלת
 לה אסתרוק לי ולדאי¹ ואלא פאנא מיתה: ² פאשתד גצבה עליהא ²⁰
 וקאל אמן דין אללה אנא אלדי מנעד תמר אלכטן: ³ קאלת הודא
 אמת בלהה אדבל אליהא תלד פי הגרי ויבני ביתי אנא איצא מנהא:
⁴ פאעטתה בלהה אמתהא לה וזגה דבל עליהא: ⁵ פחמלת וולדת
 לה אבנא: ⁶ פקאלת רחל קד חכם אללה לי ואיצא סמע צותי פרזקני
 הלא ואסמתה דן: ⁷ וחמלת איצא בלהה אמא רחל וולדת אבנא תאנוי ²⁵
 ליעקוב: ⁸ פקאלת רחל עטפה מן ענד אללה אנעטפת² מע אבתי וטקת
 דלך פאסמתה נפתלי: ⁹ ולמא ראת לאה איצא אנהא קד וקפת ען
 אלולאדה אבדת זלפה אמתהא ואעטתהא ליעקוב וזגה: ¹⁰ פולדת
 לה אבנא: ¹¹ פקאלת לאה קד צה אלכבר³ ואסמתה גד: ¹² וולדת לה

¹ "שאל (מה) בעדי בך, עי' רש"י וראב"ע.

² רש"י בשם מנחם בן סרוק: חבורים טאת המקום נתחברתי.

³ תשובות רונש סנין 14: ועוד פתר (הגאון) כאה התגדה ונתבררה ע"ש וכשפת

יתר סי' י"ג, והמבחר כוון ג"כ אל הגאון כאמרו והתפרש מגזרת הגיד שקר הגיד.

יעקוב נדרא קאילא אן כאן אללה מעי וחפטני פי הדא אלטרויק אלדי
אנא סאלכה ורוקני כזוא אכלה ותובא אלכסה: 21 וארגע סאלמא
אלי בית אבי ובאן אללה לי וליא¹: 22 פאן הדא אלחגר אלדי געלתה
דכה יוכן לי בית אללה וגמיע מא תרוקני עשרא אעשרה לך:

כט

5

1 תם רפע יעקוב רגליה ומצי אלי בלד אהל אלישרק: 2 פראי
פאדא בכיר פי אלצחרא ואדא בתלתה קטוע מן אלגנס ראכצה עליהא
לאן מנהא יסקון² אלקטוע וצרה עטימה עלי פהא: 3 וכאן אדא
אגתמע תם רעא אלקטוע³ דחרגו אלחגר ען פם אלכיר וסקו אלגנס
10 תם רדוה אלי מוצעה: 4 פקאל להם יעקוב יא אבותי מן אין אנתם
פקאלו נחן מן הרן: 5 קאל להם אתערפון לבן בן נחור קאלו נעם:
6 קאל אסאלם הו קאלו נעם והודא רחל בנתה גאיה מע אלגנס: 7 תם
קאל להם הודא אלנהאר עאדה בכיר וליס הו וקת אנצמאם אלמאשיה
אסקו אלגנס ואמצו ארעוהא: 8 קאלו לא נטיק דלך אלי אן יגתמע
15 רעא אלקטוע ודחרגו אלחגר ען פם אלכיר ונסקי אלגנס: 9 בינאה
יכאטבהם אד גאת רחל מע גנס אביהא לאנהא ראעיה: 10 פכמא
ראי יעקוב רחל בנת לכן כאלה וגנס לבן כאלה תקדם פדחרג אלחגר
ען פם אלכיר וסקו גנמה: 11 תם קבל יעקוב רחל ורפע צותה וכבי:
12 ואכברהא אנה אבן עמתהא⁴ אבן רבקה פחאצרת ואכברת אבאהא:
13 20 פלמא סמע לבן כבר יעקוב בן אלתה האצר תלקאה פעאנקה וקבלה
ואדכלה אלי מנולה פקיץ עלי לבן גמיע הדא אלאמור: 14 קאל לה
לבן אנת⁵ עטמי ולחמי פאקאם ענדה ישרא: 15 תם קאל לבן ליעקוב
ואן אנת קריבי פתכדמני⁶ מגנא אכברני מא הו אגרתך: 16 וכאן
ללבן אבנתאן אסם אלכברי לאה ואסם אלצגרי רחל: 17 ועינא לאה
25 חסנתאן⁷ וכאנת רחל חסנה אלחליה ואלמנטר: 18 פאחב יעקוב רחל
וקאל אכדמך סבע סנין ברחל אבנתך אלצגרי: 19 קאל לבן אצלה אן
אעטיהא לך מן אן אעטיהא לרגל אכר קם ענדי: 20 פכדמה יעקוב ברחל
סבע סנין וכאנת ענדה כאיאם יסרה מן מחבתה להא: 21 תם קאל לה

(1) „ויהיה השם אותי“.

(2) כפ' הוסף אלרעאה = הרועים.

(3) „רועי העדרים“.

(4) ת"א: בר אחת דאבות.

(5) פ': אכא אנת פעטמי, עיין למעלה דף 34 הערה 1.

(6) פ': אתכדמני כלי תמוחה ועיין רש"י.

(7) וכן ת"א יאין.

כח

- 1 פדעא אסחק ביעקוב ובארבה ואוצאה וקאל לה לא תתבד זוגה
 מן בנאת כנעאן: 2 פאמיץ אלי פדן ארם בית בתואל גדך ותזוג מן תם
 כמראה מן בנאת לבן גאלך: 3 ואלטאיק אלכאפי יבארך עליך וינמיד
 ויכתרך ויבון מנך גוק אמם: 4 ויעטיך ברכה אברהים לך ולנסלך בערך 5
 אן תחוז בלד סכנאך¹ אלדי אעטאה אללה לאברהים: 5 וארסל ביעקוב
 פמצי אלי פדן ארם אלי לבן בן בתואל אלארמני אזי רבקה אם יעקוב
 ועשו: 6 פעלם עשו אן אסחק קד בארך יעקוב ובעת בה אלי פדן ארם
 ליתבד לה מן תם זוגה ואד בארבה ואמרה וקאל לה לא תתזוג כמראה
 מן בנאת אלכנעאנין: 7 וקבל יעקוב מן אביה ואמה ומצא אלי פדן 10
 ארם: 8 ולמא ראי עשו אן בנאת כנעאן אשראר ענד אסחק אביה:
 9 מצא עשו אלי אסמעיל פתוזג במחלת אבנה אסמעיל בן אברהים
 אבת נביות לתבון לה זוגה מע נסאיה: 10 תם ברג יעקוב מן ביר סבע
 לימצי אלי הראן²: 11 פואפי אלי מוצע אלכאין³ ובאת תם אד
 גאבת אליטסם ואבד מן הגאר אלמוצע פעיראה מתוסדה ונאם פיה: 15
 12 פראי חלמא כאן סלמא מנתצבא עלי אלארין וראסה מדאן אלסמא
 ומלאביה אללה תצעד ותגול פיה: 13 ואדא בנור אללה ואקה אמאמה⁴
 פקאל לה אנא אללה אלאה אברהים אביך ואלאה אסחק אלארין
 אלתי אנת נאים עליהא לך אעטיהא ולנסלך: 14 ויבון נסלך בתראב
 אלארין ותנמו גרבא ושרקא ושמאלא וגנובא ויתבארך כך גמיע עשאר 20
 אלארין ובנסלך: 15 והאנא מעך אחפטך אינמא סלבת וארדך אלי
 הדא אלבלד ולא אתרבך אלי אן אפי לך במא ועדתך: 16 פאסתיקט
 יעקוב מן נומה וקאל איקינא⁵ נור אללה פי הדא אלמוצע ואנא לם
 אעלם: 17 פכאף וקאל מא אכוף הדא אלמוצע ומא הדא אלא בית
 אללה והדא באב אלסמא: 18 תם אדלג יעמוב באלגדאה פאבד אלהגר 25
 אלדי געלה מתוסדה ואנצבה דכה ועב דהנא עלי ראסה: 19 וסמא
 דלך אלמוצע בית אל ואנמא אסם אלקריה אולא לזו: 20 תם נדר

(1) פ: בארך ארין מנארתך = כרשתך הארין אשר גרת בה, ר"ל שהיית ישם רק גר. התרגום הזה נמצא רק במקום הזה, ובשאר מקומות נמצא כמו לפנינו.

(2) ראב"ע: אמר הגאון כי וילך הרנה ללכת ואינו כמשמעו (כן נוסחת מקור חיים) ושב לבאר מה שפגע בדרך וכו'.

(3) "במקום המיוחד", ע' רש"י.

(4) "לפניו", ר"ל לפני יעקב ונראה שהיתה כן דעת רש"י באמרו לשמרו.

(5) ת"א: בקושטא והגאון הוסיף א' לסמן התמיהה. ככ"ו י' וכפ' ארן = אם כן.

25 אנא הו: קאל קדם לי חתי אבל מן צידך לבי תבארכך נפסי' פקדם
 לה פאכל ואתאה בכמר פשרב: 26 תם קאל לה תקדם קבלני יא בני:
 27 פתקדם וקבלה ושם ראיחה תיאבה פבארכה וקאל אנטר ראיחה
 אבני בראיחה רויצה קד בארכהא אללה: 28 יעמד אללה מן טל
 5 אלסמא ודסם אלארץ ובתרה אלבר ואלעציר: 29 ויזדמוך אלאמם
 ותצע לך אלאחזאב וכן מולא עלי אבותך ויצע לך בנו אמך לאענדך
 מלעון ומבארכך מבארכך: 30 פלמא פרג אסחק מן תברך יעקוב כאן
 כמא כרג מן בין ידיה אד אקבל עישו אבוה מן צידה: 31 וצנע הו
 איצא אלואנא אתא בהא אלי אביה פקאל לה יקם אבי ויאכל מן ציד
 10 אבנה לקבל אן תבארכני נפסך: 32 קאל לה מן אנת קאל אנא אבנך
 בכרך עשו: 33 פועג אסחק זעגה עטימה גרא וקאל פמן דאך אלדי
 צאד צידא פאתאני בה ואכלת מנה קבל אן תגי פבארכתה וליבן איצא
 מבארכא: 34 ולמא סמע עשו כלאם אביה צרך צרבה עטימה מרה
 גרא וקאל לאביה בארכני אנא איצא יא אבת: 35 קאל גא אבוך במכר
 15 ואד ברכתך: 36 קאל נעמא אסמי יעקוב לאנה תעקבני מרתין אולא
 אד בכורתי ואלאן אד ברכתי תם קאל אלא אבקית לי ברכה:
 37 אנאב אסחק פקאל הודא קד צירתה מולאך וגמיע אבותה געלתהם
 לה עבידא ואלבר ואלעציר אסנתה: 38 אלאן מא דא אצנע יא ולדי:
 38 קאל עשו אברכה ואחדה הי לך יא אבת בארכני אנא איצא ורפע
 20 צותה ובני: 39 פאגאבה וקאל הודא מן דסם אלארץ סיבון מסכנך
 ומן טל אלסמא מן עלו: 40 ועלי סיפך תחיי ואכאך תזדם פיבון אדא
 אסתולית פככת אצרה ען ענקך: 41 וחקד עשו עלי יעקוב בסבב
 אלברכה אלדי בארכה אבוה: 42 וקאל עשו פי נפסה סתקרב איאם חזן
 אבי ואקתל יעקוב אבי: 42 פאזברת רבקה ככלאם עשו אבנהא אלאכבר
 25 פבעתת ודעת ביעקוב אבנהא אלאצנר וקאלת לה הודא עשו אבוך
 מתואעדך: 43 ליקתלך: 43 ואלאן יא בני אקבל מני וקם פאמיץ אלי לבן
 אבי אלי חרן: 44 וקם ענדה איאמא יסרה אלי אן תרגע המיה אביך:
 45 אלי אן ירגע גצבה ענד פינסי מא צנעת בה פאבעת אדך מן תם
 לילא אתבלבמא גמיעא פי זום ואחד: 46 תם קאלת רבקה לאסחק
 30 צגרת פי חיותי מן קבל כנאת חת פאן תוזג יעקוב במראה מנהן מתל
 האולי או מן כנאת סאיר אהל הדא אלבלד פלמא דא לי חיוה:

(1) "חלקתי לי".

(2) "מה שברכו אביו" ובפ': אלתי.

(3) עיין ראביע ולמעלה דף 12 הערה 5.

כז

- 1 תם למא שאך אסחק קאמתא⁽¹⁾ עינאה מן אן ינטר פדעא בעשו
 אבנה אלאבבר פקאל לה יא בני קאל לביך: ² קאל הודא קד שנת
 ולם אעלם יום מותי: ³ ואלאן אהמל אלתך סלאחך וקוסך ואזרג אלי
 אלצהרא ועד לי צידא: ⁴ ואצלחה לי אלואנא כמא אהב ואתני בה ⁵
 אבל מנה לבי תבארבך נפסי קבל אן אמות: ⁵ פסמעת רבקה חין כלם
 יצחק בדלך עשו אבנה פלמא מצא עשו אלי אלצהרא ליעוד צידא
 יאתי בה. ⁶ קאלת⁽²⁾ ליעקוב אבנהא קד סמעת אבאך יכלם עשוואבאך
 קאילא: ⁷ אתני בעיד ואצלחה לי אלואנא אבל מנה חתי אבארבך
 בין ידי אללה קבל מותי: ⁸ ואלאן יא בני אקבל מני מא אמרך בה: ¹⁰
⁹ אמין אלי אלגנס ונד לי מנהא גדין מן אלמאעו גדין אצלחהמא
 אלואנא לאביך כמא יחב: ¹⁰ פתדלחהמא אלי אביך ויאכל מנהא לבי
 ובארבך קבל מותה: ¹¹ קאל להא הודא עשו אבי רגל שער ואנא רגל
 אגוד: ¹² לעל יגסני אבי פאבון ענדה כאללאעב בה⁽³⁾ פאגלב עלי
 נפסי לענה ולא ברכה: ¹³ קאלת לה אמה עלו אסתדפאע לענתו⁽⁴⁾ יא
 בני לבן אקבל מני ואמין ונד לי דלך: ¹⁴ פמצא ואנד ואתני בה אלי
 אמה פאצלחת אמה אלואנא כמא אהב אבוה: ¹⁵ תם אדלת רבקה תיאב
 עשו אבנהא אלאבבר אלפאזרה אלתי מעהא פי אלבית פאלבסתהא
 יעקוב אבנהא אלאצגור: ¹⁶ וגלוד אלגדיין אלבסתהא עלי ידיה ועלי
 מלוסה הלקה: ¹⁷ ואעטתה אלאלואן מע אלבבו אלדי צנעתה⁽⁵⁾: ¹⁸ פדבל ²⁰
 אלי אביה וקאל יא אבי קאל לביך מן אנת יא בני: ¹⁹ קאל יעקוב לאביה
 אנא עשו בכרך צנעת כמא אמרתני קם פאגלם ובל מן צידי לבי
 תבארבני נפסך: ²⁰ קאל מא דא אסרעת אלוגוד יא בני קאל לאן
 אללה רבך ופק בין ידי: ²¹ קאל אסחק תקדם חתי אגך יא בני הל
 אנת אבני עשו אם לא: ²² פתקדם יעקוב לאסחק פגסה וקאל אלצות ²⁵
 צות יעקוב ואלידאן ידא עשו: ²³ ולם יתכתה אד באנתא ידאה בידי
 עשו ישעדאניתין פבארבה: ²⁴ כל קאל לה⁽⁶⁾ אנת אבני עשו קאל

(1) פ' צעפת.

(2) "ויהי כאשר הלך עשו... אמרה רבקה"

(3) "במזחק עליו", וכן ח"א כמתלעב, ועין תשובת דונש ס' 79.

(4) ראב"ע: ותגאון פירש עלי לחסור קללקה.

(5) בב"י: וגעלת אלאלואן ואלבבו אלדי צנעת ביד יעקוב אבנהא.

(6) "ויתר מנה אמר לי".

לה מאשיה גנם ובקר וחישם כתיב⁽¹⁾ חתי חסדוה אלפלסטיניון: 15 וגמיע
 אלאבאר אלתי חפרהא עביד אביה עלי עהד אברהים אביה כאן קד
 סדהא אלפלסטיניון ומלוהא תראבא: 16 תם קאל אבימלך לאסחק
 אמין מן ענדנא פאנך קד עטמת מנא גרא: 17 פמצא אסחק מן תם
 5 ונול פי ואדי אלכלוין ואקאם תם: 18 תם עאד פחפר אבאר אלמא אלתי
 כאנת חפרת פי איאם אברהים אביה וסדהא אלפלסטיניון בעד מותה
 וסמאהא באסמא כמא סמאהא אברהים אבוה: 19 ולמא חפרו עביד
 אסחק פי אלואדי וגרו תם ביר מא נאבע: 20 פכאצם רעאה אלכלוין
 מע רעאה אסחק קאילוין לנא אלמא פסמי אלכור שגלא למא אשתגלו
 10 מעה?⁽²⁾: 21 וחפרו בירא אברי פכאצמוה עליהא פסמאהא דאת אלענאד:
 22 תם אנתקל מן תם וחפר בירא אברי ולם יכאצמוה עליהא פסמאהא
 דאת אלסעה וקאל אלן יוסע⁽³⁾ אללה לנא וינמונא פי אלבלאד: 23 תם
 צעד מן תם אלי ביר סבע: 24 ותגלא לה אללה פי תלך אללילה וקאל
 אנא אלאה אברהים אביך לא תקף פאני מעך אבארך עיך ואכתר
 15 נסלך בסכב אברהים עבדי: 25 ובנא תם מדכחא ודעא באסם אללה
 ומד תם כבאה וברו תם עביד אסחק בירא: 26 ואבימלך צאר אליה מן
 אלכלוין ואחזת⁽⁴⁾ נדימה ופיבל ריים גישה: 27 פקאל להם אסחק מא
 באלכם גיתם אלי ואנתם שניתמוני וטרדתמוני מן ענדכם: 28 קאלו
 אנא ראינא אן אללה מעך פקלנא יכון אלן חרג ביננא ובינך ונעאהרך
 20 עהדא: 29 אלא תצנע בנא שרא כמא לם נודך וכמא צנענא מעך
 בירא מחצא ואטלקנאך בסלאם פאנת אלן מבארך אללה: 30 פצנע
 להם מגלסא אכלו פיה ושרבו: 31 ואדלגו באלגדאה פחלף כל אמר
 לאביה פאטלקהם אסחק ומצו מן ענדה בסלאם: 32 ולמא כאן פי דלך
 אליום גאו עביד אסחק פאלכרוה בסכב אלכור אלדי חפרוה וקאלו לה
 25 קד וגדנא מאא: 33 פסמאהא סבעה ולדלך אסם אלקריה ביר סבע
 אלי הדא אליום: 34 ולמא כאן עישו אבן ארבעין סנה תווג באמראה
 אסמאה יהודית בנת בארי אלחתי ובשמת בנת אלון אלחתי: 35 פכאנתא
 מכאלפתי ראי אסחק ורבקה⁽⁵⁾:

(1) ר"ל עם רב ובפ' ופלאחה עימוה = פלהא סגיא של ת"א.

(2) כתרגום אונקלוס.

(3) "עתה ירחיב".

(4) שם עצם פרטי כדעת ר' יהודה בב"ר פ' ס"ד.

(5) "ותהיין מזרות את דעת יצחק ורבקה" ובק': מע רבקה = עם רבקה.

הגלא סארגא¹) מקימא פי אלאב'יה: 28 פאחב אסחק עשו למערפתה
 באלצ'יד²) ורבקה אהבת יעקוב: 29 תם טבך יעקוב טביא פדבל עשו
 מן אלצ'הרא והו לגב: 30 פקאל ליעקוב אטעמני אלאן מן הדא
 אלאחמר אלמחמר פאני לגב ולדלך אסמי עשו אלאחמרי: 31 קאל
 יעקוב בעני אליום בכורתך: 32 קאל עשו הודא אנא סאלך אלי מות 5
 ולמא דא לי בכורה: 33 קאל אהלף לי פהלף לה ובאעה בכורתה:
 34 ואעטאה יעקוב לבוא וטביא מן עדם פאבל ושרב וקאם פמצי
 ואזרדי עשו באלבכורה:

כו

1 תם כאן ג'וע פי אלבלד סוי אלגוע אלאול אלדי כאן עלי עהר 10
 אברהים ומצא אסחק אלי אבימלך מלך פלסטין אלי אלבלוין: 2 פתגלא
 לה אלה פקאל לא תנול אלי מצר אקם פי³) אלבלד אלדי אקול לך:
 3 (ובאלעאגל⁴) אסכן הדא אלבלד ואכון מעך ואבארך עלך פאני לך
 ולנסלך אעמי הדה אלבלדאן ואפי באלקסם אלדי אקסמת לאברהים
 אביך: 4 ואכתר נסלך ככואב אלסמא ואעטיהם גמיע הדה אלבלדאן 15
 ויתבארך בהם גמיע אמם אלארין: 5 ג'וא מא קבל אברהים קולי והפט'מא
 אסתהפטתה מן רסומי ווצאיאי ושראיעי: 6 פאקאם אסחק פי אלבלוין:
 7 תם סאלה אהל אלמוצע ען זוגתה פקאל הי אצתי לאנה תל'ף אן
 יקול הי זוגתי קאילא כילא יקתלני אהל אלבלד עליהא אד הי חסנה
 אלמנטר: 8 פלמא טאלת לה איאם מקאמה תם⁵) אטלע אבימלך מלך 20
 פלסטין מן כוה' לה פנטר פאדא אסחק ילאעב רבקה זוגתה: 9 פדעא
 בה וקאל אד הי זוגתך לס קלת הי אצתי קאל אני תכופת אן אקתל
 בסכבהא: 10 קאל אבימלך מא דא צנעת בנא ען קליל לו צאגע אהר
 קומנא זוגתך לגלבת עלינא אתמא: 11 פנארדי פי גמיע אלקום קאילא
 מן אדא הדא אלהגל או זוגתה פליקתל קתלא: 12 תם זרע אסחק פי 25
 תלך אלארין פוגד פי תלך אלסנה מאיה באלהזר⁶) ובארך אלה לה:
 13 פכתר⁷) אלהגל ובאן כל מא מר כתר אלי אן עטם ג'דא: 14 פצארת

(1) פי רש"י.

(2) "מפני שידע (עשו) לצור".

(3) ככ"ו י' אסכן.

(4) "ולעת עתה". עיין רמב"ן.

(5) "ומי טגוריו שם".

(6) "מאה כשיעור". ר"ל כפי שיעור מה שזרע ועיין הרגוב.

(7) כפ': פעטם שאן אלהגל = ויגדל כבוד האיש.

אברהים ומאת בשיבה צאלחה שיבא קד שבע¹ מן אלעמר וצאר אלי קומה: 9 ודפנה אסחק ואסמאעיל אבנאה פי מגארה אלזיעה אלמצאעפה פי זיעה עפרון בן עזר אלחתי אלדי בהצרה ממרא: 10 אלזיעה אלתי אשתראהא אברהים מן בני חת תם דפן אברהים וסארה זוגתה: 11 ולמא 5 כאן בעד מות אברהים בארך אללה פי אסחק אבנה ואקאם אסחק ענד אלכיר ללחי אלנאטר: 12 והוא שרה תאליד אסמאעיל בן אברהים אלדי ולדתה הגר אלמצריה אמה סארה לאברהים: 13 הנה אסמא בני אסמאעיל באסמאיהם לתאלידהם כבר אסמאעיל נביות וקדר ואדכאל ומבשם: 14 ומשמע ודומה ומשא: 15 חדר ותימא יטור נפיש 10 וקרמה: 16 האולי הם בנו אסמאעיל והנה אסמאהם פי ארכאצחה וקצורהם אתני עשר שריפא לאממהם: 17 והנה סנו היוה אסמאעיל אלתי עאש מאיה וסבע ותלתין סנה ותופי ומאת וצאר אלי קומה: 18 וסכנו מן זוילה אלי גפאר אלדי בהצרה מצר אלי אן תגי אלי אלמוצל בהצרה גמיע אבותה סכן: 19 והוא שרה תאליד אסחק בן אברהים 15 בעד מא לין אברהים מן אילאדה אסחק²: 20 למא כאן אסחק אבן ארבעין סנה תווג ברבקה אבנה בתואל אלארמני מן פדן ארם אלת לבן אלארמני פכאנת לה זוגה: 21 תם ישפע אסחק אלי אללה חאל זוגתה אד כאנת עאקרא פשפעה אללה פחמלת רבקה זוגתה: 22 תם אודהם אלאלואר פי בטנהא פקאלת לו עלמת אן אלארמר הכדא לס 20 אטלבה³ ומצת לתלתמס עלמא מן ענד אללה: 23 פקאל אללה להא אן אבוי אמתן פי בטנך וחובין יתפרקאן מנהמא⁴ יתאד אחדהמא מן אלאר⁵ ואלככיר יחדם אלעגיר: 24 ולמא כמלת איאם ולאדתהא פאדא בתאמין פי בטנהא: 25 פגרג אלאלול אחמרו כלה⁶ בכסא מן ישער פאסמוה עשו: 26 ובעד דלך גרג אבוה וידה מאסכה פי עקב עשו ואסמי יעקוב וכאן אסחק אבן סתין סנה אד ולדא: 27 תם כבר אלגלאמאן פכאן עשו הגלא עאלמא באלציר הגלא צהרויא ויעקוב

(1) "שבע ימים".

(2) "אהרי אשר נתן אברהם ליעחק יתרון על בנו", כמו שכתוב למעלה וישלחם מעל

יעחק בנו.

(3) "ותאמר לו ודעתי כי הדבר כן לא שאלתיוהו", ע' רש"י.

(4) "שני אבות של שתי אומות בכמנך ושני גוים מהם יפרחו" כן הוא בקי ובאחד מבי

"י ובי" אחר מן אמצאיק ובפ' מבין פי אחשאיק = ממי שהם במעוך.

(5) פ': אכתר מן אלכר = יותר מן השני, ואפשר שלפי נוסחתנו יש להעתיק: האחד

יאמץ על ידי השני, ר"ל שאם האחד יקום יפול השני, וע' רש"י.

(6) פ': כל בדנה = כל גופו.

סמע עבד אברהים כלאמהם סגד עלי אלארץ ללה: 58 ואזרג אלעבד
 אניה פצה ואניה דהב ותיאבא פאעטא רבקה ופואכה אעטא אאהא
 ואמהא: 54 ואכלו ושרבו הו ואלקום אלדין מעה ובאתו פלמא קאמו
 באלגדאה קאל אטלקוני אלי מולאי: 55 וקאל אזוהא ואמהא תקים
 אלגאריה ענדנא חולא או עשרה⁽¹⁾ ובעד דלך תמצי: 56 קאל להם לא
 תזכרוני ואללה קד אנגה טריקי אטלקוני אמין אלי מולאי: 57 קאלו נדעו
 באלגאריה ונסאלהא ען קולהא: 58 פדעו ברבקה וקאלו להא אתמציין
 מע הדא אלרגל קאלת נעם: 59 פאטלקו רבקה אכתהם ודאיתהא⁽²⁾
 ועבד אברהים ורגאלה: 60 ובארבו לרבקה וקאלו להא יא אכתנא
 יבן מנד אלוף ורבואת ויחווו בנוך קרי שאניהם: 61 פקאמת רבקה
 וגאריהא פרבבן אלגמאל ומציין מע אלרגל פאזר אלעבד רבקה ומצי:
 62 ובאן אסחק קד גא פי מגיה מן אלביר אלתי ללחי אלנאטר והו
 מקים פי בלד אלקבלה: 63 פזרג אסחק ליצלי⁽³⁾ פי אלצהרא ענד
 תולי אלליל פרפע עיניה פנטר פאדא באלגמאל מקבלה: 64 ולמא
 רפעת רבקה עיניהא וראת אסחק באדת תסקט⁽⁴⁾ ען אלגמל: 65 וקאלת
 ללעבד מן הדא אלרגל אלסאיר פי אלצהרא תלקאנא קאל אלעבד הו
 מולאי פאבלת אלקנאע ותגמת בה: 66 תם קין אלעבד עלי אסחק
 בגמיע אללאמור אלתי צנעהא: 67 פאדללהא אסחק אלי זבא סארה
 אמה ואזר רבקה וצארת לה זוגה ואחבהא ותעזא אסחק בעד מות
 אמה⁽⁵⁾:

20

כה

1 תם עאד אברהים ואתלד זוגה ואסמה קטורה: 2 וולדת לה
 זמרן ויקשן ומדן ומדין וישבק וישוח: 3 ויקשן אולד שבא ודדן ובנו
 דדן באנו איטורים ולטושים ולאמים: 4 ובנו מדין ועיפה ועפר וחנוך
 ואבידע ואלדעה כל האולי בנו קטורה: 5 ואעטא אברהים גמיע מא לה
 לאסחק: 6 ולבני אלאמא אלתי לאברהים והב אברהים הבאת ואטלקהם
 ען אסחק אבנה ועאדה באק ירקא אלי בלד אלישרק: 7 הדא איאם
 סנן חיזה אברהים אלתי עאש מאיה וכמס וסבעין סנה: 8 תם תופי

1 כפי נוסף אסחר = חדשים.

2 ק: וראבתהא, ציל ורבתהא = ואומנתה.

3 «להתפלל» ע תרגום ורש"י.

4 «כמעט נפלה» ע רש"י.

5 «אחרי מות אמו».

כדא קאל לי אלרגל צאר אליה פאדא הו ואקף עלי אלגמאל עלי אלעין:
 31 פקאלגאדכל יא מבארך אללה לם תקף ברא ואנא קד נגלת אלבית
 ואצלחת¹ מוצעא ללגמאל: 32 פדכל אלרגל אלמנול והל ען אלגמאל
 וטרח להא תבנא וקתא ואעטאה² מאא לונסל רגליה וארגל אלקום
 5 אלדין מעה: 33 תם עיר בין ידיה לואבל פקאל לא אבל חתי אקול
 כלאמי קאל תכלם: 34 קאל אנא עבר אברהים: 35 ואללה בארך
 למולאי גדא פעטם ואעטאה גנמא ובקרא ופצה ודהבא ועבדא ואמא
 וגמאלא וחמרא: 36 תם ולדת סארה זוגה מולאי אבנא לה בעד
 שיכובתהא פאעטאה גמיע מא לה: 37 פהלפני מולאי קאילא לא תאכד
 10 זוגה לאבני מן בנאת אלכנעאניין אלדין אנא סאבן פי בלדהם: 38 אלא
 אלי בית אבי תמצי ואלי עשירתי ותאכד זוגה לאבני: 39 פקלת
 למולאי פלעל לא תתבעני אלאמראה: 40 פקאל לי אללה אלדי סלבת
 פי טאעתה יבעת במלאכה בין ידיך וינגח טריקך חתי תאכד זוגה לאבני
 מן עשירתי ומן בית אבי: 41 חיניד תברו מן חרני אדא צרת אלי
 15 עשירתי ואן הם לא יעטוך³ בנת בריא מן חרני: 42 פגית אליום אלי
 אלעין פקלת יא אללה אלאה מולאי אברהים אן בנת תנגח טריקי אלדי
 אנא סאיר פיה: 43 פהודא אנא ואקף עלי עין אלמא פאיח גאריה אלתי
 תכרג לתסתקי פאקול להא אסקיני קליל מא מן גרתך: 44 פתקול לי
 אשרב אנת ואיצא לגמאלך אסתקי הי אלאמראה אלתי ופקהא אללה
 20 לאבן מולאי: 45 אנא קבל אן אפרג מן אלבלאם פי נפסי פאדא
 ברבקה כארגה וגרתהא עלי כתפהא פנולת אלי אלעין ואסתקת פקלת
 להא אסקיני אלאן: 46 פאסרעת ואנולת גרתהא ענהא וקאלת אשרב
 ואיצא גמאלך אסקי פשרבת וסקת אלגמאל: 47 תם סאלתהא וקלת
 להא בנת מאן אנת קאלת בנת בתואל בן נהור אלדי ולדתה לה
 25 מלכה פצירת אלשנף עלי אנפהא ואלסוארין עלי ידיהא: 48 זכררת
 וסגרת ללה ובארבת אללה אלאה מולאי אברהים אלדי סירני פי טריק
 אלחק לאכה אבנה אבי מולאי לאבנה: 49 ואלאן אן בנתם צאנעין
 פצלא ואחסאנא מע מולאי אכברוני ואלא פאכברוני חתי אולי ימנה
 או יסרה: 50 פאגאכה לבן ובתואל וקאלא מן ענד אללה כרג הדא
 30 אלאמר מא נטיק נכלמך פיה בשר ולא כביר: 51 הודא רבקה בין
 ידיך כדהא ואמץ תבן זוגה לאבן מולאך כמא ופק אללה: 52 פלמא

(1) "הכינותי".

(2) שלשת הפעלים האלה מוסכים על לבן שהוא פתח את הגמלים ונתן לפניהם תבן
 וספסוא והביא לאליעזר מים לרחוץ רגליו ורגלי אנשיו. וזה ג"כ דעת הרמב"ן.

(3) ב' נוסף פה לבאר: אמראה לאבני = אשה לבני.

מן גמאל מולאה ומצא וכל ביר מולאה מעה וקאם ומצא אלי ארם
 נהרים אלי קריה נחור: 11 פאנאך אלגמאל בארג אלקרירה עלי ביר
 אלמא וקת אלעשא וקת ברוג אלנסא יסתקין: 12 פקאל אללהם יא
 אלאה מולאי אברהים ופק בין ידי אליום האגתי⁽¹⁾ ואחסן בדלך אלי מולאי
 אברהים: 13 האנא ואקף עלי עין אלמא ובנאת אהל אלקרירה יברגן⁵
 ליסתקין מאא: 14 פאיח גאריה אקול להא מילי גרתך חתי אשרב
 פתקול אשרב ואיצא גמאלך אסקי פקד ופקתהא לעבדך לאסחק ובהא
 אעלם אנך קד אחסנת אלי מולאי: 15 פהו קבל אן יפרג מן בלאמה
 פאדא ברבקה קד ברגת אלתי ולדת לבתואל בן מלכה זוגה נחור אזי
 אברהים וגרתהא עלי בתפהא: 16 ואלגאריה חסנה אלמנטר גרא בכר
 ורגל לס יערפהא פנולת אלי אלעין ומלאת גרתהא ויעדת: 17 פחאצר
 אלעבד תלקאהא וקאל אזרעינא אלאן קלילא מן גרתך: 18 קאלת אשרב
 יא סדי ואסרעת ואנולת גרתהא עלי ידהא ואסקתה: 19 ולמא פרגת
 מן סקיה קאלת איצא לגמאלך אסתקי אלי אן יבמל שרבהם: 20 פאסרעת
 ופרגת⁽²⁾ גרתהא פי אלסאקיה וחאצרת איצא אלי אלביר לתסתקי חתי¹⁵
 אסתקת לבל גמאלה: 21 ואלרגל מסתסק להא⁽³⁾ ממסך ליעלם הל אנגח
 אללה טריקה אם לא: 22 פלמא פרג אלגמאל מן שרבהם אבד אלרגל
 שנק דהב וזנה נצף מתקאל פאעטאהא וגעל סוארין עלי ידיהא וזנהמא
 עשרה מתאקיל דהב: 23 בעד מא קאל להא⁽⁴⁾ אזבריני אבנה מן
 אנת הל אגד פי בית אביך מוצעא לנא נבית פיה: 24 פקאלת לה אנא²⁰
 אבנה בתואל בן מלכה אלדי ולדתה לנחור: 25 תם קאלת אלתבן
 ואלקת כתיר ענדנא ואיצא מוצע ללמבית: 26 תם בר אלרגל וסגד
 ללה: 27 וקאל תבארך אללה אלאה מולאי אברהים אלדי לס יבל פצלה
 ואחסנה מן מולאי אנא פי טריק מסתקים⁽⁵⁾ סירני אללה אלי בית אזי
 מולאי: 28 תם חאצרת אלגאריה ואבכרת פי מנול אמאה בהדה אלמור: 25
 ולרבקה אך אסמה לבן פחאצר אלי אלרגל אלי ברא אלי אלעין:
 30 ולמא ראי⁽⁶⁾ אלשנף ואלסוארין פי ידו אלתה וסמע בלאמהא קאילה

(1) "הפצו" עין ראביע.

(2) ק: ונפצת וכן ת"א ונפצת ובב"י ואכפת = והקלה ר"ל הריקה.

(3) "אהויש בקש ממנה שתשקה ר"ל את הגמלים, עי רשב"ם: והמפרש לשון שתיה

או אפשר וכו', ובפ' הקטו את המעות והעתיקו: ובקי אלרגל מתאמלא להא = והאיש נשאר
מתכוון עליה, וכן תרגם אונקלוס, ועיין בליקוטוס.

(4) "אהרי אמרו לה", כלומר שלא נתן לה את הנזם והצמידים כ"א אהרי ידעו את
משפחתה, ראה למטה פסוק מ"ז.

(5) "בדרך ישר"

(6) פ: וכאן דלך בעד נטרה... ובעד סמאעת = ויהי זה אחרי ראותו... ואחרי

שמעו, כלומר רץ התוועה אחרי ראותו הנזם והצמידים וכו', עיין רש"י.

כלם עפרון כחצרתהם קאילא אמא אן אנת¹ ליתך תסמע מני
 ואעטיך תמן אלציעה אקבלהא מני חתי אדפן מיתי תם: 14 פאגאבה
 עפרון וקאל לה: 15 יא סידי אסמע מני רוצה תסאוי ארבע מאיה מתקאל
 פצה מא הי ביני ובינך אדפן פיהא מיתך: 16 פלמא סמע אברהים דלך
 מנה וון לה אלפצה אלתי דברהא כחצרה בני חת ארבע מאיה מתקאל
 פצה גאיוה פי אלתגאראת: 17 פוגבת ציעה עפרון אלמערופה
 באלמצאעפה אלתי כחצרה ממרא אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא וגמיע
 אלשגר אלתי פיהא ופי גמיע תלמאה מסתדירא: 18 שראא לאברהים
 כחצרה בני חת וסאיר מן דלל מן באב קריתיהם: 19 בעד דלך דפן
 אברהים סארה זוגתה פי מגארה אלציעה אלמצאעפה כחצרה ממרא הי
 חברא פי כלד כנעאן: 20 פוגבת אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא
 לאברהים חוז קבר מן בני חת.

כד

1 ולמא שאך אברהים וטען פי אלסן ובארכה אללה פי כל
 15 שי: 2 קאל אברהים לעבדה שיך מנולה אלמסלט עלי גמיע מא לה אום
 אלאן בידך אלי עהדי²: 3 ואחלפך כאללה רב אלסמאואת ואלארין
 אלא תאבד זוגה לאבני מן בנאת אלכנעאניין ארדין אנא מקים פי מא
 ביניהם: 4 אלא אלי כלדי ומולדי תמצי ותאבד זוגה לאבני אסתק:
 5 פקאל לה אלעבד לעל לא תשא אלאמראה אן תתבעני אלי הדא
 20 אלבלד הל ארד אבנך אלי אלבלד אלדי כרגת מנה: 6 קאל לה אברהים
 אחרד אן תרד אבני אלי תם: 7 אללה רב אלסמא אלדי אכרגני מן
 בית אבי ומן ארץ מולדי אלדי קאל לי ואקסם לי קאילא לנסלך אעטי
 הדא אלבלד הו יבעת במלאכה בין ידיך פתאבד זוגה לאבני מן תם:
 8 ואן לס תואפק אלאמראה אלמגי כלפך³ פתברו מן דלך אלימין
 25 עדא אנך לא תרגע אבני תם: 9 פאומי אלעבד בידה אלי עהד אברהים
 מולאה וחלף לה עלי הדא אלאמר: 10 תם אבד אלעבד עשרה גמאל

¹ פ: לים חאגתי אלא ענדך = אין לי עסק כי אם עמך, ואפשר שהנוסחא הזאת מבארת את נוסחתנו, והמקרא הוא מקרא קצר, כלומר אם אתה תרצה להשתרל בדבר הזה הלאוי שתשמעני ושאתן לך מחיר השרה, וכן כל המפרשים חשבו את הכתוב למקרא קצר. — בכ"י י: אמא אנת כל ליתך. ורע שהגאון מתרגם ברוב המקומות מלת אך במי אמא = quoad, והותם את המאמר בש"א רפה = הנה, כמו אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא (ויקרא כ"ג, כ"ז) תרגומו: אמא אלעאשר מן הדא אלשחר אלסאבע פהו יום אלגפראן = מה שנגע אל העשירי לחדש השביעי הזה, הנה הוא יום הכפורים.

² «רמוז בידך אל ברית», ר"ל מילתי שהמולה נקראת ברית, עיין רש"י.

³ פ' ובכ"י י: ואן לא תשא אלאמראה אן תתבעך.

תאנייה מן אלסמא: 16 וקאל באסמי קסמת יקול אללה אנך לאגל מא
 צנעת הדא אלסמא ולם תצדד אבנך וחידיך עני: 17 לאבארבן פיך ואכתרן
 נסלך בכואבב אלסמא ובאלרמל אלדי עלי שאמי אלבחר ויחזו נסלך
 קרי אעדאיה: 18 ויתבארך בנסלך גמיע אמם אלארץ גזא מא קבלת
 קולי: 19 תם רגע אברהים אלי גלאמיה פקאמו ומצו אגמעין אלי ביר 5
 סבע ואקאם תם: 20 פלמא כאן בעד הדה אלסמא אזכר אברהים
 וקיל לה הודא קד ולדת מלכה הי איצא בנין לנחור אביך: 21 עויץ
 בכרה וכוז אצאה וקמואל אבא ארם: 22 וכשד וחזו ופלדש וידלף
 ובתואל: 23 ובתואל אולד רבקה האולי אלחמאנייה ולדתהם מלכה
 לנחור אזי אברהים: 24 ואמתה אסמהא ראומה וולדת איצא הי טבח 10
 וגהם ותחש ומעבה:

כג

1 ובאן עמר סארה מאייה וסבע ועשרין סנה סני היותהא: 2 ומאתת
 סארה פי קרייה ארבע הי חברי פי בלד כנעאן פאקבל אברהים ינדבהא
 ויבכיהא: 3 תם קאם אברהים מן הצרה מיתה ובלם בני חת קאילא:
 4 אנא גריב וצריך¹ מעבם אעטוני חזו קבר מעבם ואדפן מיתי מן בין ידי: 15
 5 פאגאבו בני חת לאברהים וקאלו לה: 6 אסמע מנא יא סידנא אנת שריף
 אללה פי מא ביננא פי ביר קבורנא אדפן מיתך וכל רגל מנא לא
 יבבל² עליך בקבר לה אן תדפן פיה מיתך: 7 פקאם אברהים וסגד
 ישברא³ לאהל אלבלד בני חת: 8 תם כלמהם וקאל להם אן שאת
 אנפסכם אן אדפן מיתי מן בין ידי אסמעו מני ואשפעו לי ענד עפרון בן
 צחר: 6 פי אן יעטיני אלמגארה אלמצאעפה אלתי לה אלתי פי טרף
 ציעתה בתמן כאמל יעטיניהא פי מא בינכם חזו קבר: 10 ועפרון גאלם
 פי מא בין בני חת פאגאב עפרון אלחתי לאברהים בהצרה בני חת וסאיר
 מן דבל פי באב קריתהא קאילא: 11 לא יא⁴ סידי אסמע מני אלציעה
 קד אעטייתהא לך ואלמגארה אלתי פיהא בהצרה בני קומי אעטייתהא 25
 לך אדפן מיתך: 12 פסגד אברהים שברא⁵ בהצרה אהל אלבלד: 18 תם

אלטועע מכאן ירחם אללה זאירה כמא יקאל פי הדא אלום פי גבל אללה יגב אן יתראי
 אלנאם = וקרא אברהם ישם המקום הזה מקום אשר ירחם האל על מי שהולך לראותו, כאשר
 יאמר היום בחר ה' הייבום בני האדם להראות, ולפי' הכונה למצות ראייה; ועי' מבחר: יהי
 רצון שיהי מקום לבני ושם יראה כל זכורך.

(1) בני י: או צוף ועיין רש"י.

(2) הג' גור יכלה מלשון כולי.

(3) «להודות להם».

(4) פ': לא הדכר תנא = אל הזכור המחיר, עי' רש"י.

(5) עי' הערה 8.

ביר סבע לאנהמא תם חלפא גמיעא: 82 פלמא קטעו עהדא¹ פי ביר סבע
קאם אבימלך ופיכל רי'ם גישה ורגעו אלי בלד אלפלסטין: 33 וגרם
גרסא² פי ביר סבע ודעי תם באסם אללה רב אלעאלם: 34 וסכנ
אברהים פי בלד פלסטין איאמא בתירה:

כב

5

1 פלמא כאן בעד הדה אלאמור אמתחן אללה אברהים וקאל לה
יא אברהים קאל לב'ך: 2 קאל ג'ד אבנך וחידיך אלדי תחב'ה הו אסחק
ואמין בה אלי בלד אלעבאדה³ ואצעדה תם קרבאנא עלי אחר אלגבאל
אלדי אקול לך: 3 ואדלג אברהים באלגדא'ה ואסרג המארה וא'ד
10 גלאמיה מעה ואסחק אבנה ושקק חטבא ללקרבאן וקאם ומצא אלי
אלמוצע אלדי קאל לה אללה: 4 ולמא כאן פי אליום אלתאלת רפע
אברהים עיניה וראי אלמוצע מן בעיד: 5 פקאל אברהים לגלאמיה
אגלסא הנא מע אלחמאר ואנא ואלגלאם נמצי אלי ההנא ונסגד ונרגע
אליבמא: 6 פא'ד אברהים חטב אלקרבאן וצ'ירה עלי אסחק אבנה
15 וא'ד בידה אלנאר ואלסכין ומציא גמיעא: 7 וקאל אסחק לאברהים
אביה וקאל לה יא אבתאה קאל לב'ך יא בני קאל הודא אלנאר ואלחטב
ואין אלחמל ללקרבאן: 8 קאל אברהים אללה יסהר⁴ אלחמל ללקרבאן
יא בני ומציא גמיעא: 9 חתי גאו אלי אלמוצע אלדי קאל לה אללה פכנא
תם אברהים אלמדב'ה ונטם אלחטב ובתף אסחק אבנה וצ'ירה עלי
20 אלמדב'ה פוק אלחטב: 10 ומ'ד אברהים ידיה וא'ד אלסכין לידב'ה
אבנה: 11 פנאדאה מלאך אללה מן אלסמא וקאל יא אברהים יא
אברהים קאל לב'ך: 12 פקאל לא תמד' ידך אלי אלגלאם ולא תצנע
בה שיא פאני אלאן ערפת אלנאם⁵ אנך תקי אללה ולם תצ'ד אבנך
והודך עני: 13 תם רפע אברהים עיניה בעד דלך⁶ פאדא בכבש
25 מלתחמ'ה פי שעב אלשגרה קרנאה פמצי פא'דה פקרבה קרבאנא בדל
אבנה: 14 וסמי אברהים דלך אלמוצע אללה יתגלא כמא יקאל אליום
פי הדיא אלגבל⁷ אללה יתגלא⁸: 15 תם נאדא מלאך אללה באברהים

(1) כ"י תעאהרו.

(2) פי וכו' י: וצבב נצב'ה, וכן בהרגום: וצבב נצבא.

(3) אונקלוס: לארעא פולחנא, ר"ל אל הארץ אשר יעברו שם אלהים.

(4) כאלו כתוב יראה בפתח.

(5) ״הודעתי לבני אדם״, עיי רשב"ם.

(6) אונקלוס: בתר אלין. וזה הוא מה שהביא הראב"ע בשם ״ויש מפרשי״.

(7) אונקלוס: כטורא הדין.

(8) אפשר שרמו על בהמ"ק ששם ישראל ה' שיבנתו, וכפ': וסמי אברהים אסם דלך

קד צנע אללה לוי סרורא כל מן סמע פרה לוי¹: 7 תם קאלת מן קאל
 לאברהים אן סארה תרצע אבנא אד ולרת אבנא פי שילכותה: 8 תם
 כבר אלצבי ופטם פצנע אברהים מגלסא עטימא פי זום פטם אסחק: 9 תם
 ראת סארה אבן הגר אלמצריה אלדי ולרתה לאברהים לאעבא: 10 פקאלת
 לה אטרד הדה אלאמה ואבנהא פאנה לא ירת מע אבני אסחק: 11 פשק⁵
 אלאמר גדא עלי אברהים בסכב אבנה: 12 וקאל לה אללה לא ישק
 עליך אמר אלצבי ואמר אמתך כל מא תקולה לך סארה אקבל מנהא
 פאן מן אסחק ידעי לך אלנסל: 13 ואבן אלאמה איצא אציר מנה
 אמה פאנה נסלך: 14 וארלג אברהים באלגדאה ואבד טעאמא וקרבה
 מא פדפעמא אלי הגר וציר עלי ענקאה ואעטאהא אלצבי ואטלקאה¹⁰
 ומצת פצלת פי בריה ביר סבע: 15 ופני אלמא מן אלקרבה פטרחת
 אלצבי תחת בעין אלשגר: 16 ומצת פגלסת הדאה בעידא בגלוה קום
 לאנהא קאלת לא ארא מותה פגלסת הדאה ורפעת צותהא ובכת: 17 פסמע
 אללה צות אלצבי ונארא מלאך בהגר מן אלסמא וקאל להא מא לך יא
 הגר לא תלאפי אן אללה קד סמע צות אלצבי חית הו תם: 18 קומי¹⁵
 פאחמליה ואמסכי² ידך עליה פאני אציר מנה אמה כבורה: 19 פכשף
 אללה ען בצרהא וראת ביר מא ומצת ומלאת אלקרבה מאא ואסקת
 אלצבי: 20 ובאן אללה מעה חתי כבר פאקאם פי אלבריה ובאן ראמי
 קום³: 21 ואקאם פי בריה פארן ואתגדת לה אמה זוגה מן בלד
 מצר: 22 פלמא באן פי דלך אלוקת קאל אבימלך ופובל ריים גישה²⁰
 לאברהים קאילא אללה מעך פי גמיע מא תצנעה: 23 ואלאן אחלף
 לי באללה ההנא אנך לא תגדר בי ובנסלי ובעקבי באלאחסאן אלדי
 צנעתי מעך תצנעה מעי ומע אלבלד אלדי סבנתה: 24 וקאל אברהים
 אנא אחלף: 25 וזבך⁴ אברהים אבימלך בסכב ביר אלמא אלתי
 גצוהא עבדה: 26 וקאל אבימלך לס אעלם מן צנע הדא אלאמר²⁵
 ואנת לס תזברני ואנא איצא לס אסמע אלא אליום: 27 תם אבד
 אברהים גנמא ובקרא ואעטי אבימלך ועהדא גמיעא עהדא: 28 פאוקף
 אברהים סבע נעאג מן אלגנם וחדהן: 29 וקאל אבימלך לאברהים מא
 הדה אלסבע נעאג אלתי אוקפת וחדהן: 30 וקאל אן תאבדהא מן ידי
 לקבל אן תכון לי שאהדה אני חפרת הדה אלכיר: 31 ולדלך סמי אלמוצע

¹ וכן היא: בהדוא . . . יהדי לוי.

² כפי י ופני ואשרדי.

³ פי וכי גלמא ראמיא = נער קשת וכן היא רביא קשהא.

⁴ פי: וועט.

וצדדתך באלתעריף⁽¹⁾ ען אן תבטי לי ולדלך לם אדעך אן תדטו
 מנהא: 7 ואלאן ארדד זוגה אלרגל אנה נבי וידעו לך פתחיא ואן לם
 תרדהא אעלם אנך האלך אנת וגמיע מא לך: 8 ואדלג אבימלך
 באלגדאה ודעא בגמיע קואדה וכלמהם בגמיע הדא אלכלאם פפוע
 5 אלקום גרא: 9 תם דעא אבימלך באברהים וקאל לה מא צנעת בנא
 ומא אבטיית לך אד גלבת עלוי ועלי ממלכתי כטייה עטימה אעמאל לם
 יצנע מתלהא צנעתהא מעי: 10 וקאל אבימלך לאברהים מא ראית
 אד⁽²⁾ צנעת הדא אלאמר: 11 וקאל אברהים אני קלת לעל לים כוף
 אללה פי הדא אלמוצע פיקתלוני⁽³⁾ בסבב זוגתי: 12 ועלי אלהקיקה
 10 הי קריבתי מן אבי לבן לים מן אמי⁽⁴⁾ פצארתי לי זוגה: 13 פלמא
 אבתלעני אללה מן בית אבי קלת להא הדא פצלך אלדי תצנעינה מעי
 פי כל מוצע נדבל אליה קולי עני הו אבי: 14 פאבד אבימלך גנמא
 ובקרא עבידא ואמאא ואעטי אברהים ורד אליה שרה זוגתה: 15 וקאל
 אבימלך הודא בלדי בין ידיך אין מא צלה לך אקם פיה: 16 ולשרה
 15 קאל קד אעטיית אלף דרהם פצה אכאך תכון לך כסוה חסנה לכל מן
 מעך והודא אלכל היאלך⁽⁵⁾: 17 תם דעא אברהים אלי אללה פאעפי
 אללה אבימלך וזוגתה ואמאה פולדן: 18 לאן אללה כאן קד תואעד⁽⁶⁾
 בחכם כל בטן מן אל אבימלך בסבב שרה זוגה אברהים:

כא

20 1 תם דבר אללה סארה כמא קאל וצנע אללה לסארה כמא ועד:
 2 פחמלת וולדת סארה לאברהים אבנא פי שיגובתה פי אלוקת אלדי
 קאל לה אללה⁽⁷⁾: 3 פסמא אברהים אבנה אלמולוד לה אלדי ולדתה לה
 סארה אסחק: 4 וכתן אברהים אבנה אבן תמניה איאם כמא אמרה אללה:
 5 וכאן אברהים אבן מאיה סנה הין ולד לה אסחק אבנה: 6 וקאלת סארה

25

(1) מלה זאת נוספת וענינה בהדויק.

(2) פי: מה ראית מני החי ר"ל מה מצאת בי וכו'.

(3) פי: פיקתלנו אהלה, ר"ל יושבי המקום.

(4) ויבאמת היא קרובתי מצד אבי ולא מצד אמי.

(5) הלשון קשה מאד וכ"י פי: כסוה פי ופי' הוסיף אחרי תכון לך את המלות מצרופא פי, וגראה שכן כונתו: נחתי לאחרי אלף כסף לקנות בהם מלבוש יפה שיהיה תאוה לעיני כל אשר אתך, והנה הכל נגדך לעשות בו כרצונך וזה הוא קצת מה שהביא ראביע בשם "א" ועי' מה שהביא הראביע בשם הגאון בענין מלת ונוכחת.

(6) ר"ל הפחידו והזהירוהו בעצירת רחם ועיין למעלה צד 20 הערה 1. ועי' על כל הפרשה הזאת אלאמאנת צד 109.

(7) פי' הוסיף: אנהא תלד בה = שתלד בו.

אלמרג וגמיע סכאנהא חתי נכאת אלארין: 26 פאלתפתת זוגתה וראה
פצארת ננכה מלה: 27 פארלג אברהים באלגדאה אלי אלמוצע אלדי
וקה תם בין ידי אללה: 28 פאשרף עלי וגה סדם ועמרה וסאור ארין
אלמרג פנטר פאדא קד צעד דאנהא בקתאר אלאותן: 29 ולמא
5 אהלך אללה קרי אלמרג דכר אללה אברהים פאטלק ללוט מן וסט
אלמקלב בעד מא קלב אלקרי אלתי כאן יסכנהא לוט: 30 פצעד לוט
מן זגר ואקאם פי אלגבל ואכנתאה מעה אד באף אן יקם פי זגר
פקאם פי אלמגארהו הו ואכנתאה: 31 וקאלת אלכברי ללגרי אבונא
שיך ולים רגל פי אלבלד ידכל אלינא כסביל אלנאם: 32 תעאלי
נסקי אבנא זמרא ונצאעה ונסתבקי מן אבנא נסלא: 33 פסקתא 10
אבהמא זמרא פי תלך אללילה וגאת אלכברי פצאעעה ולם יעלם
בניאמהא וקיאמהא: 34 פלמא כאן מן גד קאלת אלכברי ללגרי
הודא צאעית אמם אבי פנסקיה זמרא אללילה איצא ותעאלי צאעיה
ואסתבקי מנה נסלא איצא: 35 פסקתא פי תלך אללילה אבהמא זמרא
וקאמת אלגרי פצאעעה ולם יעלם בניאמהא ולא בקיאמהא: 15
36 פחמלתא אכנתא לוט מן אביהמא: 37 וולדת אלכברי אבנא
ואסמתה מאב הו אבו אלמואכין אלי אליום: 38 ואלגרי איצא ולדת
אבנא ואסמתה בן עמי והו אבו בני עמאן אלי אליום:

20

ב

1 תם רהל מן תם אברהים אלי בלד אלקבלה ואקאם בין רקים
ובין גפאר: 2 וסכן פי אלבלוין: 2 ולמא קאל אברהים ען סארה זוגתה
הו אגתי בעת אבימלך מלך אלבלוין: 3 פאדהא: 3 פגא מלאך אללה
אלי אבימלך פי הלם אלליל פקאל לה אנך מית כסנב אלאמראה אלתי
25 אגדתהא והו דאת בעל: 4 ואבימלך לם ידן מנהא פקאל יא רב
אאנסאנא: 5 צאלהא תקתל: 5 אלים הו קאל לי אגתי הו והו איצא
קאלת הו אזי כעהה קלבי וכנקא כפי צנעת דלך: 6 פקאל לה מלאך
אללה פי אלחלם אנא איצא קד עלמת אן כעהה קלכך צנעת דלך

(1) "ברך בני האדם".

(2) מלת השלילה הכרה כאן ונמצאת למטה פסוק ל"ח. ואפשר שהגאון רמז בזה למנה
שאמרו רבותנו ד' (צור ב"ג א') שבלילה הראשונה ידע בקומת.

(3) למעלה (ט"ז ז') העתיק מלת שור: הגר אלהיגאז.

(4) ט: פלסטין.

(5) "האיש צדיק" וכן דעה אכן גנאה כספרו אללמע צר 294 שורה 9, ואל זה כוון
הראשון בדבריו לא תשפע אל דברי תולם החלוב וכו'.

לוט אלי אלבאב וסד אלמצראע וראה: 7 קאל יא אבותי לא תסוי
 אליהם: 8 הודא לי אבנתאן למ יערפא רגלא אכרגהמא אליים ואצנעו
 בהמא מא חסן ענדכם עדא להאולי אלקום לא תצנעו שיא לאנהם
 דכלו תחת טל סקפי: 9 פקאלו תקדם אלי ההנא תם קאלו (ואחד)¹
 5 גא ליסכן מענא וצאר יחכם עלינא אלאן נסי אליך אבתר מנהם פאלחו
 עלי לוט גרא ותקדמו ליכסרו אלמצראע: 10 פמד אלקום אידיהם
 ואדכלו לוט אליהם אלי אלבית וגלקו אלמצראע: 11 ואלקום אלדי
 בכאב אלבית צרבוהם באלעשא² מן שאב אלי שיך פעגצו ען וגוד
 אלבאב: 12 וקאלו אלקום ללוט מן לך ההנא איצא מן צהר³ ובנדך
 10 ובנאתך וגמיע מא לך פי אלכלד אכרגה מן הדא אלמוצע: 13 לאנא
 מהלכון הדא אלמוצע למא עטם צראכהם בין ידי אללה פבעתנא
 לנהלכהם: 14 פכרג לוט וכלם אצהארה אלמתווגין בכנאתיה וקאל
 להם קומו אכרגו מן הדא אלמוצע לאן אללה מהלכה פכאן ענדהם
 כאללאעב: 15 פלמא כאן ענד טלוע אלפגר אללה אלמלאיכה עלי לוט
 15 קאילין קם כד ווגתך ואבנתך אלמוגודתין כילא תנסאף בדנוב אהל
 אלבלד: 16 פתלבת ואמסך אלקום בידה וביד ווגתה ויד אבנתיה
 בשפקה אללה עליה פאכרגוה וודעוה כארג אלקריה: 17 פלמא אכרגהם
 אלי ברא קאל לה אנג בנפסך לא תלתפת וראך ולא תקף פי שי מן
 אלמרג ותפלין אלי אלגבל כילא תנסאף: 18 פקאל לוט להמא
 20 ברגבה לא יא רסולי אללה: 19 הודא קד וגד עבדך הטא ענדך ובתרת
 פצלך אלדי צנאעתה מעי לתחי נפסי ואנא לא אטיק אלתלדין אלי אלגבל
 כילא תלחקני אלבליה פאמות: 20 הודא הדה אלקריה קריבה אן יהרב
 אליהא והי צגריה פאתלדין אליהא עלי אנהא צגריה⁴ ותחיא נפסי:
 21 קאל לה הודא קד שפעתך פי הדא אלאמר איצא לילא אקלב אלקריה
 25 אלתי סאלת פיהא⁵: 22 אסרע תלדין אלי תם פאני לים אטיק אן אצנע
 שיא אלי אן תדכלהא אלי תם לדלך סמית אלקריה זגר: 23 אלשמס כרגת
 עלי אלארין ולוט דכל אלי זגר: 24 ואללה אמטר עלי סדום ועלי עמרה
 בכריתא ונארא מן ענדה מן אלסמא: 25 פקלב תלך אלקרי וסאיר⁶

(1) פ' ובכ"י: אואחר כאלו התי' של האחר היתה ה' השאלה.

(2) כן הוא בכ"י י' אבל בפי' וק': כאלגשא וזה אחר מן החלופים אשר מקורם בצורות האותיות הערביות.

(3) "מן המתחתנים כד".

(4) פ': לאהלאך הדה אלמרינה = לשחת את העיר הזאת.

(5) "אם גם היא קטנה".

(6) תרגום: רבעותא עליה.

(7) כן הוא בכ"י י' וחסר בפי' ובק'.

אלואצל אלי ענע גמלתהם¹ אם לא²: 22 תם ולי מן תם אלקום ומצו אלי סדום ואברהים עאדה ואקף בין ידי אללה: 23 פתקדם אברהים וקאל איקינא תסיף אלצאלה מע אלטאלה: 24 לעל יוגד כמסין צאלהא פי אלקריוה איקינא תסיפהם ולא תצפה ענהם בסבב אלזמסין צאלהא אלדין פי מא בינהם: 25 ואנת מעאד מן אן תצנע מתל הודא 5 אלאמר אן תסיף אלצאלה מע אלטאלה פיבון אלצאלה כאלטאלה אנת מעאד אחאכם גמיע אלעאלם לא יעמל באלחכם: 26 פקאל אללה אן וגדת פי סדם למסין צאלהא פי מא בינהם צפחת ען גמיע אהל אלמוצע בסבבהם: 27 פאגאבה אברהים פקאל הודא קד אמענת פי אלבלאם בין ידי אללה ואנא תראב או רמאד³: 28 לעל ינקצון מן אלזמסין 10 צאלהא כמסה אתהלך בסבב אלזמסה גמיע אלבלד קאל לא אהלבהם אן וגדת למסה וארבעין: 29 ועאוד איצא בכלמה פקאל לעל יוגד תם ארבעין קאל לא אצנע שיא בסבב אלארבעין: 30 קאל לא יצעב בין ידי אללה אן אתבלם לעל יוגד תם תלתון קאל לא אצנע שיא אן וגדת תם תלתין: 31 קאל הודא קד אמענת פי אלבלאם בין ידי אללה 15 לעל יוגד תם עשרון קאל לא אהלבהם בסבב אלעשרין: 32 קאל לא יצעב בין ידי אללה חתי אתבלם הדה אלמרה פקט לעל יוגד תם עשרה קאל לא אהלבהם בסבב אלעשרה: 33 וארתפע נור⁴ אללה כמה פרג מן סלאטבה אברהים ואברהים רגע אלי מוצעה:

20

יח

1 תם דכל אלמלכאן אלי סדום וקת אלעשא ולוט גאלם עלי באב סדם פלמא ראהמא קאם תלקאהמא וסגד עלי וגהה עלי אלארין:
 2 וקאל כרגבה יה סדי מילא אלאן אלי בית עבדכמא ובותא ואנסלא ארגלכמא ותדלגאן ותמצאן פי טרוקכמא קאלא לא אלא פי אלרחבה נבית: 3 חתי אלה עלוהמא גרא פמאלא אליה ודכלא מנזלה פצנע 25 לחם מגלסא וזבו פטורא פאכלו: 4 קבל אן יצגעו פאדא באהל אלקריוה אהל סדום קד אחאטו כאלמנול מן שאב אלי שיף וגמיע אלקום אלדי פי נאחיתה: 5 פדעו בלוט וקאלו לה אין אלקום אלדין דכלו אלך אלילה אברגהם אלינא חתי נואקעהם⁵: 6 פברג אליהם

(1) ראביע: אראה אם עשו כלם כרעה הזאת.

(2) הגאון לא העתיק מלת וארעה. ואפשר שחשב שכולת ואראה כוללת השגת ידיעתי

ועיין למעלה דף הי הערה 4.

(3) עיין ראביע: עפר חתי ואל אפר אשוב.

(4) עיין אלמאנאת צד 104.

(5) ראביע כעני לשכבה.

פלמא ראהם האצר תלקאהם מן באב אלזבא וסגד אלי אלארץ:
 3 וקאל בהגבה¹ יא ולי² אללה³ אן וגדת חטאא ענדך פלא תגז ען
 עבדך: 4 יקדם לבם קליל מן מא ואגסלו ארגלכם ואסתנדו תחת
 אלשגרה: 5 ואקדם כסרה מן נבו ואסנדו קלובכם בעד דלך תמצון
 5 פאנכם עלי דלך⁴ עברתם ען עבדכם קאלו בדלך אצנע כמא קלת:
 6 פסרע אברהים אלי אלזבא אלי סארה פקאל אסרעי בתלת אצוע מן
 דקיק אלסמיד אעגניה ואצנעיה מלילא: 7 ואלי אלבקר האצר אברהים
 פאלד עגלא מן אלבקר רבצא וטיבא והפעח אלי אלגלאם ואסתעגלה
 באצלאהח: 8 תם אנד סמנא ולבנא ואלעגל אלדי אצלחה וגעל בין
 10 אידיהם והו ואקף אמאמהם תחת אלשגר פאכלו: 9 תם קאלו לה אן
 סארה ווגתך קאל הודא הי פי אלזבא: 10 קאל⁴ סארגע אלך פי מתל
 הדא אלוקת מן קאבל והודא אבן לסארה ווגתך וסארה תסמע ענד באב
 אלזבא והו וראה: 11 ואברהים וסארה שאבא וטענא פי אלסן ואנתהי
 אן יבון לסארה סביל כאלנסא: 12 פצחכת סארה פי נפסהא קאילה בעד
 15 מא בלית יבון לי זי וסירי שיך: 18 פקאל אללה לאברהים לס צחכת
 סארה קאילה איקינא אלד וקד שבת: 14 הל יצפי ענד אללה שי
 סארגע אלך פי מתל הדא אלוקת מן קאבל ולסארה אבן: 15 פגחדת
 סארה פי נפסהא קאילה לס אצחק אד לאפת פקאל לא כל קד צחכת:
 16 תם קאם אלקום מן תם ואשרפו קבאלה סדום ואברהים מעהם
 20 לישיעהם: 17 פקאל אללה הל אצפי אנא ען אברהים מא אנא צאנעה:
 18 ואברהים סיבון מנה אמה כבירה עשימה ויתבארך בה גמיע אמם
 אלארץ: 19 ואנא אעלם באנה סיאמר⁵ בניה ואלה בעדה ויחפשו
 טריק אללה לעמלו באלעדל ואלחכם בסבב אן יופי אללה לאברהים
 במא ועדה: 20 פקאל אללה צראך⁶ סדום ועמורה קד כתר ולטיתהם
 25 קד עטמת גדא: 21 אורד אלאן אמרא מוגלא ואנטרו⁷ אבעראזבהם

¹ «בתשוקה», ר"ל בחפצו להכניסו לביתו.

² «ידיד ה'», כן קרא למלאך. ועיין אלאמואנא צד 90 והשתמש בלשון יחיד מפני שדבר להגדול שבהם ואחרים עמרו עמו וזה דעת רש"י או מפני שאברהם היה מרבר כפרט עם הולאך הבא לבשר את שרה. ועיין בבא מציעא פ"ז ע"ב.

³ מבחר: על זה הפת שזורמן עבשו עברתם על בית עבדכם.

⁴ פ': קאל אלמבעות מנחם אליהא = השלוח מנחם אליה עיין למעלה הערה 2.

⁵ «ואני יודע שיצוה» ולא תרגם מלת למען.

⁶ פ': הוסוף מלות אלמטלומין פי. ר"ל זעקת העשוקים בסדום ועמורה. ראב"ע:

זעקת החמס והו הפירוש השני של ראב"ע.

⁷ פ': פאחרר אליהא נדירא ינטרו = אוריד אליהן מוכיח למען יראה וכו'.

תתנן קלפֿה אחילבם¹) תבון עלאמֿה עהדי בני ובנכס: ¹² ואבן
 תמניֿה איאם יבתתן כל דכר מנכס לאגיאלבם אלמולוד פי מנאזלבם
 ואלמשתרי בתמן מן כל גריב אלדי לים הו מן נסלך: ¹³ כל תלתן
 אלמולוד פי ביתך ואלמשתרי לך בתמן ויבון עהדי פי אבראנכס עהד
 אלצהר: ¹⁴ ואי רגל אקלף לא יבתן אלקלפֿה מן בדנה ינקטע דלך ⁵
 אלדגל מן קומה למא פסך עהדי: ¹⁵ תם קאל אללה לאברחים שרי
 זוגתך לא תסמהא שרי כל סמהא שרה: ¹⁶ פאני אבארך פיהא
 וארוקך מנהא אבנא ואבארך פיהא ויבון מנהא אמֿה²) ומלוך אלשעוב
 מנהא יברגון: ¹⁷ פוקע אברחים עלי וגהה וצחק³) וקאל פי נפסה
 אלאבן⁴) מאיֿה סנה יולד וסארה בנת תסעין סנה תלד: ¹⁸ פקאל ¹⁰
 אברחים בין ידי⁵) אללה לית יסמעיל יהיא בין ידיך: ¹⁹ קאל אללה
 לה לכן סארה זוגתך סתלד לך אבנא ותסמיה אסחק ואתבת עהדי מעה
 עהד אלצהר ולנסלה⁶) בעדה: ²⁰ ופי אסמאעיל קד סמעתך הא אנא קד
 בארכתה לאתמרה ואכתרה גֿדא גֿדא ואתני עשר שריפא יולד ואגעל
 מנה אמֿה עטימֿה: ²¹ ועהדי אתבתה מע אסחק אלדי תלד לך סארה ¹⁵
 פי מתל הדא אלוקת פי אלסנה אלאברי⁷): ²² פלמא פרג מן מאטבתה
 ארתפע נור⁸) אללה ען אברהם: ²³ פאנד אברחים אסמאעיל אבנה
 וגמיע אלמולודין פי מנולה ואלמשתרין בתמנה כל רגל מן אהל בית
 אברחים פלתן אלקלפֿה מן אבראנהם פי דאת דלך אליום כמא אמרה
 אללה: ²⁴ וכאן אברחים אבן תסע ותסעין סנה חין בתן אלקלפֿה מן ²⁰
 בדנה: ²⁵ ואסמאעיל אבנה אבן תלאת עשר סנה חין בתן אלקלפֿה
 מן בדנה: ²⁶ פי דאת דלך אליום אתתן אברחים ואסמעיל אבנה:
²⁷ וכל רגל פי מנולה אלמולוד פיה ואלמשתרי בתמנה כל גריב
 אתתנו מעה:

יח

1 ותגלי לה אללה פי מרג ממרא ודו גאלס פי כאב אלכבא ענד
 חמא אלנהאר: ² ורפע עיניה פנטר פאדא בתלתֿה נפר וקופ אמאמה

¹ פ': מן אבראנכס = מנפוחיתם.

² תרגום כלי יחיד כי הברכה מוסבת רק על ישראל ולא על ארום.

³ כס': וצחק סרורא = ויצחק שמת עיני רש"י.

⁴ בקי הסר אי השאלה.

⁵ תרגום: קדם.

⁶ פ': ומע נסלה = ואת זרעו.

⁷ פ': אלאמֿה = הבאה.

⁸ פ': מלאך.

שרי חתי הרבת מן בין ידיהא: 7 ווגדהא מלאך אללה עלי עין מא פי אלבריה עלי אלעין פי טרוק הגר אלחוגאזי: 8 קאל יא הגר אמח שרי מן אין תני ואלו אין תמצי קאלת מן בין ידו שרי סידתי אנא הארבה: 9 וקאל להא מלאך אללה ארגעי אלי סידתך ואסתבדמי תחת ידיהא: 10 תם קאל להא מלאך אללה כתרא אכתר נסלך חתי לא יחצי מן אלכתרה: 11 תם קאל להא הא אנת האמל תלדין אבנא ותסמיה אסמעאל אד סמע אללה לצעפך²: 12 והו יכון וחשיא מן אלנאס ידה פי אלכל ויד אלכל פיה ובהצרה גמיע אלותה יסכן: 13 פסמת אסם אללה אלמתגלי אליהא אנת אלטאיך אלנאטר לאנהא קאלת אני 10 ראת ההנא רחמתך בעד ראוי אלשקא³: 14 ולדלך סמית אלכיר בור (לחיי אלנאטר) הודא היא בין רקים ובין ברד: 15 תם ולדת הגר לאברם אבנא פסמא אברם אבנה אלדי ולדתה הגר אסמאעיל: 16 ובאן אברם אבן סת ותמאנין סנה הין ולדת הגר לאברם אסמאעיל:

יז

15 פלמא צאר אברם אבן תסע ותסעין סנה תגלא לה אללה⁵ וקאל לה אנא אלטאיך אלכאפי אסלך פי טאעתי וכן צחיחא: 2 ואגעל עהדי ביני ובינך ואכתרך גרא גרא: 3 פוקע אברם עלי וגהה וכאטבה אללה קאילא: 4 האנא גאעל עהדי מעך ותכון אבא גמהור אלאמם: 5 ולא יסמי איצא אסמך אברם בל יכון אסמך אברהם לאני געלתך אבא גמהור אלאמם: 6 ואנמויך⁶ גרא גרא ואגעל מנך אממא ומלוך מנך יכרגון: 7 ואתבת עהדי ביני ובינך ונסלך בערך לאגיאלהם עהד אלדהר לאבון לך אלאהא ולנסלך בערך: 8 ואעטיך ונסלך בערך בלד סכנאך גמיע בלד כנען חוז אלדהר ואבון להם אלאהא: 9 תם קאל אללה לאברהם ואנת פאחפט עהדי אנת ונסלך בערך לאגיאלהם: 10 הודא עהדי אלדי 25 תחפטזה ביני ובינכם ונסלך בערך יפתתן מנכם כל רגל⁶: 11 פאדא

⁽¹⁾ «בדרך הגר חגאז» וכן תרגם אונקלוס חגרא והו ארץ הערב האמצעית אשר בה עיר

מכה הקדושה לישימעלים וכבי יי: פי טרוק גפאר וכן תרגם כולת שור למטה כו אי. ובפי: פי טרוק הגו אלחגאז = בדרך ארץ חגאז. והחלוקה הוה יצא מישוני האותיות ר ו וי בערב.

⁽²⁾ פ: דעאך אליה מן שקאך = תפלתך אליו בצרתך.

⁽³⁾ «ראיתי פה רחמך אחרי רואי את עיני».

⁽⁴⁾ פ: אלדהים = המרחם.

⁽⁵⁾ פ: תראי לה מלאך אללה = וירא אליו מלאך ה'.

⁽⁶⁾ פ: ואתמרה.

⁽⁷⁾ פ: רכר.

- והרכהא אכרם פתחרכת⁽¹⁾: 12 ולמא כאן ענד מגיב אלשמם וקע
 סבאת עלי אכרם פאדא בהיבה טלמה עטימה⁽²⁾ קד וקעת עליה:
 13 פקאל לאכרם אעלם עלמא אן סיכון נסלך גריבא פי בלד לים
 להם ויסתעבדוהם ויעלמונהם⁽²⁾ ארבע מאיה סנה: 14 ואיצא אלקום
 אלדין ויסתעבדוהם פאחכם עליהם ובעד דלך ירגון בסרה עטים: 5
 15 ואנת תציר אלי אבאך בסלאם ותדפן בשיבה צאלהה: 16 ואלגיל
 אלראבע והגע אלי ההונא אד לם וכמל דנב אלאמורין אלי אלמן:
 17 פלמא גאבת אלשמם וכאנת אלהמה⁽³⁾ פאדא בשביה⁽⁴⁾ תנור דכאן
 ופליל⁽⁵⁾ נאר גאו בין תלך אלאשטאר: 18 פי דלך אל יום עהד אללה
 מע אכרם עהרא קאילא לנסלך אעטי הודא אלבלד מן נהר מצר אלי 10
 אלנהר אלכביר נהר אלפראת: 19 אלקינין ואלקניזין ואלקדמונין:
 20 ואלהיתין ואלפרזיין ואלשגעא: 21 ואלאמורין ואלבנעאנין
 ואלגריזיין ואליוסיין:

טז

- 1 ושרי זוגה אכרם לם תלד לה ובאן להא אמה מצריה אסמהא 15
 הגר: 2 פקאלת לאכרם הודא קד מנעני אללה מן אלולאדה אדכל אלי
 אמתי לעל יבנא ביתי⁽⁶⁾ מנהא פקבל אכרם קול שרי: 3 פאזלת שרי
 זוגה אכרם הגר אלמצריה אמתהא בעד עישר סנין מן מקאם אכרם פי
 בלד כנעאן פאעטתהא לאכרם זוגהא לתכון לה זוגה: 4 פדכל אלי
 הגר פחמלת פלמא ראת אנהא כד חמלת האנת סידתהא ענדהא: 20
 5 פקאלת שרי אלי אכרם טלמי עליך אעטיתך אמתי בחגך פלמא
 ראת אנהא קד חמלת הנת ענדהא יחכם אללה ביני ובינד: 6 קאל
 אכרם לשרי הודא אמתך פי ידך אצנעי בהא מא חסן ענדך פעלבתהא

(1) אחרי כן הניה את הצפור על הסגרים והניע אותם ויתנועעו פירוש התרגום הקשה
 הוה נמצא כתשובות דונש סי 7 והוא שאחרי שהיטתם ונתוהם נשב אכרם עליהם והיוו ודונש
 הוסף עוד בספירוש ר"ם כי אילולי החים תקב"ה אחר שהיטתם ונתוהם כאי זו אות היה
 טאמין שיעשה מה ששבע לו והיונו שיעאו מתחת שעבוד סערום לחירות ושיעאו כרכוש גדול.
 ועי' שפת יתר סימן ז' ובכרם המד מחברת חמישית דף 180 מה שאר הרי אכרם גיגר
 ודבריו נכוחים.

(2) בפי הוסף מה טלת תמאם = השלמת. ר"ל להשלים מספר ארבע מאות שנה
 הטתחול מלידת יצחק. עי' רש"י ומה שהביא הראב"ע בשם הגאון בספירושו הקצר לשמות י"ב ו'
 ועיין עוד אלאטאנאט צד 237.

(3) וכן בשרשים לאכן גנאה צד 528 הערה 21. ובפי' וכן בכ"י "אלדהמה".

(4) הראב"ע: "בדמות הנור העולה עיני ממנו".

(5) כן תרגם טלת לפיר בכל מקום ובפי': "משעל".

(6) "יבנה ביתי". עי' דבריו ב"ה סי'.

ותמאניה עשר וכלבהם אלי באניאם: 15 ותפרק עליהם לילא הו
ועבידה פקתלהם וכלבהם אלי חובה אלתי ען יסאר דמישק: 16 פרד
גמיע אלסרח ואיצא לוט קריבה וסרחה רדהמא ואלנסא וסאיר אלקום:
17 תם כרג מלך סדום תלקאה בעד רגועה מן הרב כדרלעמר ואלמלוך
אלדין מעה אלי עמק שוה⁽¹⁾ הו מלעב⁽²⁾ אלמלך: 18 ומלכי צדק מלך
ירושלם⁽³⁾ אכרג לה טעאמא ושראבא והו אמאם ללטאיך אלעאלי:
19 פבארך עליה וקאל יכון אברם מבארבא ללטאיך אלעאלי מאלך
אלסמאואת ואלאריץ: 20 ותבארך אלטאיך אלעאלי אלדי אסלם אעדאך
פי ידיך פאעטאה אלעשר מן אלכל: 21 פקאל מלך סדום לאברם
10 אעטני אלנפוס ואלסרח כדה לך: 22 קאל לה אברם רפעת ידו
האלפא⁽⁴⁾ באללה אלטאיך אלעאלי מאלך אלסמאואת ואלאריץ: 23 מן
זיט אלי שסע נעל אן אכדת מן גמיע מאלך ולא תקול אנא אנגית
אברם: 24 גיר מא אכלה אלגלמאן ונציב אלקום אלדין מצו מעי ענר
ואשכול וממרא הם יאלדין נציבהם:

טו

15

1 בעד הדה אלאמור כאן קול אללה לאברם בוהי קאילא
לא תכף אברם אנא תרסך אגרך עטים גדא: 2 קאל אללהם יא רב
מא תעטיני ואנא מנצרך עקימא ודו קיאד מנולי⁽⁵⁾ אליעזר אדדמשקי:
3 פקאל אד לס תרוקני נסלא פאן אלאבן אלדי פי מנולי ורתני:
4 פאדא בקול אללה קאילא לה לא ירתך הדא אלא מן יכרג מן צלבך
הו ירתך: 5 תם אכרגה אלי כארג וקאל לה אלתפת אלי אלסמאואלתמם
אחצא אלבואכב הל תטיק תחציהא תם קאל לה כדא יכון נסלך:
6 פאמן באללה וכתבהא לה חסנה: 7 וקאל לה אנא אללה אלדי
אכרגתך מן אתון אלכסדאניין לאעטיך הדא אלבלד לתחוזה: 8 קאל
אללהם יא רב במא דא אעלם אני אחוזה: 9 קאל לה קדם לי עגלא
25 מתלתא וענזא מתלתא וכבשא מתלתא ושפנינא ופרך חמאם⁽⁶⁾:
10 פקדם לה גמיע דלך ושטרהא פי אוסאטהא תם געל כל שטר
תלקא צאחבה ואלטאיר לס ישטרה: 11 תם וצע אלטאיר עלי אלאנסאד

(1) עי דף 21 הערה 6.

(2) תרגום: אחר בית ריסא, והוא מקום מרוצת הסוסים.

(3) כן הוא גם בתרגום ובפירוש הראב"ע.

(4) "בשבועה".

(5) ר"ל המנוחה והשווקד על ביתי וכן תרגם ישק (בראשית מ"א, טו), וכן תרגם כמשק
גבים שקק בו (ישעיה ל"ג ד).

(7) תרגום: ושפנינא ובר יונה.

טולהא וערצהא פאנִי לך אעטיהא: 18 פלִים אברם וגא פאקאם פי מרג
ממרא אלדי פי הכרא ובנא תם מדבחה ללה:

יד

- 1 תם כאן פי איאם אמרפל מלך אלישנור ואריוך מלך אלסר
כדרלעמר מלך כווסתאן ותדעל מלך אלאמם: 2 פצנעו חרבא מע בלע 5
מלך סדום וברשע מלך עמורה ישנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צבוים ומלך
בלע הי זגר: 3 וגמיע האולי אצטחבו פי מרג אלסדין¹ הו אלכחורה
אלמאלחה: 4 אתנתי עיטר סנה אטאעו כדרלעמר ופי אלתאלתה עשרה
עצוה: 5 ופי אלסנה אלאבעה עשר אקבל כדרלעמר ואלמלוך אלדין
מעה פקתלו אלטיגעא² אלדין פי עשתרות קרנים³ ואלדהאקין⁴ אלדין 10
פי הם ואלהוביון⁵ אלדין פי שוה קריתים⁶: 6 ואלהוריין אלדין פי
גבאל שראה אלי מרג פארן אלדי פי טרף אלכרה: 7 תם רגעו וגאו
אלי עין אלהם הי רקים⁷ פקתלו כל מן כאן פי ציעה אלעמאלקה
ואיצא אלאמוריין אלמקימין פי אלתפאף אלנבל⁸: 8 תם כרג מלך סדום
ומלך עמרה ומלך אדמה ומלך צבוים ומלך בלע הי זגר פצאפוהם⁹ אלחרב 15
פי עמק אלסדין¹⁰: 9 מע כדרלעמר מלך כווסתאן ותדעל מלך אלאמם
ואמרפל מלך אלישנור ואריוך מלך אלסר ארבעה מלוך מע אלצמסה:
10 ועמק אלסדין פיהא אכאר תרג חמרא פהרב מלך סדום ועמורה ווקעא
תם ואלכאקין הרבו אלי אלגבל: 11 פאזדו גמיע סרה סדום ועמורה וגמיע
טעאמהם ומצו: 12 ואזרו לוט אבן אזי אברם וסרחה ומצו והו מקים 20
פי סדום: 13 תם גא אלפלית ואזבר לאברם אלעבראנִי והו מקים פי
מרג ממרא אלאמורִי אזי אישכול וענר והם דוו עהד¹¹ אברם: 14 פלמא
סמע אן קד סבי קריבה גרד נעחאה אלמולודין פי מגולה תלת מאיה

(1) פ: אלהקול וכן בחרגום הקליא = ידות.

(2) וכן בחרגום „גברוא“.

(3) פ: פי אלצנמין = שינו הצלמים.

(4) „ראשי הנשרים“ ובהרגום תקיפוא.

(5) הגאון הרגם מלת אימים פלשון אימה שהוא בערבית היכה. ובפ' „אלמחיון“ וצ"ל

„אלמהוביון“ עי דברים. כ' י"א וענינו „המאימים“.

(6) פ: פי מסתוי קראוא ואפשר צע"ל קראוי (ע' שישום לאבן גנאה 647 הערה 47)

והוא העתקה שוה קריתים.

(7) וכן בחרגום אונקלוס רקם.

(8) „בסכך-החמרים“ ולא ידעתי מאין באה לו ההעתקה הזאת לזלזת חצצן.

(9) כן הוא ברוב הנוסחאות ונראה שצריך להיות מצאפו מעהם וכי מצאפיהם ללחרב.

(10) עי הערה 1.

(11) פ: אצדקא.

אלי מצר פראו אלמצריון אלמראה־אנהא חסנה גֵדָא: 15 וראוהא רוסא
 פרעון ומדחווהא אליה פאגדת אלמראה־אלי קצר פרעון: 16 ואחסן
 לאברם בסכבהא פצאר לה גנם ובקר וחמיר ועביר ואמא ואתאן וגמאל:
 17 (פתואעד¹) אלה פרעון בכלאיא עטימֶה ואלה בסבב ישרי זוגֶה
 5 אברם: 18 פדעא פרעון באברם וקאל מה דא צנעת בי ולם תזכרני
 אנהא זוגֶתך: 19 ולם קלת לי הי אצתי חתי אתגדתהא לתבון לי זוגֶה?²
 ואלאן הודא זוגֶתך גֵדָהא ואמיץ: 20 פוכל עליה פרעון ברגאל פבדרקו
 בה זוגֶתה וגמיע מא לה:

יג

1 פצעד אברם מן מצר הו זוגֶתה וגמיע מא לה ולוט מעה 10
 אלי אלקבלֶה: 2 ואברם עטים גֵדָא כאלמאשיֶה ואלפֶצֶה ואלדהב:
 3 ומצא פי מראחלה מן אלקבלֶה אלי בית אל אלי אלמוצע אלדי כאן
 תם זבאה פי אלאכתדא בין בית אל ובין אלעי: 4 אלי מוצע אלמזבחה
 אלדי צנעה תם פי אלאכתדא פדעא תם אברם באסם אלה: 5 ואיצא
 15 ללוט אלסאלך מע אברם כאן גנם ובקר ואזביֶה: 6 ולם יחמלהמא
 אלבלד אין יקימא פיה גמיעא אד כאן סרההמא כתירא ולם יטיקא אין יקימא
 גמיעא: 7 פכאנת זצומֶה בין רעאֶה מאשיֶה אברם ובין רעא מאשיֶה
 לוט ואלכנעאניון ואלפריוון היניד מקימון פי אלבלד: 8 חתי קאל
 אברם ללוט לא תבן זצומֶה ביני וביןך ובין רעאי ורעאך פאננא קום
 20 דו קראבֶה: 9 אלים גמיע אלארץ בין ירך אנפרד מני אמא יסרה
 פאתיאמן ואמֶא ימֶה פאתיאסר: 10 פרפע לוט עיניה וראי גמיע מרג
 אלארדן אין כלֶה סקי קבל אין יחלך אלה סדום ועמורה כגנאן אלה
 בארץ מצר אלי אין תגזי אלי זגר: 11 פאכתאר לה לוט גמיע מרג
 אלארדן ורחל מן אלמשרק ואנפרד כלֶ אמר ען אליה: 12 אברם אקאם פי
 25 בלד אלכנעאן ולוט אקאם פי קרי אלמרג וזים אלי סדום: 13 ואהל
 סדום אשראר וכאטיון ללה גֵדָא: 14 תם קאל אלה לאברם בעד מא
 פארקה לוט ארפע עיניך ואנטר מן אלמוצע אלדי אנת תם שמאלא וזגנבא
 ושרקא וגרבא: 15 פאן גמיע אלארץ אלדי תראהא לך אעטיהא ולנסלך
 אלי אדהר: 16 ואציר נסלך כתראב אלארץ חתי אין אמכן אלאנסאן
 80 אין יחזי תראב אלארץ פנסלך איצא יחצא: 17 קם פאמש פי אלארץ

(1) ר"ל הפחידו והחזירו שיכחו. נראה שכונת הג' בסורשו הזה למען לא יענוש הי'
 את פרעה שלא בצדק. ובס' פבלא אלה = ויננע.
 (2) "כרי שתהיה לי לאשה".

מולדה פי אתון אלכסדניין: 29 ואתלד אברם ונחור להמא נסאא אסם זוגה אברם שרי ואסם זוגה נחור מלכה בנת הרן אבי מלכה ואבי יסכה: 30 וכאנת שרי עאקרא לים להא ולד: 31 ואכד תרה אברם אבנה ולוט אבן הרן אבן אבנה ושרי כנתה זוגה אברם אבנה וזרגו מעהם¹ מן אתון אלכסדאניין לימצו אלי בלד כנעאן פגאו הראן⁵ פאקאמו תם: 32 וכאן עמר תרה מאיתין סנה וכמס סנין ומאת תרה פי הראן:

יב

1 אד² קאל אללה אלי אברם אמין לך מן ארצך ומולדך ומן בית אבך אלי אלבלד אלדי אריך: 2 ואננע מנך אמיה ככירה ואבארך פיך ואעטם אסמך ותכון ברכה: 3 ואבארך מבארריך ושאתמך אלען¹⁰ ויתברך³ כך גמיע עשאר אלארץ: 4 פמציא אברם כמא אמרה אללה ומציא מעה לוט וכאן אברם אבן זמס וסבעין סנה היון זרג מן הראן: 5 פאכד אברם שרי זוגתה ולוט קריבה⁴ וגמיע סרההם אלדי מלכה ואלנפוס אלתי אכתסכו פי הראן וזרגו לימצו אלי בלד כנעאן וגאו אליה: 6 פטאק אברם פי אלבלד אלי מוצע נאבלוס ואלי מרג⁶ ממרא ואלכנעאני חניד כאן מקימא פי אלבלד: 7 תם תגלי לה אללה¹⁵ וקאל לנסלך אעטי הדא אלבלד ובנא תם מדבחה ללה אלמתגלי לה: 8 תם אנתקל מן תם אלי אלגבל מן שרקי בית אל ומד תם זבאה בית אל מן אלגרב ואלעי מן אלשרק ובנא תם מדבחה ללה ודעא באסמה⁷: 9 תם רחל אברם כלמא מד רחל אלי אלקבלה: 10 תם כאן גוע פי אלבלד פאנחדר אברם אלי מצר ליסכן תם אד אשתד אלגוע פי אלבלד: 11 פלמא קרב מן אלדניול אלי מצר קאל לשרי²⁰ זוגתה אנא אעלם אנך מראה גמילה אלמנטר: 12 אכאק אנ ראוך אלמצריין וקאלו הדה זוגתה קתלוני ואסתבקוך: 13 קולי עני אנת אצתי לבי יהסן אליה כסככך כאן תהיא נפסי בגרירתך: 14 ולמא דכל אברם

(1) ר"ל גם אנשים אחרים יצאו עמם. ובנוסח פ' פלג מעהם קום = ויצאו אתם אנשים.

(2) זה הפסוק דבוק עם הפסוק הקודם מפני שצווי השם היה קודם מיתת תרה ובכ"ו פקאל.

(3) רש"י: אדם אומר לבנו תהא כאברהם.

(4) פ' וכ"ו אבן אכיה.

(5) ר"ל שדה וכן תרגם אונקלוס מישר ובנוסחת פ' בלוט = אלה. וחס ב' הפירושים

שהביא הראב"ע.

(6) פ' מלאך אללה וכן בסוף הפסוק: ללה אלדי געל מלאכה מתגליא אליה וזה ההפך

בין פ' וק' ו"י נמצא במקומות הרבה.

(7) ר"ל קרא בני אדם לעבודת האל. פ' ודעא באסמה" ר"ל התפלל לה. ושני

הפירושים האלו נמצאים בראב"ע.

יא

1 ובאן גמיע אהל אל ארץ אהל לגה ואחדה וכלאם ואחד:
 2 ולמא רחלו מן אלמשרק וגדו בקיעא פי בלד אלשינור פאקאמו תם:
 3 וקאל בעצהם לבעיץ תעאלו נלבן לבנא וננצגה טבכא פכאן להם
 5 אללבן כאלהגארה ואלקפר כאן להם כאלמלאט⁽¹⁾: 4 וקאלו תעאלו
 נבני לנא קריה ומגדלא ראסה ודאני אלסמא ונננע לנא אסמא כילא
 נתכדד עלי וגה גמיע אל ארץ: 5 פאורד אללה אמרא מוגלא⁽²⁾ לירי
 אלקריה ואלמגדל אלדין בנו בנו אדם: 6 וקאל אללה הודא הם שעבואחד
 ולגה ואחדה לגמיעהם והדא מא אבתדו אן יפעלו ואלאן לא יפותהם
 10 גמיע מא המו בה אן יענעוה: 7 תעאל אורד אמרא מוגלא אשתת בה
 לגתהם חתי לא יסמע כל אמר לגה צאחבה: 8 פכדדהם אללה מן
 תם עלי וגה גמיע אל ארץ ואנתהו ען בנא אלקריה: 9 ולדלך אסמהא
 באבל לאן תם שתת⁽³⁾ אללה לגה אהל אל ארץ ומן תם בדדהם אללה
 עלי גמיע וגההא: 10 הדא שרה תאליד שם חין כאן אבן מאיה סנה
 15 אולד ארפכשד שנתין בעד אלטופאן: 11 ועאש שם בעד דלך כמס
 מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 12 ולמא עאש ארפכשד כמס
 ותלתין סנה אולד שלה: 13 ועאש בעד דלך ארבע מאיה סנה ותלת
 סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 14 ולמא עאש שלח תלתין סנה אולד
 עבר: 15 ועאש בעד דלך ארבע מאיה סנה ותלת סנין אולד פיהא בנין
 20 ובנאת: 16 ולמא עאש עבר תלתין וארבע סנין אולד פלג: 17 ועאש
 בעד דלך ארבע מאיה ותלתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 18 ולמא
 עאש פלג תלתין סנה אולד רעו: 19 ועאש בעד דלך מאיתין סנה ותסע
 סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 20 ולמא עאש רעו אתנתין ותלתין סנה
 אולד שרוג: 21 ועאש בעד דלך מאיתין סנה וסבע סנין אולד פיהא
 25 בנין ובנאת: 22 ולמא עאש שרוג תלתין סנה אולד נחור: 23 ועאש
 בעד דלך מאיתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 24 ולמא עאש נחור
 תסע ועשרין סנה אולד תרח: 25 ועאש בעד דלך מאיה סנה ותסע
 עשרה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 26 ולמא עאש תרח סבעין סנה
 אולד אברם ונחור והרן: 27 והדא שרה תאליד תרח תרח אולד אברם
 30 ונחור והרן והרן אולד לוט: 28 ומאת הרן בחצרה תרח אביה פי בלד

(1) כן הוא בקי ובפי' ובי'.

(2) "וירד ה' דבר אשר לא ישוב" וכן למטה בפסוק ז'. ויתרגם כן להרחיק הגשמות.

(3) פ' בבל.

- 1 והלא שרה תאליד בני נוח שם והם ויפת אד ולדו להם בנו
 בעד אלטופאן: 2 בנו יפת תרד¹ ויאגז ומאהאת ואליונאניה ואלצין
 ואלזראסאן ופארס: 3 בנו גמר אלצקאלבה ופרנגה ואלברגאן:
 4 ובנו יזן אלמציצה וטרסוס וקברוס ואדנה: 5 מן האולי תפרקת
 גזאור אלמס פי כלדאנהם כל פרוק ללגתה לעשאיהם ואממהם:
 6 ובנו הם אלהבשה ומער ותפת ובנעאן: 7 ובנו כוש סבא וזוילה
 וזגאזה ואלקאקו ואלדמס ובנו רעמה אלסנד ואלהנד: 8 וכוש אולד
 נמרוה הו אבתדו אן יבון גבארא פי אלבלד: 9 והו כאן גבארא
 מלופא² בין ידי אללה ולדלך יקאל כנמרוה גבאר מלופ בין ידי אללה:
 10 ובאן איל מלכה באביל ואלברס ואכד וכלנה פי בלד אלשינור:
 11 ומן דלך אלבלד ברג אלמוצל פבנא נינוה ורחבה אלקרית ואלאבלה:
 12 ואלמראין בין נינוה ובין אלאבלה והו אלקרית אלעטימה: 13 ומער
 אולד אלתניסין ואלאסכנדהאנין ואלבהנאסין ואלפרמיין: 14 ואלבימין
 15 ואלעצירין אלדי ברג מנהם אלפלסטינין ואלדמיאטיין: 15 ובנעאן
 אולד צידן בכרה וחת: 16 ואליוסין ואלאמורין ואלגרשין:
 17 ואלהויין ואלערקין ואלטראבלסין: 18 ואלארודין ואלהמעין
 ואלהמאטיין ובעד דלך תפרקת עשאר אלבנעאניין: 19 ובאן תלם
 אלבנעאניין מן צידא אלי אן תגי אלי בלוינ ואלי גזה ואלי אן תגי אלי
 סרוס ועמוחה וארמה וצבויים אלי לשע: 20 האולי בנו הם לעשאיהם
 ולגאתהם פי בלדאנהם לאממהם: 21 ולשם ולד הו איצא אבי גמיע
 בני עבר אזי יפת אלאככר: 22 ובנו שם בוסתאן ואלמוצל וארפכשד
 ולור וארמין: 23 ובנו ארם אלגוטה ואלהוילה ואלגראמקה ומשי:
 24 וארפכשד אולד יולה ושלח אולד עבר: 25 ולעבר ולד אבנאן
 אסם אהדהמא פלג לאן פי איאמה אנקסמת אלארין ואסם אביה קהטאן:
 26 וקהטאן אולד אלמורד וסלף וחצרמות וירח: 27 והדורם ואול
 ודקלה: 28 ועיבל ואבימאל וסבא: 29 ואופיר והוילה ויובב כל
 האלוי בנו קהטאן: 30 ובאן מסכנהם מן מכה אלי אן תגי אלי אלמדינה
 אלי אלגבל אלשרק: 31 האולי בנו שם לעשאיהם ולגאתהם פי
 בלדאנהם ואממהם: 32 האולי עשאר בני נוח לתאלידהם ואממהם
 ומנהם תפרקת אלמס פי אלארין בעד אלטופאן:

(1) כל שמות האומות והמדינות הנזכרים בפרשה הזו יבוארו במאמר מיוחד.

(2) "גבור נורא" ואונקלוס תרגם גבר תקוף.

6 אן יכון סאפך דם אלגמאן באנסאן מתלה⁽¹⁾ דמה יספך לאן בעורה
 שרפה מסלמא ענעה: 7 ואתם אלמדו ואכתרו ואסעו פי אלארין
 ואכתרו פיהא: 8 תם קאל אללה לנוה ולבניה מעה קאילא: 9 האנא
 מתבת עהדי מעבם ומע נסלכם בערבם: 10 ומע כל נפס היה אלתי
 מעבם מן אלטארד ואלכהאים וחואן אלארין אלדין מעבם כל מן
 5 לרג מן אלתאבות מן גמיע חואן אלארין: 11 ואתבת עהדי מעבם
 ולא יקטע כל בשרי איצא מן מא אלטופאן ולא יכון אבדא
 טופאן ליהלך אלארין: 12 וקאל אללה הדה עלאמה אלעחד אלתי
 אנא גאעלהא בני ובינכם ובין כל נפס היה אלתי מעבם לאציל
 10 אלדהר: 13 וחי קוסי קד תבתהא⁽²⁾ פי אלגמאם ותציר עלאמה עחד
 בני ובין אהל אלארין⁽³⁾. 14 ויכון אלא גימת גמאמא עלי אלארין
 טהר אלקום פי אלגמאם: 15 ולברת עהדי אלדי בני ובינכם ובין כל
 נפס היה לכל בשרי ולא יציר איצא אלמא טופאנא ליהלך כל בשרי:
 16 פתציר אלקום פי אלגמאם אטהרהא דברא לאמאן אלדהר מן אללה
 15 לכל נפס היה פי כל בשרי אלדי עלי אלארין: 17 וקאל אללה לנוה
 הדה עלאמה אלעחד אלתי תבתהא בני ובין כל בשרי אלדי עלי אלארין:
 18 וכאן בנו נוה אלבארין מן אלתאבות שם וחס ויפת וכאן חס ויבנא
 אבא בנעאן⁽⁴⁾: 19 האולי אללתה בנו נוה ומנחם תפרק אלנאם פי
 אלארין: 20 ואד אבתדו נוה בפלאהה אלארין פגרים ברמא: 21 ושרב
 20 מן אלמדר וסבר ותכסף פי לבאיה: 22 וראי חס אבו בנעאן עורה
 אביה ואבבר אביה והמא פי אלסוק: 23 פאבד שם ויפת תובא
 געלאה עלי מנכיהמא ומציא מסתדברין פגטוא עורה אביהמא ונגוזהמא
 מסתדברה ועורה אביהמא לם ידא: 24 ולמא אפאק נוה מן סברה
 פעלם מא ענע כה אבנה אלצנר: 25 וקאל מלעון אבו בנעאן עברה
 25 מסתעבדא⁽⁵⁾ יכון לאביה: 26 תם קאל תבארך אללה אלה שם ויכון
 אבו בנעאן עבדא לה: 27 יחסן אללה ליפת ויסכן אביה שם ויכון
 אבו בנעאן עבדא לה: 28 תם עאש נוה כעד אלטופאן תלת
 מאיה ולמסין סנה: 29 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ולמסין סנה
 תם מאת:

(1) «בארם כמות».

(2) «כבר נתתי ועיין ראביע אמר חגאון כי בתחלה היתה עיין עד ד' הערה א'.

(3) «וישבו הארין/ וכן תרגם בכל מקום מלת «הארין» כאשר נוסב הענין אל הררים עליה.

(4) ר"ל אראת את הקשת לזכרון שלום-עולם שהבטיח ה' לכל נפש חיה.

(5) «ובנו חס הוה: אבו בנען/ ולפי דעת תנאון השם «בנען» אשר בפסוקים הבאים הוא

במקום «אבו בנען» והוא חס בעצמו וכן תרגומו. ועיין ראביע בפסוק כ"ו.

(6) «עבד עולם».

- אלתאבות: 11 פגאת אליה וקת עשא ואדא בורקה זיתון מקטועה⁽¹⁾
 פי זיהא פעלם נוה אן אלמא קד גֵּה ען אלארין: 12 ועבר איצא
 סבעה איאם אבר תם אטלקהא ולם תעאוד אלרגוע אליה איצא:
 13 ולמא כאן פי סנה אחדי וסת מאיה פי אליום אלאול מן אלשהר
 אלאול גֵּה אלמא ען אלארין פנוע נוה גטא אלתאבות ונטר פאדא קד 5
 גֵּה וגה אלארין: 14 ופי אלשהר אלתאני פי אליום אלסאבע ועשרין
 מנה גֵּת אלארין: 15 וקאל אללה לנוח קאילא: 16 אברג מן
 אלתאבות אנת וזוגתך ובנוך ונסא בנוך מעך: 17 וגמיע אלוחושי אלדין
 מעך מן כל בשר ומן אלטאוד ואלבהאים וסאיר אלדביב אלסאעי עלי
 אלארין אברגהם מעך ליתואלדו פי אלארין ויתמרו ויבתרו עליה: 10
 18 פברג נוה ובנוה וזוגתה ונסא בנוה מעה: 19 וגמיע אלוחושי
 ואלטוד וסאיר אלדביב⁽²⁾ אלדאב עלי אלארין לאגנאסהם פרגו מן
 אלתאבות: 20 ובנא נוה מדבחה ללה ואבד מן בעין אלבהאים
 אלטאהרה ובעין אלטאיר אלטאהר וקרֵב צואעד עלי אלמדבחה:
 21 פקבל אללה אלקרובאן אלמרצי⁽³⁾ וקאל אללה מן דאתה⁽⁴⁾ לא 15
 אעוד אבדא אלען אלארין איצא בסכב אלאנסאן עלי אן צאטר קלב
 אלאנסאן רדי מן צגרה ולא אעוד ויאדה אקתל כל חי במא צנעת:
 22 אבדא טול עמר אלארין אלודע ואלהצאד ואלקרֵב ואלחמא ואלקוט
 ואלצדק ואלנהאר ואלליל לא תעטל:

20

מ

- 1 ובארך אללה פי נוה ופי בנוה וקאל להם אתמרו ואבתרו ועמו
 אלארין: 2 וזופכם ודערכם וזונאן עלי גמיע וחשי אלארין וגמיע טאיר
 אלסמא וכל מא ידב עלי אלארין וגמיע סמך אלבהר פי ידיכם מסלמון:
 3 כל דביב טאהר⁽⁵⁾ חי יבון לבס מאכלא וכצד אלעשב קד אעטיתכם
 אלכל⁽⁶⁾: 4 ואמא אללהם פלא תאכלוה בדמה פאנה נפסה⁽⁷⁾: 25
 5 ואמא דמאכם מן אנפסכם פאטלבהא באלמנע⁽⁸⁾ מן כל וחשי
 אטלבהא ומן יד אלאנסאן אי אנסאן קתל אצאה טאלבתה בנפסה:

(1) «התקן» עי' תשובות דונש סי' 32.

(2) הגאון העתיק כאלו כתוב וכל רמש הרומש.

(3) וכן בתרגום: וקביל חי ברעוא ית קרבניה.

(4) פי: ליבות = לנביאו. ועי' למעלה עד י"ב הערה ו.

(5) «טהור». עי' ראבי"ע.

(6) אחר המבול התיר לאדם אכילת בשר עי' צד ו' הערה ו.

(7) עי' ראבי"ע.

(8) ר"ל אכנע אתכם מלשפך את דמכם. — ראבי"ע: והמפרש דמכם לנפשותיכם זה

ההורג נפשו הוא רחוק בעיני ופי' אלאמאנת צד 305.

לאצנאפה כל טאיר די גנאח¹: 15 ודללו אלי נוח אלי אלתאבות
 אוואגא אוואגא מן כל בשר פיה רוח אלתויה: 16 ואלדאגלון דכור
 ואנאת מן כל בשר דללו כמא אמרה אללה בה וחגב אללה הונה:
 17 ולמא אקאם אלטופאן ארבעין יומא עלי אלארין כתר אלמא פחמל
 5 אלתאבות וארתפעת ען אלארין: 18 ולמא כתר אלמא ועטם גֵדָא
 עלי אלארין סארת אלתאבות עלי וגה אלמא: 19 ולמא עטם אלמא
 גֵדָא גֵדָא עלי אלארין תגטי גמיע אלגבאל אלשאמנה אלתי תחת
 אלסמא: 20 גמסה עשר דראע מן אלעלן צעד אלמא עלי אלארין
 ותגטת אלגבאל: 21 ותופי כל בשר דאב עלי אלארין מן טאיר
 10 אלי בהימה אלי וחיש וסאיר אלדביב אלדאב עלי אלארין וכל אלנאם:
 22 כל מן נסמה חויה² פי אנפה מן כל מן פי אלגפאק מאתו:
 23 ומחא אלמא כל אלנאם אלדין עלי וגה אלארין מן אנסאן אלי
 בהימה אלי דביב אלי טאיר אלסמא ואמתחו מן אלארין ותבקא
 נוח פקט ומן מעה פי אלתאבות: 24 ולמא עטם אלמא עלי אלארין
 15 מאיה ולמסין יומא.

ח

1 דבר אללה נוהא³ וגמיע אלוהש ואלכהאים אלדין מעה פי
 אלתאבות פאמר אללה בריח עלי אלארין סכן כהא אלמא: 2 ואנסדת
 עיון אלגמר ורואון אלסמא ואנחבם אלמטר מן אלסמא: 3 ותראגע אלמא
 20 ען אלארין כלמא מֵרֵגַע ונקין אלמא בעד מאיה ולמסין יומא: 4 ואסתקרת
 אלתאבות פי אלישהר אלסאבע פי אליום אלסאבע עשר מנה עלי
 גבאל קרדא: 5 וכאן אלמא כלמא מֵרֵגַע נקין אלי אלישהר אלעאשר
 ופי אלוואחד מנה טהרת רוּם אלגבאל: 6 ולמא כאן בעד ארבעין
 יומא פתח נוח כוה אלתאבות אלתי צנעהא: 7 ואטלק אלגראב
 25 פאקאם יכג ורגע עלי אן יכס אלמא ען אלארין: 8 תם אטלק
 אלחמאמה מן ענדה לינטר הל כֵּה אלמא ען וגה אלארין: 9 פלם
 תגד אלחמאמה מסתקרא לרגלהא פרגעת אליה אלי אלתאבות אד
 כאן אלמא עלי גמיע וגה אלארין פמר ירה ואדדהא ואדללהא אליה
 אלי אלתאבות: 10 וצבר איצא סבעה איאם אכר ועאוד אטלקהא מן

(1) «כעל בנה».

(2) תגאון לא העתיק מלת רוח מפני שלפי דעתו נשמח רוח ענין אחר להן ונשמח חיים תאמר על האדם ועל החבהמה.

(3) הפסוק הזה מחובר לפסוק האחרון שבפרק ז' בלומר: כאשר גברו המים עוד וזכר ה' את נח וכו'. ועי' אלאמאנאח צד 105.

טלמא מן קבלהם והאנא מהלכהם מנהא: 14 אצנע לך תאבותא מן
 לשב אלשמישאר ואצנעהא טבנקאת וקפדהא מן דאכל ומן בארג
 באלקפר: 15 והוא מקדאר מא תצנעהא תלת מאיה דראע טולהא וכמסין
 עדצהא ותלתין סמכהא: 16 ואצנע להא ציאה ואלו דראע תכמלהא
 מן אלעלו וציה להא באבא פי גנבהא אסאפל ותואני ותואלת תצנעהא: 5
 17 והא אנא אתי בטופאן אלמא עלי אלארין לאהלך כל בשרי פיה
 רוח אלהויה מן תחת אלסמא כל מן פי אלארין יתופי: 18 ואתבת
 עהדי מעך ותדלל אלי אלתאבות אנת ובנוך וווגתך ונסא בנוך מעך:
 19 ומן כל הי מן גמיע אלבשר אוואגא מן אלכל תדללהם אלי אלתאבות
 ליהיו מעך דבור ואנאת יכונן: 20 מן אלטאיר לאצנאפה ומן אלבהאים
 לאצנאפהא ומן סאיר דביב אלארין לאצנאפה אוואגא מן אלכל ידללן
 אלך ליהיו: 21 ואנת פלד לך מן כל טעאם יוכל וצמה אלך ויבון לך
 ולהא מאכלא: 22 ועמל נוח בגמיע מא אמרה אללה בה:

ז

1 וקאל לה אללה אדבל אנת וגמיע אלך אלי אלתאבות פאני 15
 ראיתך צאלהא בין ידי פי הדא אלגיל: 2 מן גמיע אלבהאים אלטאהרה
 תאמד סבעה סבעה דבורא ואנאתא ומן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
 וזין דבורא ואנאתא: 3 ואיצא מן טאיר אלסמא סבעה סבעה דבורא
 ואנאתא ליהיא נסלהם עלי גמיע וזה אלארין: 4 פאן בעד אלסבעה אים
 אנא ממטר עלי אלארין ארבעין יומא וארבעין לילה ואמהו גמיע אלנאם 20
 אלדין צנעתהם ען וזה אלארין: 5 ועמל נוח בגמיע מא אמרה אללה
 בה: 6 וכאן ניה אבן סת מאיה סנה חין כאן מא אלטופאן עלי אלארין:
 7 פרבל נוח וכוונה וווגתה ונסא בניה מעה אלי אלתאבות מן קבל מא
 אלטופאן: 8 מן אלבהאים אלטאהרה ומן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
 ומן אלטאיר וסאיר אלדאב עלי אלארין: 9 אוואגא אוואגא דבלו אלו 25
 ניה אלי אלתאבות דבור ואנאת כמא אמרה אללה בה: 10 ולמא כאן
 בעד סבעה אים כאן מא אלטופאן עלי אלארין: 11 פי סנה סת מאיה מן
 עמד נוח פי אלטהר אלתאני פי אליום אלסאבע עשר מנה פי דלך
 אליום תישקקת עיון אלגמר אלעטים ורואון אלסמא תפתחת: 12 ואקאם
 אלמטר עלי אלארין ארבעין יומא וארבעין לילה: 13 פי דאת דלך 30
 אליום דבל נוח ושם והם ויפת בניה וווגתה ותלת נסא בניה מעהם
 אלי אלתאבות: 14 הם וגמיע אלהויה לאצנאפהא וגמיע אלבהאים
 לאצנאפהא וסאיר אלדביב אלדאב עלי אלארין לאצנאפה וגמיע אלטאיר

קא'לא ה'דא יע'זנא מן אעמאלנא ומן משק'ה אדינא פי אלארץ אלתי לענהא אללה: 80 ועאיש בעד דלך למס מאיה' וכמס ותסעין סנה' אולד פיהא בנין ובנאת: 81 פצאר ג'מיע עמדה סבע מאיה' סנה' וסבע וסבעין סנה' תם מאת: 82 ולמא צאר נה אבן למס מאיה' סנה' אולד ישם 5 והם ויפת:

ו

1 ולמא אבתדא אלנאס אן יכתרו עלי וג'ה אלארץ וולד להם בנאת: 2 ראו בנו אלאישראף בנאת אלעאמ'ה אנתן חסאן פאתכדו להם נסא מן ג'מיע מא אלתארוה: 3 פקאל אללה לא ינמד דאתי' פי הולא אלנאס אלי אלהר אד הם בשר'ון ותכון מ'דתהם' מאיה' 10 ועשרין סנה': 4 ובאן אלגבאברה פי אלארץ פי דלך אלומאן ובעד דלך איצא באנו ידלון בנו אלאישראף אלי בנאת אלעאמ'ה הראמא' פילון להם הם אלגבאברה אלדון מן אלהר דנו אלאסמא: 5 פלמא ראי אללה אן קד בטר ישר אלנאס פי אלארץ וג'מיע באטר אפכאר קלובהם 15 רדי מחין מול אלומאן: 6 תואעדהם' אללה במא ענעהם פי אלארץ ואועל אלמשק'ה אלי קלובהם': 7 באן קאל אללה אמחו אלנאס אלדון ללקתהם ען וג'ה אלארץ מן אנסאן אלי בהימ'ה אלי דביב ולי טאר אלסמא אד תואעדתהם במא ללקתהם': 8 ונוה וג'ד חמאא ענד אללה: 9 ה'דא שררה תאלד נוח ובאן נוח רג'לא צאלהא צהיחא פי 20 אג'אלה פי טאעה אללה סלך נוח: 10 ואולד נוח תלת'ה בנין ישם והם ויפת: 11 ואנפסדת אלארץ בין ידי אללה ואמתלת אלארץ טלמא': 12 ולמא ראהא אללה אד אנפסדת באן אפסד כל בשר' פ'רוקה עליהא: 13 קאל אללה לנוח קד הנא אג'ל כל בשר' בין ידי אד אמתלת אלארץ

(1) "וראו בני הנשיאים את בנות המון העם".

(2) ראביעי: "וא שהוא כמו וישב הרבו אל נדנה (מלכוס א' כ"א כ"ז) כי הגוף לרוח כנף. פולגלוטא: לא תחל רוהו ר"ל לא תרד רוהו.

(3) פולי: "וכון אומהל בני להם. ר"ל אארך להם אפוס. ולפי החשבון לא היה המבול כ"א אחרי מות מתושלת ובעת שהודיע ה' בואת המבול היה עוד ק"ב שנה לפני מות מתושלת.

(4) "כאבור" — פולי: לאן בני אלוהים דברו עלי בנאת קין. ע' ראביעי לפסוק ב'.

(5) הגאון העתיק בן המלה הזאת בפסוק הזה ובפסוק שלאחריו וכן תרגם למטה ב"ה מ"ב מלת "מתנחם" ע' מה שכתב הגאון בפירושו לשמות ל"ב ו'ד וע' עוד ראביעי ובגליון ספר השרשים לאבן גנאת ש' נחם. ופ' שנית העתקת הפסוק הזה והפסוקים שלאחריו ע"ש.

(6) "הבוא העצבון בלבביות" והפך הענין למען הרחוק הגשמות. ומה שהביא הראביעי כי לבו הוא הנביא תמצאהו באגרת ר' יהודה אבן קריש עד 38.

(7) "כי התריתו בהם כאשר יצרתם" ואפשר שר"ל שבכר הזחור ה' את האדם כבשמתו לכן ערן כאשר צוהו לבלתי אבל מועין הרעת.

(8) פ': אתמא ופגורא ר"ל בעשק ובנאוף.

ה

- 1 הלא כתאב ישרה תאליד¹ אדם פי יום בלקה אללה בשכחה
 מסלמא צנעה²): 2 דברא ואנתא בלקהמא ובאךך פיהמא ודעא
 אסמהמא אדם³) פי יום בלקהמא: 3 בלאך למא עאש אדם מאיה
 ותלתין סנה אולד אבנא בשכחה בצורתה וסמאה שת: 4 פעאש בעד 5
 דלך תמאן מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 5 פצאר גמיע עמרה
 תסע מאיה ותלתין סנה תם מאת: 6 ולמא עאש שת מאיה ולמס סנין
 אולד אנוש: 7 ועאש בעד דלך תמאן מאיה סנה וסבע סנין אולד פיהא
 בנין ובנאת: 8 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ואתנתי עשרה סנה תם
 מאת: 9 ולמא עאש אנוש תסעין סנה אולד קינן: 10 ועאש אנוש בעד
 דלך תמאן מאיה סנה ולמס עשרה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 11 פצאר
 גמיע עמרה תסע מאיה סנה ולמס סנין תם מאת: 12 ולמא עאש קינן
 סבעין סנה אולד מהללאל: 13 ועאש קינן בעד דלך תמאן מאיה
 וארבעין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 14 פצאר גמיע עמרה תסע
 מאיה סנה ועישר סנין תם מאת: 15 ולמא עאש מהללאל למס וסתין
 סנה אולד ירד: 16 ועאש בעד דלך תמאן מאיה סנה ותלתין סנה אולד
 פיהא בנין ובנאת: 17 פצאר גמיע עמרה תמאן מאיה סנה ולמס
 ותסעין סנה תם מאת: 18 ולמא עאש ירד מאיה ואתנתין וסתין סנה
 אולד חנוך: 19 ועאש בעד דלך תמאן מאיה סנה אולד פיהא בנין
 ובנאת: 20 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ואתנתין וסתין סנה תם מאת: 20
 21 ולמא עאש חנוך למס וסתין סנה אולד מתושלח: 22 וסלך חנוך
 פי טאעה אללה בעד מא אולד מתושלח תלת מאיה סנה אולד פיהא
 בנין ובנאת: 23 פצאר גמיע עמרה תלת מאיה סנה ולמס וסתין סנה:
 24 ולמא סלך חנוך פי טאעה אללה תופי⁴) וקבצה אללה: 25 ולמא
 עאש מתושלח מאיה וסבעה ותמאנין סנה אולד למך: 26 ועאש בעד
 דלך סבע מאיה ואתנתין ותמאנין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 27 פצאר
 גמיע עמרה תסע מאיה סנה ותסע וסתין סנה תם מאת: 28 ולמא
 עאש למך מאיה אתנתין ותמאנין סנה אולד אבנא: 29 וסמאה נוחא

(1) במקום תואליד והוא רבוי תוליד.

(2) כפי: הלא ישרה אעמאר אולד אדם אלדי צנעה אללה פי יום בלקה איאה בצורה אללה.

(3) כפי: וסמאהמא אדמיין.

(4) גנע ואכף אותו אלוהים: ואולי שינה פה הנאון את הלשון לרבו אל דעת האומר יסחוק לא מעט מעט מיתח.

פאינמא אַתְּגַחַת¹ גִּטְאָךְ רַאבִּיץ וְאַלְיָךְ קִיאַדָּה וְאַנְתּוֹ אַלְמַסְלַט עַלְיָהּ
 בַּאֲלֵאבְתֵי־אֵר²: 8 תָּם קִאוּל קִין הַבֵּל³ אֵצֶא פִלְמָא בְּאֵנָא פִי אַלְצַחְרָא
 קִאָם קִין אֵלֵי הַבֵּל אֵצִיָּה פִקְתַּלְהָ: 9 פִּקְאֵל אֵלֵלָה מִקְרָא⁴ אִין הַבֵּל
 אֲזִיךְ קִאֵל לֹא אַעֲלֵם אַחַאפֵט אֲזִי אֵנָא: 10 פִּקְאֵל לָהּ מָא דָּא צִנְעַת
 5 צוֹת דָּם אֲזִיךְ צַאֲרִיךְ אֵלֵי מִן אֲלֵאֲרִיץ: 11 וְאַלְאֵן אַנְתּוֹ מַלְעוֹן מִן אֲלֵאֲרִיץ
 אֲלֵתִי פִתַּחַת פִּאֵהָא וּקְבַלְתָּ דָּם אֲזִיךְ מִן יָדְךָ: 12 בְּאֵן תִּפְלַח אֲלֵאֲרִיץ
 וְלֹא תַעֲוֹד אֵן תַּעֲטִיךְ קִוְאֵהָא נֹאִיעָא וְנֹאִידָא תְּכוּן פִי אֲלֵאֲרִיץ: 13 קִאֵל
 קִין לֵלָה דְנָבִי אַעֲטָם מִן אֵן גִּפְרִי⁵: 14 פִּאֵן טַרְדַּתְנִי אֵלִיּוֹם עֵן וְגַה
 אֲלֵאֲרִיץ הֵל מִן בִּין יָדְךָ אַנְסַתְרִי⁶ וְאֵן בְּנַת נֹאִיעָא וְנֹאִידָא פִי אֲלֵאֲרִיץ
 10 בְּאֵן בֵּל מִן וְגַהִי יִקְתַּלְנִי: 15 קִאֵל אֵלֵלָה לְדִלְךָ בֵּל מִן קַתַּל קִין יִקְאֵד
 בַּהּ בְּתִירָא⁷ פִּנְעַל אֵלֵלָה לִקְוִן אֵיָּה לִילָא יִקְתַּלַּה בֵּל מִן וְגַהִי:
 16 פִּבְרֵג קִין מִן בִּין יָדֵי אֵלֵלָה פִּאֵקֵאָם בְּבַלְד נוֹד שְׂרָקִי עֵדִין: 17 וְוֹאֵקַע
 קִין זִוְגַתָּהּ פִּחְמַלְת וּוְלַדַּת חֲנוּךְ תָּם אֵנָה בְּנָא קְרִיָּה פִּסְמֵאֵהָא בְּאֵסִם
 אַבְנָה חֲנוּךְ: 18 תָּם וְלֵד לַחֲנוּךְ עֵוֹרֵד וְעֵוִרֵד אֹוֹלֵד מְהוּיָאֵל וּמְהוּיָאֵל
 15 אֹוֹלֵד מְתוּשָׁאֵל וּמְתוּשָׁאֵל אֹוֹלֵד לִמְךָ: 19 וְאַתְּבַד לָהּ לִמְךָ זִוְגַתִּין
 אֵסִם אַחַדְרָאֵמָא עֵדָה וְאַלְאֲבִי צֵלָה: 20 פּוֹלְדַת עֵדָה יִבֵּל וְהוּ
 בְּאֵן אֹוִל מִן סְבִין אֲלֵאֲבִיָּה וּמִלְךְ מֵאִשִּׁיָּה⁸: 21 וְאֵסִם אֵצִיָּה זִוְבֵּל וְהוּ
 בְּאֵן אֹוִל מִן חֵמֵל אֲלֵטְנִבּוֹר וְאַלְקִיתָאֵר: 22 וְצֵלָה הִי אֵיָּצָא וְלַדַּת תּוֹבֵל
 קִין וְהוּ בְּאֵן אֹוִל צִיִּקֵּל לְגַמִּיעַ צִנְעָה אֲלֵנְחָאָם וְאַלְחַדִּיד וּבְאֵנַת אֲבַתָּה
 20 נַעֲמָה: 23 פִּקְאֵל לִמְךָ לְנִסָּהָ וְאַתְקֵא⁹ יָא עֵדָה וְיָא צֵלָה אַסְמַעֵא קוּלִי
 יָא נִסָּא לִמְךָ אֵנְצַתָּא מִקְאֲלֵתִי אַתְרִיאִנִי קַתַּלַּת רְגֵלָא בִּישְׁגַתִּי אוּ צִבִּיא
 בְּגֵרָאֲחַתִּי¹⁰: 24 פִּאֵן בְּאֵן בְּתִירָא יִקְאֵד בְּקִין פִּבְלִמְךָ אַבְתֵּר וְאַבְתֵּר¹¹:
 25 וְאֵן אָדָם וְאֵקַע אֵיָּצָא זִוְגַתָּהּ פּוֹלְדַת אַבְנָא וְאַסְמַתָּה יִשַׁת קִאֲלַת קֵד
 רִזְקִי אֵלֵלָה נִסָּא אַבְר בְּדֵל הַבֵּל אֵד קַתַּלַּה קִין: 26 וְלִשַׁת הוּ אֵיָּצָא
 25 אֹוֹלֵד אַבְן וּסְמֵאָה אֲנִישׁ חֲיִנִיד תְּבַלְלַת¹² אֲלֵדְעוּנָהּ בְּאֵסִם אֵלֵלָה:

(1) „בבל מקום שתישים פניך“ כן העתיק מלת לפתח.

(2) „ברצונך ובבהירותך“.

(3) „דבר קין עם הבל“.

(4) „למעלה עד ח' הערה י"ב. — (5) „מישיבוֹר“.

(6) בלשון המוה. ר"ל ובי אוכל להסתיר מפניך.

(7) „הרבה“. לדעת הגאון כל שמות המספר כמו מאה ואלף אינם מורים אלא על

הרבו דרך כלל.

(8) „הראשון שיושב באהלים והיה בעל מקנה“.

(9) „בהשקט ובכסח“ ר"ל לפי שנפרשו גשון ממנו מפני שהיו מולידו קין כמו שנמצא כמדרש.

(10) „החוישבות אתן כי הרגתי איש בפעמי או ילד בחבורתי“.

(11) „עד י' הערה ז'“.

(12) מלשון חלול, ע"י ת"א ובפולוֹגלוֹטא „אבתי באלדעא“ מלשון התחלה, וזה תוקן

איזה מעתיק אחרון.

- אלגנאן פאתקית אד אנא עדיאן פאזבתית: 11 קאל מן אזכרך אַנְך
 עדיאן אמן אלשגרה אלתי אמרתך לא תאכל מנהא אבלות: 12 קאל
 אדם אלזמראה אלתי געלתהא מעי הי אעטתי מן אלשגרה פאבלת:
 13 קאל אללה ללזמראה מא דא צנעת קאלת אלזעבאן אנואני פאבלת:
 14 קאל אללה ללזעבאן אד צנעת הדא בעלם⁽¹⁾ פאנת מלעון מן גמיע
 אלכהאים וגמיע וחש אלזחרא ועלי צורך⁽²⁾ תסלך ותראבא תאכל
 טול איאם חיותך: 15 ועדאוה אנעלהא בינך ובין אלזמראה ובין נסלך
 ובין נסלהא והו ישרדך אלאים ואנת תלדנה אלעקב: 16 וקאל ללזמרה
 לאבתרין מן מישקתך והמלתך במישקה תלדין אלזולאד וואלי בעלך
 יבין קיארך והו אלמתסלט עלך כאלזבתיארה⁽³⁾: 17 וקאל לאדם אד
 קבלת קול וזנתך פאבלת מן אלשגרה אלתי אמרתך קאילא לא תאכל
 מנהא מלעונה אלארין בסבך במשקה תאכל מנהא טול איאם חיותך:
 18 ושיכא וררדרא תנבת לך ותאכל עשב אלזחרא: 19 בערך וגהך
 תאכל אלזעאם אלי הגועך אלי אלארין אלתי אבדת מנהא לאנך
 תראב וואלי אלזראב תעיד: 20 וסמי אדם אסם וזנתה הוה לאנהא
 כאנת אה כל הי נאטק מאית⁽⁴⁾: 21 ונע אללה לאדם ולזוגתה תיאב
 בדין⁽⁵⁾ ואלבסחמא: 22 תם קאל אללה הוהא אדם קד צאר בואחד מנא
 פי מערפה אלזיר ואלזיר ואלאן כילא ימד ידה פיאבה מן שגרה אלחווה
 איצא ויאכל ויהא אלי אלזחרה: 23 פטרדה אללה מן גנאן עדן ליפלה
 אלארין אלתי אבה מנהא: 24 ולמא מרה אדם אסבן מן שרקי גנאן עדן
 20 אלמלאיכה ולמע סוף מתקלב ליחפטו טרוק שגרה אלחווה:

ד

- ואן אדם ואקע הוה וזנתה פחמלת וולדת קין פקאלת קד רוקת
 גילא מן ענד אללה: 2 תם עאודת וולדת אבאה הבל ובאן הבל
 ראעי גנם וקין באן יפלה אלארין: 3 פלמא באן בעד איאם אתי קין
 25 מן תמר אלארין בהדיה ללה: 4 והבל אתי הו איצא מן כבוד גנמה ומן
 סמאנהא פקבל אללה הבל והדיתה: 5 וקין והדיתה לם יקבלחמא
 ואשתה עלי קין גדא וקע וגהה היא⁽⁶⁾: 6 וקאל אללה לקין לם
 אשתה עלך ולם וקע וגהך: 7 אלא אן גזדת קבלת ואד לם תגור

(1) בדעת כי לרא מן לא היה נעשה.

(2) ראביע: על החוה.

(3) ראביע: כפי רצוני.

(4) הי מדבר שסופו למות. ועי אלזמאנאת עד 219.

(5) בגדו הגוף. וכן העתיק לערו (שמות כ ב ב 1).

(6) מפני הכוונה.

מן הארץ גמיע והש אלצחרא וטאיר אלסמא ואתי כהא אלי אדם
 לירא מא יסמיהא פכל מא סמאה אדם מן נפס חיהו חו אסמה אלי
 אלאן¹: 20 פסמא אדם אסמא לגמיע אלבהאים וטאיר אלסמא וגמיע
 וחש אלצחרא ולם יגד אדם עונא הדאה²: 21 פאוקע אללה סכאתא
 5 עלי אדם לילא יחם³) פנאם ואסתל אהדי אצלעקה וסד מכאנה בלחם:
 22 ובנא אללה אלצלע אלתי אבד אמראה פאתי כהא אלי אדם:
 23 פקאל אדם חיה אלמרה שאהרת⁴) עטמא מן עטאמי ולחמא מן
 לחמי ונכגי אן תסמא אמראה לאנהא מן אמר אבדת: 24 לדלך יתרך
 אלרגל אבאה ואמה וילום וזגתה פיצוראן בגסד ואחד: 25 ובאנא
 10 גמיעא עריאנן אדם וזגתה ולא יחתישמאן מן דלך:

ג

1 ואלתעבאן צאר חכימא מן גמיע חוואן אלצחרא אלדי בלקה
 אללה פקאל ללאמראה איקינא קאל אללה לא תאבלא מן גמיע
 ישגר אלגנאן: 2 קאלת אלמראה ללתעבאן מן גמיע תמר ישגר אלגנאן
 15 נאבל: 3 לכן מן תמר אלישגרה אלתי פי וסטה קאל אללה לא תאבלא
 מנהא ולא תדנוא כהא בילא תמותא: 4 וקאל להא לסתמא תמותאן:
 5 אן אללה עאלם אנכמא פי זם תאבלאן מנהא תנפין עיונכמא ותצוראן
 כאלמלאיכה⁵) עארפין אלכיר ואלשה: 6 פלמא ראת אלאמראה אן
 אלישגרה טיבה אלמאבל שהיה ללמנטר⁶) מנאאללעקל⁷) אבדת מן תמרהא
 20 פאבלת ואעטת בעלהא ואכל מעהא⁸): 7 פאנפצת עיונהמא פעלמא
 אנהמא עראיאנאן פלסא מן ורק אלתי מן צנעא מנה מואור: 8 פסמעא
 צות אללה מארה פי אלגנאן כרפק כהרבה אלנהאר⁹) פאסתלכא אדם
 וזגתה היא¹⁰) מן בין ידי אללה¹¹) פימא בין ישגר אלגנאן: 9 פנאדא
 אללה אדם וקאל לה מקרהא¹²) אין אנת: 10 קאל אלו סמעת צותך פי
 והעתיק בן מפני שאלו היה ויצר מלשון יצורה היה ראוי להכתב בשני יודין ועוד מפני
 שהעקף נברא מן המים ולא מן האדמה. עי רמב"ע.

(1) "עד עתה".

(2) פי אהרו 'חכירו טבע כל הבהמות והחיות אשר נתן להן שמות ראה שכוונתו לא יוצא לו בן זוג עי רש"י.

(3) "למנון לא יהגיש (את הכאב)".

(4) "וזאת הפעם ראיתי".

(5) רמב"ע: כמלאכים.

(6) מכלול יופי: יש מפרשים כמו למראה. (7) "לשכל" עיין רמב"ע.

(8) רמב"ע: וטעם עמה שיחד אבלוהו.

(9) "בנחת כפי תנועת היום" עי בלקטוס פי ר"ס לשמות ג.

(10) "מפני הבושה".

(11) פי: מן קבל צות אללה = מפני קול ד'.
 (12) פי: "למנון יורה על עונות".

ב

- 1 במלת אלסמא ואלארץ וגמיע גיושהם: 2 ואכמל אללה פי אליוס אלסאבע זלקה אלדו צנעה ועטל פיה אן זלק שיא מן מתל זלקה אלדו צנעה: 3 ובארך פיה וקדסה אד עטל פיה אן זלק שיא מן מתל זלקה אלדו צנעה: 4 הלא שרה נואשי אלסמאואת ואלארץ אד זלקתא⁽²⁾ פי וקת צנע אללה אלארץ ואלסמא: 5 ואן גמיע שגר אלצהרא קבל אן יבון פי אלארץ וגמיע עשבהא קבל אן יגבת אד לם ימטר אללה עליהא ולא אנסאן באן יפלחהא: 6 ולא בלאר באן יצעד מנהא⁽³⁾ פיסקי גמיע וזההא: 7 ואן אללה זלק אדם תראבא מן אלארץ ונפך פי אנפה נסמח אלחווה פצאר אדם נפסא נאטקה⁽⁴⁾: 8 וגרם אללה גנאנא פי עדן שרקיא וציר תם אדם אלדו זלקה: 9 ואגבת אללה מן אלארץ כל שגרה חסן מנטרהא וטיב מאבלהא ושגרה אלחווה פי וסט אלגנאן ושגרה מערפה אלציר ואלשר: 10 ונהר ירז מן עדן יסקי אלגנאן ומן תם יפתרק ויציר לארבעה רוס: 11 אסם אהדהא אלגל⁽⁵⁾ והו מחיט בגמיע בלד ויולה אלדו תם אללהב: 12 וזהב דלך אלבלד גיד תם אללול⁽⁶⁾ והגארה אלבלור: 13 ואסם אלנהר אלתאני גיחון והו מחיט בגמיע בלד אלחבישה: 14 ואסם אלנהר אלתאלת אלהגלה והו יסיר פי שרקי אלמוצל ואלנהר אלראבע הו אלפראת: 15 ואזל אללה אדם ואנולה פי גנאן עדן ליפלחהא וליחפטהא: 16 ואמר אללה אדם קאילא מן גמיע שגר אלגנאן גאיז אן תאכל: 17 ומן שגר מערפה אלציר ואלשר לא תאכל 20 פאנך פי יום תאכל מנהא תסתחק אן תמות⁽⁸⁾: 18 וקאל אללה לא זיר פי בקא אדם וזהה אצנע לה עינא הלאה: 19 פהיטר⁽⁹⁾ אללה

(1) כפי הדל בו מכרוא דבר הזומה לברואתו אשר עשה שאחר יום הששי לא ברא עוד יש מאין.

(2) "זה באור וספור מה שהולידו השמים והארץ בתבראכ". כי לדעת הגאון הפרשה הבאה תבאר ותרחיב דברי הפרשה הראשונה.

(3) ראביעי: והגאון אמר כי פירושו ולא אד יעלה מן הארץ. מכלול ופיו: פירש רבינו סעדיה ולא אד ובלת אין עומדת במקום שנים וכן פירושו כי לא היה בתחלת העולם לא אדם שיוצק ולא אד שיעלה אלא ברא הקב"ה בגזרותו הכל מתוקן.

(4) תיא: לרוח ממלוא.

(5) ראב ע: אמר הגאון כי פישון הוא יאור מצרים וכו'.

(6) מרגליות. ראביעי: אמר הגאון כי הברולה הם האבנים הקטנים עגולים היוצאים מהמים שהם דקים.

(7) תיא: ואבני בורלא. ראביעי: ואמר כי שהם אבן יקרה לבנה והוא צחה.

(8) תהוה ראוי למות. פי ראביעי ג' ח'.

(9) "ויאסתר". מכלול ופיו: יש מפרשים אותו עיני אסופה כמו ויצר גובי (עמוס ד' א').

אלסמא לתצי עלי אלארץ פכאן כדאך: 16 פננע אללה אלנורין
 אלעטימין אלנור אלאכבר ללאצאה בי אלנהאר ואלנור אלאצנר
 ללאצאה פי אלליל ואלכוואכב: 17 וגעלהם אללה פי גלד אלסמא ליצו
 עלי אלארץ: 18 וללאצאה⁽¹⁾ פי אלנהאר ופי אלליל ואלתפדר בין אלנור
 5 ואלטלאם פעלם אללה אן דלך גיד: 19 ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר
 יום ראבע. 20 שא אללה אן יסעי מן אלמא סאע דו נפס חייה וטאיר
 יסיר עלי אלארץ קבאלה⁽²⁾ גלד אלסמא: 21 פבלק אללה אלתנאנן
 אלעטאם וסאיר אלנפוס אלחיה אלהאבה אתי סעת מן אלמא לאצנאפהא
 וכל טאיר די גנאך לאצנאפה פעלם אללה אן דלך גיד: 22 וכארך
 10 אללה פיהם וקאל להם חבמא⁽³⁾ אתמרו ואכתרו ועמנו אלמא פי אלבהאר
 ואלטאיר יכתר פי אלארץ: 23 ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר יום
 גאמם. 24 שא אללה אן תכרה אלארץ נפוס חייה לאצנאפהא
 בהאים ודביבא וחיש אלארץ לאצנאפה ובאן כדאך: 25 וצנע אללה
 וחיש אלארץ לאצנאפה ואלבהאים לאצנאפהא וסאיר דביב אלארץ
 15 לאצנאפה פעלם אללה אן דלך גיד: 26 וקאל⁽⁴⁾ אללה צנע אנסאנא
 בצורתא כשבחנא מסלטא⁽⁵⁾ יסתולון עלי סמך אלבהר וטאיר אלסמא
 ואלבהאים וגמיע אלארץ וסאיר אלדביב אלהאבה עליהא: 27 פבלק
 אללה אדם בצורתה כצורה ירויפה מסלטא⁽⁶⁾ בלקה דכרא ואנתי
 בלקהמא: 28 וכארך פיהמא אללה וקאל להמא אתמרו ואכתרו ועמנו
 20 אלארץ ואמלכוהא ואסתולו עלי סמך אלבהר וטאיר אלסמא וסאיר
 אלחיוואן אלהאבה עלי אלארץ: 29 וקאל אללה הודא קד אעטיבתם
 כל עשב די חב אלדי עלי וגה גמיע אלארץ וכל ישגד פיה תמר דו
 חב יכון לכם טעאמא: 30 ולגמיע וחיש אלארץ וגמיע טאיר אלסמא
 וסאיר מא דב עלי אלארץ אלדי פיה נפס חייה אלי אן⁽⁷⁾ גמיע צפר
 25 אלעישב מאכלא פכאן כדאך: 31 ולמא עלם אללה אן גמיע מא צנעה
 גיד גרא ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר יום סאדם.

(1) „ולהאיר“.

(2) על צפני, מעמנו לפני. הראבועי: ואמר הגאון על פני הוא עם פני וכו'.

(3) „בנורח“ לפי שהכתמות אין להן דעת שיצוה להם הוסוף את המלה הזאת.

(4) ע' דף ה' הערה ג.

(5) הראבועי: ואמר הגאון כי פי' בעלמנו בדמותנו כממשלה.

(6) „בצורה נשגבה לתיות מושל“ ובפוליוגלוטא הנוסחא בצורה ירופהא אללה מסלטא

ענינו בצורה אשר נשאה די לממשלה. ע' אלאמאנאט צד 94.

(7) „עד זמן מוגבל“ רש"י: השוה להם בהמות וחיות למאכל ולא הרשה לאדם ולאשתו

להכיות ברוח ולאכול בשר וכו'. ע' סנהדרין גיט:

ספר בראשית

א

- 1 אול מא¹) בלך אללה אלסמאואת ואלארץ: 2 ואלארץ באנת
 גאמרה²) ומסתבהרה וטלאם עלי וגה אלגמר ורה אללה תהב עלי וגה
 אלמא: 3 ושא³) אללה אן יבון נור פכאן נור: 4 פלמא עלם⁴) אללה
 אן אלנור ג'ד בעל אללה בן אלנור ובן אלטלאם: 5 וסמא אללה
 אוקאת אלנור נהארא ואוקאת אלטלאם סמאהא לילא ולמא מצי מן אלליל 5
 ואלנהאר יום ואחד⁶). 6 ישא אללה אן יבון ג'ד פי וסט אלמא ובון
 פאעלא בין מאין: 7 פענע אללה אלג'ד ופעל בין אלמא אלדי מן
 דונה ובין אלמא אלדי מן פוקה פכאן בדאך: 8 וסמא אללה אלג'ד
 סמאא ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר יום תאן. 9 ישא אללה אן
 תגתמע אלמא מן תחת אלסמא אלי מוצע ואחד וישהר אליבם פכאן 10
 בדאך: 10 פסמא אללה אליבם ארצא ומלאם אלמא סמאהא בהארא
 פעלם אללה אן דלך ג'ד: 11 ושא אללה אן תבלא אלארץ בלאא
 ועשבא דא הב וישרא דא תמר מברג תמר לאענאפה מא גרסה מנה
 עלי אלארץ⁶) ובאן בדאך: 12 ואברגת אלארץ בלאא ועשבא דא
 הב לאענאפה וישרא מברג תמר מא גרסה מנה לאענאפה פעלם אללה 15
 אן דלך ג'ד: 13 ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר יום תאלת. 14 ישא
 אללה אן תבון אנואר פי ג'ד אלסמא ותפרו בין אלנהאר ואלליל
 פיבונאן איאת ואוקאתא ואימא וסנין⁷): 15 ותבון אלאנואר פי ג'ד

(1) הגאון משתמש בלשון אול מא במקום אולא = כראשונה.

(2) ראב עי: אמר הגאון תהו שהו מתהום.

(3) ראב עי: אמר הגאון כי פי ויאמר כמו וירעה. והעתוק בן כל ויאמר בפרשה הזאת
 עד פסוק כ' כי עד העת ההיא לא היתה עוד כל בריה בעולם שדבר ה' עמה אבל כברואת
 האדם נמלך ה' במלאכים כדאיתא במדרש.

(4) ובעם הראיה על השם ית' השנת ידועה.

(5) הגאון מחבר בישש ימי כברואת את הפסוק ויהי ערב וגו' עם הפסוק שלאחריו.

ר' אהר שניכרו הילת והיום של היום הראשון רעה אלהים וכו'.

(6) אשר הגמע שלו מן העין על הארץ. לפי שהעצום נטעום ואינם נורעום.

(7) עיון בליקושום.

שרעהא עלי אלעבד יגוון און יבון פלמא אתת כהא אלרסל צארת ונבנה אלא און כמיתהא וביפיתהא גיר מנצוזה פי אלכתאב מתל כמיה אלצלוזה וכמיה אלזובה וכיפיה אלעמל פי אלסבת וסאור מא כאן מפרוצא מן עלם אלסמע. ואכתצר איצא און אישרח שויא מן דלך פי כתאבי הדא לאני לס ארסמה בסכנה ואיצא לאני קד שרחה האתון אלמערפתין אעני ממה פי אלאתאר פי כתאב תפסיר אלתורה אלכביר שרחה ואסעא.

ואנמא ארסמת הדא אלכתאב לאן בעין אלראנכין סאלני און אפרד כסיט ניין אלתורה פי כתאב מפרד לא ישובה שי מן אלכלאם פי אללגה מצרפהא ומכדלהא ומקלובהא ומסתעארהא ולא ידבל פיה קול מן מסאיל אלמלהדין ולא מן אלרד עליהם ולא מן פרוע אלשראיע אלעקליה ולא כוף תעמל אלסמעיה אלא אבראג מעאני ניין אלתורה פקט פראית און אלדי סאלה מן דלך פיה צלאה ליסמע אלסאמעון מעאני אלתורה מן כבר ואמר וזוא עלי נסק ונטאם מכתצר ולא יטול שגל מן טלב מנהא קצה מא במא יבאלטה מן אקאמה אלחנה עלי כל פן פיתקל עליה. [ואן] כאן הו אראד בעד דלך אלוקוף עלי תשריע אלשראיע אלעקליה וכיפיה צנאעה אלסמעיה ובמא דא יזול טען כל טאען עלי קצין פי אלכתאב טלב דלך מן אלכתאב אלאבר אד הדא אלמכתצר ינבהה עלי דלך ויקתצה קצרה. ולמא ראית דלך רסמת הדא אלכתאב תפסיר בסיט ניין אלתורה פקט מחרדא במערפה אלעקל ואלנקל ואדא אמכניי און אודע איאה כלמה או חרפא ינכשף בה אלמעני ואלמראד למן יקנעה אלתלויה מן אלקול פעלת דלך ובאללה אסתעין עלי כל מצלחה אקצרהא מן אמר דין ורניא.

הנביאים המשפטים האלה מוכרחים הם ועם כל זה הכמות והאיכות אינן נכתבות בפירוש בספר התורה ולא נרע למשל כמה פעמים יתפלל האדם בכל יום וכמה היא הצרקה אשר יעשה ואיזה גדר המלאכה בשבת וכל אשר נצטוונו בעל פה. ואמנע עוד מלתת פשר דבר מה מזה כזה הספר כי לא כשביל זה כתבתיו וכבר דברתי ברחבה על שתי הידיעות האלה רצוני לומר קבלת הנביאים בסי פתרון התורה הגדול.

ולא חברתי זה הספר כי אם לבקשת קצת אנשים ששאלו ממני כי אכתוב להם ספר מיוחד שאפרש בו פשט מלות התורה בלי התערב בו דבר מן שימוש הלשון מתמורתה משינויה ומהעברתה ולא אביא בו שאלות הנופרים ולא תשובותי עליהן ולא ענפי המצוות השכליות ולא הלכות מצוות השמיעות וכי אעתק להם רק עניני התורה בלבד. וראיתי כי טוב הדבר אשר בקשוני למוען יעמעו ויבינו השומעים עניני התורה ר"ל הספור והצווי והגמול על הסדר הנאות להם ובקצור, ולא תארך מלאכת המבקש לירע איזה ספור מן התורה כמה שתתערב בו העמדת המופת על כל דבר ודבר פן תכבד עליו. ואחר זה אם יש בנפשו לראות סדר המצוות השכליות ומהות מעשה השמיעות וכמה יסרו טענות הלוהמים על ספורי התורה יבקש כל זה בספרי האחר כי זה הספר הקצר יעירנהו על זה ויוליכנהו אל מבוקשו. ואחריו ראיתי כל זה חברתי זה הספר, והוא איננו כי אם פתרון פשוט התורה מדוקדק על פי ידיעתנו בשכל ובקבלה ואם אוכל להוסיף בו איזה מלה או אות אשר בו יגולה הענין והנרצה לאיש מבין אשר תספיק לו הרמוזה תחת הדבור אעשה זאת. והאלהים יעזר לי בכל מה שאבקשהו מן הצלחת העולם הזה והעולם הבא.

סיאנהא דאך קולה על שדה איש עצל עברתי וגוי, ועלי וצף אלנטאם ואלתרתוב פאלאחק אן יקדם אלעמר תם אלעאקבה תם אלנבר ולכן למא כאן תנויל אלהורה לים הו פי איל אלזמאן לבון אלהכמה אונבת אן יבון תנוילה פי אלוקת אלדי בלג אלנאם פיה אלעדר אלתאם אלדי עלי שביה במלה יבכון אונב אלגליל הבארך ותעאלי אן יערפחם עיון אלעבאר אלת-תקדמתהם לימתלתו במא המדה למן סבקהם מן פעלה וינתחו ען מא דמה מן פעל מן כאן קבלהם. ואן ינשם דלך וינסקה מן אול מא אהדת אלאשיא אלי וקת אלתנויל תם יאמר וינהי יעד ויתואעד אלתבאלא עלי אנה יאטב דוי אלעקול אלצהוהה אלסלימה מן אלפאת.

ואעלם יא נאטר פי הדא אלכתאב אנה עלי גלאלה קדרה ושרף מרתבתה ואלא תקאם [בה] סאיר כתב אלנבוה ועלי פציה לפטה יפסר מא אסתנלק ואעתאין מנה לא יגו ללעבאר אן יעתקרו אנה לא הגה לה עו וגל עליהם סואה כל ינב עליהם אן יעלמו אן לה עליהם הגתין אברתין. אהרהאמא מקדמה קבלה והי הגה אלעקל אלהי בהא יעלמון אן נמיע אלעיאין אלמראיה וסאיר אלמחסוסה מהדתה ואן מהדתה אולי לם יול ולא יזול ואנה ואהד ואנה לא ישבהה ולא הי תשבתה ואנה אלחכים עאלם מא יבון קבל כונה ואנה אלבאלק יבלק מא יריד בלא מארה ואנה אלעדל לא יבלף עבארה מא לא ישיקון וסאיר מא תברנה אלבראהין אלעקליה מן אצול אלמאנאנת נהו אלשראיע אלעקליה כאלחק ואלעדל ואשתצר אן אלת שייא מן אלהגה עלי שי מן דלך פי הדא אלכתאב או לים להדה אלפנון בתבתה, ואלהגה אלאזרי מוכרה בערה והי מערפה אהאר אלנביא כף כאנו יחכמון פי כל האדתה תהרה פי מא בין אלנאם וכיף כאנו יצנעון אלשראיע אלסמיעה אלהי לים הרפע אלעקול אן תפרין ולא תונב דלך כל

ונהרסה משובתו וזה אמרו על שדה איש עצל עברתי וגוי (שם כ"ה ל'). ולפי הסדר השלם בתכלית השלמות מן הראוי שיתחיל בצווי ושיודיע אחר זה פרי הצווי ושיגמנו בספור אך התורה לא נתנה בתחלה הזמן כי רצתה הכמתו יתו כי לא תרד מן השמים אלא בעת אשר יהיו בה בני אדם על המספר השלם אשר ישארו עליו ולכן הוכרח האל יתבי ללמד להם גופי המעשים אשר נעשו לפני היותם בעבור וקרכו אל מה שישבת מן מעשי הקדומים וירחקו מכל מה שגנה בהם. והוכרח עוד לספר על הסדר הנאות כל הדברים מן תחלת היצירה עד עת ירידת התורה מן השמים ואח"כ צוה והזהיר הכמיות והוכיח מפני שהתאמת לו כי בוא יבוא דברו אל אנשיו כונה מהורה ושלמה מכל נגע.

ודע אהה המעיין בספר התורה הזה כי אעפ"י שיערכו יקר מאד ומרגתו נשאה עד שלא ידמו אליו שאר ספרי הנבואה ואף על פי שלשנו הצחה הפרש הסתומות והנסתרות ככל זאת אין רשות לעבדי האלהים להאמין בו אין לו יתבי ויתני עליהם מופת אחר וולחו אבל צריכים שידעו כי יש להם עליהם שני מופתים אחרים. הראשון הוא קודם לתורה והוא מופת השכל אשר בו ידע האדם כי כל העצמים הנראים והמוחשים מהודשים והמתרש אותם הוא נצחי ואין לו תחלה ואין לו סוף וכי הוא אחר לא ידמה לוולתו וולתו לא ידמה לו וכי הוא חכם וודע מה שיהיה לפני היותו וכי הוא תכורא ברא מה שרצה בלא הומר וכי הוא צדיק לא ישם על שכם עבריו משא אשר לא יוכלו לסבול אותו ושאר שרשי האמונות הנולדות על ידי הראיות השכליות כמו המצוות השכליות כמו העדק והיושר ואמנע מלהביא דבר מן המופת הזה עליהם בספר הזה כי לא תברתו לפנים האלה. והמופת השני מאוחר למופת התורה והוא ידעית קבלת הנביאים אך הורו על כל דבר חדש אשר יקרה בין בני אדם, ואיזה הדרך הלכו בו בעשיית המצוות המקובלות. כי השכל לא ימנע ולא יכריח המשפטים האלה רק אפשר לאדם לעשותם אכן אחרי שהורו

ניר אן יבשף לה עאקבה מא אמר וזא נהא מנולא אד קד וקע לה אנה יקרב
 מן אמרה בדרך אלפעל ויבעד ען נהיה בדרך אלפעל. ואלתאני אן יבשף ללמאמור
 ואלמנהי מע אלאמר ואלנהי תמרה מא יבתארה פי פעלתמא והו אן יקאל לה
 אפעל כדא תנאוי בכדי ולא תפעל כדא תעאקב בכדי והוא אקוי מן אלאול
 לאנה יתצור לה בדרך מא ינאלה מן סעארה או שקא עלי כל פעל יבתארה.
 ואלתאלת אן יכון מע תעריף אלמאמור ואלמנהי מא עלי טאעתה מן חסן אלגוא
 יבבר בכבר קום אמתליו תלך אלטאעה פאחסן גזאחס ואסעדו ומע אעלאמה
 מא עלי מעציתה מן שרדו אלעקאב יבבר בכבר קום אקתדפו תלך אלמעציה
 פעוקבו ושקו. פהוא אלצרב אקוי מן אלצרבין אלאולין לאן אלמחנה ואלתגרב
 תהצל לסאמע דלך פיקום דלך ענדה מקאם אלמשארה. ראי אן ינול הוא
 אלכתאב אלמראד כה אעלאה אלעבאר גאמעא להדה אלתלת צרוב התי יכון
 פי נאיא אלאתקאן ונהאיא אלהבאם. פאמר עבארה פיה באלבר ונהאחס ען
 אלתם וועדהם עלי מא יתונה מן עמל אעלאהאת ותואעדהם עלי אלסיות
 ואבברהם ען קום קד תקדמוהם פאעלהו פי אלבלאר פאננהו וקום אפסדו
 פיה פהלכו התי לס יבק אצל מן אצול אלתאדיכ אלא וקד אהאט כה כהאבה.
 ומתאל הדה אלתלת צרוב ממא פי אלתורה קול אלעיוז גל גלאלה להרון ולא
 תדבל פי בתיר מן אלאוקאת אלי אלקדם בקולה ואל יבא בכל עת אל הקדש תם
 בשף לה עאקבה דלך פקאל לילא תהלך דלך קולה ולא ימות ואזכרה מא לחק
 בניה חין פעלו מתל דלך בקולה אחרי מות שני בני אהרן. ומתאל דלך איצא
 מא קאל סלימאן והו ינהי ען אלכסל פי אמר אדרין ואלדנויא בקולה אל תאהב
 שנה וגוי תם בין אן תמרה דלך קטע אלמהמודאת בקולה תאות עצל תמינהו....
 והו קצה מן תכאסל פי אלענאיא בעיעתה התי נבה פיהא אלשוך כל התי אנהרם

כזאת ואל תעשה כזאת מכלי הודיע אותו פרי הצוויו והאזהרה וזה כי כבר ידע החכם כי
 האיש הזה בעשרו מעשהו יקרב אל הצוויו וירחק מן האזהרה. והדרך השני הוא שיגלה
 לאיש המצווה והמוזהר עם הצוויו והאזהרה פרי המעשה אשר יבחר בו ויאמר לו עשה כזה
 כשביל גמול זה ואל תעשה כזה פן תענש כזה והדרך הזה חזק מהדרך הראשון. כי ידע
 האיש הזה כנפשו ההצלחה אשר תגיע לו, ותהפסד אשר ישיגהו בבחירת אחר מן המעשים.
 והדרך השלישי הוא שאחרי הודיעו את האדם המצווה והמוזהר גמולו הטוב כשמעו בקולו
 וספר לו מה שקרה לאנשים אשר שמעו בקול המצווה והמוזהר והצליחו ואחר אשר ייעד
 לו העונש החמור על רשעתו יגיד לו מה שנעשה לאנשי בלועל אשר מרו בו ונענשו ונענו
 והדרך הזה הוא חזק משני דרכים הראשונים כי הנסיון והבחנה יכנסו בלב השומע ויעמדו
 במקום הראיה. ולזה חשב החכם ית' לתת לנו ספרו אשר רצה בו הצלחת עבדי אלהים
 וכלל בו שלשה הדרכים האלה למען אשר ישלם בו התיוקון והיה קיים לעולם. וצוה את עבדיו
 לעשות הצדק והזהירם מן הרשעה והבטיחם על הטוב אשר יעשו ותפחידם על המעשים
 הרעים וספר להם מה שקרה בזמנם הקודמים לאיזה אנשים שעשו הטוב בארץ והצליחו
 ולאנשים אחרים שהשחיתו דרכם ואבדו. ועל הדרך הזה ספרו לא יחסר בו מאומה משריש
 הלימוד. והנה תמצא שלשה הדרכים האלה בתורתנו במה שאמר השם ית' לאהרן ואל יבא
 ככל עת אל הקדש (ויקרא ע"ו/ו). ואח"כ גלה לו היוצא מזה באמרו ולא ימות (ספ) והוסיף
 והזכיר מה שקרה את בניו בעשותם כזה באמרו אחרי מות שני בני אהרן (ספ ח). והא לך עוד
 ממה שאמר שלמה כאשר הזהיר מן העצלות בדברי העולם והאמונה אל תאהב שנה וגוי
 (משלי כו/יג). אחר זה באר פרי העצלות והוא אכזר כל טוב באמרו תאות עצל תמיתנו.
 (ספ כ"ט כ"ה).... וזה מקרה איש עצל אשר לא השגיח על שדהו עד ששלה בו שמור ושית

בשם ה' נעשה ונצליח

שרה אלתורה לראם אלמתיבה רב סעדיה ז"ל

[והו] אצראג מעאני אלכתאב אלמקדס מן כתב אלנבוה אלמסמי
אלתורה מן אללגה אלקדיסה אלי אללגה אלגאלבה עלי זמאן
אלמכרג לה ווטנה

[צדר אלכתאב]

קאל למא באן המד אללה גל גלאלה ושברה עלי מא בה אהסן גיר
סתנאחין אד אלקררה אלתי להא יהמד ואלפעל אלדי עליה ישכר לא הד להמא
באן אפצל אלהמד אלתיעאלי ואשרף אלשכר אלמבאלנה פללה אלהמד ותכארך
אלמוגוד וגדא אוליא אלזאחד עלי הקיקה אלזחדאניה אלחכים אלחכמה אלמחצה
אלקארר קדרה תאמה אלמסן אהסנא כאמלא אלעאלי עלי כל תסביה ומגד.
אמא בעד כאן אלחכים למא קצר בהדא אלכתאב תאדיב אלנאשקן
ואנהאם אלי טאעהת זכאן אלתיאדיב עלי תלתה צרוב בעצהא אוכר מן בעין.
אלאזל והו אצעהא אן יקאל ללמקגוד תאדיבה אפעל הדא ולא תפעל הדא

פתרון התורה לראש הישיבה רב סעדיה ז"ל

והוא העתקה עיניו הספר הקדוש מספרי הנבואה הנקרא תורה מן לשון הקודש
אל הלשון הנוברת על זמן המעתיק ועל ארץ מולדתו.

הקדמה

אמר המחבר: יתברך וישתבח האל הננוצא במוציאות אשר אין לה תחלה, האחר
באחרות אמתות החכם בחכמה ברה, הגבור בגבורה שלמה, המטיב בחכמה תמימה,
המרום על כל ברכה ותהלה. כי שבת האל והחודאה לו על כל מה שהטיב עמנו אין להם
סוף, כי גבורתו הנשגבה ומעשיו המבורכים אין להם קץ. לכן התחלה הנאותה לו מכל התהלות
הוא ההתעלות והחודאה הנשאה על כל החודאות היא ההפלגה.

ואחר מה שפתחנו בו נאמר: כי רצה החכם ית' בספרו ללמד את בני דעת ולהנהיגם
אליו למען ישמעו בקולו, והלבוש הזה יהיה על שלשה רוכס אשר אחר מהם חזק
מחברו, הדרך הראשון והוא הרפה שככלל הוא שואמר לאיש אשר ירצה ללמדו עשה

בכתי עקד הספרים באוקספורד ובפעטערסבורג וכל אלו הלקוטים יאספו יחד ויצאו לאור בחלק מיוחד.

והעתקה השנית היא אשר אנחנו נותנים לפני קוראינו הנכבדים. בהערותי היתה מגמתי לבאר המלות והאותיות הנוספות אשר רמז בהם הגאון לפעמים לכונה מיוחדת ואקוה אשר ת"ל ינעתי ומצאתי.

והנה בזמן הגאון שרשי הלשון וכללי הדקדוק היו כמעט בלתי ידועים והיו אז בנוער ימיהם ובעבור זה מעתיק לפעמים את הפסוק רק כפי הענין וננר חוקי הלשון, ולפעמים גם כן הוא מקשר ומחבר סוף הפסוק עם הפסוק הבא אחריו מבלי השגיח על פסקי הפסוקים אשר העמידו לנו הראשונים. ועוד לפעמים הוא משתמש במלות ערביות אשר באמת אין מובנים כן בלשון יהוה כי אם על צד הקירוב, ועשה זה מפני הדמות אלו המלות הערביות להמלות העבריות אשר תרגם בהם ועל כל אלו הדברים ידובר בהרחבה במאמר מיוחד אשר מקומו יהיה בחלק אחד מחלקים הבאים. ובסוף הוספתי כמה פרשיות מזה התרגום בהעתקה צרפתית כפי מובנם אשר נתן להם הגאון, ועשיתי זאת בעבור האנשים אשר אינם מבינים שפת לשוננו הקדושה ולא לשון ערבית למען ידעו ויכירו הדרך אשר דרך בה הגאון בתרגומו.

ועתה אביעה תודתי לכל נדיבי לב אשר נדבו רוחם להויל מכספם להוצאת הדפוס, כי אנכי וכל חברי אשר נתחברו עמי לעשות מלאכת הקדש עבודתם לשם שמים היתה למען הציב מצבת עולם לזכר רס"ג הגדול שבנאונים אשר לא קם אחריו כמותו.

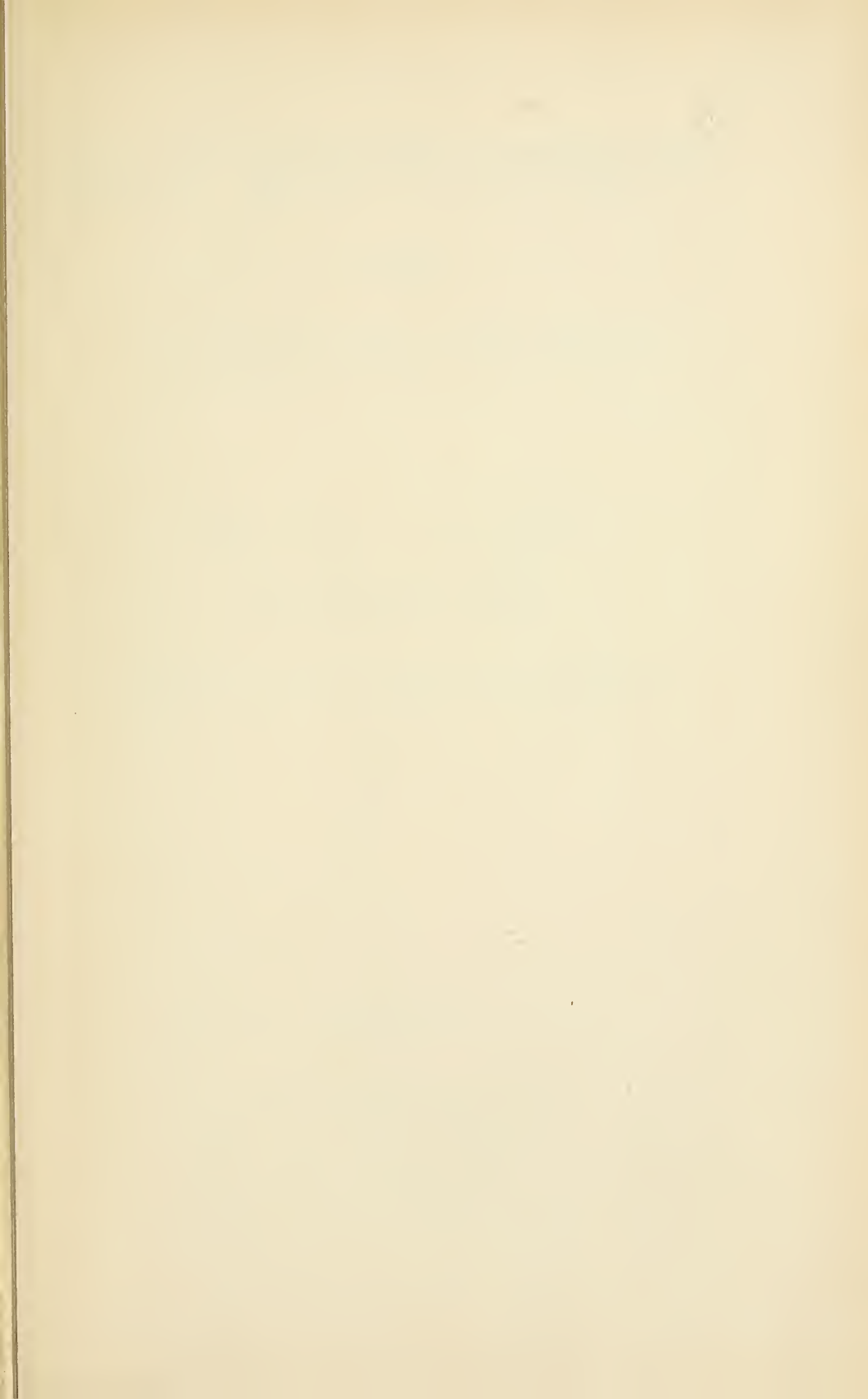
פאריז, ערב פסח תרנ"ג לפ"ק.

הקטן נפתלי המכונה יוסף דירינבורג.

הקדמת המו"ל.

הנה אנכי נותן היום לפני דורשי תורה וואהבי דברי חכמינו הראשונים החלק הראשון מספרי רבינו סעדיה ג'ל אשר יעדתי להוציא לאור לזכר ולכבוד הגאון המפורא הנודע בשערים בפעולותיו הרבות על שדה חכמת ישראל בשנה זו אשר היא אלף שנה ליום הולדו והשנה הזאת היתה תרניב לאלף החמישי, אך על ידי סבות שונות נתאחר זמן הרפסת זה החיבור עד היום. החלק הזה כולל חמישה חומשי תורה בהעתקתם מלשון עברית אל לשון ערבית עם הערות קצרות אשר ספחתי אליהן. וידידי הרב החכם ר' פערין מורה צדק לעדתו דק"ק לינניץ לקח חלק בעמל רוהינו ובטובו טרח ויגע בהעתקת הגאון לספר במדבר והוסף עליה הערות מושכלות ונכבדות וזכה לו ה' לטובה. להוצאתי הזאת השתמשתי בשלש נוסחאות שונות אשר האחת מהן היא רפוס קונסטיטינא משנת ה' אלפים ש"ו ליצירה והשנית היא הנמצאת בהפאליגלאטטא אשר יצאה לאור בעיר לונדון בשנת 1657 למספרם והשלישית כ"י מדוייק מאד הנשלח לי מירושלים באמצעות ידידי הר"ח נסים בכר ראש המורים בבית הלימוד הנוסד שם על ידי חברת כ"ח. הכ"י הזה הוא לר' דוד הכהן אשר בא מארץ תימן לירושלים ויגר שם, ונחלק לשלישה חלקים לא ראי זה כראי זה. וידוע שהראב"ע בפירושו על התורה (בראשית ב' י"א) זכר את הגאון ואמר שתרגם את התורה כלשון ישמעאל ובכתובתה אם בעיני ראה כ"י הנכתב ערבית או אם קבלה זאת בידו נקבל. אך לא נוכל לבהר כי הרבר הזה זר בעינינו כי לא נמצא עד עתה עוד כלשון ערבי מאיזה מחבר יהודי רבני אשר לא נכתב באותיות עבריות ובפרט אם החיבור הוא פירוש לכתבי הקדש, ורק המוציא לאור את תרגום ר' סעדיה בהפאליגלאטטא הרפים אותו באותיות ערביות ומוה נולדו שכושים רבים אין מספר בהחליפו אותיות הדומות זה לזה.

הגאון ר"ם בפתחתו יניד לנו שבתחלה העתיק התורה ללשון ערבי וצרף לו פירוש רחב ארוך מאד ואחרי כן חיבר העתקה שנית בלא ביאור לבקשת אנשים אשר שאלו זאת ממנו ואמר שם: ואחרי ראיתי כל זה הכרתי זה הספר והוא איננו כי אם פתרון פשט התורה מדוקדק על פי ידיעותנו כשבל ובקבלה ואם אוכל להוסיף בו איזה מלה או אות אשר בו יזולה ענין הפסוק והנרצה בו לאיש מבין אשר תספיק לו הרמיהו תחת הרבור אעשה זאת. והנה העתקה הראשונה נאכרה בכללה ולא נשאר לנו ממנה רק מעט מועיר אצל מחברים שונים אשר זכרו את דבריו כמו ר' אברהם בן עזרא, ור' אברהם בן הרמב"ם ורבינו בחיי בן אשר, או באיזה כ"י הגנוזים

תפסיר אלתוריה באלערביה

תאליף

רבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכרגה וצחחה ובינה כחואש באלעבראניו

אלפקיר אלמפתקר אלי רחמא רבה

נפת לי המכונה יוסף דירינבורג

יבאע ענר ארנסט לרו אלכתבי

במדינה בארים אלמחרוסה

סנה אי התציג.

תרגום חמשה חומשי תורה

בלשון ערבית

לרבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

הוציאו לאור וביארו בהערות עבריות

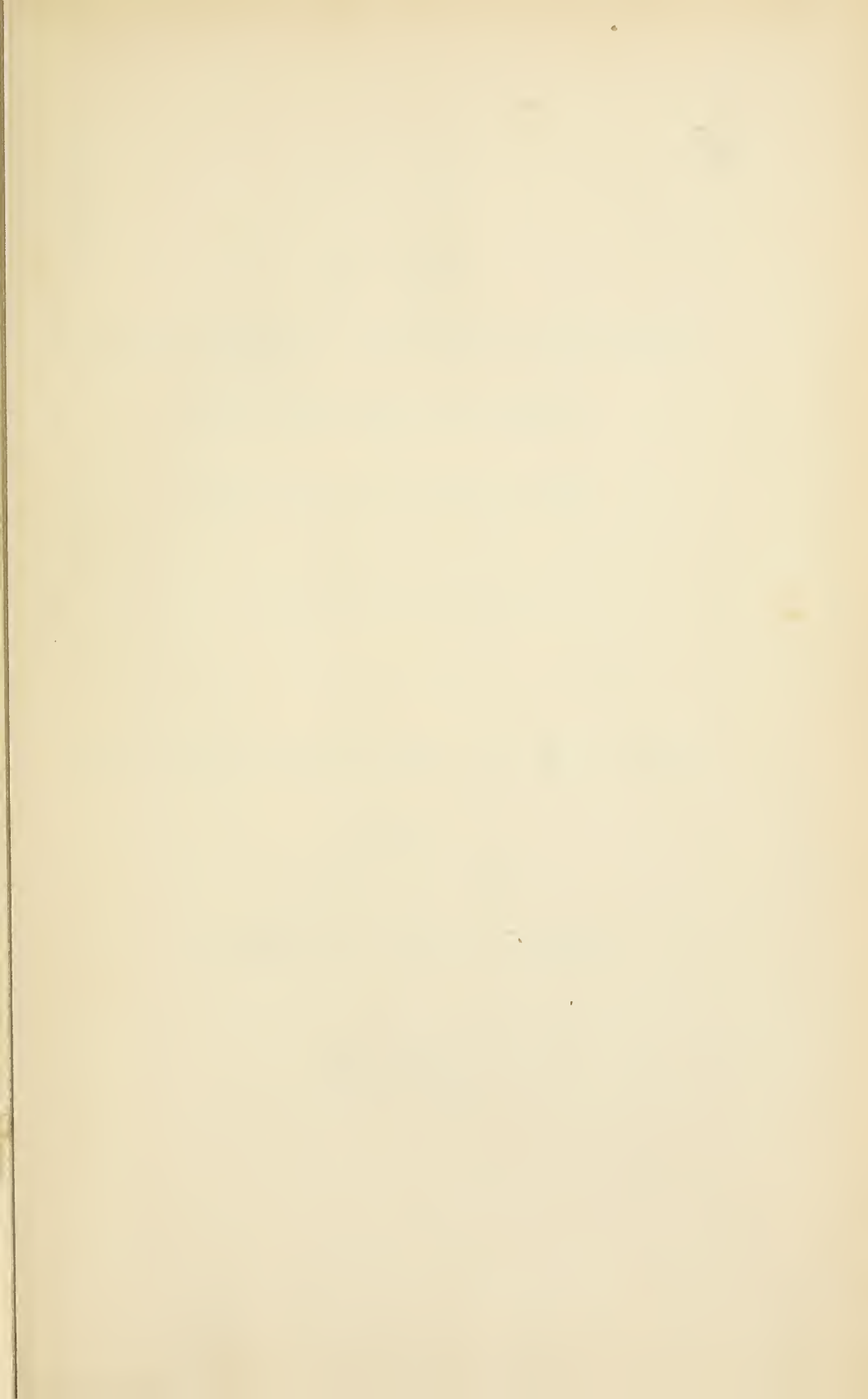
הקטן נפת לי המכונה יוסף דירינבורג

בבית האדון ארנסט לרו

פאריס שנת תרנ"ג לפ"ק

בדפוס צבי הירש בר' יצחק אימצקאווסקי בכרלון

אלגזו אלאֵל

מן אלת פאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכרגהא וצהחאהא צחבה גמאעה מן עלמא

אלפקיר אלמפתקר אלי רחמיה רבה

יוסף דירינבורג

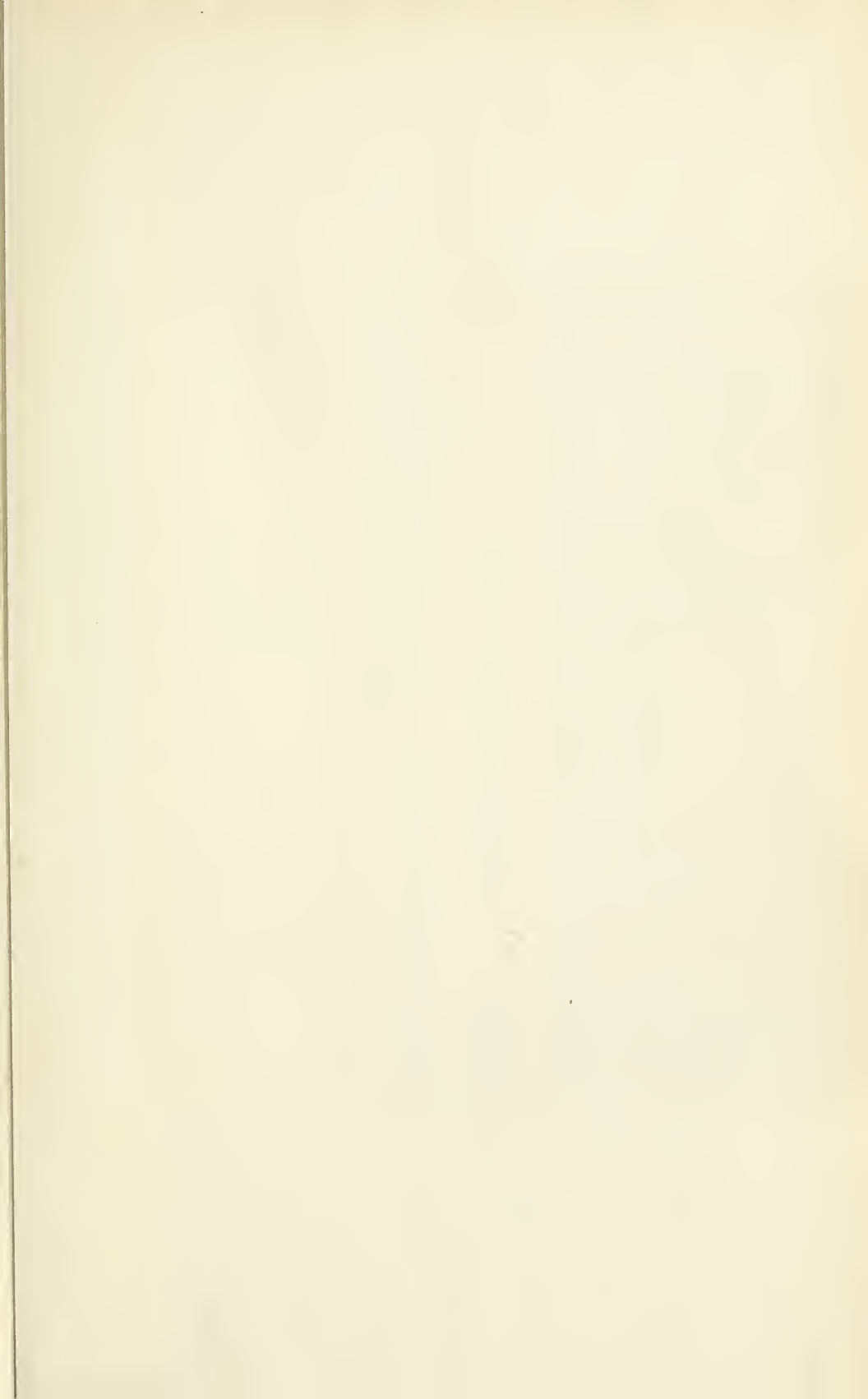
ספרי רבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

הוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

הקטן נפתלי המכונה יוסף דירינבורג

חלק ראשון

446390

Saadiah ben Joseph
OEuvres completes. Vol.1.

LArab
S111D

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

